

Bisale-i Nur Külliyyatından

İman ve Küfür Muvazeneleri Hidayet ve Dalâlet Mukayeseleri

İNDEKS-DİPNOT-SÖZLÜK-KRONOLOJİK BİLGİ

Müellifi

Bediüzzaman
SAİD NURSÎ

İçindekiler

Takdim	9
Bediüzzaman Said Nursî kimdir?	11
Mühim Bir Suale Cevap	13
Birinci Söz	21
İkinci Söz	25
Üçüncü Söz	28
Dördüncü Söz	32
Beşinci Söz	35
Altıncı Söz	39
Yedinci Söz	46
Sekizinci Söz	53
On İkinci Söz	63
On Üçüncü Sözün İkinci Makamı	66
Birkaç Biçare Gençlere Verilen Bir Tenbih, Bir Ders, Bir İhtardır	70
On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Haşiyesidir	75
Leyle-i Kadirde İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme	84
Gafil Kafaya Bir Tokmak ve Bir Ders-i İbrettir	87
On Yedinci Söz	90
Kalbe Farisi Olarak Tahattur Eden Bir Münacat	95
Birinci Levha	109
İkinci Levha	110
Yirmi Üçüncü Söz	111
Yirmi Dördüncü Sözün Beşinci Dalı	147
Yirmi Beşinci Sözden İkinci Cilve	159
Meyve Risalesinden Onuncu Meselenin Hatimesi Olarak İki Haşiye	168
Yirmi Altıncı Sözden Üçüncü Mebhasın Sonu ve Dördüncü Mebhas	172
Otuzuncu Sözün Birinci Maksadı	178

Otuz İkinci Sözden İkinci Noktanın İkinci Mebhası	197
Birinci Lem'a	208
On Yedinci Lem'adan Beyinci Nota	213
Yirmi Dördüncü Lem'a (<i>Tesettür Hakkında</i>)	224
Birinci Mektubun Dördüncü Suali	232
Dokuzuncu Mektubun Üçüncü Kısım	235
Yirmi Dokuzuncu Mektuptan Beşinci Risale Olan Beşinci Kısım	240
Gençlik Rehberinden İbretli Bir Hikaye	245
Birden İhtar Edilen Bir Mesele-i Mühimme	249
Meyve Risalesinden İkinci Meslenin Hülâsası	251
Üçüncü Mesele	256
Dördüncü Mesele	262
Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası	266
El-Hüccetü'z-Zehranın İkinci Makamı	276
Yirmi Dokuzuncu Lem'adan İkinci Bap	286
Lemattan Bir Meclis-i Misalide Şeriatla Medeniyet-i Hazıra, Deha-i Fenni ile Hüda-i Şer'i Muvazeneleri	295
Hakiki Bütün Elem Dalelette, Bütün Lezzet İmandadır. Hayal Libasını Giymiş Muazzam Bir Hakikat	304
EKLER	313
Lem'aların Telif Tarihleri	314
Şahıs Bilgileri	315
Yer Bilgileri	322
Ayet ve Arapça Metin İndeksi	327
Hadis İndeksi	337
Şahıs İndeksi	339
Yer İndeksi	341
Genel İndeksi	343
Tarihsel Gelişim ve Olaylar İçinde Bediüzzaman Said Nursî	401

Takdim

“Doğrudan doğruya Kur’ân’dan alıp ilhamı, / Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâmı.”

Din, vatan ve hürriyet şairi Mehmed Akif’in, Kur’ânî bir nur ve mukaddes kitabımızdan müjdeli bir mesaj beklentisi içindeki İslâm dünyası adına bu mısralarla dile getirdiği ideal, elinizdeki eserin müellifi Bediüzzaman Said Nursî tarafından telif edilen *Risale-i Nur Külliyyatı* ile gerçekleşmiş; Kur’ân’ın çağımız insanına verdiği mesajlar bu eserlerle ortaya konulmuştur.

Modern çağ insanının aradığı Kur’ân yorumunu, en mükemmel şekliyle *Risale-i Nur*’da bulmak mümkündür. Bu yorum, “ruh-u aslî”yi rencide etmeden, asrın idrakine uygun izahları ihtiva eden bir hususiyete sahiptir. *Risale-i Nur*, Kur’ân’ın bu asra bakan mesajını anlayıp yorumlama hususunda “tecdit” vazifesini ifa etmiştir.

Çağımızın hususiyetlerini derin bir vukufla tahlil ve manevî hastalıklarını isabetle teşhis eden Bediüzzaman, “Zaman iman kurtarmak zamanıdır” formülü çerçevesinde kaleme aldığı *Risale-i Nur*’la, bu zamanın manevî ihtiyaçlarına tatminkâr cevaplar veren bir iman hazinesini ortaya koymuştur.

Neden zaman, iman kurtarmak zamanıdır?

Çünkü çağımızda iman, eski devirlerde görülmemiş hücum ve taarruzlara maruzdur. Eskiden iman, böylesine büyük tehlikelerle karşı karşıya değildi. Cemiyetlere, büyük ölçüde teslimiyete dayalı bir iman hâkimdi. O itibarla, büyük zatların sözleri, delilsiz de olsa kabul ediliyordu. Bugün ise, materyalist cereyanların yaygın hâle gelmesi sebebiyle, bu imanı tehdit eden şüpheler birçok zihni meşgul edecek seviyeye ulaşmıştır. Asırlardır Kur’ân aleyhine yığılagelen şüphe, itiraz ve evhamlar, bu asrın çalkantıları içinde yol bulup, çağın modern imkânları kullanılarak birçok insana mal edilebilmiştir.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, bu gelişmelerin, Müslümanların dahi imanını tehlikeye sokacağını görerek, bir sel gibi gelen inançsızlık telkinleri karşısında, doğrudan doğruya Kur’ân’dan ilham alarak telif ettiği *Risale-i Nur* gibi muhkem bir seddi tesise muvaffak olmuştur.

Bu eserlerde, her insanın zihnini meşgul eden ve modern çağ insanlarının da bigâne kalamayacağı, “Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Bu dünyadaki vazifem nedir?” suallerine doyurucu izahlar getirilmekte; başta Allah’a iman olmak üzere bütün iman esasları izah ve ispat edilmekte; bu konularda fen ve felsefe adına ortaya konulan şüphe ve sualler ikna edici bir üslûpla cevaplandırılmakta; ilimle dinin uzlaşmazlığı yolundaki iddialar püskürtülerek, ilme din namına sahip çıkılmakta; İslâmî dejenere etmek maksadıyla girilen tahrifatçı tahrir teşebbüsleri boşa çıkarılmakta; maddeci anlayışa bina edilen medeniyetin insanlığı sürüklediği manevî buhranlar, Kur’ân’ın tevhit ve haşır gibi geniş hakikatlerine dair akli doyuran, ruhu okşayan, kalbi tatmin eden tatlı izahlarla tedavi edilmekte; ruhun ve kalbin vazifesizliğinden doğan sıkıntıların sürüklediği sefa-hat ve başıboşluk hâli, Kur’ân mesajıyla izale edilmektedir.

Risale-i Nur’un çok büyük önem taşıyan bir diğer özelliği de, çağımızın sosyal ve siyasî problemlerine; din ve demokrasi, din ve siyaset, cihad, terör gibi tartışma konularına

küresel boyutta ve kalıcı geçerlilik taşıyan ufuk açıcı yorumlarıyla sağlam ve tutarlı çözümler getirmesi; demokrasiyi, hak ve hürriyetleri, sivil toplumu önceleyen ve müspet hareket esasına dayanan orijinal ve örnek bir hizmet metoduna kaynaklık etmesidir.

Risale-i Nur'un pek çok dünya diline çevrildiği; dünya üniversitelerinde tezlere ve ilmi araştırmalara konu olduğu; hakkındaki peşin hükümlerin sür'atle yıkılmaya yüz tuttuğu; muhteva ve mesajının her geçen gün daha iyi anlaşıldığı şu günlerde, bu paha biçilmez kıymetteki eserleri orijinal bir tanzimle ve istifadeyi kolaylaştıracak yeniliklerle tekrar neşrederek, önemli bir hizmeti daha ifa ettiğimiz inancındayız.

Yapılan yenilikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Metinde geçen bilinmeyen kelimelerin anlamları aynı sayfada verilmiş; kelimelerin seçiminde 8-11. sınıf öğrenci düzeyi esas alınmıştır. Kelimeye, geçtiği yerdeki anlamın verilmesine özen gösterilmiş; farklı anlamları peş peşe sıralanmıştır. Ayrıca, bilinen sözlük anlamının dışında, *Risale-i Nur*'un orijinal üslubu içinde kendisine has bir anlamda kullanılan kelime veya kelime gruplarının açıklaması da, buna uygun şekilde yapılmıştır.

2. *Risale-i Nur*'un metni, üslup ve özelliği de dikkate alınarak, Türkçenin imlâ kurallarına göre dizilmiştir.

3. Müellif Bediüzzaman Said Nursî'nin kısa biyografisinden başka; onun hayatında önem taşıyan tarihlerin sıralandığı bir tarih cetveline, ayrıca yer verilmiştir. Bu cetvel, aynı tarihlerde Türkiye'de ve dünyada meydana gelen önemli olayları da ihtiva etmektedir. Bu tercih ile, *Risale-i Nur*'a taallük eden önemli olayların, cereyan ettikleri konjonktür çerçevesinde değerlendirilebilmesi hedeflenmiştir.

4. *Risale-i Nur*'da geçen şahıs ve mekân bilgilerinin yer aldığı listelerle birlikte, "şahıs ve mekân indeksi" de mevcuttur. Böylece okuyucu, şahıs ve mekânlar hakkında bilgilenmekle birlikte, onların metindeki yerlerine de kolaylıkla ulaşabilecektir.

5. Metinde geçen ayet ve hadisler için iki ayrı başlık altında indeks hazırlanmıştır. İndekslerin alfabetik sıralanışında, metinlerin Türkçe okunuşları esas alınmıştır. Böylece, Arap alfabesini bilmeyenlerin de indeksten istifade edebilmesi hedeflenmiştir.

6. Genel indeks, konu başlıkları belirlenirken alt başlıkların da dikkate alındığı bir titizlikle hazırlanmıştır.

7. Her risalenin "telif tarihi" ile ilgili olarak elde bulunan bilgiler hem o risalenin başlangıcına, hem de liste olarak eserin sonuna konulmuştur.

YENİ ASYA NEŞRİYAT

Bediüzzaman Said Nursî kimdir?

1878'de Bitlis'in Hizan ilçesinin Nurs köyünde doğan Bediüzzaman, ilk eğitimini ağabeyi Molla Abdullah'tan aldı. Değişik medreselerde kısa aralıklarla kalarak beş yıl süren tahsil hayatına, Tağ Köyünde sekiz yaşında başladı. Sonunda, Doğubayazıt'ta Şeyh Mehmet Celâlî'nin medresesinde üç ay süren bir eğitimden sonra icazetini aldı ve Doğubayazıt'tan ayrıldı. İlmî münazaralardaki başarısı, genç yaşta ulaştığı seviye, anlaşılması en zor konuları kolaylıkla anlaması ve mütalâa ettiği kitapları kolaylıkla ezberine alması gibi farklılıkları sebebiyle, zamanın âlimleri ona "Bediüzzaman" lâkabını uygun gördüler.

Bitlis'e gelen Bediüzzaman, Vali Ömer Paşanın konağında iki yıl kaldıktan sonra Van'a gitti. Burada kaldığı on yıl boyunca, çalışmalarını pek çok farklı ilimde derinleştirirken, Horhor Medresesini kurarak dersler de vermeye başladı. Eğitim çalışmaları sırasında, fen ilimleri ile din ilimlerinin birlikte okutulacağı, "Medresetüzzehra" adını verdiği üniversite projesinin eğitim esasları ve yönetim şeklini de belirledi.

Vali konağında bir gazetede okuduğu haber üzerine Bediüzzaman, hayatının bir gayesi olarak "Kur'ân'ın bu asra bakan manevî mu'cizesini insanlara ispat ederek gösterme" kararı verdi. Bu haber, İngiliz Sömürgeler Bakanı Gladstone'un ağzından bir "oyun"u dile getiriyordu: "İslâm dünyasına hâkim olmak için, ya Kur'ân Müslümanların elinden alınmalı, ya da Müslümanlar Kur'ân'dan soğutulmalı." Van'daki uzun ikametinin neticesi olan bu karar ve Şarkta kurulmasını istediği üniversite fikri, Said Nursî'nin bundan sonraki hayatını şekillendiren en önemli iki hedefti.

Üniversite düşüncesini hükümete iletmek isteyen Said Nursî, Van valisi İskodralı Tahir Paşanın teşviki ve referansıya, 1907 yılının başlarında İstanbul'a gitti. İlk iş olarak, Doğuda kurulmasını istediği üniversite ile ilgili bir dilekçeyi padişahın özel kalem dairesi olan Mabeyn-i Hümayuna sundu. Ancak, hükümet dilekçenin konusunu gerçekleştirmek için hiçbir girişimde bulunmadı. Gelişinden iki ay sonra Fatih'teki Şekerci Handa kalmaya başladı. "Burada her suale cevap verilir, her müşkül hallolunur; fakat sual sorulmaz" şeklinde bir daveti kapısına asması, kısa sürede bütün İstanbul'da değişik çevrelerde yankı buldu. Evhamlanan hükümet tarafından birkaç kere tutuklanan Bediüzzaman, hukukî açıdan suç isnat edilemeyince, serbest bırakıldı. Ancak, suçsuzluğu onu Toptaşı Timarhanesine gönderilmekten kurtaramadı.

Doktorların "sağlam" raporu vermesine rağmen, o gözetimde kalmaya devam etti, sadece yeri değişti; tımarhaneden tekrar hapishaneye gönderildi. Çünkü, hükümet ile uzlaşmamıştı. Zaptiye Nazırı Şefik Paşanın, "İhsan-ı Şahane" ile birlikte getirdiği Padişah selâmını reddetmişti—kurulmasını önerdiği üniversitenin rektörü tayin edilmesine ve rektörlük maaşının hemen ödenmeye başlanacağı sözünü almasına rağmen. Bu arada, elbette, eğitim hakkındaki teklifi Bakanlar Kurulunun gündemine alınacak ve görüşülmesi sağlanacaktı. Bediüzzaman, bu teklifleri sus payı olarak gördüğünden kabul etmedi ve hapishaneye gönderilmeyi tercih etti.

23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyetin ilân edilmesiyle serbest bırakılan Bediüzzaman Said Nursî, İstanbul'da çok hareketli bir siyasî hayat yaşamaya başladı. Gazetelerde, "Hürriyete Hitap" adıyla yayınlanan nutkunu, önce hürriyetin üçüncü gününde Sultanahmet'teki mitingde, daha sonra İttihatçıların ileri gelenleriyle birlikte Selânik Meydanında okudu.

İstanbul'daki sosyal hareketlilik devam ederken, cemiyetlere üye oluyor, gazetelerde makaleler yazıyor, konferanslara ve toplantılara katılıyor, kendisine yakın bulduğu toplumsal gruplara görüşlerini aktarıyordu. Meşrutiyetin ilânı ile birlikte, çeşitli çevrelerde meydana gelen tepkiyi ortadan kaldırmak için, önemli teşebbüslerde bulundu. Bediüzzaman imzasıyla Sadrazamlık aracılığı ile Doğu illerindeki nüfuzlu şahıslara telgraflar çekti. İstanbul'un muhtelif yerlerindeki avcı taburlarını dolaştı. Medrese mensuplarının toplandıkları yerlere gitti. Meşrutiyetin ve anayasal sistemin İslâmîyete aykırı olmadığını, Asr-ı Saadet'teki yönetim ruhuna uygunluğunu anlatarak, gerilimi hayli yatıştırdı.

Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen ayaklanmada yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Bediüzzaman da, sıkıyönetim mahkemesinde, diğerleri gibi idam talebiyle yargılandı.

Meşrutiyetin İslâmiyete olan uygunluğunu ve ülke için gerekliliğini içeren kapsamlı bir savunmanın sonunda beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra İstanbul'dan ayrıldı. Bu müdafaası, *İki Mekteb-i Musibetin Şehadtnamesi* veya *Divan-ı Harb-i Örfî* adıyla neşredildi.

1910 yılı baharında Van'a ulaşan Bediüzzaman, birkaç ay Horhor Medresesinin yeniden düzenlenmesi işiyle meşgul oldu. Hakkâri, Bitlis, Muş, Diyarbakır ve Urfa yörelerindeki aşiretleri ziyaret etti. Meşrutiyeti, hürriyeti, anayasayı ve bunların İslâmî temellerini, meşrutiyetin nimetlerinden faydalanmaları için gayret göstermelerinin gerekliliğini anlattı. Daha sonra bu görüşmelerin ve açıklamaların özetini *Münazarat* adı altında yayınladı.

Kış mevsiminin girmesiyle Şam'a giden Said Nursî, âlimlerin daveti üzerine Emeviye Camiinde, sonradan *Hutbe-i Şamiye* adı ile neşredilen, İslâm dünyasının siyasî, ekonomik ve sosyal sorunları ve çözüm yollarını anlattığı bir hutbe okudu.

Üniversite projesini iletme amacıyla İstanbul'a dönen Bediüzzaman, Sultan Reşad'a, Rumeli seyahatinde Doğu Vilâyetlerini temsilen, eşlik etti. Daha sonra, Balkan Savaşının başlamasıyla inşası durdurulan Üsküp Üniversitesi için ayrılan tahsisatın aktarılması ile birlikte Bediüzzaman'ın "Doğuda bir üniversite kurulması" teklifi, hükümetçe kabul edildi. Üniversitenin temeli, 1913 yılında atıldıysa da, I. Dünya Savaşının başlaması bu projenin de ertelenmesine sebep oldu.

Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Doğu İllerimizin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, talebeleriyle beraber Doğu Milis Teşkilâtını kurdu ve Van-Bitlis cephesinde gönüllü alay komutanı olarak Ermenilere ve Ruslara karşı savaştı. Bitlis savunması sırasında Ruslara esir düşünce, Kosturma'ya sevk edildi. Şubat 1917'de başlayan Rus ihtilâli sırasında firar ederek, Kosturma, Petersburg, Varşova, Viyana, Sofya üzerinden, Kasım 1918'de İstanbul'a ulaştı.

Gelişi büyük bir ilgiyle karşılanan Bediüzzaman, Harbiye Nazırı Enver Paşanın teklifi üzerine, İstanbul'da kurulma aşamasında olan Dârülhikmeti'l-İslâmiyeye üye tayin edildi. Şeyhülislâm Mûsa Kâzım Efendinin teklifi ile de, Sultan Vahdettin tarafından kendisine ilmiyede "Mahreç" payesi verildi. "Mahreç Mevleviyyeti" olarak da anılan bu paye, Osmanlı ülkesindeki bütün resmî ulemanın reisi olan "Başmüderris"ten sonraki ilmî rütbe anlamına geliyordu.

Çamlıca'da, Yusuf İzzettin Paşa Köşkünde kalan Bediüzzaman, Kur'ân'ın mu'cizeliğini çağın insanına göstermek için yazdıklarını neşretmeye başladı.

İman rükünlerinin ispatına dair Nokta, çeşitli ayet ve hadisleri tefsir eden *Sünuhât*, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğini ispat eden *Şuaat*, Kur'ân'ın mu'cizeliğini anlatan *Rumuz*, sosyal konularda *Tulûât*, tevhidin ispatı hakkında *Katre*, özlü sözleri içine alan *Hakikat Çekirdekleri*, ahlâk ve ubudiyet derslerini ihtiva eden *Habbe*, *Zerre* ve *Şemme* adlı risalelerini yazdı ve yayınladı.

Bu sırada Birinci Dünya Savaşı da bitmiş ve İngilizler payitahtı işgal etmekle kalmamış, Türkiye'de kendi politikalarını destekleyecek bir kamuoyu da oluşturmaya başlamışlardı. Kamuoyunda ciddî kuvvet kazanan İngiliz taraftarlığı, etkisini, Bediüzzaman'ın *Hutuvat-ı Sitte* adlı eserini İstanbul'un önemli yerlerinde dağıtmasıyla, kaybetti.

Anadolu'da başlayan İstiklâl Savaşının ve Kuva-i Milliye'nin aleyhine, İngilizlerin etkisinde kalan bazı çevrelerin baskısıyla çıkarılan Şeyhülislâm fetvasına karşı bir fetva yayınladı. Yazı ve makalelerinde İstiklâl Savaşını "cihad," Kuva-i Milliyecileri de "mücahit" ilân ederek istiklâl mücadelesini destekledi. Büyük Millet Meclisi Hükümeti de, Bediüzzaman'ı yakından takip ettiğinden, ısrarla Ankara'ya davet etti.

Bediüzzaman, 25 Kasım 1922'de Ankara'da Büyük Millet Meclisinde düzenlenen resmî "hoş geldin" merasimiyle karşılandı. Bir yandan meclis çalışmalarına katılıyor, bir yandan da milletvekilleriyle önemli konuları tartışıyordu. Yeni kurulan devletin yapılanmasına katkıda

bulunmak için 10 maddelik bir beyanname hazırlayarak milletvekillerine dağıttı. Bu faaliyetleri bazı çevreleri oldukça rahatsız ettiğinden, Büyük Millet Meclisi başkanı Mustafa Kemal Paşa ile aralarında ciddi bir tartışmaya yol açtı. Mustafa Kemal özür dileyip tartışmayı daha fazla uzatmasa da, bu olay Bediüzzaman ve yeni rejimin kurucuları arasındaki görüş farklılıklarının ilk işareti oldu.

Ankara'da kaldığı sırada, tabiatçılığı ve inkârcılığı ortadan kaldırmayı hedef alan, *Hubab* ve *Zeylû'z-Zeyil* gibi eserlerini yayınladı. Sultan Reşad döneminde karar verildiği hâlde, savaş yüzünden inşası sürdürülemeyen Medresetüzzehra'nın yeniden kurulması için TBMM'ne sunulan teklif kabul edilerek kanunlaştı.

Bediüzzaman, bu çalışmaları sırasında, yeni rejimin önde gelenlerinin farklı bir yolda olduğunu ve onlarla birlikte hareket etmenin mümkün olmadığını anladı. Kendisine Ankara'da kalma karşılığında sunulan, Büyük Millet Meclisi Hükümetinin en yüksek dinî makamı olan Şark Umumî Vazilîği ve milletvekilliği imkânlarını reddederek 1923 yılının Mayıs ayı başlarında Van'a gitti.

Bir süre sonra Ereğ Dağında, talebeleriyle ders yapmaya başladı. Bu arada Ankara'ya karşı tepkiler artıyordu. Mektup yazarak ayaklanmada kendisinden destek isteyen Şeyh Said'i plânından vazgeçirmeye çalıştı. Hamidiye paşalarından Kör Hüseyin Paşayı Şeyh Said'e destek kararından vazgeçirtti. Yatıştırıcı bir rol oynamasına rağmen, Şeyh Said Hâdisesi sonrası, Doğudaki diğer nüfuzlu kimseler gibi, o da Burdur'da zorunlu ikamete gönderildi.

1925 yılının Mayıs ayı ortalarında getirildiği Burdur'da *Nurun İlk Kapısı* adı ile kitaplaştırdığı iman hakikatlerini anlatmaya başladı. Daha önce Arapça olarak yazdığı *Şemme* ve *Şule* risalelerinin ek parçalarını kaleme aldı. Yine hükümetin emriyle, 25 Ocak 1926'da önce Isparta'ya, sonra da ücra bir köy olan, Barla'ya nakledildi.

Öldükten sonra dirilişi ispatlayan *Haşir Risalesi*, Kur'ân-ı Kerim'i esas alan ve insanların imanlarını kurtarmalarına vesile olan *Sözler* ve *Mektubat* tamamen, *Lem'alar* ise 26. Lem'aya kadar, Barla'da yazıldı.

Bu sırada Ankara'da, yeni yönetim dinden uzak dünyevî bir temel üzerine oturtulmaya çalışılıyordu. 1928 yılında gerçekleşen harf inkılâbı ile, Arap harfleriyle kitap yayınlamak yasaklanınca, risaleler el yazısıyla yüz binlerce yazılarak çoğaltılmaya başlandı.

Sekiz yıllık Barla hayatından sonra Bediüzzaman 1934 yılının yaz aylarında Isparta'nın merkezine getirildi. 20 Nisan 1935'de savcının talimatıyla evi aranan Said Nursî'nin kitaplarına el konuldu. Bediüzzaman'la birlikte Isparta ve havalisinden 120 Nur Talebesi, tutuklanarak askerî araçlarla Eskişehir hapisanesine gönderildi.

Bediüzzaman, Eskişehir hapisanesinde Yirmi Yedinci, Yirmi Sekizinci, Yirmi Dokuzuncu ve Otuzuncu Lem'alar ile Birinci ve İkinci Şua risalelerini yazarak *Risale-i Nur*'un telifine devam etti. Eskişehir Ağır Ceza Mahkemesi, 19 Ağustos 1935 tarihinde verdiği kararla, Said Nursî'ye, hukukî bir suç isnat edilememesine rağmen, *Tesettür Risalesi* bahanesiyle, ancak "kanaat-i vicdaniye"ye dayanarak, 11 ay hapisle birlikte Kastamonu'da "mecburî ikamet" cezası verdi. On beş talebesini ise altışar ay hapis ile cezalandırdı.

Tahliye edildiğinde serbest bırakılmayarak, polis gözetimi altında mecburî ikamet için Kastamonu'ya gönderildi. Üçüncü Şua olan *Münacat Risalesi*, Dördüncü Şua olan *Hasbiye Risalesi*, Altıncı Şua ve Yedinci Şua olan *Ayetü'l-Kübra* Risalesi burada yazıldı.

Bediüzzaman, 20 Eylül 1943'de Isparta Savcısından gelen talimat üzerine yeniden tutuklanıp, 3 Ekim 1943 tarihinde Isparta'ya gönderildi. Önce askerî konvoy eşliğinde kara yoluyla Çankırı üzerinden Ankara'ya, sonra Isparta'ya getirildi. *Risale-i Nur* ile ilgili davaların birleştirilmesi kararı alındığı için, Isparta, Kastamonu ve Denizli'deki Nur Talebeleriyle beraber 25 Ekim 1943'te Denizli'ye sevk edildi.

Tecrit altında başlayan Denizli hapsinde On Birinci Şua, On İkinci ve On Üçüncü Şuaları yazdı. 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza mahkemesinden beraat ve tahliye kararı çıkmasına rağmen serbest bırakılmadı. Bakanlar Kurulu kararıyla Emirdağ'da zorunlu ikamete tâbi

tutuldu. Burada, camie gitmesine bile müsaade edilmeyecek kadar ağır takip ve tarassuda uğruyordu. Bediüzzaman, hayatı boyunca yirmi üç defa denenecek zehirleme teşebbüslerinin ilk üçünü Emirdağ'da yaşadı.

Bu arada Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, 30 Aralık 1944 tarihinde verdiği kararla, savcı tarafından temyiz edilen Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararını onayladı. 1946 yılından itibaren Isparta ve İnebolu'da *Risale-i Nur*'lar teksir edilmeye başlanmış ve 1947 yılında, hacin sınırlı da olsa serbest bırakılmasıyla, Nurların İslâm âlemine yayılması sağlanmıştı. Yeni yazı ile teksir edilen *Asa-yı Mûsa* ve baskısı yapılan *Gençlik Rehberi* gibi risaleler Hristiyan misyonerlere verilmiş ve *Risale-i Nur*'lar Amerika'ya kadar gönderilmişti.

Bu tür gelişmelerden duyulan rahatsızlıkla, 17 Ocak 1948 günü Said Nursî ve *Risale-i Nur* Talebeleri Afyon Ağır Ceza Mahkemesine sevk edildi. Denizli mahkemesinde gizli cemiyet kurma, rejim aleyhinde olma, inkılâpların kabul etmeme, Mustafa Kemal'i tahkir, v.b. gibi iddialarla yargılanıp beraat kararı almalarına rağmen, Afyon Ağır Ceza Mahkemesinde de aynı iddialarla yargılandılar. Said Nursî, Afyon Cezaevinin bütün ağır ve zor şartlarına rağmen, On Dördüncü ve On Beşinci Şualları burada yazarak *Risale-i Nur*'ların telifini tamamladı.

Mahkeme, 6 Aralık 1948 tarihinde Said Nursî hakkında 20 ay ağır hapis cezasına hükmetti. Temyiz edilen kararı Yargıtay, Bediüzzaman'ın lehine bozdu. Ancak, Afyon Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı uzatarak, 20 aylık sürenin cezaevinde geçmesini sağlayıp 20 Eylül 1949'da serbest bıraktı. 72 gün Afyon'da polis kontrolünde iskâna tâbi tutulup, ancak 28 Aralık 1949 tarihinde mecburî ikamet yeri Emirdağ'a dönebildi.

Bediüzzaman, 14 Mayıs 1950'de başlayan çok partili dönemi, 23 Ağustos 1953'e kadar kaldığı Emirdağ'da karşılamıştı. Türkiye'de 27 yıl aradan sonra yeniden başlayan demokratikleşme dönemini büyük bir sevinç ve ümitte karşılayan Bediüzzaman, talebeleriyle birlikte demokratlara çok önemli bir destek sağladı. Toplumun iç dinamiklerine ve bünyesine uygun değişiklikleri teşvik eden Bediüzzaman, hayatının sonuna kadar Demokratlardan ve demokrasi-den yana olan tavrını korudu. 1952 yılında İstanbul'da, *Gençlik Rehberi* adlı kitabı hakkında Bediüzzaman'a bir dava daha açıldı. 5 Mart 1952'de yapılan son duruşmada, dava konusu kitabın 1943 yılında Denizli mahkemesinden beraat kararı aldığı ve bu kararın da Yargıtayca onaylanmış olduğu anlaşıldığından, men-i muhakeme kararı verilerek dava sonuca bağlandı. Ardından, Said Nursî Emirdağ'a döndü.

Daha sonra 1953 yılı başlarında İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Fener Rum Patrikhanesini de ziyaret etti. Patrik Athenagoras ile görüşmesinde Hz. Muhammed'in (a.s.m.) peygamberliğini, Kur'ân-ı Kerim'in de Allah'ın kitabı olduğunu kabul etmeleri hâlinde, Hristiyanları kastederek, ehl-i necat olacaklarını bildirdi.

23 Ağustos 1953'te yerleşmek üzere geldiği Isparta'da açılan bir davanın daha sorgu hâkimliğinde iken reddedilmesi ile Bediüzzaman'la ilgili mahkemeler devri kapandı.

Bu arada biyografisi talebeleri tarafından kaleme alındı; Bediüzzaman tarafından düzeltmeler yapılarak *Tarihçe-i Hayat* ismi ile *Risale-i Nur Külliyyatına* dahil edildi.

Bediüzzaman, bundan sonraki hayatını ziyaretle geçiriyor, gittiği yerlerde talebelerine dersler yapıyordu. Takvimler 21 Mart 1960 tarihini gösterirken, ağır hasta bir vaziyette, yanındaki talebeleriyle Urfa'ya gitti. Seksen iki yıllık ömrünü 23 Mart 1960 günü, İpek Palas Oteli 27 numaralı odada sabaha karşı tamamladı.

Ömrü boyunca verdiği iman ve hürriyet mücadelesi yüzünden baskı altında kalan Bediüzzaman, 27 Mayıs 1960'daki hükümet darbesinden sonra kabrinde de rahat bırakılmadı. Halilürrahman Dergâhına defnedilen naaşı, 12 Temmuz 1960 gecesi kabrinden alınarak Isparta-Afyon civarında kimsenin bilmediği bir mezara defnedildi.

Dayanılması güç baskılara maruz bırakılmasına rağmen, hayat tarzıyla bir destan yazan Bediüzzaman, arkasında miras olarak Kur'ân'ın çağa dersi ve mesajı olan *Risale-i Nur Külliyyatı* ile milyonlarca Nur Talebesini bıraktı. □

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِهِ نَسْتَعِينُ¹

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا

مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ²

Çayet mühim bir suale verilen çok ehemmiyetli bir cevabı burada yazmaya münasebet geldi. Çünkü kırk sene evvel, Eski Said o dersinde bir hiss-i kable'l-vuku ile Risale-i Nur'un harika derslerini ve tesiratını görmüş gibi bahsediyor. Onun için o sual ve cevabı yazacağız. Söyle ki:

Çoklar tarafından hem bana, hem bazı Nur kardeşlerime sual etmişler ve ediyorlar ki:

“Neden bu kadar muarızlara karşı ve muannit feylesoflara ve ehl-i dalâlete mukabil Risale-i Nur mağlûp olmuyor? Milyonlar kıymettar hakikî kütüb-i imaniye ve İslâmiyenin intişarlarına bir derece set çektikleri halde; sefahat ve hayat-ı dünyeviye'nin lezzetleriyle çok biçare gençleri ve insanları hakaik-i imaniyeden mahrum bıraktıkları halde, en şiddetli hücum ve en gaddarâne muamele ve en ziyade yalanlarla ve aleyhinde yapılan propagandalarla Risale-i Nur'u kırmak, insanları ondan ürkütmek ve vazgeçirmeye çalıştıkları halde; hiçbir eserde görülmediği bir tarzda, Risale-i Nur'un intişarı, hatta çoğu el yazması ile altı yüz bin nüsha risalelerinden kemal-i iştîyak ile

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Ve sadece Ondan yardım dileriz.

2. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Efendimiz Muhammed'e (a.s.m.), bütün Âl ve Ashabına salat ve selam olsun.

aleyh: karşı, karşıt.

biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın. **ehemmiyet:** önem.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

eser: kitap.

feylesof: felsefe ile uğraşan, filozof.

gaddarâne: zalimce, gaddarca, merhametsizce, haincesine.

hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.

hakiki: gerçek, sahihi.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.

hiss-i kablelvuku: Bir şeyi

vukuundan önce hissetme, bir hadisenin gerçekleşmesinden önce kalbe doğması.

intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.

kemal-i iştîyak: istek ve arzunun son derecesi, tam bir istek ve arzu.

kıymettar: kıymetli, değerli,

* On Beşinci Şuadan alınan bu parça Afyon'da 1949'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

pahalı.

kütüb-i imaniye: imanî meseleleri anlatan kitaplar, imanla ilgili kitaplar.

mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.

mahrum: istediğini, dilediğini elde edemeyen, bir şeye sahip olmayan, yoksun.

muamele: davranma, davranış, birine karşı her hangi bir davranışta bulunma.

muannit: inatçı, ayak direyen.

muarız: muhalefet eden, karşı çıkan, muhalif.

mukabil: karşı, karşılık, muâdil.

mühim: düşündüren, düşündürücü.

münasebet: münasiplik, iki şey arasındaki uygunluk.

nüsha: yazılı, yazılmış şey.

propaganda: bir inanç, düşünce, doktrin v.b. ni başkalarına tanıtmak, benimsetmek amacını güden ve çeşitli vasıtalarla yapılan faaliyet.

risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.

sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

set: kapama, tıkama, engel olma.

sual: soru.

tesirat: etkiler, tesirler.

ziyade: çok, fazla.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

akıbet: nihayet, son, bitim.

amel: fiil, iş, emek.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi, Kur'an'ın surelerini oluşturan ilâhî söz.

azap: günahlara karşı ahirette çe-kilecek ceza.

batman: eski ağırlık ölçülerinden olup, iki okka ile sekiz okka arasında değişen ağırlık ölçüsü.

cihet: yan, yön, taraf.

çare-i yegâne: tek çare, tek çıkar yol.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürme.

dirhem: eski okkanın dört yüzde biri.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimse-ler.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.

elem: acı, ağrı, maddî-manevî ızdırap.

elim: şiddetli.

elmas: çok kıymetli bir mücevher.

fikir: akıl, hafıza.

galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.

hakaik-ı şeriat: şeriata ait olan gerçekler.

hakiki: gerçek, sahibi.

haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.

hasenat: iyi ameller, iyi işler, hayırlar.

haslet: güzel huy, iyi özellik.

hikmet: gaye, amaç.

his: duygu.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

inat: bir konuda, bir hususta ısrarlı olma, sözünde ayak direme, dikine gitme, vaz geçme.

intişar: yayılma, dağılma, neşrolunma.

ispat: delil ve şahit göstererek

perde altında intişar etmesi ve dahil ve hariçte kemal-i iştiyak ile kendini okutturması hikmeti nedir? Sebebi nedir?" diye, bu mealde çok suallere karşı, elcevap deriz ki:

Kur'an-ı Hakîm'in sırr-ı i'cazıyla hakikî bir tefsiri olan Risale-i Nur, bu dünyada bir manevî Cehennemi dalâlet-te gösterdiği gibi; imanda dahi bu dünyada manevî bir Cennet bulunduğunu ispat ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde manevî elim elem-leri gösterip, hasenat ve güzel hasletlerde ve hakaik-ı şeriatın ameline Cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu ispat ediyor. Sefahat ehlini ve dalâlete düşenlerini o cihetle —aklı başında olanlarını— kurtarıyor. Çünkü, bu zamanda iki dehşetli hal var:

Birincisi: Akıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye, akıl ve fikre galebe ettiğinden, ehl-i sefahati sefahatinden kurtarmanın yegâne çaresi, aynı lezzetinde elemi gösterip, hissini mağlûp etmektir. Ve ¹ **يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا** ayetinin işaretiyle bu zamanda

ahiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği halde, dünyevi kırılacak şişe parçalarını ona tercih etmek, ehl-i iman iken ehl-i dalâlete o hubb-u dünya ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi Cehennem azabını ve elemelerini göstermekle olur ki, Risale-i Nur o meslekten gidiyor.

Yoksa, bu zamandaki küfr-i mutlakın ve fenden gelen dalâletin ve sefahatten gelen tiryakiliğin inadı karşısında,

1. Onlar dünya hayatını seve seve âhirete tercih ederler... (İbrahim Sûresi: 3.)

doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.

kemal-i iştiyak: istek ve arzusun son derecesi, tam bir istek ve arzu.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanı hüküm, delili, hakikati

kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.

lezaiz: zevkler, lezzetler.

mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelmiş, yenilen kimse.

meal: öz, özet.

meslek: gidiş, usûl, tarz.

sefahat: zevk, eğlence ve yasadık şeylere düşkünlük, sefihlik.

sual: soru.

tâbi: boyun eğen, uyan, itaat eden, itaatte bulunan, bağlanan.

tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, Kur'an'ın şerhi.

tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.

tiryaki: bir şeye vazgeçemeyecek derecede alışmış olan.

yegâne: biricik, tek, yalnız.

Cenâb-ı Hakkı tanıttırdıktan sonra ve Cehennemın vücudunu ispat ile ve onun azabı ile insanları fenalıktan, seyiattan vazgeçirmek; ondan; belki yirmiden birisi ders alabilir. Ders aldıktan sonra da, “Cenab-ı Hak Gafurü’r-Rahîm’dir; hem Cehennem pek uzaktır” der, sefahatine devam edebilir; kalbi, ruhu hissiyatına mağlup olur.

İşte, Risale-i Nur’daki ekser muvazeneler, küfür ve dalâletin dünyadaki elim ve ürkütücü neticelerini göstermekle en muannit ve nefisperest insanları dahi o menhus gayrimeşru lezzetlerden ve sefahatlerden bir nefret verip, akli başında olanları tevbeyle sevk eder.

O muvazenelerden Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözlerdeki küçük muvazeneler ve Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfındaki uzun muvâzene, en sefih ve dalâlette giden adamı da ürkütüyor, dersini kabul ettiriyor.

Meselâ, Ayet-i Nur’daki seyahat-i hayaliye ile hakikat olarak gördüğü vaziyetleri gâyet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilatını isteyen, *Sikke-i Gaybiye*’nin ahirindeki 246’dan 248’inci sayfaya kadar baksın.

Ezcümle, o seyahat-i hayaliyede rızka muhtaç hayvanât âlemini gördüğüm vakit, maddî felsefe ile baktım; hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açıklarıyla beraber, zaaf ve aczleri, o zihayat âlemini bana çok acıklı ve elîm gösterdi. Ehl-i dalâlet ve gafletin gözüyle baktığımdan feryat eyledim. Birden hikmet-i Kur’âniye ve imanın dürbünü ile gördüm; Rahman ismi Rezzak burcunda parlak bir

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ahir: son.

âlem: dünya, cihan.

Ayet-i Nur: Nur ayeti; Nur Suresi 35. ayet.

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.

Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılmak, azma, batıla yö-

nelme.

dürbün: uzağı gösteren alet.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

ekser: en çok, daha ziyade.

elîm: çok dert ve keder veren, çok acı verici, acıklı.

ezcümle: belli başlı, başlıca, özellikle, bu cümleden olarak, bu da, bu babdan.

felsefe: dine dayanmayan, hakikati bulamayan, hakikat-

lârla sırt çeviren, çelişkiler içinde bocalayan düşünce sistemi.

feryat: haykırma, çılgılık.

gaflet: Allah’tan uzaklaşp nefsinin arzularına dalmak.

gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı, kanunsuz.

had: sınır, son.

hakikat: gerçek.

hayvanat: hayvanlar.

hikmet-i Kur’âniye: Kur’ân’a mahsus hikmet, Kur’ân’ın hikmeti.

hissiyat: hisler, duygular.

ihtiyacat: ihtiyaçlar, lüzumlu olan şeyler.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu delillerle gösterme.

küfür: Allah’ın varlığına, birliğine inanmama, Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.

mağlûp: yenilmiş, kendisine galip gelinmiş, yenilen kimse.

menhûs: uğursuz, kötü, meş’um.

mevkıf: bölüm, kısım.

muannit: inatçı, ayak direyen.

muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.

nefisperest: nefisine düşkün, nefisini seven; Cenab-ı Hakkın emir ve yasaklarına uymayıp, nefsinin istekleri doğrultusunda hareket eden kişi.

netice: sonuç.

Rahman: şefkatli merhametli koruyan Allah.

Rezzak: bütün yaratılmışların rızasını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

rızık: yiyecek, içecek şey, azık.

sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

sefih: faydayı ve zararı ayırtma yeteneğinden mahrum, beynsiz.

sevk: yollama, ulaştırma.

seyahat-i hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.

seyyiat: suçlar, günahlar.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar, izahlar, etraflı olarak bildirmeler.

tevbe: işlenmiş bir günahın pişmanlık duyup bir daha işlememek üzere söz verme.

vaziyet: durum, hal.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

zihayat: hayat sahibi.

acz: zayıflık, güçsüzlük.
a'dâ: en zalim, en çok düşmanlık eden.
âlem: dünya, cihan.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
bicare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
dağdağa: gürültü, patırtı, beyhude telâş ve ızdırıp.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürme.
dürbün: uzağı gösteren alet.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.
ebedi: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.
efkâr: düşünceler, fikirler, görüşler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimse-ler.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan.
elîm: çok dert ve keder veren, çok acı verici, acıklı.
emel: şiddetli arzu, hirs.
endişe: düşünce, vesvese, kuşku, kuruntu, merak, kaygı, keder, gam, şüphe, korku.
feryat: haykırma, çığlık.
fitrî: tabîi, yaratılıştaki, doğuştan olan.
fırak: ayrılık, ayrılma, hicran.
had: sınır, son.
hâlet: hâl, suret, keyfiyet.
hayvanat: hayvanlar.
hazîn: hüznünlü, acıklı.
himmet: çalışma, çabalama, gayret gösterme, emek sarf etme.
hüzün: keder, tasa, gam.
ihata: bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma.
iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kuvve: kuvvet, güç.
maîşet: geçinme için gerekli olan şey.
maksat: kastedilen, istenilen şey, varılmak istenen nokta, niyet, meram.
maruz: bir kişi ya da olayla karşı karşıya kalan.
mezaristan: mezarlık.
musibet: felâket, belâ, ansızın gelen belâ, dert, sıkıntı.
mütemadî: uzayan, süren, sürekli, devamlı.
mütevaccih: yönelmiş, yönelmiş olma.

güneş gibi tulû etti; o aç, biçare zihayat âlemini rahmet ışığı ile yaldızladı.

Sonra hayvanat âlemi içinde, yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları hazin ve elîm ve herkesi rikkat ve acımaya getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Ehl-i dalâletin nazarıyla baktığıma “Eyvah” dedim. Birden iman bana bir gözlük verdi; gördüm ki, *Ra-hîm* ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o acı âlemi sevinçli âleme çevirip ışıktandırdı ki; şekva ve acımak ve hüzünden gelen gözyaşlarımı sevinç ve şükürün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra, sinema perdesi gibi, insan âlemi bana göründü. Ehl-i dalâletin dürbünü ile baktım; o âlemi o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm ki, en derin kalbinden feryat ettim, “Eyyah!” dedim. Çünkü, insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyyeyi ve Cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve fitrî istidatları ve fitrî had konulmayan, serbest bırakılan kuvveleri ve hadsiz maksatlara müteveccih ihtiyaçları ve zaaf ve aczleriyle beraber hücumlarına maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'dalarıyla beraber gayet kısa bir ömür, her gün ve her saat ölüm endişesi altında gayet dağdağalı bir hayat, yaşamak için gayet perişan bir maîşet içinde kalbe, vicdana en elîm ve en müthiş hâlet olan mütemadî zeval ve fırak belâsını çekmek içinde ehl-i gaflet için zulûmât-ı ebedi kâpısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar. Birer birer ve taife taife o zulûmat kuyusuna atılıyorlar.

nazar: bakış.

ömür: yaşama süresi, hayat müddeti.

perişan: acınacak hâlde bulunan, derbeder.

Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.

rikkat: merhamet, acıma, başkalarının düştüğü durumdan dolayı müteessir olma

hasleti.

saadet-i ebediye: zevalsiz, sonu olmayan mutluluk, sonsuz mutluluk.

suret: biçim, görünüş.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.

şekva: şikâyet, yakınma, hoşnutsuzluk, memnuniyetsizlik.

şükûr: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnuniyet, ve minnettarlık ifade etme,

teşekkür.

taife: bölük, takım, guruh, fırka.

tasavvurat: tasavvurlar, tasarlamlalar.

tulû: doğma, doğuş.

vicdan: his, duygu.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

zeval: zail olma, sona erme, yok olma.

zihayat: hayat sahibi.

zulûmat: karanlıklar.

zulûmât-ı ebediye: ebedî, sonsuz karanlıklar.

İşte bu insan âlemini bu zulûmat içinde gördüğüm anda, kalp ve ruh ve aklımla, bütün letaif-i insaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, birden Kur'ân'dan gelen nur ve kuvvet-i iman, o dalâlet gözlüğünü kırdı, kafama bir göz verdi. Gördüm ki, Cenab-ı Hakkın Âdil ismi *Hakîm* burcunda, *Rahmân* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ismi *Gafûr* burcunda, yani mâ-nâsında; *Bâis* ismi *Vâris* burcunda; *Muhyî* ismi *Muhsin* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda birer güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı insan âlemi içinde çok âlemler bulunan umûmunu ışıkladıldılar, şenlendirdiler; Cehennemî hâletleri dağıtıp, nuranî ahiret âleminden pencereler açıp, o perişan insan dünyasına nurlar serptiler. Zerrat-ı kâinat adedince ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ، الشُّكْرُ لِلَّهِ** dedim. Ve aynelyakin gördüm ki; imanda manevî bir Cennet ve dalâlette manevî bir Cehennem bu dünyada da vardır” yakinen bildim.

Sonra, küre-i arzın âlemi göründü. O seyahat-i hayaliyemde dine itaat etmeyen felsefenin karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri hayalime dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atlı hareketiyle yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstait ve içi zelzeleli, çok ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde ve o dehşetli gemi üstünde kâinatın hadsiz boşluğunda seyahat eden biçare nev-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı. Felsefenin

günahları bağışlayan Allah.

gülle: top mermisi.

had: sınır, son.

Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.

hâlet: hâl, suret, keyfiyet.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

itaat: dinin emrettiklerini yerine getirip yasaklarından kaçınma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kavanin-i ilmiye: ilmin kanunları, ilimle ilgili kanunlar.

Kerîm: yarattıklarına karşılık beklemeden bağışta bulunan, kullarına nimetler ihسان eden, günahları örten, günah işleyen affeden, Allah.

kuvvet-i iman: iman kuvveti.

küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre.

letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.

Malik: sahip.

mesafe: uzaklık, uzunluk.

Muhsin: ihسان eden, iyilik yapan, bağışta bulunan.

Muhyî: ölüleri diriltten, hayat veren Allah.

müstait: mütemayil, meyilli.

nev-i insan: insan çeşidi, insan cinsi, insanoğlu.

nur: aydınlık, parıltı, parlaklık, zıya, ışıık, şule.

nuranî: nurlu, ışııklı, parlak, münevver.

perişan: acınacak hâlde bulunan, derbeder.

Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.

Rahîm: merhamet eden, çok merhametli olan, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.

Rahman: sefkatli merhametli koruyan Allah.

seyahat: yolculuk, uzun yolculuk.

seyahat-i hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.

tulû: doğma, doğuş.

umum: bütün.

vahşet: ıssızlık, tenhâlik, yalnızlık.

vaziyet: durum, hal.

yakinen: yakın olarak, hiç şüphe edilecek bir tarafı bulunmaksızın, şüpheye düşmeden.

zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

zerrat-ı kâinat: kâinat zerrelere, kâinattaki atomlar.

zulûmat: karanlıklar.

1. Allah'a hamd olsun, Allah'a şükrolsun.

Âdil: adaletli olan, doğruluk gösteren.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

âlem: dünya, cihan.

aynelyakin: gözle görür dercede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.

Bâis: yeniden yaratan, diriltten.

biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.

Cehennemî: Cehenneme has, Cehenneme ait, Cehennem gibi, (sıcak veya yakıcı).

Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yö-

nelme.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.

felsefe: dine dayanmayan, hakikati bulamayan, hakikat-lara sırt çeviren, çelişkiler içinde bocalayan düşünce sistemi.

feryat: haykırma, çığlık.

Gafûr: mağfîret eden, suç bağışlayan, merhamet eden,

afak: bütün dünya, gözle görülen âlem.

âlim: herşeyi hakkıyla bilen Allah.

azamet: büyüklük, ululuk, yücelik.

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.

beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.

cereyan: bir tarafa doğru akış, akıntı, akım.

cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, doğru yoldan ayrılma.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürme.

derece-i iman: imanın derecesi.

ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.

erzak: yiyecek, içecek; yenilecek, içilecek şeyler, azıklar.

gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık, dikkatsizlik.

güz: sonbahar.

hâlet: hâl, suret, keyfiyet.

Hâlik-ı Arz ve Semavat: yeri ve göğü yaratan, yoktan var eden.

hikmet-i Kur'âniye: Kur'an'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti.

his: anlama, sezme, idrak.

insaniyet: insan olma hâli, insana yakışır davranış.

İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.

istifade: faydalanma, yararlanma, yarar sağlama.

Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.

küre-i arz: arz küresi, yer yuvarlağı, dünya, yer küre.

mahsulât: ürünler.

mutazam: düzenli ve düzgün bir biçimde.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

Musahhirü's-Şemsi Ve'l-Kamer: Güneşi ve Ay'ı kendine boyun eğdiren Allah.

muvaakkaten: geçici olarak, az bir zaman için.

muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.

müheyya: hazır, hazırlanmış.

nazar: bakış.

nev: çeşit.

Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.

Rabbüssemavati Ve'l-Ard: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.

rahmet: acıma, merhamet etme,

gözlüğünü yere vurdum, kırdım. Birden hikmet-i Kur'aniye ile ışıklanmış bir göz ile baktım, gördüm ki:

Hâlik-ı Arz ve Semavatın *Kadîr, Âlim, Rab, Allah ve Rabbüssemavati Ve'l-Ard ve Musahhirü's-Şemsi Ve'l-Kamer* isimleri rahmet, azamet, rububiyet burçlarında güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı, vahşetli, dehşetli âlemi öyle ışıkladırdılar ki, o hâlette benim imanlı gözüme küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi ve tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş ve zîruhları güneşin etrafında, memleket-i Rabbaniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsulâtını rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare bir şimendifer hükmünde gördüm. Küre-i arzın zerratı adedince

¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ** dedim.

İşte buna kıyasen Risale-i Nur'da pekçok muvazenerle ehl-i sefahat ve dalâlet, dünyada dahi bir manevî Cehennem içinde azap çektiklerini ve ehl-i iman ve salâhat, dünyada dahi bir manevî Cennet içinde İslâmiyet ve insaniyet midesiyle ve imanın tecelliyatıyla ve cilveleriyle manevî Cennet lezzetleri tadabilirler, belki derece-i imanlarına göre istifade edebilirler.

Fakat, bu fırtınalı zamanın, hissi iptal eden ve beşerin nazarını afaka dağıtan ve boğan cereyanlar, iptal-i his nev'inden bir sersemlik vermiş ki, ehl-i dalâlet manevî azabını muvaakkaten tam hissedemiyor; ehl-i hidayete dahi gaflet basıyor, hakikî lezzetini tam takdir edemiyor.

1. İman nimetinden dolayı ezelden ebede kadar Allah'a hamd olsun.

esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.

rızık: yiyecek, içecek şey, azık.

rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye, tedbir ve malikiyeti ve besleyiciliği keyfiyeti.

salâhat: dindarlıkta çok ileri

olma hâli, günahsız ve temiz oluş.

sersem: budala, aptal.

seyahat: yolculuk, uzun yolculuk.

şimendifer: demiryolunda çalışan vasıta, tren.

takdir: beğenme, kıymet verme.

tayyare: uçak.

tecelliyat: belirmeler, görün-

meler.

tenezzüh: gezme, eğlenme.

ticaret: alım satım, mal alım satımı.

tulû: doğma, doğuş.

vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer.

zerrat: zerreler, çok ufak parçalar, moleküller, atomlar.

ziruh: ruh sahibi, ruhlı, canlı, hayattar.

Bu asırda ikinci bir dehşetli hâl: Eski zamanda küfr-i mutlak ve fenden gelen dalâletler ve küfr-i inadiden gelen temerrüt bu zamana nispeten pek azdı. Onun için eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanda tam kâfi olurdu. Küfr-i meşkuku çabuk izale ederlerdi. Allah'a iman umumî olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve Cehennem azabını ihtar etmekle çokları sefahatlerden, dalâletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise; eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine, şimdi bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide fen ve ilim ile dalâlete girip inat ve temerrüt ile hakaik-ı imana karşı çıkana nispeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrit inatçılar firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalâletleriyle hakaik-ı imaniyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi, bu dünyada onların temellerini parça parça edecek bir hakikat-i kudsiye lâzımdır ki, onların tecavüzatını durdursun ve bir kısmını imana getirsin.

İşte, Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamanın tam yarasına bir tiryak olarak Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın bir mu'cize-i maneviyesi ve lemaatı bulunan Risale-i Nur, pek çok muvazenelerle en dehşetli muannit mütemerritleri, Kur'ân'ın elmas kılıcı ile kırıyor ve kâinat zerrelere adedince vahdaniyet-i İlâhiyeye ve imanın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki, yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlûp olmayıp, galebe etmiş.

asır: yüzyıl.

azap: günahlara karşı ahirette çekilecek ceza.

Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılmak, azma, batıla yönelme.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.

delil: kanıt.

galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.

had: sınır, son.

hakaik-ı imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.

hakikat: gerçek.

hüccet: delil, ispat, burhan; bir iddianın doğruluğunu ispat için gösterilen vesika, senet.

ihtar: dikkatini çekme, tenbih, uyarma, uyarı.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

inat: bir konuda, bir hususta ısrarlı olma, sözünde ayak dırma, dikine gitme, vaz geçmeme.

izale: yok etme, giderme.

kâfi: yeter, yeterli.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

kasaba: şehirden küçük, köyden büyük, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezi.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: a-

çıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim; beyanı beşer takatinin haricinde olan Kur'ân-ı Kerim.

küfr-i inadi: inada dayalı küfür, inattan doğan küfür, inattan kaynaklanan küfür; gerçekleri görmek istememe.

küfr-i meşkuk: şüpheli küfür, "Acaba yanlış mı düşünüyorum, yoksa Allah var mı?" diye şüpheye düşme.

küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanî hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.

lemaat: lem'alar, parlıklar, parlayışlar.

memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.

muannit: inatçı, ayak direyen.

muaraza: birbirine karşı gelme.

muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştıran, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzünü inceleyerek vakıf olan.

muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.

mütemerrit: temerrüt eden, dik başlılık eden, dik başlı, inatçı; kötü fiilinde direnen, inatlaşan.

nispeten: nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak, öncesine göre, bir dereceye kadar.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.

tecavüzat: saldırılar, tecavüzler.

temerrüt: inat etme, karşı koyma, hakkı kabulde direnme, inatçılık, dikbaşlılık.

tiryak: en iyi çare, baş ilâç.

umumî: umuma ait, umumla ilgili, herkesle alakalı, herkese ait.

vahdaniyet-i İlâhiye: İlâhî birlik, Allah'ın bir, tek olması.

zerre: maddenin en küçük parçası, molekül, atom.

ziyade: çok, fazla.

Evet, Risale-i Nur'da, iman ve küfür muvazeneleri ve hidayet ve dalâlet mukayeseleri bu mezkûr hakikati bilmüşahede ispat ediyor. Meselâ, Yirmi İkinci Sözün İki Makamının Bürhanları ve Lem'alarına ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkıfına ve Otuz Üçüncü Mektubun Pence-relerine ve Asa-ıyî Mûsa'nın On Bir Hücçetine sair muvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse anlaşılır ki, bu zamanda küfr-i mutlakı ve mütemerrit dalâletin inadını kıracak, parçalayacak, Risale-i Nur'da tecelli eden hakikat-i Kur'âniyedir.

İnşaallah, nasıl *Tılsımlar* mecmuasında, dinin mühim tılsımlarını ve hilkat-i âlemin muammalarını keşfeden parçalar o mecmuada toplanmış; aynen öyle de, ehl-i dalâletin dünyada dahi Cehennemlerini ve ehl-i hidayet'in dünyada dahi lezaiz-i Cennetlerini gösteren ve iman Cennetin bir manevî çekirdeği ve küfür ise Cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nur'un o gibi parçaları, kısacık bir tarzda, bir mecmuacık olarak yazılacak ve inşaallah neşredilecek.

[Şualar, Yeni Asya Neşriyat, Eylül 2005; s. 1040-1048.]

bilmüşahede: görerek, bizzat şahit olarak, görür şekilde, görme derecesinde.

bürhan: delil, ispat, tanık, hüccet.

dalâlet: iman ve Islâmiyetten ayrılma, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.

hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.

hakikat-i Kur'âniye: Kur'an'ın aslı, mahiyeti.

hidayet: doğru olan, hak olan.

hüccet: delil, ispat, burhan; bir iddiânın doğruluğunu ispat için gösterilen vesika, senet.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

inşaallah: Allah isterse, Allah dilerse, Allah'ın emri olursa, Allah izin verirse manalarında kullanılan bir dua.

ispat: delil ve şahit göstererek doğruyu ortaya koyma, doğruyu

delillerle gösterme.

keşif: açma, meydana çıkarma.

kıyas: karşılaştırma, oranlama.

küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız küfür, mutlak küfür, hiç bir imanı hükmü, delili, hakikati kabul etmeme, kesin ve tam bir inkâr.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama, Ona yakışmayacak sıfatlar yükleme.

lezaiz-i Cennet: Cennetin lez-

zetleri, Cennet zevkleri.

mecmua: kitap.

mevkıf: bölüm, kısım.

mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.

muamma: karışık, manası zor anlaşılır şey, anlaşılmayan, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.

mukayese: benzeterek veya karşılaştırarak değerlendirmek, kıyas etme, kıyaslama.

muvazene: ölçü, kıyas, mukayese.

mühim: önemli, ehemmiyetli.

mütemerrit: temerrüt eden, dik başlılık eden, dik başlı, inatçı; kötü fiilinde direnen, inatlaşan.

sâir: diğer, başka, gayri, öteki.

tecelli: açılıp belirme, açıkça ortaya çıkma, aydınlanma.

tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır, bilmece.

zakkum: Cehennemde yetişen bir ağaç.

Birinci Söz

* Birinci Söz, Barla'da
1926'da Türkçe olarak
telif edilmiştir.

ÖSİMİLLÂH her hayrın başıdır. ¹ Biz dahi başta ona başlarız. Bil ey nefsim! Şu mübarek kelime İslâm nişanı olduğu gibi, bütün mevcudatın lisan-ı hâliyle vird-i zebanıdır.

Bismillâh ne büyük tükenmez bir kuvvet, ne çok bitmez bir bereket olduğunu anlamak istersen, şu temsili hikâyeciğe bak, dinle. Şöyle ki:

Bedevî Arap çöllerinde seyahat eden adama gerektir ki, bir kabile reisinin ismini alsın ve himayesine girsin—tâ şakilerin şerrinden kurtulup, hacatını tedarik edebilsin. Yoksa, tek başıyla, hadsiz düşman ve ihtiyacatına karşı perişan olacaktır.

İşte böyle bir seyahat için, iki adam sahraya çıkıp gidiyorlar. Onlardan birisi mütevazî idi, diğeri mağrur. Mütevazî bir reisin ismini aldı, mağrur almadı. Alanı her yerde selâmetle gezdi. Bir katüüttarika rast gelse, der: “Ben filân reisin ismiyle gezerim.” Şaki defolur, ilişemez. Bir çadıra girse, o nam ile hürmet görür. Öteki mağrur, bütün seyahatinde öyle belâlar çeker ki, tarif edilmez. Daima titrer, daima dilencilik ederdi. Hem zelil, hem rezil oldu.

mevcudat: dünyada var olan, mevcut olan şeyler; varlıklar.
mübarek: uğurlu, hayırlı.
mütevazî: gururlu olmayan, alçak gönüllü.
nam: isim, ün, şan.
nefis: daima kötülüğü emreden insandaki duygu • bir şeyin kendisi, zatı.
nişan: alâmet, işaret.
perişan: kötü duruma düşme.
rast gelmek: umulmayan bir anda karşılaşmak.
reis: başkan, sorumlu kişi.
rezil: maskara, başkasının eğlenmesi.
sahra: büyük çöl.
selâmet: tehlikeden, korkulardan ve kötülüklerden kurtulma.
seyahat: gezme, dolaşma, yolculuk.
şaki: haydut, yol kesen, asi.
şer: kötülük, fenalık, zarar.
tarif: anlatıp tanıtmak; tanım.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
temsili: gerçeği akla yaklaştıran örnek; sembolik.
vird-i zeban: dilden düşmeyen zikir.
zelil: aşağılanmış, alçalmış.

1. Ahmed bin Hanbel, *Müsned*, 2:359; Nesêî, *Sünenü'l-Kübra*, 6:127, 128; İbni Hibban, *Sahih*, 1:173, 174.

bedevî: göçebe hayatı yaşayan; çölde yaşayan.
belâ: büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay.
bereket: bolluk.
bismillâh: Allah namına, Allah için, Allah'ın adı ve izni ile.
daima: her zaman, sürekli olarak.
defolma: uzaklaşma, çekip

gitme.
hacat: ihtiyaçlar, gerekli şeyler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayır: iyilik, iyi işler işlemek.
himaye: koruma, korunma.
hürmet: saygı.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
İslâm: insanlığa gönderilen en son din.

kabile: birlikte yaşayan, konup göçen, bir sülâleden gelen insanlar.
katüüttarik: yol kesen, eşkiya.
lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir şeyler ifade etmesi.
mağrur: gururlu, kibirli, kendini beğenmiş.

İşte, ey mağrur nefsim, sen o seyyahsın. Şu dünya ise bir çöldür. Aczin ve fakrın hadsizdir. Düşmanın, hacatın nihayetsizdir. Madem öyledir; şu sahranın Malik-i Ebedî'si ve Hâkim-i Ezeli'sinin ismini al—tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisatın karşısında titremeden kurtulasın.

Evet, bu kelime öyle mübarek bir definedir ki, senin nihayetsiz aczin ve fakrın, seni nihayetsiz kudrete, rahmete raptedip, Kadîr-i Rahîm'in dergâhında aczi, fakrı en makbul bir şefaathî yapar. Evet, bu kelime ile hareket eden, o adama benzer ki: Askere kaydolur. Devlet namına hareket eder. Hiç bir kimseden pervası kalmaz. Kanun namına, devlet namına der. Her işi yapar, her şeye karşı dayanır.

Başta demiştik: Bütün mevcudat lisan-ı hâl ile, “Bismillâh” der. Öyle mi?

Evet. Nasıl ki, görsen bir tek adam geldi, bütün şehir ahalisini cebren bir yere sevk etti ve cebren işlerde çalıştırdı. Yakînen bilirsin, o adam kendi namıyla, kendi kuvvetiyle hareket etmiyor. Belki o bir askerdir, devlet namına hareket eder, bir padişah kuvvetine istinat eder.

Öyle de, her şey Cenab-ı Hakkın namına hareket eder ki, zerrecikler gibi tohumlar, çekirdekler, başlarında koca ağaçları taşıyor, dağ gibi yükleri kaldırıyorlar. Demek her bir ağaç “Bismillâh” der; hazine-i rahmet meyvelerinden ellerini dolduruyor, bizlere tablacılık ediyor.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.

ahali: halk.

bismillâh: Allah namına, Allah'ın adı ve izni ile.

cebre: zorla, zoraki.

Cenab-ı Hak: Allah.

define: hazine, gömü.

dergâh: huzur, kapı.

fakr: fakirlik, ihtiyaç, yoksulluk, azlık, muhtaçlık.

hacat: yaşamak için gerekli şeyler, ihtiyaçlar.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâkim-i Ezeli: başlangıcı ve sonu olmayan, daimî hüküm ve idare sahibi Allah.

hazine-i rahmet: rahmet hazine-si.

istinat etme: dayanma, güvenme.

Kadîr-i Rahîm: sonsuz merhametli ve şefkatli sonsuz kudret sahibi Allah.

kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey, bütün varlıklar; yaratılanlar.

kanun: yasa.

kudret: güç, takat.

lisan-ı hâl: bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.

mağrur: gururlu, kibirli.

makbul: kabul edilen, geçerli.

Malik-i Ebedî: her şeyin tek ve ebedî sahibi olan Allah.

mevcudat: var olan, mevcut olan şeyler; varlıklar.

mübarek: uğurlu, hayırlı.

nam: ad, isim, ün, şan.

namına: adına, hesabına.

nefis: daima kötülüğü emreden insandaki duygu • bir şeyin kendisi, zatı.

nihayetsiz: sonsuz.

perva: korku.

rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.

raptetmek: bağlamak; birbirine kenetlemek.

sahra: çöl, geniş saha, kırı, ova.

sevk: önüne katıp sürme.

seyyah: çok seyahat eden.

şefaathî: af için sebep ve aracı.

tablacı: yiyecek sunan, takdim eden.

yakinen: şüphesiz olarak bilme.

zerre: maddenin en küçük parçası; çok küçük parça.

Her bir bostan, “Bismillâh” der, matbaha-i kudretten bir kazan olur ki, çeşit çeşit pek çok muhtelif leziz taamlar, içinde beraber pişiriliyor.

Her bir inek, deve, koyun, keçi gibi mübarek hayvanlar “Bismillâh” der, rahmet feyzinden birer süt çeşmesi olur. Bizlere Rezzak namına en lâtif, en nazif, âb-ı hayat gibi bir gıdayı takdim ediyorlar.

Her bir nebat ve ağaç ve otların ipek gibi yumuşak kök ve damarları “Bismillâh” der, sert taş ve toprağı deder, geçer. “Allah namına, Rahman namına” der; her şey ona musahhar olur.

Evet, havada dalların intışarı ve meyve vermesi gibi, o sert taş ve topraktaki köklerin kemal-i sühuletle intışar etmesi ve yer altında yemiş vermesi; hem şiddet-i hararete karşı aylarca nazik, yeşil yaprakların yaş kalması, tabiiyyunun ağzına şiddetle tokat vuruyor. Kör olası gözüne parmağını sokuyor. Ve diyor ki: “En güvendiğin salâbet ve hararet dahi emir tahtında hareket ediyorlar ki, o ipek gibi yumuşak damarlar, birer asa-i Mûsa (a.s.) gibi,

¹ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ emrine imtisal ederek taşları şakkeder. Ve o sigara kâğıdı gibi ince nazenin yapraklar, birer aza-i İbrahim (a.s.) gibi, ateş saçan hararete karşı, ² يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا ayetini okuyorlar.”

Madem her şey manen, “Bismillâh” der, Allah namına Allah’ın nimetlerini getirip bizlere veriyorlar. Biz dahi,

musahhar: emre verilmiş, itaat ettirilmiş.

mübarek: uğurlu, hayırlı.

nam: ad, isim, ün, şan.

namına: hesabına, adına.

nazenin: ince, nazik, lâtif, nazlı.

nazif: temiz, pak, nazik.

nazik: zarif, ince, dayanıksız.

nebat: bitki.

nimet: iyilik, ihsan, giyecek ve yiyecek gibi şeyler.

Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.

Rezzak: bütün yaratılmışların rızıkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

salâbet: sağlamlık, sertlik.

selâmetli: emin, güven altında.

şakketmek: yarmak, bölmek.

şiddet-i hararet: sıcaklığın yükseklığı, ısının fazlalığı.

şiddetle: kuvvetlice, etkili şekilde.

taam: yemek, yiyecek, gıda.

tabiiyyun: her şeyin yapılış ve icadını tabiata verenler; tabiatçılar.

tahtında: altında.

takdim: sunma, sunuş.

1. “Asanı taşla vur!” dedik. (Bakara Suresi: 60.)

2. Ey ateş! Serin ve selâmetli ol. (Enbiya Suresi: 69.)

âb-ı hayat: hayat suyu; hayat için lüzumlu sıvı.

asa: değnek, baston.

asa-i Mûsa: Hz. Mûsa’ya Allah tarafından verilen mu’cizeli değnek.

ayet: Kur’ân’ın her bir cümlesi; işaret.

aza-i İbrahim: Hazret-i İbrahim’in organları, vücudu.

bismillâh: Allah namına, Allah için, Allah’ın adı ve izni ile.

bostan: sebze meyve bahçesi.

emir: buyruk, komut.

feyiz: bolluk, bereket.

hararet: sıcaklık.

imtisal: uyma.

intışar: yayılma, dağılma; üreme.

kemal-i sühulet: tam bir kolaylık.

lâtif: güzel, hoş.

leziz: çok lezzetli.

manen: mana itibarıyla kendi dünyasında.

matbaha-i kudret: İlâhî kudretin mutfağı.

muhtelif: çeşitli; çeşit çeşit.

“Bismillâh” demeliyiz. Allah namına vermeliyiz. Allah namına almaliyiz. Öyle ise, Allah namına vermeyen gafil insanlardan almamaliyiz.

Sual: Tablacı hükmünde olan insanlara bir fiyat veriyoruz. Acaba, asıl mal sahibi olan Allah ne fiyat istiyor?

Elcevap: Evet, o Mün'im-i Hakikî, bizden o kıymettar nimetlere, mallara bedel istediği fiyat ise, üç şeydir: Biri zikir, biri şükür, biri fikirdir.

Başta “Bismillâh” zikirdir. Ahirde “Elhamdülillâh” şükürdür. Ortada, bu kıymettar harika-i sanat olan nimetler Ehad, Samed'in mu'cize-i kudreti ve hediye-i rahmeti olduğunu düşünmek ve derk etmek fikirdir.

Bir padişahın kıymettar bir hediyesini sana getiren bir miskin adamın ayağını öpüp, hediye sahibini tanımamak ne derece belâhat ise; öyle de, zahiri mün'imleri medih ve muhabbet edip, Mün'im-i Hakikî'yi unutmak ondan bin derece daha belâhattır.

Ey nefis! Böyle ebleh olmamak istersen; Allah namına ver, Allah namına al, Allah namına başla, Allah namına işle, vesselâm.

ahirde: sonunda.

asıl: gerçek, gerçekten.

bedel: karşılık, yerine.

belâhat: ahmaklık, düşüncesizlik,

ne yaptığını iyi bilememek.

bismillâh: Allah'ın adı ve izni ile.

derk: iyice anlama.

ebleh: ahmak, budala, aptal.

Ehad: bir, tek; zatı tek olan anlamında Allah'ın ismi.

elcevap: cevap, cevaben.

elhamdülillâh: ezelden ebede

kadar her ne türlü hamd ve şükür, övgü ve minnet Allah'a mahsustur.

fikir: düşünce, etrafıca düşünme.

fiyat: ücret.

gafil: dikkatsiz, iyi düşünmeyen.

harika-i sanat: çok az bulunur değerinde sanat eseri.

hediye-i rahmet: Allah'ın rahmetinin bir hediyesi.

hükmünde: durumunda, görevini yapan.

kıymettar: değerli, pahalı, kıymetli.

medih: övme, yüceltme.

miskin: zavallı.

mu'cize-i kudret: Cenab-ı Hakkın kudretinin mu'cizesi.

muhabbet: sevgi beslemek.

mün'im: nimet veren.

Mün'im-i Hakikî: nimetin gerçek vericisi olan Allah.

namına: hesabına, adına.

nefis: öz varlık; bir şeyin zatı olan, kendisi.

nimet: varlıkların her türlü ihtiyaçlarını karşılamak üzere Cenab-ı Hakkın verdiği, ikram ettiği her şey.

Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kendisi

hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah.

sual: soru.

şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnurluk gösterme.

tablacı: sunan, takdim eden, gerçek sahibi olmadığı hâlde, aracılık yapan.

vesselâm: işte o kadar.

zahiri: öyle gibi görünen, görünüşte.

zikir: Allah'ı çok çok anıp, büyüklüğünü düşünme.

İkinci Söz

* İkinci Söz, Barla'da
1926'da Türkçe olarak
telif edilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

MANDA ne kadar büyük bir saadet ve nimet ve ne kadar büyük bir lezzet ve rahat bulunduğunu anlamak istersen, şu temsili hikâyeciğe bak, dinle.

Bir vakit, iki adam hem keyif, hem ticaret için seyahate giderler. Biri hodbin, tâli'siz bir tarafa; diğeri hudabin, bahtiyar diğeri tarafa sülûk eder, giderler.

Hodbin adam, hem hodgâm, hem hodendiş, hem bedbin olduğundan, bedbinlik cezası olarak nazarında pek fena bir memlekete düşer. Bakar ki, her yerde aciz biçareler zorba, müthiş adamların ellerinden ve tahribatlarından vaveylâ ediyorlar. Bütün gezdiği yerlerde böyle hazin, elîm bir hâlî görür. Bütün memleket bir matemhane-i umumî şeklini almış. Kendisi şu elîm ve muzlim hâleti hissetmemek için sarhoşluktan başka çare bulamaz. Çünkü herkes ona düşman ve ecnebi görünüyor. Ve ortalıkta dahi müthiş cenazeleri ve me'yusâne ağlayan yetimleri görür. Vicdanı azap içinde kalır.

Diğeri hudabin, hudaperest ve hakendiş, güzel ahlâklı idi ki, nazarında pek güzel bir memlekete düştü. İşte bu

hodgâm: sadece kendi rahatını ve keyfini düşünen.

hudabin: Cenab-ı Hakkı tanıyan; hak ve hakikati gören.

hudaperest: Allah'a ibadet eden; Allah'ı çok seven ve emrine uyan.

iman: inanmak; İslâm dininin esaslarını tasdik etmek.

keyif: yaptığı şeylerden hoşlanma hissi.

lezzet: haz, keyif.

matemhane-i umumî: herkesin yas tuttuğu yer.

memleket: yaşanılan şehir, yurt.

me'yusâne: ümitsizce.

muzlim: karanlıklı.

müthiş: dehşet veren.

nazar: bakış, düşünme.

nimet: iyilik, ihsan.

Rahman: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah.

Rahim: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah.

saadet: mutluluk.

seyahat: yolculuk.

sülûk: bir yolu takip etme.

tahribat: yıkımlar.

takva: Allah'tan korkma, günahlardan kaçınma.

tâli'siz: bahtsız, mutsuz.

temsili: hakikati gösteren örnek.

ticaret: alım ve satım.

vakit: zaman.

vaveylâ: çığlık, feryat.

vicdan: insanın içindeki iyiyi kötünden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten acı duyan his.

yetim: babası ölmüş çocuk.

zorba: baskıcı.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. • O takva sahipleri ki, görmedikleri hâlde Allah'a ve Onun bildirdiklerine iman ederler. (Bakara Suresi: 3.)

aciz: güçsüz.

ahlâk: Kur'an ve sünnet ile sınırları çizilen iyi ve güzel davranışların tümü.

azap: büyük sıkıntı.

bahtiyar: mes'ut, kutlu.

bedbin: kötümser, karamsar.

bedbinlik: karamsarlık.

biçare: çaresiz.

cenaze: ölmüş insan veya hayvan cesedi.

ceza: karşılık.

ecnebi: yabancı, başka milletten olan.

elîm: üzücü, sıkıntı verici, acı verici.

fena: kötü.

hakendiş: hak taraftan, hak üzerine titreyen.

hâl: durum.

hâlet: durum, hâl, vaziyet.

hazin: hüznü veren, üzücü.

hikâye: örnek olarak anlatılan ibret verici olay.

hodbin: bencil, kibirli, kendini beğenmiş.

hodendiş: kendisi için endişe eden, sadece kendini düşünen.

adil: adaletli.
ahz-ı asker: asker alımı.
akraba: yakın.
aksetmek: ışığın bir yere vurma-
 sı, yansımak; yayılmak.
âsâr-ı terakkiyat: ilerleme, geliş-
 me eserleri.
bahtiyar: bahtlı, mutlu.
başibozuk: düzensiz.
bâtin: iç yüz.
bedbaht: kötü bahtlı, mutsuz.
bedel: karşılık.
Cehennem: Cehennem gibi.
cezbe: Allah'ı zikredip, Allah sev-
 gisiyle kendinden geçer bir hâle
 gelme.
divane: deli.
dost: sevilen insan.
ecel: her mahlûkun ve canlının
 Allah tarafından takdir edilen
 ölüm vakti.
elem: sıkıntı, acı.
evvelki: önceki.
fasık: günahkâr, günaha giren.
fırak: ayrılık.
gafil: iyi düşünmeyen.
hakikat: gerçek.
hâl: durum.
hâlet: hâl, durum.
intizamperver: tertip ve düzeni
 çok seven.
işret: içki içme.
kâfir: dinsiz.
kemalât: mükemmellikler.
matemhane-i umumiye: herke-
 sin yas tuttuğu bir yer.
melik: mülk sahibi, ülke sahibi;
 padişah.
memleket: yaşanılan şehir, yurt.
merhametkâr: merhamet eden.
mesrur: sevinçli.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde.
muktedir: kuvvetli, güç sahibi.
musibet: belâ, başa gelen acı du-
 rumlar.
musiki: güzel sesler.
müferrah: rahat.
müşfik: şefkatli.
müteallim: üzüntülü ve sıkıntılı;
 acı çeken.
nazar: bakış, düşünme.
nedamet: pişmanlık.
nefis: kendi, şahıs.
neşe: sevinç.
nihayet: son.
pençe: etkisinden kurtulmak im-
 kânsız olan güç.
raiyetperver: halkını seven ve
 onları iyi idare eden.

iyi adam, girdiği memlekette bir umumî şenlik görüyor. Her tarafta bir sürur, bir şehrayın, bir cezbe ve neşe için-
 de zikirhaneler... Herkes ona dost ve akraba görünür. Bütün memlekette yaşasınlar ve teşekkürler ile bir terhi-
 sat-ı umumiye şenliği görüyor. Hem tekbir ve tehlil ile mesrurâne ahz-ı asker için bir davul, bir musiki sesi işiti-
 yor. Evvelki bedbahtın hem kendi, hem umum halkın ele-
 mi ile müteallim olmasına bedel, şu bahtiyar hem kendi, hem umum halkın süruru ile mesrur ve müferrah olur. Hem güzelce bir ticaret eline geçer; Allah'a şükreder.

Sonra döner, öteki adama rast gelir, hâlini anlar. Ona der: “Yahu, sen divane olmuşsun. Batnındaki çirkinlikler, zahirine aksetmiş olmalı ki, gülmeyi ağlamak, terhisatı soymak ve talan etmek tevehhüm etmişsin. Aklını başına al, kalbini temizle. Tâ şu musibetli perde senin nazarından kalksın. Hakikati görebilesin. Zira nihayet derecede adil, merhametkâr, raiyetperver, muktedir, intizamperver, müşfik bir melikin memleketi, hem bu derece göz önünde âsâr-ı terakkiyat ve kemalât gösteren bir memleket, senin vehminin gösterdiği surette olamaz.”

Sonra o bedbahtın aklı başına gelir, nedamet eder:

“Evet, ben işretten divane olmuştum. Allah senden razı olsun ki, Cehennemî bir hâletten beni kurtardın” der.

Ey nefsim! Bil ki, evvelki adam kâfirdir veya fasık gâfildir. Şu dünya onun nazarında bir matemhane-i umumiye-
 yedir. Bütün zîhayat fırak ve zeval sillesiyle ağlayan yetimlerdir. Hayvan ve insan ise, ecel pençesiyle parçalan-
 lan kimsesiz başibozuklardır. Dağlar ve denizler gibi

rast gelmek: karşılaşmak, rastlamak.
razı olmak: hoşnut olmak.
sille: tokat.
suret: biçim, şekil.
sürur: neşe, sevinç.
şehrayın: panayır yeri.
şükretme: Allah'ın nimetleri-
 ne karşı memnunluk göster-
 me.
talán etme: yağmalama.
tehlil: “Lâ ilâhe illallah” sözün-
 nün tekrar edilmesi.

tekbir: “Allah en büyüktür” manasına gelen “Allahü Ekber” kelimesini söyleme.
terhisat: terhisler, serbest bırakmalar.
terhisat-ı umumiye: genel salıverilme, serbest bırakılma.
teşekkür: yapılan bir iyiliğe karşı duyulan hoşnutluğu anlatmak.
tevehhüm: yok olanı var zannetmekle, kuruntuya kapılmak.

ticaret: alım ve satım sonucu elde edilen kazanç.
umum: hep, bütün; umumî: genel, tamamı.
vehim: belirsiz ve manasız korku.
yetim: babası ölmüş çocuk.
zahir: dış yüz.
zeval: sona erme, yok olma.
zihayat: hayat sahibi.
zikirhane: Allah'ın zikredildiği yer.

büyük mevcudat ruhsuz, müthiş cenazeler hükmündediler. Daha bunun gibi çok elîm, ezici, dehşetli evham, küfüründen ve dalâletinden neş'et edip, onu manen tazip eder.

Diğer adam ise mü'mindir. Cenab-ı Hâlık'ı tanır, tasdik eder. Onun nazarında şu dünya bir zikirhane-i Rahman, bir talimgâh-ı beşer ve hayvan ve bir meydan-ı imtihan-ı insücandır. Bütün vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye ise terhisattır. Vazife-i hayatını bitirenler bu dâr-ı fâniden, manen mesrurâne, dağdağsız diğer bir âleme giderler; tâ yeni vazifedarlara yer açılsın, gelip çalışsınlar. Bütün tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye ise, ahz-ı askere, silâh altına, vazife başına gelmektir. Bütün zihayat birer muvazzaf mesrur asker, birer müstakim memnun memurlardır. Bütün sedalar ise, ya vazife başlamasındaki zikir ve tesbih ve paydostan gelen şükür ve tefrih veya işlemek neşesinden neş'et eden nağamattır. Bütün mevcudat, o mü'minin nazarında, Seyyid-i Kerîm'inin ve Malik-i Rahîm'inin birer munis hizmetkârı, birer dost memuru, birer şirin kitabıdır. Daha bunun gibi pek çok lâtif, ulvî ve leziz, tatlı hakikatler imanından tecelli eder, tezahür eder.

Demek, iman bir manevî Tuba-i Cennet çekirdeğini taşıyor. Küfür ise manevî bir Zakkum-i Cehennem tohumunu saklıyor. Demek selâmet ve emniyet yalnız İslâmiyette ve imandadır. Öyle ise biz daima ¹ **الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى دِينِ الْإِسْلَامِ وَكَمَالِ الْإِيمَانِ** demeliyiz.

* * *

1. İslâm dinini ve mükemmel iman nimetini ihсан ettiğİ için Allah'a hamd olsun.

ahz-ı asker: asker alımı.
âlem: dünya, kâinat.
beşer: insan.
Cenab-ı Hâlık: her şeyin yaratıcısı olan Allah.
cenaze: ölmüş insan; ölüm hâli.
dağdağsız: gürültüsüz.
daima: devamlı.
dalâlet: dinden ayrılma; azma.

dâr-ı fânî: ölümlü dünya.
dehşetli: duyulan ürküntü; şaşkınlık.
elîm: acı veren.
emniyet: güven.
evham: olmayan bir şeye vücut rengi vermek, kuruntular.
hakikat: gerçek.
hamd: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükür.
hizmetkâr: hizmetçi.

hükümünde: değerinde.
ihşan: bağışta bulunmak.
iman: inanmak, itikat; Resul-i Ekrem'in (a. s. m.) tebliğ ettiğİ inanılması gerekli esasları tasdik etmekten doğan bir nurdur.
İslâmiyet: Müslümanlık.
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.
lâtif: güzel.

leziz: çok lezzetli.
Malik-i Rahîm: çok merhametli, ve her şeyin sahibi olan Allah.
manen: mana itibarıyla ve manevî olarak.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
memnun: sevinmek.
mesrur: sevinçli.
mesrurâne: sevinçli bir şekilde.
mevcudat: varlıklar, yaratılan her şey.
meydan-ı imtihan-ı insücân: insan ve cinlerin imtihan meydanı.
munis: alışılmış.
muvazzaf: vazifeli.
mükemmel: tamam, olgun.
mü'min: Allah'a ve emirlerine, kanunlarına iman eden, inanan.
müstakim: istikamette giden, doğru yolda olan.
müthiş: dehşet veren.
nazarında: göre, bakımından.
nağamat: güzel sesler.
neş'et: çıkma, kaynaklanma; meydana gelme.
nimet: iyilik, ihşan.
paydos: tatil.
sahip: her hangi bir şey üstünde mülkiyeti bulunan, malik.
seda: ses.
selâmet: tehlikeden, kurtulma.
Seyyid-i Kerîm: sonsuz ikram ve ihşan sahibi, Allah.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnurluk gösterme.
takva: bütün günahlardan kendini korumak.
talimgâh: eğitim yeri.
talimgâh-ı beşer: insanların öğrenme yeri, dünya.
tasdik: onaylama, doğrulama.
tazip: acı çekirme.
tecelli: belirgin olma, yansıma.
tefrih: ferahlandırma, gönül açma.
terhisat: terhisler, serbest bırakmalar.
tesbih: Allah'ın şanını yüceltme, noksan sıfatlardan uzak tutmak.
tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye: insan ve hayvan doğumları.
tezahür: görünme.
Tuba-i Cennet: kökleri göklerde ve nuranî Cennet ağacı.
ulvî: yüce, yüksek.
vazife: ödev, görev.
vazifedar: vazifeli.
vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye: hayvan ve insan ölümleri.
Zakkum-i Cehennem: Cehennemde bir ağacın ismi.
zihayat: hayat sahibi.
zikir: Allah'ı anıp, hatırlamak.
zikirhane-i Rahman: sonsuz merhamet ve sefkatle rızık veren Allah'ın zikredildiğİ yer.

* Üçüncü Söz, Barla'da
1926'da Türkçe olarak
telif edilmiştir.

Üçüncü Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا¹

BADET ne büyük bir ticaret ve saadet; fışk ve sefa-
hat ne büyük bir hasaret ve helâket olduğunu anlamak
istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Bir vakit, iki asker, uzak bir şehre gitmek için emir alı-
yorlar. Beraber giderler. Tâ yol ikileşir. Bir adam orada
bulunur. Onlara der:

“Şu sağdaki yol, hiç zararı olmamakla beraber, onda
giden yolculardan ondan dokuzu büyük kâr ve rahat gö-
rür. Soldaki yol ise, menfaati olmamakla beraber, on yol-
cusundan dokuzu zarar görür. Hem ikisi, kısa ve uzun-
lukta birdirler. Yalnız bir fark var ki; intizamsız, hükümet-
siz olan sol yolun yolcusu çantasız, silâhsız gider. Zahirî
bir hiffet, yalancı bir rahatlık görür. İntizam-ı askerî altın-
daki sağ yolun yolcusu ise, mugaddi hulâsalardan dolu
dört okkalık bir çanta ve her adüvvü alt ve mağlûp ede-
cek iki kıyyelik bir mükemmel mirî silâhı taşımaya mec-
burdur.”

adüv: düşman.

asker: er.

emir: buyruk.

fışk: Allah'ın emirlerini terk ve
günaha dalma.

hasaret: zarar.

helâket: mahvolma.

hiffet: hafiflik.

hikâye: bir olayın sözlü veya ya-
zılı anlatımı.

hulâsa: öz, numune.

hükümsiz: yönetimsiz.

ibadet: kulluk vazifesi.

intizam-ı askeri: askeri disiplin.

intizamsız: düzensiz.

kâr: kazanç.

kiyye: okka; eskiden kullanılan
bir ağırlık ölçüsü (1282 gram).

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Ey insanlar! Rabbinize kulluk ediniz. (Bakara Suresi: 21.)

mağlûp etmek: yenmek, ga-
lip gelmek.

mecbur: yükümlü, bir şeyi
yapmak zorunda.

menfaat: fayda, kazanç.

mirî: devlet malı.

mugaddi: gıda verici, besleyi-
ci.

mükemmel: tamam, eksik-
siz.

okka: eski ağırlık birimi, yak-
laşık 1282 gram.

rahat: huzur.

Rahman: tüm varlıkların nı-
zıklarını ve geçim şekillerini
içine alan rahmet sahibi Al-
lah.

Rahîm: çok merhametli, esir-
geyen, koruyan Allah.

saadet: mutluluk.

sefahat: eğlence ve yasak
şeylere düşkünlük.

silâh: korunma aracı.

temsili: hakikati gösteren ör-
nek.

ticaret: kazanç.

vakit: zaman.

zahiri: görünüşte.

zarar görmek: kaybetmek,
kötü sonuç almak.

O iki asker, o muarriif adamın sözünü dinledikten sonra, şu bahtiyar nefer sağa gider. Bir batman ağırlığı omzuna ve beline yükler. Fakat kalbi ve ruhu binler batman minnetlerden ve korkulardan kurtulur. Öteki bedbaht nefer ise, askerliği bırakır. Nizama tâbi olmak istemez; sola gider. Cismi bir batman ağırlıktan kurtulur. Fakat kalbi binler batman minnetler altında ve ruhu hadsiz korkular altında ezilir. Hem herkese dilenci, hem her şeyden, her hâdiseden titrer bir surette gider. Tâ mahall-i maksuda yetişir. Orada, asi ve kaçak cezasını görür.

Askerlik nizamını seven, çanta ve silâhını muhafaza eden ve sağa giden nefer ise, kimseden minnet almaya-rak, kimseden havf etmeyerek, rahat-ı kalp ve vicdan ile gider. Tâ, o matlûp şehre yetişir. Orada, vazifesini güzelce yapan bir namuslu askere münasip bir mükâfat görür.

İşte ey nefis-i serkeş! Bil ki: O iki yolcu, biri muî-i kanun-i İllâhî, birisi de asi ve hevaya tâbi insanlardır.

O yol ise, hayat yoludur ki, âlem-i ervahtan gelip, ka-birden geçer, ahirete gider.

O çanta ve silâh ise ibadet ve takvadır. İbadetin, çen-dan, zahîrî bir ağırlığı var. Fakat, manasında öyle bir rahatlık ve hafiflik var ki, tarif edilmez. Çünkü, âbid, namazında der: **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**¹. Yani, “*Hâlık ve Rezzak* *Ondan başka yoktur. Zarar ve menfaat Onun elindedir.*² *O hem Hakîm’dir, abes iş yapmaz; hem Rahîm’dir, ih-sanı, merhameti çoktur*” diye itikat ettiğinden, her şeyde

Hâlık: yaratıcı; her şeyi yoktan var eden Allah.
havf etme: korkma.
heva: istek, nefsin arzusu.
ibadet: Allah'ın emirlerini yerine getirme; kulluk vazifesi.
ih-san: bağışta bulunmak.
itikat etme: gönülden tasdik ederek inanma.
kabir: mezar.
mahall-i maksut: varılmak istenen yer.
mana: anlam.
matlûp: talep edilen, istenen.
menfaat: fayda.
merhamet: şefkat göstermek; korumak, iyilik etmek.
minnet: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.
muarriif: tarif eden, bildiren.
muhafaza: koruma.
muti-i kanun-i İllâhî: İllâhî kanuna itaat eden, uyan.
mükâfat: ödül.
münasip: uygun, yakışır, yarışır.
namaz: İslâmın şartlarından biri.
namuslu: kanunlara uyan; güzel ahlâklı.
nefer: asker, er.
nefis-i serkeş: isyan eden başıbozuk nefis.
nizam: düzen, disiplin.
rahat-ı kalp ve vicdan: kalp ve vicdan huzuru.
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızasını veren Allah.
ruh: asıl, cevher.
surette: şekilde, biçimde.
şahadet: tanıklık.
tâbi olmak: uymak, itaat etmek, bağlı olmak.
takva: Allah'ın yasak ettiği şeylerden, yani günahlardan korunmak.
tarif etmek: anlatıp, tanımlamak.
vazife: ödev.
zahiri: görünüşte, maddî bakımdan.

1. Şahadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi: 102; Âl-i İmran Suresi: 26; Nisâ Suresi: 26; Maide Suresi: 79; v.d.)

2. Bkz. Bakara Suresi: 102; Âl-i İmran Suresi: 26; Nisâ Suresi: 79; Maide Suresi: 76; En'am Suresi: 71; A'raf Suresi: 188; Tevbe Suresi: 51; Yunus Suresi: 18; Ra'd Suresi: 16; Tâhâ Suresi: 89; v.d.

abes: faydasız, boş ve manasız.
âbid: ibadet eden.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, ikinci hayat.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.

asi: isyan eden, isyankâr.
bahtiyar: bahtlı, mes'ut.
batman: yaklaşık sekiz kilo karşılığı eski bir ağırlık ölçüsü.
bedbaht: kötü bahtlı, mutsuz.
ceza: karşılık.
cisim: beden, vücut.

çendan: gerçi, her ne kadar.
hâdis: olay.
hadsiz: sınırsız.
Hakim: her şeyi son derece mükemmel ve sonsuz faydalarla yapabilen sonsuz bilgi sahibi Allah.

âbid: ibadet eden.
âciz: güçsüz, eli ermez.
âdeta: sanki.
arz: yer, dünya.
arzu: istek.
azim: büyük.
belâ: büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay.
cebânet: korkaklık.
cesaret: yüreklik, gözüpeklik.
daire: alan.
dalâlet: hak ve hakikatten, din-den ayrılma; sapkınlık.
derece: seviye.
derk etme: iyice anlama.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
elem: üzüntü, sıkıntı, acı.
emel: şiddetli istek, gaye.
emniyet-i tamme: sonsuz güven.
evham: olmayan bir şeyi olur zannı ile zihne gelen kuruntular.
fasık: büyük günahları işleyen, günahkâr.
feylesof: filozof, felsefeci.
hakiki: gerçek.
hâlde: durumda.
hane: ev.
harika: imkânların üstünde olan şey.
hasenat: hayırlar, iyilik ve güzel-likler.
hayali: hayale ait.
hayret: şaşkınlık.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
hiç: yok olan, değersiz.
hükümünde: kıymetinde.
ibadet: kulluk vazifesi.
ihimal: mümkün olma, olabilirlik.
iktidar: güç, kuvvet.
iltica: sığınma.
iman: Resul-i Ekrem'in tebliğ ettiği inanç esaslarını tasdik etmek.
istinat: dayanma, güvenme.
kalpsiz: vicdansız, duygusuz.
kâr: kazanç.
kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü.
küre-i arz: yer küre; dünya.
lezzet: tat.
malûm: bilinen.
maruz olmak: bir şeyden etkileniş olmak.
menba: kaynak, merkez.
meşhur: ünlü, herkesçe bilinen.
muhtaç: ihtiyaç duyan.
musahhar: itaat eden, boyun eğen; itaatkâr.
musibet: belâ, felâket.
münevverülakıl: aklı yalnız bilim ile aydınlanmış olan.
münevverülkalp: kalbi nurlanmış, imanla aydınlanmış olan.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: iyilik, ihsan.

bir hazine-i rahmet kapısını bulur. Dua ile çalar. Hem her şeyi kendi Rabbisinin emrine musahhar görür. Rabbisine iltica eder; tevekkül ile istinat edip, her musibete karşı tahassun eder. İmanı ona bir emniyet-i tamme verir.

Evet, her hakikî hasenat gibi, cesaretin dahi menbaı imandır, ubudiyettir.¹ Her seyyiat gibi, cebanetin dahi menbaı dalâlettir.²

Evet, tam münevverülkalp bir âbidi, küre-i arz bomba olup patlasa, ihtimaldir ki, onu korkutmaz. Belki harika bir kudret-i Samedâniyeyi, lezzetli bir hayret ile seyredecek. Fakat, meşhur bir münevverülakıl denilen kalpsiz bir fasık feylesof ise, gökte bir kuyruklu yıldız görse, yerde titrer. “Acaba bu serseri yıldız arzumıza çarpmasın mı?” der, evhama düşer. (Bir vakit böyle bir yıldızdan Amerika titredi. Çokları gece vakti hanelerini terk ettiler.)

Evet, insan nihayetsiz şeylere muhtaç olduğu hâlde, sermayesi hiç hükmünde bir şey. Hem nihayetsiz musibetlere maruz olduğu hâlde, iktidarı hiç hükmünde bir şey. Âdeta sermaye ve iktidar dairesi, eli nereye yetişirse o kadardır. Fakat emelleri, arzuları ve elemeleri ve belâları ise; dairesi, gözü, hayali nereye yetişirse ve gidinceye kadar genişir.

İşte bu derece âciz ve zayıf, fakir ve muhtaç olan ruh-i beşere ibadet, tevekkül, tevhit, teslim ne kadar azîm bir kâr, bir saadet, bir nimet olduğunu, bütün bütün kör olmayan görür, derk eder. Malûmdur ki, zararsız yol,

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 173.

2. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 173; Enfal Suresi: 12.

Rab: besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
ruh-i beşer: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
sermaye: ana para, iş yapabileceği her türlü imkân ve gücü.
serseri: başıbozuk.

seyyiat: kötülükler, günahlar.
tahassun: sığınma, korunma.
terk: bırakma, ayrılma.
teslim: bir emaneti sahibine verme.
tevekkül: sebeplere sandıktan sonra neticesini Allah'a bırakma.

tevhit: birleme, Allah'ın bir olduğuna ve Ondan başka ilâh olmadığına inanma.
ubudiyet: kulluk, kul olduğuna bilip Allah'a itaat etme.
vakit: zaman, an.

zararlı yola —velev on ihtimalden bir ihtimal ile olsa— tercih edilir. Hâlbuki, meselemiz olan ubudiyet yolu, zararsız olmakla beraber, ondan dokuz ihtimal ile bir saadet-i ebediye hazinesi vardır. Fısk ve sefahat yolu ise —hatta fasıkın itirafıyla dahi— menfaatsiz olduğu hâlde, ondan dokuz ihtimal ile şekavet-i ebediye helâketi bulunduğu, icma ve tevatür derecesinde, hadsiz ehl-i ihtisasın ve müşahedenin şahadetiyle sabittir ve ehl-i zevkin ve keşfin ihbaratıyla muhakkaktır.

Elhâsıl: Ahiret gibi, dünya saadeti dahi ibadette ve Allah'a asker olmaktadır. Öyle ise, biz daima
¹ *الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَالتَّوْفِيقِ* demeliyiz ve Müslüman olduğumuza şükretmeliyiz.

1. Emirlerine itaate ve hayırlı işlerde başarıya ulaştırdığı için Allah'a hamd olsun.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya.
daima: sürekli.
derece: seviye.
ehl-i ihtisas ve müşahede: şahit olanlar ve uzmanlar.
ehl-i zevk ve keşif: Cenab-ı hakkın lütuf ve ihsanı ile bazı hakikatleri bilen manevî zevk sahibi velîler.

elhâsıl: kısacası, özetle.
fasık: günahkâr.
fısk: günah.
hadsiz: sınırsız.
hâlbuki: oysa ki.
hâlde: durumda.
hamd: Allah'a hamd etme, Onu övme, şükür.

hayal: zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hülya.
hayırlı: iyilik dolu.
hazine: altın, gümüş, mücevher gibi değerli eşya yığını.
helâket: mahvolma, yok olma.
ibadet: kulluk vazifesi.

icma: bir meselede âlimlerin ittifak etmesi.
ihbarat: haber vermeler.
ihtimal: mümkün olma, olabilirlik.
ilâh: her şeyin ma'budu olan Allah.
intizam: tertip, düzen.
itaat: söz dinleme.
itiraf: kabahatini gizlemeyip söylemek.
menfaatsiz: faydasız.
mesele: ehemmiyetli iş.
muhakkak: asıl ve gerçeği belli olmuş, doğru.
Müslüman: İslâm dinini kabul eden.
müşahede: görme, şahit olma.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz saadet.
sabit: kanıtlanmış, ispat edilmiş.
sefahat: eğlence ve yasaklara düşkünlük, uçarlık.
şahadet: şahit olma, tanıklık.
şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sükunet.
şükretmek: memnunluk ifade etmek, minnettarlık.
tercih: bir şeyi üstün tutma.
tevatür: içinde yalan ihtimali bulunmayan ve birbirlerine kuvvet veren nakillerden oluşan haber.
ubudiyet: kul olduğunu bilip Allah'a itaat etme.
velev: eğer.

* Dördüncü Söz, Barla'da
1926'da Türkçe olarak
telif edilmiştir.

Dördüncü Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

NAMAZ ne kadar kıymetli ve mühim, hem ne kadar ucuz ve az bir masraf ile kazanılır, hem namazsız adam ne kadar divane ve zararlı olduğunu iki kere iki dört eder derecesinde kat'î anlamak istersen, şu temsili hikâyeciğe bak, gör:

Bir zaman, bir büyük hâkim, iki hizmetkârını, her birisine yirmi dört altın verip, iki ay uzaklıkta, has ve güzel bir çiftliğine ikamet etmek için gönderiyor. Ve onlara emreder ki:

“Şu para ile yol ve bilet masrafı yapınız. Hem orada ki meskeninize lâzım bazı şeyleri mübayaa ediniz. Bir günlük mesafede bir istasyon vardır; hem araba, hem gemi, hem şimendifer, hem tayyare bulunur. Sermayeye göre binilir.”

İki hizmetkâr ders aldıktan sonra giderler. Birisi bahtiyar idi ki, istasyona kadar bir parça para masraf eder. Fakat, o masraf içinde, efendisinin hoşuna gidecek öyle

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla • Namaz dinin direğidir. (Keşfü'l-Hafa, 2:3, hadis no: 1621; Tirmizî, İman: 8; İbni Mâce, Fiten: 12; Müsned, 5:231, 237.)

bahtiyar: bahtı açık mes'ut.
derece: kadar; kesinlik.
divane: deli, budala.
efendi: buyruğu ve sözü geçen
emreder: buyruk verir, talimat verir.
hâkim: egemen, hükmeden, hâkimiyet sahibi.
has: özel.
hikâye: bir olayın sözlü ve yazılı

anlatılması.
hizmetkâr: hizmetçi.
ikamet: oturma, yerleşme.
istasyon: durak.
kat'î: kesin.
kıymetli: değerli, pahalı, kıymetli.
lâzım: gerekli.
masraf: harcama.
mesafede: uzaklıkta.

mesken: konut, oturlan yer.
mübayaa: satın alma.
mühim: önemli.
namaz: İslâmın beş şartından birisi.
namazsız: namaz kılmayan.
Rahman: tüm varlıkların n-zıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah.

Rahim: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah.
sermaye: ana para.
şimendifer: demiryolu katarı, tren.
tayyare: uçak.
temsili: hakikati gösteren örnek.
zararlı: maddî, manevî kayıp içinde olan.

güzel bir ticaret elde eder ki, sermayesi birden bine çıkar. Öteki hizmetkâr bedbaht, serseri olduğundan, istasyona kadar yirmi üç altınını sarf eder. Kumara mumara verip zayi eder. Bir tek altını kalır. Arkadaşı ona der:

“Yahu, şu liranı bir bilete ver. Tâ, bu uzun yolda yayan ve aç kalmayasın. Hem bizim efendimiz kerimdir; belki merhamet eder, ettiğin kusuru affeder. Seni de tayyareye bindirirler. Bir günde mahall-i ikametimize gideriz. Yoksa, iki aylık bir çölde aç, yayan, yalnız gitmeye mecbur olursun.”

Acaba, şu adam inat edip, o tek lirasını bir define anahtarı hükmünde olan bir bilete vermeyip, muvakkat bir lezzet için sefahate sarf etse; gayet akılsız, zararlı, bedbaht olduğunu en akılsız adam dahi anlamaz mı?

İşte ey namazsız adam! Ve ey namazdan hoşlanmayan nefsim!

O hâkim ise; Rabbimiz, Hâlık'ımızdır.

O iki hizmetkâr yolcu ise; biri mütedeyyin, namazını şevk ile kılar; diğeri gafil, namazsız insanlardır.

O yirmi dört altın ise, yirmi dört saat her günde ki ömürdür.

O has çiftlik ise, Cennettir.

O istasyon ise, kabirdir.

O seyahat ise; kabre, haşre, ebede gidecek beşer yolculuğudur. Amele göre, takva kuvvetine göre o uzun

affetmek: bağışlamak.

amel: iş, emek.

bedbaht: bahtsız, kötü bahtlı, mutsuz.

beşer: insan.

dahi: bile.

define: çok değerli hazine.

ebed: sonsuzluk.

gafil: gaflette bulunan, iyi düşünmeyen.

gayet: oldukça, son derece.

hâkim: egemen, hâkimiyet sahibi, idare eden Allah'ın ismi.

Hâlık: “yaratıcı, her şeyi yoktan yaratan” anlamında Allah'ın bir ismi.

has: özel.

haşır: yeniden dirilip toplanmak.

hizmetkâr: emrinde çalışan.

hükmünde: değerinde.

inat: sözünde ayak direme, dikine gitme.

kabir: mezar.

Kerim: “ikram ve ihsanı bol olan” anlamında Allah'ın bir ismi.

kusur: hata.

lezzet: her hangi bir şey karşısında duyulan zevk, haz.

mahall-i ikamet: oturulan yer.

mecbur: zorunlu tutulan.

merhamet: acımak, şefkat göstermek.

muvakkat: geçici.

mütedeyyin: dindar.

namaz: İslâmın beş şartından birisi.

nefis: kendi, şahıs.

ömür: yaşama süresi, hayat.

Rab: bakan, besleyen, sevk ve idare eden Allah.

sarf: harcama, masraf.

sefahat: eğlence ve yasak şeylere düşkünlük.

sermaye: ana para.

serseri: başıboş.

seyahat: gezme, yolculuk.

şevk: çok şiddetli arzu, neş'e.

takva: bütün günahlardan kendini korumak.

tayyare: uçak.

ticaret: alım, satım ile gelen kazanç.

zayi: elden çıkan, kaybolan.

yolu mütefavit derecede katederler. Bir kısım ehl-i takva, berk gibi, bin senelik yolu bir günde keser. Bir kısmı da, hayal gibi, elli bin senelik bir mesafeyi bir günde kateder. Kur'ân-ı Azîmüşşan şu hakikate iki ayetiyle işaret eder.¹

O bilet ise namazdır. Bir tek saat, beş vakit namaza abdestle kâfi gelir. Acaba, yirmi üç saatini şu kısacık hayat-ı dünyeviyeye sarf eden ve o uzun hayat-ı ebediyeye bir tek saatini sarf etmeyen ne kadar zarar eder, ne kadar nefesine zulmeder, ne kadar hilâf-ı akıl hareket eder! Zira, bin adamın iştirak ettiği bir piyango kumarına yarı malını vermek, akıl kabul ederse —hâlbuki, kazanç ihtimali binde birdir— sonra yirmi dörtten bir malını yüzde doksan dokuz ihtimal ile kazancı musaddak bir hazine-i ebediyeye vermemek, ne kadar hilâf-ı akıl ve hikmet hareket ettiğini, ne kadar akıldan uzak düştüğünü kendini âkil zanneden adam anlamaz mı?

Hâlbuki, namazda ruhun, kalbin, aklın büyük bir rahatı vardır. Hem, cisme de o kadar ağır bir iş değildir. Hem, namaz kılanın diğer mübah dünyevî amelleri, güzel bir niyet ile ibadet hükmünü alır. Bu surette bütün sermaye-i ömrünü ahirete mal edebilir. Fânî ömrünü bir cihette ibka eder.

abdest: namaz ve sair ibadetler öncesinde yapılan temizlik.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem, öte dünya.
âkil: akıllı.
amel: fiil, iş, emek.
arş: göğün en üst tabakası.
arzedilme: sunulma.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
berk: şimşek.
Cebrail: Dört büyük melekten, vahiy indirmekle görevli olanı.
cihet: yön, taraf.
derece: seviye, mertebe.
dünyevi: dünyaya ait.
ehl-i takva: Allah'tan korkan, emirlerine bağlı olan dindar kimseler.
fânî: geçici, sonu olan.
hadis: Peygamber Efendimizin genel kural değerindeki söz ve davranışları.
hakikat: gerçek.
hayal gibi: çok sür'atli yol alan.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hazine-i ebediye: ebedî hazine, Cennet.
hikmet: ilâhî gaye.
hilâf-ı akıl: akla ters.
hükümünü alma: değerini alma.
ibadet: kulluk vazifesi.
ibka: bakileştirme, sonsuzlaştırma.
ihtimal: mümkün olma; olabilirlik.
iman: Resul-i Ekrem'in tebliğ ettiği inanılması gerekli esasları kabul etme.
işaret: hatırlatma, bildirme.
iştirak: ortaklık.
kâfi: yeterli.
katetmek: aşip geçmek.
kısım: bölüm, kesim.
Kur'ân-ı Azîmüşşan: şanı yüce Kur'ân.
mal: dünyada sahip olunan şeyler; zaman.
mesafe: uzaklık.
musaddak: tasdik ile doğrulanan.
mübah: yeme, içme, yürüme gibi

1. Bkz. Secde Suresi 5 ve Meâric Suresi 4. ayetler:

O, göklerden yere kadar her işi yerli yerince tedbir ve idare eder. Sonra bütün işler, sizin gününüzle bin sene kadar uzun olan kıyamet gününde Ona arz edilir. (Secde Suresi: 5.)

Melekler ve Cebrail, elli bin sene uzunluğunda bir gün olan kıyamet gününde, Allah'ın emrini almak üzere Arşa yükselirler. (Meâric Suresi: 4.)

günlük davranışlar.

mütefavit: çeşitli.

namaz: İslâmın beş emrinden birisi.

nefis: kişiyi, her zaman kötü-lüğe götürmeye zorlayan duygu; kendisi.

Rahîm: "sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan" anlamında Allah'ın bir ismi.

Rahman: "sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran" anlamında Al-

lah'ın bir ismi.

sarf: harcama.

sermaye-i ömür: ömür sermayesi.

surette: şekilde.

tedbir: idare, çekip çevirme.

zulmetmek: haksızlık etmek.

Beşinci Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ¹

NAMAZ kılmak ve büyük günahları işlememek ne derece hakikî bir vazife-i insaniye ve ne kadar fitrî, münasip bir netice-i hilkat-i beşeriye olduğunu² görmek istersen, şu temsili hikâyeciğe bak, dinle:

Seferberlikte, bir taburda, biri muallim, vazifeperver, diğeri acemi, nefisperver iki asker beraber bulunuyordu. Vazifeperver nefer talime ve cihada dikkat eder, erzak ve tayınatını hiç düşünmezdi. Çünkü anlamış ki, onu beslemek ve cihazatını vermek, hasta olsa tedavi etmek, hatıta indelhace lokmayı ağzına koymaya kadar devletin vazifesidir. Ve onun asıl vazifesi, talim ve cihaddır. Fakat, bazı erzak ve cihazat işlerinde işler: Kazan kaynatır, karavanayı yıkar, getirir.

Ona sorulsa: “Ne yapıyorsun?”

“Devletin angaryasını çekiyorum,” der. Demiyor: “Nafakam için çalışıyorum.”

Diğer şikemperver ve acemi nefer ise, talime ve harbe dikkat etmezdi. “O devlet işidir. Bana ne!” derdi.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Şüphesiz ki Allah takvaya sarınlılarla, iyilik yapan ve iyi kullukta bulunanlarla beraberdir. (Nahl Suresi: 128.)

2. Bkz. Nisâ Suresi: 31; Şûra Suresi: 37; Necm Suresi: 32.

acemi: tecrübesiz; yabancı; yeni, müptedi.

angarya: karşılıksız, ücretsiz olan iş.

asıl: temel, kaide, esas.

cihad: Allah yolunda vatan ve din için düşmanla savaşma.

cihazat: cihazlar, maddî malî aletler, lüzumlu edevat.

erzak: rızıklar, nimetler.

fitrî: doğuştan, yaratılıştan, fitrata ait ve yaratılışla ilgili; tabiiîlik.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dinî suç.

hakikî: gerçek.

harp: savaş.

hikâye: olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü olarak anlatma,

indelhace: ihtiyaca göre, ihtiyaç duyulduğunda.

* Beşinci Söz, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

karavana: askerlere yemek dağıtmakta kullanılan derince bakır kap.

muallim: eğitim görmüş, bilgili.

münasip: uygun, denk.

nafaka: yiyecek parası, geçinmek için gerekli olan şey.

namaz: İslâmiyetçe günün belirli vakitlerinde yerine getirilen ibadet, dua, beş vakit ibadet.

nefer: asker, er.

nefisperver: kendini beğenen, nefisini seven.

netice-i hilkat-i beşeriye: insanın yaratılışının neticesi.

Rahman: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah.

Rahim: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah.

seferberlik: harbe hazır bulunmaklık.

şikemperver: mideye düşkün.

tabur: bölüklerden teşekkül eden bir askerî birlik.

takva: Allah korkusu; günahlardan kaçınma.

talim: öğretme, yetiştirme, eğitime.

tayınat: erzak, yiyecek, gıda, tayınlar.

tedavi: iyileştirme.

temsili: hakikati gösteren örnek, akla yaklaştıran örnek, sembolik.

vazife: görev, yapılması gerekenler, işler.

vazife-i insaniye: insanlık vazifesi, insan olmanın gerektirdiği görev.

vazifeperver: vazife sever; çalışmayı sever.

Daim nafakasını düşünüp, onun peşinde dolaşır, taburu terk eder, çarşıya gider, alış veriş ederdi.

Bir gün, mualllem arkadaşı ona dedi:

“Birader, asıl vazifen talim ve muharebedir. Sen onun için buraya getirilmişsin. Padişaha itimat et. O seni aç bırakmaz. O, onun vazifesidir. Hem sen âciz ve fakirsin, her yerde kendini beslettiremezsin. Hem mücadele ve seferberlik zamanıdır. Hem sana, ‘Asidir’ der, ceza verirler.

“Evet, iki vazife peşimizde görünüyor: Biri padişahın vazifesidir, bazen biz onun angaryasını çekeriz ki, bizi beslemektir; diğeri bizim vazifemizdir, padişah bize teshilât ile yardım eder ki, talim ve harptir.”

Acaba o serseri nefer, o mücahit muallleme kulak vermezse, ne kadar tehlikede kalır, anlarsın!

İşte, ey tembel nefsim!

O dalgalı meydan-ı harp, bu dağdağalı dünya hayatıdır.

O taburlara taksim edilen ordu ise cemiyet-i beşeriye-dir. Ve o tabur ise şu asrın cemaat-i İslâmiyesidir.

O iki nefer ise, biri feraiz-i diniyesini bilen ve işleyen ve kebairi terk ve günahları işlememek için nefis ve şeytanla mücadele eden müttakî Müslümandır. Diğeri, Rezzak-ı Hakikî’yi ittiham etmek derecesinde derd-i maişete

âciz: güçsüz, gücü yetmez olan; beceriksiz, eli ermez; kabiliyetsiz.
angarya: karşılıksız, ücretsiz olan iş.

asi: isyan eden, isyankâr, karşı gelen.

asıl: esas, aslı, temeli, kaidesi.

asır: yüzyıl.

birader: kardeş.

cemaat-i İslâmiye: Müslüman topluluklar; İslâm toplumu.

cemiyet-i beşeriye: toplum; insanların oluşturduğu topluluk ve-ya kurumlar.

ceza: karşılık.

dağdağalı: gürültülü, patırtılı.

daim: devam eden, devamlı.

dird-i maişet: geçim derdi ve zorluğu, geçim sıkıntısı.

derece: seviye, makam

fakir: muhtaç, ihtiyaç sahibi, düşkün, yoksul, zavallı, biçare.

feraiz-i diniye: dinin emrettiği farzlar.

günah: Allah’ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.

harp: savaş.

itimat: güvenme, emniyet etme, bir şeye kalben güvenip dayanma.

ittihâm: suçlama; suçlu duruma düşürme.

kebair: büyük günahlar.

mevdan-ı harp: harp meydanı, savaş alanı.

mualllem: eğitim görmüş, bilgili.

muharebe: savaşma, harp etme.

mücadele: cihad etme, çarpışma, savaş.

mücahit: cihad eden, din için çalışan, din için düşmanla çarpışan.

Müslüman: İslâm dininden olan, mü’min, Müslim.

müttakî: kendisini Allah’ın sevmediği fena şeylerden koruyan; haramdan ve günah-

tan çekinen; takva sahibi, dindar.

nafaka: yiyecek parası, geçinmek için gerekli olan şey.

nefer: asker, er.

nefis: bedeninin hissi istekleri; can, kişi, öz varlık; bir şeyin zatı olan, kendisi.

Rezzak-ı Hakikî: gerçek rızık verici Allah.

seferberlik: harbe hazır bulunmaklık.

serseri: başıboş, işi gücü olmayıp boşa dolaşan, haylaz, derbeder, avare.

tabur: bölüklerden teşekkül eden bir askerî birlik.

taksim: bölmek, paylaşmak, kısımlara ayırmak.

talim: öğretme, yetiştirme, eğitime.

terk: bırakma, salıverme, vazgeçme.

teshilât: kolaylaştırmalar.

vazife: görev, yapılması gerekenler, işler.

dalıp, feraizi terk eden ve maişet yolunda rast gelen günahları işleyen fasık-ı hasirdir.

Ve o talim ve talimat ise, başta namaz, ibadettir.

Ve o harp ise; nefis ve heva, cin ve ins şeytanlarına karşı mücadele edip günahlardan ve ahlâk-ı rezileden, kalp ve ruhunu, helâket-i ebediyeden kurtarmaktır.

Ve o iki vazife ise; birisi hayatı verip beslemektir, diğeri hayatı verene ve besleyene perestîş edip yalvarmaktır, Ona tevekkül edip emniyet etmektir.

Evet, en parlak bir mu'cize-i sanat-ı Samedâniye ve bir harika-i hikmet-i Rabbaniye olan hayatı kim vermiş, yapmış ise; rızıkla o hayatı besleyen ve idame eden de odur. Ondan başka olmaz!¹

Delil mi istersin? En zayıf, en aptal hayvan en iyi beslenir —meyve kurtları ve balıklar gibi. En âciz, en nazik mahlûk, en iyi rızık o yer— çocuklar ve yavrular gibi.

Evet, vasita-i rızık-ı helâl, iktidar ve ihtiyar ile olmadığını, belki acz ve zaaf ile olduğunu anlamak için balıklar ile tilkileri, yavrular ile canavarları, ağaçlar ile hayvanları muvazene etmek kâfidir. Demek, derd-i maişet için namazını terk eden,² o nefere benzer ki, talimi ve siperini bırakıp çarşıda dilencilik eder. Fakat namazını kıldıktan sonra, Cenab-ı Rezzak-ı Kerîm'in matbaha-i rahmetinden tayinatını aramak; başkalara bâr olmamak için kendisi bizzat gitmek güzeldir, mertliktir. O dahi bir ibadettir.

1. Bu manalar için bkz. Bakara Suresi: 22, 60; En'am Suresi: 99, 141, 142, 151; A'raf Suresi: 32, 160; Enfal Suresi: 26; Yunus Suresi: 31, 59, 93; Hüd Suresi: 6; Ibrahim Suresi: 32; Hicr Suresi: 20; Nahl Suresi: 72, 112, 114; İsra Suresi: 70; Ankebut Suresi: 17, 60, 62; Rum Suresi: 37, 40; Sebe Suresi: 15, 24, 36; Yâsin Suresi: 47; Zümer Suresi: 52; Mü'min Suresi: 13, 64; Fussilet Suresi: 10; Şûra Suresi: 12, 27; Zariyat Suresi: 22, 58; Cuma Suresi: 11; Talâk Suresi: 3; Mülk Suresi: 15, 21.

2. Bkz. Taha Suresi: 132; Zariyat Suresi: 57-58.

âciz: güçsüz, gücü yetmeyen.
acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahlâk-ı rezile: kötü ahlâk.
bâr: yük, zahmet, eziyet, sıkıntı.
bizzat: kendisi.

canavar: zararlı hayvan.

Cenab-ı Rezzak-ı Kerîm: sınırsız ikram sahibi ve bütün varlıkların rızıkını veren Allah.

cin: bir cins ateşten yaratılmış olup dünyanın insandan sonra en mühim sakini.
delil: kanıt, belge.
derd-i maişet: geçim derdi.
emniyet: güven.

fasık-ı hasir: zarar ve ziyanda olan, bilerek günah işleyen.

feraiz: farz kılınan ibadetler.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, dini suç.

harika-i hikmet-i Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın yarattığı hikmet harikası.

harp: savaş.

helâket-i ebediye: ebedî mahvoluş, ebedî bitiş.

heva: istek, heves, nefsin arzusu.

ibadet: kulluk vazifesi.

idame: devam ettirme.

ihtiyar: irade, kendi isteğiyle seçme ve hareket etme, isteme; arzuetme.

iktidar: güç, kuvvet.

ins: insan.

kâfi: yeterli.

mahlûk: yaratılmış, yoktan var edilmiş olan.

maişet: geçinme, geçiş, yaşamak için gerekli olan şey.

matbaha-i rahmet: Allah'ın rahmet mutfağı.

mertlik: çeviklik, yiğitlik, zinde hareketlilik.

mu'cize-i sanat-ı Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın sanatının mu'cizesi.

muvazene: ölçülülük, dengeli olma; tartma, ölçme; düşünme, karşılaştırma.

mücadele: cihad etme, çarpışma, savaş.

namaz: Günün beş vaktinde yerine getirilen ve İslâmın beş şartından biri olan ibadet.

nazik: terbiyeli, zarif, ince, dayanıksız;

nefer: asker, er.

nefis: insanı daima kötülüklere sevk eden duygu.

perestîş: aşırı bağlılık, tapar dercede sevmek, mükemmel sevgi.

rastgelen: doğru gelen, düzgün gelen.

rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihسان ettiği nimetler, yiyecekler.

siper: arkasında saklanan şey.

şeytan: her türlü kötülüğü yapan ve teşvik eden kimse.

talim: öğretme, eğitime.

talimat: talimler, eğitimler.

tayinat: erzaklar, yiyecekler.

terk: bırakma, salıverme, vazgeçme.

tevekkül: sebeplere sanıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma, neticeye rıza gösterme.

vasita-i rızık-ı helâl: helâl rızık kazanma aracı, sebebi.

vazife: görev, yapılması gerekenler, işler.

zaaf: zayıflık, iktidarsızlık, kudretsizlik.

Hem, insan ibadet için halk olunduğunu, fıtratı ve cihazat-ı maneviyesi gösteriyor. Zira, hayat-ı dünyeviyesine lâzım olan amel ve iktidar cihetinde en edna bir serçe kuşuna yetişmez. Fakat, hayat-ı maneviye ve uhreviyesine lâzım olan ilim ve iftikar ile tazarru ve ibadet cihetinde hayvanatın sultanı ve kumandanı hükmündedir.

Demek ey nefsim! Eğer hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i maksat yapsan ve ona daim çalışsan, en edna bir serçe kuşunun bir neferi hükmünde olursun. Eğer hayat-ı uhreviyeyi gaye-i maksat yapsan ve şu hayatı dahi ona vesile ve mezraa etsen ve ona göre çalışsan, o vakit hayvanatın büyük bir kumandanı hükmünde ve şu dünyada Cenab-ı Hakkın nazlı ve niyazdar bir abdi, mükerrem ve muhterem bir misafiri olursun.

İşte sana iki yol. İsteddiğini intihap edebilirsin. Hidayet ve tevfiği Erhamürrâhimîn'den iste.

abd: kul, köle, hizmetçi.

amel: fiil, iş, emek.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihazat-ı maneviye: manevî organlar; hisler ve duygular.

cihetinde: yönünde, yanında, tarafında.

daim: devam eden, devamlı.

edna: en adî, en aşağı.

Erhamürrâhimin: merhamet edenlerin en merhametlisi.

fıtrat: yaratılış, huy, tabiat.

gaye-i maksat: asıl gaye, isteklerin amacı.

halk olunmak: yaratılmak, var edilmek.

hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.

hayat-ı maneviye: manevî hayat.

hayat-ı uhreviye: ahiret hayatı.

hayvanat: hayvanlar.

hidayet: doğru yol üzere olmak; İslâmiyet.

hükmünde: değerinde.

ibadet: kulluk vazifesi.

iftikar: fakirliğini bilmek, alçak gönüllülük.

iktidar: güç, kuvvet.

intihap: seçme, tercih etme.

kumandan: komutan, askeri birliğin başındaki rütbeli kişi.

lâzım: gerek, gerekli, lüzumlu.

mezraa: ekilip mahsul alınan

yer; tarla.

misafir: konuk, seyahatte olan, yolculuk sırasında birinin evine konan.

muhterem: saygıdeğer; kıymetli ve şerefli kimse.

mükerrem: kerîm olan, hürmet ve tazim olunan.

nazlı: cilveli, naz yapan.

nefer: asker, er.

nefis: arzu ve istekler, meyiller, bedeninin hissî istekleri;

can, kişi, öz varlık; bir şeyin zatı olan, kendisi.

niyazdar: duacı, yalvaran, muhtaç olan.

sultan: hükümdar.

takva: bütün günahlardan kendini korumak; dinin yasak ettiği şeylerden kaçınmak.

tazarru: yakarış, kendi kusurlarını bilip kibirden vazgeçip tevazu ile Allah'a yalvarma.

tevfi: Allah'ın yardımı, başa-

rılı kılması.

vakit: zaman, an,

vesile: sebep, vasıta, fırsat, bahane.

Altıncı Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* Altıncı Söz, Barla'da
1926'da Türkçe olarak
telif edilmiştir.

1 إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ

NEFİS ve malını Cenab-ı Hakka satmak ve Ona abd olmak ve asker olmak ne kadar kârlı bir ticaret, ne kadar şerefli bir rütbe olduğunu anlamak istersen, şu temsili hikâyeciği dinle:

Bir zaman, bir padişah, raiyetinden iki adama, her birisine emaneten birer çiftlik verir ki; içinde fabrika, makine, at, silâh gibi her şey var. Fakat fırtınalı bir muharebe zamanı olduğundan, hiçbir şey kararında kalmaz. Ya mahvolur veya tebeddül eder, gider.

Padişah, o iki nefere, kemal-i merhametinden bir yaver-i ekremini gönderdi. Gayet merhametkâr bir ferman ile onlara diyordu:

“Elinizde olan emanetimi bana satınız. Tâ sizin için muhafaza edeyim. Beyhude zayi olmasın. Hem, muharebe bittikten sonra size daha güzel bir surette iade edeceğim. Hem, güya o emanet, malınızdır; pek büyük bir fiyat size vereceğim. Hem, o makine ve fabrikadaki aletler, benim namımla ve benim tezgâhımda işlettirilecek;

nefer: asker, er.
nefis: her zaman kötülüğe meyl ettiren duygu; kendisi.
padişah: hükümdar, sultan.
raiyet: halk.
Rahman: tüm varlıkların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmet sahibi Allah.
Rahim: çok merhametli, esirgeyen, koruyan Allah.
rütbe: derece, makam.
surette: şekilde, durumda.
şerefli: onurlu, övünülecek, üstün.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
temsili: hakikati gösteren ve akla yaklaştıran örnek; sembolik.
tezgâh: iş yeri; düzen.
ticaret: alım satım sonucu elde edilen kazanç.
yaver-i ekrem: en cömert, en yakın dost ve yardımcı olan Hz. Peygamber (a.s.m.).
zayi: kaybolmak, zarar.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, karşılığında onlara Cennet vermek suretiyle satın almıştır. (Tevbe Suresi: 111.)

abd: kul, köle.
alet: araç, makine.
beyhude: boşuna, faydasız.
Cenab-ı Hak: Allah.
emanet: birisine koruması için geçici olarak bırakılan şey.
ferman: emir, tebliğ.
güya: sanki, âdeta

hikâye: olmuş veya olması mümkün olayları yazılı veya sözlü anlatım.
iade etmek: geri vermek, ödemek.
işlettirilme: çalıştırılmak.
kemal-i merhamet: tam ve kusursuz merhamet.

mahvolma: yok olma, harap olma.
merhametkâr: merhamet eden, acıyan.
muhafaza: korumak.
muharebe: savaş, harp; savaşma, harp etme.
mü'min: iman eden, inanan.
nam: isim, ün, ad.

hem fiyatı, hem ücretleri birden bine yükselecek. Bütün o kârı size vereceğim. Hem de, siz âciz ve fakirsiniz. O koca işlerin masarifatını tedarik edemezsiniz. Bütün masarifatı ve levazımatı ben deruhte ederim. Bütün varidatı ve menfaati size vereceğim. Hem de terhisat zamanına kadar elinizde bırakacağım. İşte beş mertebe kâr içinde kâr.

“Eğer bana satmazsanız; zaten görüyorsunuz ki, hiç kimse elindeki muhafaza edemiyor; herkes gibi elinizden çıkacak. Hem beyhude gidecek, hem o yüksek fiyattan mahrum kalacaksınız. Hem o nazik kıymettar aletler, mizanlar, istimal edilecek şahane madenler ve işler bulmadığından, bütün bütün kıymetten düşecekler. Hem idare ve muhafaza zahmeti ve külfeti başınıza kalacak. Hem, emanette hıyanet cezasını göreceksiniz. İşte beş derece hasaret içinde hasaret. Hem de bana satmak ise, bana asker olup, benim namımla tasarruf etmek demektir. Adî bir esir ve başıbozuğa bedel, âlî bir padişahın has, serbest bir yaver-i askeri olursunuz.”

Onlar, şu iltifatı ve fermanı dinledikten sonra, o iki adamdan aklı başında olanı dedi:

“Başüstüne, ben maaliftihar satarım. Hem, bin teşekkür ederim.”

Diğeri mağrur, nefsi firavunlaşmış, hodbin, ayyaş; güya ebedî o çiftlikte kalacak gibi, dünya zelzele ve dağdağlarından haberi yok. Dedi:

âciz: güçsüz, beceriksiz.

adi: basit, sıradan.

âli: yüce, yüksek.

ayyaş: sarhoş.

başibozuk: sorumsuz, düzensiz.

bedel: karşılık, yerine.

beyhude: boşuna, faydasız.

dağdağa: sıkıntı; telâş ve zorluklar.

derece: mertebe, kademe, basamak.

deruhte: yapma, yerine getirme.

ebedi: sonsuza kadar.

emanet: birisine koruması için verilen şey.

esir: tutsak, savaşta düşman eline düşen.

ferman: emir, buyruk.

firavunlaşmak: içlerinde ilâhlık dava edenlerin de bulunduğu eski Mısır hükümdarlarına benzmek.

güya: sanki, âdeta.

has: özel, hususî, mahsus.

hasaret: zarar, ziyan, kayıp.

hıyanet: güveni kötüye kullanma.

hodbin: bencil, kibirli.

iltifat: ilgi, övgü.

istimal: kullanma.

kıymet: değer.

kıymettar: değerli, pahalı.

külfet: yük, zorluk.

levazımat: gerekli olan şeyler.

maaliftihar: severek, isteyerek.

maden: asıl, esas, kaynak.

mağrur: gururlu, kibirli.

mahrum kalmak: kaybetmek, ele geçmemek.

masarifat: harcamalar.

menfaat: fayda.

mertebe: kademe.

mertebe: mevki, makam.

mizan: terazi, ölçü.

muhafaza: korumak.

nam: isim, ün, ad.

nazik: ince, dayanıksız.

nefis: her zaman kötülüğe meylettiren duygu; kendisi.

padişah: hükümdar, sultan.

serbest: hür, kendi başına.

şahane: pek güzel, çok iyi.

tasarruf: idare etme, kullanma.

tedarik: sağlama, karşılama.

terhisat: serbest kalma, görevi bitirme.

varidat: gelirler.

yaver-i asker: asker yardımcısı.

zahmet: sıkıntı, eziyet.

zelzele: deprem, sarsıntı.

“Yok yok, padişah kimdir? Ben mülkümü satmam, keyfimi bozmam.”

Biraz zaman sonra, birinci adam öyle bir mertebeye çıktı ki, herkes hâline gıpta ederdi. Padişahın lûtfuna mazhar olmuş, has sarayında saadetle yaşıyor. Diğeri öyle bir hale giriftar olmuş ki; herkes ona acıyor, hem “Müstahak!” diyor. Çünkü hatasının neticesi olarak hem saadeti ve mülkü gitmiş, hem ceza ve azap çekiyor.

İşte, ey nefs-i pürheves! Şu misalin dürbünü ile haki-katin yüzüne bak:

Amma, o padişah ise, ezel ebed sultanı olan Rabbin, Hâlık'ındır.

Ve o çiftlikler, makineler, aletler, mizanlar ise, senin daire-i hayatın içindeki mâmelekin ve o mâmelekin içindeki cisim, ruh ve kalbin ve onlar içindeki göz ve dil, akıl ve hayal gibi zahîrî ve bâtınî hasselerindir.

Ve o yaver-i ekrem ise, Resul-i Kerîm'dir.

Ve o ferman-ı ahkem ise, Kur'ân-ı Hakîm'dir ki, bahsinde bulunduğumuz ticaret-i azîmeyi şu ayetle ilân ediyor:

۱ **اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰی مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنْ لَّهُمُ الْجَنَّةَ**

Ve o dalgalı muharebe meydanı ise, şu fırtınalı dünya yüzüdür ki; durmuyor, dönüyor, bozuluyor ve her insanın aklına şu fikri veriyor: “Madem her şey elimizden çıkacak, fânî olup kaybolacak. Acaba bâkîye tebdil edip,

hayal: zihinde tasarlanan, düş.
keyif: memnunluk, neşe.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lütuf: hoşluk, iyilik.
mâmelek: sahip olunan şey.
mazhar olmak: ulaşma, kavuşmak.
mertebe: mevki, makam.
misal: örnek.
mizan: terazi, ölçü.
muharebe: savaş, harp.
mü'min: Allah'a inanan.
mülk: mal.
müstahak: hak eden.
nefs-i pürheves: istek ve arzularla dolu nefis.
netice: sonuç.
Rab: besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
Resul-i Kerîm: Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm.
saadet: mutluluk.
sultan: hükümdar, saltanat sahibi.
suret: tarz, usul, yol.
tebdil: değiştirme.
ticaret-i azîme: büyük ticaret.
yaver-i ekrem: Cenab-ı Hakkın emrinde çalışan, en makbul ve cömert memuru.
zahîrî: dışa, maddî yüze ait.

1. Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, karşılığında onlara Cennet vermek suretiyle satın almıştır. (Tevbe Suresi: 111.)

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
azap: ceza, eziyet.
bahis: konu.
bâki: ebedî, daimî, ölmez, sonsuz.
bâtını: içe ait, içte olan.
cisim: beden.
daire-i hayat: hayat dairesi.

dürbün: uzağı görmeye yarayan alet.
ebed: sonsuzluk.
ezel: geçmiş ve geleceği birlikte kapsama, zamanla sınırlı olmama.
fânî: geçici, son bulan.
ferman-ı ahkem: kuvvetli emir.

gıpta etmek: imrenmek, özenmek.
giriftar: tutulmuş, yakalanmış.
hakikat: gerçek.
Hâlık: her şeyi yoktan yaratan Allah.
has: özel, hususî.
hasse: duygu.

ibka etmek çaresi yok mu?” deyip düşünürken, birden semavî seda-i Kur’ân işitiliyor.

Der: “Evet, var. Hem, beş mertebe kârlı bir surette güzel ve rahat bir çaresi var.”

Sual: Nedir?

Elcevap: Emaneti Sahib-i Hakikî’sine satmak. İşte o satışta beş derece kâr içinde kâr var.

Birinci kâr: Fânî mal beka bulur. Çünkü Kayyum-i Bâkî olan Zat-ı Zülcelâl’e verilen ve Onun yolunda sarf edilen şu ömr-i zail, bâkîye inkılâp eder. Bâkî meyveler verir. O vakit, ömür dakikaları, âdeta tohumlar, çekirdekler hükmünde, zahiren fena bulur, çürür. Fakat, âlem-i bekada saadet çiçekleri açarlar ve sümbüllenirler. Ve âlem-i berzahta ziyadar, munis birer manzara olurlar.

İkinci kâr: Cennet gibi bir fiyat veriliyor.

Üçüncü kâr: Her aza ve hasselerin kıymeti, birden bine çıkar. Meselâ, akıl bir alettir. Eğer Cenab-ı Hakka satmayıp, belki nefis hesabına çalıştırsan, öyle meş’um ve müz’ic ve muacciz bir alet olur ki, geçmiş zamanın âlâm-ı hazinânesini ve gelecek zamanın ehval-i muhavvifânesini senin bu bîçare başına yükletecek yümünsüz ve muzır bir alet derekesine iner. İşte bunun içindir ki, fasık adam, aklın iz’âç ve tacizinden kurtulmak için galiben ya sarhoşluğa veya eğlenceye kaçır. Eğer Malik-i Hakikî’sine satılsa ve Onun hesabına çalıştırsan, akıl öyle tılsımlı bir anahtar olur ki, şu kâinatta olan nihayetsiz rahmet

ehval-i muhavvifâne: ürperten dehşet veren korkular.

âlâm-ı hazinâne: hüznün verici, üzüntü verici acılar, elemeler.

âlem-i beka: sonsuzluk âlemi; ahiret.

âlem-i berzah: ölenlerin, kıyamete kadar bulundukları âlem.

bâkî: kalıcı, sonsuz, ölümsüz.

beke: devamlılık, sonsuzluk.

bîçare: çaresiz, zavallı.

dereke: mertebe, seviye.

elcevap: cevap.

emanet: birisine koruması için verilen şey.

fânî: geçici.

fasık: günahkâr, büyük günahları işleyen.

fenâ bulmak: son bulmak.

galiben: genellikle, çoğunlukla.

hasse: duygu.

ibka: sonsuzlaştırma.

inkılâp: dönüşme, değişme.

iz’âç: rahatsız etme, bunaltma.

kâinat: bütün varlıklar, dünya.

Kayyum-i Bâkî: sonsuz ve varlığının devamı için hiçbir şeye muhtaç olmayıp, her şeyi ayakta tutan Allah.

kıymet: değer.

Malik-i Hakikî: her şeyin gerçek sahibi olan Allah.

mertebe: derece, katbekat.

meş’um: kötü, uğursuz.

muacciz: sıkıcı, rahatsız edici, bıkıtıcı.

munis: cana yakın, sevimli.

muzır: ziyan veren, zararlı.

müz’ic: eza veren, sıkıntılı.

nefis: her zaman kötülüğe meylettiren duygu; kendi.

nihayetsiz: sonsuz.

ömr-i zail: geçici, yok olup giden ömür.

rahmet: şefkat etme, esirgeme.

saadet: mutluluk.

Sahib-i Hakikî: eşyanın gerçek sahibi olan Allah.

sarf etmek: harcamak, kullanmak.

seda-i Kur’ân: Kur’ân’ın sesi.

semavi: Cenab-ı Hak tarafından gönderilen, gökten gelen.

sual: soru.

suret: tarz, yol, usul.

taciz: rahatsızlık verme, incitme.

tılsım: sırlı, sihirli.

yümünsüz: bereketsiz, kuvvetsiz.

zahiren: görünüşte.

Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi zat, Allah.

ziyadar: ışıklı.

hazinelerini ve hikmet definelerini açar. Ve bununla sahibini, saadet-i ebediyeye müheyya eden bir mürşid-i Rabbanî derecesine çıkar.

Meselâ, göz, bir hassedir ki, ruh bu âlemi o pencere ile seyrederek. Eğer Cenab-ı Hakka satmayıp, belki nefis hesabına çalıştırsan, geçici, devamsız bazı güzellikleri, manzaraları seyir ile şehvet ve heves-i nefsanîyeye bir kavvat derekesinde bir hizmetkâr olur. Eğer gözü, gözün Sâni-i Basîr'ine satsan ve Onun hesabına ve izni daire-sinde çalıştırsan, o zaman şu göz, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir mütalâacısı ve şu âlemdeki mu'cizat-ı sanat-ı Rab-baniyenin bir seyircisi ve şu küre-i arz bahçesindeki rah-met çiçeklerinin mübarek bir arısı derecesine çıkar.

Meselâ, dildeki kuvve-i zaikayı Fâtır-ı Hakîm'ine sat-mazsan, belki nefis hesabına, mide namına çalıştırsan, o vakit midenin tavlâsına ve fabrikasına bir kapıcı dereke-sine iner, sukut eder. Eğer Rezzak-ı Kerîm'e satsan, o za-man dildeki kuvve-i zaika, rahmet-i İlâhiye hazinelerinin bir nazır-ı mahiri ve kudret-i Samedâniye matbahlarının bir müfettiş-i şakiri rütbesine çıkar.

İşte ey akıl, dikkat et! Meş'um bir alet nerede, kâinat anahtarı nerede?

Ey göz, güzel bak! Adî bir kavvat nerede, kütüphane-i İlâhînin mütefennin bir nazır-ı nerede?

Ve ey dil, iyi tat! Bir tavla kapıcısı ve bir fabrika yasak-çısı nerede, hazine-i hassa-i rahmet nazır-ı nerede?

adî: basit, normal.

âlem: dünya, cihan.

define: saklı ve gömülü. kıymetli ve değerli şeyler.

derece: seviye, makam.

dereke: aşağı mertebe, alt derece, negatif seviye.

Fâtır-ı Hakîm: her şeyi bir maksada uygun ve hikmetle benzersiz bir şekilde yaratan Allah.

hasse: duyu organı.

hazine-i hassa-i rahmet: yalnızca Allah'a ait olan rahmet hazinesi.

heves-i nefsanîye: nefse ait istekler.

hikmet: ilim; ilâhî gaye.

hizmetkâr: hizmetçi.

kâinat: bütün âlemler, varlıklar.

kavvat: kendisindeki bir emaneti başkasına peşkeş çeken, satan.

kitab-ı kebir-i kâinat: büyük bir kitap gibi manalar ve hikmetler ifade eden kâinat.

kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü.

kuvve-i zaika: tat alma duyusu; dil.

küre-i arz: yerküre; dünya.

kütüphane-i ilâhî: Allah'ın yarattığı bütün varlıkların ta-nıtıldığı kütüphane, tabiat.

matbah: mutfak.

meş'um: kötü; uğursuz.

mu'cizat-ı sanat-ı Rabbanîye: her şeyi terbiye ve idare eden Allah'ın sanat mu'cizeleri.

mübarek: uğurlu, hayırlı.

müfettiş-i şakir: verilen nimetle-re şükreden müfettiş.

müheyya etmek: hazır hale getirmek.

mürşid-i Rabbanî: her şeyi terbi-ye, sevk ve idare eden Allah'a yö-nelten yol gösterici.

mütalâacı: bir şeyi etraflıca inceleyen, düşünen ve okuyan.

mütefennin: fen bilgisi olan, fen-lerden anlayan.

nazır-ı mahir: kabiliyetli nezaret-çi, bakıcı.

nazır: yardımcı, yöneten.

nefis: kötülüğü isteyen, ona yön-lendiren, iyilikten alıkoyan güç.

rahmet: şefkat etme, esirgeme.

rahmet-i ilâhiye: Allah'ın rahme-ti.

Rezzak-ı Kerîm: İkrâm sahibi olan rızık verici Cenab-ı Hak.

rütbe: derece, makam.

saadet-i ebedîye: sonsuz mutluluk; Cennet hayatı.

Sâni-i Basîr: her şeyi hakkıyla gö-ren ve her şeyi sanatla yaratan Allah.

sukut: düşüş, alçalış.

şehvet: cinsî istek, iştihâ.

tavla: at ahır.

Ve daha bunlar gibi başka aletleri ve azaları kıyas et- sen anlarsın ki, hakikaten mü'min Cennete lâıyk ve kâ- fir Cehenneme muvafık bir mahiyet kesb eder. Ve onla- rın her biri öyle bir kıymet almalarının sebebi, mü'min, imanıyla Hâlık'ının emanetini, Onun namına ve izni da- iresinde istimal etmesidir. Ve kâfir, hıyanet edip nefsi emmare hesabına çalıştırmasıdır.

Dördüncü kâr: İnsan zayıftır, belâları çok; fakirdir, ih- tiyacı pek ziyade; âcizdir, hayat yükü pek ağır. Eğer Ka- dîr-i Zülcelâl'e dayanıp tevekkül etmezse ve itimat edip teslim olmazsa, vicdanı daim azap içinde kalır. Semere- siz meşakkatler, elemeler, teessüfler onu boğar; ya sarhoş veya canavar eder.

Beşinci kâr: Bütün o aza ve aletlerin ibadeti ve tesbi- hatı ve o yüksek ücretleri en muhtaç olduğun bir zaman- da Cennet yemişleri suretinde sana verileceğine, ehl-i zevk ve keşif ve ehl-i ihtisas ve müşahede, ittifak etmiş- ler.

İşte bu beş mertebe kârlı ticareti yapmazsan, şu kâr- lardan mahrumiyetten başka, beş derece hasaret içinde hasarete düşeceksin.

Birinci hasaret: O kadar sevdiğin mal ve evlât ve pe- restiş ettiğin nefis ve heva ve meftun olduğun gençlik ve hayat zayi olup kaybolacak. Senin elinden çıkacaklar. Fakat günahlarını, elemelerini sana bırakıp boynuna yük- letecekler.

âciz: güçsüz, gücü yetmez olan.
alet: vasıta, uzuv.
aza: bedenin her bir uzvu.
azap: ceza, sıkıntı.
belâ: musibet; sıkıntılı durum.
Cehennem: ahiretteki azap yeri.
ehl-i ihtisas ve müşahede: ilim- lerde gelişmiş ve sırları açmaya gayret eden bilim adamları.
ehl-i zevk ve keşif: Allah'ın ince sırlarını öğrenmeyi zevk edenler, sevenler, velîler .
elem: acı, keder, dert, kaygı, üzüntü.
emanet: korunması için verilen şey.
günah: kötülük, haram.
hakikaten: gerçekten.
Hâlık: yoktan var eden yaratıcı olan Allah.
hasaret: zarar, ziyan.
hayat: içinde yaşanan şartlar.
heva: istek, heves, nefsin arzusu.
hıyanet: güveni kötüye kullan- mak, suiistimal etmek.
ibadet: kulluk vazifesi.
iman: Allah'a ve indirdiklerine inanma.
istimal: kullanma.
itimat: güvenme, emniyet etme.
ittifak: fikir birliği.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti in- kâr eden, dinsiz.
kesb: kazanma.
kıyas: benzetme, karşılaştı- rma, mukayese etme.
kıymet: değer.
mahiyet: durum, şekil, esas.
mahrumiyet: yoksun kal- mak, mahrum olmak.
meftun: âşık, tutkun,
mertebe: derece, makam.
meşakkat: sıkıntı, zorluk.
muhtaç olmak: gerek duy- mak.

muvafık: uygun olan, uyan.
mü'min: Allah'a inanan.
nam: isim, ün.
nefis: bedenî canlılık; yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçlara duyulan istek.
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden nefis.
perestiş: aşırı bağlılık.
semeresiz: neticesiz, sonuç- suz.
suret: şekil.
teessüf: üzülmeye, pişmanlık.

tesbihat: tesbihler; Allah'ı bü- tün eksik sıfatlardan uzak tutmalar, onun şanını yücelt- meler.
teslim: bırakma, terk etme.
tevekkül: sebeplere sarıldık- tan sonra neticesini Allah'a bırakma.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen manevî his.
zayi: elden çıkan, kayıp olma.
ziyade: fazla, çok.

İkinci hasaret: Emanette hıyanet cezasını çekecek-
sin. Çünkü, en kıymetli aletleri en kıymetsiz şeylerde
sarf edip nefsinde zulmettin.

Üçüncü hasaret: Bütün o kıymetli cihazat-ı insani-
yeyi hayvanlıktan çok aşağı bir derekeye düşürüp, hik-
met-i İlâhiyeye iftira ve zulmettin.

Dördüncü hasaret: Acz ve fakrın ile beraber, o pek
ağır hayat yükünü zayıf beline yükleyip, zeval ve firak sil-
lesi altında daim vaveylâ edeceksin.

Beşinci hasaret: Hayat-ı ebediye esasatını ve saadet-i
uhreviye levazimatını tedarik etmek için verilen akıl,
kalp, göz ve dil gibi güzel hediye-i Rahmaniyyeyi Cehen-
nem kapılarını sana açacak çirkin bir surete çevirmektir.

Şimdi satmaya bakacağız. Acaba, o kadar ağır bir şey
midir ki, çokları satmaktan kaçıyorlar? Yok! Kat'a ve as-
la! Hiç öyle ağırlığı yoktur. Zira, helâl dairesi geniştir,
keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur. Fe-
raiz-i İlâhiye ise hafiftir, azdır. Allah'a abd ve asker olmak
öyle lezzetli bir şereftir ki, tarif edilmez. Vazife ise, yalnız
bir asker gibi, Allah namına işlemeli, başlamalı. Ve Allah
hesabıyla vermeli ve almalı. Ve izni ve kanunu dairesin-
de hareket etmeli, sükûnet bulmalı. Kusur etse istiğfar
etmeli: "Yâ Rab, kusurumuzu affet. Bizi Kendine kul ka-
bul et. Emanetini kabzetmek zamanına kadar bizi ema-
nette emin kıl. Âmin!" demeli ve Ona yalvarmalı.

* * *

abd: kul, yaratıcısına ibadet
eden.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.

alet: vasıta, araç, makine.

âmin: "Yâ Rabbi! Öyle olsun,
kabul eyle!" manasında du-
adan sonra söylenir.

asla: hiç bir zaman; kesinlikle.

cihazat-ı insaniye: insandaki
maddî ve manevî organlar.

daim: devamlı.

dereke: alt derece, düşük
seviye.

emanet: birisine koruması
için verilen şey

emin: emniyette, koruma al-
tında.

esasat: esaslar, temeller;
prensipler.

fakr: ihtiyaç, yoksulluk.

feraiz-i İlâhiye: Allah'ın emir-
leri.

firak: ayrılık, ayrılma.

hafif: ağır olmayan.

haram: İslâmiyetçe yasakla-
nan iş ve şeyler.

hasaret: zarar, ziyan, kayıp.

hayat-ı ebediye: sonsuz ha-
yat.

hediye-i Rahmaniye: sonsuz
merhamet ve şefkat sahibi
olan Allah'ın verdiği nimetler.

helâl dairesi: İslâmiyetçe ya-
sılanmayan her şey.

hikmet-i İlâhiye: Allah'ın her
şeyi bir sebebe bağlaması.

hiyanet: hainlik, vefasızlık.

iftira: yalan yere birisini suçlu
göstermek, birisine suç at-
mak.

istiğfar: Cenab-ı Allah'tan kusur-
ların affedilmesini, günahların ba-
ğışlanmasını isteme.

kabzetmek: almak, tutmak.

kâfi: yeterli.

kat'a: asla, kesinlikle.

keyif: hoşlanma, memnurluk.

kıymetli: değerli, pahalı, kıy-
metli.

kusur: hata, yanlış.

levazimat: gerekli olan şeyler.

nefis: kendi, şahıs.

saadet-i uhreviye: ahiret saade-
ti, huzuru.

sarf: harcama.

sille: tokat.

suret: şekil.

sükûnet: rahat, huzur, dinginlik.

tedarik: hazırlama, sağlama, kar-
şılama.

vaveylâ: çığlık, feryat.

vazife: görev.

yümün: kuvvetli uğur, bereket.

zeval: sona erme, yok olma.

zulüm: haksızlık, eziyet.

* Yedinci Söz, Barla'da
1926'da Türkçe olarak
telif edilmiştir.

Yedinci Söz

ŞU KÂİNATIN tılsım-ı muğlâkını açan,

¹ اَمَنْتُ بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ ruh-i beşer için saadet kapısını

fetheden, ne kadar kıymettar iki tılsım-ı müşkülküşa olduğunu; ve sabır ile Hâlık'ına tevekkül ve iltica ve şükür ile Rezzak'ından sual ve dua, ne kadar nafi ve tiryak gibi iki ilâç olduğunu; ve Kur'ân'ı dinlemek, hükmüne inkiyat etmek, namazı kılmak, kebairi terk etmek ebedülâbâd yolculuğunda ne kadar mühim, değerli, revnaktar bir bilek, bir zâd-ı ahiret, bir nur-i kabir olduğunu anlamak istersen, şu temsili hikâyeciğe bak, dinle:

Bir zaman, bir asker, meydan-ı harp ve imtihanında, kâr ve zarar deveranında pek müthiş bir vaziyete düşer. Şöyle ki:

Sağ ve sol iki tarafından dehşetli derin iki yara ile yaralı ve arkasında cesim bir aslan ona saldırmak için bekliyor gibi duruyor. Ve gözü önünde bir darağacı dikilmiş. Bütün sevdiklerini asıp mahvediyor. Onu da bekliyor. Hem, bu hâli ile beraber, uzun bir yolculuğu var, nefyediliyor.

O bıçare, şu dehşet içinde me'yusâne düşünürken, sağ cihetinde Hızır gibi bir hayırhah, nuranî bir zat peyda olur, ona der:

1. Allah'ın varlığına, birliğine ve ahiret gününe iman ettim.

bıçare: çaresiz.
cesim: büyük, iri, kocaman.
cihet: yön, taraf.
darağacı: idam işinin yapıldığı sehpa.
dua: Allah'a yalvarma, niyaz.
ebedülâbâd: ahiret, ebedî hayat.
fetih: elde etme, kazanma, açma.
Hâlık: yaratıcı
hayırhah: iyilik isteyen.
Hızır: Hz. Hızır.
iltica: sığınma.
imtihan: sınav.
inkiyat: boyun eğmek, itaat etmek.
kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey.
kebair: büyük günahlar.
kıymettar: değerli, pahalı.
mahvetmek: yok etmek, silmek.
meydan-ı harp: savaş alanı.
me'yusâne: ümitsizce, üzülererek.
mühim: önemli.
müthiş: dehşet veren.
nafi: menfaatli, faydalı, şifalı.
namaz: belli vakitlerde yapılan ibadet.
nefiy: sürgün etme.
nuranî: nurlu.
nur-i kabir: kabir nuru, ışığı.
peyda: meydana çıkmak.
revnaktar: göz alıcı bir parlaklık ve güzelliğe.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızasını veren Allah.

ruh-i beşer: insan ruhu.
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma.
sual: isteme, sorma.
sual ve dua: arzu ve istek.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.

temsil: örnek, benzetme.
tevekkül: sebeplere sarıldktan sonra neticesini Allah'a bırakma.
tılsım-ı muğlâk: bu âlemin gizli ve sır perdesi ile kaplı yönleri.

tılsım-ı müşkülküşa: zor açılabilen tılsım; zor çözölen şifre.
tiryak: ilâç, panzehir.
vaziyet: durum.
zâd-ı ahiret: ahiret azığı.
zat: kişi.

“Me’yus olma! Sana iki tılsım verip öğreteceğim. Güzelce istimal etsen, o aslan sana musahhar bir at olur. Hem, o darağacı sana keyif ve tenezzüh için hoş bir salıncağa döner. Hem, sana iki ilâç vereceğim. Güzelce istimal etsen, o iki müteaffin yaraların, iki güzel kokulu gül-i Muhammedî Aleyhissalâtü Vesselâm denilen lâtif çiçeğe inkılâp ederler. Hem, sana bir bilet vereceğim. Onunla, uçar gibi, bir senelik bir yolu bir günde kesersin. İşte, eğer inanmıyorsan, bir parça tecrübe et; tâ doğru olduğunu anlayasın.”

Hakikaten bir parça tecrübe etti. Doğru olduğunu tasdik etti.

Evet, ben, yani şu bîçare Said dahi bunu tasdik ederim. Çünkü, biraz tecrübe ettim, pek doğru gördüm.

Bundan sonra birden gördü ki, sol cihetinden şeytan gibi derras, ayyaş, aldatıcı bir adam çok ziynetler, süslü suretler, fantezîyeler, müskirler beraber olduğu hâlde geldi. Karşısında durdu. Ona dedi:

“Hey arkadaş! Gel, gel. Beraber işret edip keyfedelim. Şu güzel kız suretlerine bakalım. Şu hoş şarkıları dinleyelim. Şu tatlı yemekleri yiyelim. Hâ, hâ, nedir ağzında gizli okuyorsun?”

“Bir tılsım.”

“Bırak şu anlaşılmaz işi. Hazır keyfimizi bozmayalım. Hâ, şu ellerindeki nedir?”

“Bir ilâç.”

ayyaş: sarhoş.
bîçare: çaresiz.
cihet: yön, taraf
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.
dezas: aldatıcı, sahtekâr.
fantezi: kaide dışı istekler, arzular.
gül-i Muhammedî: kırmızı renkli bir gül çeşidi.
hakikaten: gerçekten

inkılâp: dönüşme.
istimal: kullanma.
işret: içki içmek.
kesmek: yol almak, bitirmek.
keyif: neşe; rahatlık; hoşlanma, memnurluk.
lâtif: güzel, hoş.
me'yus olmak: ümitsizliğe düşmek; üzülme.
musahhar: emir altında olan, itaatkâr,

müskir: sarhoş edici içki.
müteaffin: kokuşmuş.
suret: resim, şekil,
tasdik: onaylama.
tecrübe: deneme.
tenezzüh: gezinti,
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli şifre.
ziynet: süs.

“At şunu. Sağlamsın. Neyin var? Alkış zamanıdır. Hâ, şu beş nişanlı kâğıt nedir?”

“Bir bilet. Bir tayinat senedi.”

“Yırt bunları. Şu güzel bahar mevsiminde yolculuk bizim nemize lâzım” der. Her bir desise ile onu iknaa çalışır. Hatta o biçare ona biraz meyleder.

Evete, insan aldanır. Ben de öyle bir dessasa aldandım.

Birden sağ cihetinden, ra'd gibi bir ses gelir. Der:

“Sakin aldanma! Ve o dessasa de ki: ‘Eğer arkamdaki aslanı öldürüp, önümdeki darağacını kaldırıp, sağ ve solumdaki yaraları defedip peşimdeki yolculuğu menedecek bir çare sende varsa, bulursan; haydi yap, göster, görelim. Sonra de, “Gel keyfedelim.” Yoksa sus, hey sersem!’ Tâ, Hızır gibi bu zat-ı semavî, dediğini desin.”

İşte ey gençliğinde gülmüş, şimdi güldüğüne ağlayan nefsim! Bil:

O biçare asker ise, sensin ve insandır.

Ve o aslan ise eceldir.

Ve o darağacı ise, ölüm ve zeval ve firaktır ki; gece gündüzün dönmesinde her dost veda eder, kaybolur.

Ve o iki yara ise; birisi, müz'ic ve hadsiz bir acz-i beşerî, diğeri elim, nihayetsiz bir fakr-ı insanîdir.

Ve o nefiy ve yolculuk ise, âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, sabavetten, ihtiyarlıktan, dünyadan, kabirden, berzahtan, haşirden, Sıratın geçer bir uzun sefer-i imtihandır.

acz-i beşeri: insanlığa ait güçsüzlük, zaaf.

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.

alkış zamanı: neşe, sevinç, eğlence zamanı.

berzah: ölümden sonra, kıyame- te kadar yaşanacak âlem,

biçare: çaresiz, zavallı.

cihet: yön, taraf;

çare: çıkış yolu, tedbir.

darağacı: idama mahkûm olanla- rın asıldıkları sehpa.

defetme: uzaklaştırma, itme, kovma.

desise: hile, oyun.

dessas: aldatıcı, kandırıcı.

ecel: ölüm.

elim: acı veren, üzüntü veren.

fakr-ı insani: insanın yapısında ve yaratılışında olan yoksulluk.

firak: ayrılık, ayrılma.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

haşir: insanların öldükten sonra tekrar diriltilip bir yerde toplanmaları.

Hızır: Hz. Hızır.

ikna: inandırmak.

kabir: mezar.

menetmek: başından sav- mak, engellemek.

mevil: yönelme, eğilim.

müz'ic: rahatsız eden, sıkıntı veren.

nefis: kendi.

nefiy: sürgün.

nişanlı: işaretli.

ra'd: gök gürültüsü.

rahm-ı mader: ana rahmi.

sabavet: çocukluk.

sefer-i imtihan: imtihan yol- culuğu.

senet: evrak, vesika.

sersem: dengersiz, ölçüsüz.

sırat: Cennete gidebilmek için herkesin üzerinden geç- mek zorunda olduğu ve Ce- hennem üzerine kurulmuş olan köprü.

tayinat: erzak, yiyecek.

zat-ı semavî: yüce zat, yük- sek zat.

zeval: sona erme, yok olma.

Ve o iki tılsım ise, Cenab-ı Hakka iman ve ahirete imandır. Evet, şu kudsî tılsım ile ölüm, insan-ı mü'mini zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana, huzur-i Rahman'a götüren bir musahhar at ve Burak suretini alır. Onun içindir ki, ölümün hakikatini gören kâmil insanlar, ölümü sevmişler. Daha ölüm gelmeden ölmek istemişler.¹

Hem zeval ve firak, memat ve vefat ve darağacı olan mürur-i zaman, o iman tılsımı ile, Sâni-i Zülcelâl'in taze taze, renk renk, çeşit çeşit mu'cizat-ı nakşını, havarik-ı kudretini, tecelliyat-ı rahmetini, kemal-i lezzetle seyir ve temaşaya vasıta suretini alır. Evet, güneşin nurundaki renkleri gösteren âyinelerin tebeddül edip tazelenmesi ve sinema perdelerinin değişmesi daha hoş, daha güzel manzaralar teşkil eder.

Ve o iki ilâç ise, biri sabır ile tevekküldür. Hâlık'ının kudretine istinat, hikmetine itimattır. Öyle mi? Evet, emr-i **كُنْ فَيَكُونُ**² 'e malik bir Sultan-ı Cihan'a acz tezkeresiyle istinat eden bir adamın ne pervası olabilir? Zira, en müthiş bir musibet karşısında, **أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**³ deyip, itminan-ı kalp ile Rabb-i Rahîm'ine itimat eder.

Evet, arif-i billâh, aczden, mehafetullahtan telezzüz eder. Evet, havfta lezzet vardır. Eğer bir yaşındaki bir çocuğun akli bulunsa ve ondan sual edilse: “En leziz ve en tatlı hâletin nedir?” Belki diyecek: “Aczimi, zaafımı anlayıp, validemin tatlı tokadından korkarak, yine validemin şefkatli sinesine sığındığım hâlettir.”

hâlet: durum, hâl, vaziyet.
Hâlık: yoktan var eden yaratıcı olan Allah.
havarik-ı kudret: Allah'ın kudretinin olağanüstü eserleri.
havf: korku, korkma.
hikmet: ilim; iyilik.
huzur-i Rahman: Rahman'ın huzuru.
iman: inanç.
insan-ı mü'min: inançlı insan.
istinat: dayanma, güvenme.
itimât: güvenme, emniyet etme.
itminan-ı kalp: kalben emin oluş.
kâmil: olgun, kemal sahibi.
kemal-i lezzet: tam lezzet.
kudret: güç, takat.
kudsi: mukaddes, yüce, temiz.
leziz: tatlı, zevkli, lezzetli.
lezzet: tat, zevk.
malik: sahip olan.
mehafetullah: Allah korkusu.
memat: ölüm.
mu'cizat-ı nakış: süslemedeki mu'cizeler.
musahhar: emre verilmiş, uysal.
musibet: belâ, felâket.
mürur-i zaman: zaman aşımı.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
perva: korku.
Rabb-i Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi ve her şeyi terbiye eden Allah.
sabır: dayanma, katlanma.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyir: ibret için bakma; gezip görme.
sine: göğüs.
sual etmek: sormak.
Sultan-ı Cihan: cihanın sultanı olan Allah.
suretini: şeklini, durumunu.
şefkat: safi sevgi besleme.
tebeddül: başkalaşma, değişme.
tecelliyat-ı rahmet: rahmet tecellileri, görüntüleri.
telezzüz: tat ve zevk almak.
temaşa: hoşlanarak bakmak, seyretmek.
teşkil etme: meydana getirme, oluşturma.
tevekkül: sebeplere sarıldktan sonra neticesini Allah'a bırakma.
tezkere: belge.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.
valide: anne.
vasıta: neden, sebep.
vefat: ölüm.
zaaf: iktidarsızlık, kudretsizlik. za-yıfık.
zeval: sona erme, yok olma.
zindan-ı dünya: dünyanın ehl-i iman için Cennete nispeten zindan hükmündeki hayatı.
zira: çünkü.

1. Bkz. Yusuf Suresi: 101.

2. “Ol!” der, olurur. (Yâsin Suresi: 82.)

3. Biz Allah'ın kullarıyız; sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi: 156.)

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak ebedî âlem.
arif-i billâh: Allah'ı tanıyan, bilen kimse.
bostan-ı cinan: Cennet bah-

çeleri.

Burak: Cennete mahsus bir binek,

darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa.

emr-i كُنْ فَيَكُونُ: verildiği anda

mutlaka yerine getirilen “Ol!” emri; Allah'ın gücü, kudreti.

firak: ayrılık.

hakikat: gerçek.

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.
burak: Cennete mahsus bir bi-nek.
Cevâd-ı Kerîm: sonsuz ikram ve iyilik sahibi olan Allah.
eda-i feraiz: farzların yerine getirilmesi.
ehl-i ihtisas ve müşahede: gören ve bilen uzman kişiler, bilginler.
ehl-i zevk ve keşif: mana âlemi ile ilgili gönül insanları, veliler.
elim: çok açıklı, üzüntü veren.
evamir: emirler, kanunlar.
fahretmek: övmek, büyüklük taslamak.
fakr: ihtiyaç, yoksulluk.
felsefe: bir şeyin teorik yönü.
fen: ispata dayanan ilimler; tecrübi ilimler.
havf: korku, korkma.
havfullah: Allah korkusu.
havl: güç.
hikmet: felsefe, ilim.
ıctinap: sakınma, kaçınma.
imtisal: uyma, sanılma.
inanç: bir fikre bağlanma.
ıştiha: meyil, haz, arzu.
itimat: güvenme.
ittifak: birleşme.
kabir: mezar.
kâmil: olgun, kemal sahibi.
kanaat: aç gözlü olmayıp hırs göstermemek.
kebair: büyük günahlar.
lem'a-i tecelli-i rahmet: Cenab-ı Hakkın rahmetinin tecellisinin bir parıltısı.
mühim: önemli.
nefis: kötülüğe meylettiren duygu; kendisi.
nevahi: yasaklar.
rahmet: şefkat etme, esirgeme.
Rezzak-ı Rahîm: merhametiyle rızık veren Allah.
senet: sahiplik belgesi.
sofra-i nimet: nimet sofrası.
şefaâtçı: af için sebep ve vesile olması ümit edilen.
şefkat: acıma ve yardım duygularıyla dolu karşılıksız sevgi.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnurluk gösterme.
talep: istek.

Hâlbuki bütün validelerin şefkatleri, ancak bir lem'a-i tecelli-i rahmettir. ¹ Onun içindir ki, kâmil insanlar aczde ve havfullahta öyle bir lezzet bulmuşlar ki, kendi havl ve kuvvetlerinden şiddetle teberri edip, Allah'a acz ile sığınmışlar. Aczi ve havfı kendilerine şefaâtçı yapmışlar.

Diğer ilâç ise, şükür ve kanaat ile talep ve dua ve Rezzak-ı Rahîm'in rahmetine itimattır. Öyle mi? Evet, bütün yeryüzünü bir sofraya nimet eden ve bahar mevsimini bir çiçek destesi yapan ve o sofranın yanına koyan ve üstüne serpen bir Cevâd-ı Kerîm'in misafirine, fakr ve ihtiyaç nasıl elîm ve ağır olabilir? Belki fakr ve ihtiyacı, hoş bir ıstihâ suretini alır. İstihâ gibi, fakrın tezyidine çalışır. Onun içindir ki, kâmil insanlar, fakr ile fahretmişler. Sâkın yanlış anlama, Allah'a karşı fakrını hissedip, yalvarmak demektir. Yoksa, fakrını halka gösterip, dilencilik vaziyetini almak demek değildir.

Ve o bilet, senet ise, başta namaz olarak, eda-i feraiz ve terk-i kebairdir. Öyle mi? Evet, bütün ehl-i ihtisas ve müşahedenin ve bütün ehl-i zevk ve keşfin ittifakıyla, o uzun ve karanlıklı ebedülâbâd yolunda zâd ve zahire, ışık ve burak ancak Kur'ân'ın evamirini imtisal ve nevahisinden ıctinap ile elde edilebilir. Yoksa fen ve felsefe, sanat ve hikmet o yolda beş para etmez. Onların ışıkları kabrin kapısına kadardır. ²

İşte ey tembel nefsim! Beş vakit namazı kılmak, yedi kebairi terk etmek ne kadar az ve rahat ve hafiftir. Neticesi ve meyvesi ve faydası ne kadar çok, mühim ve büyük olduğunu aklın varsa, bozulmamış ise anlarsın.

1. Bkz. Buhârî, Edep: 19; Müslim, Tevbe: 17, 20, 21; Tirmizî, Daavat: 99; İbnî Mâce, Züht: 35; Darimî, Rikak: 69; Müsned, 2:334, 434, 484, 526, 3: 55, 4:312, 5:439.
2. Buhârî, Rikak: 42; Müslim, Züht: 5; Neseî, Cenaiz: 52; Müsned, 3:110.

teberri: arınma, uzaklaşma.
terk-i kebair: büyük günahları işlemekten kaçınma.

tezyit: arttırma, çoğaltma.
vakit: zaman; kere, defa.
valide: anne.

vaziyet: durum.
zâd: azık, gıda.
zahire: gıda malzemeleri.

Ve fışk ve sefahate seni teşvik eden şeytana ve o adama dersin:

“Eğer ölümü öldürüp, zevali dünyadan izale etmek ve aczi ve fakrı beşerden kaldırıp kabir kapısını kapamak çaresi varsa, söyle; dinleyelim. Yoksa sus! Kâinat mes-cid-i kebirinde, Kur’ân, kâinatı okuyor. Onu dinleyelim. O nur ile nurlanalım. Hidayetiyle amel edelim. Ve onu vird-i zeban edelim. Evet, söz odur ve ona derler. Hak olup, Hak’tan gelip, Hak diyen ve hakikati gösteren ve nuranî hikmeti neşreden odur.”

اَللّٰهُمَّ نُوِّرْ قُلُوْبَنَا بِنُوْرِ الْاِيْمَانِ وَالْقُرْآنِ ﴿١﴾ اَغْنِنَا بِالْاِفْتِقَارِ اِلَيْكَ
وَلَا تُفْقِرْنَا بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ تَبَرَّأْنَا اِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَقُوَّتِنَا وَالتَّجَنُّأِ
اِلَى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِيْنَ عَلَيْكَ وَلَا تَكِلْنَا اِلَى
اَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ وَارْحَمْنَا وَارْحَمِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَصَفِيِّكَ وَخَلِيْلِكَ
وَجَمَالِ مُلْكِكَ وَمَلِكِ صُنْعِكَ وَعَيْنِ عِنَايَتِكَ وَشَمْسِ هِدَايَتِكَ
وَلِسَانِ حُجَّتِكَ وَمِثَالِ رَحْمَتِكَ وَنُوْرِ خَلْقِكَ وَشَرَفِ مَوْجُوْدَاتِكَ
وَسِرَاجِ وَحَدَّثِكَ فِي كَثْرَةِ مَخْلُوْقَاتِكَ وَكَاشِفِ طَلْسَمِ كَاثِنَاتِكَ
وَدَلَالِ سُلْطَنَةِ رُبُوْبِيَّتِكَ وَمُبْلَغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَمُعْرِفِ كُنُوْزِ اَسْمَائِكَ

acz: güçsüzlük, kuvvetsizlik.

amel: fiil, iş.

beşer: insan.

fakr: fakirlik, yoksulluk.

fışk: günah.

hak: doğru.

hakikat: gerçek.

hidayet: istikametli ve doğru

yol; Islâmiyet.

hikmet: İlâhî gaye.

izale: ortadan kaldırma, yok etme.

kâinat: Allah'ın dışında var olan her şey.

mes-cid-i kebir: büyük mes-cit, âlem mes-cidi.

neşretme: yayma.

sefahat: yasak şeylere düş-künlük, israf.

teşvik: şevklendirmek, cesa-ret vermek.

vird-i zeban: dilden düşme-yen dua, zikir.

zeval: kaybolma, yok olma.

وَمُعَلِّمِ عِبَادِكَ وَتَرْجُمَانِ آيَاتِكَ وَامْرَأَةِ جَمَالِ رَبُّوبِيَّتِكَ وَمَدَارِ
شُهُودِكَ وَاشْهَادِكَ وَحَبِيبِكَ وَرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً
لِّلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَعَلَى إِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ
وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلَى

1 عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ آمِينَ

Âl: Peygamber Efendimizin aile efradı ve soyundan gelenler.

âlem: dünya, kâinat.

Ashap: Peygamberimizin devrinde yaşayan Müslümanlar.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi

dellâl: ilân edici.

habib: sevgili.

havl: güç.

hidayet: Allah'a giden yol; Islâmiyet.

hoşnut: memnun, razı.

hüccet: varlık delili.

inayet: yardım, lütuf.

işhat: delil göstermek, şahit göstermek,

keşşaf: keşfeden, açan.

lisan: dil, anlatma şekli.

mahlûkat: yaratıklar.

masnuat: sanatta yapılmış olan varlıklar.

medar: sebep, vasıta.

melâike-i mukarrebîn: Allah'a en yakın melekler.

melik: sahip.

merhamet: acımak, şefkat göstermek.

mevcudat: varlıklar.

muallim: öğretmen, ilim öğretken.

müstagni: minnetsiz, uzak, muhtaç olmayan.

nur: ışık, aydınlık.

rahmet: şefkat etme, esirgeme.

resul: kendisine kitap verilen peygamber.

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman, her yerde ve her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onu terbiye etmesi ve idaresi altında bulundurulması vasfı.

salât: dua.

salih: dindâr, dinî emirlere uyan.

saltanat: hâkimiyet, sultanlık.

şeref: manevî büyüklük.

şuhut: şahit olma, müşahade etme.

suur: anlayış, idrak.

teberri: arınma, uzaklaşma.

tebliğ: ulaştırmak, bildirmek.

tercûman: tercüme eden, çeviren.

tevekkül: sebeplere sarıldıktan sonra neticesini Allah'a bırakma.

tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır

timsal: sembol, örnek.

1. Allah'ım, kalplerimizi iman ve Kur'an nuruyla nurlandır. Allah'ım, bizi Sana muhtaç olduğumuzun şuuruyla zenginleştir; Senden müstağni durma fakirliğine düşürme. Kendi güç ve kuvvetimizden teberri ediyor, Senin havl ve kuvvetine sığınıyoruz. Bizi Sana tevekkül edenlerden kıl. Bizi nefsimizin eline bırakma. Bizi, koruyuculuğunla muhafaza eyle. Bize ve erkek, kadın bütün mü'minlere merhamet et. Kulun, peygamberin, seçtiğin, dostun, mülkünün güzelliği, masnuatının meliki ve sultanı, inayetinin göz bebeği, hidayetinin güneşi, hüccetinin lisanı, rahmetinin timsali, mahlûkatının nuru, mevcudatının şerefi, mahlûkatının çokluğu içinde birliğinin kandili, kâinat tılsımının keşşafı, rububiyet saltanatının dellâli, hoşnut olduğun şeylerin tebliğ edicisi, gizli isimlerinin tanıtıcısı, kullarının muallimi, ayetlerinin tercümanı, rububiyet güzelliğinin aynası, şuhut ve işhadının medarı, âlemlere rahmet olarak gönderdiğin habibin ve resulün olan Efendimiz Muhammed'e, onun bütün Âl ve Ashabına, kardeşleri olan diğer peygamber ve resullere, melâike-i mukarrebîne ve salih kullarına salât ve selâm eyle. Âmin.

Sekizinci Söz

* Sekizinci Söz, Barla'da 1926'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ 1 إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ 2

قُŞU DÜNYA ve dünya içindeki ruh-i insanî ve insanda dinin mahiyet ve kıymetlerini; ve eğer Din-i Hak olmazsa, dünya bir zindan olması ve dinsiz insan, en bedbaht mahlûk olduğunu; ve şu âlemin tılsımını açan, ruh-i beşerîyi zulûmattan kurtaran 3 يَا اللَّهُ ve 4 لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ olduğunu anlamak istersen, şu temsili hikâyeciğe bak, dinle:

Eski zamanda, iki kardeş, uzun bir seyahate beraber gidiyorlar. Git gide, tâ yol ikileşti. O iki yol başında ciddi bir adamı gördüler. Ondandır sordular:

“Hangi yol iyidir?”

O dahi onlara dedi ki:

“Sağ yolda, kanun ve nizama tebaiyet mecburiyeti vardır. Fakat o külfet içinde bir emniyet ve saadet vardır. Sol yolda ise, serbestiyet ve hürriyet vardır. Fakat o serbestiyet içinde bir tehlike ve şekavet vardır. Şimdi intihaptaki ihtiyar sizdedir.”

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Allah Teâlâ ki, Ondandır başka ibadete lâayk hiçbir ilâh yoktur. O Hay'dır; ezeli ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum'dur; varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, her şey Onun yaratmasıyla ve tedbirleriyle vücut bulur, devam eder ve vücutta kalır, beka bulur. (Bakara Suresi: 255.)

2. Şüphesiz ki, Allah katında makbul olan din, İslâm dinidir. (Âl-i İmran Suresi: 19.)

3. Ey her şeyin sahibi, maliki ve idarecisi olan Allah!

4. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Saffat Suresi: 35; Muhammed Suresi: 19.)

âlem: dünya, kâinat.

bedbaht: mutsuz, kötü.

beka: varlığı devam ettirme; sonsuzluk.

ciddi: ağırbaşlı.

din-i Hak: hak din, İslâmiyet.

ebedi: sonsuz, bitmeyen.

emniyet: güven.

ezeli: devamlı var olup varlığının başlangıcı olmayan.

Hayy: gerçek hayat sahibi Allah.

hürriyet: serbestlik, hür oluş.

ibadet: kulluk vazifesi.

ihtiyacı olmak: gereği bulunmak.

ihtiyar: irade, isteme.

ilâh: her şeyin ma'budu olan Allah.

intihap: seçme, tercih etme.

kanun: yasa.

katında: yanında, nezdinde.

Kayyum: varlığı her an için olup, her hususta iktidarı olan Allah.

kıymet: değer.

külfet: sıkıntı, zorluk.

lâyık: yakışan, yakışır.

mahiyet: aslı, iç yüzü.

mahlûk: yaratılmış, yoktan var edilmiş olan.

makbul: kabul edilmiş olan, geçerli.

malik: sahip olan, mülk sahibi.

mejburiyet: zorunluluk.

nizam: düzen.

Rahîm: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.

Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

ruh-i beşer: insan ruhu.

ruh-i insanî: insanın benliği, ruhu.

saadet: mutluluk.

serbestiyet: serbestlik, başıboşluk.

şekavet: bedbahtlık, bahtı karanlık.

tebaiyet: uyma, bağlanma.

tedbir: önlem.

temsili: hakikati gösteren örnek.

tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.

vücut: varlık, var olma.

zindan: sıkıntılı ve karanlık yer.

zulûmat: karanlıklar, eziyetler.

Bunu dinledikten sonra güzel huylu kardeş sağ yola
¹ **تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ** deyip gitti. Ve nizam ve intizama tebaiyet-

ti kabul etti. Ahlâksız ve serseri olan diğer kardeş, sırf serbestlik için sol yolu tercih etti. Zahiren hafif, manen ağır vaziyette giden bu adamı hayalen takip ediyoruz:

İşte bu adam, dereden tepeden aşır, git gide, tâ hâlî bir sahraya girdi. Birden müthiş bir seda işitti. Baktı ki, dehşetli bir aslan, meşelikten çıkıp ona hücum ediyor. O da kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde susuz bir kuyuya rast geldi. Korkusundan kendini içine attı. Yarısına kadar düşüp, elleri bir ağaca rast geldi, yapıştı. Kuyunun duvarında göğermiş olan o ağacın iki kökü var. İki fare, biri beyaz biri siyah, o iki köke musallat olup kesiyorlar. Yukarıya baktı, gördü ki, aslan nöbetçi gibi kuyunun başında bekliyor. Aşağıya baktı, gördü ki, dehşetli bir ejderha içindedir. Başını kaldırmış, otuz arşın yukarıdaki ayağına takarrüp etmiş. Ağzı, kuyu ağzı gibi geniştir. Kuyunun duvarına baktı, gördü ki, ısırcı, muzır haşerat etrafını sarmışlar. Ağacın başına baktı, gördü ki, bir incir ağacıdır. Fakat harika olarak, muhtelif, çok ağaçların meyveleri, cevizden nâra kadar başında yemişleri var.

İşte, şu adam, suifehminden, akılsızlığından anlamıyor ki, bu adî bir iş değildir. Bu işler tesadüfî olamaz. Bu acip işler içinde garip esrar var. Ve pek büyük bir işleyici var olduğunu intikal etmedi. Şimdi bunun kalbi ve ruh ve akı, şu elîm vaziyetten gizli feryadüfğan ettikleri hâlde; nefs-i emmaresi, güya bir şey yokmuş gibi tecahül edip,

acip: hayret uyandıran.
adi: basit, sıradan.
alâkadar: ilgili.
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü.
avare: dağınık, perişan.
dehşetli: korkunç, ürkütücü.
ejderha: büyük canavar.
elim: acı veren, üzüntü veren.
esrar: gizler, sırlar.
feryat: bağırıp çağırma.
fiğan: ağlayıp sızlama.
garip: şaşırtıcı, bambaşka.
göğermiş: yeşermiş.
güya: sanki.
hâlî: boş, tenha.
harika: hayret uyandıran şey.
haşerat: böcek, akrep.
hayalen: hayal ederek.
huy: mizaç, ahlâk.
hücum etmek: saldırmak.
intikal: anlama, kavrama.
intizam: nizam üzere olmak.
işleyici: süslü ve düzgün bir şekilde yapan.

1. Allah'a tevekkül ettim (Hûd Suresi: 56.)

manen: mana itibarıyla.
muhtelif: çeşitli.
musallat: devamlı olarak üzerine gitmek.
muzır: zararlı.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden, emreden nefis.
nizam: düzen, kaideler.
nöbetçi: bekçi.

rast gelmek: karşılaşmak.
sahra: büyük çöl, geniş saha.
seda: ses.
serseri: başıboş, haylaz, derbeder.
suifehim: yanlış anlayış, kötüyü yorma.
takarrüp: yaklaşmak.
takip: arkasından gitme.
tebaiyet: uyma, bağlanma.
tecahül: bilmezlikten gelme,

bilmiyor görünme.
tercih: seçme.
tesadüfî: rastgele, tesadüf olarak.
tevekkül: sebeplere sarıldktan sonra neticesini Allah'a bırakma, neticeye niza gösterme.
vaziyet: durum, hâl.
zahiren: görünüşte.

ruh ve kalbin ağlamasından kulağını kapayıp, kendi kendini aldatarak, bir bahçede bulunuyor gibi o ağacın meyvelerini yemeye başladı. Hâlbuki, o meyvelerin bir kısmı zehirli ve muzır idi.

Bir hadis-i kudsîde Cenab-ı Hak buyurmuş:

¹ **أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي** Yani, “Kulum Beni nasıl tanırsa, onunla öyle muamele ederim.”

İşte bu bedbaht adam, suizan ile ve akılsızlığı ile, gördüğünü adî ve ayn-ı hakikat telâkki etti. Ve öyle de muamele gördü. Ve görüyor. Ve görecek. Ne ölüyor ki kurtulsun, ne de yaşıyor; böylece azap çekiyor. Biz de, şu meş’umu, bu azapta bırakıp döneceğiz. Tâ öteki kardeşin hâlini anlayacağız.

İşte şu mübarek akıllı zat gidiyor. Fakat biraderi gibi sıkıntı çekmiyor. Çünkü güzel ahlâklı olduğundan güzel şeyleri düşünür, güzel hülyalar eder. Kendi kendine ünsiyet eder. Hem, biraderi gibi zahmet ve meşakkat çekmiyor. Çünkü nizamı bilir, tebaiyet eder. Teshilât görür. Asayiş ve emniyet içinde serbest gidiyor.

İşte bir bahçeye rast geldi; içinde hem güzel çiçek ve meyveler var, hem bakılmadığı için murdar şeyler de bulunuyor. Kardeşi dahi böyle birisine girmişti. Fakat murdar şeylere dikkat edip meşgul olmuş, midesini bulandırmış, hiç istirahat etmeden çıkıp gitmişti. Bu zat ise, “Her şeyin iyisine bak” kaidesiyle amel edip, murdar şeylere hiç bakmadı. İyi şeylerden iyi istifade etti. Güzelce istirahat ederek çıkıp gidiyor.

1. Buharî, Tevhit: 15; Tirmizî, Tevbe: 1, Züht: 51; İbni Mâce, Edep: 58; Müsned, 2:251, 315; Darimî, Rikak:22; Müslim, Tevbe: 1, Zikir: 2, 19.

adi: basit, sıradan.

amel: işlemek, yapmak.

asayiş: güvenlik.

ayn-ı hakikat: hakikatin ta kendisi.

azap: sıkıntı, eziyet.

bedbaht: mutsuz, fena.

birader: kardeş.

Cenab-ı Hak: Allah.

emniyet: korkusuzca.

hadis-i kudsi: manası Allah’a, sözü Hz. Muhammed’e ait olan hadis.

hâl: durum, vaziyet.

hülya: hayal.

istifade: yararlanma, faydalanma.

istirahat: dinlenme.

kaide: kural, prensip.

kul: insan.

meş’um: uğursuz, bedbaht.

meşakkat: sıkıntı, güçlük.

meşgul olmak: ilgilenmek.

muamele etmek: davranmak.

muamele görmek: karşılık görmek.

murdar: pis, kirli.

muzır: zararlı.

mübarek: uğurlu, hayırlı.

nizam: ölçü, düzen.

rast gelmek: karşılaşmak.

suizan: kötü düşünceye sahip olma.

tebaiyet: uyma, bağlanma.

telâkki: anlama, kabul etme.

teshilât: kolaylıklar.

ünsiyet: dostluk, yakınlık.

zahmet: eziyet, zorluk.

zat: kişi.

Sonra, git gide, bu dahi evvelki biraderi gibi bir sahra-i azîmeye girdi. Birden hücum eden bir aslanın sesini işitti, korktu. Fakat biraderi kadar korkmadı. Çünkü, hüsnüzannıyla ve güzel fikriyle, “Şu sahranın bir hâkimi var. Ve bu aslan, o hâkimin taht-ı emrinde bir hizmetkâr olması ihtimali var” diye düşünüp, teselli buldu. Fakat yine kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde bir susuz kuyuya rast geldi; kendini içine attı. Biraderi gibi, ortasında bir ağaca eli yapıştı. Havada muallâk kaldı. Baktı; iki hayvan, o ağacın iki kökünü kesiyorlar. Yukarıya baktı, aslan; aşağıya baktı, bir ejderha gördü. Aynı kardeşi gibi, bir acip vaziyet gördü. Bu dahi tedehhüş etti. Fakat kardeşinin dehşetinden bin derece hafif. Çünkü güzel ahlâkı ona güzel fikir vermiş. Ve güzel fikir ise, ona her şeyin güzel cihe-tini gösteriyor. İşte bu sebepten şöyle düşündü ki:

“Bu acip işler birbiriyle alâkadardır. Hem, bir emir ile hareket ederler gibi görünüyor. Öyle ise, bu işlerde bir tılsım vardır. Evet, bunlar bir gizli hâkimin emriyle dönerler. Öyle ise, ben yalnız değilim. O gizli hâkim bana bakıyor, beni tecrübe ediyor, bir maksat için beni bir yere sevk edip davet ediyor.”

Şu tatlı korku ve güzel fikirden bir merak neş’et eder ki: “Acaba, beni tecrübe edip, kendini bana tanıttırmak isteyen ve bu acip yol ile bir maksada sevk eden kimdir?”

Sonra tanımak merakından tılsım sahibinin muhabbeti neş’et etti. Ve şu muhabbetten tılsımı açmak arzusu neş’et etti. Ve o arzudan tılsım sahibini razı edecek ve hoşuna gidecek bir güzel vaziyet almak iradesi neş’et etti.

acip: şaşılın ve hayret uyandıran hâl.
alâkadar: ilgili.
arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü.
arzu: istek.
birader: kardeş.

cihet: taraf.
davet: çağırarak.
dehşet: ürküntü, korku.
ejderha: büyük canavar.
emir: komut, buyruk.
evvelki: önceki.
fikir: düşünce.
hâkim: hükmeden, hâkimi-yet sahibi
hareket: kımıldanma.
hizmetkâr: hizmetçi.
hücum: saldırma.

hüsnüzan: iyi zan, güzel düşünme.
ihtimal: olabilirlik nispeti.
irade: istek, arzu.
maksat: amaç, niyet.
merak: çok şiddetli arzu.
muallâk: boşlukta duran.
muhabbet: sevgi.
neş’et: çıkma, doğma.
rast gelmek: karşılaşmak.
razi: memnun.
sahra: büyük çöl.

sahra-i azîme: büyük çöl.
sevk etme: yönlendirme; gönderme, hareket ettirme.
taht-ı emir: emir altında.
tecrübe: deneme.
tedehhüş: dehşet hissine kapılma.
teselli: avunma.
tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır
vaziyet: durum, hâl.

Sonra ağacın başına baktı, gördü ki, incir ağacıdır. Fakat, başında binlerle ağacın meyveleri vardır. O vakit bütün bütün korkusu gitti. Çünkü, kat'î anladı ki, bu incir ağacı bir listedir, bir fihristedir, bir sergidir. O mahfî hâkim, bağ ve bostanındaki meyvelerin numunelerini bir tılsım ve bir mu'cize ile o ağaca takmış ve kendi misafirlerine ihzar ettiği et'imeye birer işaret suretinde o ağacı tezyin etmiş olmalı. Yoksa, bir tek ağaç, binler ağaçların meyvelerini vermez.

Sonra niyaza başladı. Tâ, tılsımın anahtarı ona ilham oldu. Bağırđı ki: "Ey bu yerlerin Hâkim'i! Senin bahtına düştüm. Sana dehalet ediyorum ve Sana hizmetkârım ve Senin rızanı istiyorum ve Seni arıyorum."

Ve bu niyazdan sonra birden kuyunun duvarı yarılıp şahane, nezih ve güzel bir bahçeye bir kapı açıldı. Belki ejderha ağzı o kapıya inkılâp etti. Ve aslan ve ejderha iki hizmetkâr suretini giydiler. Ve onu içeriye davet ediyorlar. Hatta, o aslan, kendisine musahhar bir at şekline girdi.

İşte ey tembel nefsim ve ey hayalî arkadaşım! Geliniz, bu iki kardeşin vaziyetlerini muvazene edelim. Tâ, iyilik nasıl iyilik getirir ve fenalık nasıl fenalık getirir, görelim, bilelim.

Bakınız, sol yolun bedbaht yolcusu, her vakit ejderhanın ağzına girmeye muntazırdır, titriyor. Ve şu bahtiyar ise, meyvedar ve revnaktar bir bahçeye davet edilir.

Hem o bedbaht, elîm bir dehşette ve azîm bir korku içinde kalbi parçalanıyor. Ve şu bahtiyar ise leziz bir

azîm: büyük.
baht: kısmet, tâli'.
bahtiyar: bahtlı, mutlu, kutlu.
bedbaht: bahtsız, mutsuz.
bostan: bahçe.
davet: çağırma.
dehalet: sığınmak.
dehşet: ürküntü.
elim: aç veren.
et'ime: yiyecekler.
fihriste: içindekiler; katalog.
hâkim: hükmeden.

hayalî: hayale dalmış.
hizmetkâr: hizmetçi.
ihzar: hazırlamak.
ilham: Allah tarafından kalbe ihsan edilen feyiz ve hakikatler.
inkılâp: dönmek, değişme.
işaret: belirti.
kat'î: kesin.
leziz: çok lezzetli.
mahfî: gizli.
meyvedar: meyveli.

mu'cize: benzerini yapmak-
tan insanların âciz kaldığı şey.
muntazır: beklemekte.
musahhar: emre verilmiş,
itaatkâr.
muvazene: düşünme, karşı-
laştırma.
nefis: kendi, şahıs.
nezih: temiz, pak.
niyaz: yalvarma, dua.
numune: örnek, misal.
revnaktar: göz alıcı , süslü.

rıza: hoşnutluk, memnunluk; tas-
vip etme, kabul.
suret: şekil, görünüş.
suretinde: şeklinde, tarzında.
şahane: pek güzel.
tezyin: süslemek, donatmak.
tılsım: herkesin bilip çözemediği
gizli sır.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.

ibret, tatlı bir havf, mahbup bir marifet içinde garip şeyleri seyir ve temaşa ediyor.

Hem, o bedbaht, vahşet ve me'yusiyet ve kimsesizlik içinde azap çekiyor. Ve şu bahtiyar ise, ünsiyet ve ümit ve iştiyak içinde telezzüz ediyor.

Hem, o bedbaht, kendini vahşî canavarların hücumuna maruz bir mahpus hükmünde görüyor. Ve şu bahtiyar ise, bir aziz misafirdir ki, misafiri olduğu Mihmandar-ı Kerîm'in acip hizmetkârları ile ünsiyet edip eğleniyor.

Hem, o bedbaht, zahiren leziz manen zehirli yemişleri yemekle azabını tacil ediyor. Zira, o meyveler, numunelerdir; tatmaya izin var. Tâ, asıllarına talip olup, müşteri olsun. Yoksa, hayvan gibi yutmaya izin yoktur. Ve şu bahtiyar ise tadar, işi anlar, yemesini tehir eder ve intizar ile telezzüz eder.

Hem, o bedbaht, kendi kendine zulmetmiş. Gündüz gibi güzel bir hakikati ve parlak bir vaziyeti, basiretsizliği ile kendine muzlim ve zulümatlı bir evham, bir Cehen-nem şekline getirmiş. Ne şefkate müstahaktır. Ve ne de kimseden şekvaya hakkı vardır. Meselâ, bir adam, güzel bir bahçede, ahabplarının ortasında, yaz mevsiminde, hoş bir ziyafetteki keyfe kanaat etmeyip, kendini pis müskirlerle sarhoş edip, kendisini kış ortasında canavarlar içinde, aç, çıplak tahayyül edip bağırmaya ve ağlamaya başlasa, nasıl şefkate lâıyk değil, kendi kendine zulmediyor, dostlarını canavar görüp tahkir ediyor. İşte bu bedbaht dahi öyledir.

acip: şaşılın ve hayret uyandıran.
ahbap: dostlar, sevilenler.
asıl: aslı, bizzat kendisi.
azap: ceza, işkence; dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza.
aziz: sevgili, dost.
bahtiyar: bahtlı, mutlu, kutlu.
basiretsizlik: ileri görüşlü olmamaklık.
bedbaht: bahtsız, mutsuz.
dost: arkadaş.
evham: kuruntular.
garip: normal olmayan, acayip.
hakikat: gerçek.
havf: korku.
hizmetkâr: hizmetçi.
hükmünde: imiş gibi, gibi.
ibret: uyanıklığa sebep olan.
intizar: ümit ederek bekleme.
ıştiyak: aşırı istek.
kanaat: razı olmak.
keyif: neşe, mutluluk.

lâyık: uygun, hak etme.
leziz: çok lezzetli.
mahbup: sevilen.
mahpus: hapis.
manen: mana itibarıyla.
marifet: bilgi, bilme, tanıma.
maruz: uğrayan.
me'yusiyet: ümitsizlik.
Mihmandar-ı Kerîm: dünya misafirhanesinde kullarına yardım eden ve nimet veren Rabbimiz.
misafir: konuk.
muzlim: karanlık, korkutucu.

müskir: sarhoş edici içki.
müstahak: hak eden.
müşteri: alıcı.
numune: örnek.
seyir: gezmek.
şefkat: karşılıksız sevgi.
şekva: şikâyet etmek, sızlanmak.
tacil: hızlandırma, çabuklaştırma.
tahayyül: hayalinde canlandırma.
tahkir: horlamak, aşağılamak.

talip: isteyen.
tehir: erteleme.
telezzüz: tat ve zevk almak.
temaşa: hoşlanarak bakmak.
ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
ünsiyet: dostluk, yakınlık.
vahşet: dehşete düşmüşlük; korku ve ürküntü hâli.
vahşi: yırtıcı; dehşet verici.
vaziyet: durum, hâl.
zahiren: görünüşte.
ziyafet: yemekli toplantı.
zulmetmek: eziyet vermek.
zulümatlı: korkunç, karanlık.

Ve şu bahtiyar ise, hakikati görür. Hakikat ise, güzeldir. Hakikatin hüsnünü derk etmekle, Hakikat Sahibinin kemaline hürmet eder, rahmetine müstahak olur. İşte, “Fenâlığı kendinden, iyiliği Allah’tan bil”¹ olan hükm-ü Kur’ânînin sırrı zahir oluyor.

Daha bunlar gibi sair farkları muvazene etsen, anlayacaksın ki, evvelkisinin nefs-i emmaresi ona bir manevî Cehennem ihzar etmiş. Ve ötekisinin hüsnüniyeti ve hüsnüzannı ve hüsnühasleti ve hüsnüfikri onu büyük bir ihsan ve saadete ve parlak bir fazilete ve feyze mazhar etmiş.

Ey nefsim ve ey nefsimle beraber bu hikâyeyi dinleyen adam! Eğer bedbaht kardeş olmak istemezsen ve bahtiyar kardeş olmak istersen, Kur’ân’ı dinle ve hükmüne mutî ol ve ona yapış ve ahkâmıyla amel et.

Şu hikâye-i temsiliyede olan hakikatleri eğer fehmettin ise, hakikat-i dini ve dünyayı ve insanı ve imanı ona tatbik edebilirsin. Mühimlerini ben söyleyeceğim, incelemelerini sen kendin istihraç et.

İşte bak: O iki kardeş ise: Biri ruh-i mü’min ve kalb-i salihdir, diğeri ruh-i kâfir ve kalb-i fasıktır. Ve o iki tarik-ten sağ ise, tarik-ı Kur’ân ve imandır. Sol ise, tarik-ı isyan ve küfrandır.

Ve o yoldaki bahçe ise, cemiyet-i beşeriye ve medeniyet-i insaniye içinde muvakkat hayat-ı içtimaiyedir ki, içinde hayır ve şer, iyi ve fena, temiz ve pis şeyler beraber bulunur. Âkıl odur ki, **خُذْ مَا صَفَا دَعِ مَا كَدَّرَ**² kaidesiyle amel eder, selâmet-i kalp ile gider.

hüsnüfikir: iyi ve güzel düşünce.
hüsnühaslet: iyi haslet, güzel huy.
hüsnüniyet: iyi ve güzel niyet.
hüsnüzan: iyi ve güzel kanaat.
hüsün: güzellik.
ihsan: iyilik.
ihzar: hazırlamak.
istihraç: çıkarmak, bulmak.
kaidesiyle: kuralıyla.
kalb-i fasık: bile bile günah işleyen ve Allah’ın emirlerine uymayan kimsenin kalbi.
kalb-i salih: iyi ve faydalı işler yapan, Allah’a olan görevlerini yerine getiren kimsenin kalbi.
keder: tasa, kaygı, gam.
kemal: eksiksizlik.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
mazhar: kavuşma.
medeniyet-i insaniye: insanların çalışmasıyla oluşan medeniyet.
mutî olmak: baş eğmek, uymak, itaat etmek.
muvakkat: geçici.
muvazene: karşılaştıрма.
mühim: önemli.
müstahak: hak eden.
nefis: kötülüğü emreden duygu; kendisi.
nefs-i emmare: kötülüğü teşvik eden, emreden nefis.
rahmet: sefkat etme, esirgeme.
ruh-i kâfir: imansızın, inanmayanın, inkârcının kalbi.
ruh-i mü’min: inanan, iman sahibi olan kimsenin kalbi.
saadet: mutluluk.
sair: başka, diğer.
selâmet-i kalp: kalbin korku ve kötülüklerden kurtulması.
sır: gizli hakikat.
tarik: yol.
tarik-ı isyan ve küfran: isyan ve küfür yolu.
tarik-ı Kur’ân ve iman: iman ve Kur’ân yolu.
tatbik: uygulamak.
zahir olmak: görünmek, açıklanmak.

1. Nisâ Suresi: 79.

2. Güzel ve huzur vereni al, çirkin ve keder vereni bırak.

ahkâmıyla: hükümleriyle.

âkıl: akıllı.

amel etmek: yaşamak.

amel: fiil, iş, emek.

bahtiyar: bahtlı, mutlu, kutlu.

bedbaht: bahtsız, mutsuz.

cemiyet-i beşeriye: insan topluluğu.

derk: iyice anlama.

evvelki: önceki.

fazilet: ilim ve iman.

fehmetmek: anlamak, kavramak.

feyiz: bolluk, bereket.

hakikat: gerçek.

hakikat-i din: dinin gerçeği.

hakikat-i dünya: dünyanın gerçeği.

hakikat-i iman: imanın gerçeği.

hakikat-i insan: insanın gerçeği.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.

hayır ve şer: iyilik ve kötülük.

hikâye-i temsiliye: bir şeyi göz önünde canlandıran hikâye.

hükm-ü Kur’ânî: Kur’ân’ın hükmü.

hüküm: emir.

hürmet: saygı.

Ve o sahra ise, şu arz ve dünyadır.

Ve o aslan ise, ölüm ve eceldir.

Ve o kuyu ise, beden-i insan ve zaman-ı hayattır.

Ve o altmış arşın derinlik ise, ömr-ü vasatî ve ömr-ü galibî olan altmış seneye işaretir.

Ve o ağaç ise, müddet-i ömür ve madde-i hayattır.

Ve o iki siyah ve beyaz hayvan ise, gece ve gündüzdür.

Ve o ejderha ise, ağzı kabir olan tarik-ı berzahîye ve revak-ı uhrevîdir. Fakat o ağız, mü'min için zindandan bir bahçeye açılan bir kapıdır. ¹

Ve o haşerat-ı muzırğa ise, musibat-ı dünyeviyedir. Fakat, mü'min için, gaflet uykusuna dalmamak için tatlı ikazat-ı İlâhiye ve iltifatat-ı Rahmaniye hükmündedir.

Ve o ağaçtaki yemişler ise, dünyevî nimetlerdir ki, Cenab-ı Kerîm-i Mutlak onları ahiret nimetlerine bir liste, hem ihtar edici, hem müşabihleri, hem Cennet meyvelerine müşterileri davet eden numuneler suretinde yapmış. ²

Ve o ağacın, birliğiyle beraber muhtelif başka başka meyveler vermesi ise, kudret-i Samedâniyenin sikkesine ve rububiyet-i İlâhiyenin hatemine ve saltanat-ı ulûhiyetin turrasına işaretir. Çünkü, bir tek şeyden her şeyi yapmak, yani, bir topraktan bütün nebatat ve meyveleri yapmak, hem bir sudan bütün hayvanatı halk etmek, ³

ahiret: öteki dünya.

arşın: 68 cm olan eski bir uzunluk ölçüsü.

arz: yeryüzü.

beden-i insan: insan vücudu.

Cenab-ı Kerîm-i Mutlak: sınırsız ikram sahibi olan Allah.

davet: çağırma.

dünyevî: dünya ile ilgili.

ecel: her mahlûkun ve canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.

ejderha: canavar, vahşî hayvan.

gaflet: nefesine uyarak Allah'ı ve emirlerini unutmak.

halk etmek: yaratmak.

haşerat-ı muzırğa: zararlı böcekler.

hatem: mühür.

hayvanat: hayvanlar.

hükümünde: değerinde, yerinde.

ihtar: hatırlatma, uyarma.

ikazat-ı İlâhiye: Allah tarafından yapılan uyarılar.

iltifatat-ı Rahmaniye: sonsuz merhamet sahibi Allah'ın insana güzel davranışları.

işaret: gösterge, belirti.

kabir: mezar.

kudret-i Samedâniye: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve her şey kendisine muhtaç olan Allah'ın gücü.

madde-i hayat: hayat için lüzumlu madde.

muhtelif: çeşitli

musibat-ı dünyevîye: dünyadaki sıkıntılar.

1. Buharî, Cenaiz: 68, 87; Müslim, Cennet: 70; Neseî, Cenaiz: 110; Müsned, 3:3, 4:287.

2. Bkz. Bakar suresi: 25.

3. Bkz. Enbiya Suresi: 30.

müddet-i ömür: ömür süresi.

mü'min: Allah'a ve emirlerine inanan.

müşabih: benzer.

müşteri: alıcı.

nebatat: bitkiler.

nimet: yiyecek ve yiyecek gibi şeyler.

nimet: iyilik, ihsan, giyecek

ve yiyecek gibi şeyler.

numune: örnek.

ömr-ü galibî: çoğunluğun yaşama süresi.

ömr-ü vasatî: ortalama yaşama süresi.

revak-ı uhrevî: ahiret alemi.

rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın terbiye ediciliği.

sahra: geniş saha.

saltanat-ı ulûhiyet: kâinatı şerik kabul etmez İlâhî saltanat.

sikke: damga.

suretinde: şeklinde.

tarik-ı berzahîye: ahiret yolu.

turra: imzası.

zaman-ı hayat: hayat zamanı

zindan: hapishane.

hem basit bir yemekten bütün cihazat-ı hayvaniyeyi icat etmek; bununla beraber, her şeyi bir tek şey yapmak, yani, zihayatin yediği gayet muhtelifülcins taamlardan, o zihayata bir lâhm-ı mahsus yapmak, bir cild-i basit dokumak gibi sanatlar Zat-ı Ehad-i Samed olan Sultan-ı Ezel ve Ebed'in sikke-i hassasıdır, hatem-i mahsusedur, taklit edilmez bir turrasıdır.

Evet, bir şeyi her şey ve her şeyi bir şey yapmak, her şeyin Hâlık'ına has ve Kadîr-i Külli Şey'e mahsus bir nişandır, bir ayettir.

Ve o tılsım ise, sırr-ı iman ile açılan sırr-ı hikmet-i hilkattir.

Ve o miftah ise,

¹ **يَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ • اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ** 'dur.

Ve o ejderha ağzı bahçe kapısına inkılâp etmesi ise işarettir ki, kabir, ehl-i dalâlet ve tuğyan için vahşet ve nisyan içinde zindan gibi sıkıntılı ve bir ejderha batnı gibi dar bir mezara açılan bir kapı olduğu hâlde, ehl-i Kur'ân ve iman için zindan-ı dünyadan bostan-ı bekaya ve meydan-ı imtihtandan ravza-i cinana ve zahmet-i hayattan rahmet-i Rahman'a açılan bir kapıdır. ²

Ve o vahşi aslanın dahi munis bir hizmetkâra dönmesi ve musahhar bir at olması ise, işarettir ki, mevt, ehl-i dalâlet için bütün mahbubatından elîm bir firak-ı ebedîdir. Hem, kendi Cennet-i kâzibe-i dünyeviyesinden ihraç ve tard ve vahşet ve yalnızlık içinde, zindan-ı mezara

edenler.

ehl-i Kur'ân: Kur'ân'a inanıp, ona uyanlar.

ejderha: canavar.

elîm: acı veren.

ezelî ve ebedî: başlangıcsız, öncesiz ve sonsuz, daimî.

firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.

Hâlık: yoktan yaratan Allah.

has: ait.

hatem-i mahsus: özel mühür.

hizmetkâr: hizmetçi.

ibadet: kulluk.

icat etme: yoktan var etme.

idhal: dahil olma, girme.

ihraç: çıkarılma.

inkılâp: dönüşme.

kabir: mezar.

Kadîr-i Külli Şey: her şeye gücü yeten Allah.

Kayyum: her şeyin varlığı ona bağlı olan ve devam eden Allah.

lâhm-ı mahsus: her canlıya has doku.

lâyık: ehil.

mahbubât: sevilenler.

mahsus: ait olan.

malik: sahip.

mevt: ölüm.

meydan-ı imtihtan: imtihan meydanı.

miftah: anahtar.

muhtelifülcins: çeşit çeşit; cins cins.

munis: sevimli, dost, itaatkâr.

musahhar: emre verilmiş.

nisyan: unutmama.

nişan: özellik, işaret.

rahmet-i Rahman: yaratıklara sonsuz şefkat ve merhametle davranan Allah'ın rahmeti.

ravza-i cinan: Cennet bahçesi.

sikke-i hassa: özel damga.

sırr-ı hikmet-i hilkat: yaratılış hikmetinin sırrı.

sırr-ı iman: iman hakikati.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: varlığının başı ve sonu olmayan kudret ve hâkimiyet sahibi Allah.

taam: yemek, yiyecek, gıda.

tedbir: önlem, çare.

tılsım: herkesin bilip çözemediği gizli sır.

turra: padişah imzası.

vahşet: korku ve ürküntü.

vahşi: merhametsiz.

zahmet-i hayat: hayat yükü.

Zat-ı Ehad-i Samed: tek ve sonsuz hayat sahibi Allah.

zihayat: canlılar.

zindan: hapishane.

zindan-ı dünya: Cennete göre karanlık ve hapishane hükmündeki dünya hayatı.

zindan-ı mezar: kabir, mezar hapishanesi.

1. Ey her şeyin sahibi, maliki ve idarecisi olan Allah! • Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. (Muhammed Suresi: 19) • Allah Teâlâ ki, Ondan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O Hay'dır; ezeli ve ebedî hayat sahibidir. O Kayyum'dur; varlığı için hiçbir sebebe ihtiyacı olmadığı gibi, bütün esya Onun yaratmasıyla ve tedbiriyle devam eder ve vücutta kalır, baka bulur. (Bakara Suresi: 255.)

2. Müsned, 3:38; Darimî, Rikak: 94; Tirmizî, Kıyamet: 26.

ayet: delil.

batın: mide.

beka bulmak: ebedileşmek, sonsuzlaşmak.

bostan-ı beka: sonsuzluk

bahçesi, yani Cennet.

Cennet-i kâzibe-i dünyevi-

ye: yalancı dünya Cenneti.

cihazat-ı hayvaniye: hayvanlara, canlılara has organlar.

cild-i basit: deri.

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar.

ehl-i dalâlet ve tuğyan: sapkınlar ve günahkârlar topluluğu.

ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar.

ehl-i Kur'ân ve iman: Kur'ân'a inanan ve iman

adedince: sayısının.
ahbap: dostlar, sevenler.
ahz-ı ücret: ücret alma.
Âl: sülâle, soy.
Ashap: Peygamberimizin arkadaşları; o devirde yaşamış olan Müslümanlar.
beka: devamlılık, sonsuzluk.
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri.
ciddi: gerçekten.
davet: çağrı.
dua: niyaz, yalvarma.
ebedi: sonsuz, bitmeyen, sonu olmayan.
ehil: yabancı olmayan; dost.
elhâsıl: netice olarak.
esas: temel, ana, başlıca.
esnasında: anında, sırasında.
ezeli: başlangıcı olmayan.
fazl: bağış, karşılıksız iyilik.
fena: kötü.
hakiki: gerçek.
hamd: Allah'ı övmek; şükür.
hayat-ı bâkiye: sonsuz ahiret hayatı.
hayat-ı fâniye: geçici dünya hayatı.
hükümünde: değerinde.
imtihan: sınav, deneme.
intizar: beklemek.
keder: üzüntü.
kiyamet: dünyanın sonu.
külfet: yük, zorluk.
makam-ı saadet: mutluluk yeri.
makbul: geçerli.
maksat: amaç.
manen: iç dünyasında.
mazhar: kavuşma.
merhametli: rahmeti bol olan.
mukabil: karşılık olarak.
mü'min: Allah'a ve emirlerine inanan.
müteveccih: yönelmiş.
öteki âlem: ahiret.
paydos: serbest kalma.
Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları nızıklandıran Allah.
Rahman-ı Rahim: dünya ve ahirette yaratıklara sonsuz rahmet, şefkat ve merhametiyle davranan Allah.
rahmet: şefkat etme, esirgeme.
saadet-i dâreyn: hem dünya ve hem ahiret saadeti.
sabır: dayanma, direnme.
salât: dua.
salâvat: Peygamberimiz Hz. Muhammed'e memnuniyet ve bağlılık için yapılan rahmet duaları.
selâmet: korktuklarından kurtul-

idhal ve hapis olduğu hâlde, ehl-i hidayet ve ehl-i Kur'ân için, öteki âleme gitmiş eski dost ve ahbablarına kavuşmaya vesiledir. Hem, hakikî vatanlarına ve ebedî makam-ı saadetlerine girmeye vasıttır. Hem, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana bir davettir. Hem, Rahman-ı Rahîm'in fazlından, kendi hizmetine mukabil, ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Hem, vazife-i hayat külfetinden bir terhistir. Hem, ubudiyet ve imtihanın talim ve talimatından bir paydostur.

Elhâsıl: Her kim hayat-ı fâniyeyi esas maksat yapsa, zahiren bir Cennet içinde olsa da, manen Cehennemdedir. Ve her kim, hayat-ı bâkiyeye ciddî müteveccih ise, saadet-i dâreyne mazhurdur. Dünyası ne kadar fena ve sıkıntılı olsa da, dünyasını Cennetin intizar salonu hükmünde gördüğü için, hoş görür, tahammül eder, sabır içinde şükreder.

اللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ اَهْلِ السَّعَادَةِ وَالسَّلَامَةِ وَالْقُرْآنِ وَالْاِيْمَانِ اَمِيْنٌ
 اللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ بَعْدَ جَمِيعِ
 الْحُرُوفَاتِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِي جَمِيعِ الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ الرَّحْمٰنِ
 فِي مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قَرَاءَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ
 قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ التَّزْوِيلِ اِلَى اٰخِرِ الزَّمَانِ وَارْحَمْنَا وَوَالِدَيْنَا وَارْحَمِ
 الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَعْدَ دَهْرٍ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ اَمِيْنٌ
 وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ 1

1. Allah'ım, bizi saadet, selâmet, Kur'ân ve iman ehlinde eyle. Âmin. • Allah'ım, Efendimiz Muhammed'e, onun Âl ve Ashabına, indigi günden itibaren tâ kıyamete kadar, onu okuyan her okuyucunun her kelimesini okuması esnasında Allah'ın izniyle hava dalgalarının aynasına yansıyan bütün Kur'ân kelimelerinin bütün harfleri adedince salât ve selâm eyle. Bize, anne ve babamıza, erkek ve kadın bütün mü'minlere bu salâvatlar adedince merhamet et. Bunu rahmetinle yap, ey merhametlilerin en merhametlisi! Duamızı kabul buyur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.

ma; kurtuluş.
şükretmek: memnunluk ve minnettarlık duymak.
tahammül: katlanma.
talim: öğrenme, eğitim.
talimat: eğitimler.

tedbir: önlem.
terhis: kurtuluş.
tevekkül: sebeplere sarıldık-tan sonra neticesini Allah'a bırakma.
ubudiyet: kulluk.

vazife-i hayat: hayat vazifesi.
vücut: varlık, var olma.
zahiren: görünüşte.
zindan-ı dünya: Cennete göre karanlık ve hapisane hükmündeki dünya hayatı.

On İkinci Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا¹

İKİNCİ ESAS

Kur'ân-ı Hakîm'in hikmeti, hayat-ı şahsiyeye verdiği terbiye-i ahlâkiye ve hikmet-i felsefenin verdiği dersin muvazenesi.

Felsefenin halis bir tilmizi, bir firavundur. Fakat, menfaati için en hasis şeye ibadet eden bir firavun-i zelildir; her menfaatli şeyi kendine rab tanır. Hem, o dinsiz şakirt, mütemerrit ve muannittir. Fakat, bir lezzet için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerrittir; şeytan gibi şahısların bir menfaat-i hasise için ayağını öpmekle zillet gösterir denî bir muannittir. Hem, o dinsiz şakirt,

* On İkinci Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir. (Bakara Suresi: 269.)

firavun: zalim, merhametsiz.
firavun-i zelil: hor, alçak firavun.
halis: saf.
hasis: adî, değersiz.
hayat-ı şahsiye: kişisel hayat.
hesabına: adına.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı,

faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hurufat: harfler.
huruf-i mevcudat: büyük bir kitap olan kâinatın harfleri hükmündeki varlıklar.
ibadet: kulluk.
ilm-i hikmet: hikmet ilmi, felsefe.

ins: insan.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalem-i kudret: Allah'ın güç ve kuvveti ile yaratması.
kitab-ı kebir: büyük kitap.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lezzet: ağızla, dille alınan tat.

mana-i harfi: kendi başına var olmayıp bir bütünün içinde kazanılan anlam.
mana-i ismî: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan anlamı.
menfaat: fayda, kâr, gelir.
menfaat-i hasise: adî, değersiz çıkar.
mevcudat: varlıklar.
muannit: inatçı, ayak direyen.
muvazene: karşılaştırma.
münasebat: bağlar, ilişkiler.
müşteki: şikâyet eden.
mütemerrit: dik başlı, inatçı.
nazarıyla: bakışıyla, görüşüyle.
rab: ilâh.
safsata: yalan, asılsız söz.
Sânî: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
sersem: dengesiz, ölçüsüz.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahkir: küçümseme.
terbiye-i ahlâkiye: ahlâkî terbiye.
tezyinat: süsleme, süs.
tilmiz: talebe, öğrenci.
zillet: alçaklık, aşağılık.

cebbar bir mağrurdur. Fakat, kalbinde nokta-i istinat bulmadığı için, zatında gayet acz ile âciz bir cebbar-ı hodfûrur. Hem o şakirt, menfaatperest hodendiştir ki, gaye-i himmeti nefis ve batnın ve fercin hevesatını tatmin ve menfaat-i şahsiyesini bazı menfaat-i kavmiye içinde arayan, dessor bir hodgâmdır.

Amma hikmet-i Kur'ân'ın halis tilmizi ise, bir abddir; fakat, azam-ı mahlûkata da ibadete tenezzül etmez; hem, Cennet gibi azam-ı menfaat olan bir şeyi, gaye-i ibadet kabul etmez bir abd-i azizdir. Hem, hakikî tilmiz-i mütevazidir, selim, halimdir; fakat, Fâtır'ının gayrine, daire-i izni haricinde, ihtiyarıyla tezellüle tenezzül etmez. Hem, fakir ve zayıftır, fakr ve zaafını bilir; fakat, onun Malik-i Kerîm'i, ona iddihar ettiği uhrevî servet ile müstağnidir ve Seyyidinin nihayetsiz kudretine istinat ettiği için, kavidir. Hem, yalnız livechillâh, rıza-i İlâhî için, fazilet için amel eder, çalışır.

İşte, iki hikmetin verdiği terbiye, iki tilmizin muvazenesiyle anlaşılır.

ÜÇÜNCÜ ESAS

Hikmet-i felsefe ile hikmet-i Kur'âniyenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye verdiği terbiyeler.

Amma hikmet-i felsefe ise, hayat-ı içtimaiyede nokta-i istinadı “kuvvet” kabul eder. Hedefi “menfaat” bilir. Düstur-i hayatı “cidal” tanır. Cemaatlerin rabıtasını

abd: kul.

abd-i aziz: izzetli kul; Allah'tan başkasına müracaat etmeyen ve minnet duymayan kul.

âciz: gücü yetmez, güçsüz.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

amel: iş, hareket.

azam-ı mahlûkat: yaratılmışların en büyüğü.

azam-ı menfaat: menfaatin en büyüğü.

batın: karın, mide.

cebbar: zorba, zalim.

cebbar-ı hodfûr: kendini beğenen zorba.

cemaat: topluluk, toplum.

cidal: kavgâ, mücadele.

daire-i izin: izin dairesi.

dessas: aldatıcı, hileci.

düstur-i hayat: hayat prensibi.

erdem: fazilet.

fakr: fakirlik, muhtaçlık.

Fâtır: yaratan, yaratıcı Allah.

fazilet: erdem ve üstünlük.

ferc: üreme organı.

gaye-i himmet: gayret ve çabanın amacı.

gaye-i ibadet: ibadetin gayesi.

gayri: ...den başka, başkası.

halim: uysal, yumuşak, sessiz.

halis: karışksız, saf, duru.

hariç: dış.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.

hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye: insanlığın sosyal hayatı.

hedef: maksat, niyet, amaç.

hevesat: hevesler.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.

hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.

hikmet-i Kur'ân: Kur'ân hikmeti.

hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti.

hodendiş: kendi için endişe

eden.

hodgâm: kendi keyfini düşünen.

iddihar: biriktirme, saklama.

ihtiyar: seçme, tercih, irade.

istinat etmek: dayanmak.

kavi: kuvvetli.

livechillâh: Allah için.

mağrur: gururlu.

Malik-i Kerîm: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah.

menfaat: fayda, kâr.

menfaat-i kavmiye: toplum

çıkarı.

menfaat-i şahsiye: kişisel çıkar.

menfaatperest: kendi çıkarını düşünen.

muvazene: karşılaştırma.

müstağni: tok gözlü.

nefis: kişinin kendisi, insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

rabıta: bağ.

rıza-i İlâhî: Allah rızası.

selim: sağlam, doğru.

servet: mal, mülk.

seyyid: efendi.

şakirt: talebe, öğrenci.

tenezzül: alçalmak, kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme.

terbiye: yetiştirme, büyütmek.

tezellül: aşağılanma.

tilmiz: öğrenci, talebe.

tilmiz-i mütevazı: alçak gönlü talebe.

uhrevi: ahirete dair.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

“unsuriyet, menfi milliyeti” tutar. Semeratı ise, “hevesat-ı nefسانيyeyi tatmin” ve “hacat-ı beşeriyeyi tezyittir.”

Hâlbuki, kuvvetin şe’ni “tecavüz”dür. Menfaatin şe’ni, her arzuya kâfi gelmediğinden, “üstünde boğuşmak”tır. Düstur-i cidalin şe’ni “çarpmak”tır. Unsuriyetin şe’ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, “teca-vüz”dür. İşte bu hikmettendir ki, beşerin saadeti selp olmuştur.

Amma hikmet-i Kur’âniye ise, nokta-i istinadı, kuvvete bedel “hakki” kabul eder. Gayede menfaate bedel “fazilet ve rıza-i İlâhîyi” kabul eder. Hayatta düstur-i cidal yerine “düstur-i teavünü” esas tutar. Cemaatlerin rabitalarında unsuriyet, milliyet yerine “rabita-i dinî ve sınıfı ve vatani” kabul eder. Gayatı, hevesat-ı nefsanîyenin tecavüzatına set çekip ruhu maâliyata teşvik ve hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan eder.

Hakkın şe’ni “ittifak”tır. Faziletin şe’ni “tesanüt”tür. Düstur-i teavünün şe’ni “birbirinin imdadına yetişmek”-tir. Dinin şe’ni “uhuvvet”tir, “incizap”tır. Nefsi gemlemekle bağlamak, ruhu kemalâta kamçulamakla serbest bırakmanın şe’ni “saadet-i dâreyn”dir.

bedel: karşılık.
cemaat: topluluk, toplum.
cihet-i tefevvuk: üstünlük yönü.
cihet-i ulviyet: üstün taraf.
düstur-i cidal: mücadele ve kavga prensibi.
düstur-i teavün: yardımlaşma prensibi.
fazilet: manevî değer ve üstünlük.
gayat: gayeler, amaçlar.
gaye: amaç, hedef.
hacat-ı beşeriye: insanî ihtiya-

yaçlar.
hak: doğru, gerçek.
hevesat-ı nefsanîye: nefsi istek ve arzular, nefse ait istekler.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hikmet-i Kur’âniye: Kur’ân’a mahsus hikmet, Kur’ân’ın hikmeti.
hissiyat-ı ulviye: yüce duygular.

imdat: yardım.
incizap: kapılma, bağlanma.
ittifak: ortak bir gayede anlaşma.
kâfi: yeterli.
kelâm: sözler.
kelimat-ı İlâhiye: İlâhî sözler, kelimeler.
kemalât: mükemmellikler.
kemalât-ı insaniye: insana ait olgunluklar.
maâliyat: yüksek ve derin fikirler.
menfaat: fayda, kâr.

menfi milliyet: ırkçılık.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
rabita: bağ.
rabita-i dinî ve sınıfı ve vatani: din, sınıf ve vatan bağı.
rıza-i İlâhî: Allah rızası.
saadet: mutluluk.
saadet-i dâreyn: dünya ve ahiret mutluluğu.
selp olmak: ortadan kalkmak.
semerat: verim, kâr, fayda.
set: engel.
sevk: yollama, ulaştırma.
sınıfı: sosyal tabakalarla ilgili.
şe’n: icap, gerek.
tatmin: doyurma.
tecavüz: haddini aşma, söz ve harekette ileri gitme, saldıрма, sataşma.
tecavüzat: saldırılar, tecavüzler.
temsîl: kıyaslama tarzında benzetme.
tesanüt: dayanışma.
teşvik: heveslendirmek.
tezyit: çoğaltma, artırma.
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık.
vatani: vatana ait.

On Üçüncü Sözü'nün İkinci Makamı

1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Cazibedar bir fitne içinde bulunan ve daha aklını kaybetmeyen bazı gençlerle bir muhavaredir.

ŞİİR KISIM GENÇLER tarafından, şimdiki aldatıcı ve cazibedar lehviyat ve hevesatın hücumları karşısında, “Ahiretimizi ne suretle kurtaracağız?” diye Risale-i Nur’dan medet istediler. Ben de Risale-i Nur’un şahs-ı manevîsi namına onlara dedim ki:

Kabir var; hiç kimse inkâr edemez. Herkes, ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de, üç tarzda, üç yoldan başka yol yok.

• *Birinci yol:* O kabir, ehl-i iman için bu dünyadan daha güzel bir âlemin kapısıdır. ²

• *İkinci yol:* Ahireti tasdik eden, fakat sefahat ve dalâlette gidenlere bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tecrit içinde bir haps-i münferit, yalnız başına bir hapis kapısıdır. ³ Öyle gördüğü ve itikat ettiği; ve inandığı gibi hareket etmediği için, öyle muamele görecek.

• *Üçüncü yol:* Ahirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalâlet için bir idam-ı ebedî kapısı, yani hem kendisini, hem bütün sevdiklerini idam edecek bir darağacıdır. Öyle bildiği için, cezası olarak aynını görecek. Bu iki şık be-dihidir, delil istemiyor, göz ile görünür.

ahiret: öteki dünya.

âlem: dünya.

bedihi: açık olan.

cazibedar: çekici.

dalâlet: iman ve Islâmiyetten ayrılmak (sapmak).

delil: şahit, belge, tanık.

ehl-i iman: iman edenler, inananlar.

ehl-i inkâr ve dalâlet: hak yoldan sapmış, inançsız kimseler.

hapis: alıkoyma, bir yere kapatıp dışarı çıkarmama.

haps-i ebedî: sonsuza dek kalı-nacak hapis.

haps-i münferit: tek başına hapis, hücre hapsi.

hareket: yaşama, davranma.

hevesat: nefsin hoşuna giden ya-sak istek ve arzular.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok olma.

inkâr etmek: kabul etmeme, reddetme.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. (Fatiha Suresi: 1.)

2. *Buharî*, Cenaiz: 68, 87; *Müslim*, Cennet: 70, Kıyamet: 26; *Neseî*, Cenaiz: 110; *Müsned*, 3:3, 4:287.

3. *Darîmî*, Rikak: 94; *Müsned*, 3:38; *İbni Hibban*, *Sahih*, 7:391, 392; *Ebu Ya'îlâ*, *Müsned*, 2:491, 11:522; *İbni Ebu Seybe*, *Musannef*, 7:58.

itikat: inanış, iman.

kabir: mezar.

lehviyat: nefsi azdıran oyun ve eğlenceler.

medet: yardım.

muamele: davranma, davranış.

muhavere: konuşma.

nam: ad, isim.

sefahat: beyinsizlik, zevk ve eğlenceye aşın derecede düş-künlük.

suret: şekil, biçim.

şahs-ı manevî: manevî kişi-

lik.

şık: madde, tarz.

tarz: şekil.

tasdik: doğruluğunu kabul etme

tecrit: yalnız başına bırakma, soyutlama.

Madem ecel gizlidir; her vakit ölüm, başını kesmek için gelebiliyor; ve genç ihtiyar farkı yoktur. Elbette, da-ima, gözü önünde öyle büyük dehşetli bir mesele karşısında, bîçare insan, o idam-ı ebedî, o dipsiz, nihayetsiz haps-i münferitten kurtulmak çaresini aramak ve kabir kapısını bir âlem-i bâkîye, bir saadet-i ebediyeye ve âlem-i nura açılan bir kapıya kendi hakkında çevirmek hâdisesi, o insanın dünya kadar büyük bir meselesidir.

Bu kat'î hakikat, bu üç yol ile bulunduğu ve bu üç yolun da mezkûr üç hakikat ile olacağını ihbar eden yüz yirmi dört bin muhbir-i sadık,¹ ellerinde nişane-i tasdik olan mu'cizeler bulunan enbiyalar ve o enbiyaların haber verdikleri aynı haberleri, keşif ve zevk ve şuhut ile tasdik eden ve imza basan yüz yirmi dört milyon evliyanın aynı hakikate şahadetleri ve haddühesaba gelmeyen muhakiklerin kat'î delilleriyle —o enbiya ve evliyanın verdikleri aynı haberleri— aklen, ilmelyakîn derecesinde **(HAŞİYE)** ispat ettikleri; ve yüzde doksan dokuz ihtimal-i kat'î ile, “İdam ve zindan-ı ebedîden kurtulmak ve o yolu saadet-i ebediyeye çevirmek, yalnız iman ve itaat ile dir” diye ittifaken haber veriyorlar.

Acaba yüzde bir ihtimal-i helâket bulunan bir tehlike yolunda gitmemek için bir tek muhbirin sözü nazara alınsa ve onun sözünü dinlemeyip o yolda giden adamın, endişe-i helâketten gelen elem-i manevî, onun yemek iştiasını kaçırdığı hâlde; böyle yüz binler sadık ve

HAŞİYE: Onlardan birisi Risale-i Nur'dur; meydandadır.

1. Yüz yirmi dört bin enbiya olduğu hakkında bkz. Hâkim, *Müstedrek*, 2:652; İbni Sa'd, *Tabakatü'l-Kübra*, 1:32; İbni Hibban, *Sahih*, 2:77; Müsned, 5:265-266; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebir*, 8:217; Veliyyüddin Tebrizî, *Mışkâtü'l-Mesabih*, 3:122.

âlem-i bâkî: sonsuz olan ahiret âlemi.
âlem-i nur: nur âlemi.
bîçare: çaresiz.
dehşet: korku, korkma, ürkme.
delil: ispatlayıcı, kanıt.
ecel: ölüm vakti.
elem-i manevî: manevî acı.
enbiya: peygamberler.

endişe-i helâket: yok olma kaygısı.
evliya: velîler, ulular, Allah dostları.
haddühesap: sınır ve sayı.
hâdis: olay.
hakikat: gerçek.
haps-i münferit: tek başına hapis.
haşiye: dipnot.

idam: yok etme.
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok etme.
ihbar: haber verme.
ihimal-i helâket: yok olma ihtimali.
ihimal-i kat'î: kesin olabilirlik.
ilmelyakîn: kesin bilgiye dayanarak, kuşkuya yer bırak-

mayacak biçimde öğrenme.

iman: inanç.

iştiha: açlık, iştah.

itaat: boyun eğme.

ittifaken: birlik hâlinde, birleşerek.

kabir: mezar.

kat'î: kesin, şüphesiz.

keşif: açma, meydana çıkarma.

mezkûr: adı geçen.

mu'cize: olağanüstü hâl ve hareketler.

muhakkik: gerçeği araştıran, gerçeği araştırıp bulan âlimler.

muhbir: haber veren.

muhbir-i sadık: doğru sözlü haber verici, peygamber.

nazar: dikkat.

nişane-i tasdik: doğrulayıcı nişan, alâmet.

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk, sonu olmayan mutluluk.

sadık: doğru.

şahadet: şahit olma, şahitlik.

şuhut: kalp gözüyle görme, gözle tanıklık.

tasdik: doğruluğunu kabul etme.

zevk: manevî âlemlerde iman hakikatlerinin hazzına erişme.

zindan-ı ebedî: sonsuz hapis.

musaddak muhbirlerin, yüzde yüz ihtimal ile, dalâlet ve sefahat, göz önündeki kabir darağacına ve ebedî haps-i münferidine kat'î sebep olduğunu ve iman, ubudiyet, yüzde yüz ihtimal ile o darağacını kaldırıp, o hapsi münferidi kapatıp, şu göz önündeki kabri bir hazine-i ebediyeye, bir saray-ı saadete açılan bir kapıya çeviriyor diye ihbar eden ve emarelerini ve âsârlarını gösterdikleri hâlde, bu acip ve garip ve dehşetli ve azametli mesele karşısında bulunan biçare insan ve bahusus Müslüman, eğer iman ve ubudiyeti olmazsa, bütün dünya saltanatı ve lezzeti bir tek insana verilse, acaba o göz önündeki her vakit oraya çağrılmasına nöbetini bekleyen bir insana verdiği o endişeden gelen elim elemi kaldırabilir mi? Sizden soruyorum.

Madem ihtiyarlık, hastalık, musibet ve her tarafta ve fiyatlar, o dehşetli elemi değişiyorlar ve ihtar ediyorlar; elbette o ehl-i dalâlet ve sefahat, yüz bin lezzeti ve zevki alsa da, yine o manevî bir Cehennem, kalbinde yaşar ve yakar. Fakat, pek kalın gaflet sersemliği, muvakkaten hissettirmez.

Madem ehl-i iman ve taat, göz önünde gördüğü kabri bir hazine-i ebediyeye, bir saadet-i lâyezaliye kendisi hakkında bir kapı olduğunu ve o ezeli mukadderat piyan-gosundan milyarlar altın ve elmasları kazandıracak bir билет dahi, iman vesikasıyla ona çıkmış; her vakit, “Gel, билетini al,” diye beklemesinden, derin, esaslı, hakikî lezzet ve zevk-i manevî, öyle bir lezzettir ki, eğer tecessüm etse ve o çekirdek bir ağaç olsa, o adama hususî bir

acip: tuhaf, hayret veren.

âsâr: eserler.

azamet: büyüklük.

bahusus: özellikle.

biçare: çaresiz.

dalâlet: sapma.

dehşet: korkma, ürkme.

ebedi: sonu olmayan.

ebediye: sonu olmayan.

ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar.

ehl-i iman ve taat: inananlar ve Allah'ın emirlerini yerine getirenler.

elem: acı, ağrı.

elim: acı verici, acıklı.

emare: âlâmet.

ezeli: başlangıçsız.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsi-

nin arzularına dalmak.

garip: tuhaf, hayret veren.

hakikî: gerçek.

haps-i münferit: tek başına hapis.

hazine-i ebediye: Cennet.

hususî: özel.

ihbar: haber verme.

ihtar etmek: uyarmak.

ihtimal: olabilirlik, olasılık.

iman: inanma, inanç.

kabir: mezar çukuru.

kat'i: kesin.

lezzet: zevk, haz, keyif.

manevî: maddî olmayan, ma-

na ile ilgili.

muhbir: haber veren.

mukadderat: kaderde olan

şeyle.

musaddak: doğrulayan,

onaylayan.

musibet: sıkıntı.

muvaakkaten: geçici olarak.

münferit: tek.

saadet-i lâyezaliye: hiç bit-

meyen mutluluk.

saltanat: hükümdarlık.

saray-ı saadet: mutluluk sa-

rayı.

sefahat: yasak şeylere, zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.

sersem: başı dönmüş.

tecessüm: cisimleşme, cisim

hâline gelme.

ubudiyet: kulluk.

vefiyat: ölümler.

vesika: belge.

zevk: manevî âlemlerde

iman hakikatlerinin hazzına

erişme.

zevk-i manevî: manevî zevk.

Cennet hükmüne geçtiği hâlde, o zevk ve lezzet-i azîme-yi terk edip, gençlik saikasıyla, o hadsiz elemeler ile âlûde zehirli bir bala benzeyen sefihâne ve heveskârâne muvakkat bir lezzet-i gayrimeşruayı ihtiyar eden, hayvandan yüz derece aşağı düşer. Ecnebi dinsizleri gibi de olamaz. Çünkü onlar Peygamberi inkâr etseler, diğerlerini tanıyabilirler. Peygamberleri bilmeseler de Allah'ı tanıyabilirler. Allah'ı bilmeseler de kemalâta medar olacak bazı güzel hasletler bulunabilir. Fakat bir Müslüman, hem enbiyayı, hem Rabbini, hem bütün kemalâtı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâm vasıtasıyla biliyor. Onun terbiyesini bırakan ve zincirinden çıkan, daha hiçbir peygamberi (a.s.) tanımaz. Ve Allah'ı da tanımaz ve ruhunda, kemalâtı muhafaza edecek hiçbir esasatı bilemez. Çünkü, peygamberlerin en ahiri ve en büyükleri ve dini ve daveti umum nev-i beşere baktığı için ve mu'cizatça ve dince umuma faik ve bütün nev-i beşere bütün hakaikte üstatlık edip, on dört asırda, parlak bir surette ispat eden ve nev-i beşerin medar-ı iftiharını bir zatın terbiye-i esasiyelerini ve usul-i dinini terk eden, elbette hiçbir cihette bir nur, bir kemal bulamaz; sukut-i mutlaka mahkûmdur.

İşte ey hayat-ı dünyeviye'nin zevkine müptelâ ve endişe-i istikbal ile istikbalini ve hayatını temin için çabalayan biçareler! Dünyanın lezzetini, zevkini, saadetini, rahatını isterseniz, meşru dairedeki keyfe iktifa ediniz; o, keyfinize kâfidir. Haricinde ve gayrimeşru dairedeki bir lezzetin içinde bin elem olduğunu sabık beyanatta elbette anladınız. Eğer mazi, yani geçmiş zamanın hâdisatını sinema

ahir: son.
aleyhissalâtu vesselâm: salât ve selâm onun üzerine olsun.
âlûde: birlikte, bulaşmış, karışmış.
beyanat: açıklamalar.
biçare: çaresiz.
cihet: yön.
ecnebi: yabancı.
elem: acı.
enbiya: peygamberler.
endişe-i istikbal: gelecek kaygısı.

esasat: esaslar, temeller.
faik: üstün.
gayrimeşru: dine aykırı, kâhşuz.
hâdisat: hâdiseler, .
hakaik: gerçekler, doğrular.
hariç: dış.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.
heveskârâne: hevesine, gelip geçici istek ve arzularına düşkün bir şekilde.
hükmüne: yerine.

ihtiyar: seçme, tercih etme.
iktifa: yeterli bulma.
inkâr: reddetme, inanmama.
ispat: delil, kanıt.
istikbal: gelecek zaman, .
kâfi: yeter.
kemal: olgunluk.
kemalât: iyilikler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.
keyif: arzu, heves, istek.
lezzet: zevk, haz, keyif.
lezzet-i azîme: büyük lezzet.
lezzet-i gayrimeşrua: dinen helâl olmayan, yasaklanmış

lezzet.
mahkûm: hükümlü, mecbur.
mazi: geçmiş zaman.
medar: sebep, vesile.
medar-ı iftihar: övünme sebebi.
meşru: şeriata uygun, haklı.
mu'cizatça: mu'cizeler açısından.
muhafaza: koruma.
Muhammed-i Arabî: Arapların içinden çıkan Peygamberimiz Hz. Muhammed.
muvakkat: geçici.
müptelâ: tutkun.
nev-i beşer: insan soyu, insanlar, insan türü.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
saadet: mutluluk.
sabık: geçen.
saika: sevk eden, yönlendiren.
sefihâne: yasak zevk ve eğlencelere düşkün bir şekilde, beyinsizce.
sukut-i mutlak: tam alçalış, tam düşüş.
temin: elde etme.
terbiye: eğitime, yol gösterme.
terbiye-i esasiye: temel terbiye.
terk etmek: bırakmak, vazgeçmek.
umum: bütün, genel.
usul-i din: dinin temelleri.
üstat: muallim, usta.
vasıtasıyla: aracılığıyla.
vesselâm: son söz budur.
zevk ve lezzet-i azîme: büyük tad ve lezzet.
zevk: eğlenme, safa, tatma, lezzet alma.

ile hâl-i hazırda gösterdikleri gibi, istikbaldeki ahval dahi, meselâ elli sene sonraki hâlleri bir sinema ile gösterilse idi, ehl-i sefahat, şimdiki güldüklerine yüz binlerce nefrin ve nefret edip ağlayacaklardır.

Dünya ve ahirette ebedî ve daimî süruru isteyen, iman dairesindeki terbiye-i Muhammediyeyi (a.s.m.) kendine rehber etmek gerektir.

* * *

Birkaç Bicare Gençlere Verilen Bir Tembih, Bir Ders, Bir İhtardır

Bir gün yanıma parlak birkaç genç geldiler. Hayat ve gençlik ve hevesat cihetinden gelen tehlikelerden sakınmak için tesirli bir ihtar almak isteyen bu gençlere, ben de, eskiden Risale-i Nur'dan medet isteyen gençlere dediğim gibi, dedim ki:

Sizdeki gençlik kat'iyen gidecek. Eğer siz daire-i meşruada kalmazsanız, o gençlik zayi olup başınıza hem dünyada, hem kabirde, hem ahirette kendi lezzetinden çok ziyade belâlar ve elemeler getirecek. Eğer terbiye-i İslâmiye ile, o gençlik nimetine karşı bir şükür olarak, iffet ve namusluluk ve taatte sarf etseniz, o gençlik manen bâkî kalacak ve ebedî bir gençlik kazanmasına sebep olacaktır.

ahiret: öteki dünya.

ahval: hâller, durumlar.

bâki: kalıcı ve devamlı.

belâ: musibet, gam, keder, afet.

bicare: çaresiz, zavallı.

cihet: yön.

daimî: sürekli.

daire-i meşrua: dinin uygun gör-
düğü helâl daire.

ebedi: sonu olmayan, sürekli.

ehl-i sefahat: yasaklara ve gü-
nahlara düşkün kimseler.

elem: üzüntü, acı.

hâl: şimdiki zaman.

hâl-i hazır: şimdiki durum.

hayat: yaşayış, yaşama.

hevesat: nefsin hoşuna giden ge-

lip geçici istek ve arzular.

iffet: namus, ırz.

ihtar: hatırlatma, uyarı.

istikbal: gelecek.

kat'iyen: kat'î olarak, kesin
olarak.

lezzet: zevk, haz, keyif.

manen: duygucu, ruhça, ma-
na itibarıyla.

medet: inayet, yardım.

meselâ: misal olarak.

namus: edep, hayâ, ahlâk.

nefret: tikslenme, ikrah.

nefrin: sövüp sayma, lânet

okuma.

nimet: iyilik, ihsan, bağış.

rehber: yol gösteren, kılavuz,
delil.

Risale-i Nur: Nur risalesi, Be-
diüzzaman Said Nursi'nin
eserlerinin adı.

sarf: harcaması.

sürur: sevinç.

şükür: görülen bir iyiliğe kar-
şılık hoşnutluk, memnunluk
ve minnettarlık ifade etme,
teşekkür.

taat: Allah'ın emirlerini yerine

getirme, Allah'tan korkup ya-
saklarından kaçınma.

tembih: uyarma, ikaz.

terbiye-i İslâmiye: İslâmî ter-
biye.

terbiye-i Muhammediye:
Peygamberimizin terbiyesi
(sünnet-i seniye).

zahiri: görünürde.

zayi: kaybolma.

zevk: tad alma.

ziyade: pek fazla.

Hayat ise, eğer iman olmazsa veyahut isyan ile o iman tesir etmezse, hayat zahîrî ve kısıcak bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemeler, hüznler, kederler verir.

Çünkü, insanda akıl ve fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak, hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fıtraten alâkadardır; o zamanlardan dahi hem elem, hem lezzet alabilir.

Hayvan ise, fikri olmadığı için, hazır lezzetini, geçmişten gelen hüznler ve gelecekte gelen korkular, endişeler bozmuyor.

İnsan ise, eğer dalâlet ve gaflete düşmüş ise, hazır lezzetine geçmişten gelen hüznler ve gelecekte gelen endişeler o cüz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor; hususan gayrimeşru ise, bütün bütün zehirli bir bal hükmündedir. Demek, hayvandan yüz derece, lezzet-i hayat noktasında, aşağı düşer. Belki ehl-i dalâletin ve gafletin hayatı, belki vücudu, belki kâinatı, bulunduğu gündür. Bütün geçmiş zaman ve kâinatlar, onun dalâleti noktasında madumdur, ölmüştür. Akıl, alâkadarlığı ile ona zulmetler, karanlıklar veriyor. Gelecek zamanlar ise, itikatsızlığı cihetiyle yine madumdur. Ve ademle hâsıl olan ebedî firaklar, mütemadiyen onun fikir yoluyla hayatına zulmetler veriyorlar.

Eğer iman hayata hayat olsa; o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar, imanının nuruyla ışklanır ve vücut bulur; zaman-ı hazır gibi, ruh ve kalbine iman noktasında ulvî ve manevî ezvakı ve envar-ı vücudiyeyi veriyor.

adem: yokluk, hiçlik.
alâkadar: ilgili, bağlı.
cidden: ciddi olarak.
cihet: yön.
cüz'î: az, parça.
dalâlet: doğru yoldan ayrıma, iman ve İslâmiyetten ayrılmak.
ebedî: sonu olmayan, sürekli.
ehl-i dalâlet: yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.
elem: üzüntü, acı.
endişe: kuşku, kaygı.
envar-ı vücudiye: varlığa ait

olan nurlar.
ezvak: zevkler, tatlar.
firak: ayrılık.
fıtraten: yaratılış itibarıyla.
gaflet: dikkatsizlik, ihmal, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
hâsıl: sonuç, netice.
hayat: yaşayış, yaşama şekli.
hazır: şimdiki, hâl.
hususan: özellikle.
hüzün: keder, hüzn.

iman: inanma, inanç.
isyan: baş kaldırma, itaatsizlik.
itikad: inanç.
kâinat: dünya, varlıklar.
keder: gam, acı, hüzn.
lezzet: zevk, haz, keyif.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
madum: yok.
manevî: maddî olmayan, ruhla ilgili, içsel.
mütemadiyen: sürekli olarak.

ruh: cevher, can.
tesir: etki, iz bırakma.
ulvî: yüksek, yüce.
vücut: var olma, varlık.
zahiri: görünen, görünürdeki.
zaman-ı hazır: şimdiki zaman.
zevk: tatma, lezzet, haz.
ziyade: çok, fazla.
zulmet: karanlık.

Bu hakikatin, İhtiyar Risalesinde, Yedinci Ricada izahı var; ona bakmalısınız.

İşte hayat böyledir. *Hayatın lezzetini ve zevkini isterse-niz, hayatınızı iman ile hayatlandırınız ve feraizle ziynet-lendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz.*

Her gün ve her yerde ve her vakit vefiyatların gösterdikleri dehşetli hakikat-i mevt ise; size, başka gençlere söylediğim gibi, bir temsil ile beyan ediyorum.

Meselâ, burada gözünüz önünde bir darağacı dikilmiş. Onun yanında bir piyango—fakat pek büyük bir ikramiye biletleri veren—daresi var. Biz buradaki on kişi, alâ-küllihâl, ister istemez, hiç başka çare yok, oraya davet edileceğiz; bizi çağıracaklar. Ve çağırma zamanı gizli ol-masından, her dakika, ya “Gel, idam biletini al, darağa-cına çık!” veyahut “Gel, milyonlar altın kazandıran bir ik-ramiye bileti sana çıkmış; gel, al!” demelerini beklerken, birden kapıya iki adam geldi.

Biri, yarı çıplak güzel ve aldatıcı bir kadın, elinde zahi-ren gayet tatlı, fakat zehirli bir helva getirip yedirmek is-tiyor.

Diğer biri de, aldatmaz ve aldanmaz ciddî bir adam, o kadının arkasından girdi. Dedi ki:

“Size bir tılsım, bir ders getirdim; bunu okusanız, o helvayı yemezseniz, o darağacından kurtulursunuz. Bu tılsım ile, o emsalsiz ikramiye biletini alırsınız. İşte bu da-rağacında, zaten gözünüzle görüyorsunuz ki, bal yiyenler

alâküllihâl: ister istemez.

beyan: açıklama.

ciddi: ağırbaşlı.

darağacı: idam sehpası.

dehşet: korku, ürkme.

emsal: eş, benzer.

ferai: farzlar, Allah'ın kesin emirleri.

günah: Allah'ın emirlerine ay-kır davranış, uygunsuz fiil, di-

nî suç.

hakikat: gerçek.

hakikat-i mevt: ölüm gerçe-ği.

hayat: yaşayış, yaşama şekil.

helva: tatlı.

idam: ölüm.

ihtiyar: seçme, tercih, irade.

ikramiye: bahşisler, bağışlar, piyangodan çıkan şey.

izah: açıklama.

lezzet: zevk, haz, keyif.

muhafaza: koruma.

temsil: kıyaslama tarzında benzetme.

tılsım: sır, gizem.

vefiyat: ölümler.

zahiren: görünüşte.

zevk: tatma, tad, lezzet.

ziynet: süs, bezek.

oraya giriyorlar. Ve oraya girinceye kadar, o helvanın zehrinden dehşetli karın sancısı çekiyorlar. Ve o büyük ikramiye biletini alanlar, çendan görünmüyorlar ve zahiren onlar da o darağacına çıktıkları görünüyor. Fakat, onlar asılmadıklarını, belki oradan kolayca ikramiye dairelerine girmek için basamak yaptıklarını, milyonlar şahitler var, haber veriyorlar. İşte pencerelerden bakınız. En büyük memurlar ve bu işle alâkadar büyük zatlar, yüksek sesle ilân ediyorlar ve haber veriyorlar ki: “O darağacına gidenleri aynelyakîn, gözünüz ile gördüğünüz gibi, bu ikramiye biletini tılsımcılar aldıklarını, hiç şek ve şüphesiz, gündüz gibi kat’î biliniz” dedi.

İşte bu temsil gibi, zehirli bir bal hükmünde olan gayrimeşru dairedeki gençliğin sefahatkârâne zevkleri, hazine-i ebediyenin ve saadet-i sermediyenin bileti ve vesikası olan imanı kaybettiği için, darağacı hükmünde olan ölüm ve ebedî zulûmat kapısı olan kabrin musibetine, aynen zahiren görüldüğü gibi düşer. Ve ecel gizli olduğu için genç, ihtiyar fark etmeyerek, her vakit ecel cellâdı başını kesmek için gelebilir. Eğer o zehirli bal hükmünde olan hevesat-ı gayrimeşruayı terk edip, tılsım-ı Kur’ânî olan iman ve feraizi elde etmekle ve fevkalâde mukadderat-ı beşer piyangosundan çıkan saadet-i ebediye hazinesi biletini alacağına, yüz yirmi dört bin enbiya aleyhimüsselâm ile beraber haddühesaba gelmeyen ehl-i velâyet ve ehl-i hakikat müttefikan haber veriyorlar ve âsârını gösteriyorlar.

alâkadar: ilgilenen, ilgili.
aleyhimüsselâm: her türlü esenlik ve mutluluk onların üzerine olsun.
âsâr: eserler, izler.
aynelyakîn: gözle görür de recede inanma.
cellât: infaz memuru.
çendan: gerçi, .
darağacı: idam sehpası.

ebedî: sonu olmayan, sürekli.
ecel: ölüm vakti, ölüm, hayatın sonu.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler; Allah adamı.
ehl-i velâyet: erenler, Allah’ın dostluğunu kazananlar.
enbiya: peygamberler.
feraiz: farzlar, Allah’ın kesin emirleri.
fevkalâde: olağanüstü.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
haber: ilim, malûmat, bilgi.
haddühesaba gelmemek: sonsuz ve sınırsız olmak.
hazine: define.
hazine-i ebediye: ebedî ve sonu olmayan hazine, Cen-

net.
hevesat-ı gayrimeşrua: haram olan arzu ve istekler.
ihtiyar: yaşlı.
ikramiye: piyango.
ilân: duyurma.
kabir: mezar.
kat’î: kesin, şüphesiz.
mukadderat-ı beşer: insanlığın kaderi.
musibet: sıkıntı.
müttefikan: hep beraber, birlikte, ittifak ederek, birleşerek.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
saadet-i sermediye: sürekli mutluluk.
sefahatkârâne: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olarak.
şek: zan, tereddüt.
temsil: örnek, benzetme.
terk etmek: bırakmak.
tılsım: sır, gizem.
tılsımcı: sihirbaz.
tılsım-ı Kur’ânî: Kur’ân’ın gayet tesirli, derin hakikatleri, sırları.
vesika: belge.
zahiren: görünüşte, görünüşe göre.
zat: kişi.
zehir: ağu, sem, öldürücü madde.
zevk: hoşâ giden veya çekici şeyler.
zulûmat: karanlıklar.

Elhâsıl: Gençlik gidecek. Sefahatte gitmiş ise, hem dünyada, hem ahirette binler belâ ve elemeler netice verdiğini ve öyle gençler ekseriyetle suiistimal ile, israfat ile gelen evhamlı hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere veya sefaletanelere ve manevî elemelerden gelen sıkıntılarla meyhanelere düşeceklerini anlamak isterseniz, hastahanelerden ve hapishanelerden ve kabristanlardan sorunuz. Elbette hastahanelerin ekseriyetle lisan-ı hâminden, gençlik saikasıyla israfat ve suiistimalden gelen hastalıktan eninler, eyvahlar işittiğiniz gibi, hapishanelerden dahi, ekseriyetle gençliğin taşkınlık saikasıyla gayrimeşru dairedaki harekâtın tokatlarını yiyen bedbaht gençlerin teessüflerini işiteceksiniz. Ve kabristanda ve mütemadiyen oraya girenler için kapıları açılıp kapanan o âlem-i berzahta, ehl-i keşfûlkuburun müşahedatıyla ve bütün ehl-i hakikatin tasdikıyla ve şahadetıyla, ekser azaplar gençlik suiistimalâtının neticesi olduğunu bileceksiniz.

Hem, nev-i insanın ekseriyetini teşkil eden ihtiyarlardan ve hastalardan sorunuz; elbette, ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretler ile, “Eyvah, gençliğimizi badiheva, belki zararlı zayı ettik! Sakın bizim gibi yapmayınız” diyecekler. Çünkü, beş on senelik gençliğin gayrimeşru zevki için, dünyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar ve ahirette Cehennem ve sakar belâsını¹ çeken adam, en acınacak bir hâlde olduğu hâlde,² *الرَّاضِي بِالضَّرَرِ لَا يُنْظَرُ لَهُ* sırrıyla hiç acınmaya müstahak

ahiret: öteki dünya.
âlem-i berzah: kabir âlemi, dünya ile ahiret arası.
azap: ceza.
badiheva: boşu boşuna, faydasız.
bedbaht: talihsiz.
belâ: sıkıntı, eza.
berzah: dünya ile ahiret arasındaki yer.
ehl-i hakikat: hak ve doğru yolda olan kimseler.
ehl-i keşfûlkubur: kabirdeki ölülerin hâllerini anlayanlar.
ekser: en çok, daha ziyade.
ekseriyet: çoğunluk.
ekseriyet-i mutlaka: çoğunluk itibarıyla.
elem: üzüntü, acı.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
enin: inilti, inleyiş.
esef: acıma, üzüme.
evham: vehimler, kuşuklar.
eyvah: yazık, heyhat!
gam: tasa, kaygı.
gayrimeşru(a): helâl olmayan, dine aykırı.
harekât: hareketler, davranışlar.
hasret: özleme, özlem.
ihtiyar: yaşlı.
israfat: savurganlıklar.

1. Bkz. Kamer Suresi: 48; Müddessir Suresi: 26-27, 42.

2. Dinî bir kaidedir.

kabristan: mezarlık.
keder: sıkıntı, hüzn.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu.
manevi: manaya ait.
meyhane: içki içilen yerler.
müstahak: lâyık.
müşahadat: gözlemler.
mütemadiyen: sürekli olarak.

netice: sonuç.
nev-i insan: insan cinsi.
saika: sevk eden, sebep.
sakar: Cehennem.
sefahat: yasak zevk ve eğlence.
sefaletane: kötü, pis ve çirkin yerler.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.

suiistimalât: kötü kullanmalar.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
tasdik: onay, doğrulama.
teessüf: üzüme, acı duyma.
teşkil eden: oluşturan.
zarar: ziyan, kayıp, eksiklik.
zayı: elden çıkmak, yitirmek.
zevk: tat, lezzet, haz.

olamaz. Çünkü, “Zarara rızasıyla girene merhamet edilmez ve lâıyk değildir.”

Cenab-ı Hak bizi ve sizi bu zamanın cazibedar fitnesinden kurtarsın ve muhafaza eylesin, âmin.

* * *

On Üçüncü Sözü'nün İkinci Nakamının Haşiyesidir

1 بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur'daki hakikî teselliye mahpuslar çok muhtaçtırlar. Hususan, gençlik darbesini yiyip taze ve şirin ömrünü hapiste geçirenlerin, Nurlara ekmek kadar ihtiyaçları var.

Evet, gençlik damarı akıldan ziyade hissiyatı dinler. His ve heves ise kördür, akıbeti görmez; bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzete tercih eder; bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemelerini çeker; ve bir saat sefahat keyfiyle, bir namus meselesinde, binler gün hem hapsin, hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur.

Bunlara kıyasen, bîçare gençlerin çok vartaları var ki, en tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar. Ve bilhassa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü, akıbeti görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere

keyif: hoşlanma hissi.
kıyasen: benzetme.
kusur: eksiklik.
lezzet: zevk, haz, keyif.
mahpus: tutuklu, hapiste yatan.
mahv: yok, etme.
makam: manevî mevki.
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mizan: ölçü.
muhafaza: koruma.
muhtaç: ihtiyacı olan.
saadet: mutluluk.
sefahat: yasak zevk ve eğlence.
şimal: kuzey.
tenzih: Allah'ı şanına lâıyk olmayan şeylerden, her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
tercih: seçme, beğenme.
teselli: güzel sözler söyleyerek rahatlatma.
varta: uçuşum, tehlike, büyük tehlike.
ziyade: daha çok.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

akıbet: son, netice.
âmin: Allah'ım, kabul eyle!
asır: yüzyıl, asır, .
batman: yaklaşık sekiz kg. ağırlığında bir ağırlık ölçüsü.
bîçare: zavallı.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sahibi yüce Allah.
darbe: musibet, belâ.

dirhem: yaklaşık üç grama denk olan bir ağırlık ölçüsü.
elem: dert, üzüntü.
endişe: merak, kaygı.
fitne: ahlâkta ve toplum düzeninde azgınlık ve bozgunculuk, baştan çıkarma.
hakikî: gerçek.
hapis: bir yere kapatıp dışarı çıkarmama, salıvermeme.
haşiye: dipnot.

hazır: şimdiki, eldeki.
heves: nefsin hoşuna giden istek ve arzu.
hevesat: nefsin hoşuna giden istekler ve arzular.
his: duygu.
hissiyat: hisler, duygular.
hususan: özellikle.
ihtiyaç: muhtaç.
intikam: öç alma.
katil: öldürme, katletme.

ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibahe eder. Belki, hamamlarında erkek, kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde, bu fuhşiyatı teşvik eder. Hem, serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helâl eder ki, bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

İşte bu asırda, İslâm ve Türk gençleri, kahramanâne davranıp, iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı, Risale-i Nur'un *Meyve* ve *Gençlik Rehberi* gibi keskin kılıçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa, o biçare genç, hem dünya istikbalini, hem mes'ut hayatını, hem ahiretteki saadetini ve hayat-ı bâkiyesini azaplara, elemelere çevirip mahveder. Ve suiistimal ve sefahatle hastanelere ve hissiyatın taşkınlıkları ile hapishanelere düşer. Eyvahlar, esefler ile, ihtiyarlığında çok ağlayacak. Eğer terbiye-i Kur'âniye ve Nurun hakikatleriyle kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mes'ut bir Müslüman ve sair zihayatlara, hayvanlara bir nevi sultan olur.

Evet, bir genç, hapiste, yirmi dört saat her günkü ömründen tek bir saatini beş farz namazına sarf etse ve ekser günahlardan hapis mâni olduğu gibi, o musibete sebebîyet veren hatadan dahi tevbe edip sair zararlı, elemli günahlardan çekilse, hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem milletine, hem akrabasına büyük bir faydası olması gibi; o on, on beş senelik fânî gençlikle, ebedî parlak bir gençliği kazanacağını, başta Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan, bütün kütüp ve suhuf-i semaviye kat'î haber verip müjde ediyorlar.

asır: yüzyıl, çağ.
azap: ızdırap, eziyet.
beşer: insan.
biçare: zavallı.
cihet: yön.
ebedi: sonu olmayan, sürekli.
ehl-i namus: namuslular.
ekser: en çok.
elem: üzüntü, acı.
elzem: daha lüzumlu, gerekli.
esef: acı, üzüntü.
fânî: geçici.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
fuhsiyat: çok çirkin, aşağılık; zina ile ilgili hareketler.
haber: ilim, malûmat, bilgi.
hakikat: gerçek.
hareket: kımıldanma.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, ahiret hayatı.
helâl: serbest.
hücum: saldırma.
ibahe: mübah kılma.

istikbal: gelecek.
kahraman: yiğit, cesur.
kahramanâne: kahramanca.
kat'i: kesin, şüphesiz.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
kütüp: kitaplar.
mahv: yok, etme.
mâni olmak: önlemek.
mes'ut: bahtiyar, kutlu, mutlu.
muhafaza: koruma.

mukabele: karşılık verme.
musibet: belâ, sıkıntı, felâket.
müjde: sevindirici haber.
mükemmel: kemal bulmuş, kâmil, eksiksiz, tam.
nev: tür.
saadet: mutluluk.
sair: diğer.
sarf: harcama, kullanma.
sefahat: yasak zevk ve eğlence.
serseri: başı boş gezen, işsiz, güçsüz.
suhuf-i semaviye: bazı pey-

gamberlere gönderilen kutsal sayfalar.
suiistimal: bir şeyi kötüye kullanma.
sultan: hükümdar.
tehlike: büyük zarar ve yok olmaya yol açabilecek durum.
terbiye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın terbiyesi.
teşvik: kışkırtmak, cesaret vermek.
tevbe etmek: af dilemek.
zihayat: hayat sahibi.

Evet, o şirin, güzel gençlik nimetine istikametle, taatle şükretse, hem ziyadeleşir, hem bâkîleşir, hem lezzetlenir. Yoksa hem belâlı olur, hem elemli, gamlı, kâbuslu olur gider; hem akrabasına, hem vatanına, hem milletine muzır bir serseri hükmüne geçirmeye sebebiyet verir.

Eğer mahpus, zulmen mahkûm olmuş ise, farz namazını kılmak şartıyla, her bir saati bir gün ibadet olduğu gibi, o hapis, onun hakkında bir çilehane-i uzlet olup, eski zamanda mağaralara girerek ibadet eden münzevi salihlerden sayılabilirler.

Eğer fakir ve ihtiyar ve hasta ve iman hakikatlerine müştak ise, farzını yapmak ve tevbe etmek şartıyla, her bir saatleri yirmişer saat ibadet olup, hapis ona bir istirahatthane; ve merhametkârâne ona bakan dostlar için bir muhabbethane, bir terbiyehane, bir derslane hükmüne geçer. O hapiste durmakla, hariçteki müşevveş, her taraftaki günahların hücumuna maruz serbestiyetten daha ziyade hoşlanabilir; hapisten tam terbiye alır. Çıktığı zaman, bir katil, bir müntakim olarak değil, belki tevbekâr, tecrübeli, terbiyeli, millete menfaatli bir adam çıkar. Hatta Denizli hapsindeki zatların az zamanda Nurlardan fevkalâde hüsnüahlâk dersini alanlarını gören bazı alâkadar zatlar demişler ki, “Terbiye için on beş sene hapse at-maktansa, on beş hafta Risale-i Nur dersini alsalar, daha ziyade onları ıslah eder.”

Madem ölüm ölmüyor ve ecel gizlidir; her vakit gelebilir. Ve madem kabir kapanmıyor; kafil kafil arkasından gelenler, oraya girip kayboluyorlar. Ve madem ölüm,

alâkadar: ilişkili, bağlı.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan.
belâ: musibet, ceza.
çilehane-i uzlet: yalnız başına ve çile içinde ibadet edilen yer.
derslane: ders verilen yer.
ecel: ölüm.
elem: üzüntü, acı.
farz: İslâmîyette kesin olarak yapılması gereken emir.
fevkalâde: olağanüstü.
gam: keder, sıkıntı.
hariçte: dışanda.

hücum: saldırı.
hükûm: yargı.
hüsnüahlâk: ahlâk güzelliği.
ibadet: kulluk görevi.
ıslah: iyileştirme, düzeltme.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
istirahathane: dinlenme yeri.
kabir: mezar.
kâbus: korkulu rüya.
kafîle: takım takım.
katil: adam öldüren.
lezzet: zevk, haz, keyif.
madem: değil mi ki.

mahkûm: hüküm giymiş, hükümlü.
mahpus: hapis olan.
maruz: tesir altında kalma.
menfaat: fayda, kâr.
merhametkârâne: acıma ve şefkat ile, esirgeyip bağışlama suretiyle.
muhabbethane: muhabbet yeri, sevgi yuvası.
muzır: zararlı.
müntakim: intikam alan.
münzevi: bir köşeye çekilip ibadetle uğraşan, vaktini ibadetle geçiren.

detle geçiren.

müşevves: düzensiz, karmakarışık.

müştak: düşkün, istekli.

nîmet: iyilik, ihsan, bağış.

salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, Allah'ın sev-gili kulu.

serseri: başı boş gezen.

şükretmek: teşekkür etmek.

taat: ibadet

tecübeli: yaşamış, bir iş hakkın-da bilgili olan.

terbiye: bilgi, saygı ve edep öğ-renme, iyi ahlâkla yetiştirme.

terbiyehane: terbiye yeri.

tevbe: işlenmiş bir günahtan piş-manlık duyup bir daha işleme-mek üzere söz verme.

tevbekâr: tevbe eden.

vakit: zaman.

ziyade: çok, fazla, daha çok.

zulmen: haksız yere.

ehl-i iman hakkında idam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrildiği, hakikat-i Kur'âniye ile gösterilmiş; ve ehl-i dalâlet ve sefahat hakkında, gözle görüldüğü gibi, bir idam-ı ebedîdir, bütün mahubâtından ve mevcudattan bir firak-ı lâyezalîdir.

Elbette ve elbette, hiç şüphe kalmaz ki, en bahtiyar odur ki, sabır içinde şükretmek ve hapis müddetinden tam istifade ederek Nurların dersini alarak istikamet da-iresinde imanına ve Kur'ân'a hizmete çalışmaktır.

Ey zevk ve lezzete müptelâ insan! Ben yetmiş beş yaşında, binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn bildim ki:

Hakikî zevk ve elemsiz lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet, yalnız imandadır ve iman hakikatleri da-iresinde bulunur. Yoksa, dünyevî bir lezzette çok elemeler var; bir üzümlük tanesini yedirir, on tokat vurur gibi, hayatın lezzetini kaçırmaz.

Ey hapis musibetine düşen bîçareler! Madem dünyanız ağılıyor ve hayatınız acılaştı; çalışınız, ahiretiniz dahi ağlamasın ve hayat-ı bâkiyeniz gülsün, tatlılaşsın. Hapisten istifade ediniz. Nasıl bazen ağır şerait altında, düşman karşısında, bir saat nöbet bir sene ibadet hükmüne geçebilir; öyle de, sizin bu ağır şerait altında, her bir saat ibadet zahmeti, çok saatler olup, o zahmetleri rahmetlere çevirir.

* * *

ahiret: öteki dünya.
aynelyakîn: gözle görür derecede inanma.
bahtiyar: mes'ut, mutlu.
bîçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
dünyevî: dünya ile ilgili.
ehl-i dalâlet ve sefahat: doğru ve hak yoldan sapan.
ehl-i iman: inananlar.
elem: üzüntü, acı.
firak-ı lâyezalî: sonu olmayan ayrılık.
hâdis: vakıa, olay.
hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın

gerçeği.
hakikî: gerçek.
hakkında: konusunda.
hayat: dirilik, canlılık, yaşama.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hüccet: delil, bürhan.
hükmüne geçme: yerine geçme.
ibadet: kulluk görevi.
idam-ı ebedî: sonsuza kadar vücudun ortadan kalkması.
iman hakikati: imanın ger-

çekleri.
iman: inanç.
istifade: yararlanma.
istikamet: doğruluk, dürüstlük.
keder: tasa, kaygı, gam.
lezzet: zevk, haz, keyif.
madem: değil mi ki, meğer ki.
mahubât: sevilen kimseler.
mevcudat: var olan her şey.
musibet: felâket, sıkıntı.
müddet: zaman, süre.
müptelâ: düşkün.
rahmet: acıma, merhamet

etme.
saadet: mutluluk.
sabır: dayanma, katlanma.
serait: şartlar.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnuniyet.
tecrübe: deneyim.
terhis: serbest bırakma, izin verme.
tezker: resmî izin kâğıdı, belge.
zahmet: sıkıntı.
zevk: safa, tat, lezzet, haz.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ 1 2

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Hapis musibetine düşenlere ve onlara merhametkârâne sadakatle hariçten gelen erzaklarına nezaret ve yardım edenlere kuvvetli bir teselliği Üç Noktada beyan edeceğim.

• **BİRİNCİ NOKTA:** Hapiste geçen ömür günleri, her bir gün, on gün kadar bir ibadet kazandırabilir. Ve fânî saatleri, meyveleri cihetiyle, manen bâkî saatlere çevirebilir. Ve beş on sene ceza ile, milyonlar sene haps-i ebediden kurtulmaya vesile olabilir. ³

İşte ehl-i iman için bu pek büyük ve çok kıymetkar kazanç şartı, farz namazını kılmak ve hapse sebebiyet veren günahlardan tevbe etmek ve sabır içinde şükretmektir. Zaten hapis, çok günahlara mânidir, meydan vermiyor.

• **İKİNCİ NOKTA:** Zeval-i lezzet elem olduğu gibi, zeval-i elem dahi lezzettir. Evet, herkes geçmiş lezzetli, safah günlerini düşünse, teessüf ve tahassür elem-i manevîsini hissedip “Eyvah” der. Ve geçmiş musibetli, elemli günlerini tahattur etse, zevalinden bir manevî lezzet hisseder ki, “Elhamdülillâh, şükür, o belâ sevabını bıraktı, gitti” der, ferahla teneffüs eder.

Demek, bir saat muvakkat elem, ruhta bir manevî lezzet bırakır ve lezzetli saat, bilâkis, elem bırakır.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

2. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

3. Dünyevî cezaların günahların kefareti olduğu hakkında bkz. Buhârî, İman: 11, Ahkâm: 49, Hudud: 8; Müslim, Hudud: 41; Tirmizî, Hudud: 12, Neseî, Bey'a: 9, 17; İbni Mâce, Hudud: 33; Darimî, Siyer: 16; Müsned, 1:159, 5:214, 215, 314, 320.

aziz: yüce.

bâkî: ölümsüz, devamlı.

belâ: musibet, gam, keder, sıkıntı.

beyan: açıklama.

bilâkis: aksine.

ehl-i iman: inananlar.

elem: üzüntü, acı.

elem-i manevî: ruhun çektiği sıkıntı.

erzak: yiyecek, içecek.

eyvah: yazık, heyhat!

fânî: ölümlü, geçici.

ferah: gönül rahatlığı.

günah: Allah'ın emirlerine aykırı davranış, uygunsuz fiil.

hapis: cezaevi, cezaevine girme.

haps-i ebedi: sonsuza dek kalınacak hapis.

hariç: dışarı.

his: duygu.

kıymetkar: kıymetli.

lezzet: zevk, haz, keyif.

manen: manevî olarak.

manevî: manaya ait.

mânî: engel olan.

merhametkârâne: merhametli bir şekilde.

musibet: belâ, felâket, dert, sıkıntı.

muvakkat: geçici.

nezaret: gözetme.

sabır: dayanma, katlanma.

sadakat: bağlılık, doğruluk.

safa: neşe, zevk, eğlence.

sebebiyet: sebep olma.

sevap: mükâfat, ödül.

sıddık: çok doğru.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk.

tahassür: hasret, özlem.

tahattur: hatırlama.

teessüf: üzülmeye, eseflenme.

teneffüs: nefes alma.

tenzih: kusur kondurmama.

teselli: avutma, rahatlatma.

tevbe: bir daha yapmamak üzere Allah'a söz vermek.

vesile: bahane, sebep.

zeval: sona erme, yok olma.

zeval-i elem: sıkıntının sona ermesi.

zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi.

Madem hakikat budur; ve madem geçmiş musibet saatleri, elemleriyle beraber madum ve yok olmuş; ve gelecek belâ günleri, şimdi madum ve yoktur; ve yoktan elem yok ve madumdan elem gelmez; meselâ birkaç gün sonra aç ve susuz olmak ihtimalinden, bugün o niyetle mütemadiyen ekmek yese ve su içse, ne derece divaneliktir; aynen öyle de, geçmiş ve gelecek elemli saatleri —ki, hiç ve madum ve yok olmuşlar— şimdi düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsinı bırakıp Allah’tan şekva etmek gibi, “Of, of!” etmek, divaneliktir.

Eğer sağa sola, yani geçmiş ve geleceklere sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve güne karşı tutsa, tam kâfi gelir; sıkıntı, ondan bire iner. Hatta, şekva olmasın, ben bu üçüncü medrese-i Yusufiyede, birkaç gün zarfında, hiç ömrümde görmediğim maddî ve manevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan Nurun hizmetinden mahrumiyetinden gelen me’yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada, inayet-i İlâhiye bu mezkûr hakikati gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımdan ve hapsimden razı oldum. Çünkü, “Benim gibi kabir kapısında bir bîçareye, gafletle geçebilir bir saatini on adet ibadet saatleri yapmak, büyük kârdır” diye şükreyledim.

• **ÜÇÜNCÜ NOKTA:** Mahpuslara şefkatkârâne hizmetle yardım etmek ve muhtaç oldukları rızıklarını ellerine vermek ve manevî yaralarına tesellilerle merhem sürmekte, az bir amel ile büyük bir kazanç var. Ve dışarıdan gelen yemeklerini onlara vermek, aynı o yemek kadar, o gardiyan ve gardiyan ile beraber, dahilde ve hariçte

amel: iş, fiil, eylem.
belâ: musibet, sıkıntı.
bîçare: çaresiz, zavallı.
dahil: içeri, iç.
divane: deli.
divanelik: delilik.
elem: üzüntü, acı.
gaflet: umursamazlık.
gardiyan: muhafız.

hakikat: gerçek.
hariç: dışarı, dış.
hazır: şu an, şimdiki zaman.
hususan: özellikle.
ibadet: kulluk görevi.
ihtimal: olabilirlik.
inayet-i İlâhiye: Allah’ın yardımı.
kabir: mezar.
kâfi: yeterli.
kalbi: kalbe ait.
maddî: maddeye ait.
madem: değil mi ki.
madum: yok olan, bulunma-

yan.
mahpus: tutuklu.
mahrumiyet: yoksunluk.
manevi: manaya ait.
me’yusiyet: ümitsizlik.
medrese-i Yusufiye: Hz. Yusuf’un iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak iman ve Kur’an’a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında; hapishane.
merhem: ilaç.
mezkûr: adı geçen.

muhtaç: ihtiyacı olan.
musibet: belâ, sıkıntı, dert.
mütemadiyen: sürekli olarak.
rızık: yiyecek, içecek şeyler, azık.
ruhi: ruhla ilgili.
sabır: dayanma, katlanma.
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde.
şekva: şikâyet, yakınma.
şükûr: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk.
teselli: avutma.

çalışanların, bir sadaka hükmünde, defter-i hasenatına yazılır. Hususan musibettede, ihtiyar veya hasta veya fakir veya garip olsa, o sadaka-i maneviyyenin sevabı çok ziyadeleşir.

İşte bu kıymetli kazancın şartı, farz namazını kılmaktır; tâ ki, o hizmeti lillâh için olsun. Hem bir şartı da, sadakat ve şefkat ve sevinç ile ve minnet etmemek tarzda yardımlarına koşmaktır.

* * *

2 بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ 1 وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِيحُ بِحَمْدِهِ
3 السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا

Ey hapis arkadaşlarım ve din kardeşlerim,

Size, hem dünya azabından, hem ahiret azabından kurtaracak bir hakikati beyan etmek kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Meselâ birisi, birinin kardeşini veya bir akrabasını öldürmüş. Bir dakika intikam lezzetiyle bir katl, milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çektirir. Ve maktulün akrabası dahi, intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle, hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçırrır; hem korku, hem hiddet azabını çekiyor. Bunun tek bir çaresi var: O da Kur'ân'ın emrettiği ve hak ve hakikat ve maslahat ve insaniyet ve İslâmiyet iktiza ve teşvik ettikleri olan, barışmak ve musalâha etmektir. ⁴

kusur: eksiklik.
lezzet: zevk, haz, keyif.
lillâh: Allah için.
maktul: öldürülen.
maslahat: fayda, yarar.
minnet: başa kakma.
musalâha: silâhları bırakma, uzlaşma.
musibettede: felâkete uğramış.
sadaka: Allah için fakire yapılan yardım.
sadaka-i maneviye: belâları defedecek manevî sadaka.
sadakat: bağlılık, sebat.
sevap: mükâfat, ödül.
şefkat: acıma.
tarz: biçim.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce olmak.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
teşvik: cesaret vermek.
zevk: lezzet, tat.
ziyadeleşme: artma, çoğalma.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.
2. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp, Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebede kadar daima üzerinize olsun.
4. Nisâ Suresi: 128; Hucurat Suresi: 9.

akraba: yakınlar, hısımlar.
azap: acı, eziyet.
beyan: açıklama.
defter-i hasenat: iyiliklerin yazıldığı manevî defter.
endişe: kuşku, kaygı.
fakir: zengin olmayan.
farz: İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
garip: kimsesiz, fakir.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
hayat: yaşantı, canlılık.
hiddet: öfke.
hususan: özellikle.
hükmünde: değerinde.

ihtar: hatırlatma.
ihtiyar: yaşlı.
iktiza: gerekme, gereklilik.
insaniyet: insanlık.
intikam: öç alma.
İslâmiyet: Müslümanlık.
kalbi: iç âlemde, ruhi.
katil: öldürme.

Evet, hakikat ve maslahat sulhtur. Çünkü, ecel birdir, değişmez. O maktul, her hâlde, ecel geldiğinden daha ziyade kalmayacaktı; o katil ise, o kaza-i İlâhiyeye vasıta olmuş.

Eğer barışmak olmazsa, iki taraf da daima korku ve intikam azabını çekerler. Onun içindir ki, “Üç günden fazla, bir mü'min diğer bir mü'mine küsmemek”¹ İslâmiyet emrediyor.

Eğer o katil, bir adavetten ve bir kinli garazdan gelmemişse ve bir münafık o fitneye vesile olmuş ise, çabuk barışmak elzemdir. Yoksa, o cüz'î musibet büyük olur, devam eder.

Eğer barışsalar ve öldüren tevbe etse ve maktule her vakit dua etse, o hâlde, her iki taraf çok kazanırlar ve kardeş gibi olurlar. Bir gitmiş kardeşe bedel, birkaç dindar kardeşleri kazanır; kaza ve kader-i İlâhîye teslim olup düşmanını affeder. Ve bilhassa, madem Risale-i Nur dersini dinlemişler, elbette mabeynlerinde bulunan bütün küsmekleri bırakmaya, hem maslahat ve istirahat-i şahsiye ve umumiye, hem Nur dairesindeki uhuvvet iktiza ediyor.

Nasıl ki Denizli hapsinde birbirine düşman bütün mahpuslar, Nurlar dersiyile birbirlerine kardeş oldular. Ve bizim beraatimize bir sebep olup, hatta dinsizlere, serserilere de o mahpuslar hakkında “Maşaallah, bârekâllah” dedirttiler ve o mahpuslar tam teneffüs ettiler.

adavet: düşmanlık.
azap: sıkıntı, eziyet.
bârekâllah: Allah mübarek etsin.
bedel: karşılık.
beraat: temize çıkma, aklanma.
cüz'i: küçük.
daima: sürekli.
dindar: dinî emirleri yaşayan kimse.
dua: Allah'a yalvarma, çağırma.
ecel: ölüm vakti.
elzem: lüzumlu, gerekli.
fitne: bozgunculuk, ara bozma.
garaz: kin.
hakikat: gerçek.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
intikam: öç alma.
istirahat-i şahsiye ve umumiye: şahsın ve toplumun rahatı.
kader-i İlâhî: İlâhî kader, Allah'ın kader kanunu.

1. Müslim, Birr ve Sıla: 23, 25, 26; Buhârî, Edep: 57, 62; Müsned, 1:176, 2:392, 3:110, 165.

katil: katleden, öldüren.

katl: öldürme.

kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.

kaza-i İlâhiye: Allah'ın emrinin, takdirinin yerine gelmesi.

kin: nefret.

mabeyn: ara, iki şeyin arası.

mahpus: hapsedilmiş olan.

maktul: öldürülen, öldürülmüş.

maslahat: fayda, yarar.

maşaallah: Allah'ın istediği gibi.

musibet: belâ, sıkıntı, dert.

münafık: kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.

Nur dairesi: Risale-i Nur hizmeti içinde olanlar.

serseri: düşüncesiz.

sulh: barış, barışma.

teneffüs: nefes alma, soluklanma.

teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.

tevbe: Allah'tan af dileme.

uhuvvet: kardeşlik.

vakit: zaman.

vasıta: aracılık.

vesile: sebep.

ziyade: çok, fazla.

Ben burada gördüm ki, bir tek adamın yüzünden, yüz adam sıkıntı çekip, beraber teneffüse çıkmıyorlar. Onlara zulüm olur. Mert ve vicdanlı bir mü'min, küçük ve cüz'î bir hata veya menfaitle, yüzer zararı ehl-i imana vermez. Eğer hata etse, verse, çabuk tevbe etmek lâzımdır.

* * *

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ۱ ۲

Aziz yeni kardeşlerim ve eski mahpuslar,

Benim kat'î kanaatim gelmiş ki, buraya girmemizin inayet-i İlâhiye cihetinde bir ehemmiyetli sebebi, sizsiniz. Yani, Nurlar, tesellileriyle ve imanın hakikatleriyle sizi bu hapis musibetinin sıkıntılarından ve dünyevî çok zararlarından ve boşu boşuna gam ve hüzn ile giden hayatınızı faydasızlıktan badiheva zayi olmasından ve dünyanızın ağlaması gibi ahiretinizi ağlamaktan kurtarıp, tam bir teselli size vermektir.

Madem hakikat budur; elbette siz dahi, Denizli mahpusları ve Nur Talebeleri gibi, birbirinize kardeş olmanız lâzımdır. Görüyorsunuz ki, bir bıçak içinize girmemek ve birbirinize tecavüz etmemek için, dışarıdan gelen bütün eşyanız ve yemek ve ekmeğinizi ve çorbanızı karıştırıyorlar. Size sadakatle hizmet eden gardiyanlar, çok zahmet çekiyorlar. Hem siz, beraber teneffüse çıkmıyorsunuz; güya canavar ve vahşi gibi birbirinize saldıracaksınız.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

2. Allah'ın selâmi, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

badiheva: boşu boşuna, faydasız.
cihet: yön.
cüz'î: küçük, parça.
dünyevi: dünyaya ait.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
gardiyan: infaz memuru, hapishane görevlisi.

hakikat: gerçek.
hata: kusur, yanlışlık yapma.
hizmet: bir uğurda bir işin yapılması için çalışma.
hüzün: keder.
inayet-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
kanaat: inanma, kanma.
kat'î: kesin, tam.
kusur: eksiklik.

lâzım: gerek.
mahpus: hapsedilmiş olan.
menfaat: fayda, çıkar.
mert: cesur, özü sözü bir olan.
musibet: belâ, sıkıntı.
mü'min: iman eden, inanan.
sadakat: bağlılık.
tecavüz: haddini aşma.
teneffüs: soluklanma, hava

alma.
tenzih: her türlü eksik ve noksandan uzak ve yüce tutma.
teselli: rahatlatma.
tevbe: Allah'tan af dileme.
vahşi: yabanî.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zayi: kayıp.
zulüm: haksızlık, eziyet.

İşte şimdi, sizin gibi fitrî kahramanlık damarını taşıyan yeni arkadaşlar, bu zamanda, manevî büyük bir kahramanlık ile heyete deyiniz ki:

“Değil elimize bıçak, belki mavzer ve revolver de verilse, hem emir de verilse, biz, bu bîçare ve bizim gibi müsibettede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskiden yüz düşmanlık ve adavetimiz dahi olsa da, onları helâl edip hatırlarını kırmamaya çalışacağımıza, Kur’ân’ın ve imanın ve uhuvvet-i İslâmiyenin ve maslahatımızın emriyle ve irşadıyla karar verdik” diyerek, bu hapsi bir mübarek dershaneye çeviriniz.

* * *

LEYLE-İ KADİRDE İHTAR EDİLEN BİR MESELE-İ MÜHİMME

On Üçüncü Sözün İkinci Makamının Zeyli

Leyle-i Kadirde kalbe gelen pek geniş ve uzun bir hakikate, pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev-i beşer, bu son Harb-i Umumînin eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdatı ile ve merhametsiz tahribatı ile; ve bir tek düşmanın yüzünden yüzer masumu perişan etmesiyle; ve mağlûpların dehşetli me’yusiyetleriyle; ve galiplerin dehşetli telâş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tamir edememelerinden gelen dehşetli vicedan azaplarıyla; ve dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantezilerinin aldatıcı

adavet: düşmanlık.
bîçare: zavallı, çaresiz.
dehşetli: korkutucu; ürkütücü.
dershane: ders okuma yeri.
eşedd-i istibdat: zorbalığın en şiddetlisi.
eşedd-i zulüm: zulmün en şiddetlisi.

fânî: ölümlü, geçici.
fantezi: aşırı süs ve lüks, yalandan gösteriş.
galip: üstün gelen, yenen.
hâkimiyet: hâkim oluş, hâkim olma hâli
harb-i umumî: Birinci Dünya Savaşı.
hayat: yaşantı.
ihtar: hatırlatma.
irşat: doğru yola yöneltme, aydınlatma.
Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi.
mağlûp: yenilen, kaybeden.

maslahat: fayda, yarar.
masum: suçsuz, günahsız.
mavzer: bir cins tüfek.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
merhamet: acımak, şefkat göstermek
mesele-i mühimme: önemli konu.
me’yusiyet: ümitsizlik.
muhafaza: koruma, saklama.
müsibettede: felâkete uğramış.
muvakkat: geçici, eğreti.

mübarek: bereketli, uğurlu.
nev-i beşer: insan soyu, insanlar.
revolver: bir cins tabanca.
tahribat: yıkıp bozmalar.
tamir: onarım.
telâş: endişe, kaygı.
uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zeyil: ek, ilâve.

ve uyutucu olduğu umuma görünmesiyle; ve fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın ve mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla; ve gaflet ve dalâletin, sert ve sağır olan tabiatın, Kur'ân'ın elmas kılıcı altında parçalanmasıyla; ve gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatici, en geniş perdesi olan siyaset-i rûy-i zeminin pek çirkin, pek gaddarâne hakikî sureti görünmesiyle; elbette ve elbette, hiç şüphe yok ki, Şimalde, Garpta, Amerika'da emareleri görüldüğüne binaen, nev-i beşerin mâşuk-i mecazîsi olan hayat-ı dünyeviye böyle çirkin ve geçici olmasından, fıtrat-ı beşerin hakikî sevdiği, aradığı hayat-ı bâkiyeyi bütün kuvvetiyle arayacak.

Ve elbette, hiç şüphe yok ki, bin üç yüz altmış sene-de, her asırda üç yüz elli milyon şakirdi bulunan; ve her hükmüne ve davasına milyonlar ehl-i hakikat tasdik ile imza basan; ve her dakikada milyonlar hafızların kalbinde kudsiyet ile bulunup, lisanlarıyla beşere ders veren; ve hiçbir kitapta emsali bulunmayan bir tarzda, beşer için hayat-ı bâkiyeyi ve saadet-i ebediyeyi müjde veren; ve bütün beşerin yaralarını tedavi eden Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın şiddetli, kuvvetli ve tekrarlı binler ayatıyla, belki sarihan ve işareten, on binler defa dava edip haber veren; ve sarsılmaz kat'î delillerle, şüphe getirmeyen hadsiz hüccetleriyle, hayat-ı bâkiyeyi kat'iyetle müjde ve saadet-i ebediyeyi ders vermesi, elbette nev-i beşer bütün bütün aklını kaybetmezse, maddî veya manevî bir kıyamet başlarına kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ı kabul etmeye çalışan meşhur hatipleri ve

ayat: ayetler.
beşer: insan.
binaen: ...den dolayı, nede niyle.
dalâlet: doğru yoldan ayrıma.
dehşetli: korkutucu; ürkütücü.
delil: ispatlayıcı.
ehl-i hakikat: gerçeği bulup onun peşinden gidenler.
elmas: çok kıymetli bir mücevher.
emare: belirti, iz.

emsal: örnekler, benzerler.
fıtrat-ı beşer(îye): insanın yaratılışı.
gaddarâne: zalimce, merhametsizce.
gaflet: umursamazlık, Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma.
garp: batı.
hadsiz: sınırsız.
hafız: Kur'ân'ı ezbere bilen ve okuyan.
hakiki: gerçek.
hatip: topluluğa karşı konu-

şan.
hayat-ı bâkiye: bitmeyen sonsuz hayat, devamlı ve kalıcı hayat, ebedî hayat.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hüccet: delil.
hüküm: karar, emir.
istidadat: kabiliyetler, yetenekler.
kat'i: kesin, şüphesiz.
kat'iyet: kesinlik.
kıyamet: dünyanın sonunun gelmesi.

kudsiyet: kusur ve noksanlıktan uzak oluş, kutsallık.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
maddi: madde ile alâkali.
mahiyet-i insaniye: insanın niteliği, iç yüzü.
manevî: manaya ait.
mâşuk-i mecazî: lâıyk olmadığı hâlde sevilen şeyler.
meşhur: şöhretli.
müjde: haber, beşaret.
nev-i beşer: insan soyu; insanlar.
saadet-i ebediye: sonu olmayan mutluluk.
sarihan: açıkça.
siyaset-i rûy-i zemin: yeryüzü siyaseti, dünyayı idare etme.
suret: biçim.
şakirt: talebe, öğrenci.
şimal: kuzey.
tabiat: doğa, canlı cansız bütün varlıklar.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, doğrulama.
tedavi: iyileştirme.
umum: genel.
umumi: genele ait.

Amerika'nın Din-i Hakkı arayan ehemmiyetli cemiyeti gibi, rûy-i zeminin geniş kıt'aları ve büyük hükûmetleri, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ı arayacaklar ve hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruhucanlarıyla sarılacaklar. Çünkü, bu hakikat noktasında, kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz; ve hiçbir şey bu mu'cize-i ekberin yerini tutamaz.

Saniyen: Madem Risale-i Nur, bu mu'cize-i kübranın elinde, bir elmas kılıç hükmünde hizmetini göstermiş; ve muannit düşmanlarını teslim mecbur etmiş; hem kalbi, hem ruhu, hem hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını verecek bir tarzda, hazine-i Kur'âniyenin dellâllığını yapan ve ondan başka mehazı ve mercii olmayan ve bir mu'cize-i maneviyesi bulunan Risale-i Nur, o vazifeyi tam yapıyor. Ve aleyhindeki dehşetli propagandalara ve gayet muannit zındıklara tam galebe çalmış ve dalâletin en sert kuvvetli kalesi olan tabiatı, Tabiat Risalesi ile parça parça etmiş ve gafletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i afakında ve fennin en geniş perdelerinde, Asa-yı Mûsa'daki Meyvenin Altıncı Meselesi ve Birinci, İkinci, Üçüncü, Sekizinci Hüccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp, nur-i tevhidi göstermiş.

aleyhinde: karşısında.

Asa-yı Mûsa: Bediüzzaman Hazretlerinin bir eseri.

binaen: dayanarak.

daire-i afak: kâinat, en uzak ufukları da kapsayan alan.

dalâlet: doğru yoldan ayrılma.

dehşetli: korkunç, ürkütücü.

dellâl: ilân edici, davetçi.

dershane: ders verme yeri.

Dershane-i Nuriye: Risale-i Nur okunan ve okutulan yerler.

Din-i Hak: hak din olan İslâmiyet.

elmas: çok kıymetli bir mücevher.

elzem: lüzumlu, gerekli.

fen: uygulamalı bilim.

gaflet: umursamazlık, Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma.

galebe: yenme, üstünlük.

gayet: son derece.

hakikat: gerçek.

hazine-i Kur'âniye: Kur'ân hazinesi.

hissiyat: duygular.

hususî: özel.

hüccet: delil.

istifade: yararlanma.

kat'iyen: kesin olarak.

kıt'a: yeryüzündeki yedi büyük kara parçasından her biri.

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yap-

maktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.

lâzım: gerekli.

madem: değil mi ki.

mecbur: zorlanmış, icbar görmüş.

mehaz: kaynak.

merci: baş vurulacak yer, sığınılacak yer.

mesele: konu, sorun.

millet: halk, ulus.

misil: benzer, gibi.

mu'cize-i ekber: en büyük mu'cize.

mu'cize-i kübra: en büyük mu'cize.

mu'cize-i maneviye: Kur'ân manevî mu'cizeliği.

muannit: inatçı.

mümkün: imkân dahilinde.

nur-i tevhit: Allah'ın birliğini güneş gibi gösteren nur.

propaganda: karşıt faaliyet, zıddına çalışma.

resmen: resmî olarak.

ruhucân: ruh ve can.

rûy-i zemin: yeryüzü.

saniyen: ikincisi.

şakirt: talebe, öğrenci.

Tabiat Risalesi: Bediüzzaman Hazretlerinin bir eseri.

tabiat: Allah'a inananların yaratıcı bir güç olarak gör-dükleri maddî âlem, doğa.

tarz: biçim.

tedrisat: öğretim.

tenvir: aydınlatma

teslim olma: tâbi olma, uy-

ma.

vazife: görev.

zındık: dinsiz.

Haime

(Gafil kafaya bir tokmak ve bir ders-i ibrettir.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1 وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

Ey gaflete dalıp ve bu hayatı tatlı görüp ve ahireti unutup dünyaya talip bedbaht nefsim! Bilir misin, neye benzersin? Deve kuşuna. Avcıyı görür; uçamıyor, başını kuma sokuyor. Tâ avcı onu görmesin. Koca gövdesi dışarıda; avcı görür. Yalnız, o, gözünü kum içinde kapamış; görmez.

Ey nefis!

Şu temsile bak, gör; nasıl dünyaya hasr-ı nazar aziz bir lezzeti elim bir eleme kalbeder.

Meselâ, şu karyede, yani Barla'da iki adam bulunur. Birisinin yüzde doksan dokuz ahababı İstanbul'a gitmişler, güzelce yaşıyorlar. Yalnız bir tek burada kalmış. O dahi oraya gidecek. Bunun için, şu adam, İstanbul'a müştaktır, orayı düşünür, ahababa kavuşmak ister. Ne vakit ona denilse, "Oraya git!"; sevinip gülererek gider.

İkinci adam ise, yüzde doksan dokuz dostları buradan gitmişler. Bir kısmı mahvolmuşlar; bir kısmı ne görür, ne de görünür yerlere sokulmuşlar. Perişan olup gitmişler zanneder. Şu bıçare adam ise, bütün onlara bedel, yalnız

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Dünya hayatı aldatıcı bir menfaatten başka birşey değildir. (Al-i İmran Suresi:185.)

ahbab: dost.
ahiret: öbür dünya, öldükten sonra başlayan hayat.
aziz: yüksek, değerli, yüce.
bedbaht: talihsiz.
bedel: karşılık.
bıçare: çaresiz.
ders-i ibret: ibret dersi, göz ve fikir açacak hâdise.
elem: dert, üzüntü, kaygı, ta-

sa.
elim: üzücü, acı veren.
gafil: sorumsuz, Allah'ın emirlerinden habersiz davranan.
gaflet: sorumsuzluk, Allah'ın emirlerinden habersiz davranma.
hasr-ı nazar: sadece bir şeyi düşünmek ve ona yönelmek.
hahime: son söz.

kalp etmek: değiştirmek, dönüştürmek.
karye: köy.
mahvolmak: perişan olmak, yok olmak.
menfaat: fayda.
müştak: çok özleyen, arzulu, çok istekli.
nefis: insanın kötülüğe sevk eden ve kötülüğü isteyen ya-

nl.

Rahim: sonsuz merhamet sahibi ve mahlûkata çok şefkat eden Allah.

Rahman: ister mü'min, ister kâfir; ister iyi isterse kötü olsun; rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların nızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

talip: isteyen, istekli.

temsîl: örnek, benzetme.

bir misafire ünsiyet edip, teselli bulmak ister. Onunla o elîm âlâm-ı firakı kapamak ister.

Ey nefis!

Başta Habibullah, bütün ahababın kabrin öbür tarafındadırlar. Burada kalan bir iki tane ise; onlar da gidiyorlar. Ölümden ürküp, kabirden korkup başını çevirme, merdane kabre bak; dinle, ne talep eder. Erkekçesine ölümün yüzüne gül; bak, ne ister. Sakın gafil olup ikinci adama benzeme.

Ey nefsim!

Deme: “Zaman değişmiş, asır başkalaşmış; herkes dünyaya dalmış, hayata perestîş eder, derd-i maişetle sarhoştur.” Çünkü, ölüm değişmiyor; firak bekaya kalbolup, başkalaşmıyor. Acz-i beşerî, fakr-ı insanî değişmiyor, ziyadeleşiyor. Beşer yolculuğu kesilmiyor, sür’at peyda ediyor.

Hem deme: “Ben de herkes gibiyim.” Çünkü, herkes sana kabir kapısına kadar arkadaşlık eder. Herkesle muşibette beraber olmak demek olan teselli ise, kabrin öbür tarafında pek esassızdır.

Hem kendini başiboş zannetme. Zira şu misafirhane-i dünyada, nazar-ı hikmetle baksan, hiçbir şeyi nizamsız, gayesiz göremezsin. Nasıl sen nizamsız, gayesiz kalabilirsin? Zelzele gibi vakıalar olan şu hâdisat-ı kevnîye, tesadüf oluncağı değiller. Meselâ, zemine nebatat ve hayvanat envaından giydirilen birbiri üstünde, birbiri içinde,

acz-i beşerî: insanın güçsüzlüğü.
ahbap: sevilenler, dost ve akrabalar.
âlâm-ı firak: ayrılık acıları.
asır: devir, zaman
beka: sonsuzluk.
beşer: insanlık.
dird-i maişet: geçim derdi, ge-
çim sıkıntısı.

elîm: üzücü, acı veren.
enva: çeşitler, türler.
esassız: asılsız, geçersiz.
fakr-ı insanî: insanın muhtaç oluşu.
firak: ayrılık.
gafil: sorumsuz, Allah’ın emirlerinden habersiz davranan.
Habibullah: Allah’ın sevgili kulu Hz. Muhammed.
hâdisat-ı kevnîye: var oluş ve varlıklarla ilgili olaylar.
hayat: yaşam, dünya yaşan-
tısı.
hayvanat: hayvanlar.
kabir: mezar.
kalp olmak: değişmek.
merdane: mertçe, erkekçe.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
musibet: felâket, belâ.
nazar-ı hikmet: hikmetli bakış, her şeyin bir amaç, bir faydası olduğunu düşünerek bakma.
nebatat: bitkiler.
nizamsız: düzensiz, ölçsüz.

pek: çok, oldukça.
perestîş: taparcasına sevmek.
sür’at peyda etmek: hız kazanmak.
talap etmek: istemek.
tesadüf: rastlantı.
teselli: avunma.
ünsiyet: yakınlık, dostluk.
vakia: olay.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zemin: yeryüzü.
ziyadeleşmek: artmak.

gayet muntazam ve gayet münakkaş gömlekler, baştan aşağıya kadar gayelerle, hikmetlerle müzeyyen, mücehhez olduklarını gördüğün ve gayet âlî gayeler içinde kemal-i intizam ile meczup Mevlevî gibi devredip döndürmesini bildiğin hâlde, nasıl oluyor ki, küre-i arzın benî âdemden, bahusus ehl-i imandan beğenmediği bir kısım etvar-ı gafletin sıklet-i maneviyesinden omuz silkmeye benzeyen zelzele gibi **(HAŞİYE)** mevtâlûd hâdisat-ı hayatiyesini, bir mülhidin neşrettiği gibi gayesiz, tesadüfî zannederek bütün musibetzedelerin elîm zayıatını bedelsiz, hebaen mensur gösterip, müthiş bir ye'se atarlar. Hem, büyük bir hata, hem büyük bir zulüm ederler. Belki, öyle hâdiseler, bir Hakîm-i Rahîm'in emriyle ehl-i imanın fânî malını sadaka hükmüne çevirip, ibka etmektir ve küfran-ı nimetten gelen günahlara kefarettir.

Nasıl ki bir gün gelecek, şu musahhar zemin, yüzünün ziyneti olan âsâr-ı beşeriyeyi şirkâlûd, şükürsüz görüp çirkin bulur. Hâlık'ın emriyle büyük bir zelzele ile bütün yüzünü siler, temizler. Allah'ın emriyle, ehl-i şirki Cehenne me döker; ehl-i şükre, "Haydi, Cennete buyurun" der.

HAŞİYE: İzmir'in zelzelesi münasebetiyle yazılmıştır.

âlî: yüksek, yüce.
âsâr-ı beşer: insanların eserleri.
bahusus: özellikle.
bedelsiz: karşılıksız.
benîâdem: Âdemoğulları, insanlar.
ehl-i iman: iman edenler, Müslümanlar.
ehl-i şirk: Allah'a ortak koşanlar.
ehl-i şükür: şükredenler.
elîm: üzücü, acı veren.
etvar-ı gaflet: Allah'ın emir-

lerini ve yasaklarını unutarak yapılan yanlış davranışlar.
fânî: geçici, yok olan.
gayesiz: hedefsiz, maksatsız.
gayet: son derece.
hâdisat-ı hayatiye: hayatı ilgilendiren olaylar.
hâdis: olay.
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok merhametli, Allah.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
hata: kusur, eksiklik, yanlışlık.
hebaen mensur: boşu boşuna.
hikmet: her şeyin faydalı, gayeli ve yerli yerinde olması.
hükmüne çevirmek: yerine geçirmek.
ibka etmek: ebedileştirme, sonsuzlaştırma.
kefare: bir günahı affettirmek için çekilen sıkıntı.
kemal-i intizam: mükemmel

düzen.

küfran-ı nimet: nimete karşı nankörlük etme.

küre-i arz: dünya, yer küre.

mezcup: başkasının tesiriyle hareket hâlinde olan; Allah aşkıyla kendinden geçmiş.

Mevlevî: Mevlevî tarikatine mensup kimse.

mevtâlûd: ölüm bulaşmış, ölüm-cül.

muntazam: düzenli.

musahhar: emir dinleyen, itaat eden.

musibetzede: felâkete uğrayan.

mücehhez: teçhiz edilmiş, donatılmış, donanmış.

mülhit: İslâm dininden ayrılan, dinsiz.

münakkaş: işlemeli, süslü.

münasebet: alâka, ilgi, sebep.

müthiş: dehşetli, korkutucu.

müzeyyen: süslü.

neşretmek: herkese duyurma, yayma.

sadaka: Allah yolunda harcanan mal.

sıklet-i maneviye: manevî ağırlık.

şirkâlûd: şirk karışmış, şirke bulaşmış.

şükürsüz: nimete karşı hoşnutluk göstermeme.

tesadüfî: rastgele.

yeis: ümitsizlik.

zayıat: kayıplar, zararlar.

zelzele: yer sarsıntısı, deprem.

zemin: yer.

ziynet: süs.

zulüm: haksızlık, eziyet.

* On Yedinci Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

On Yedinci Söz

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَنَا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا
وَأَنَا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا¹ وَمَا الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ²

Bu Söz, iki âli Makam ve bir parlak Zeyilden ibarettir.

ḤALİK-İ RAHİM VE REZZAK-İ KERİM VE SÂNİ-İ HAKİM şu dünyayı âlem-i ervah ve ruhaniyat için bir bayram, bir şehrayın suretinde yapıp, bütün esmasının garaib-i nukuşuyla süslendirip, küçük büyük, ulvî süflî her bir ruha ona münasip ve o bayramdaki ayrı ayrı hesapsız mehasin ve in'amattan istifade etmeye muvafık ve havas ile mücehhez bir ceset giydiren, bir vücud-i cismanî verir, bir defa o temaşağâha gönderir.

Hem, zaman ve mekân cihetiyle pek geniş olan o bayramı asırlara, senelere, mevsimlere hatta günlere, kıt'alara taksim ederek, her bir asrı, her bir seneyi, her bir mevsimi, hatta bir cihette her bir günü, her bir kıt'ayı, birer taife, ruhlu mahlûkatına ve nebatî masnuatına birer resmigeçit tarzında bir ulvî bayram yapmıştır. Ve bilhassa rûy-i zemin, hususan bahar ve yaz zamanında

âlem-i ervah: ruhlar âlemi.

âli: yüksek.

bilhassa: özellikle, her şeyden önce.

ceset: vücut, beden.

cihet: yön, taraf, vesile.

garaib-i nukuş: görülmemiş biçimde süslü.

Hâlik-ı Rahim: merhamet ve bağışı çok olan yüce Allah.

havas: duygular, hisler.

hesapsız: sayısız.

hususan: özellikle, bilhassa.

imtihan: sınav, deneme.

in'amat: nimet vermeler, rızıklandırmalar.

istifade etme: faydalanma, yararlanma.

kıt'a: zaman parçası.

mahlûkat: yaratılmış varlıklar.

masnuat: sanat eserleri.

mehasin: güzellikler.

mekân: yer, mahal.

muvafık: uygun.

mücehhez: donatılmış.

münasip: uygun, lâayık.

nebatî: bitki özelliği taşıyan.

Rahim: sonsuz bir şefkatle yarattığı canlıları nimetlerle besleyip başlıyan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

resmigeçit: geçit töreni.

1. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Yeryüzünde ne varsa Biz dünya için bir süs olarak yarattık ki, insanlardan hangisi daha güzel işler yapacak diye onları imtihan edelim. o Onun üzerindeki her şeyi Biz elbette kupuru bir toprak hâline getireceğiz. (Kehf Suresi: 7-8.)

2. Dünya hayatı ancak bir oyun ve bir oyalanmadır. (En'am Suresi: 32.)

Rezzak-ı Kerim: rızık bol bol veren Allah.

ruhaniyat: maddî cismi olmayan sadece ruhtan yaratılmış varlıklar; melekler.

rûy-i zemin: yeryüzü.

Sâni-i Hakim: daima hikmet-

le yaratan sanatkâr olan Allah.

süflî: adi, alçak, bayağı.

şehrayın: şenlik.

taife: takım, bölük.

taksim etmek: bölmelere, kı-sımlara ayırmak.

temaşağâh: seyredilecek ve gezilecek güzelliklerin bulunduğu yer.

ulvî: yüce, yüksek.

vücud-i cismanî: maddî vücut.

zeyil: ilâve.

masnuat-ı sağırenin taifelerine öyle şaşaalı ve birbiri arkasında bayramlardır ki, tabakat-ı âliyyede olan ruhaniyatı ve melâikeleri ve sekene-i semavatı seyre celp edecek bir cazibedarlık görünüyor; ve ehl-i tefekkür için öyle şirin bir mütalâagâh oluyor ki, akıl tarifiinden âcizdir. Fakat, bu ziyafet-i İlâhiye ve bayram-ı Rabbaniyedeki ism-i Rahman ve Muhyî'nin tecellilerine mukabil ism-i Kahhar ve Mümît, firak ve mevt ile karşılarına çıkıyorlar. Şu ise, **1** رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ rahmetinin vüs'at-i şümulüne zahiren muvafık düşmüyor. Fakat hakikatte birkaç cihet-i muvafakati vardır. Bir ciheti şudur ki:

Sâni-i Kerîm, Fâtır-ı Rahîm, her bir taifenin resmigeçit nöbeti bittikten ve o resmigeçitten maksut olan neticeler alındıktan sonra, ekseriyet itibarıyla dünyadan, merhametkârâne bir tarz ile tenfir edip usandırıyor, istirahatate bir meyil ve başka bir âleme göçmeye bir şevk ih-san ediyor ve vazife-i hayattan terhis edildikleri zaman, vatan-ı aslilerine bir meyelân-ı şevkengiz, ruhlarında uyandırıyor.

Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil ki, nasıl vazife uğrunda mücahede işinde telef olan bir nefere şehadet rütbesini veriyor ve kurban olarak kesilen bir koyuna, ahirette cismanî bir vücud-i bâkî vererek Sırat üstünde sahibine burak gibi bir bineklik mertebesini vermekle mükâfatlandırıyor; **2** öyle de, sair zîruh ve hayvanatın dahi, kendilerine mahsus vazife-i fitriye-i Rabbaniyelerinde ve evamir-i Sübhaniyenin itaatlerinde telef

ism-i Rahman ve Muhyi: çok merhamet sahibi ve şefkatle bütün yaratıkların münasip rızkını veren ve hayat verip diriltlen Allah'ın Rahman ve Muhyî isimleri.
istirahat: dinlenme.
kendilerine mahsus: kendilerine has, kendilerine özel.
maksut: istenen.
masnuat-ı sağıre: sanatla yapılmış küçük yaratıklar.
melâike: melekler.
merhametkârâne: merhamet ederek, acıyarak.
mertebe: derece.
mevt: ölüm.
meyelân-ı şevkengiz: coşku ve arzu veren eğilimler, duygular.
meyil: eğilim, arzu, istek.
mukabil: karşılık.
muvafık: uygun.
mücahede: cihad etme, savaşma.
mükâfat: ödül.
mütalâagâh: okuma yeri.
nefer: rütbesiz asker.
nihayetsiz: sonsuz.
Rahman: çok merhamet sahibi ve şefkatle bütün yaratıkların münasip rızkını veren.
rahmet: şefkat etme, acıma, ih-san ve ikram etme.
resmigeçit: geçit töreni.
ruhaniyat: maddî cismi olmayan sadece ruhtan yaratılmış varlıklar; melekler.
Sâni-i Kerîm: ikramı çok, her şeyi sanatla yapan Zat, Allah.
sekene-i semavat: gökyüzünün sakinleri.
sırat: sırat köprüsü, Cehennem üzerine çekilmiş olduğuna inanılan mahiyetini tam olarak kavrayamadığımız köprü.
şaşaalı: gösterişli, görkemli.
şehadet: şehitlik, Allah yolunda savaşırken canını verme.
şevk: şiddetli arzu, aşın istek.
tabakat-ı âliye: yüksek ve yüce tabakalar.
taife: takım, bölük.
tarz: davranış şekli.
tecelli: görünme, belirme.
telef olmak: öldürülmek.
tenfir: nefret ettirme.
terhis: serbest bırakma.
usanmak: bıkmak, yorulmak.
vatan-ı aslî: asıl vatan, Cennet.
vazife-i fitriye-i Rabbaniye: yaratılışına ve yapısına göre Allah'ın canlılara yüklediği görev.
vazife-i hayat: hayat görevi.
vücud-i bâkî: ölümsüz vücut.
vüs'at-i şümul: rahmetin kuşatıcılığı, genişliği.
zahiren: görünüşte.
zîruh: ruh sahibi.
ziyafet-i İlâhiye: Allah'ın ziyafeti.

1. Rahmetim her şeyi kaplamıştır. (A'raf Suresi 156.)

2. Bkz. Deylemî, *Müsned*, 1:85; Gazalî, *Vasît*, 7:31; Kurtubî, *Cami li Ahkâmî'l-Kur'ân*, 15:111; Se-rahsî, *Mebsut*, 12:10.

âciz: yetersiz.	lı ve şuurlu varlıklar.	yerleştiren, Allah.
bayram-ı Rabbaniye: Allah'ın bayramı.	ekseriyet itibarıyla: çoğunlukla.	firak: ayrılık.
burak: binek, Cennete ait bir binek vasıtası.	evamir-i Sübhaniye: bütün kusur ve noksanlardan uzak ve bütün mükemmel sıfatlara sahip olan Allah'ın emirleri.	hakikat: gerçek
cazibedar: çekici.	Fâtır-ı Rahîm: sonsuz şefkat ve merhametiyle her şeyi yerli yerine en faydalı şekilde	hayvanat: hayvanlar.
celp etmek: çekmek.		ih-san etmek: vermek.
cihet-i muvafakat: uygunluk yönü.		ismi Kahhar ve Mümît: kayıtsız şartsız galip, her an kahretmeye gücü yeten ve ölümü veren Allah'ın Kahhar ve Mümît ismi.
ehl-i tefekkür: düşünen, akıl		

olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhların, onlara göre bir çeşit mükâfat-ı ruhaniye ve onların istidatlarına göre bir nevi ücret-i maneviye, o tükenmez hazine-i rahmetinden baid değil ki, bulunmasın. Dünyadan gitmelerinden, pek çok incinmesinler; belki memnun olsunlar.

لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ¹

Lâkin, zîruhların en eşrefi ve şu bayramlarda kemiyet ve keyfiyet cihetiyle en ziyade istifade eden insan, dünyaya pek çok meftun ve müptelâ olduğu hâlde, dünyadan nefret ve âlem-i bekaya geçmek için, eser-i rahmet olarak, iştihakengiz bir hâlet verir. Kendi insanıyeti dalâlette boğulmayan insan, o hâletten istifade eder, rahat-ı kalp ile gider. Şimdi, o hâleti intaç eden vecihlerden, numune olarak beşini beyan edeceğiz.

• **Birincisi:** İhtiyarlık mevsimiyle dünyevî, güzel ve cazibedar şeyler üstünde fenâ ve zevalin damgasını ve acı manasını göstererek, o insanı dünyadan ürkütüp, o fânîye bedel, bir bâkî matlûbu arattırıyor.²

• **İkincisi:** İnsanın alâka peyda ettiği bütün ahabplardan yüzde doksan dokuzu, dünyadan gidip diğer bir âleme yerleştikleri için, o ciddî muhabbet saikasıyla o ahabbın gittiği yere bir iştihak ihsan edip, mevt ve eceli mesrurâne karşılatırıyor.³

• **Üçüncüsü:** İnsandaki nihayetsiz zayıflık ve âcizliği, bazı şeylerle ihsas ettirip, hayat yükü ve yaşamak tekâlifi ne kadar ağır olduğunu anlattırıp, istirahatate ciddî bir arzu ve bir diyar-ı ahire gitmeye samimî bir şevk veriyor.⁴

âciz: güçsüz ve kuvvetsiz.
ahbap: dost.
alâka peyda ettiği: ilgi duyduğu.
âlem: dünya.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
baid: uzak.
bâkî: ebedî, sonsuz.
bedel: karşılık.
beyan etme: anlatma, bildirme, izah etme.
cazibedar: çekici, cezp edici.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma.
damga: mühür, işaret.
diyar-ı aher: diğer memleket.
ecel: her canlının Allah tarafından belirlenen ölüm vakti.
eser-i rahmet: merhamet etme ve acımanın neticesi.
esref: şerefli.
fânî: geçici.
fenâ: geçicilik.
hâlet: durum.
hazine-i rahmet: rahmet hazine-si, bitmeyen nimetler.
ihsan etme: verme.
ihsas: hissettirme.
insaniyet: insanlık.
intaç: netice.
istidat: kabiliyet, yetenek.
istifade etme: faydalanma, yararlanma.
istirahat: dinlenme.
iştihak: özlemek, hasret.
iştihakengiz: severek istemek.
kemiyet: nicelik, sayı çokluğu.
keyfiyet: nitelik, kalite.
lâkin: fakat, ancak.
matlûp: istenen, talep edilen şey.
meftun: tutkun, âşık.
mesrurâne: sevinçle.
meşakkat: sıkıntı.
mevt: ölüm.
mükâfat-ı ruhaniye: ruha lezzet veren manevî ödül.
müptelâ: tutkun, düşkün.
Neml Suresi: Kur'an'ın 27. suresi.

1. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. (Neml Suresinin 65. ayeti ve benzeri diğer ayetlerden alınmış bir kaidedir.)
2. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 185; Nisâ Suresi: 77; En'am Suresi: 70, 130; A'raf Suresi: 51.
3. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 157, 169; Tevbe Suresi: 111; Yunus Suresi: 7; Tâhâ Suresi: 72; Hac Suresi: 58; Kaf Suresi: 43; Hadid Suresi: 21.
4. Bkz. Bakara Suresi: 221; Âl-i İmran Suresi: 133; A'raf Suresi: 32; Ra'd Suresi: 35; Yâsin Suresi: 55; Zümer Suresi: 74; Muhammed Suresi: 15; Hakka Suresi: 22; Dehr Suresi: 12; Gaşiye Suresi: 10.

nihayetsiz: sonsuz.
numune: örnek.
rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, huzur.
saikasıyla: sebebiyle, sevk etmesiyle.
sevk: istek.
tekâlif: teklifler, yükümlülükler.
ücret-i maneviye: manevî

ücret.
vecih: yön.
zeval: sona erme, yok olma.
zîruh: ruh sahibi.
ziyade: fazlaca.

• **Dördüncüsü:** İnsan-ı mü'mine nur-i iman ile gösterir ki, mevt idam değil, tebdil-i mekândır; kabir ise, zulümatlı bir kuyu ağzı değil, nuraniyetli âlemlerin kapısıdır. Dünya ise, bütün şaşasıyla, ahirete nispeten bir zindan hükmündedir. Elbette, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinaanâ çıkmak ve müz'ic dağdağa-i hayat-ı cismaniyeden âlem-i rahata ve meydan-ı tayeran-ı ervaha geçmek ve mahlûkatın sıkıntılı gürültüsünden sıyrılıp huzur-i Rahman'a gitmek, bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki bir saadettir. ¹

• **Beşincisi:** Kur'ân'ı dinleyen insana, Kur'ân'daki ilm-i hakikati ve nur-i hakikatle dünyanın mahiyetini bildirmekliğiyle, dünyaya aşk ve alâka pek manasız olduğunu anlatmaktadır. ² Yani, insana der ve ispat eder ki:

“Dünya bir kitab-ı Samedanîdir. Huruf ve kelimatı nefislerine değil, belki başkasının zat ve sıfât ve esmasına delâlet ediyorlar. Öyle ise manasını bil, al; nukuşunu bırak, git.

“Hem bir mezraadır. ³ Ek ve mahsulünü al, muhafaza et; müzahrefatını at, ehemmiyet verme.

“Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır. Öyle ise onlarda tecelli edeni bil, envarını gör ve onlarda tezahür eden esmanın tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev; ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

1. Bkz. Bakara Suresi: 155; Âl-i İmran Suresi: 14; Nisâ Suresi: 74, 94; Tevbe Suresi: 38; Nahl Suresi: 30, 122; Furkan Suresi: 15; Ankebut Suresi: 64; Muhammed Suresi: 36; A'lâ Suresi: 16.

2. Bkz. Bakara Suresi: 201; Âl-i İmran Suresi: 14, 148; Nisa Suresi: 94, 134; Yunus Suresi: 24; Kehf Suresi: 45-46; Tâhâ Suresi: 131; Ra'd Suresi: 26; Kasas Suresi: 60; Mü'min Suresi: 39; Zuhuruf Suresi: 35; Zilzal Suresi: 7-8.

3. Bkz. Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 1:495; Aliyyülkarî, Esraru'l-Merfua, s. 205.

ahiret: ebedî hayat yeri.
alâka: ilgi.
âlem: dünya.
âlem-i rahat: rahat âlemi.
bostan-ı cinan: Cennet bahçeleri.

dağdağa-i hayat-ı cismaniye: maddî hayatın gürültülü sıkıntısı.
daim: sürekli.
delâlet: işaret, delil olma.
ehemmiyet: önem.

envar: nurlar.
esma: isimler.
huruf: harfler.
huzur-i Rahman: Allah'ın huzuru.
idam: yok oluş.

ilm-i hakikat: gerçekleri, doğruları gösteren ilim.

insan-ı mü'min: iman etmiş insan, Müslüman insan.

kabir: mezar.

kelimat: kelimeler.

kitab-ı Samedani: hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ın yarattığı ve bir kitap gibi manalar ifade eden dünya, kâinat, bütün evren.

Kur'ân: Allah'ın kelâmı, sözleri.

mahiyet: özellik.

mahlûkat: yaratılmış varlıklar.

mahsul: ürün.

manasız: saçma, anlamsız.

mecmua: toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi.

mevt: ölüm.

meydan-ı tayeran-ı ervah: ruhların uçtuğu meydan.

mezraa: ziraat yapılacak yer, tarla.

muhafaza: koruma, saklama.

müsemma: isimlendirilmiş.

müzahrefat: süprüntüler, pislikler, çöpler.

müz'ic: usanç veren, sıkıcı, rahatsız eden.

nefislerine: kendilerine.

nispeten: kıyasla, göre.

nukus: nakışlar, süsler, işlemeler.

nuraniyetli: nurlu, aydınlık.

nur-i hakikat: gerçeğin aydınlığı.

nur-i iman: imandan gelen doğru bakış açısı.

saadet: mutluluk.

seyahat: yolculuk.

sıfat: vasıf, özellik.

şâsa: parlaklık, gösteriş, debdeb.

tebdil-i mekân: yer değiştirme.

tecelli: belirme.

tecelliyat: tecelliler, Cenab-ı Hakkın yarattığı bütün sanatlarda görünen, beliren özellikler.

tezahür: açığa çıkma.

zat: şahıs.

zeval: sona erme.

zindan hükmünde: hapishane gibi; karanlıklı, sıkıntılı bir yer gibi.

zindan-ı dünya: dünya zindanı.

zulûmat: karanlık.

“*Hem seyyar bir ticaretgâhtır. Öyle ise alış verişini yap, gel; ve senden kaçan ve sana iltifat etmeyen kafilelerin arkalarından beyhude koşma, yorulma.*

“*Hem muvakkat bir seyrangâhtır. Öyle ise nazar-ı ibretle bak ve zahirî çirkin yüzüne değil, belki Cemil-i Bâkîye bakan gizli, güzel yüzüne dikkat et, hoş ve faydalı bir tenezzüh yap, dön; ve o güzel manzaraları irae eden ve güzelleri gösteren perdelerin kapanmasıyla, akılsız çocuk gibi ağlama, merak etme.*

“*Hem bir misafirhanedir. Öyle ise onu yapan Mihmandar-ı Kerîm’in izni dairesinde ye, iç, şükret; kanunu dairesinde işle, hareket et. Sonra arkana bakma, çık, git; herzekârâne fuzulî bir surette karışma. Senden ayrılan ve sana ait olmayan şeylerle manasız uğraşma ve geçici işlerine bağlanıp boğulma,” gibi zahir hakikatlerle dünyanın iç yüzündeki esrarı gösterip dünyadan müfarakatı gayet hafifleştirir, belki hüşyar olanlara sevdirebilir ve rahmetinin her şeyde ve her şe’inde bir izi bulunduğunu gösterir.*

İşte Kur’ân, şu beş veçhe işaret ettiği gibi, başka hususî vecihlere dahi ayat-ı Kur’âniye işaret ediyor. Veyl o kimseye ki, şu beş vecihten bir hissesi olmaya.

ayat-ı Kur’âniye: Kur’ân’ın cümleleri.

beyhude: boşuna.

Cemil-i Bâkî: sonsuz güzellik sahibi Allah.

esrar: sırlar.

fuzulî: boşuna, gereksiz, anlamsız.

gayet: son derece.

hakikat: doğrular.

herzekârâne: saçma sapan konuşma.

hususî: özel.

hüşyar: uyanık.

iltifat etmeyen: yüzünü çevirip bakmayan.

irae etme: önüne koyma, gösterme.

kafîle: birlikte yolculuk eden topluluk.

Mihmandar-ı Kerîm: dünya

misafirhanesinde kullarına yardım eden ve nimet veren Rabbimiz, Allah.

muvakkat: geçici.

müfarakat: ayrılık.

nazar-ı ibret: ders alınacak bakış.

seyrangâh: gezinti yeri.

seyyar: gezici, gezen.

suret: şekil.

şe’n: iş, fiil, gerek.

tenezzüh: gezinti.

ticaretgâh: ticaret yeri.

vecih: kısım.

veyl: yazıklar olsun.

zahir: açıkça görünen, bilinen.

zahiri: görünen.

KALBE FARİSÎ OLARAK TAHATTUR EDEN BİR MÜNACAT ¹

هَذِهِ الْمُنَاجَاةُ تَخَطَّرَتْ فِي الْقَلْبِ هَكَذَا بِالْبَيَانِ الْفَارِسِيِّ

Yani, “Bu münacat, kalbe Farisî olarak tahattur ettiğinden Farisî yazılmıştır.” Evvelce matbu olan Hubab Risalesinde derç edilmişti.

يَا رَبِّ! بِشَشْ جِهَتْ نَظَرِي كَرَدَمِي دَرْدِ خُودَرَا
دَرْمَانِ نَمِي دِيدَم

Yâ Rab! Tevekkülsüz, gafletle, iktidar ve ihtiyarına dayanıp derdime derman aramak için cihat-ı sitte denilen altı cihette nazar gezdirdim. Maatteessüf derdime derman bulamadım. Manen bana denildi ki: “Yetmez mi dert, derman sana?”

دَر رَاسْتِ مِي دِيدَم كِه: دِي رُوز مَزَارِ پَدَرِ مَنْسْت

Evet, gafletle sağımdaki geçmiş zamandan teselli almak için baktım. Fakat, gördüm ki; dünkü gün, pederimin kabri ve geçmiş zaman, ecdadımın bir mezar-ı ekberi suretinde göründü. Teselli yerine vahşet verdi. (HAŞİYE 1)

HAŞİYE 1: İman, o vahşetli mezar-ı ekberi, ünsiyetli bir meclis-i münevver ve bir mecma-ı ahabap gösterir.

و دَر چَپِ دِيدَم كِه: فَرْدَا قَبْرِ مَنْسْت

Sonra, soldaki istikbale baktım; derman bulamadım. Belki yarınki gün, benim kabrim ve istikbal ise, emsalimin

Nur'un kitaplarından biri.

ibareler: cümleler.

ihhtiyar: irade, tercih belirleme.

iktidar: güç, kuvvet.

iman: Allah'a inanma.

istikbal: gelecek zaman.

kabir: mezar.

maatteesüf: üzülerek, ne yazık ki.

matbu: basılmış kitap.

meal: anlam, mana.

meclis-i münevver: nurlu topluluk.

mecma-ı ahabap: dost topluluğu.

mezar-ı ekber: en büyük mezar.

münacat: Allah'a dua etme, yalvarma.

nazar: görüş, bakış.

peder: baba, ata.

Rab: yaratan, besleyen, terbiye eden Allah.

suret: şekil, biçim.

tahattur: hatıra gelme, hatırlama.

teselli: avunma.

tevekkül: Allah'a güvenme, vekil olarak tanıyıp teslim olma.

ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.

vahşet: korku.

1. Bu kısmın Arapça ve Farsça ibarelerinin manaları ve açıklamaları hemen altlarında verildiğinden, başka bir meal konulmamıştır.

cihat-ı sitte: altı yön.

cihet: yön.

derç: arasına koyma.

derman: çare.

ecdat: dedeler, atalar.

emsali: benzerleri.

Farisi: İran dili, Farsça.

Farsça: İran dili.

gaflet: İslâmın ve imanın getirdiği hakikatlerden haberi

olmayarak ya da unutarak

varlıklara ve hâdiselere bakma, dikkatsizlik, tembellik.

haşiye: açıklayıcı not, dipnot.

Hubab Risalesi: Risale-i

ve nesl-i atinin bir kabir-i ekberi suretinde görünüp, ünsiyet değil, belki vahşet verdi. (HAŞİYE 2)

HAŞİYE 2: İman ve huzur-i iman, o dehşetli kabir-i ekberi, sevimli sadet saraylarında bir davet-i Rahmaniye gösterir.

وَ اِيْمُرُوْزَ: تَابُوْتُ جِسْمِيْ بِرِاضْطِرَابٍ مِّنْسِتْ

Soldan dahi hayır görünmediği için, hazır güne baktım. Gördüm ki, şu gün, güya bir tabuttur; hareket-i mezbuhanede olan cisminin cenazesini taşıyor. (HAŞİYE 3)

HAŞİYE 3: İman, o tabutu, bir ticaretgâh ve şaşaalı bir misafirhane gösterir.

بِرِ سِرِّ عُمُرٍ جَنَازَهٗ مِّنْ اِيْسْتَادَهٗ اَسْتْ

İşbu cihetten dahi deva bulamadım. Sonra başımı kaldırıp şecere-i ömrümün başına baktım. Gördüm ki, o ağacın tek meyvesi, benim cenazemdir ki, o ağacın üstünde duruyor, bana bakıyor. (HAŞİYE 4)

HAŞİYE 4: İman, o ağacın meyvesini cenaze değil, belki ebedî hayata mazhar ve ebedî saadete namzet olan ruhumun eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını gösterir.

دَرِ قَدَمِ: اَبِ خَاكِ خَلَقْتِ مِّنْ وَ خَاكِسْتِرِ عِظَامِ مِّنْسِتْ

O cihetten dahi me'yus olup, başımı aşağıya eğdim, baktım ki; aşağıda, ayak altında, kemiklerimin toprağı ile mebbe-i hilkatimin toprağı birbirine karışmış gördüm. Derman değil, derdime dert kattı. (HAŞİYE 5)

HAŞİYE 5: İman, o toprağı rahmet kapısı ve Cennet salonunun perdesi olduğunu gösterir.

cenaze: ölü beden, ceset.

cihet: yön.

davet-i rahmaniye: Rahman olan Allah'ın daveti.

deva: ilaç, çare.

ebedi: sonsuz.

güya: sanki.

hareket-i mezbuhanede: can çekişme hâli.

haşiye: açıklayıcı not, dipnot.

hayır: iyilik, yarar.

huzur-i iman: inanç mutluluğu.

iman: Allah'a inanma.

kabr-i ekber: en büyük mezar.

mazhar olma: şereflenme,

kavuşma.

mebbe-i hilkat: yaratılışın

başlangıcı.

me'yus: ümitsiz.

namzet: aday.

nesl-i ati: gelecek nesil.

saadet: mutluluk.

suret: şekil, biçim.

şasaa: parıltılı, gösterişli, görkemli.

şecere-i ömür: ömür ağacı.

ticaretgâh: ticaret yeri.

ticaretgâh: ticarethane.

ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.

vahşet: korku.

چُونِ دَرِ پَسِ مِ زِ کَرَمِ بِنَم: اَيْنِ دُنْيَا بِي بُنِيَادِ
هِيچِ دَرِ هِيچِسْت

Ondan dahi nazarı çevirip arkama baktım, gördüm ki; esassız, fânî bir dünya, hiçlik derelerinde ve adem zulûmatında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem değil, belki vahşet ve dehşet zehrini ilâve etti. (HAŞİYE 6)

HAŞİYE 6: İman, o zulûmatta yuvarlanan dünyayı vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücutta bırakmış mektubat-ı Samedâniye ve sahaif-i nukuş-i Sübhaniye olduğunu gösterir.

و دَرِ پِشِ اَنْدَا زَهْ نَظَرِ مِکْنَم دَرِ قَبْرِ کُشَادَه اَسْت
وَرَاهِ اَبَدِ بَدُورِ دَرِ اَزِ بَدِيدَارِسْت

Onda dahi hayır görmediğim için ön tarafıma, ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki, kabir kapısı yolumun başında açık görünüp; onun arkasında ebede giden caddede, uzaktan uzağa nazara çarpıyor. (HAŞİYE 7)

HAŞİYE 7: İman, o kabir kapısını, âlem-i nur kapısı ve o yol dahi, saadet-i ebediye yolu olduğunu gösterdiğinden, dertlerime hem derman, hem merhem olur.

مَرَا جُزْ جُزْ اِخْتِیَارِی چِیزِی نِیَسْت دَرِ دَسْت

İşte şu altı cihette ünsiyet ve teselli değil, belki dehşet ve vahşet aldığım onlara mukabil, benim elimde bir cüz-i ihtiyarîden başka hiçbir şey yoktur ki, ona dayanıp onunla mukabele edeyim. (HAŞİYE 8)

HAŞİYE 8: İman, o cüz-i lâyetecezza hükmündeki cüz-i ihtiyarî yerine, gayrimütenahi bir kudrete istinat etmek için bir vesika verir; ve belki iman bir vesikadır.

adem: yokluk.
âlem-i nur: aydınlık bir dünya.
cihet: yön.
cüz-i ihtiyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestliği.
cüz-i lâyetecezza: bölünemeyen en küçük parça.

dehşet: korku.
derman: çare.
ebed: sonsuzluk.
esassız: temelsiz.
fânî: geçici, yok olan.
gayr-i mütenahi: sonsuz.
haşiye: açıklayıcı not, dipnot.
ilâve etmek: eklemek.

iman: Allah'a inanma.
istinat: dayanma.
kabir: mezar.
kudret: güç ve kuvvet.
mektubat-ı Samedâniye: hiç bir şeye muhtaç olmayan Allah'a ait ve her biri bir mektup gibi manalar ifade eden

varlıklar.
merhem: ilaç.
mukabele etmek: karşılık vermek.
mukabil: karşılık.
nazar: görüş, bakış.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sahaif-i nukuş-i Sübhaniye: kusur ve eksiklikten uzak olan Allah'ın nakışlarını gösterdiği sayfalar.
teselli: avunma.
ünsiyet: alışkanlık, yakınlık.
vahşet: korku.
vazife: görev.
vesika: belge.
zulûmat: karanlıklar.

كِهْ اَوْ جُزْءٌ، هَمْ عَاجِزٌ، هَمْ كُوتَاهُ وَهَمْ كَمْ عَيَّارَسْتْ

Hâlbuki o cüz-i ihtiyarî denilen silâh-ı insanî, hem âciz, hem kısıdır; hem ayarı noksandır, icat edemez, kispden başka hiçbir şey elinden gelmez. (HAŞİYE 9)

HAŞİYE 9: İman, o cüz-i ihtiyarîyi Allah namına istimal ettirip, her şeye karşı kâfi getirir. Bir askerin cüzî kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler kuvvetinden fazla işler görmesi gibi.

نَهْ دَرِ مَاضِي مَجَالِ حُلُولِ نَهْ دَرِ مُسْتَقْبَلِ
مَدَارِ نُفُوذِ اَسْتْ

Ne geçmiş zamana hulûl edebilir, ne de gelecek zamana nüfuz edebilir. Mazi ve müstakbele ait emellerime ve elemelerime faydası yoktur. (HAŞİYE 10)

HAŞİYE 10: İman, dizginini cism-i hayvanînin elinden alıp, kalbe, ruha teslim ettiği için, maziye nüfuz ve müstakbele hulûl edebilir. Çünkü, kalp ve ruhun daire-i hayatı geniştir.

مَيْدَانِ اَوْ اَيْنِ زَمَانِ حَالِ، وَيَكْ اَنْ سَيَّالَسْتْ

O cüz-i ihtiyarînin meydan-ı cevelânı, kısıcak şu zaman-ı hâzır ve bir ân-ı seyyaldır.

بَا اَيْنِ هَمَهْ فَقْرَهَا وَضَعْفَهَا، قَلَمِ قُدْرَتِ تَوَاشِكَا رَهْ
نُوشْتَهْ اَسْتْ، دَرِ فِطْرَتِ مَا مَيْلِ اَبَدِ وَ اَمَلِ سَرْمَدِ

İşte şu bütün ihtiyaçlarımla ve zayıflığımla ve fakr ve acimle beraber, altı cihetten gelen dehşetler ve vahşetlerle perişan bir hâlde iken, Kalem-i Kudretle sahife-i fîtratımda ebede uzanan arzular ve sermede yayılan

âciz: zayıf, güçsüz.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

an-ı seyyal: bir anda akıp giden çok küçük zaman dilimi.

cihet: yön.

cism-i hayvanî: hayvanî beden; maddî lezzet ve zevkler.

cüz-i ihtiyarî: seçme hakkı, tercih etme serbestliği.

cüzî kuvvet: az bir kuvvet.

daire-i hayat: hayat dairesi; bir varlığın yaşadığı ve bulunduğu zaman dilimi.

dehşet: korku.

dizgin: kontrol, idare.

ebed: sonsuzluk.

elem: üzüntü, kaygı.

emel: istek, beklenti.

fakr: yoksulluk, muhtaçlık.

haşîye: açıklayıcı not, dipnot.

hesabına: adına.

hulûl etmek: girmek.

icat: vücuda getirme, yaratma.

iman: Allah'a inanma.

istimal etmek: kullanmak.

kâfi: yeterli.

kalem-i kudret: kudret kalemi,

Allah'ın güç ve kuvveti.

kisb: çalışıp kazanma.

mazi: geçmiş zaman.

meydan-ı cevelân: hareket, faaliyet meydanı.

müstakbel: gelecek zaman.

namına: adına.

noksan: eksik.

nüfuz etmek: girmek, geçmek.

sahife-i fîtrat: yaratılış sayfası.

sermed: sonsuz.

silâh-ı insanî: insana ait silâh.

vahşet: korku.

vakit: zaman.

zaman-ı hâzır: şimdiki zaman.

emeller aşikâre bir surette yazılmıştır; mahiyetimde derç edilmiştir.

بَلْکَہ ہر چہ ہست، ہست

Belki, dünyada ne varsa, numuneleri fitratımda vardır; umum onlara karşı alâkadarım. Onlar için çalıştırıyorum, çalışıyorum.

دائرہء احتیاج مانند دائرہء مد نظر بُزر کی دارست

İhtiyaç dairesi, nazar dairesi kadar büyüktür, geniştir.

خیال کدَام رسد احتیاج نیز رسد در دست

ہر چہ نیست در احتیاج ہست

Hatta, hayal nereye gitse, ihtiyaç dairesi dahi oraya gider; orada da hacet vardır, belki, her ne ki elde yok, ihtiyaçta vardır. Elde olmayan, ihtiyaçta vardır; elde bulunmayan ise, hadsizdir.

دائرہء اقتدار همچو دائرہء دست کوتاہ کوتاہست

Hâlbuki, daire-i iktidar kısa, elimini dairesi kadar kısa ve dardır.

پس فقر و حاجات ما بقدر جہانست

Demek, fakr ve ihtiyaçlarım, dünya kadardır.

سرمایہء ماہم چو جزء «لا یتجزا» است

Sermayem ise, cüz-i lâyetecenza gibi cüz'î bir şeydir.

alâkadar: ilgili.

aşikâre: apaçık.

cüz-i lâyetecenza: bölünemeyen en küçük parça.

cüz'î: küçük, az.

daire-i iktidar: güç ve kuvvet sahası.

derç: yerleştirilmiş.

emel: istek, beklenti.

fakr: yoksulluk, muhtaçlık.

fitrat: yaratılış, yapı.

hacet: ihtiyaç.

hadsiz: sınırsız.

mahiyet: fitrat, yaratılış.

nazar: görüş.

numune: örnek.

sermaye: servet, sahip olunan şeyler.

suret: şekil, biçim.

umum: bütün.

اَيْنَ جُزْءٍ كُدَامَ وَ اَيْنَ كَاثِنَاتِ حَاجَاتِ كُدَامَ اَسْتُ؟

İşte, şu cihan kadar ve milyarlar ile ancak istihsal edilen hacet nerede; ve bu beş paralık cüz-i ihtiyarî nerede? Bununla onların mübayaasına gidilmez. Bununla onlar kazanılmaz. Öyle ise, başka bir çare aramak gerektir.

پَسْ دَر رَاهِ تُو، اَز اَيْنِ جُزْءِ نِيزَ نَازِ مِی کُذَشْتَن چَارَهءِ مَن اَسْتُ

O çare ise şudur ki: O cüz-i ihtiyarîden dahi vazgeçip, irade-i İlâhiyeye işini bırakıp, kendi havl ve kuvvetinden teberri edip, Cenab-ı Hakkın havl ve kuvvetine iltica ederek, hakikat-i tevekküle yapışmaktır.

“Yâ Rab! Madem çare-i necat budur. Senin yolunda o cüz-i ihtiyarîden vazgeçiyorum ve enaniyetimden teberri ediyorum.

تَا عِنَايَتِ تُو دَسْتَكَبِرِ مَن شَوْد، رَحْمَتِ بِي نِهَآيَتِ تُو
پَنَاهِ مَن اَسْتُ

“Tâ Senin inayetin, acz ve zaafıma merhameten, elimi tutsun; hem, tâ Senin rahmetin, fakr ve ihtiyacıma şefkat edip, bana istinatgâh olabilsin, kendi kapısını bana açsın.”

اَن كَسْ كِهَ بَحْرِ بِي نِهَآيَتِ رَحْمَتِ يَافَتِ اَسْتُ
تَكْيِهَ نَه كُنْدَ بَر اَيْنِ جُزْءِ اِخْتِيَارِي كِهَ يَكْ قَطْرَه سَرَآبَسْتُ

Evet, her kim ki, rahmetin nihayetsiz denizini bulsa, elbette bir katre serap hükmünde olan cüz-i ihtiyarına itimat etmez; rahmeti bırakıp, ona müracaat etmez.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

Cenab-ı Hak: Allah.

cihan: dünya, âlem.

cüz-i ihtiyarî: seçme hakkı, ter-cih etme serbestliği.

çare-i necat: kurtuluş çaresi.

enaniyet: benlik.

fakr: yoksulluk, Allah'a muhtaç olma.

hacet: ihtiyaç.

hakikat-i tevekkül: Allah'a güvenme gerçeği.

havl: güç, kuvvet.

hükmünde: değerinde.

iltica: sığınma.

inayet: yardım.

irade-i İlâhiye: Allah'ın dilediğini yapabilme gücü.

istihsal etme: elde etme.

istinatgâh: dayanma yeri.

itimat: güven.

katre: damla.

merhameten: merhamet ederek, acıyarak.

mübaya: satın alma.

müracaat: başvurma.

nihayetsiz: sonsuz.

rahmet: merhamet etme,

acıma, esirgeme.

serap: su gibi görünen.

şefkat etmek: acıyarak merhamet etme.

teberri: uzaklaşma, yüz çevirme.

Yâ Rab: Ey Allah'ım.

zaaf: zayıflık.

آیوَاهُ! اَیْنِ زَنْدَکَانِی هَم چُو خَابَسْتُ
وِیْنِ عُمَرِی بَنیَادِ هَم چُو بَادَسْتُ

Eyvah! Aldandık. Şu hayat-ı dünyeviyeyi sabit zannettik. O zan sebebiyle bütün bütün zayı ettik. Evet, şu güzzeran-ı hayat, bir uykudur; bir rüya gibi geçti. Şu temelsiz ömür dahi, bir rüzgâr gibi uçar gider.

اِنْسَانِ بَزَوَالِ دُنْیَا بَقَا اَسْتُ
اَمَالِ بِي بَقَا اَلَامِ بَقَا اَسْتُ

Kendine güvenen ve ebedî zanneden mağrur insan, zevale mahkûmdur; sür'atle gidiyor. Hane-i insan olan dünya ise, zulûmat-ı ademe sukut eder. Emeller bekasız, elemeler ruhta bâkî kalır.

بِیَا اَیْ نَفْسِ نَا فَرَجَامُ وُجُودِ فَاَنِی خُودِرَا فِدَا کُنْ
خَالِقِ خُودِرَا کِه اَیْنِ هَسْتِی وَدِیْعَه هَسْتُ

Madem hakikat böyledir; gel, ey hayata çok müştak ve ömre çok talip ve dünyaya çok âşık ve hadsiz emellerle ve elemelerle müptelâ bedbaht nefsim! Uyan, aklını başına al! Nasıl ki yıldız böceği, kendi ışıkçığına itimat eder, gecenin hadsiz zulûmatında kalır; bal arısı kendine güvenmediği için gündüzün güneşini bulur, bütün dostları olan çiçekleri, güneşin ziyasıyla yaldızlanmış müşahede eder; öyle de, kendine, vücuduna ve enaniyetine dayansan, yıldız böceği gibi olursun. Eğer sen, fânî vücudunu, o vücudu sana veren Hâlık'ın yolunda feda etsen,

bâkî: devamlı, sürekli.
bedbaht: talihsiz, mutsuz.
bekasız: devamsız, geçici.
ebedî: sonsuz.
elem: üzüntü, acı.
emel: istek, beklenti.
enaniyet: benlik.
fânî: geçici, yok olan.

feda etmek: harcamak.
güzzeran-ı hayat: geçip giden hayat.
hadsiz: sınırsız.
hakikat: gerçek.
Hâlık: yaratan, Allah.
hane-i insan: insanın evi.
hayat-ı dünyeviyeye: dünya

hayatı.
itimat: güvenme, dayanma.
mağrur: kibirli, gururlu.
müptelâ: bağımlı, tutkun.
müşahede etme: görme.
müştak: isteyen, can atan.
sabit: sürekli, devamlı.
sukut etmek: düşmek.

sür'at: hız.
talip: istekli.
vücut: beden, varlık.
yaldızlama: süsleme, eşyaları altın ve gümüş rengindeki parlak maddelerle süsleme.
zan: zannetmek; yanlış düşünce.
zannetmek: sanmak.
zayı etmek: kaybetmek.
zevale mahkûm olmak: yok olmaktan kurtulamamak.
ziya: ışık.
zulûmat: karanlıklar.
zulûmat-ı adem: yokluk karanlıkları.

bal arısı gibi olursun, hadsiz bir nur-i vücud bulursun. Hem, feda et; çünkü, şu vücud sende vedia ve emanettir.

وَمُلْكُ أَوْ أَوْ دَادَهُ فَنَافُ تَا بَقَا يَابَدُ

از آن سِرِّی که؛ نفی نفی اثبات است

Hem Onun mülküdür, hem O vermiştir. Öyle ise, minnet etmeyerek ve çekinmeyerek fenâ et, feda et; tâ beka bulsun. Çünkü, nefy-i nefiy ispattır. Yani, yok, yok ise, o vardır; yok, yok olsa, var olur.

خُدایِ پُرکَرَمِ خُودِ مُلْکِ خُودِ رَا مِی خَرَدُ

از تُو بهایِ بی ران داده برای تُو نگاه دارست

Hâlık-ı Kerîm, kendi mülkünü senden satın alıyor. Cennet gibi büyük bir fiyatı verir. Hem, o mülkü senin için güzelce muhafaza ediyor, kıymetini yükselttiriyor; yine sana hem bâkî, hem mükemmel bir surette verecektir. Öyle ise, ey nefsim, hiç durma! Birbiri içinde beş kârlı bu ticareti yap; tâ beş hasarettan kurtulup, beş rıbhı birden kazanasın.¹

1. Cenab-ı Hakkın kendi mülkünü bizden satın alması ile beş kârlı ticaret ve beş hasaret için Altıncı Söze bakınız.

bâkî: devamlı, sürekli.

beka: sonsuzluk, devamlılık.

feda etmek: harcamak.

fenâ etmek: geçiciliğini kabul etmek.

hadsiz: sınırsız.

Hâlık-ı Kerîm: ikramı bol ve her şeyi yaratan, Allah.

hasaret: zarar.

kıymet: değer.

minnet: yapılan iyiliği başa

kakma.

muhafaza: koruma.

mülk: mal.

nefis: insanın ilâhî hakikatleri kabul etmek istemeyen ve insanı daima kötülüğe sevk eden yönü.

nefy-i nefiy ispattır: bir şeyin yokluğunun olmaması

varlığının kanıtıdır.

nur-i vücud: varlık nuru.

rihb: kazanç, kâr.

suret: şekil, biçim.

vedia: emanet.

vücud: beden, varlık.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَلَمَّا أَفْلَقَ قَالَ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ¹

لَقَدْ أَبْكَانِي نَعْيُ ﴿لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ﴾ مِنْ خَلِيلِ اللَّهِ

İbrahim Aleyhisselâmdan sudûr ile, kâinatın zeval ve ölümünü ilân eden na'y-i² لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ beni ağlattırdı.

فَصَبَّتْ عَيْنُ قَلْبِي قَطْرَاتٍ بَاكِياتٍ مِنْ شُؤْنِ اللَّهِ

Onun için kalp gözü ağladı ve ağlayıcı katreleri döktü. Kalp gözü ağladığı gibi, döktüğü her bir damlası da, o kadar hazindir, ağlattırıyor. Güya kendisi de ağlıyor. O damlalar, gelecek Farisî fıkralardır.

لِتَفْسِيرِ كَلَامٍ مِنْ حَكِيمٍ أَيْ نَبِيِّ فِي كَلَامِ اللَّهِ

İşte o damlalar ise, Nebî-i Peygamber olan bir hakîm-i İlâhînin, Kelâmullah içinde bulunan bir kelâmının bir nevi tefsiridir.

نَعْيُ زِيَّاسْتِ «أَفُولَدَه» كَمْ شَدَنَ مَحْبُوبٌ

Güzel değil batmakla gaip olan bir mahbup. Çünkü, zevale mahkûm, hakikî güzel olamaz; aşk-ı ebedî için yarılan ve âyine-i Samed olan kalp ile sevilmez ve sevilmemeli.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Yıldız battığında ise, "Ben batıp gidenleri sevmem" dedi. (En'am Suresi: 76.)

2. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

aşk-ı ebedî: sonsuz olan Allah'ın sevgisi.
âyine-i Samed: Allah'ın Samed isminin belirlediği yer.
En'am Suresi: Kur'an'ın altıncı suresi.

Farisî: Farsça, İran dili.
fıkra: paragraf, bölüm.
gaip: görünmez, kayıp.
hakîm-i İlâhî: İlâhî hikmetle şereflenen peygamber.
hazin: hüznü, acıklı.

İbrahim Aleyhisselâm: Hz. İbrahim peygambere selâm olsun.
ilân etmek: açıklamak.
kâinat: bütün evren.
katre: damla.

kelâm: söz.

Kelâmullah: Kur'an-ı Kerîm.

mahbup: sevilen.

nay: inlemek, feryat etmek.

Nebî-i Peygamber: kendisine kitap verilmeden peygamber, İbrahim Aleyhisselâm.

nevi: çeşit.

sudûr: meydana çıkma.

tefsir: açıklama.

zeval: son erme, bitme.

نَمِي ارْزَدَ «عُرُوبَدَه» غَيْبِ شُدَن مَطْلُوبِ

Bir matlûp ki, gurutpa gaybubet etmeye mahkûmdur; kalbin alâkasına, fikrin merakına değmiyor, âmâlê merci olamıyor, arkasında gam ve kederle teessüf etmeye lâayık değildir. Nerede kaldı ki, kalp ona perestîş etsin ve ona bağlansın kalsın.

نَمِي خَوَاهَمَ «فَنَادَه» مَحُو شُدَن مَقْصُودِ

Bir maksut ki, fenâda mahvoluyor; o maksudu istemem. Çünkü, fânîyim, fânî olanı istemem; neyleyeyim?

نَمِي خَوَانَمَ «زَوَالَدَه» دَفْنِ شُدَن مَعْبُودِ

Bir ma'bud ki, zevalde defnoluyor; onu çağırmmam, ona iltica etmem. Çünkü, nihayetsiz muhtacım ve âcizim. Âciz olan, benim pek büyük dertlerime deva bulamaz, ebedî yaralarım merhem süremez. Zevalden kendini kurtaramayan, nasıl ma'bud olur?

عَقْلَ فَرِيَادِ مِي دَارَدُ، نَدَاءِ «لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ»
مِي زَنْدَرُوحِ

Evet, zahire müptelâ olan akıl, şu keşmekeş kâinatta perestîş ettiği şeylerin zevalini görmekle, me'yusâne feryat eder ve bâkî bir mahbubu arayan ruh dahi, ¹ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ feryadını ilân ediyor.

نَمِي خَوَاهَمَ نَمِي خَوَانَمَ نَمِي تَابَمَ فِرَاقِي

İstemem, arzu etmem, takat getirmem müfarakatı.

1. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

âciz: zayıf, güçsüz.
alâka: ilgi.
âmâl: istekler, arzular.
amel: iş, görev.
bâki: ebedî, sonsuz.
defnolma: gömülme.
deva: ilaç.
ebedî: sonsuz.

fânî: geçici, ölümlü.
fenâ: geçicilik.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikâyet.
gam: keder, üzüntü.
gaybubet: görünmez olma, kaybolma.
gurup: batma, batış.
iltica: sığınma.
kâinat: evren.

keder: üzüntü.
keşmekeş: karmakarışıklık.
ma'bud: tapınılan, kulluk edilen.
mahbup: sevilen.
mahvolmak: yok olmak.
maksut: istenilen.
matlûp: talep edilen, istenilen, aranılan şey.
merci: başvurulacak yer.
merhem: ilaç.

me'yusâne: ümitsizce, üzülecek.
müfarakat: ayrılık.
müptelâ: tutkun, bağımlı.
nihayetsiz: sonsuz.
perestîş etmek: tapma derecesinde sevmek.
takat: kuvvet.
teessüf: üzümlme, acı duyma.
zahir: görünen.
zeval: sona erme, yok olma.

نَمِ اَرَزْد «مَرَاَقَه» اَيْنِ زَوَالِ دَرِ پَسِ تَلَاَقِي

Derakap, zeval ile acılanan mülâkatlar, keder ve meraka değmez, iştiyaka hiç lâayık değildir. Çünkü, zeval-i lezzet elem olduğu gibi, zeval-i lezzetin tasavvuru dahi bir elemidir. Bütün mecazî aşkların divanları, yani aşkname-leri olan manzum kitapları, şu tasavvur-i zevalden gelen elemden birer feryattır. Her birinin, bütün divan-ı eş'arının ruhunu eğer sıksan, elemkârâne birer feryat damlar.

اَزْ اَنْ دَرْدِيْ كِه زَيْنِ «لَا اَحِبُّ الْاَفْلَيْنِ» مِي زَنْدِ قَلْبَمِ

İşte o zevalâlûd mülâkatlar, o elemli mecazî muhabbetler derdinden ve belâsındandır ki, kalbim, İbrahimvari¹ ağlamasıyla ağlıyor ve bağıyor.

دَرِ اَيْنِ فَاَنِيْ بَقَا خَاَزِيْ بَقَا خَيْرِدِ فَنَادَنْ

Eğer şu fânî dünyada beka istiyorsan, beka fenâdan çıkıyor, nefsi emmare cihetiyle fenâ bul ki, bâkî olasın.

فَنَا شُدْ، هَمْ فَدَا كُنْ، هَمْ عَدَمِ بِيْنِ كِه: اَزْ دُنْيَا
«بَقَايَه» رَاَه «فَنَادَنْ»

Dünyaperestlik esasatı olan ahlâk-ı seyyieden tecerrüt et, fânî ol. Daire-i mülkünde ve malındaki eşyayı Mahbub-i Hakikî yolunda feda et. Mevcudatın adennüma akıbetlerini gör. Çünkü, şu dünyadan bekaya giden yol, fenâdan gidiyor.

1. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

adennüma: yokluğu gösteren.
ahlâk-ı seyyie: kötü, çirkin ahlâk.
akıbet: son, netice.
aşkname: aşk mektubu.
bâkî: sonsuz.
beka: sonsuzluk.
cihet: yön.
daire-i mülk ve mal: sahip olduğu, kullandığı varlık da-

iresi.
derakap: hemen, arkasından.
divan: şiirlerin toplandığı kitap.
divan-ı eş'ar: şiirler kitabı.
dünyaperestlik: dünyayı tapmasına sevmek.
elem: üzüntü, acı.
elemkârâne: üzüntülü ve acılı bir şekilde.
esasat: esaslar, temeller.

fânî: geçici.
feda etme: harcama, verme.
fenâ: yok olma, yokluk.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikâyet.
İbrahimvari: Hz. İbrahim gibi.
iştiyak: özleme.
keder: üzüntü.
Mahbub-i Hakikî: gerçekten sevimliye lâyık olan Allah.

manzum: nazımlı, şiirsel ölçülü.
mecazi âşık: geçici şeylere âşık olan.
mecazi muhabbet: geçici şeylere duyulan sevgi.
mevcudat: varlıklar.
mülâkat: kavuşma, buluşma, görüşme, beraberlik.
nefs-i emmare: insana sürekli kötülükleri emreden nefis.
tasavvur: düşünme.
tasavvur-i zeval: yokluğu düşünme.
tecerrüt: sıyrılma, kurtulma.
zeval: sona erme, yok olma.
zevalâlûd: yoklukla kanşık.
zeval-i lezzet: lezzetin sona ermesi.

فِكْرٍ فِيزَارٍ مِی دَارَد، اَنِین «لَا أَحِبُّ الْأَفْلَینَ»
مِی زَنَد وَجَدَان

Esbap içine dalan fikr-i insanî, şu zelzele-i zeval-i dünyadan hayrette kalıp me'yusâne fizar ediyor. Vücut-i hakikî isteyen vicdan, İbrahimvari, ¹ لَا أَحِبُّ الْأَفْلَینَ eniniyle mahbubât-ı mecaziyeden ve mevcudat-ı zaileden kat-ı alâka edip, Mevcud-i Hakikî'ye ve Mahbub-i Sermedî'ye bağlanıyor.

بَدَانِ اَیْ نَفْسِ نَادَانِم! که: دَر هَر فَرْدِ اَز فَانِی
دُو رَا ه هَسْت بَابَاقِی دُو سَرِ جَانِ جَانَانِی

Ey nâdan nefsim, bil ki; çendan dünya ve mevcudat fânîdir, fakat her fânî şeyde, bâkiye isal eden iki yol bulabilirsin ve can ve canan olan Mahbub-i Lâyezal'in tecelli-i cemalinden iki lem'ayı, iki sırrı görebilirsin. An şart ki, suret-i fâniyeden ve kendinden geçebilirsen.

که دَر نَعْمَتِهَا اِنْعَامِ هَسْت وَ پَسِ اَثَارِهَا اَسْمَا بِکِیْر
مَغْزِی، وَ مِیَزِیْنِ دَر فَنَا اَن قِشْرِ بِی مَعْنَا

Evet, nimet içinde, in'am görünür, Rahman'ın iltifatı hissedilir. Nimetten in'ama geçsen, Mün'im'i bulursun. Hem, her eser-i Samedanî, bir mektup gibi, bir Sâni-i Zülcelâl'in esmasını bildirir. Nakıştan manaya geçsen, esma yoluyla müsemmayı bulursun. Madem şu masnuat-ı fâniyenin mağzını, içini bulabilirsin; onu elde et, manasız kabuğunu, kışırını, acımadan fenâ seylince atabilirsin.

an şart: şu şartla.
bâkiye: sonsuza.
çendan: gerçi, her ne kadar.
enin: inleme, inleyiş.
esbap: vasıtalar, sebepler.
eser-i Samedani: Allah'ın Samed isminin eseri, tecellisi.
esma: isimler.
fânî: geçici.
fenâ: yokluk.
fikr-i insanî: insanın düşünceleri.
fizar: sesli ağlama.
İbrahimvari: Hz. İbrahim gibi.
iltifat: lütuf, ikram, bağış.
in'am: nimetlendirme, rızıklandırma.
isal: ulaştırma, kavuşturma.
kat-ı alâka: ilişkiyi kesmek.
kışır: kabuk, dış.
lem'a: parlak, ışık.
mağz: öz.
mahbubât-ı mecaziye: dünyevî, geçici sevgililer.
Mahbub-i Lâyezal: hiçbir zaman yok olmayan sevgili olan, Allah.
Mahbub-i Sermedî: varlığı sonsuz olan ve sonsuz sevgiye lâyık olan Allah.

1. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

masnuat-ı fâniye: gelip geçici sanatları yaratıklar.
mevcudat: bütün varlıklar.
mevcudat-ı zaile: yok olup gidiçli varlıklar.
Mevcud-i Hakikî: gerçek varlığı sahibi ve var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
me'yusâne: ümitsizce.
mün'im: nimet veren.

müsemma: ismin sahibi, ismin anlamını taşıyan.
nâdan nefis: cahil nefis.
nakış: işleme, süsleme.
Rahman: merhameti her şeyi kuşatan Allah.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
seyl: sel, akıntı.
sır: önemli hakikat.

suret-i fâniye: geçici olan görünüş.
tecelli-i Cemal: Allah'ın Cemal isminin görünmesi.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan duygu.
vücut-i hakikî: gerçek varlık.
zelzele-i zeval-i dünya: dünyanın yok oluş sarsıntısı.

بَلِّ آثَارَهَا كُوَيْدُ، زَا سَمَا لَفْظِ پُر مَعْنَا بِخَان مَعْنَا
و مِيزَن دَر هَوَا آن لَفْظِ بِي سَوْدَا

Evet, masnuatta hiçbir eser yok ki, çok manalı bir lâfz-ı mücessem olmasın, Sâni-i Zülcelâl'in çok esmasını okutturmasın. Madem şu masnuat elfazdır, kelimat-ı kudrettir; manalarını oku, kalbine koy. Manasız kalan elfazı, bilâperva zevalin havasına at, arkalarından alâkadarâne bakıp meşgul olma.

عَقْلَ فَرِيَادِ مِي دَارْدُ، غِيَاثُ «لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ»
مِيزَن آي نَفْسَمُ

İşte, zahirperest ve sermayesi afakî malûmattan ibaret olan akl-ı dünyevî böyle silsile-i efkârı, hiçe ve ademe incirar ettiğinden, hayretinden ve haybetinden me'yusâne feryat ediyor, hakikate giden bir doğru yol arıyor. Madem uful edenlerden ve zeval bulanlardan ruh elini çekti, kalp dahi mecazî mahbuplardan vazgeçti, vicdan dahi fânîlerden yüzünü çevirdi; sen dahi bîçare nefsim, İbrahimvari, ¹ لَا أَحِبُّ الْأَفْلِينَ gıyasını çek, kurtul.

چِه خُوش كُوَيْدُ اَوْ شَيْدَا جَامِي عَشَقِ خُوشِ:

Fıtratı aşkla yoğrulmuş gibi sermest-i cam-ı aşk olan Mevlâna Cami, kesretten vahdete yüzleri çevirmek için, bak ne güzel söylemiş:

1. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

adem: hiçlik, yokluk.
afakî: dünyaya ait, insanı doğrudan ilgilendirmeyen.
akl-ı dünyevî: sadece dünyaya ait işlere odaklanmış akıl.
alâkadarâne: ilgilenecek.
bîçare nefis: çaresiz nefis.
bilâperva: korkusuzca, çekinmeden.
elfaz: sözler, kelimeler.
esma: isimler.

fânî: geçici.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, şikâyet.
fıtrat: yaratılış, yapı.
gıyas çekmek: yardım ve yardımcı istemek.
hakikat: gerçek.
haybet: isteğine erememek, elde edememek.
ibaret: meydana gelmiş.

incirar: çekilme.
kelimat-ı kudret: Allah'ın kudretiyle yarattığı ve her biri bir kelime gibi mana ifade eden varlıklar.
kesret: çokluk.
lâfz-ı mücessem: cisimleşmiş söz, kelime.
mahbup: sevilen, sevgili.
malûmat: bilgiler.
masnuat: sanatlı bir şekilde

yaratılmış varlıklar.

mecazi: gerçek olmayan, geçici.
meşgul olmak: uğraşmak, ilgilenmek.

me'yusâne: ümitsizce.

Sâni-i Zülcelâl: her şeyi sanatlı olarak yaratan yüce Allah.

sermaye: varlık, servet.

sermest-i cam-ı aşk: aşk yüzünden sarhoş olmuş.

silsile-i efkâr: fikir silsilesi, zinciri.
uful etmek: kaybolmak, görünmemek.

vahdet: Allah'ın birliği.

vicdan: iyiyi kötüden ayıran temel, yüksek duygu merkezi.

zahirperest: dış görünüşe değer veren.

zeval: sona erme, yokluk.

يَكِي خَوَاهُ، يَكِي خَوَانُ، يَكِي جَوِي، يَكِي بِيْنُ،

يَكِي دَانُ، يَكِي كُوِي

demistir. (HAŞİYE) Yani, ① yalnız biri iste; başkaları istenmeye değmiyor. ② Biri çağır; başkaları imdada gelmiyor. ③ Biri talep et; başkaları lâıyk değiller. ④ Biri gör; başkalar her vakit görünmüyorlar, zeval perdesinde saklanıyorlar. ⑤ Biri bil; marifetine yardım etmeyen başka bilmekler faydasızdır. ⑥ Biri söyle; Ona ait olmayan sözler, malâyani sayılabilir.

نَعَمْ، صَدَقْتَ أَيَّ جَامِي ۞ هُوَ الْمَطْلُوبُ ۞ هُوَ الْمَحْبُوبُ ۞
هُوَ الْمَقْصُودُ ۞ هُوَ الْمَعْبُودُ

Evet Cami, pek doğru söyledin. Hakikî mahbup, hakikî matlûp, hakikî maksut, hakikî ma'bud, yalnız Odur.

كَه «لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ» بَرَابَرٍ مِيزَنَدُ عَالَمٍ

Çünkü, bu âlem bütün mevcudatıyla, muhtelif dilleriyle ayrı ayrı nağamatıyla zikr-i İlâhînin halka-i kübrasında beraber لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ¹ der, Vahdaniyete şahadet eder.

لَا أَحَبُّ الْأَفْلَينِ² 'nin açtığı yaraya merhem sürüyor ve alâkayı kestiği mecazî mahbuplara bedel, bir Mahbub-i Lâyezalî'yi gösteriyor.

* * *

HAŞİYE: Yalnız bu satır Mevlâna Cami'nin kelâmıdır.

1. Ondan başka hiçbir ilâh yoktur. (Bakara Suresi: 163.)

2. Batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

bedel: karşılık.
hakikî: gerçek.
halka-i kübra: büyük halka.
haşıye: açıklayıcı not, dipnot.
imdat: yardım.
kelâm: söz, lâf.
ma'bud: kendisine ibadet edilen.
Mahbub-i Lâyezalî: her şeyin kendisine sevgi beslediği yok

olmayan Allah.
mahbup: sevilen.
maksut: amaçlanan.
malâyani: faydasız, boş şey.
marifet: bilme, tanıma.
matlûp: istenilen.
mecazî mahbup: dünyevî, geçici sevgililer.
merhem: ilâç.
mevcudat: varlıklar.

muhtelif: çeşitli, farklı.
nağamat: güzel sesler, nağmeler.
şahadet: şahitlik, tanıklık.
talep etmek: istemek.
vahdaniyet: Allah'ın birliği.
vakit: zaman.
zeval: yokluk.
zikr-i ilâhî: Allah'ı zikretmek.

alâka: ilgi.
âlem: kâinat, dünya.

Bundan yirmi beş sene kadar evvel İstanbul Boğazındaki Yûşa Tepesinde, dünyanın terkine karar verdiğim bir zamanda, bir kısım mühim dostlarım beni dünyaya, eski vaziyetime döndürmek için yanıma geldiler.

Dedim: “Yarına kadar beni bırakınız; istihare edeyim.”

Sabahleyin kalbime bu iki levha hutur etti. Şiire benzer, fakat şiir değiller. O mübarek hatıranın hatırı için ilişmedim. Gel-diği gibi muhafaza edildi. Yirmi Üçüncü Sözün ahirine ilhak edilmişti; makam münasebetiyle buraya alındı.

Birinci Levha

[Ehl-i gaflet dünyasının hakikatini tasvir eder levhadır.]

Beni dünyaya çağırma; Ona geldim fenâ gördüm.
Demâ gaflet hicap oldu; Ve nur-i Hak nihan gördüm.
Bütün eşya-i mevcudat, Birer fânî muzır gördüm.
Vücut desen, onu giydim; Ah, ademdi, çok belâ gördüm!
Hayat desen, onu tattım; Azap ender azap gördüm.
Akıl ayn-ı ikap oldu; Bekayı bir belâ gördüm.
Ömür ayn-ı heva oldu; Kemal ayn-ı heba gördüm.
Amel ayn-ı riya oldu; Emel ayn-ı elem gördüm.
Visal nefs-i zeval oldu; Devayı ayn-ı dâ gördüm.
Bu envar zulûmat oldu; Bu ahabî yetim gördüm.
Bu savtlar na'y-i mevt oldu; Bu ahyâyı mevat gördüm.
Ulûm evhama kalboldu; Hikemde bin sakam gördüm.
Lezzet ayn-ı elem oldu; Vücutta bin adem gördüm.
Habip desen, onu buldum; Ah, firakta çok elem gördüm!

adem: yokluk.
ahbap: dostlar, sevgililer.
ahir: son.
ahyâ: diriler, canlılar.
amel: dinin emirlerini yerine getirme.
ayn-ı d': hastalığın kendisi.
ayn-ı elem: acının tâ kendisi.
ayn-ı heba: kaybın, zararın tâ kendisi.
ayn-ı heva: boş istek ve arzu.
ayn-ı ikap: cezanın tâ kendisi.
ayn-ı riya: gösterişin tâ ken-

disi.
azap ender: sıkıntı ve acı içinde.
azap: sıkıntı, acı.
beka: sonsuzluk.
belâ: sıkıntı, keder.
demâ: daima, her zaman.
deva: ilâç.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ilâhî hakikatlerin ve ahiretin farkında olmayanlar ya da unutanlar.
elem: acı, üzüntü.
emel: ümit, istek.

envar: ışıklar, nurlar.
eşya-i mevcudat: varlık âlemindeki eşya.
evham: zanlar, vehimler.
evvel: önce.
fânî: geçici.
fena: kötü.
fenâ: geçicilik.
firak: ayrılık.
gaflet: ilâhî hakikatleri ve ahireti unutma ya da farkında olmama hâli.
habip: sevgili.
hicap: perde, örtü.

hikem: hikmetler.
hudur: hatırlama.
ilhak: ekleme, ilâve etme.
istihare: hakkında bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak için abdest alıp dua ettikten sonra rüya görmek üzere uykuya yatma.
kalp olmak: dönüşmek.
kemal: mükemmellik, olgunluk.
levha: tablo.
makam münasebeti: konuyla ilgili olarak.
mevat: ölümler.
muhafaza: koruma.
muzır: zararlı.
mübarek: verimli, bereketli.
mühim: önemli.
na'y-i mevt: ölüm haberi.
nefs-i zeval: yokluğun, ayrılığın kendisi.
nihan: gizli, saklı.
nur-i hak: Cenab-ı Hakkın nuru, ışığı.
sakam: hastalık.
savt: sesler.
tasvir: resimleme, detaylı olarak anlatma.
ulûm: ilimler.
vaziyet: hâl, durum, yaşayış.
visal: kavuşma.
vücut: varlık.
yetim: tek, yalnız, kimsesiz.
zulûmat: karanlıklar.

İkinci Levha

[Ehl-i hidayet ve huzurun ha.kikat-i dünyalarına işaret eder levhadır.]

Demâ gaflet zeval buldu; — Ve nur-i Hak ayan gördüm.

Vücut bürhan-ı Zat oldu; — Hayat mir'at-ı Hak'tır, gör.

Akıl miftah-ı kenz oldu; — Fenâ bab-ı bekadır, gör.

Kemalin lem'ası söndü; — Fakat, Şems-i Cemal var, gör.

Zeval ayn-ı visal oldu; — Elem ayn-ı lezzettir, gör.

Ömür nefis-i amel oldu; — Ebed ayn-ı ömürdür, gör.

Zalâm zarf-ı ziya oldu; — Bu mevtte hak hayat var, gör.

Bütün eşya enis oldu; — Bütün asvat zikirdir, gör.

Bütün zerrat-ı mevcudat; — Birer zakir müsebbih, gör.

Fakrı kenz-i gınâ buldum; — Aczde tam kuvvet var, gör.

Eğer Allah'ı buldunsa; — Bütün eşya senindir, gör.

Eğer Malik-i Mülk'e memlûk isen;

— Onun mülkü senindir, gör.

Eğer hodbin ve kendi nefisine malik isen,

— Bilâaddin belâdır gör;

Bilâhaddin azaptır tat; — Bilâgayet ağırdır, gör.

Eğer hakikî abd-i hudabin isen,

— Hudutsuz bir safadır, gör;

Hesapsız bir sevap var tat; — Nihayetsiz saadet, gör.

Ey nefsim! Kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

“Faniyim, fani olanı istemem. Âcizim, âciz olanı istemem. Ruhumu Rahmân'a teslim eyledim gayr istemem. İsterim, fakat bir yâr-i bâkî isterim. Zerreyim, fakat bir şems-i sermed isterim. Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı umumen isterim”

* * *

abd-i hudabin: Cenab-ı Hak'ı tanıyan kul; iyiyi, doğruyu gözetken kul.

acz: güçsüzlük, zayıflık.

asvat: sesler.

ayan: apaçık.

ayn-ı lezzet: lezzetin tâ kendisi.

ayn-ı ömür: hayatın tâ kendisi.

ayn-ı visal: kavuşmanın tâ kendisi.

azap: acı, sıkıntı.

bab-ı beka: sonsuzluk kapısı.

belâ: sıkıntı, keder.

bilâaddin: sayısız.

bilâgayet: sonsuz, gayet derecede.

bilâhaddin: hadsiz, sınırsız.

bürhan-ı zat: Allah'ın zatının varlığının delili.

demâ: her zaman.

ebed: sonsuzluk.

ehl-i hidayet: iman ve İslâmla şereflenmiş insanlar.

ehl-i huzur: kendilerinin her an Allah'ın huzurunda olduğunu bilen ve ona göre davranan insanlar.

enis: dost.

fakr: fakirlik, ihtiyaç içinde olma.

fenâ: geçicilik.

gaflet: ilâhî hakikatleri ve ahireti unutma ya da farkında olmama hâli.

gayet: son derece.

hakikat-i dünya: dünyanın gerçeği.

hakikî: gerçek.

hesapsız: sayısız.

hiç ender hiç: yokluk içinde yokluk.

hodbin: kendini beğenmiş.

hudutsuz: sınırsız.

huzur: gönül ferahlığı, sükunet.

kemal: mükemmellik, güzellik.

kemalin lem'ası: güzelliğin parlıtsı.

kenz-i gınâ: zenginliğin hazinesi.

lem'a: ışık huzmesi.

levha: tablo.

malik: sahip.

Malik-i Mülk: her şeyin sahibi olan Allah.

memlûk: köle.

mevt: ölüm.

miftah-ı kenz: hazine anahtarı.

mir'at-ı hak: Cenab-ı Hak'ı gösteren ayna.

mülk: mal.

müsebbih: tesbih eden.

nefis: kişinin kendisi.

nefs-i amel: işlerin, fiillerin kendisi.

nihayetsiz: sonsuz.

nur-i hak: hakkın nuru, ışığı.

saadet: mutluluk.

safa: sefa, keyif.

şems-i cemal: cemel güneşi, güneş gibi parlak güzellik.

vücut: varlık.

zakir: zikreden, anan.

zalâm: karanlık.

zarf-ı ziya: parlak kılıf.

zerrat-ı mevcudat: varlıkla-
nın zerrelere, atomları.

zeval: yokluk.

zikir: anma.

Yirmi Üçüncü Söz

* Yirmi Üçüncü Söz, Barla'da 1929'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Şu sözün İki Mebhası vardır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ
سَافِلِينَ ۝ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ¹

Birinci Mebhas

MANIN binler mehasininden yalnız beşini Beş Nokta içinde beyan ederiz.

BİRİNCİ NOKTA

İnsan, nur-i iman ile âlâyilliyine çıkar, Cennete lâyük bir kıymet alır. Ve zulmet-i küfür ile esfel-i safiline düşer, Cehenneme ehil olacak bir vaziyete girer. Çünkü, iman insanı Sâni-i Zülcelâl'ine nispet ediyor. İman bir intisaptır. Öyle ise, insan iman ile insanda tezahür eden sanat-ı İlâhiye ve nukuş-i esma-i Rabbaniye itibarıyla bir kıymet alır. Küfür, o nispeti kateder. O kat'dan sanat-ı Rabbaniye gizlenir, kıymeti dahi yalnız madde itibarıyla olur. Madde ise, hem fâniye, hem zaile, hem muvakkat bir hayat-ı hayvanî olduğundan, kıymeti hiç hükmündedir.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Muhakkak ki Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. • Sonra da onu en aşağı seviyeye indirdik. • Ancak iman eden ve güzel işler yapanlar müstesna. (Tîn Suresi: 4-6.)

âlâyilliyin: yüceler yücesi.

beyan: açıklama.

Cehennem: sonsuz azap yeri.

Cennet: sonsuz mutluluk yeri.

ehil: lâyük olan.

esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı.

fâni: yok olmak.

hayat-ı hayvani: hayvanların

hayatı.

hüküm: değer.

iman: Allah'a ve İslâmın gerekliliğine inanma.

intisap: mensup olma, bağlanma.

itibar: değer.

kat: ortadan kaldırma, yok etme.

küfür: Allah'ı inkâr etme,

inanmama.

kıymet: değer.

mebhas: bahis, konu.

mehasin: güzellikler.

muhakkak: şüphesiz.

nispet: münasebet, bağ.

nukuş-i esma-i Rabbaniye:

Allah'ın isimlerinin nakışları.

nur-i iman: iman nuru.

Rahîm: merhamet sahibi Al-

lah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

sanat-ı İlâhiye: Allah'ın sanatı.

sanat-ı Rabbaniye: her şeyi kendi ölçülerinde terbiye eden Allah'ın sanatı.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.

tezahür: ortaya çıkma, görünme.

vaziyet: durum, hâl.

zail: yok olan.

zulmet-i küfür: küfür karanlığı.

Bu sırrı bir temsil ile beyan edeceğiz. Meselâ, insanların sanatları içinde, nasıl ki maddenin kıymeti ile sanatın kıymeti ayrı ayrıdır; bazen müsvi, bazen madde daha kıymettar, bazen oluyor ki, beş kuruşluk demir gibi bir maddede beş liralık bir sanat bulunuyor. Belki bazen, antika olan bir sanat, bir milyon kıymeti aldığı hâlde, maddesi beş kuruşa da değmiyor. İşte öyle antika bir sanat, antikacıların çarşısına gidilse, harikapişe ve pek eski hünerver sanatkârına nispet ederek, o sanatkârı yâd etmekle ve o sanatla teşhir edilse, bir milyon fiyatla satılır. Eğer kaba demirciler çarşısına gidilse, beş kuruşluk bir demir pahasına alınabilir.

İşte insan, Cenab-ı Hakkın böyle antika bir sanatıdır ve en nazik ve nazenin bir mu'cize-i kudretidir ki, insanı bütün esmasının cilvesine mazhar ve nakışlarına medar ve kâinata bir misal-i musağgar suretinde yaratmıştır.

Eğer, nur-i iman, içine girse, üstündeki bütün manidar nakışlar o ışıkla okunur. O mü'min, şuur ile okur ve o intisapla okutur. Yani, "Sâni-i Zülcelâl'in masnuuyum, mahlûkuyum, rahmet ve keremine mazharım" gibi manalarla, insandaki sanat-ı Rabbaniye tezahür eder. Demek, Sâniine intisaptan ibaret olan iman, insandaki bütün âsâr-ı sanatı izhar eder. İnsanın kıymeti, o sanat-ı Rabbaniyeye göre olur ve âyine-i Samedâniye itibarıyla. O hâlde, şu ehemmiyetsiz olan insan, şu itibarla bütün mahlûkat üstünde bir muhatab-ı İlâhî ve Cennete lâ-yık bir misafir-i Rabbânî olur.

antika: kıymetli, değerli.

âsâr-ı sanat: sanat eserleri.

âyine-i Samedâniye: Allah'ın hiç bir şeye muhtaç olmayışını ve her şeyin Ona muhtaç olduğu "Samed" isminin tecelli ettiğini gösteren ayna.

beyan: açıklama.

cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme, yansıma.

ehemmiyet: önem.

esma: isimler.

hâl: durum.

harikapişe: harika işler yapan.

hünerver: hünerli, becerikli.

ibaret: meydana gelen.

iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma.

intisap: mensup olma, bağlılık.

itibar: değer.

izhar: gösterme.

kerem: lütuf, ihsan, bağış.

kıymet: değer.

kıymettar: değerli.

lâyık: uygun, yakışır.

mahlûk: yaratılmış, canlı varlık.

mahlûkat: yaratılmışlar.

manidar: manalı, anlamlı.

masnu: sanatla yapılmış.

mazhar: sahip olmuş, erişmiş,

yansıma, görünme yeri.

medar: dayanak noktası, sebep.

misafir-i Rabbânî: Allah'ın misafiri.

misal-i musağgar: küçültül-müş örnek.

mu'cize-i kudret: Allah'ın kudretinin mu'cizesi.

muhatab-ı İlâhî: Allah'ın hitap ettiği kimse.

mü'min: iman esaslarına inanan, Müslüman.

müsvi: eşit.

nakış: işleme, süsleme.

nazenin: nazlı.

nazik: güzel, zarif.

nispet: ilgi, bağ, alâka.

nur-i iman: imandan gelen nur, ışıq.

paha: fiyat.

rahmet: acıma, merhamet etme.

sanat: ustalık, yapılan güzel iş, hüner.

sanatkâr: sanat eseri ortaya koyan kimse.

sanat-ı Rabbaniye: Allah'ın

sanatı.

Sâni: Her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.

Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatlara yaratan, Allah.

suret: biçim, şekil.

sır: hakikat.

şuur: bilinç, akıl.

temsil: benzetme.

teşhir: sergileme.

tezahür: görünme, ortaya çıkma.

yâd: anma, hatıra getirme.

Eğer kat-ı intisaptan ibaret olan küfür insanın içine girse, o vakit bütün o manidar nukuş-i esma-i İlâhiye karanlığa düşer; okunmaz. Zira, Sâni unutulsa, Sânia müteveccih manevî cihetler de anlaşılmaz; âdetâ baş aşağı düşer. O manidar âlî sanatların ve manevî âlî nakışların çoğu gizlenir; bâkî kalan ve gözle görülen bir kısmı ise, süflî esbaba ve tabiata ve tesadüfe verilip, nihayet sukut eder. Her biri birer parlak elmas iken, birer sönük şişe olurlar. Ehemmiyeti yalnız madde-i hayvaniyeye bakar. Maddenin gayesi ve meyvesi ise, dediğimiz gibi, kısacık bir ömürde, hayvanatın en âcizi ve en muhtacı ve en kederlisi olduğu bir hâlde, yalnız cüz'î bir hayat geçirmektedir. Sonra tefessüh eder, gider. İşte küfür, böyle, mahiyet-i insaniyeyi yıkar; elmastan kömüre kalbeder.

İKİNCİ NOKTA

İman, nasıl ki bir nurdur, insanı ışıklandırıyor, üstünde yazılan bütün mektubat-ı Samedâniyeyi okutturuyor; öyle de kâinatı dahi ışıklandırıyor, zaman-ı mazi ve müstakbeli zulûmattan kurtarıyor. Şu sırrı, bir vakıada ¹ **اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ** ayet-i kerimesinin bir sırrına dair gördüğüm bir temsil ile beyan ederiz. Şöyle ki:

Bir vakıa-i hayaliyede gördüm ki, iki yüksek dağ var, birbirine mukabil. Üstünde dehşetli bir köprü kurulmuş. Köprünün altında pek derin bir dere; ben o köprünün üstünde bulunuyorum. Dünyayı da her tarafı karanlık, kesif bir zulûmat istilâ etmişti.

1. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcısıdır; onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi: 257.)

âciz: güçsüz.
âli: yüce, yüksek.
ayet-i kerime: Kur'an'ın ayeti.
bâkî: sonsuz.
beyan: açıklama.
cihet: yön taraf.
cüz'î: pek az.
dair: ait.
dehşetli: olağanüstü heyecan

verici; ürkütücü, korkutucu.
ehemmiyet: önem.
elmas: çok değerli.
esbap: sebepler.
gaye: netice.
hâl: durum.
hayvanat: hayvanlar.
hidayet: doğru olan, hak olan; İslâmiyet.
ibaret: meydana gelen

iman: Allah'a ve İslâmın gerekli olan esaslarına inanma
inkâr: kabul ve tasdik etmeme.
istilâ: kaplama.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kat-ı intisap: alâkayı ve bağlılığı kesme.
keder: üzüntü.

kesif: yoğun, koyu.
küfür: Allah'ı inkâr etme.
madde-i hayvaniye: insanın hayvanî yönü.
mahiyet-i insaniye: insana ait özellikler, insanın manevî yönü.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
manidar: manalı.
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.
muhtaç: ihtiyaç sahibi.
mukabil: karşı.
müstakbel: gelecek zaman.
müteveccih: yönelen.
nakış: işleme, süsleme.
nihayet: son derece.
nukuş-i esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin nakışları.
nur: aydınlık, ışıık.
ömür: hayat süresi.
sanat: hüner, ustalık, beceri.
Sâni: sanatlı olarak yaratan Allah.
sukut etme: düşme, alçalma.
süflî: adı, basit.
sır: gizli, manevî hakikat.
tabiat: doğa, canlı, cansız, tüm varlıklar.
tefessüh: bozulma, kokuşma.
temsil: kıyaslama tarzında benzetme.
tesadüf: rastlantı.
vakit: zaman.
vakıa: hâdis, olay.
vakıa-i hayaliye: hayalî olay.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zulûmat: karanlıklar.

Ben sağ tarafıma baktım; nihayetsiz bir zulümat içinde, bir mezar-ı ekber gördüm, yani tahayyül ettim. Sol tarafıma baktım; müthiş zulümat dalgaları içinde azîm fırtınalar, dağdağalar, dâhiyeler hazırlandığını görüyor gibi oldum. Köprünün altına baktım; gayet derin bir uçurum görüyorum zannettim. Bu müthiş zulümata karşı, sönük bir cep fenerim vardı. Onu istimal ettim, yarım yamalak ışığıyla baktım; pek müthiş bir vaziyet bana göründü. Hatta önümdeki köprünün başında ve etrafında öyle müthiş ejderhalar, aslanlar, canavarlar göründü ki, “Keşke bu cep fenerim olmasa idi, bu dehşetleri görmese idim” dedim. O feneri hangi tarafa çevirdim ise, öyle dehşetler aldım. “Eyvah! Şu fener başıma belâdır” dedim.

Ondan kızdım; o cep fenerini yere çarptım, kırdım. Güya onun kırılması, dünyayı ışıklandıran büyük elektrik lâmbasının düğmesine dokundum gibi, birden o zulümat boşandı. Her taraf o lâmbanın nuru ile doldu; her şeyin hakikatini gösterdi. Baktım ki, o gördüğüm köprü gayet muntazam yerde, ova içinde bir caddedir. Ve sağ tarafımda gördüğüm mezar-ı ekber, baştan başa güzel, yeşil bahçelerle, nuranî insanların taht-ı riyasetinde, ibadet ve hizmet ve sohbet ve zikir meclisleri olduğunu fark ettim. Ve sol tarafımda fırtınalı, dağdağalı zannettiğim uçurumlar, şahikalar ise süslü, sevimli, cazibedar olan dağların arkalarında azîm bir ziyafetgâh, güzel bir seyrangâh, yüksek bir nüzhetgâh bulunduğunu hayal meyal gördüm. Ve o müthiş canavarlar, ejderhalar zannettiğim mahlûklar ise, munis deve, öküz, koyun, keçi gibi hayvanat-ı ehliye

azîm: büyük.
cazibe: çekicilik.
dağdağa: sıkıntı, gürültü, telâş, ızdırap.
dâhiye: musibet, felâket, telâş, ızdırap
dehşet: büyük korku
ejderha: korkunç ve hayalî bir

hayvan.
gayet: çok.
güya: sanki.
hakikat: gerçek.
hayal meyal: hayale yakın, hayale benzer.
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvanlar.
hizmet: vazife.
ibadet: kulluk.
istimal: kullanma.
mahlûk: yaratık.
meclis: topluluk.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
munis: insana zarar vermeyen.
muntazam: düzenli.
müthiş: korkunç, korkutan.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
nüzhetgâh: gezi yeri.
seyrangâh: muhteşem man-

zaralı yerler.
sahika: zirve.
tahayyül: hayal etme.
taht-ı riyaset: bir reisin yönetimi altında.
vaziyet: durum.
zan: sanma.
zikir: Allah'ı anma
ziyafetgâh: ziyafet yeri.
zulümat: karanlıklar.

olduğunu gördüm. ¹ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ diyerek
² اللَّهُ وَلِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ayet-i ke-
rimesini okudum, o vakiadan ayıldım.

İşte, o iki dağ mebde-i hayat, ahir-i hayat, yani âlem-i arz ve âlem-i berzahdır. O köprü ise hayat yoludur. O sağ taraf ise geçmiş zamandır. Sol taraf ise istikbaldır. O cep feneri ise, hodbin ve bildiğine itimat eden ve vahy-i semavîyi dinlemeyen enaniyet-i insaniyedir. O canavarlar zannolunan şeyler ise, âlemin hâdisatı ve acip mahlûkattır. İşte enaniyetine itimat eden, zulûmat-ı gaflete düşen, dalâlet karanlığına müptelâ olan adam, o vakiada evvelki hâlîme benzer ki, o cep feneri hükmünde nakıs ve dalâletâlûd malûmat ile, zaman-ı maziyi bir mezar-ı ekber suretinde ve ademâlûd bir zulûmat içinde görüyor. İstikbali gayet fırtınalı ve tesadüfe bağlı bir vahşetgâh gösterir; hem, her birisi bir Hakîm-i Rahîm'in birer memur-i musahharı olan hâdisat ve mevcudatı muzır birer canavar hükmünde bildirir, وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَائُهُمْ

³ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ hükmüne mazhar eder.

Eğer hidayet-i İlâhiye yetişse, iman kalbine girse, nefsin firavuniyeti kırılrsa, kitabullahı dinlese, o vakiada ikinci hâlîme benzeyecek. O vakit, birden, kâinat bir gündüz rengini alır, nur-i İlâhî ile dolar; âlem,

ma.
dalâletâlûd: hak yoldan uzaklaşmış, sapıklığa bulaşmış.
dua: Allah'a yalvarma.
enaniyet: benlik, gurur.
enaniyet-i insaniye: insanın sadece kendine güvenmesi.
evvel: önce.
firavun: kibirli, gururlu ve inatçı (adam).
gayet: son derece.
hâdisat: olaylar.
Hakîm-i Rahîm: hikmetle ve merhametli Allah.
hâl: durum.
hamd: teşekkür, sükran.
hidayet: doğru olan, hak olan.
hidayet-i ilâhiye: Allah'ın kulumu doğru yola erdirmesi.
hodbin: kibirli, kendini beğenen.
hükmünde: değerinde, yerinde.
hüküm: bir şey hakkında verilen karar.
iman: inanç, inanma.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme.
istikbal: gelecek zaman.
itimat: güvenme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kitabullah: Allah'ın kitabı.
mahlûkat: yaratıklar.
mahrum: yoksun.
malûmat: bilgiler.
mazhar: şereflenme, nail olma, kavuşma.
mebde-i hayat: hayatın başlangıcı.
memur-i musahhar: itaatkâr görevli.
mevcudat: varlıklar.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
muzır: zararlı.
müptelâ: bağımlı.
nakıs: eksik.
nefis: insanın kötülüğü isteyen yönü.
nur: aydınlık, ışıık.
nur-i ilâhî: Allah'ın verdiği nur.
suret: şekil.
tağut: put, şeytan.
tesadüf: rastlantı.
vahşetgâh: korkutan yer.
vahy-i semavî: Allah'tan gelen vahiy.
vakit: zaman.
vakia: hâdis, olay.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zan: sanma.
zulûmat: karanlıklar.
zulûmat-ı gaflet: gaflet karanlıkları.

1. İman nurundan dolayı, Allah'a hamd olsun.
2. Allah iman edenlerin dostu ve yardımcıdır; onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidayet nuruna kavuşturur. (Bakara Suresi: 257.)
3. İnkâr edenlerin dostu ise tağutlardır; onları iman nurundan mahrum bırakıp, inkâr karanlıklarına sürüklerler. (Bakara Suresi: 257.)

acip: tuhaf; hayret veren.

âlem: dünya, kâinat.

ayet-i kerime: Kur'an'ın ayeti.

ademâlûd: yoklukla kanşık, yokluk bulaşmış.

âlem-i arz: dünya âlemi.

canavar: korkunç yaratık.

ahir-i hayat: hayatın sonu.

âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem.

dalâlet: doğru yoldan ayrıl-

¹ **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ayetini okur. O vakit, zaman-ı mazi bir mezar-ı ekber değil, belki her bir asrı bir nebî-nin veya evliyanın taht-ı riyasetinde, vazife-i ubudiyeti ifa eden ervah-ı safiye cemaatlerinin vazife-i hayatlarını bitirmekle, ² **اللَّهُ أَكْبَرُ** diyerek makamat-ı âliyeye uçmalarını

ve müstakbel tarafına geçmelerini kalp gözü ile görür. Sol tarafına bakar ki, dağlarmisal bazı inkılâbat-ı berza-hiye ve uhreviye arkalarında, Cennetin bağlarındaki saadet saraylarında kurulmuş bir ziyafet-i rahmaniye-yi o nur-i iman ile uzaktan uzağa fark eder. Ve fırtına ve zelzele, taun gibi hâdiseleri birer musahhar memur bilir. Bahar fırtınası ve yağmur gibi hâdisatı, sureten haşin, manen çok lâtif hikmetlere medar görüyor. Hatta mevdi hayat-ı ebediyenin mukaddimesi; ve kabri saadet-i ebediyenin kapısı görüyor. Daha sair cihetleri sen kıyas eyle; hakikati temsile tatbik et.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

İman hem nurdur, hem kuvvettir. Evet, hakikî imanı elde eden adam, kâinata meydan okuyabilir ve imanın kuvvetine göre, hâdisatın tazyikatından kurtulabilir.

³ **تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ** der, sefine-i hayatta kemal-i emniyetle hâdisatın dağlarvari dalgaları içinde seyrân eder. Bütün ağırlıklarını Kadîr-i Mutlak'ın yed-i kudretine emanet eder, rahatla dünyadan geçer, berzahta istirahat eder, sonra saadet-i ebediyeye girmek için Cennete uçabilir.

Allahü ekber: Allah en büyüktür.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
bahar: kış ile yaz arasındaki mevsim, ilkbahar.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
cemaat: topluluk
Cennet: sonsuz mutluluk yeri.
cihet: yön.
dağlarmisal: dağlar gibi.
dağlarvari: dağlar gibi.
emanet: güvenerek bırakma.
ervah-ı safiye: temiz ve pak ruhlar.
evliya: Allah dostları.
hâdisat: olaylar.
hâdis: olay.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
haşin: kırıncı, sert.
hayat-ı ebediye: sonsuz hayat.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye.
ifa: yerine getirme.
iman: Allah'a inanma, inanç.
inkılâbat-ı berza-hiye ve uhreviye: kabir âlemi ve ahiretteki değişimler.
istirahat: dinlenme.
kabir: mezar.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz kuvvet sahibi Allah.
kâinat: bütün varlıklar.
kemal-i emniyet: tam bir emniyet.
kuvvet: güç.
kıyas: karşılaştırma, benzetme.
lâtif: hoş güzel.
makamat-ı âliye: yüce makamlar.
manen: mana bakımından.
medar: sebep, vesile.
mevdi: ölüm.
mezar-ı ekber: çok büyük mezar.
mukaddime: başlangıç, giriş.
musahhar: emirle hareket eden.
müstakbel: gelecek zaman.
nebi: kendisine kitap indirilmiş peygamber.
nur: aydınlık, ışık.
nur-i iman: imandan gelen nur.

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35.)

2. Allah en büyüktür, en yücedir.

3. Allah'a tevekkül ettim. (Hûd Suresi: 56.)

saadet: mutluluk.

saadet-i ebedi: sonsuz mutluluk.

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.

sair: diğer.

saray: görkemli, iyi, zevkli döşenmiş yapı.

sefine-i hayat: hayat gemisi.

seyran: gezme.

suret: görünüş.

taht-ı riyaset: bir reisin yönetimi altında.

taun: veba.

tazyikat: baskılar

temsil: benzetme, örnek.

vakit: zaman.

vazife-i hayat: hayat vazifesi.

vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi.

yed-i kudret: kudret eli.

zaman-ı mazi: geçmiş zaman.

zelzele: deprem.

ziyafet-i rahmaniye: merhametli olan Allah'ın hazırladığı ziyafet.

Yoksa, tevekkül etmezse, dünyanın ağırlıkları uçmasına değil, belki esfel-i safilîne çeker.

Demek, iman tevhide, tevhit teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dâreyni iktiza eder.

Fakat, yanlış anlama! Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki, esbabı dest-i kudretin perdesi bilip riayet ederek; esbaba teşebbüs ise, bir nevi dua-i fi ilî telâkki ederek; müsebbebatı yalnız Cenab-ı Hak'tan istemek ve neticeleri Ondan bilmek ve Ona minnettar olmaktan ibarettir.

Tevekkül eden ve etmeyenin misalleri, şu hikâyeye benzer:

Vaktiyle iki adam, hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip, büyük bir sefineye bir bilet alıp girdiler. Birisi, girer girmez yükünü gemiye bırakıp, üstünde oturup, nezaret eder; diğeri hem ahmak, hem mağrur olduğundan, yükünü yere bırakmıyor.

Ona denildi: “Ağır yükünü gemiye bırakıp rahat et.”

O dedi: “Yok, ben bırakmayacağım. Belki zayi olur. Ben kuvvetliyim. Malımı, belimde ve başımda muhafaza edeceğim.”

Yine ona denildi: “Bizi ve sizi kaldıran şu emniyetli sefine-i sultaniye daha kuvvetlidir, daha ziyade iyi muhafaza eder. Belki başın döner, yükün ile beraber denize düşersin. Hem, gittikçe kuvvetten düşersin. Şu bükülmüş belin, şu akılsız başın, gittikçe ağırlaşan şu yüklere takat

ahmak: sersem, budala, akılsız, zekâca gelişmemiş.

Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

dest-i kudret: kudret eli.

dua-i fiili: fiilî dua; istenilen bir şeyin meydana gelmesi için lâzım gelen şartları ve sebepleri yerine getirme.

emniyet: güvenlik

esbap: sebepler.

esfel-i safilî: aşağıların en

aşağısı.

hikâye: olay, kıssa.

ibaret: meydana gelen.

iktiza: gerektirme.

iman: inanma.

mağrur: gururlu.

minnettar olma: iyiliğe karşı duyulan şükür hissi.

misal: örnek.

muhafaza: koruma

müsebbebat: sebeplerin sonuçları, neticeler.

nevi: çeşit.

nezaret: gözetme, kontrol.

riayet: gerekenleri yapma.

saadet-i dâreyn: dünya ve ahiret mutluluğu.

sefine: gemi

sefine-i sultaniye: sultanın gemisi.

telâkki: kabul etme.

teslim: kendini Allah'ın emrine bırakma.

teşebbüs: girişme.

tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.

tevhit: Allah'ın bir olduğuna inanma.

vaktiyle: bir zaman.

zayi: elden çıkan.

ziyade: fazla.

getiremeyecek. Kaptan dahi, eğer seni bu hâlde görse, ya divanedir diye seni tart edecek, ya 'Haindir, gemimizi ittiham ediyor, bizimle istihza ediyor, hapis edilsin' diye emredecektir. Hem, herkese maskara olursun. Çünkü, ehl-i dikkat nazarında, zaafı gösteren tekebbürün ile, aczi gösteren gururun ile, rıyayı ve zilleti gösteren tasannuun ile, kendini halka mudhike yaptın; herkes sana gülüyor” denildikten sonra, o bıçarenin aklı başına geldi, yükünü yere koydu, üstünde oturdu. “Oh! Allah senden razı olsun. Zahmetten, hapisten, maskaralıktan kurtuldum” dedi.

İşte ey tevekkülsüz insan! Sen de bu adam gibi aklını başına al, tevekkül et. Tâ bütün kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisenin karşısında titremekten ve hodfüruşluktan ve maskaralıktan ve şekavet-i uhreviyeden ve tazyikat-ı dünyeviye hapsinden kurtulasın.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

İman, insanı insan eder; belki, insanı sultan eder. Öyle ise, insanın vazife-i asliyesi iman ve duadır. Küfür, insanı gayet âciz bir canavar hayvan eder.

Şu meselenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dünyaya gelmelerindeki farkları, o meseleye vazih bir delildir ve bir bürhan-ı kâtıdır.

Evet, insaniyet iman ile insaniyet olduğunu, insan ile hayvanın dünyaya gelişindeki farkları gösterir. Çünkü hayvan, dünyaya geldiği vakit, âdeta başka bir âlemde

aciz: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
âdeta: sanki.
âlem: dünya.
bıçare: çaresiz
bürhan-ı kâti: kesin delil.
canavar: korkunç yaratık.
delil: kanıt.
divane: deli.
dua: yalvarmak ve istemek
ehl-i dikkat: dikkatli.
gayet: son derece.
hâdis: olay.

hain: ihanet eden.
hâl: durum.
hapis: tutuklu, kapalı bir yere konma.
hodfüruş: sadece kendini beğenen.
iman: Allah'a inanma.
insaniyet: insanlık.
istihza: alaya alma
ittiham: suçlama.
kâinat: bütün varlıklar, âlem.
kaptan: gemilerin sevk ve idaresinden sorumlu en üst derecedeki görevli.
küfür: Allah'ı inkâr etme, inançsızlık.
maskara: gülünç duruma düşen.
mecele: konu.
mudhike: gülünç hâl.
nazar: huzur, ön.
razi: memnun.
riya: yalandan gösteriş.
sultan: padişah, hükümdar.
şekavet-i uhreviye: ahirette kötü duruma düşme.
tart: kovma
tasannu: yapmacık, zorlaya-

rak bir şeyi olduğundan daha değerli gösterme.
tazyikat-ı dünyeviye: dünyadaki sıkıntılar.
tekebbür: büyülenme.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
vakit: zaman.
vazife-i asliye: asıl vazife.
vazih: açık.
zaaf: zayıflık.
zahmet: sıkıntı.
zillet: alçaklık, aşağılık.

tekemmül etmiş gibi, istidadına göre mükemmel olarak gelir; yani gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda bütün şerait-i hayatiyesini ve kâinatla olan münasebetini ve kavanin-i hayatını öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı iktidar-ı hayatiyeyi ve meleke-i ameliyeyi, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder; yani ona ilham olunur.

Demek, hayvanın vazife-i asliyesi taallümle tekemmül etmek değildir; ve marifet kesbetmekle terakki etmek değildir; ve aczini göstermekle medet istemek, dua etmek değildir. Belki vazifesi, istidadına göre taammüldür, amel etmektir, ubudiyet-i fiiliyedir.

İnsan ise, dünyaya gelişinde, her şeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına cahil. Hatta yirmi senede tamamen şerait-i hayatı öğrenemiyor. Belki, ahir-i ömrüne kadar öğrenmeye muhtaç. Hem gayet âciz ve zayıf bir surette dünyaya gönderilip, bir iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. On beş senede ancak zarar ve menfaati fark eder; hayat-ı beşeriyenin muavenetiyle ancak menfaatlerini celp ve zararlardan sakınabilir.

Demek ki, insanın vazife-i fitriyesi taallümle tekemmüldür, dua ile ubudiyettir. Yani, “Kimin merhametiyle böyle hakîmâne idare olunuyorum? Kimin keremiyle böyle müşfikane terbiye olunuyorum? Nasıl birisinin lütuflarıyla böyle nazeninâne besleniyorum ve idare ediliyorum?” bilmektir. Ve binden ancak birisine eli yetişemediği hacatına dair, Kadiü'l-Hacat’a lisan-ı acz ve fakr

âciz: güçsüz; beceriksiz.
ahir-i ömür: ömrün sonu.
amel: fiil, iş.
cahil: bilgisiz.
celp: kendine çekmek; elde etmek.
dua: yalvarmak, istemek.
hacat: ihtiyaçlar.
hakîmâne: hikmetli bir şekilde.
hayat-ı beşeri: toplum hayatı.
idare: yönetme.
iktidar-ı hayatiye: hayat gü-

cü.
ilham: Allah'ın bildirmesi.
istidat: kabiliyet, yetenek.
Kadiü'l-Hacat: bütün ihtiyaçları yerine getiren Allah.
kâinat: varlıklar, herkes.
kavanin-i hayat: hayat kanunları.
kerem: lütuf, ihsan, bağış.
kesbetmek: edinmek, kazanmak.
lisan-ı acz ve fakr: fakirlik ve âcizlik dili.
lütuf: ikram, yardım.

marifet: bilgi.
medet: yardım.
meleke: el alışkanlığı, kabiliyet.
meleke-i ameliye: iş yapabilme melekesi, kabiliyeti.
menfaat: faydalı şey.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
muavenet: yardım.
muhtaç: ihtiyacı olan.
mükemmel: tam, eksiksiz.
münasebet: ilgi, alâka.
müşfikane: şefkatlice.

nazeninâne: nazıkçesine.
suret: şekilde.
şerait-i hayat: hayat şartları.
şerait-i hayatiye: hayat şartları.
taallüm: öğrenme.
taammül: çalışma, vazife yapma.
tahsil: elde etme.
tekemmül: mükemmelleşme, olgunlaşma.
terakki: ilerleme.
terbiye: yetiştirme, kabiliyetlerini geliştirme.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyet-i fiiliye: fiilî kulluk, fiilî ibadetler.
vazife: görev.
vazife-i asliye: asıl vazife.
vazife-i fitri: yaratılış vazifesi.

ile yalvarmaktır; ve istemek ve dua etmektir. Yani, aczin ve fakrın cenahlarıyla makam-ı âlâ-i ubudiyete uçmaktır.

Demek, insan bu âleme ilim ve dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir. Mahiyet ve istidat itibarıyla her şey ilme bağlıdır. Ve bütün ulûm-i hakikiyenin esası ve madeni ve nuru ve ruhu, marifetullahtır. Ve onun üssülesası da iman-ı billâhtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyyata maruz ve hadsiz a'dânın hücumuna müptelâ ve nihayetsiz fakrıyla beraber nihayetsiz hacata giriftar ve nihayetsiz metalibe muhtaç olduğundan, vazife-i asliye-i fitriyesi, imandan sonra duadır. Dua ise, esas-ı ubudiyettir.

Nasıl, bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusunu elde etmek için ya ağlar, ya ister; yani, ya fiilî, ya kavli lisan-ı acziyle, bir dua eder, maksuduna muvaffak olur. Öyle de, insan, bütün zihayat âlemi içinde nazik, nazenin, nazdar bir çocuk hükmündedir. Rahmanirrahîm'in dergâhında, ya zaaf ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla dua etmek gerektir; tâ ki, makasıdı ona musahhar olsun veya teshirin şükrünü eda etsin. Yoksa, bir sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi, "Ben kuvvetimle bu kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan acip şeyleri teshir ediyorum. Ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum" deyip küfran-ı nimete sapmak, insaniyetin fitrat-ı asliyesine zıt olduğu gibi, şiddetli bir azaba kendini müstahak eder.

acip: tuhaf, hayret veren.
âciz: zayıf, güçsüz.
acz: güçsüzlük.
a'dâ: düşman.
ahmak: pek akılsız.
âlem: dünya.
arzu: istek.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
beliyyat: belâlar.
cenah: kanat.
derece: mertebe.
dergâh: makam, huzur.
dua: Allah'a yalvarmak, istemek.
eda: yerine getirme.
esas: asıl, temel.
esas-ı ubudiyet: kulluğun aslı, kulluğun esası, temeli.
fakr: fakirlik.
fiili: fiillerle, hareketlerle.
fitrat-ı asliye: aslı yaratılış.
giriftar: yakalanmış.
hacat: ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
haylaz: hoş gitmeyen davranışlarda bulunan.
hüküm: konum, durum.
ilim: hakikati ifade eden bilgi.
iman: Allah'a inanma.
iman-ı billâh: Allah'a iman.
insaniyet: insanlık.
istidat: kabiliyet, yetenek.
itaat: boyun eğme.
kabil-i teshir: boyun eğdirilebilen, itaat ettirilen.
kavli: sözle, konuşarak.
küfran-ı nimet: Allah'ın verdiği nimetleri inkâr etme, nankörlük.
lisan-ı acz: zayıflık ve güçsüzlüğün dili.
maden: kaynak.
mahiyet: nitelik, yapı.
makam-ı âlâ-i ubudiyet: kullu-

ğun en yüce makamı.
makasid: maksatlar, gayeler.
maksut: istenilen şey, arzu.
marifetullah: Allah'ı tanıma, anlama, bilme.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan.
meram: arzu, istek.
metalip: talep olunan, istenen şeyler.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muvaflak: ulaşmak, elde etmek.
müptelâ: tutulmuş.
müstahak: hak eden.
nazdar: nazlı.
nazenin: narin, ince yapılı.
nazik: çabuk incinen.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: aydınlık, ışık.
Rahmanirrahim: şefkatli, merhametli, koruyan Allah.
ruh: öz, can.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme.
tedbir: idare etme.
tekemmül: mükemmelleş-

me, olgunlaşma.
teshir: emrine itaat ettirme, boyun eğdirmeye.
ulûm-i hakikiye: gerçek ilimler.
üssülesas: hakikî sağlam temel.
vasıta: aracı.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife-i asliye-i fitriye: yaratılışa ait asıl vazife.
zaaf: zayıflık, güçsüzlük.
zihayat: hayat sahibi, canlılar.
zıt: bir şeyin aksi, tersi.

BEŞİNCİ NOKTA

İman, duayı bir vesile-i kat'iye olarak iktiza ettiği; ve fitrat-ı insaniye onu şiddetle istediği gibi, Cenab-ı Hak dahi “*Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?*” mealinde,

¹ **قُلْ مَا يَعْبُؤُا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ** ferman ediyor. Hem,
² **أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ** emrediyor.

Eğer desen: “Birçok defa dua ediyoruz, kabul olmuyor. Hâlbuki, ayet umumîdir; her duaya cevap var,” ifade ediyor.

Elcevap: Cevap vermek ayırdır, kabul etmek ayırdır. Her dua için cevap vermek var; fakat kabul etmek, hem ayn-ı matlûbu vermek Cenab-ı Hakkın hikmetine tâbidir.

Meselâ, hasta bir çocuk çağırır: “Yâ hekim, bana bak.”

Hekim, “Lebbeyk,” der, “Ne istersin?” cevap verir.

Çocuk, “Şu ilâcı ver bana” der.

Hekim ise, ya aynen istediğini verir, yahut onun maslahatına binaen ondan daha iyisini verir, yahut hastalığına zarar olduğunu bilir, hiç vermez.

İşte, Cenab-ı Hak Hakîm-i Mutlak, hâzır, nazır olduğu için, abdin duasına cevap verir. Vahşet ve kimsesizlik dehşetini, huzuruyla ve cevabıyla ünsiyete çevirir. Fakat, insanın hevaperestâne ve heveskârâne tahakkümüyü

ma suuru.

iktiza: gerekli olma.

iman: Allah'a inanma.

lebbeyk: buyurun, efendim.

maslahat: fayda, iyilik.

meal: anlam, mana.

meselâ: misal olarak.

nazır: her şeyi bilen ve gören.

şiddet: aşırı derecede.

tâbi: bağlı.

tahakküm: baskı, zorbalık, zorlama.

umumî: herkesle alâkalı, her durumla ilgili.

ünsiyet: dostluk, ahbablık.

vahşet: yalnızlık.

vesile-i kat'iye: insanı isteklerine mutlaka ulaştıracak vasıta.

1. Furkan Suresi: 77.

2. Bana dua edin, size cevap vereyim. (Mü'min Suresi: 60.)

abd: kul.

ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.

ayn-ı matlûp: istediği şeyin aynısı.

binaen: dayanarak.

Cenab-ı Hak: Allah.

cevap: soruya verilen karşılık.

dehşet: büyük korku.

dua: Allah'a yalvarma, iste-

me.

ehemmiyet: önem.

elcevap: cevap olarak.

ferman: emir, buyruk.

fitrat-ı insaniye: insanın maddî ve manevî yapısı.

Hakim-i Mutlak: Sonsuz hikmet sahibi Allah.

hâzır: her yerde hazır olan, bulunan.

hekim: doktor.

hevaperestâne: nefsin isteklerine düşkün bir şekilde.

heveskârâne: hevesine düşkün bir şekilde.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.

huzur: Allah'ın huzurunda ol-

değil, belki hikmet-i Rabbaniyenin iktizasıyla, ya matlû-bunu veya daha evlâsını verir veya hiç vermez.

Hem, dua bir ubudiyettir; ubudiyet ise, semeratı uhreviyedir. Dünyevî maksatlar ise, o nevi dua ve ibadetin vakitleridir; o maksatlar, gayeleri değil.

Meselâ, yağmur namazı ve duası bir ibadettir. Yağmursuzluk, o ibadetin vaktidir; yoksa, o ibadet ve o dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa, o dua, o ibadet halis olmadığından, kabule lâıyk olmaz.

Nasıl ki, güneşin gurubu, akşam namazının vaktidir; hem güneşin ve ayın tutulmaları, küsuf ve husuf namazları denilen iki ibadet-i mahsusanın vakitleridir. Yani, gece ve gündüzün nuranî ayetlerinin nikaplanmasıyla bir azamet-i İlâhiyeyi ilâna medar olduğundan, Cenab-ı Hak, ibadını, o vakitte bir nevi ibadete davet eder. Yoksa, o namaz, açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesabıyla muayyen olan ay ve güneşin husuf ve küsuflarının inkişafı için değildir.

Aynı onun gibi, yağmursuzluk dahi, yağmur namazının vaktidir. Ve beliyelerin istilâsı ve muzır şeylerin tassallutu, bazı duaların evkat-ı mahsusalarıdır ki, insan o vakitlerde aczini anlar; dua ile, niyaz ile Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına iltica eder. Eğer dua çok edildiği hâlde, beliyeler defolunmazsa, denilmeyecek ki, "Dua kabul olmadı." Belki denilecek ki, "Duanın vakti, kaza olmadı." Eğer Cenab-ı Hak, fazl ve keremiyle, belâyı ref etse, nurun âlâ nur, o vakit dua vakti biter, kaza olur.

âciz: zayıf, güçsüz.

ayet: Allah'ın varlığını gösteren delil.

azamet-i İlâhiye: Allah'ın büyüklüğü.

belâ: kötü olay, sıkıntı.

beliyye: belâ, felâket, kötü olay.

Cenab-ı Hak: Allah.

davet: çağırma.

def: ortadan kaldırma, yok etme.

dergâh: sığınılacak yer.

dua: Allah'a yalvarma, istemek.

dünyevi: dünyaya ait, dünya ile ilgili.

evkat-ı mahsusa: özel zamanlar.

evlâ: daha iyi, daha uygun.

fazl: lütuf, ihsan.

gaye: hedef.

hâl: durum.

halis: ihlâslı, Allah nızası için.

hikmet-i Rabbaniye: Allah'ın hikmeti.

husuf: ay tutulması.

ibad: kullar.

ibadet: kulluk vazifesi.

ibadet-i mahsusa: özel zaman-

larda yapılan ibadet.

iktiza: gerektirme.

ilân: herkese duyurma, gösterme.

iltica: sığınma.

inkişaf: açılma, ortaya çıkma.

istilâ: kaplama, yayılma, ele geçirme.

Kadîr-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah.

kaza: olacağı Allah tarafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması.

kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.

küsuf: güneş tutulması.

maksat: amaç; ihtiyaç.

matlûp: talep edilen, istenilen.

medar: sebep, vesile.

meselâ: örneğin, örnek olarak.

muayyen: belli, belirli.

muzır: zararlı.

müneccim: astronomi ile uğraşan kişi.

nevi: çeşit.

nikap: örtü; kapanma.

niyaz: yalvarma, yakarma.

niyet: maksat, amaç.

nurani: nurlu, ışıklı, parlak

nurun ala nur: nur üstüne nur.

ref: kaldırma, giderme.

semerat: meyveler, neticeler.

tasallut: musallat olma, peşini bırakmama.

ubudiyet: kulluk vazifesini yerine getirme.

uhrevî: ahirete dair, ahirete ait.

vakit: zaman.

Demek dua, bir sır-ı ubudiyettir. Ubudiyet ise, halisen livechillâh olmalı. Yalnız aczini izhar edip, dua ile Ona iltica etmeli; rububiyetine karışmamalı. Tedbiri Ona bırakmalı, hikmetine itimat etmeli, rahmetini ittiham etmemeli.

Evet, hakikat-i hâlde, ayat-ı beyyinatın beyanıyla sabit olan: Bütün mevcudat, her birisi birer mahsus tesbih ve birer hususî ibadet, birer has secde ettikleri gibi; bütün kâinattan dergâh-ı İlâhiyeye giden, bir duadır.

Ya istidat lisanıyladır; bütün nebatatın duaları gibi ki, her biri lisan-ı istidadıyla Feyyaz-ı Mutlak'tan bir suret talep ediyorlar ve esmasına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar.

Veya ihtiyac-ı fitrî lisanıyladır; bütün zîhayatın, iktidarları dahilinde olmayan hacat-ı zaruriyeleri için dualarıdır ki, her birisi o ihtiyac-ı fitrî lisanıyla Cevad-ı Mutlak'tan idame-i hayatları için bir nevi rızık hükmünde bazı metali istiyorlar.

Veya lisan-ı ızdırarıyla bir duadır ki, muhtar kalan her bir zîruh, kat'î bir iltica ile dua eder, bir hamî-i meçhulüne iltica eder, belki Rabb-i Rahîm'ine teveccüh eder.

Bu üç nevi dua bir mâni olmazsa daima makbuldür.

Dördüncü nevi ki, en meşhurdur, bizim duamızdır. Bu da iki kısımdır: Biri fiilî ve hâlî, diğeri kalbî ve kâlidir.

Meselâ, esbaba teşebbüs, bir dua-i fiilîdir. Esbabın içti-
maı, müsebbebi icat etmek için değil, belki lisan-ı hâl ile

âciz: gücü yetmez.
ayat-ı beyyinat: apaçık ayetler.
beyan: bildirme.
Cevad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Allah.
dahil: iç; kapsam.
dergâh-ı İlâhiye: Allah'ın huzuru, Allah'ın katı.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
dua-i fiilî: fiilî dua; istenilen bir şeyin meydana gelmesi için gereken şartlara ve se-

beplere başvurma.
esbab: sebepler, vasıtalar.
esma: isimler.
feyyaz-ı Mutlak: istekleri kabul edip veren Allah.
fiilî: fiille ilgili, amelî.
hacat-ı zaruriye: zorunlu ihtiyaçlar.
hakikat-i hâl: gerçekte.
hâlî: hâletle alâkalı.
halisen: ihlâslı olarak
hamî-i meçhul: bilinmeyen koruyucu.
has: kendine ait.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak. manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
hususî: şahsî; özel.
hüküm: kabul edilen.
ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.
icad: vücuda getirmek, yoktan yaratmak.
içtima: toplanması, bir araya gelmesi.
idame-i hayat: hayatını devam ettirme.

ihtiyac-ı fitrî: yaratılışın gereği olan ihtiyaç.
iktidar: güç, kuvvet.
iltica: sığınma,
istidat: kabiliyet, yetenek.
itimat: güvenme
ittiham: suçlama.
izhar: gösterme.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kalbî: kalpten.
kâlî: sözlü dil ile.
kat'î: kesin.
lisan: dil, ifade tarzı.
lisan-ı hâl: hâl ve hareketlerin dili.
lisan-ı istidat: kabiliyet ve yetenek dili.
lisan-ı ızdırar: çaresizlik ve mecburiyet dili.
livechillâh: Allah için
mahsus: özel, has olan.
makbul: kabul edilmiş.
mâni: engel.
mazhariyet-i münkeşife: bir şeyin bir şey üzerinde ortaya çıkması, görünmesi
meselâ: örnek olarak.
meşhur: bilinen.
metali: lâzım olan ihtiyaçlar.
mevcudat: varlıklar.
muhtar: zor durumda kalan.
müsebbep: sebep olunarak meydana getirilen; sonuç, netice.
nebatat: bitkiler.
nevi: çeşit.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhametle muamele eden Allah.
rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme
rububiyet: rablık; Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi; terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması.
rızık: hayatın devamı için gerekli bir ihtiyacı gideren şey.
sabit: değişmez olan.
secde: ibadet.
suret: şekil, biçim.
sırr-ı ubudiyet: kulluğun sırrı.
talep: istemek.
tedbir: idare etme.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma bunu söz ve hareketlerle ifade etme.
teşebbüs: girişim, girişme.
teveccüh: yönelme.
ubudiyet: kulluk vazifesini yerine getirme.
zîhayat: hayat sahibi, canlılar.
zîruh: ruh sahibi.

müsebbebi Cenab-ı Hak'tan istemek için, bir vaziyet-i marziye almaktır. Hatta çift sürmek, hazine-i rahmet kapısını çalmaktır. Bu nevi dua-i fiilî, Cevvad-ı Mutlak'ın isim ve ünvanına müteveccih olduğundan, kabule mazhariyeti ekseriyet-i mutlakadır.

İkinci kısım, lisan ile, kalp ile dua etmektir; eli yetişmediği bir kısım metalibi istemektir. Bunun en mühim ciyeti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki: Dua eden adam anlar ki, birisi var; onun hatırat-ı kalbini iştirir, her şeye eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına medet eder.

İşte ey âciz insan ve ey fakir beşer! Dua gibi hazine-i rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medarı olan bir vesileyi elden bırakma. Ona yapış; âlâyilliyin-i insaniyete çık. Bir sultan gibi, bütün kâinatın dualarını kendi duan içine al, bir abd-i küllî ve bir vekil-i umumî gibi ¹ **إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ** de, kâinatın güzel bir takvimi ol.

abd-i küllî: bütün yaratılmışların ibadet ve tesbihatlarını kendi şahsında temsil edebilen kul.
âciz: güçsüz, zayıf.
âlâyilliyin-i insaniyet: insanlığın en yüksek derecesi.
arzu: istek.
beşer: insanoglu.
Cenab-ı Hak: Allah.
Cevvad-ı Mutlak: sonsuz cömertlik ve iyilik sahibi Cenab-ı Hak.
cihet: yön.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
dua-i fiilî: fiilî dua; istenilen bir şeyin meydana gelmesi için gereken şartlara ve sebeplere başvurma.

1. Ancak Senden yardım isteriz. (Fatıha Suresi: 5.)

ekseriyet-i mutlaka: kesin çoğunluk.
fakir: muhtaç.
fakir: fakirlik.
gaye: netice.
hatırat-ı kalp: kalbe gelen hatıralar.
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.

lisan: dil; söz.
mazhariyet: nail olma, kavuşma.
medar: sebep, vesile.
medet: yardım.
merhamet: acıma, şefkat gösterme.
metalip: lâzım olan ihtiyaçlar.
mühim: önemli.
müsebbep: sebebin oluşturduğu şey; sonuç, netice.

müteveccih: yönelmiş, yönelmiş olma.
nevi: çeşit.
sultan: padişah.
takvim: program, biçim.
ünvan: isimler.
vaziyet-i marziye: razı oluncak hâl.
vekil-i umumî: umurun namına hareket eden vekil.
vesile: sebep, vasıta.

İkinci Mebhas

İnsanın saadet ve şekavetine medar Beş Nükteden ibarettir.

İnsan, ahsen-i takvimde yaratıldığı ve ona gayet cami bir istidat verildiği için, esfel-i safilinden tâ âlâyılliyine, fers-ten tâ Arşa, zerreden tâ şemse kadar dizilmiş olan makamata, meratibe, derecata, derekâta girebilir ve düşebilir bir meydan-ı imtihana atılmış, nihayetsiz sukut ve suuda giden iki yol onun önünde açılmış bir mu'cize-i kudret ve netice-i hilkat ve acube-i sanat olarak şu dünyaya gönderilmiştir. İşte insanın şu dehşetli terakki ve tedennisinin sırrını Beş Nüktede beyan edeceğiz.

BİRİNCİ NÜKTE

İnsan, kâinatın ekser envaina muhtaç ve alâkardır. İhtiyacı âlemin her tarafına dağılmış; arzuları ebede kadar uzanmış. Bir çiçeği istediği gibi, koca bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedî Cenneti de arzu eder. Bir dostunu görmeye müştak olduğu gibi, Cemîl-i Zülcelâl'i de görmeye müştaktır. Başka bir menzilde duran bir sevdiğini ziyaret etmek için, o menzilin kapısını açmaya muhtaç olduğu gibi, berzaha göçmüş yüzde doksan dokuz ahababını ziyaret etmek ve firak-ı ebedîden kurtulmak için, koca dünyanın kapısını kapayacak ve bir mahşer-i acayip olan ahiret kapısını açacak, dünyayı kaldırıp ahireti yerine kuracak ve koyacak bir Kadîr-i Mutlak'ın dergâhına ilticaya muhtaçtır.

acube-i sanat: hayret uyandıran sanat eseri.
ahbap: dostlar.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
ahsen-i takvim: en mükemmel ve en güzel biçim.
alâkadar: ilgili.
âlâyıllıyyin: en yüksek mer-tebe.
âlem: kâinat.
Arş: göğün en yüksek taba-kası.
arzu: istek.

berzah: öldükten sonra ruh-ların kıyamete kadar bekleyeceği yer.
beyan: anlatma, bildirme.
camî: kapsayan, bir çok özeliği içinde barındıran.
Cemîl-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve güzellik sahibi Allah.
Cennet: sonsuz mutluluk yeri.
dehşet: hayret verici.
derecat: dereceler.
derekât: en aşağı katlar.

dergâh: sığınacak yer.
ebed: sonsuzluk.
ebedî: sürekli, sonsuz.
ekser: en çok, daha ziyade.
enva: türler, çeşitler.
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı.
fers: yeryüzü, dünya.
firak-ı ebedî: sonsuz ayrılık.
gayet: son derece.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
iltica: sığınma.
insan: Allah'ın en güzel biçimde yarattığı varlık.

istidat: kabiliyet, yetenek.
Kadîr-i Mutlak: sonsuz kudret sahibi Allah.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı
mahşer-i acayip: hayret verici şeylerin toplandığı yer.
makamat: makamlar.
mebhas: bahis, konu, bölüm.
medar: sebep, vesile.
menzil: varılacak yer, konak yeri.
meratip: mertebeler.
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı.
mu'cize-i kudret: Allah'ın kudretinin mu'cizesi.
muhtaç: ihtiyacı olan.
müştak: arzulu, özleyen, can atan.
netice-i hilkat: yaratılışın neticesi.
nihayetsiz: sonsuz.
nükte: herkesin anlayamadığı ince mana, ancak dikkat edildiğinde anlaşılan ince söz ve mana.
saadet: mutluluk.
sukut: düşme, düşüş, aşağı inme.
suud: yukarı çıkma, yükselme.
sır: insan aklının erişemediği ilâhî hikmet.
şekavet: bahtı karalık, kötü halislik.
şems: güneş.
tedenni: daha kötü bir dereceye düşme, gerileme.
terakki: ilerleme, gelişme.
zerre: en küçük parça.
ziyaret: görmeye gitme

İşte, şu vaziyette bir insana hakikî ma'bud olacak, yalnız her şeyin dizgini elinde, her şeyin hazinesi yanında, her şeyin yanında nazır, her mekânda hazır, mekândan münezzeh, aczden müberra, kusurdan mukaddes, nakstan muallâ bir Kadîr-i Zülcelâl, bir Rahîm-i Zülcemal, bir Hakîm-i Zülkemat olabilir. Çünkü, nihayetsiz hacat-ı insaniyeyi ifa edecek, ancak nihayetsiz bir kudret ve muhit bir ilim sahibi olabilir. Öyle ise, ma'budiyyete lâayık yalnız Odur.

İşte ey insan! Eğer yalnız Ona abd olsan, bütün mahlûkat üstünde bir mevki kazanırsın. Eğer ubudiyyetten istinkâf etsen, âciz mahlûkata zelil bir abd olursun. Eğer enaniyetine ve iktidarına güvenip tevekkül ve duayı bırakıp, tekebbür ve davaya sapsan, o vakit, iyilik ve icat cihetinde, arı ve karıncadan daha aşağı, örümcek ve sinekten daha zayıf düşersin; şer ve tahrip cihetinde, dağdan daha ağır, taundan daha muzır olursun.

Evet, ey insan! Sende iki cihet var: Birisi, icat ve vücut ve hayır ve müspet ve fiil cihetidir. Diğer, tahrip, adem, şer, nefiy, infial cihetidir. Birinci cihet itibarıyla arıdan, serçeden aşağı; sinekten, örümcekten daha zayıfsın. İkinci cihet itibarıyla dağ, yer, göklerden geçersin. Onların çekindiği ve izhar-ı acz ettikleri bir yükü kaldırırsın. Onlardan daha geniş, daha büyük bir daire alırsın. Çünkü sen, iyilik ve icat ettiğin vakit, yalnız vüs'atın nispetinde, elin ulaşacak derecede, kuvvetin yetişecek mertebede iyilik ve icat edebilirsin. Eğer fenalık ve tahrip et sen, o vakit, fenalığın tecavüz ve tahribin intişar eder.

abd: kul.
âciz: güçsüz, kuvvetsiz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
adem: yokluk.
cihet: yan, yön, taraf.
daire: manevî bir emrin (işin) hükmünün geçerli olduğu yer.
derece: miktar.
dizgin: idare, kontrol.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
enaniyet: kendini beğenme.
fiil: iş yapma.
hacat-ı insaniye: insanın ihtiyaçları.
hakikî: gerçek.
Hakîm-i Zülkemat: kemal sahibi, her şeyi faydalı ve hikmetli yaratan Allah.
hazine: kıymetli şeylerin bulunduğu yer.
icat: yeni bir şey ortaya koyma, yapma.
ifa: yerine getirme.
iktidar: güç kuvvet, kabiliyet.
ilim: bilgi, haber.
infial: her hangi bir fiile ya da etkiye maruz kalma.
intişar: yayılma.
istinkâf: yüz çevirme, geri durma.
itibar: değer.
izhar-ı acz: aczini gösterme.
Kadîr-i Zülcelâl: büyüklük sahibi ve her şeye gücü yeten Allah.

kudret: güç, kuvvet.
ma'bud: tapılan, kendisine ibadet edilen.
ma'budiyyet: tapınılma.
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar.
mekân: yer.
mertebe: derece.
mekvi: makam.
muallâ: yüce, yüksek.
muhit: her şeyi kuşatan, kapsamlı.
mukaddes: ayıp ve noksanlardan kurtulmuş.

muzır: zararlı.
müberra: uzak, arınmış.
münezzeh: uzak, yüce.
müspet: olumlu.
naks: eksiklik.
nazır: bakan, gözetken.
nefiy: inkâr etme, yok sayma.
nihayetsiz: sonsuz.
nispet: ölçü, oran.
Rahîm-i Zülcemal: güzellik sahibi, yaratıklarına karşı sonsuz şefkat ve merhametli olan Allah.

şer: kötülük.
tahrip: yıkma, bozma.
taun: veba.
tecavüz: haddini aşma.
tekebbür: kibirlenme.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
ubudiyyet: kulluk.
vakit: zaman.
vaziyet: durum.
vücut: var olma.
vüs'at: genişlik.
zelil: aşağılanmış.

Meselâ, küfür bir fenalıktır, bir tahriptir, bir adem-i tasdikdir. Fakat o tek seyyie, bütün kâinatın tahkirini ve bütün esma-i İlâhiyenin tezyifini, bütün insanîyetin terzilinî tazammun eder. Çünkü, şu mevcudatın âlî bir makamı, ehemmiyetli bir vazifesi vardır. Zira, onlar mektubat-ı Rabbaniye ve merâyâ-i Sübhaniye ve memurin-i İlâhiyedirler. Küfür ise, onları âyinedarlık ve vazifedarlık ve manidarlık makamından düşürüp, abesiyet ve tesadüfün oyuncağı derekesine ve zeval ve firakın tahribiyle çabuk bozulup değişen mevadd-ı fâniyeye ve ehemmiyetsizlik, kıymetsizlik, hiçlik mertebesine indirdiği gibi, bütün kâinat ve mevcudatın âyinelerinde nakışları ve cilveleri ve cemalleri görünen esma-i İlâhiyeyi inkâr ile tezyif eder ve insanlık denilen bütün esma-i kudsiye-i İlâhiyenin cilvelerini güzelce ilân eden bir kaside-i manzume-i hikmet ve bir şecere-i bâkiyenin cihazatını cami çekirdek misal bir mu'cize-i kudret-i bâhire ve emanet-i kübrayı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve melâikeye karşı rüchaniyet kazanan bir sahib-i mertebe-i hilâfet-i arzîyeyi en zelil bir hayvan-ı fânî-i zailden daha zelil, daha zayıf, daha âciz, daha fakir bir derekeye atar; ve manasız, karma karışık, çabuk bozulur bir adî levha derekesine indirir.

Elhâsıl: Nefs-i emmare, tahrip ve şer cihetinde nihayetsiz cinayet işleyebilir. Fakat, icat ve hayırda iktidarı pek azdır ve cüz'îdir. Evet, bir haneyi bir günde harap eder; yüz günde yapamaz. Lâkin, eğer enaniyeti bıraksa, hayrı ve vücudu tevfik-i İlâhiyeden istese, şer ve

abesiyet: lüzumsuz ve gayesiz oluş.
âciz: güçsüz, kuvvetsiz.
adem-i tasdik: kabul etmemek.
adî: değersiz.
âli: yüksek.
âyine: ayna.
âyinedar: ayna olan, yansıtan.
camî: içinde bulunduran, kapsayan.
cemal: güzellik.
cihazat: cihazlar, donanım,

azalar, organlar.
cihet: yön, taraf.
cilve: güzel ve hoş bir biçimde görünme, yansıma.
cinayet: ağır suç.
cüz'î: az.
çekirdek-misal: çekirdek gibi.
dereke: aşağı mertebe, en aşağı mertebe.
ehemmiyet: önem.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
elhâsıl: sonuç olarak.
emanet-i kübra: en büyük

emanet, halifelik.
enaniyet: kendine güvenme, beğenme.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusur ve noksandan uzak isimleri.
fenâ: kötü.
firak: ayrılık.
hane: ev.
harap: yıkma, bozma.
hayvan-ı fânî-i zail: yok olup giden hayvan.

hayır: iyilik, güzellik, fayda.
icat: meydana getirme, yapma.
iktidar: güç yetirme kabiliyeti.
inkâr: inanmama, reddetme, kabul etmeme.
insaniyet: insanlık.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, âlem.
kaside-i manzume-i hikmet: hikmetli ve düzenli bir şekilde yazılmış kaside, şiir.
küfür: Allah'ı inkâr etme.
lâkin: fakat.
levha: üzerinde yazı ya da resim bulunan tablo.
makam: değer; mevki, görev.
mana: anlam.
manidar: manalı.
mektubat-ı Rabbaniye: her şeyi terbiye eden Allah'ın yarattığı ve her biri bir mektup gibi manalar ifade eden varlıklar.
melâike: melekler.
memurin-i İlâhiye: Allah'ın memurları.
merâyâ-i Sübhaniye: eksikliklerden uzak olan Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını gösteren aynalar.
mertebe: derece.
meselâ: örnek olarak.
mevadd-ı fâniye: fânî maddeler.
mevcudat: varlıklar.
mu'cize-i kudret-i bâhire: apaçık kudret mu'cizesi.
nakış: işleme.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
rüchaniyet: üstünlük.
sahib-i mertebe-i hilâfet-i arzîye: yeryüzünde Allah'ın halifesi olma mertebesinin sahibi.
seyyie: suç, günah.
şecere-i bâkiye: daimî, kalıcı ağaç.
şer: kötülük.
tahkir: hakaret etme.
tahrip: yıkma, bozma.
tazammun: içinde bulundurma, içermek.
tefevvuk: üstün gelmek.
terzil: rezil duruma düşmek.
tesadüf: rastlantı.
tevfiik-i İlâhiye: Allah'ın yardımı.
tezyif: alaya alma.
uhde: bir işi üzerine alma.
vazife: görev.
vazifedar: vazifeli.
zelil: aşağılık, alçaklık.
zeval: yok olma.
zira: çünkü.

tahripten ve nefse itimattan vazgeçse, istiğfar ederek tam abd olsa, o vakit ¹ **يُدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ** sırrına mazhar olur. Ondaki nihayetsiz kabiliyet-i şer, nihayetsiz kabiliyet-i hayra inkılâp eder; ahsen-i takvim kıymetini alır, âlâyilliyine çıkar.

İşte, ey gafil insan! Bak, Cenab-ı Hakkın fazlına ve keremine! Seyyieyi bir iken bin yazmak, haseneyi bir yazmak veya hiç yazmamak adalet olduğu hâlde; bir seyyieyi bir yazar, bir haseneyi on, bazen yetmiş, bazen yedi yüz, bazen yedi bin yazar. Hem, şu Nükteden anla ki, o müthiş Cehenneme girmek ceza-i ameldir, ayn-ı addir; fakat Cennete girmek, mahz-ı fazldır.

İKİNCİ NÜKTE

İnsanda iki vecih var: Birisi, enaniyet cihetinde şu hayat-ı dünyeviyeye nazırdır. Diğeri, ubudiyet cihetinde hayat-ı ebediyeye bakar.

Evvelki vecih itibarıyla öyle bir biçare mahlûktur ki, sermayesi, yalnız ihtiyardan bir şa're (saç) gibi cüz'î bir cüz-i ihtiyarî ve iktidardan zayıf bir kesp ve hayattan çabuk söner bir şule ve ömürden çabuk geçer bir müddet-çik ve mevcudiyetten çabuk çürür küçük bir cisimdir. O hâliyle beraber, kâinatın tabakatında serilmiş hadsiz envainin hesapsız efradından nazik, zayıf bir fert olarak bulunuyor.

İkinci vecih itibarıyla ve bilhassa ubudiyete müteveccih acz ve fakr cihetinde, pek büyük bir vüs'atı var, pek

abd: kul.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması.

âlâyilliyin: en yüksek, en yüce mertebe.

ayn-ı adl: adaletin tâ kendisi.

biçare: çaresiz.

bilhassa: özellikle.

ceza-i amel: yapılan işin cezası.

cihet: yön, özellik.

cisim: madde, nesne.

cüz-i ihtiyarî: insana verilen seçme hürriyeti.

cüz'î: az.

efrat: fertler.

enaniyet: benlik, kendini beğenme.

enva: çeşitler, türler.

evvel: önce.

fakr: fakirlik.

fazl: cömertlik ve ihsan.

fert: birey, kişi.

gafil: duyarsız, sorumsuz, gerçeklerden habersiz davranan kimse.

had: sınır.

hâl: durum.

hasene: iyilik, sevap.

hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.

hayat-ı ebediye: ahiret hayatı.

iktidar: bir şeyi. yapma güç ve kuvvetine sahip olma.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

istiğfar: af dileme, tevbe etme.

itibar: değer.

1. Allah onların günahlarını silip yerlerine iyilikler verir. (Furkan Suresi: 70.)

itimat: güvenme, dayanma.

kabiliyet-i hayır: hayır işleme kabiliyeti.

kabiliyet-i şer: kötülük işleme kabiliyeti.

kâinat: âlem.

kerem: ikram, ihsan.

kesp: kazanç.

kıymet: değer.

mahlûk: yaratık.

mahz-ı fazl: iyilik ve bağışın

tâ kendisi.

mazhar: nail olma.

mevcudiyet: varlık.

müddet: süre.

müteveccih: yönelik.

müthiş: korkunç.

nazır: bakan, yönelik.

nefis: kendi, şahıs.

nihayetsiz: sonsuz.

nükte: ince ve derin mana.

ömür: hayat süresi.

sermaye: ana para.

seyyie: kötülük, günah.

sır: hakikat.

şa're: saç.

şule: alev.

tabakat: tabakalar.

tahrip: yıkmak, bozma.

ubudiyet: kulluk.

vakit: zaman.

vecih: yön; özellik.

vüs'at: genişlik.

büyük bir ehemmiyeti bulunuyor. Çünkü, Fâtır-ı Hakîm, insanın mahiyet-i maneviyesinde nihayetsiz azîm bir acz ve hadsiz cesim bir fakr derç etmiştir—tâ ki, kudreti nihayetsiz bir Kadîr-i Rahîm ve gınâsı nihayetsiz bir Ganî-i Kerîm bir Zatın hadsiz tecelliyatına cami geniş bir âyine olsun.

Evet, insan bir çekirdeğe benzer. Nasıl ki, o çekirdeğe Kudretten manevî ve ehemmiyetli cihazat ve kaderden ince ve kıymetli program verilmiş. Tâ ki, toprak altında çalışıp, tâ o dar âlemden çıkıp, geniş olan hava âlemine girip, Hâlık'ından istidat lisanıyla bir ağaç olmasını isteyip, kendine lâıyk bir kemal bulsun. Eğer o çekirdek, su-imizacından dolayı, ona verilen cihazat-ı maneviyeyi, toprak altında bazı mevadd-ı muzırırayı celbine sarf etse, o dar yerde, kısa bir zamanda, faydasız tefessüh edip çürüyecektir. Eğer o çekirdek, o manevî cihazatını, ¹ **فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى** 'nın emr-i tekvinîsini imtisal edip, hüsnüistimal etse, o dar âlemden çıkacak meyvedar koca bir ağaç olmakla, küçücük cüz'î hakikati ve ruh-i manevîsi, büyük bir hakikat-i külliye suretini alacaktır.

İşte, aynen onun gibi, insanın mahiyetine, kudretten ehemmiyetli cihazat ve kaderden kıymetli programlar tevdi edilmiş.

Eğer insan, şu dar âlem-i arzîde, hayat-ı dünyeviye toprağı altında, o cihazat-ı maneviyesini nefsin hevesatına sarf etse, bozulan çekirdek gibi, bir cüz'î telezzüz için,

hüsnüistimal: iyi ve yerinde kulanma.
imtisal: yerine getirme, boyun eğme.
istidat: potansiyel kabiliyet, yetenek.
kader: Cenab-ı Hakkın takdir ve tayin etmesi.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli olan ve her şeye gücü yeten, Allah.
kemal: mükemmellik.
kudret: güç, kudret.
lisan: dil.
mahiyet: yapı.
mahiyet-i maneviye: manevî yapı.
manevî cihazat: manevî donanım, cihazlar.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
mevadd-ı muzırır: zararlı maddeler.
meyvedar: meyveli.
nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yanı.
nihayetsiz: sonsuz.
program: yapılacak işler için önceden hazırlanmış tasarı, plan.
ruh-i manevi: manevî ruh, program.
sarf: harcama.
suimizac: kötü huy.
suret: şekil.
tecelliyat: Allah'ın isimlerinin manalarını icra etmesi.
tefessüh: bozulma.
telezzüz: lezzet alma.
tevdi: emanet olarak bırakma.
zat: kişi, şahıs.

1. Daneleri ve çekirdekleri çatlatan Allah. (En'am Suresi: 95.)

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem: ortam.
âyine: ayna.
azîm: büyük.
camî: toplayan, içine alan.
celp: kendine çekmek.
cesim: çok büyük.
cihazat: lüzumlu azalar, organlar.
cihazat-ı maneviye: manevî donanım, cihazlar.

cüz'î hakikat: küçük bir gerçek.
cüz'î: az.
dane: çekirdek.
derç: yerleştirme.
ehemmiyet: kıymet, değer.
emr-i tekvinî: yaratma emri.
fakr: fakirlik.
Fâtır-ı Hakîm: her varlık türünü farklı yapıda ve belirli bir amaca yönelik yaratan Allah.

Ganî-i Kerîm: kimseye muhtaç olmayan, sonsuz ikram ve gerçek zenginlik sahibi Allah.
gınâ: zenginlik.
hadsiz: sınırsız.
hakikat-i külliye: büyük gerçek.
Hâlık: yoktan yaratan Allah.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
hevesat: hevesler, istekler.

kısa bir ömürde, dar bir yerde ve sıkıntılı bir hâlde çürüyüp tefessüh ederek, mes'uliyet-i maneviyeyi bedbaht ruhuna yüklenecek, şu dünyadan göçüp gidecektir.

Eğer o istidat çekirdeğini İslâmiyet suyu ile, imanın ziyasıyla, ubudiyet toprağı altında terbiye ederek evamir-i Kur'âniyeyi imtisal edip, cihazat-ı maneviyesini hakikî gayelerine tevcih etse, elbette âlem-i misal ve berzahta dal ve budak verecek ve âlem-i ahiret ve Cennette hadsiz kemalât ve nimetlere medar olacak bir şecere-i bâkiyenin ve bir hakikat-i daimenin cihazatına cami kıymettar bir çekirdek ve revnaktar bir makine ve bu şecere-i kâinatın mübarek ve münevver bir meyvesi olacaktır.

Evet, hakikî terakki ise, insana verilen kalp, sır, ruh, akıl, hatta hayal ve sair kuvvelerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, her biri kendine lâıyk hususî bir vazife-i ubudiyet ile meşgul olmaktadır. Yoksa, ehl-i dalâletin terakki zannettikleri, hayat-ı dünyeviye'nin bütün inceliklerine girmek; ve zevklerinin her çeşitlerini, hatta en süflisini tatmak için bütün letaifini ve kalp ve aklını nefs-i emmareye musahhar edip yardımcı verse, o terakki değil, sukuttur.

Şu hakikati bir vakıa-i hayaliyede, şöyle bir temsilde gördüm ki: Ben büyük bir şehre giriyorum. Baktım ki, o şehirde büyük saraylar var. Bazı sarayların kapısına bakıyorum; gayet şenlik, parlak bir tiyatro gibi, nazar-ı dikkati celp eder, herkesi eğlendirir bir cazibedarlık vardı. Dikkat ettim ki, o sarayın efendisi kapıya gelmiş, it ile

âlem-i ahiret: ahiret âlemi.

âlem-i misal: görüntüler âlemi.

bedbaht: talihsiz.

berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.

cazibedar: çekici.

celp: çekme.

cihazat-ı maneviye: manevî organlar; hisler ve duygular.

ehl-i dalâlet: küfür içinde olanlar.

evamir-i Kur'âniye: Kur'ân'ın emirleri.

gaye: maksat, hedef.

hadsiz: sınırsız.

hakikat-i daime: devam eden gerçek.

hakikî: gerçek.

hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat, ahiret hayatı.

hususî: özel, şahsî.

iman: Allah'a inanma.

imtisal: kullanma.

istidat: potansiyel kabiliyet, yetenek.

kemalât: mükemmellikler.

kuvve: his ve duygu.

letaif: duygular, hisler.

medar: vesile.

mes'uliyet-i maneviye: manevî sorumluluk.

meşgul: ilgilenmek.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

mübarek: bereketli.

münevver: nurlanmış.

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış, merak.

nefs-i emmare: insanı kötüliğe sürükleyen nefis.

nimet: iyilik, ihsan.

revnaktar: parlak.

sair: diğer.

sukut: düşme, aşağı inme.

süflî: bayağı, adî.

sır: kalbe konulan bir duygu.

şecere-i bâkiye: ebedî ağaç.

şecere-i kâinat: kâinat ağacı, ağaca benzeyen kâinat.

tefessüh: bozulma, dağılma.

temsil: benzetme, örnek.

terakki: ilerleme, gelişme.

tevcih: yöneltme.

ubudiyet: kulluk.

vakıa-i hayaliye: hayali olay.

vazife-i ubudiyet: kulluk vazifesi.

ziya: ışık, aydınlık.

oynuyor ve oynamasına yardım ediyor. Hanımlar, yabanî gençlerle tatlı sohbetler ediyorlar. Yetişmiş kızlar dahi, çocukların oynamasını tanzim ediyorlar. Kapıcı da, onlara kumandanlık eder gibi bir aktör tavrını almış. O vakit anladım ki, o koca sarayın içerisi bomboş; hep nazik vazifeler muattal kalmış. Ahlâkları sukut etmiş ki, kapıda bu sureti almışlardır.

Sonra geçtim, bir büyük saraya daha rast geldim. Gördüm ki, kapıda uzanmış vefadar bir it ve kaba, sert, sakin bir kapıcı ve sönük bir vaziyet vardı. Merak ettim: Ne için o öyle, bu böyle? İçeriye girdim; baktım ki, içerisi çok şenlik. Daire daire üstünde, ayrı ayrı nazik vazifelerle, saray ehli meşguldürler. Birinci dairedeki adamlar sarayın idaresini, tedbirini görüyorlar. Üstündeki dairede kızlar, çocuklar ders okuyorlar. Daha üstünde, hanımlar, gayet lâtif sanatlar, güzel nakışlarla iştigal ediyorlar. En yukarıda, efendi, padişahla muhabere edip halkın istirahatini temin için ve kendi kemalâtı ve terakkiyatı için kendine has ve ulvî vazifeler ile iştigal ediyor gördüm. Ben onlara görünmediğim için, “Yasak!” demediler; gezemedim.

Sonra çıktım, baktım. O şehrin her tarafında bu iki kısım saraylar var; sordum.

Dediler: “O kapısı şenlik ve içi boş saraylar, kâfirlerin ileri gelenlerinin ve ehl-i dalâletindir. Diğerleri, namuslu Müslüman büyüklerinin.”

aktör: rol yapan.
ehl-i dalâlet: doğru yoldan çıkanlar.
ehli: halkı, bir yerde oturanlar.
gayet: son derece.
has: özel, ait.
istirahat: dinlenme.
istigal: meşgul olma, uğraş-

ma.
kâfir: Allah'ı inkâr edenler.
kemalât: İnsandaki ahlâk ve huy güzellikleri.
kumandan: komutan.
lâtif: hoş, güzel.
muattal: boş, terk edilmiş.
muhabere: haberleşme.
nazik: hassas, önemli.

sukut: düşme, alçalma.
suret: görüntü.
tanzim: düzenleme.
tedbir: çekip çevirme.
temin: sağlama, karşılama.
terakkiyat: ilerleme, gelişme.
ulvî: yüksek, yüce.
vefadar: söz dinleyen, sadık.
yabanî: yabancı, namahrem.

Sonra bir köşede bir saraya rast geldim. Üstünde “Sa-id” ismini gördüm. Merak ettim. Daha dikkat ettim, su-retimi üstünde gördüm gibi bana geldi. Kemal-i taaccü-bümünden bağırarak, aklım başıma geldi, ayıldım.

İşte, o vakıa-i hayaliyeyi sana tabir edeceğim. Allah hayır etsin.

İşte, o şehir ise, hayat-ı içtimaiye-i beşeriye ve medine-i medeniyet-i insaniyedir. O sarayların her birisi, birer insandır. O saray ehli ise, insandaki göz, kulak, kalp, sır, ruh, akıl gibi letaif ve nefis ve heva ve kuvve-i şehevîye ve kuvve-i gadabiye gibi şeylerdir. Her bir insanda her bir lâtifinin ayrı ayrı vazife-i ubudiyetleri var; ayrı ayrı lezzetleri, elemeleri var. Nefis ve heva, kuvve-i şehevîye ve gadabiye, bir kapıcı ve it hükmündedirler.

İşte o yüksek letaifi, nefis ve hevaya musahhar etmek ve vazife-i asliyelerini unutturmak, elbette sukuttur, terakki değildir. Sair cihetleri sen tabir edebilirsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

İnsan, fiil ve amel cihetinde ve sa'y-i maddî itibarıyla zayıf bir hayvandır, âciz bir mahlûktur. Onun, o cihetteki daire-i tasarrufatı ve malikiyeti o kadar dardır ki, elini uzatsa, ona yetişebilir. Hatta, insanın eline dizginini veren hayvanat-ı ehliye, insanın zaaf ve acz ve tembelliğinden birer hisse almışlardır ki, yabanî emsallerine kıyas edildikleri vakit, azîm fark görünür (ehlî keçi ve öküz, yabanî keçi ve öküz gibi).

âciz: zayıf, güçsüz.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
amel: fiil, iş, emek.
azîm: büyük.
cihet: yön.
daire-i tasarrufat: tasarruflar da-
iresi, sevk ve idare etme dairesi.
dizgin: idare, yönetim.

ehli: evcil.
elem: dert, üzüntü, acı.
emsal: benzer.
fiil: davranış, hareket.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: in-
sanlara ait olan sosyal hayat.
hayvanat-ı ehliye: evcil hayvan-
lar.
heva: istek, arzu, nefse ait olan
şeylere düşkünlük.
hisse: pay.
hüküm: bir şey hakkında verilen
karar.
itibarıyla: bakımından.
kemal-i taaccüp: tam hayrette

kalmak.

kuvve-i gadabiye: hiddet, öf-
ke duygusu.

**kuvve-i şehevîye ve gadabi-
ye:** cinsel istek ve öfke duy-
guları.

kuvve-i şehevîye: dünya
zevklerine istek duygusu; cin-
sel istek.

kıyas: karşılaştırma.

letaif: lâtifeler, duygular.

lezzet: hoş giden şeyler, tat
olma.

mahlûk: yaratık.

malikiyet: sahip olma.

**medine-i medeniyet-i insa-
niye:** insanlığın medeniyet
sehri.

musahhar: emir altına giren.
nefis: insandaki bedenî canlı-
lık; yeme, içme, şehvet gibi
biyolojik ihtiyaçlara duyulan
tabii istek insanın kötülüğü
isteyen yönü.

nükte: ince söz ve mana.

sair: diğer.

sa'y-i maddî: maddî çalışma.

sukut: düşme, alçalma.

suret: resim.

sır: kalbe konulan bir lâtife,
duygu.

tabir: yorum.

terakki: ilerleme, gelişme.

vakit: zaman.

vakıa-i hayaliye: hayalî hâdi-
se.

vazife-i asliye: asıl vazife.

vazife-i ubudiyet: kulluk va-
zifesi.

yabanî: yabana ait, evcil ol-
mayan.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

Fakat o insan, infial ve kabul ve dua ve sual cihetinde, şu dünya hanında aziz bir yolcudur. Ve öyle bir Kerîm'e misafir olmuş ki, nihayetsiz rahmet hazinelerini ona açmış ve hadsiz bedî masnuatını ve hizmetkârlarını ona musahhar etmiş. Ve o misafirin tenezzühüne ve temaşa-sına ve istifadesine öyle büyük bir daire açıp müheyya etmiştir ki, o dairenin nısf-ı kutru, yani merkezden muhit hattına kadar gözün kestiği miktar, belki hayalin gittiği yere kadar geniştir ve uzundur.

İşte, eğer insan enaniyetine istinat edip hayat-ı dünyeviye gaye-i hayal ederek, derd-i maişet içinde muvakkat bazı lezzetler için çalışsa, gayet dar bir daire içinde boğulur, gider. Ona verilen bütün cihazat ve alât ve letâif, ondan şikâyet ederek, haşirde onun aleyhinde şahadet edeceklerdir ve davacı olacaklardır. Eğer kendini misafir bilse, misafir olduğu Zat-ı Kerîm'in izni dairesinde sermaye-i ömrünü sarf etse, öyle geniş bir daire içinde uzun bir hayat-ı ebediye için güzel çalışır ve teneffüs edip istirahat eder; sonra âlâyılliyine kadar gidebilir. Hem de, bu insana verilen bütün cihazat ve alât, ondan memnun olarak ahirette lehinde şahadet ederler.

Evet, insana verilen bütün cihazat-ı acibe, bu ehemmiyetsiz hayat-ı dünyeviye için değil, belki pek ehemmiyetli bir hayat-ı bâkiye için verilmişler. Çünkü, insanı hayvana nispet etsek, görüyoruz ki, insan, cihazat ve alât itibarıyla çok zengindir, yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Hayat-ı dünyeviye lezzetinde ve hayvanî yaşayışında, yüz derece aşağı düşer. Çünkü, her gördüğü

ahiret: öbür dünya, kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
alât: aletler.
âlâyıllıyyin: yücelerin yücesi.
aleyh: onun zaranna, ona karşı.
aziz: muhterem, saygın.
bedî: eşsiz güzel.
cihazat: cihazlar; kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî organlar.
cihazat-ı acibe: şaşırtıcı ci-

hazlar, organlar.
cihet: yön.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı.
dua: Allah'a yalvarma, isteme.
ehemmiyetli: kıymetli, değerli.
ehemmiyetsiz: kıymetsiz, değersiz.
enaniyet: benlik, gurur, kendine güvenme.
gaye-i hayal: hayal edilen gaye, ideal.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.

han: yolcuların misafir olduğu bina.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların diriltilip, bir yere toplanmaları.
hayat-ı bâkiye: sonsuz hayat, ahiret hayatı.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya hayatı.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
hayvanî: biyolojik, bedeni ihtiyaçlar bakımından.
hizmetkâr: hizmetçi.

infial: her hangi bir file ya da etkiye maruz kalkma.
istifade: faydalanma.
istinat: dayanma.
istirahat: dinlenme.
Kerîm: "ikram ve ihsanı bol olan" anlamında Allah'ın bir ismi.
leh: onun faydasına, ondan yana.
letaif: ince duygular.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
muhit: çevre.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
muvakkat: geçici.
müheyya: hazır.
nihayetsiz: sonsuz.
nispet: kıyaslama, karşılaştırma.
nısf-ı kutru: yarıçap.
rahmet: maddî ve manevî nimetler.
sarf: harcama.
sermaye-i ömür: ömür sermayesi.
sual: isteme.
şahadet: şahitlik.
temaşa: bakma, bakıp seyretme.
teneffüs: nefes alma.
tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti.
Zat-ı Kerîm: Cömert zat, kerem sahibi Allah.
ziyade: çok, fazla.

lezzetinde binler elem izi vardır. Geçmiş zamanın elem-leri ve gelecek zamanın korkuları ve her bir lezzetin da-hi elem-i zevali, onun zevklerini bozuyor ve lezzetinde bir iz bırakıyor. Fakat hayvan öyle değil; elemsiz bir lezzet alır, kedersiz bir zevk eder. Ne geçmiş zamanın elem-leri onu incitir, ne gelecek zamanın korkuları onu ürkütür; rahatla yaşar, yatar, Hâlık'ına şükreder.

Demek, ahsen-i takvim suretinde yaratılan insan, ha-yat-ı dünyeviyeye hasr-ı fikir etse, yüz derece, sermaye-ce hayvandan yüksek olduğu hâlde, yüz derece, serçe kuşu gibi bir hayvandan aşağı düşer. Başka bir yerde bir temsil ile bu hakikati beyan etmiştim. Münasebet geldi, yine o temsili tekrar ediyorum. Şöyle ki:

Bir adam, bir hizmetkârına on altın verip “Mahsus bir kumaştan bir kat elbise yaptır” emreder. İkincisine bin al-tın verir, bir pusula içinde bazı şeyler yazılı o hizmetkâr-ın cebine koyar, bir pazara gönderir.

Evvelki hizmetkâr, on altın ile, âlâ kumaştan mükem-mel bir elbise alır. İkinci hizmetkâr, divanelik edip evvel-ki hizmetkâra bakıp, cebine konulan hesap pusulasını okumayarak, bir dükkâncıya bin altın vererek, bir kat el-bise istedi. İnsafsız dükkâncı da kumaşın en çürüğünden bir kat elbise verdi. O bedbaht hizmetkâr, seyyidinin hu-zuruna geldi. Ve şiddetli bir tedip gördü ve dehşetli bir azap çekti.

ahsen-i takvim: insanın en mükemmel ve en güzel bi-çimde yaratılması.
âlâ: kaliteli, değerli.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bedbaht: zavallı, talihsiz.
beyan: anlatma, izah etme.
dehşet: büyük korku hâli.
divane: deli, mantıksızca davranan.
elem: acı, üzüntü.
elem-i zeval: sona erme ele-

mi ve acısı.
elemsiz: acısız, üzüntüsüz.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hasr-ı fikir: bir şeye bütün fikrini verme.
hayat-ı dünyeviyeye: dünya hayatı.
hesap pusulası: ne alacağını gösteren yazı.
hizmetkâr: hizmet eden.
kat: takım.

keder: tasa, kaygı.
lezzet: zevk, haz keyif.
mahsus: kaliteli, değerli.
münasebet: ilgi, alâka; yeri gelme.
pusula: bir işin nasıl yapılaca-ğını gösteren kısa not, mek-tup.
sermaye: ana para.
seyyid: efendi.
suret: biçim, görünüş.
şükür: hamd, teşekkür.
temsil: misal, örnek.

İşte, edna bir şuuru olan anlar ki, ikinci hizmetkâra verilen bin altın, bir kat elbise almak için değildir; belki, mühim bir ticaret içindir.

Aynen onun gibi, insandaki cihazat-ı maneviye ve letaif-i insaniye ki, her birisi hayvana nispeten yüz derece inbisat etmiş. Meselâ, güzelliğin bütün meratibini fark eden insan gözü ve taamların bütün çeşit çeşit ezvak-ı mahsusalarını temyiz eden insanın zaika-i lisaniyesi ve hakaikın bütün inceliklerine nüfuz eden insanın akli ve kemalâtın bütün envaina müştak insanın kalbi gibi, sair cihazları, aletleri nerede? Hayvanın pek basit, yalnız bir iki mertebe inkişaf etmiş aletleri nerede? Yalnız şu kadar fark var ki, hayvan, kendine has bir amelde—münhasıran o hayvanda bir cihaz-ı mahsus-ziyade inkişaf eder. Fakat o inkişaf, hususîdir.

İnsanın cihazat cihetiyle zenginliği şu sırdandır ki: Akıl ve fikir sebebiyle, insanın hasseleri, duyguları fazla inkişaf ve inbisat peyda etmiştir. Ve ihtiyacatın kesreti sebebiyle, çok çeşit çeşit hissiyat peyda olmuştur. Ve hassasiyeti çok tenevvü etmiş; ve fitratın camiiyeti sebebiyle, pek çok makasda müteveccih arzulara medar olmuş; ve pek çok vazife-i fitriyesi bulunduğu sebebiyle, alât ve cihazatı ziyade inbisat peyda etmiştir. Ve ibadatin bütün envaina müstait bir fitratla yaratıldığı için, bütün kemalâtın tohumlarına cami bir istidat verilmiştir.

İşte şu derece cihazatça zenginlik ve sermayece kesret, elbette ehemmiyetsiz, muvakkat şu hayat-ı dünyeviyenin tahsili için verilmemiştir. Belki, şöyle bir insanın

alât: aletler.
arzu: istek.
camî: toplayan, içine alan.
camiiyet: farklı bir çok özelliği içinde bulundurma.
cihaz: aza, organ.
cihazat: cihazlar, maddî ve manevî organlar, duygular.
cihazat-ı maneviye: manevî organlar; hisler ve duygular.
cihaz-ı mahsus: tek bir kabiliyet, yetenek.
cihet: yön.

edna: en aşağı, en küçük.
ehemmiyetsiz: önemsiz.
enva: çeşitler.
ezvak-ı mahsusa: özel zevk-ler.
fitrat: yaratılış, maddî ve manevî yapı.
hakaik: gerçekler.
has: kendine ait
hassasiyet: hassaslık.
hasse: duyu, duygu.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.

hissiyat: hisler, duygular.
hizmetkâr: hizmetçi.
hususî: şahsî, özel.
ibadet: ibadetler.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
inbisat peyda etmek: gelişme göstermek.
inbisat: yayılma, genişleme, açılıp gelişme.
inkişaf: açılma, gelişme.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kemalât: mükemmellikler, olgunluklar.

kesret: çokluk.
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
medar: sebep.
meratip: mertebeler, dereceler.
mertebe: derece.
muvakkat: geçici.
mühim: önemli.
münhasıran: sadece.
müstait: kabiliyetli kimse.
müştak: arzulu.
müteveccih: yönelen.
nispeten: oranla, kıyasla.
nüfuz: içine girebilme; anlayabilme.
peyda: hazır hale gelmek.
sair: diğer, başka.
sermaye: ana para.
sır: sebep, hakikat.
şuur: bilinç.
taam: yemek.
tahsil: elde etme.
temyiz: inceleyip seçme, ayırt etme.
tenevvü: çeşitlenme.
ticaret: alış, veriş.
vazife-i fitriye: yaratılışa ait vazife.
zaika-i lisaniye: dilin tad alma hissi.
ziyade: çok, fazla.

vazife-i asliyesi, nihayetsiz makasıda müteveccih vezaifi-ni görüp, acz ve fakr ve kusurunu ubudiyet suretinde ilân etmek ve küllî nazarıyla mevcudatın tesbihatını müşahe-de ederek, şahadet etmek ve nimetler içinde imdadat-ı Rahmaniye'yi görüp şükretmek ve masnuatta kudret-i Rabbaniyenin mu'cizatını temaşa ederek nazar-ı ibretle tefekkür etmektir.

Ey dünyaperest ve hayat-ı dünyeviye'ye âşık ve sırr-ı ahsen-i takvimden gafil insan! Şu hayat-ı dünyeviye'nin hakikatini, bir vakıa-i hayaliyede, Eski Said görmüş. Onu Yeni Said'e döndürmüş olan şu vakıa-i temsiliye'yi dinle.

Gördüm ki, ben bir yolcuyum, uzun bir yola gidiyo-rum, yani gönderiliyorum. Seyyidim olan zat, bana tah-sis ettiği altmış altından tedricen birer miktar para veri-yordu. Ben de sarf edip pek eğlenceli bir hana geldim. O handa, bir gece içinde on altını kumara mumara, eğ-lencelere ve şöhetperestlik yoluna sarf ettim. Sabahle-yin elimde hiçbir para kalmadı; bir ticaret edemedim, gi-deceğim yer için bir mal alamadım. Yalnız, o paradan bana kalan elemeler, günahlar ve eğlencelerden gelen ya-ralar, bereler, kederler benim elimde kalmıştı.

Birden, ben o hazin hâlette iken, orada bir adam pey-da oldu. Bana dedi:

“Bütün bütün sermayeni zayi ettin; tokada da müsta-hak oldun. Gideceğin yere de, müflis olarak, elin boş gi-deceksin. Fakat, aklın varsa, tevbe kapısı açıktır, bundan sonra sana verilecek bâkî kalan on beş altından, her

acz: zayıflık, güçsüzlük.
bâkî: geride kalan.
dünyaperest: dünyaya aşırı düş-kün.
elem: acı, keder, sıkıntı.
fakr: fakirlik.
gafil: duyarsız, umursamaz.
hakikat: gerçek, doğru.
hâlet: hâl, durum.
han: yolcuların misafir olduğu bi-na.
hayat-ı dünyeviye: dünya haya-tı.
hazin: acınacak hâlde bulunan.
imdadat-ı Rahmaniye: sonsuz rahmet sahibi Allah'ın yardımları.
keder: gam, üzüntü.
kudret-i Rabbaniye: her şeyi ter-biye eden Allah'ın sonsuz kudret ve kuvveti.
kusur: suç, kabahat.
küllî: umumî, kapsamlı.
makasid: maksatlar.
masnuat: sanat eseri varlıklar.
mevcudat: varlıklar.
mu'cizat: mu'cizeler.
müflis: iflâs etmiş.
müstahak: hak eden.
müşahede: gözle görme, seyre-derek anlama.
müteveccih: yönelen.
nazar-ı ibret: ibretle bakma.
nihayetsiz: sonsuz.
peyda: görünme.
sarf: harcama.
sermaye: mal varlığı.
seyyid: efendi.
suret: şekil.
sırr-ı ahsen-i takvim: insanın en mükemmel ve en güzel şekilde yaratılmış olmanın sırrı.
şahadet: şahitlik.
şöhretperestlik: şöhret tutkunlu-ğu.
şükür: teşekkür.

tahsis: ayırma.
tedric: azar azar
tefekür: bir mesele hakkın-da zihni faaliyet gösterme, düşünme.
temaşa: ibretle ve dikkatle bakma.

tesbihat: tesbihler, Allah'ı ek-sik sıfatlardan tenzih etmeler.
tevbe: af dilime.
ubudiyet: kulluk,
vakıa-i hayaliye: hayalî hâdi-se.
temaşa: ibretle ve dikkatle bakma.

rak verilen hayali olay.
vazife-i asliye: asıl vazife.
vezaif: vazifeler.
zat: kişi.
zayi: elden çıkmış, kaybol-muş.

eline geçtikçe, yarısını ihtiyaten muhafaza et; yani, gideceğin yerde sana lâzım olacak bazı şeyleri al.”

Baktım, nefsim razı olmuyor. “Üçte birisini” dedi; ona da nefsim itaat etmedi. Sonra “Dörtte birisini” dedi. Baktım; nefsim müptelâ olduğu âdetini terk edemiyor. O adam hiddetle yüzünü çevirdi, gitti.

Birden, o hâl değişti. Baktım ki, ben tünel içinde su-
kut eder gibi bir sür’atle giden bir şimendifer içindeyim.
Telâş ettim. Fakat ne çare ki hiçbir tarafa kaçılmaz. Ga-
raipten olarak o şimendiferin iki tarafında pek cazibedar
çiçekler, leziz meyveler görünüyordu. Ben de akılsız ace-
miler gibi onlara bakıp elimi uzattım, o çiçekleri kopar-
mak, o meyveleri almak için çalıştım. Fakat o çiçekler ve
meyveler, dikenli mikenli; mülâkatında elime batıyor, ka-
natıyor, şimendiferin gitmesiyle müfarakatından elimi
parçalıyorlar, bana pek pahalı düşüyorlardı.

Birden, şimendiferdeki bir hademe, dedi: “Beş kuruş
ver; sana o çiçek ve meyvelerden istediğin kadar verece-
ğim. Beş kuruş yerine, elin parçalanmasıyla, yüz kuruş
zarar ediyorsun. Hem de, ceza var; izinsiz koparamaz-
sın.”

Birden, sıkıntıdan ne vakit tünel bitecek diye başımı çı-
karıp ileriye baktım, gördüm ki, tünel kapısı yerine çok
delikler görünüyor. O uzun şimendiferden, o deliklere
adamlar atılıyorlar. Bana mukabil bir delik gördüm; iki
tarafında iki mezar taşı dikilmiş. Merak ile dikkat ettim,
o mezar taşında, büyük harflerle “Said” ismi yazılmış

cazibedar: çekici.
garaip: tuhaf, şaşılacak şey.
hademe: hizmetçi.
hâl: durum.
hiddet: öfke.
ihtiyat: ilerisini düşünerek
davranma.

itaat: uyma, dinleme.
leziz: lezzetli.
muhafaza: saklama.
müfarakat: ayrılma, ayrılık.
mülâkat: kavuşma, birleşme.
müptelâ: düşkün, bağımlı.
nefis: kişi kendisi, arzu ve is-

teği.
sukut: düşme, alçalma.
sür’at: hız.
şimendifer: tren.
vakit: zaman.

gördüm. Teessüf ve hayretimden, “Eyvah!” dedim. Birden, o han kapısında bana nasihat eden zatın sesini işittim. Dedi:

“Aklın başına geldi mi?”

Dedim: “Evet geldi. Fakat kuvvet kalmadı, çare yok.”

Dedi: “Tevbe et, tevekkül et.”

Dedim: “Ettim.”

Ayıldım. Eski Said kaybolmuş; Yeni Said olarak kendimi gördüm.

İşte, o vakıa-i hayaliyeyi, Allah hayır etsin, bir iki kısmını ben tabir edeceğim; sair cihetleri sen kendin tabir et.

O yolculuk ise, âlem-i ervahtan, rahm-ı maderden, gençlikten, ihtiyarlıktan, kabirden, berzahtan, haşirden, köprüden geçen ebedülâbâd tarafına bir yolculuktur.

O altmış altın ise, altmış sene ömürdür ki, bu vakıayı gördüğüm vakit, kendimi kırk beş yaşında tahmin ediyordum. Senedim yok, fakat bâkî kalan on beşinden yarısını ahirete sarf etmek için, Kur’ân-ı Hakîm’in halis bir tilmizi beni irşat etti.

O han ise, benim için İstanbul imiş.

O şimendifer ise, zamandır. Her bir yıl bir vagondur.

O tünel ise, hayat-ı dünyeviyedir.

O dikenli çiçekler ve meyveler ise, lezaiz-i nâmeşrudır ve lehviyat-ı muharremedir ki, mülâkat esnasında,

ahiret: öbür dünya.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
bâkî: geride kalan.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.

cihet: yön.
ebedülâbâd: sınırsızlık; Cennet.
enasında: anında, sırasında.
halis: her amelini, yalnız Allah rızası için işleyen.
han: yolcuların misafir olduğu bina.
haşir: kıyametten sonra bütün insanların diriltilip toplandıkları yer.
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı.
irşat: doğru yolu gösterme.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.
lehviyat-ı muharreme: harâm kılınmış olan eğlenceler.
lezaiz-i nameşrua: helâl olmayan lezzetler.
mukabil: karşı, karşılık.
mülâkat: görüşme, kavuşma, birleşme.
nasihat: öğüt.
rahm-ı mader: ana rahmi.
sair: diğer.
sarf: harcama.

senet: dayanılacak güvenilecek şey.
şimendifer: tren.
tabir: yorum.
teessüf: üzülmeye, üzüntü.
tevbe: af dileme.
tevekkül: Allah’a dayanma ve güvenme.
tilmiz: öğrenci, talebe.
vakit: zaman.
vakia: mevcut olay.
vakia-i hayaliye: hayalî olay.
zat: kişi.

tasavvur-i zevaldeki elem kalbi kanatıyor; müfarakatında parçalıyor, cezayı dahi çektiriyor.

Şimendifer hademesi demişti: “Beş kuruş ver. Onlardan istediğin kadar vereceğim.” Onun tabiri şudur ki:

İnsanın helâl sa’yiyle meşru dairede gördüğü zevkler, lezzetler keyfine kâfidir, harama girmeye ihtiyaç bırakmaz. Sair kısımları sen tabir edebilirsin.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE

İnsan, şu kâinat içinde pek nazik ve nazenin bir çocuğa benzer. Zaafında büyük bir kuvvet ve aczinde büyük bir kudret vardır. Çünkü, o zaafın kuvvetiyle ve aczin kudretiyledir ki, şu mevcudat, ona musahhar olmuş. Eğer insan zaafını anlayıp, kâlen, hâlen, tavren dua etse ve aczini bilip istimdat eylese, o teshirin şükürünü eda ile beraber, matlûbuna öyle muvaffak olur ve maksatları ona öyle musahhar olur ki, iktidar-ı zatîsiyle onun aşr-ı mişarına muvaffak olamaz. Yalnız, bazı vakit, lisan-ı hâl duasıyla hâsil olan bir matlûbunu, yanlış olarak kendi iktidarına hamleder.

Meselâ, tavuğun yavrusunun zaafındaki kuvvet, tavuğu aslana saldırtır. Yeni dünyaya gelen aslanın yavrusu, o canavar ve aç aslanı kendine musahhar edip, onu aç bırakıp kendi tok oluyor. İşte, cây-ı dikkat, zaaftaki bir kuvvet ve şayan-ı temaşa bir cilve-i rahmet!..

Nasıl ki, nazdar bir çocuk, ağlamasıyla, ya istemesiyle, ya hazin hâliyle, matlûplarına öyle muvaffak olur ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.

aşr-ı mişar: yüzde bir.

cây-ı dikkat: dikkate edilecek nokta.

cilve-i rahmet: rahmet görüntüsü.

dua: Allah’a yalvarma, isteme.

eda: ödeme.

elem: acı üzüntü.

hademe: hizmetçi.

hâlen: hâl ile, hareketle, davranışla.

haml: yüklemek; isnat etmek.

haram: Islâmiyetçe yasaklanan işler.

hazin: hüznülü, üzüntülü.

iktidar-ı zatî: kendi zatının kuvveti.

istimdat: yardım isteme.

kâfi: yeterli.

kâinat: bütün âlemler.

kâlen: sözle, söyleyerek.

kudret: güç, kuvvet.

lisan-ı hâl: hâl dili.

maksat: gaye, istek.

matlûp: istek, istekler, arzu.

meşru: dinin müsaade ettiği.

mevcudat: varlıklar.

musahhar: boyun eğen, emir altına giren.

muvaffak: başarılı, ulaşır.

müfarakat: ayrılma.

nazdar: nazlı.

nazenin: nazlı.

nazik: narin, ince.

nükte: ince söz ve mana.

sair: diğer.

sa’y: çalışma.

şayan-ı temaşa: seyretmeye değer.

şimendifer: tren.

tabir: yorum, yorumlama.

tasavvur-i zeval: her hangi bir şeyin yok olacağını düşünme.

tavren: tavırla, davranışla.

teshir: boyun eğdirme.

vakit: zaman.

zaaf: zayıflık.

öyle kaviler ona musahhar olurlar ki, o matlûplardan binden birisine, bin defa kuvvetçiğiyle yetişemez. Demek zaaf ve acz, onun hakkında şefkat ve himayeti tahrik ettikleri için, küçücük parmağıyla kahramanları kendine musahhar eder. Şimdi, böyle bir çocuk, o şefkati inkâr etmek ve o himayeti ittiham etmek suretiyle, ahmakane bir gururla, “Ben kuvvetimle bunları teshir ediyorum” dese, elbette bir tokat yiyecektir.

İşte, insan dahi, Hâlık'ının rahmetini inkâr ve hikmetini ittiham edecek bir tarzda küfran-ı nimet suretinde, Karun gibi ¹ اِنَّمَا اَوْتَيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ , yani “Ben kendi ilmimle, kendi iktidarım ile kazandım” dese, elbette sille-i azaba kendini müstahak eder.

Demek şu meşhut saltanat-ı insaniyet ve terakkiyat-ı beşeriye ve kemalât-ı medeniyet, celp ile değil, galebe ile değil, cidal ile değil; belki ona, onun zaafı için teshir edilmiş, onun aczi için ona muavenet edilmiş, onun fakrı için ona ihsan edilmiş, onun cehli için ona ilham edilmiş, onun ihtiyacı için ona ikram edilmiş. Ve o saltanatın sebebi, kuvvet ve iktidar-ı ilmî değil, belki şefkat ve re'fet-i Rabbaniye ve rahmet ve hikmet-i İlâhiyedir ki, eşyayı ona teshir etmiştir.

Evet, bir gözsüz akrep ve ayaksız bir yılan gibi haşerata mağlûp olan insana bir küçük kurttan ipeği giydiren ve zehirli bir böcekten balı yediren, onun iktidarı değil,

acz: âcizlik, güçsüzlük.

ahmakane: akılsızca.

cehil: cahillik.

celp: çekme.

cidal: kavga, savaş.

fakr: fakirlik.

galebe: galip gelme.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

haşerat: böcekler.

hikmet: ilâhî gaye.

himayet: koruma.

ihsan : verme, bağışlama.

ikram: bağış, ihsan.

iktidar-ı ilmi: ilmî güç ve kudret.

ilham: Allah tarafından insanın kalbine veya zihnine indirilen mana.

inkâr: reddetme, kabul etmeme.

ittiham: suçlama.

Karun: Hz Mûsa döneminde yaşamış mevki hırslı, cimriliği ve kıskançlığı ile tanınmış ilim sahibi çok zengin bir Yahudi.

1. Kasas Suresi: 78.

kavi: kuvvetli.

kemalât-ı medeniyet: medeniyetin mükemmellik ve güzelliği.

küfran-ı nimet: nimetleri Cenab-ı Hakın ihsan ettiğini inkâr etme, nankörlük.

matlûp: istekler.

meşhut: görünen.

muavenet: yardım.

musahhar: boyun eğen.

müstahak: hak eden.

Rahmet ve hikmeti İlâhiye: Allah'ın hikmeti ve rahmeti.

rahmet: acıma, merhamet etme.

saltanat: hâkimiyet.

saltanat-ı insaniyet: insanlığın saltanatı.

sille-i azap: azap tokadı.

suret: tarz.

şefkat ve re'fet-i Rabbaniye:

Cenab-ı Allah'ın merhameti ve esirgemesi.

şefkat: karşılıksız merhamet.

tahrik: harekete geçirme.

tarz: üslûp.

terakkiyat-ı beşeriye: insanlığın kaydettiği gelişmeler, ilerlemeler.

teshir: boyun eğdirmeye, itaat ettirme.

zaaf: zayıflık, güçsüzlük.

belki onun zaafının semeresi olan teshir-i Rabbanî ve ikram-ı Rahmanîdir.

Ey insan! Madem hakikat böyledir; gururu ve enaniyeti bırak. Ulûhiyetin dergâhında acz ve zaafını istimdat lisanıyla, fakr ve hacatını tazarru ve dua lisanıyla ilân et ve abd olduğunu göster. Ve ¹ **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** de, yüksel.

Hem deme ki: “Ben hiçbir; ne ehemmiyetim var ki, bu kâinat, bir Hakîm-i Mutlak tarafından kastî olarak bana teshir edilsin, benden bir şükr-ü küllî istenilsin?” Çünkü sen, çendan nefsin ve suretin itibarıyla hiç hükmündesin, fakat vazife ve mertebe noktasında, sen şu haşmetli kâinatın dikkatli bir seyircisi, şu hikmetli mevcudatın belâgatli bir lisan-ı natıkı ve şu kitab-ı âlemin anlayışlı bir mütalâacısı ve şu tesbih eden mahlûkatın hayretli bir nazırı ve şu ibadet eden masnuatın hürmetli bir usta-başısı hükmündesin.

Evet, ey insan! Sen, nebatî cismaniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibarıyla, sagîr bir cüz, hakir bir cüz’î, fakir bir mahlûk, zayıf bir hayvansın ki, bütün dehşetli mevcudat-ı seyyalenin dalgaları içinde çalkanıp gidiyorsun. Fakat, muhabbet-i İlâhiyenin ziyasını tazammun eden imanın nuruyla münevver olan İslâmiyetin terbiyesiyle tekemmül edip, insaniyet cihetinde, abdiyetin içinde bir sultansın ve cüz’iyyetin içinde bir küllîsin, küçüklüğün içinde bir âlemsin. Ve hakaretin içinde, öyle makamın büyük ve daire-i nezaretin geniş bir nazırsın ki,

1. Allah bize yeter; O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

abd: kul.
abdiyet: kulluk.
acz: âcizlik, güçsüzlük.
âlem: dünya, cihan.
belâgat: iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
cihet: yön.
cüz: parça.
cüz’î: parçaya ait olan, pek az.
cüz’iyyet: küçüklük.

çendan: gerçi.
daire-i nezaret: bakış ve kumanda sahası.
dehşetli: korkutucu, korkunç.
dua: Allah’a yalvarma, isteme, niyaz.
ehemmiyet: önem.
enaniyet: benlik, ego, gurur, kendine güvenme.
fakir: zavallı, muhtaç.
fakr: fakirlik.

gurur: büyüklenme.
hacat: ihtiyaçlar.
Hakîm-i Mutlak: sonsuz hikmet sahibi ve her şeyi her hangi bir kayda ve şarta bağlı olmaksızın gayeli ve faydalı yaratan Allah.
hakir: değersiz, kıymetsiz.
haşmetli: ihtişamlı, manalı, gayeli.
hayvanî nefis: insan bedeninin hayvanî yönü.

hikmetli: hikmetli bir şekilde yaratılan.
hüküm: kıymet, değer.
hürmetli: şerefli.
ibadet: kullukta bulunma.
ikram-ı Rahmanî: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah’ın ikram ve ihsanı.
ilân: duyurma.
iman: Allah’a inanma.
insaniyet: insanlık.
İslâmiyet: İslâm dini.
istimdat: yardım isteme.
itibar: değeri.
kâinat: evren, yaratılmış her şey.
kastî: bilerek ve isteyerek.
kitab-ı âlem: âlem kitabı, kâinat.
külli: büyük.
lisan: dil.
lisan-ı natık: konuşan dil.
mahlûk: yaratık.
mahlûkat: yaratılmışlar.
makam: manevî mevki.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mertebe: rütbe, makam.
mevcudat: varlıklar.
mevcudat-ı seyyale: akıp giden varlıklar.
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi.
münevver: nurlanmış.
mütalâacı: okuyucu, tetkik edici.
nazır: bakan, gözetken.
nebatî cismaniyet: insan bedeninin bitkisel yönü.
nefis: insanın kendi, şahsı.
nur: aydınlık, ışıık.
sagîr: küçük, ufak.
semere: meyve; netice.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: beden, vücut.
şükr-ü küllî: Allah’ın vermiş olduğu bütün nimetlere karşı edilen şükürlerin bütünü.
tazammun: içinde bulundurma.
tazarru: yalvarma.
tekemmül: olgunlaşma, mükemmelleşme.
tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.
teshir: boyun eğdirmeye.
teshir-i Rabbanîye: her şeyin Rabbi olan Allah’ın her şeye boyun eğdirmesi.
ulûhiyetin dergâhı: Allah’ın huzuru.
vazife: görev.
vekil: dayanılan, güvenilen Allah.
zaaf: zayıflık, güçsüz.
ziya: nur.

diyebilirsin, “Benim Rabb-i Rahîm'im, dünyayı bana bir hane yaptı; ay ve güneşi o haneme bir lâmba ve baharı bir deste gül ve yazı bir sofr-a-i nimet ve hayvanı bana hizmetkâr yaptı; ve nebatatı, o hanemin ziynetli levazımatı yapmıştır.”

Netice-i kelâm: Sen, eğer nefis ve şeytanı dinlersen, esfel-i safilîne düşersin. Eğer Hak ve Kur'ân'ı dinlersen, âlâyılliyyine çıkar, kâinatın bir güzel takvimi olursun.

BEŞİNCİ NÜKTE

İnsan, şu dünyaya bir memur ve misafir olarak gönderilmiş, çok ehemmiyetli istidat ona verilmiş; ve o istidata göre, ehemmiyetli vazifeler tevdi edilmiş. Ve insanı o gayeye ve o vazifelere çalıştırmak için, şiddetli teşvikler ve dehşetli tehditler edilmiş. Başka yerde izah ettiğimiz vazife-i insaniyetin ve ubudiyetin esasatını şurada icmal edeceğiz; tâ ki, ahsen-i takvim sırrı anlaşılsın.

İşte insan, şu kâinata geldikten sonra, iki cihet ile ubudiyeti var. Bir ciheti, gaibâne bir surette bir ubudiyeti, bir tefekkürü var; diğeri, hâzırâne muhataba suretinde bir ubudiyeti, bir münacatı vardır.

Birinci vecih şudur ki: Kâinatta görünen saltanat-ı Rububiyeti, itaatkârâne tasdik edip, kemalâtına ve mehasinine hayretkârâne nezaretidir.

Sonra, esma-i kudsiye-i İlâhiyenin nukuşlarından ibaret olan bedî sanatları, birbirinin nazar-ı ibretlerine gösterip, dellâllık ve ilâncılıktır.

ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması.

âlâyılliyyin: yüceler yücesi, en yüksek mertebe.

bedi: eşsiz güzel.

cihet: yön.

dehşetli: korkunç, korkutucu.

dellâllık: ilân edicilik.

ehemmiyetli: çok önemli, çok kıymetli.

esasat: esaslar, temel noktalar.

esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.

esma-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın mukaddes isimleri.

gaibâne: hâzırda görünmeksizin, yüz yüze olmadan, gizliden.

gaye: maksat, hedef.

Hak: Allah.

hane: ev.

hayretkârâne: hayret ederek.

hâzırâne: hazırçasına, karşısında bulunup görürcesine.

hizmetkâr: hizmetçi.

ibaret: meydana gelen.

icmal: özetleme.

ilâncılık: duyuruculuk.

istidat: kabiliyet, yetenek.

itaatkârâne: itaat ederek.

izah: açıklama, anlatma.

kâinat: bütün âlemlerin, varlık âlemi.

kemalât: mükemmellikler.

levazımat: ihtiyaç maddeleri.

mehasin: güzellikler.

muhatap: hitap olunan, kendisine söz söylenen, konuşulan kimse.

münacat: Allah'a dua etme, yal-

varma.

nazar-ı ibret: ders alacak bakış.

nebatat: bitkiler.

nefis: insanın kötülüğü isteyen ve sevk eden yönü.

netice-i kelâm: sözün özü.

nezaret: bakma, seyretme.

nukuş: nakışlar, işlemeler.

nükte: ince manalı söz.

Rabb-i Rahim: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.

saltanat-ı rububiyet: kâinatı

terbiye ve idare edici olan Allah'ın saltanatı.

sanat: eser; eserdeki ustalık ve hüner.

sofra-i nimet: nimet sofrası.

suret: tarz, biçim.

sır: gizlilik

şeytan: tamamen kötü olan ve kötülüğe teşvik eden varlık.

şiddetli: çok etkili, çok tesirli.

takvim: küçük bir örnek.

tasdik: doğruluğunu kabul etme.

tefekür: zihni faaliyet gösterme, düşünme, fikir üretme.

tehdit: korkutarak uyarma.

teşvik: sevklandırmek, cesaret vermek.

tevdi: bırakma, emanet verme.

ubudiyet: kulluk.

vazife: görev.

vazife-i insaniyet: insan olmanın gerektirdiği görev.

vecih: yön, yan, taraf.

ziynet: süs.

Sonra, her biri birer gizli hazine-i maneviye hükmünde olan esma-i Rabbanîyenin cevherlerini idrak terazisiyle tartmak, kalbin kıymetşinaslığı ile takdîrkârâne kıymet vermektir.

Sonra, kalem-i Kudretin mektubatı hükmünde olan mevcudat sahifelerini arz ve sema yapraklarını mütâlâa edip, hayretkârâne tefekkürdür.

Sonra, şu mevcudattaki ziynetleri ve lâtif sanatları istihsankârâne temaşa etmekle, onların Fâtır-ı Zülcelmal'inin marifetine muhabbet etmek ve onların Sâni-i Zülkernal'inin huzuruna çıkmaya ve iltifatına mazhar olmaya bir iştiyaktır.

İkinci vecih huzur ve hitap makamıdır ki, eserden müessire geçer. Görür ki, bir Sâni-i Zülcelâl, kendi sanatının mu'cizeleri ile kendini tanıttırmak ve bildirmek ister. O da iman ile, marifet ile mukabele eder.

Sonra görür ki, bir Rabb-i Rahîm, rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmek ister. O da, Ona hasr-ı muhabbetle, tahsis-i taabbûtla kendini Ona sevdirebilir.

Sonra görüyor ki, bir Mün'im-i Kerîm, maddî ve manevî nimetlerin lezzetleriyle onu perverde ediyor. O da, ona mukabil, fiiliyle, hâliyle, kâliyle, hatta elinden gelse bütün hasseleriyle, cihazatıyla şükür ve hamdüsena eder.

Sonra görüyor ki, bir Celîl-i Cemîl, şu mevcudatın âyînelerinde kibriya ve kemalini ve celâl ve cemalini izhar edip, nazar-ı dikkati celp ediyor. O da, ona mukabil,

arz: yeryüzü.
âyine: ayna.
celâl: nihayet derecede büyüklük, azamet, ululuk.
Celîl-i Cemîl: sonsuz büyüklük ve güzellik sahibi olan Allah.
celp: çekme.
cemal: güzellik.
cevher: kıymetli mana.
cihazat: maddî ve manevî azalar.
eser: Allah'ın yarattığı tüm varlıklar.

esma-i Rabbanîye: her şeyi terbiye eden Allah'ın isimleri.
Fâtır-ı Zülcelmal: sonsuz güzellik sahibi ve her şeyi benzersiz yaratan Allah.
fiil: davranış, hareket.
hâl: davranış, durum.
hamd ü sena: şükür ve övgü.
hasr-ı muhabbet: bütün sevgiyi bir şahsa verme.
Hasse: duygu, duyu.
hayretkârâne: hayret ederek.
hazine-i maneviye: mana hazinesi.
hitap: konuşma.
huzur: hâzır olma.
hükmünde: değerinde.
idrak: akılla anlayış, kavrayış.
iltifat: teveccüh etme, değer verip yönelme.
iman: Allah'a inanma.
istihsankârâne: güzel bularak, beğenerek.
ıştiyak: çok fazla isteme.
izhar: gösterme.
kâl: söz.
kalem-i kudret: kudret kale-

mi.
kemal: mükemmellik, kusursuzluk.
kibriya: azamet, büyüklük, ululuk.
kıymet: değer.
kıymetşinas: kıymet bilen.
lâtif: güzel, hoş.
leziz: lezzetli.
maddî: cismanî.
makam: mevki, yer.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
marifet: bilme, tanıma.
mazhar: kavuşma, nail olma.
mektubat: mektuplar.
mevcudat: varlıklar.
mu'cize: harika.
mukabele: karşılık verme.
mukabil: karşılık.
müessir: eser sahibi.
Mün'im-i Kerîm: kerem sahibi nimet veren, yedirep içiren, nimetlerin hakikî sahibi olan Cenab-ı Hak.
mütâlâa: düşünerek dikkatli okuma.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakış.
nimet: faydalı şey.
perverde: besleme, büyütme.
Rabb-i Rahîm: şefkat ve merhamet sahibi olan Cenab-ı Hak.
rahmet: merhamet ve şefkat.
sanat: ustalık, hüner.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
Sâni-i Zülkernal: sonsuz kemal sahibi ve her şeyi sanatla yaratan Allah.
sema: gökyüzü, gök.
şükür: teşekkür, memnunluk gösterme.
tahsis-i taabbût: sadece Allah'a ibadet etme.
takdîrkârâne: takdir ederek.
temaşa: hayretle ve dikkatle bakma, seyretme.
vecih: yön.
ziynet: süs.

² **اللَّهُ أَكْبَرُ** ¹ **سُبْحَانَ اللَّهِ** deyip, mahviyet içinde, hayret ve muhabbetle secde eder.

Sonra görüyor ki, bir Ganî-i Mutlak, bir sahavet-i mutlak içinde, nihayetsiz servetini, hazinelerini gösteriyor. O da, ona mukabil, tazim ve sena içinde kemal-i iftikar ile sual eder ve ister.

Sonra görüyor ki, o Fâtır-ı Zülcelâl, yeryüzünü bir sergi hükmünde yapmış, bütün antika sanatlarını orada teşhir ediyor. O da, ona mukabil ³ **مَا شَاءَ اللَّهُ** diyerek takdir ile, ⁴ **بَارَكَ اللَّهُ** diyerek tahsin ile, **سُبْحَانَ اللَّهِ** diyerek hayret ile, **اللَّهُ أَكْبَرُ** diyerek istihsan ile mukabele eder.

Sonra görüyor ki, bir Vahid-i Ehad, şu kâinat sarayında taklit edilmez sikkeleriyle, Ona mahsus hatemleriyle, Ona münhasır turralarıyla, Ona has fermanlarıyla bütün mevcudata damga-i vahdet koyuyor ve tevhidin ayatını nakşediyor. Ve afak-ı âlemin aktârında Vahdaniyetin bayrağını diyor. Ve rububiyetini ilân ediyor. O da, ona mukabil, tasdik ile, iman ile, tevhit ile, iz'an ile, şahadet ile, ubudiyet ile mukabele eder.

İşte, bu çeşit ibadat ve tefekküratla, hakikî insan olur, ahsen-i takvimde olduğunu gösterir; imanın yümnü ile, emanete lâayık, emin bir halife-i arz olur.

afak-ı âlemin aktârı: âlemin ufuklarının her tarafı.
ahsen-i takvim: insanın en güzel biçimde yaratılması.
antika: kıymetli, değerli.
ayat: işaretler, deliller.
damga-i vahdet: birlik mühürü.
emin: güvenilir.
esfel-i safilin: aşağıların en aşağısı, Cehennem'in en aşağı tabakası.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
ferman: emir, buyruk.
Ganî-i Mutlak: sonsuz zenginlik sahibi olan Allah.
hakikî: gerçek.
halife-i arz: yeryüzünde bütün varlıklar üzerinde tasarruf eden insan.
has: özel.
hatem: mühür, damga.
hükümünde: tarzında, şeklinde.
ibadat: ibadetler.
iman: Allah'a inanma.
insan-ı gafil: gafletle Rabbinin unutan insan.
istihsan: güzel bulma, beğenme.
iz'an: akıl; anlayış, kavrayış, feraset, basiret.
kâinat: evren, tüm varlıklar.
kemal-i iftikar: fakirliğini tam hissetme.
mahsus: sadece bir kişiye ait.
mahviyet: alçak gönüllülük.
mevcudat: varlıklar.
muhabbet: sevgiyle.
mukabele: karşılık verme.
mukabil: karşılık.
münhasır: sadece bir kişide bulunana.
naksetme: işleme.
nihayetsiz: sonsuz.
rububiyet: idare ve terbiye edicilik.
sahavet-i mutlak: sonsuz cömertlik.
secde: ibadet için başı yere koyma.
sena: övme.
servet: zenginlik.
sikke: damga.

1. Allah en büyüktür, en yücedir.
2. Allah her türlü kusur ve noksandan münezzehtir.
3. Allah dilemiş, n e güzel yaratmış.
4. Allah dilemiş, ne mübarek yaratmış.

sual: isteme.	tasdik: kabul etme, doğrulama.	na inanma.
suiihtiyar: iradeyi kötüye kullanma.	tazim: hürmet.	turra: mühür, damga, tuğra.
şahadet: şahitlik.	tefekkürat: zihni faaliyetlerde bulunma, düşünceler.	ubudiyet: kulluk.
tahsin: beğenme, hayran olma.	teşhir: gösterme, sergileme.	vahdaniyet: Allah'ın birliği.
takdir: beğenme.	tevhit: Allah'ın bir ve benzersiz olması, Allah'ın bir olduğu.	Vahid-i Ehad: Bir olan ve birliği her bir şeyde tecelli eden Allah.
taklit: benzerini yapma.		yümün: uğur, bereket.

Ey ahsen-i takvimde yaratılan ve sû-i ihtiyarıyla esfel-i safilîn tarafına giden insan-ı gafil! Beni dinle. Ben de senin gibi gençlik sarhoşluğuyla, gaflet içinde, dünyayı hoş ve güzel gördüğüm hâlde, gençlik sarhoşluğundan ihtiyarlık sabahında ayıldığım dakikada, o güzel zannettiğim, ahirete müteveccih olmayan dünyanın yüzünü nasıl çirkin gördüğümü ve ahirete bakan hakikî yüzü ne kadar güzel olduğunu, On Yedinci Sözün İkinci Makamındaki iki levha-i hakikate bak, sen de gör.

Birinci Levha: Ehl-i dalâlet gibi, fakat sarhoş olmadan, gaflet perdesiyle eskiden gördüğüm ehl-i gaflet dünyasının hakikatini tasvir eder.

İkinci Levha: Ehl-i hidayet ve huzurun hakikat-i dünyalarına işaret eder. Eskiden ne tarzda yazılmış, o tarzda bıraktım. Şiire benzer, fakat şiir değillerdir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹
رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۞ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۞ وَاحْلُلْ عُقْدَةً
مِنْ لِسَانِي ۞ يَفْقَهُوا قَوْلِي²

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى الدَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ الْاَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَاءِ
الْاَسْرَارِ وَمَظْهَرِ الْاَنْوَارِ وَمَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلَالِ وَقُطْبِ فَلَكِ
الْجَمَالِ ۞ اَللّٰهُمَّ وَبِّسِرِهِ لَدَيْكَ وَبِّسِرَةِ اِلَيْكَ اَمِنْ خَوْفِي وَاَقْلِ

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka hiçbir bilginiz yoktur. Muhakkak ki Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

2. Gönüme genişlik ver, Rabbim. • İşimi kolaylaştır. • Dilimden tutukluğu çöz. • Ta ki sözümü iyice anlasınlar. (Taha Suresi: 25-28.)

ahiret: öbür dünya.
ehl-i dalâlet: batıl inanç sahipleri.
ehl-i gaflet: ahireti unutanlar, farkında olmayanlar.
ehl-i hidayet ve huzur: hidayet ve doğru yolda olanlar ve huzur ehli.

gaflet: dikkatsizlik, ihmal.
hak: en güzel ve en iyi şekilde.
hakikat: gerçek.
hakikat-i dünya: dünyanın gerçeği.
hakiki: gerçek.
hâl: durum.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.
işaret: gösterme.
levha-i hakikat: gerçeği gösteren levha.
makam: kısım, bölüm.

muhakkak: şüpheşiz.
müteveccih: bir tarafa yönelmiş.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
tarz: şekil.
tasvir: anlatma.
tenzih: kusur ve noksandan uzak tutma.
zannetmek: sanmak.

عُثِرْتِي وَأَذْهَبَ حُزْنِي وَحَرَصِي وَكُنْ لِي وَخُذْنِي إِلَيْكَ مِنِّي
وَارْزُقْنِي الْفَنَاءَ عَنِّي وَلَا تَجْعَلْنِي مَفْتُونًا بِنَفْسِي مَحْجُوبًا بِحَسَنِي
وَاكْشِفْ لِي عَنْ كُلِّ سِرٍّ مَكْتُومٍ يَا حَيَّ يَا قَيُّومُ يَا حَيَّ يَا قَيُّومُ يَا حَيَّ
يَا قَيُّومُ وَارْحَمْنِي وَارْحَمِ رُفَقَائِي وَارْحَمِ أَهْلَ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ

1 أَمِينَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَيَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ

2 وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

âlem: evren, kâinat.

benlik: ben duygusu, ego.

Celâl: nihayet derecede büyük-
lük, azamet, ululuk sahibi Allah.

Cemal: Cenab-ı Hakkın lütuf ve
ihsanı ile tecellisi.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz, yal-
varma, istek..

ebed: sonsuzluk.

ehadiyet: Allah'ın birliği.

ehl-i iman: iman edenler, Müslü-
manlar.

emniyet: güven.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş
zaman.

felek: gökyüzü.

hamd: Allah'ı övme, yüceltme.

hata: kusur, eksik ve yanlış.

Hayy-ı Kayyum: her hususta ik-
tidarı olan, her canlıya hayat
veren ve onları ayakta tutan, Al-
lah.

hisler: duygular.

hürmet: hatır.

hüzün: üzüntü, keder.

hırs: kızgınlık, öfke.

kerem: cömertlik.

kutup: büyük evliya, çok büyük
din âlimi.

lâtif: güzel, hoş.

mahsus: ait.

mazhar: gösteren.

meftun: müptelâ, düşkün, tut-
kun.

mensup: bağlı.

merhamet: şefkatli, acıyan,
koruyan şefkat göstermek, koru-
mak.

minnet: şükür hissi.

nasip: kismet.

nefis: insanın kötülüğü isteyen
ve sevk eden yanı.

nur: manevî güzellik.

Rab: sahip, terbiye ve idareci
olan Allah.

salât: rahmet.

sema: gök.

sır: gerçek kıymeti, gizli hakikat-
ler.

sırrı: bilinmeyen hakikatleri.

şükür: teşekkür etme, minnet
duyma.

1. Allah'ım! Sırlar semasının güneşi, nurların mazharı, Celâl dairesinin merkezi, Cemal feleği-
nin kutbu olan, ehadiyete mensup Muhammed'in (a.s.m.) lâtif zatına salât eyle.

Allah'ım! Onun, Senin katındaki sırrı ve onun Sana olan manevî yakınlığı hürmetine korku-
mu emniyete çevir, hatalarımı sil, hüznü ve hırsımı gider, benim destekçim ol; beni ben-
den alıp Kendine götür, yaklaştır; benliğimden geçmeyi bana nasip et, beni nefsimle mef-
tun ve hislerimle perdelenmiş kılma; bana her gizli sırrı aç.

Yâ Hayyü, yâ Kayyum! Yâ Hayyü, yâ Kayyum! Yâ Hayyü yâ Kayyum! Bana merhamet et,
arkadaşlarım merhamet et, ehl-i iman ve Kur'an'a merhamet et. Duamızı kabul buyur, ey
merhamet edenlerin en merhametlisi ve ey kerem sahiplerinden daha çok kerem sahibi
Allah'ım!

2. Duaları, "Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan
Allah'a mahsustur" sözleriyle sona erer. (Yunus Suresi: 10.)

* Yirmi Dördüncü Söz,
Barla'da 1926-34 yılları
arasında Türkçe olarak
telif edilmiştir.

Yirmi Dördüncü Söz

Beşinci Dal

Beşinci Dalın “Beş Meyve”si var.

BİRİNCİ MEYVE: Ey nefisperest nefsim ve ey dünya-perest arkadaşım! Muhabbet, şu kâinatın bir sebab-i vücududur, hem şu kâinatın rabıtasıdır, hem şu kâinatın nudur, hem hayatıdır. İnsan kâinatın en cami bir meyvesi olduğu için, kâinatı istilâ edecek bir muhabbet, o meyvenin çekirdeği olan kalbine derç edilmiştir. İşte şöyle nihayetsiz bir muhabbete lâayık olacak, nihayetsiz bir kemal sahibi olabilir.

İşte, ey nefis ve ey arkadaş! İnsanın, havfa ve muhabbete alet olacak iki cihaz, fıtratında derç olunmuştur. Alâküllihâl, o muhabbet ve havf, ya halka veya Hâlık'a müteveccih olacak. Hâlbuki halktan havf ise, elîm bir beliyedir; halka muhabbet dahi belâlî bir musibettir. Çünkü, sen öylelerden korkarsın ki, sana merhamet etmez veya senin istirhamını kabul etmez. Şu hâlde, havf elîm bir belâdır.

af: bağışlama.
alâküllihâl: ister istemez.
beliyye: felâket, belâ.
beyan: anlatma.
cami: toplayan, ihtiva eden.
cihaz: alet.
cüz'i: az, kıymetsiz.
derç: koyma, yerleştirme.
dünyaperest: dünyaya düşkün.
elim: acı.
Erhamürrahimîn: merhamet

edenlerin en merhametlisi olan Allah.
fıtrat: yaratılış, mizaç.
Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hata: yanlış.
hatim: sona erdirmek, bitirmek. nefisperest: nefsin arzularına aşırı derecede uyan.
havf: korku.
hayvani: hayvanca.
hususan: bilhassa, özellikle.

ihtisar: kısa kesme, özetleme.
istilâ: kaplama, ele geçirme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kemal: yetkinlik, mükemmellik.
kısmen: kısmî olarak.
kusur: eksiklik.
küllî: külle ilgili, umumî.
lâyık: uygun, yakışır.
melekî: meleklerdeki gibi,

melekçe.
merhamet: acıma, esirgeme, rahmet etme, esirgeme.
muaccel: peşin.
muhabbet: sevgi.
musibet: belâ, başa gelen acı durumlar.
müeccel: sonraya bırakılmış.
müteveccih: yönelen.
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefisperest: nefesine düşkün, nefisini seven.
nihayetsiz: sonsuz.
niyaz: dua.
nur: ziya, ışıık.
rabıta: bağ.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi.
refik: yardımcı.
sebeb-i vücud: varlık sebebi.
talep: istek.
tedenniyat: gerilemeler.
tekmil: tamamlamak.
terakkiyat: ilerlemeler.
tevfik: Allah'ın yardımı.
vazife: görev.
ziyade: fazla.

Muhabbet ise, sevdiğin şey, ya seni tanımaz, Allah'ı marladık demeyip gider (gençliğin ve malın gibi); ya muhabbetin için seni tahkir eder. Görmüyor musun ki, mecazî aşklarda yüzde doksan dokuzu mâşukundan şikâyet eder. Çünkü, Samed âyinesi olan bâtin-ı kalp ile, sanemmisal dünyevî mahbuplara perestîş etmek, o mahbupların nazarında sakildir ve istiskal eder, reddeder. Zira fitrat, fitrî ve lâıyk olmayan şeyi reddeder, atar. (Şehevânî sevmekler, bahsimizden hariçtir.)

Demek, sevdiğin şeyler ya seni tanımıyor, ya seni tahkir ediyor, ya sana refakat etmiyor, senin rağmına müfarakat ediyor. Madem öyledir, bu havf ve muhabbeti, öyle birisine tevcih et ki, senin havfın lezzetli bir tezellül olsun, muhabbetin zilletsiz bir saadet olsun.

Evet, Hâlık-ı Zülcelâl'inden havf etmek, Onun rahmetinin şefkatine yol bulup iltica etmek demektir. Havf, bir kamçıdır; Onun rahmetinin kucağına atar. Malûmdur ki, bir valide, meselâ, bir yavruyu korkutup, sinesine celp ediyor. O korku, o yavruya gayet lezzetlidir. Çünkü, şefkat sinesine celp ediyor. Hâlbuki, bütün validelerin şefkatleri, rahmet-i İlâhiyenin bir lem'asıdır. Demek, havfullahta bir azîm lezzet vardır.

Madem havfullahın böyle lezzeti bulunsa, muhabbetullahta ne kadar nihayetsiz lezzet bulunduğu malûm olur. Hem, Allah'tan havf eden, başkaların kasavetli, belâlı

Allah'a ısmarlamak: Allah'a teslim etmek, Ona bırakmak.
âyine: ayna.
azîm: büyük, yüce.
bahis: konu.
bâtin-ı kalp: kalbin içi.
celp: çekme.
dünyevî: dünyaya ait.
elim: dert ve keder veren, çok acı verici.
fitrat: yaratılış, mizaç.
fitrî: tabîî, doğuştan olan.
gayet: son derece.
Hâlık-ı Zülcelâl: "celâl, azamet ve kibriya sahibi yaratıcı" anlamında Allah'ın bir sıfâtı.
hariç: dışında.
havf: korku.
havfullah: Allah korkusu.
iltica: sığınma.
istirham: merhamet isteme, yalvarma.
istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme.
kasavetli: kaygı, üzüntü, keder veren.

lem'a: parlıtı.
lezzet: zevk, haz.
mahbup: sevgili.
malûm: bilinen.
mâşuk: sevgili.
mecazî: hakikî olmayan.
muhabbetullah: Allah sevgisi.
müfarakat: ayrılma.
nazar: bakış.
nihayetsiz: sonsuz.
perestîş: tapma, aşırı sevgi.
rağmına: aksine, zıddına; rağmen.

rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
red: reddetme.
refakat: arkadaşlık, yoldaşlık.
saadet: mutluluk.
sakil: can sıkıcı, çirkin.
Samed: her şey kendisine muhtaç olduğu hâlde, kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah.
sanemmisal: put gibi.
sine: göğüs, yürek.

şefkat: karşılıksız sevgi, acıyarak merhamet etme.
şehevânî: nefsanî arzularla ilgili.
tahkir: hakaret etme, horlama.
tevcih: yöneltmek.
tezellül: alçalma, küçülme.
valide: ana, anne.
zillet: hakirlik, horluk, aşağılık.
muhabbet: sevgi.
perestîş: aşırı derecede sevmek, aşırı sevgi.

havfından kurtulur. Hem, Allah hesabına olduğu için mahlûkata ettiği muhabbet dahi, firaklı, elemli olmuyor.

Evet, insan evvelâ nefisini sever, sonra akaribini, sonra milletini, sonra zîhayat mahlûkları, sonra kâinatı, dünyayı sever; bu dairelerin her birisine karşı alâkadardır. Onların lezzetleriyle mütelezziz ve elemleriyle müteellim olabilir. Hâlbuki, şu hercümerç âlemde ve rüzgâr devesinde hiçbir şey kararında kalmadığından bîçare kalb-i insan, her vakit yaralanıyor. Elleri yapıştığı şeylerle, o şeyler gidip ellerini paralıyor, belki koparıyor. Daima ıztırap içinde kalır, yahut gaffet ile sarhoş olur.

Madem öyledir, ey nefis, aklın varsa bütün o muhabbetleri topla, hakikî sahibine ver, şu belâlardan kurtul. Şu nihayetsiz muhabbetler, nihayetsiz bir kemal ve cemal sahibine mahsustur; ne vakit hakikî sahibine verdin, o vakit bütün eşyayı Onun namıyla ve Onun âyinesi olduğu cihetle ıztırapsız sevebilirsin. Demek, şu muhabbet doğrudan doğruya kâinata sarf edilmemek gerektir. Yoksa, muhabbet, en leziz bir nimet iken, en elîm bir nikmet olur.

Bir cihet kaldı ki, en mühimi de odur ki:

Ey nefis, sen muhabbetini kendi nefisine sarf ediyorsun. Sen, kendi nefisini kendine ma'bud ve mahbup yapıyorsun. Her şeyi nefisine feda ediyorsun. Âdeta bir nevi rububiyet veriyorsun. Hâlbuki, muhabbetin sebebi, ya kemaldır —zira kemal zatında sevilir— yahut menfaattir, yahut lezzettir, veyahut hayriyettir, ya bunlar gibi bir sebep tahtında muhabbet edilir.

akarip: yakınlar, akrabalar.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
âlem: tüm varlıklar.
âyine: ayna.
belâ: sıkıntı, zahmet.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cemal: güzellik.
cihet: sebep, yön.
deveran: dönüp dolaşma.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.
elim: çok dert ve keder veren.
evvelâ: her şeyden önce.

feda: uğruna verme.
firak: ayrılık, hicran.
gaffet: gafillik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.
hakiki: gerçek.
havf: korku.
hayriyet: hayırlı olma.
hercümerç: darmadağınık.
ıztırap: sıkıntı ve acı içinde olma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
kalb-i insan: insanoğlunun

kalbi.
kemal: olgunluk, yetkinlik, mükemmellik.
leziz: çok lezzetli.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, Allah.
mahbup: sevgili.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.
mahsus: bir şeye veya kişiye has olan.
menfaat: fayda.

millet: aralarında din, dil, duygu, ortak tarih, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu.
muhabbet: sevgi, sevmek.
mühim: önemli.
müteellim: elemli, hüznü.
mütelezziz: lezzet alan.
nam: ad, şan.
nefis: kötü vasıfları nitelikleri kendinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
nikmet: siddetli ceza.
nimet: ihsan.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her kesi ve her şeyi içine alan engin terbiye ve idaresi.
sarf: harcama.
tahtında: altında.
yahut: veya.
zihayat: hayat sahibi.

Şimdi, ey nefis! Birkaç sözde kat'î ispat etmişiz ki, asıl mahiyetin kusur, naks, fakr, aczden yoğrulmuştur ki, zulmet karanlığın derecesi nispetinde nurun parlaklığını gösterdiği gibi, zıddiyet itibarıyla sen onlarla Fâtır-ı Zülcelâl'in kemal, cema, kudret ve rahmetine âyinedarlık ediyorsun.

Demek ey nefis! Nefsine muhabbet değil, belki adavet etmelisin, veyahut acımalısın, veyahut mutmainne olduktan sonra şefkat etmelisin. Eğer nefsinı seversen —çünkü senin nefsin lezzet ve menfaatin menşeidir; sen de, lezzet ve menfaatin zevkine meftunsun— o zerre hükmünde olan lezzet ve menfaat-i nefsiyeyi nihayetsiz lezzet ve menfaatlere tercih etme. Yıldız böceği gibi olma. Çünkü o, bütün ahababını ve sevdiği eşyayı karanlığın vahşetine gark eder, nefsinde bir lem'acık ile iktifa eder. Zira, nefsi olan lezzet ve menfaatinle beraber bütün âlâkadar olduğun ve bütün menfaatleriyle intifa ettiğin ve saadetleriyle mes'ut olduğun mevcudatın ve bütün kâinatın menfaatleri, nimetleri iltifatına tâbi bir Mahbub-i Ezelî'yi sevmekliğin lâzımdır; tâ hem kendinin, hem bütün onların saadetleriyle mütelezziz olasın. Hem, Kemal-i Mutlak'ın muhabbetinden aldığın nihayetsiz bir lezzeti alsın.

Zaten sana, sende senin nefsinde olan şedit muhabbetin, Onun zatına karşı muhabbet-i zatiyedir ki, sen suiistimal edip kendi zatına sarf ediyorsun. Öyle ise, nefsindeki *ene*'yi yırt, *hüve*'yi göster. Ve kâinata dağınık bütün muhabbetlerin, Onun esma ve sıfatına karşı verilmiş bir

acz: zayıflık, âcizlik.

adavet: düşmanlık.

ahbab: dostlar.

âlâkadar: ilgili, münasebetli.

âyinedar: yansıtıcı, aynalık.

cema: Cenab-ı Hakkın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.

derece: miktar.

ene: benlik.

esma: isimler.

fakr: fakirlik.

Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.

gark: batma, boğulma.

hüve: o; Allah'a izafeten zamir.

iktifa: yetinme.

iltifat: gönlü hoş etme.

intifa etmek: faydalanmak.

kâinat: bütün âlemler.

kat'î: kesin.

kemal: olgunluk, mükemmellik.

Kemal-i Mutlak: her yönüyle tam mükemmel olan Allah.

kudret: Allah'ın bütün varlığı çevreleyen ezeli kuvveti.

lem'acık: küçük parıltı.

lezzet: zevk, haz.

Mahbub-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.

mahiyet: neden ibaret olduğu, nitelik.

meftun: tutkun.

menfaat: fayda.

menfaat-i nefsiye: nefse ait menfaat.

menşe: kaynak.

mes'ut: bahtıyar.

mevcudat: var olan her şey.

muhabbet: sevmek.

muhabbet-i zatiye: Allah'ın zatına karşı duyulan muhabbet, sevgi.

mutmainne: emin, tatmin olmuş.

mütelezziz: lezzet alan.

naks: noksanlık, eksiklik.

nefis: can, sürekli kötülöklere sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.

nihayetsiz: sonsuz.

nimet: ihsan, bağış.

nispet: ölçü.

nur: parlaklık, ışık.

rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi.

saadet: mutluluk.

sarf: harcama.

suiistimal: kötüye kullanma.

sıfat: nitelikler, vasıflar.

şedit: şiddetli.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek.

tâbi: uyan, bağlı.

tercih: seçme.

vahşet: korku, güvensizlik.

zat: şahıs, kendi şahsı, nefsi.

zıddiyet: karşıtlık.

muhabbettir; sen suiistimal etmişsin. Cezasını da çekiyorsun. Çünkü, yerinde sarf olunmayan bir muhabbet-i gayrimeşruanın cezası, merhametsiz bir musibettir. Rahmanürrahîm ismiyle, hurilerle müzeyyen Cennet gibi, senin bütün arzularına cami bir meskeni, senin cismanî hevesatına ihzar eden ve sair esmasıyla senin ruhun, kalbin, sırrın, aklın ve sair letaifin arzularını tatmin edecek ebedî ihsanatını o Cennette sana müheyya eden ve her bir isminde manevî çok hazine-i ihsan ve kerem bulunan bir Mahbub-i Ezelînin, elbette bir zerre muhabbeti kâinata bedel olabilir; kâinat, Onun bir cüz'î tecelli-i muhabbetine bedel olamaz. Öyle ise, o Mahbub-i Ezelî'nin, Kendi habibine söylettirdiği şu ferman-ı ezeliyi dinle, ittiba et: ¹ **اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ**

İKİNCİ MEYVE: Ey nefis! Ubudiyet, mukaddeme-i mükâfat-ı lâhika değil, belki netice-i nimet-i sabıkadır. Evet, biz ücretimizi almışız; ona göre hizmetle ve ubudiyetle muvazzafız.

Çünkü, ey nefis! Hayr-ı mahz olan vücudu sana giydiren Hâlık-ı Zülcelâl sana iştihâl bir mide verdiğinden, Rezzak ismiyle bütün mat'umatı bir sofraya nimet içinde senin önüne koymuştur.

Sonra, sana hassasiyetli bir hayat verdiğinden, o hayat dahi bir mide gibi rızık ister. Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, rûy-i zemin kadar geniş bir sofraya nimeti o ellerin önüne koymuştur.

1. Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin. (Âl-i İmran Suresi: 31.)

bedel: karşılık.
camî: toplayan, kaplayan.
Cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği, ölümden sonraki âlemde bulunan; Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların gireceği, sonsuza kadar içinde kalacakları yer.
cismanî: cisim ve bedene ait.
cüz'î: küçük, az.

ebedî: zevalsiz, sonu olmayan.
esma: isimler.
ferman-ı ezeli: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın emri.
habîp: sevgili.
Hâlık-ı Zülcelâl: yücelik, büyüklük sahibi yaratıcı anlamında, Allah'ın bir sıfâtı.
hassasiyet: pek hisli olmak, aşırı duyarlılık.

hayat: canlılık, dirilik.
hayr-ı mahz: mutlak, tamamen hayır.
hazine-i ihsan: ihsan hazineleri.
hazine-i kerem: ikram hazinesi.
hevesat: hevesler.
huri: Cennet kızı.
ihsanat: ihsanlar, nimetler.
ihzar: hazırlama.

istihâ: istek, istah.
ittiba: uymak, tâbi olmak.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.
kerem: cömertlik, lütuf.
letaif: duygular.
mahbub-i ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.
mahbub-i ezeli: varlığının başlangıcı olmayan ve bütün yaratıklar tarafından sevilen Allah.
manevî: manaya ait.
mat'umat: yiyecekler.
merhametsiz: acımasız.
mesken: ikamet olunan, oturulan.
muhabbet: sevgi.
muhabbet-i gayr-i meşrua: dine uygun ve helâl olmayan sevgi.
mukaddeme-i mükâfat-ı lâhika: ileride verilecek mükâfatların başlangıcı.
musibet: belâ, felâket.
muazzaf: vazifeli, görevli.
müheyya: hazır.
müzeyyen: süslenmiş.
nefis: can, sürekli kötülüğe sevk eden, şehvet, gazap gibi duyguların kaynağı.
netice-i nimet-i sabika: geçmiş nimetlerin sonucu.
Rahmanürrahim: sonsuz merhamet sahibi ve her mahlûka karşı şefkat eden.
Rezzak: bütün yaratılmışların rızıkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.
rızık: Allah'ın herkese lütuf ve ihsan ettiği nimetler.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan gayrimaddî cevher.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sair: diğer, başka.
sarf: harcama.
sır: kalbe konulan bir lâtife.
sofra-i nimet: nimet sofrası.
suiistimal: kötüye kullanma, alet etme.
tatmin: doyurma.
tecelli-i muhabbet: Cenab-ı Hak'ın muhabbetinin kullar üzerinde görülmesi.
ubudiyet: kulluk.
vücut: can, beden.
zerre: küçük parça.

Sonra, manevî çok rızık ve nimetler isteyen insanıyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofrayı nimet, o mide-i insanıyetin önüne ve aklın eli yetiştirecek nispette sana açmıştır.

Sonra, nihayetsiz nimetleri isteyen ve hadsiz rahmetin meyveleriyle tegaddi eden ve insanıyet-i kübra olan İslâmiyeti ve imanı sana verdiğinden, daire-i mümkinat ile beraber, Esma-i Hüsnâ ve Sıfât-ı Mukaddesenin dairesine şamil bir sofrayı nimet ve saadet ve lezzet sana fethetmiştir.

Sonra, imanın bir nuru olan muhabbeti sana vermekle, gayr-i mütenahi bir sofrayı nimet ve saadet ve lezzet sana ihsan etmiştir. Yani, cismanıyetin itibarıyla küçük, zayıf, âciz, zelil, mukayyet, mahdud bir cüzsün. Onun ihسانیyla, cüz'î bir cüzden, küllî bir küll-i nuranî hükmüne geçtin. Zira, hayatı sana vermekle, cüz'iyetten bir nevi külliyete; ve insanıyeti vermekle, hakikî külliyete; ve İslâmiyeti vermekle, ulvî ve nuranî bir külliyete; ve marifet ve muhabbeti vermekle, muhit bir nura seni çıkarmış.

âciz: güçsüz, zayıf.
âlem-i mülk ve melekût: cismanî ve ruhanî âlem.
Cenab-ı Hak: Allah.
Cennet: Allah'ın insanlara müjdelediği, ölümden sonraki âlemde bulunan; Allah'a inanan, günah işlememiş veya günahlarından temizlenmiş olanların gireceği, son-suza kadar içinde kalacakları yer.
cismanıyet: cisimli oluş.
cüz: parça, küçük, az.
cüz'î: küçük, az.
cüz'iyet: cüz'î oluş, küçüklük.
daire-i mümkinat: kâinat, imkân âlemi.
Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
fetih: açma.
gayr-i mütenahi: sonsuz.
hadsiz: sınırsız.
hakiki: gerçek.
ihsan: bağışlama, ikram etme.
iman: inanç.
insanıyet: insan olma hâli, insanlık mahiyeti.
insanıyet-i kübra: en büyük insanlık.
kâfi: yeterli olma.
küll-i nuranî: nurlu bir bütün.
küllî: umumî, geneli içine alan.

İşte ey nefis! Sen bu ücreti almışsın. Ubudiyet gibi lezzetli, nimetli, rahatlı, hafif bir hizmetle mükellefsin. Hâl-buki, buna da tembellik ediyorsun. Eğer yarım yamalak yaparsan da, güya eski ücretleri kâfi gelmiyormuş gibi, çok büyük şeyleri mütehakkimâne istiyorsun. Ve hem, “Niçin duam kabul olmadı?” diye nazlanıyorsun. Evet, senin hakkın naz değil, niyazdır. Cenab-ı Hak, Cenneti ve saadet-i ebediye mahz-ı fazl ve keremiyle ihsan eder.

külliyet: bütünlük.
mahdud: sınırlı.
mahz-ı fazl ve kerem: sırf lütuf ve ikramın tâ kendisi.
manevî rızık ve nimet: iman, İslâmiyet, güzel ahlâk gibi.
marifet: bilgi.
mide-i insanıyet: insanlık midesi.
muhabbet: sevgi.
muhit: ihata eden, her şeyi kuşatan.
mukayyet: kayıtlı, bağlı.
mükellef: vazifeli, memur.

mütehakkimâne: hükmedercesine, zorbalıkla, hâkimiyet takınarak.
naz: kendini ağıra satma, nazlanma.
nefis: sürekli kötülüğe sevk eden, şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
nevi: çeşit.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: iyilik, ihsan, bağış.
nispet: ölçü.
niyaz: yalvarma, dua.
nur: parlaklık, ışık.

nuranî: nurlu, parlak.
rahmet: merhamet etme, esirgeme.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: ebedî mutluluk.
sofrayı nimet: nimet sofrası.
sıfât-ı mukaddese: mukaddes sıfatlar.
şamil: içine alan, kaplayan.
tegaddi: gıdalanma.
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüce, yüksek.
zelil: aşağı, alçak.

Sen, daima rahmet ve keremine iltica et, Ona güven ve şu fermanı dinle:

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ¹

Eğer desen: “Şu küllî hadsiz nimetlere karşı, nasıl şu mahdud ve cüz’î şükürümle mukabele edebilirim?”

Elcevap: Küllî bir niyetle, hadsiz bir itikat ile. Mese-lâ, nasıl ki bir adam beş kuruş kıymetinde bir hediye ile bir padişahın huzuruna girer ve görür ki, her biri milyon-lara değer hediyeler, makbul adamlardan gelmiş, orada dizilmiş. Onun kalbine gelir: “Benim hediyem hiçtir, ne yapayım?” Birden der: “Ey seyyidim! Bütün şu kıymet-tar hediyeleri kendi namıma sana takdim ediyorum. Çünkü, sen onlara lâıyksın. Eğer benim iktidarım olsay-dı, bunların bir mislini sana hediye ederdim.”

İşte hiç ihtiyacı olmayan ve raiyetinin derece-i sadakat ve hürmetlerine alâmet olarak hediyelerini kabul eden o padişah, o biçarenin o büyük ve küllî niyetini ve arzusu-nu ve o güzel ve yüksek itikat liyakatini, en büyük bir he-diyе gibi kabul eder.

Aynen öyle de, âciz bir abd, namazında **التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ**²

der. Yani, bütün mahlûkatın hayatlarıyla Sana takdim et-tikleri hediye-i ubudiyetlerini, ben kendi hesabıma umu-munu Sana takdim ediyorum. Eğer elimden gelseydi, onlar kadar tahiiyeler Sana takdim edecektim. Hem, Sen onlara, hem daha fazlasına lâıyksın. İşte şu niyet ve itikat, pek geniş bir şük-r-i küllîdir.

lâyık: yakışır, uygun.

liyakat: lâıyık olma, uygun.

lütuf: ihsan, ikram.

mahdud: sınırlı.

mahlûkat: yaratılmışlar.

makbul: reddedilmeyen, değerli.

misil: benzer.

mukabele: karşılık verme.

nam: ad, isim.

nimet: iyilik, ihsan.

niyet: kalbin bir şeye karar ver-mesi.

padişah: hükümdar.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme.

raiyet: halk, millet, tebaa.

seyyid: efendi, reis.

şük-r-i küllî: Allah'ın vermiş oldu-ğu bütün nimetlere bütün varlık adına edilen şükür.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibine karşı minnet duyma, teşekkür.

tahiiye: selâm, iyilik temennisi.

takdim: sunma.

umum: hepsi, bütün.

1. Onlara söyle ki, ancak Allah'ın lütfuyla ve rahmetiyle ferahlansınlar. Bu, onların dünyada toplayıp durduklarından daha hayırlıdır. (Yunus Suresi: 58.)

2. Bütün canlıların yaptıkları fıtrî ibadetler Allah'a mahsustur.

abd: kul.

âciz: güçsüz, zayıf.

alâmet: belirti, işaret.

biçare: çaresiz.

cüz'î: az, küçük.

derece-i sadakat: dostlukta

bağlılık ve sebatın derecesi.

elcevap: cevaben.

ferah: sevinme, rahatlama.

ferman: emir.

fıtrî: doğuştan olan.

hadsiz: sınırsız.

hediye: armağan.

hediye-i ubudiyet: kulluk

hediyesi.

huzur: büyük kimselerin ya-nı.

hürmet: ihtiram, saygı.

ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme.

ihtiyaç: gereklilik.

iktidar: güç yetirme, yapabil-me.

iltica: sığınma.

kerem: cömertlik, lütuf.

küllî: bütün ait, bütünsel.

kıymettar: değerli.

Nebatatın tohumları ve çekirdekleri, onların niyetleridir. Meselâ, kavun, kalbinde nüveler suretinde bin niyet eder ki, “Yâ Hâlık’ım! Senin Esma-i Hüsna’nın nakışlarını yerin birçok yerlerinde ilân etmek isterim.” Cenab-ı Hak, gelecek şeylerin nasıl geleceklerini bildiği için, onların niyetlerini bilfiil ibadet gibi kabul eder. “Mü’minin niyeti, amelinden hayırlıdır”¹ şu sırta işaret eder. Hem,

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَرِضَاءِ نَفْسِكَ وَزِنَةَ عَرْشِكَ
وَمِدَادَ كَلِمَاتِكَ وَنُسْبَةَ جَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ
أَنْبِيَائِكَ وَأَوْلِيَّائِكَ وَمَلَائِكَتِكَ²

adet: miktar, sayı.

âlem: dünya.

amel: fiil, iş.

arş: Allah’ın kudret ve saltanatının tecelli yeri.

bilfiil: yapılmış.

Cenab-ı Hak: Allah.

Esma-i Hüsna: Allah’ın güzel isimleri.

evliya: velîler, Allah dostları.

hadsiz: sınırsız.

halifelik: vekillik.

halkın ibadetleri: insanların kulluk görevleri.

Hâlık: yaratıcı; Allah.

hamd: Allah’a karşı olan şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.

hayvanat: hayvanlar.

hikmet: gizli sebep.

hususî: bir kişiye has olan, özel.

ibadet: Allah’ın emrettiklerini yerine getirme.

ilân: herkese duyurmak.

istiane: yardım dileme.

kabil: mümkün, uygun olma.

kumandan: komutan.

lâyık: yakışır, uygun.

Ma’bud-i Zülcelâl: kendisine ibadet edilen celâl sahibi olan Allah.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

masnuat: sanatla yapılmış şeyler.

melek: Allah’ın nurdan yarattığı, her zaman görülemeyen varlıklar.

mevcudat: var olan her şey.

mevcudat-ı arziye: dünyadaki varlıklar.

Mü’min: iman eden, inanan.

nakış: işleme.

nam: ad, isim.

nebatat: bitkiler.

neferat: neferler, askerler.

niyet: kalbin bir şeye karar vermesi.

gibi hadsiz adetle tesbih etmenin hikmeti, şu sırdan anlaşılr.

Hem, nasıl bir zabıt bütün neferatının yekûn hizmetlerini kendi namına padişaha takdim eder; öyle de, mahlûkata zabıtlık eden ve hayvanat ve nebatata kumandanlık yapan ve mevcudat-ı arziyeye halifelik etmeye kabil olan ve kendi hususî âleminde kendini herkese vekil telâkki eden insan,³ اَيَّاكَ نَعْبُدُ وَاَيَّاكَ نَسْتَعِينُ der; bütün halkın ibadetlerini ve istianelerini, kendi namına Ma’bud-i Zülcelâl’e takdim eder.

Hem سُبْحَانَكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَبِالْأَسَنَةِ⁴ der; bütün mevcudatı kendi hesabına söylettirir.

1. Camiü’s-Sağir, 6:291, 292; Ramuzü’l-Ehadis, s. 453; Kenzü’l-Ummal, 3:419, hadis no: 7236.

2. “Mahlûkatının sayısınca, Zatına lâyık şekilde, arşının ağırlığına, kelimelerinin mürekkebi miktarınca hamd ederek Seni her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.” (Müslim, Zikir: 79; Müsned, 1:258.) Bütün peygamberlerinin, evlialarının ve meleklerinin tesbihatıyla Seni tesbih ederiz

3. Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım isteriz. (Fatiha Suresi: 5.)

4. Bütün mahlûkatının bütün tesbihatıyla ve bütün masnuatının dilleriyle Seni tesbih ederiz.

nüve: çekirdek.

padişah: hükümdar.

peygamber: Allah’ın elçisi, nebi.

suret: biçim, görünüş.

sır: gizli hakikat.

takdim: sunma.

telâkki: anlayış, anlama.

tesbih: Allah’ın şanını yüceltme, noksan sıfatlardan uzak tutma.

tesbihat: tesbihler, Allah’ı şa-

nına uygun anmalar.

vekil: sözcü.

yekûn: toplam.

zabıt: komutan, idare eden.

zat: kendi.

Hem, ¹ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ بَعْدَ ذَرَاتِ الْكَائِنَاتِ وَمُرَجَّبَاتِهَا

der; her şey namına bir salâvat getirir. Çünkü, her şey nur-i Ahmedî (a.s.m.) ile âlakadardır. İşte, tesbihatta, salâvatlarda hadsiz adetlerin hikmetini anla.

ÜÇÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Az bir ömürde hadsiz bir amel-i uhrevî istersen ve her bir dakika-i ömrünü bir ömür kadar faydalı görmek istersen ve âdetini ibadete ve gafletini huzura kalbetmeyi seversen, sünnet-i seniyeeye ittiba et. Çünkü, bir muamele-i şer'iyeye tatbik-i amel ettiğin vakit, bir nevi huzur veriyor, bir nevi ibadet oluyor, uhrevî çok meyveler veriyor.

Meselâ, bir şeyi satın aldın; icap ve kabul-i şer'iyeyi tatbik ettiğin dakikada, o adı alış verişin bir ibadet hükmünü alır. O tahattur-i hükm-i şer'i, bir tasavvur-i vahiy verir; o dahi, şarii düşünmekle bir teveccüh-i İlâhî verir; o dahi, bir huzur verir. Demek, sünnet-i seniyeeye tatbik-i amel etmekle, bu fânî ömür bâkî meyveler verecek bir hayat-ı ebediyeeye medar olacak olan faydalar elde edilir.

فَامِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ
² وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

fermanını dinle; şeriat ve sünnet-i seniyenin ahkâmları içinde cilveleri intişar eden Esmâ-i Hüsnanın her bir isminin feyz-i tecellisine bir mazhar-ı cami olmaya çalış.

1. Allah'ım! Kâinatın zerreleri ve onlardan mürekkep varlıkların adedince Muhammed'e rahmet eyle.

2. Siz de hem Allah'a, hem de Ona ve Onun bütün sözlerine iman eden o ümmî Peygambere, resulüne iman edin ve o Peygambere uyun ki, doğru yolu bulmuş olasınız. (A'raf Suresi: 158.)

adet: sayı, miktar.

âdet: usul, alışkanlık.

adî: basit, bayağı.

ahkâm: hükümler, buyruklar.

âlakadar: ilgili, münasebetli.

amel-i uhrevî: neticesi ahirette görülecek amel, iş.

bâkî: sonsuz, daimî.

cilve: görünme, belirme.

dakika-i ömür: ömür dakikası.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.

fânî: geçici.

ferman: emir, buyruk.

feyz-i tecelli: Allah'ın isimleri ve sıfatlarıyla varlık aynalarında görülüp belirmesinden doğan feyz ve bereket.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hayat-i ebediye: ahiret hayatı.

hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki İlâhî gaye.

huzur: gönül ferahlığı, rahatlığı.

ibadet: Allah'a karşı kulluk vazifesini yapma.

icap ve kabul-i şer'iyeye: alış verişlerde, mal sahibinin teklifi ve mal alanın kabulünün dine uygun olması.

iman: inanma.

intişar: yayılma, dağılma.

ittiba: uyma, tâbi olma.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı.

kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek; değiştirmek.

mazhar-ı cami: Allah'ın birçok isminin tecelli ettiği yer.

medar: vesile, dayanak.

muamele-i şer'iyeye: dinî muamele, sünnete uygun işlemler.

nefis: insanı sürekli kötülüğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.

nevi: çeşit.

nur-i Ahmedî: Hz. Peygamberin nuru, hidayet güneşi.

ömür: hayat.

peygamber: Allah'ın elçisi.

resul: Allah tarafından kendisine vahiy gelen peygamber.

salâvat: Hz. Muhammed'e rahmet ve esenlik dileme.

sünnet-i seniye: Peygamberimizin sözlerine, emirlerine ve hareketlerine dair en yüksek ve kıymetli hâller.

şari: şeriatı ortaya koyan, Allah, kanun koyucu.

şeriat: İslâmın bütün hükümleri.

tahattur-i hükm-i şer'i: dinin hükmünü, kararını hatırlama.

tasavvur-i vahiy: vahiy ile gelen Kur'ân'ı düşünme.

tatbik: uygulama.

tatbik-i amel: uygun iş işleme, uygun davranma.

tesbihat: tesbihler, Allah'ı şanına uygun anmalar.

teveccüh-i İlâhî: Allah'ın sevgisi ve ilgisi.

uhrevî: ahirete ait.

ümmî: okuma yazması olmayan.

zerre: en küçük madde, atom.

DÖRDÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Ehl-i dünyaya, hususan ehl-i sefahate, hususan ehl-i küfre bakıp, sûrî ziynet ve aldatici gayr-i meşru lezzetlerine aldanıp, taklit etme. Çünkü, sen onları taklit etsen, onlar gibi olamazsın; pek çok sukut edeceksin. Hayvan dahi olamazsın; çünkü, senin başındaki akıl, meş'um bir alet olur, senin başını da ima dövecektir.

Meselâ, nasıl ki bir saray bulunsa, büyük bir dairesinde büyük bir elektrik lâmbası bulunur. O elektrikten teşaub etmiş ve onunla bağlı küçük küçük elektrikler, küçük menzillere taksim edilmiş. Şimdi birisi o büyük elektrik lâmbasının düğmesini çevirip ziyayı kapatsa, bütün menziller derin bir karanlık içine ve bir vahşete düşer.

Ve başka sarayda, büyük elektrik lâmbasıyla merbut olmayan küçük elektrik lâmbaları her menzilde bulunuyor. O saray sahibi büyük elektrik lâmbasının düğmesini çevirerek kapatsa, sair menzillerde ışıklar bulunabilir, onunla işini görebilir. Hırsızlar istifade edemezler.

İşte ey nefsim! Birinci saray bir Müslümandır; Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, onun kalbinde, o büyük elektrik lâmbasıdır. Eğer onu unutsa, eliyazübillâh, kalbinden onu çıkarsa, hiçbir peygamberi daha kabul edemez; belki hiçbir kemalâtın yeri, ruhunda kalmaz, hatta Rabbini de tanımaz. Mahiyetindeki bütün menziller ve lâtifeler karanlığa düşer ve kalbinde müthiş bir tahribat ve vahşet oluyor. Acaba bu tahribat ve vahşete mukabil hangi şeyi kazanıp ünsiyet edebilirsin?

ehl-i dünya: dünyaya bağlı, sırf dünya için çabalayan.
ehl-i küfür: küfür ehli, kâfirler.
ehl-i sefahat: sefihler, nefsin

zevk ve lezzeti için çok israf yapanlar.
eliyazübillâh: Allah korusun.
gayr-i meşru: dinen yasaklanmış, helâl olmayan.
hususan: bilhassa, özellikle.
istifade: faydalanma.
kemalât: olgunluklar, mü-kemmellikler.
lâtime: duygu, his.
mahiyet: iç yüz, nitelik.
menzil: kısım, yer, ev.
merbut: bağlı.
meş'um: uğursuz.

mukabil: karşılık.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nefis: insanı sürekli kötülüğe sevk eden şehvet ve gadap duygularının kaynağı.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayrimaddî cevher, manevî varlık.
sair: diğer, başka.
saray: hükümdarların oturduğu büyük yapı.
sukut: düşmek, değer yitir-

mek.
sûrî: görünüşte olan.
tahribat: yıkımlar, bozulmalar.
taklit: birine benzemeye çalışma.
taksim edilmek: kısımlara ayrılma, paylaşılma.
teşaub etme: şubelere, bölümlere ayrılma.
ünsiyet: yakınlık, dostluk.
vahşet: korku, ürküntü.
ziya: ışık, nur.
ziynet: süs.

Hangi menfaati bulup o tahribat zararını onunla tamir edersin? Hâlbuki, ecnebi o ikinci saraya benzerler ki, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmin nurunu kalplerinden çıkarsalar da, kendilerince bazı nurlar kalabilir veya kalabilir zannederler. Onların manevî kemalât-ı ahlâkiyelerine medar olacak Hazret-i Mûsa ve İsa Aleyhimesselema bir nevi imanları ve Hâlık'larına bir çeşit itikatları kalabilir.

Ey nefis-i emmare!

Eğer desen: “Ben, ecnebi değil, hayvan olmak isterim.”

Sana kaç defa söylemiştim, hayvan gibi olamazsın. Zira, kafadaki akıl olduğu için, o akıl, geçmiş elemeleri ve gelecek korkuları tokadıyla, senin yüzüne, gözüne, başına çarparak dövüyor; bir lezzet içinde bin elem katıyor. Hayvan ise, elemsiz güzel bir lezzet alır, zevk eder. Öyle ise, evvelâ aklını çıkar at, sonra hayvan ol. Hem,

¹ *كَلَّا نَعَامَ بَلْ هُمْ أَضَلُّ* sille-i te'dibini gör.”

BEŞİNCİ MEYVE: Ey nefis! Mükerreren söylediğimiz gibi, insan, şecere-i hilkatın meyvesi olduğundan, meyve gibi en uzak ve en cami ve umuma bakar ve umumun ci-hetülvahdetini içinde saklar bir kalp çekirdeğini taşıyan ve yüzü kesrete, fenâya, dünyaya bakan bir mahlûktur. Ubudiyet ise, onun yüzünü fenâdan bekaya, halktan Hakka, kesretten vahdete, müntehadan mebdee çeviren bir hayt-ı vuslat, yahut mebde ve münteha ortasında bir nokta-i ittisaldır.

1. Hayvan gibi, hatta onlardan da aşağıdırlar. (Furkan Suresi: 44.)

aleyhisselâm: selâm onun üzerine olsun.
beka: sonsuzluk, bâkîlik, ebedîlik.
camî': kapsamlı.
cihetülvahdet: birlik ciheti, yönü.
ecnebi: yabancı.
elem: üzüntü, tasa.
evvelâ: ilk önce.
fenâ: yok olma.
Hak: Allah.

Hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hayt-ı vuslat: birleştirme ipi.
iman: inanç.
itikât: inanma.
kemalât-ı ahlâkiye: ahlâkî olgunluk ve mükemmellikler.
kesret: çoğunluk, çokluk, vahdetin zıddı.
mahlûk: yaratık.
manevî: manaya, ruha ve içe ait olan.

mebde: başlangıç.
medar: dayanak, vesile.
menfaat: fayda.
mükerreren: tekrar tekrar.
münteha: son.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nefis-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.

nevi: çeşit.
nokta-i ittisal: bitişme noktası.
nur: parıltı, ışık.
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı.
tahribat: yıkım, bozma.
tamir: onarım, onarma.
ubudiyet: kulluk.
umum: herkes.
vahdet: birlik.
zan: sanma.

Nasıl ki tohum olacak kıymettar bir meyve-i zîşuur, ağacın altındaki zîruhlara baksa, güzelliğine güvense, kendini onların ellerine atsa veya gaflet edip düşse, onların ellerine düşecek, parçalanacak, adı bir tek meyve gibi zayi olacak. Eğer o meyve, nokta-i istinadını bulsa, içindeki çekirdek, bütün ağacın cihetü'l-vahdetini tutmakla beraber ağacın bekasına ve hakikatinin devamına vasıta olacağını düşünebilse, o vakit o tek meyve içinde bir tek çekirdek, bir hakikat-i külliye-i daimeye, bir ömr-i bâkî içinde mazhar oluyor.

Öyle de, insan, eğer kesrete dalıp kâinat içinde boğulup dünyanın muhabbetiyle sersem olarak fânîlerin te-bessümlerine aldansa, onların kucaklarına atılsa, elbette nihayetsiz bir hasarete düşer. Hem fena, hem fânî, hem ademe düşer; hem manen kendini idam eder. Eğer lisan-ı Kur'ân'dan kalp kulağıyla iman derslerini işitip başını kaldırsa, vahdete müteveccih olsa, ubudiyetin mirasıyla arş-ı kemalâta çıkabilir, bâkî bir insan olur.

Ey nefsim! Madem hakikat böyledir ve madem millet-i İbrahimiyyedensin (a.s.), İbrahimvari, ¹ لَا أَحَبُّ الْأَفْلَينَ de. Ve Mahbub-i Bâkî'ye yüzünü çevir ve benim gibi şöyle ağla:

[Buradaki Farisi beyitler, On Yedinci Sözün İkinci Makamında yazılmakla burada yazılmamıştır.]

adem: yokluk.
adî: bayağı.
arş-ı kemalât: olgunlukların zirvesi.
bâkî: ebedî, daimî.
beka: bâkîlik, sonsuzluk, ebedîlik.
beyit: iki mısradan oluşan şiir.
cihetü'l-vahdet: birlik ciheti, yönü.
fânî: geçici, sonlu.
Farisi: İran dili, Farsça.
fenâ: yok olma, bitme.
gaflet: gafillik, Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma.
hakikat: gerçek.
hakikat-i külliye-i daime: devamlılığı olup, bütün her şeyle ilgili olan gerçek.
hasaret: zarar.
İbrahimvari: Hz. İbrahim gibi.
idam: öldürme.
iman: inanma.
kâinat: bütün âlemler, dünya.
kesret: çokluk, vahdetin zıddı.

1. Ben batıp gidenleri sevmem. (En'am Suresi: 76.)

kıymettar: değerli, kıymetli.
lisan-ı Kur'ân: Kur'ân'ın dili.
Mahbub-i Bâkî: ölümsüz ve sonsuz sevgili olan, Allah.
manen: iç varlık bakımından, mana itibarıyla.
mazhar: zuhur yeri, görünme yeri, nail olma.
meyve-i zîşuur: şuur, akıl sahibi meyve.
millet-i İbrahimiye: Hz. İbra-

him'in dinine mensup olanlar, İslâm milleti.
miraç: merdiven, yükseliş.
muhabbet: sevgi.
müteveccih: yönelmiş.
nefis: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılıyıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nihayetsiz: sonsuz.

nokta-i istinat: dayanak noktası.
ömr-i bâkî: daimî, kalıcı hayat.
sersem: akıllı ve zihni dağılmış.
tebessüm: gülümseme.
ubudiyet: kulluk.
vahdet: birlik.
vasıta: aracı, vesile.
zayî: elden çıkmış.
ziruh: ruh sahibi.

İkinci Cilde

Kur'an'ın şebabetidir. Her asırda taze nazil oluyor gibi tazeliğini, gençliğini muhafaza ediyor.

Evet, Kur'an, bir hutbe-i ezeliye olarak umum asırlardaki umum tabakat-ı beşeriye birden hitap ettiği için, öyle daimî bir şebabeti bulunmak lâzımdır. Hem de, öyle görülmüş ve görünüyor. Hatta, efkârca muhtelif ve istidatça mütebayın asırlardan her asra göre, güya o asra mahsus gibi bakar, baktırır ve ders verir.

Beşerin âsâr ve kanunları, beşer gibi ihtiyar oluyor, değişiyor, tebdil ediliyor. Fakat, Kur'an'ın hükümleri ve kanunları, o kadar sabit ve rasihtir ki, asırlar geçtikçe daha ziyade kuvvetini gösteriyor. Evet, en ziyade kendine güvenen ve Kur'an'ın sözlerine karşı kulağını kapayan şu asr-ı hazır ve şu asrın ehl-i kitap insanları, Kur'an'ın

hitab-ı mürşidânesine o kadar muhtaçtır ki, güya o hitap, doğrudan doğruya şu asra müteveccih ve ¹ **يَا أَهْلَ الْكِتَابِ** ² **يَا أَهْلَ الْمَكْتَبِ** lâfzı

manasını dahi tazammun eder. Bütün şiddetiyle, bütün tazeliğiyle, bütün şebabetiyle,

³ **يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ** sayhasını âlemin aktârına savuruyor.

Meselâ şahıslar, cemaatler, muarazasından âciz kaldıkları Kur'an'a karşı, bütün nev-i beşerin ve belki cinnîlerin

* Yirmi Beşinci Sözden alınan "İkinci Cilde," Barla'da 1927'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

hutbe-i ezeli: varlığının başlangıcı olmayan Allah'ın insanlara ve cinlere bir hutbesi olan Kur'an.
istidat: kabiliyet, yetenek.
Kur'an'ın hükümleri: Kur'an'ın emirleri.
lâzım: gerekli, lüzumlu.
mahsus: has, özel.
mana: anlam.
meselâ: misal, örnek olarak.
muaraza: karşı gelme, sözle karşılıklı mücadele.
muhafaza: koruma.
muhtelif: farklı, çeşitli.
mütebayın: birbirine uymayan, zıt.
müteveccih: yönelik.
nazil: inme, indirilme.
nev-i beşer: insanlık.
sabit ve rasih: kesinleşmiş, değişmeyen sağlamlık.
sayha: yüksek ses, seda.
şahıs: kişi.
şebabet: tazelik, gençlik.
tabakat-ı beşeriye: insan tabakaları, sosyal sınıflar.
tazammun: içine alma.
tebdil: değiştirme.
umum: bütün.
Yahudi: İbrani ve İsrailî de denilen, Sami kavimlerinden bir ırk ve bu ırkın bağlı olduğu dinî inanç.
ziyade: fazla.

1. Ey ehl-i kitap! (Âl-i İmran Suresi: 64, 65, 70, 71, 98, 99; Nisâ Suresi: 171; Mâide Suresi: 15, 19;...)

2. Ey mektepliler!

3. Ey kitap ehli olan Hristiyanlar ve Yahudiler! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söz gelin. (Âl-i İmran Suresi: 64.)

âciz: çaresiz, güçsüz.

aktâr: her taraf, her yer.

âlem: cihan.

âsâr: eserler.

asır: yüzyıl, devir.

asr-ı hazır: şimdiki asır, bu zaman.

beşer: insanlık.

cemaat: topluluk.

cilve: tecelli, görünme, yansıma.

cinnî: cinlerle ilgili, cin taifesinden olan.

efkâr: fikirler, düşünceler.

ehl-i kitap: kitap ehli.

güya: sanki.

hitab-ı mürşidâne: doğru yolu gösteren hitap, sesleniş.

hitap: bir topluluğa karşı konuşma.

hitap: konuşma, sesleniş.

and: yemin.
 arzu: istek.
 ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
 beşer: insanlık.
 cemaat: topluluk.
 cidal: mücadele.
 cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
 dava: savunulan düşünce, iman.
 derece: aşama, basamak.
 desatir: düsturlar, asıl kaideler.
 düstur: kaide, kural.
 düstur-i cidal: mücadele prensibi.
 düstur-i hayat: hayatın kaide ve kuralları.
 esasat-ı Kur'âniye: Kur'an esasları.
 felsefe: madde ve hayatı gaye ve başlangıç bakımından inceleyen ilim.
 galebe: üstünlük.
 gaye: maksat, amaç.
 hacat-ı beşeriye: insanın ihtiyaçları.
 hakikat: gerçek.
 hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
 hedef: gaye, maksat.
 hevesat-ı nefsanîye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.
 hulâsa: bir şeyin özü, esası.
 i'caz-ı Kur'an: Kur'an'ın mu'cizeliği, olağan üstü oluşu.
 ispat: doğruyu delillerle gösterme.
 kâfi: yeterli.
 kısım: bölüm, takım.
 Kur'an'ın i'cazı: Kur'an'ın mu'cize, harika oluşu.
 lehviyat: eğlenceler, faydasız işler.
 medeniyet: uygarlık.
 medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.

de netice-i efkârları olan medeniyet-i hâzıra, Kur'an'a karşı muaraza vaziyetini almıştır. İ'caz-ı Kur'an'a karşı sihirleriyle muaraza ediyor. Şimdi, şu müthiş yeni muarazacıya karşı, i'caz-ı Kur'an'ı, ¹ **قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنَّ**

ayetinin davasını ispat etmek için, medeniyetin muaraza suretiyle vazettiği esasatı ve desatirini esasat-ı Kur'âniye ile karşılaştıracamız.

Birinci derecede: Birinci Sözden tâ Yirmi Beşinci Söze kadar olan muvazeneler ve mizanlar ve o Sözlerin hakikatleri ve başları olan ayetler, iki kere iki dört eder derecesinde medeniyete karşı Kur'an'ın i'cazını ve galebesini ispat eder.

İkinci derecede: On İkinci Sözde ispat edildiği gibi, bir kısım düsturlarını hulâsa etmektir.

İşte, medeniyet-i hâzıra, felsefesiyle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede nokta-i istinadı kuvvet kabul eder, hedefi menfaat bilir, düstur-i hayatı cidal tanır, cemaatların rabitasını unsuriyet ve menfi milliyet bilir. Gayesi, hevesat-ı nefsanîyeyi tatmin ve hacat-ı beşeriyeyi tezyit etmek için, bazı lehviyattır.

Hâlbuki, kuvvetin şe'ni tecavüzdür; menfaatin şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden, üstünde boğuşmaktır; düstur-i cidalın şe'ni, çarpışmaktır; unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, tecavüzdür.

İşte şu medeniyetin şu düsturlarındandır ki, bütün mehasiniyle beraber, beşerin yüzde ancak yirmisine bir nevi sûrî saadet verip, seksenini rahatsızlığa, sefaletle atmıştır.

1. De ki: And olsun, insanlar ve cinler bir araya toplansalar... (İsra Suresi: 88.)

mehasin: güzellikler.	müthiş: dehşetli.	şe'n: özellik, durum, yapı, gerek.
menfaat: fayda, yarar.	netice-i efkâr: fikirlerin neticesi.	gerek:
menfi milliyet: olumsuz şekilde kullanılan milliyetçilik düşüncesi.	nevi: çeşit, tür.	tatmin: doyurma.
mizan: terazi.	nokta-i istinat: dayanak noktası.	tecavüz: haddini aşma, ileri gitme.
muaraza: karşı gelme, sözle karşılıklı mücadele.	rabita: bağ, münasebet.	tezyit: arttırma.
muaraza suretiyle: karşı gelme şekliyle.	saadet: mutluluk.	unsuriyet: ırkçılık.
muvazene: denge.	sefalet: sefillik, düşkünlük.	vazettiği esasat: ortaya koyduğu temel kurallar.
	sihir: büyü.	vaziyet: durum.
	sûrî: dış görünüş.	

Amma hikmet-i Kur'âniye ise, nokta-i istinadî kuvvet yerine hakkı kabul eder, gayede menfaat yerine fazilet ve rıza-i İlâhîyi kabul eder, hayatta düstur-i cidal yerine düstur-i teavünü esas tutar, cemaatlerin rabitalarında unsuriyet ve milliyet yerine rabita-i dinî ve sınıfı ve vatanî kabul eder. Gayatı, hevesat-ı nefsanîyenin nameşru tecavüzatına set çekip ruhu maâliyata teşvik ve hissiyat-ı ulviyesini tatmin etmektir ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan etmektir.

Hakkın şe'ni ise, ittifaktır; faziletin şe'ni, tesanüttür; teavünün şe'ni, birbirinin imdadına yetişmektir; dinin şe'ni, uhuvvettir, incizaptır; nefs-i emmareyi gemlemekle bağlamak, ruhu kemalâta kamçılama ile serbest bırakmanın şe'ni, saadet-i dâreyndir.

İşte, medeniyet-i hâzıra, edyan-ı sabika-i semaviyeden, bhusus Kur'ân'ın irşadatından aldığı mehasinle beraber, Kur'ân'a karşı, böyle hakikat nazarında mağlûp düşmüştür.

Üçüncü derece: Binler mesailinden yalnız numune olarak üç dört meseleyi göstereceğiz.

Evet, Kur'ân'ın düsturları, kanunları ezelden geldiğinden, ebede gidecektir. Medeniyetin kanunları gibi ihtiyar olup ölüme mahkûm değildir; daima gençtir, kuvvetlidir.

Meselâ, medeniyetin bütün cemiyat-ı hayriyeleri ile, bütün cebbarâne şedit inzibat ve nizamatlarıyla, bütün ahlâkî terbiyegâhlarıyla, Kur'ân-ı Hakîm'in iki meselesine karşı muaraza edemeyip mağlûp düşmüşlerdir.

ahlâkî terbiyegâh: ahlâkla ilgili eğitimin verildiği yer.
bahusus: hususiyetle, özellikle.
cebbârâne: zorbalıkla.
cemaat: topluluk.
cemiyat-ı hayriye: hayır cemiyetleri, kuruluşları.
derce: basamak, aşama.
düstur: kaide, prensip.
düstur-i cidal: mücadele prensibi.
düstur-i teavün: yardımlaşma kanunu.

ebed: sonsuzluk.
edyan-ı sabika-i semaviye: eski semavî dinler.
esas: asıl.
ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman.
fazilet: erdem, üstün nitelik.
gayat: gayeler, amaçlar.
gaye: maksat, amaçlanan.
hakikat: gerçek.
hevesat-ı nefsanîye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzuları.
hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın

hikmeti, Kur'ân'a mahsus hikmet.
hissiyat-ı ulviye: yüce duygular.
incizap: cezp edilme, çekilme, kapılma.
inzibat: asayişle ilgili düzeni sağlama.
irşadat: doğru yolu göstermeler.
ittifak: fikir birliği etme.
kemalât: mükemmellikler, olgunluklar.
kemalât-ı insaniye: insana

ait mükemmellik ve olgunluklar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mağlûp: yenilmiş.
mahkûm: hükümlü.
medeniyet: uygarlık.
medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.
mehasin: güzellikler.
menfaat: fayda, yarar.
mesail: meseleler.
meselâ: misal olarak.
mesele: çözülmesi istenilen şey; önemli iş.
milliyet: bir kavim ve cinsiyetten olma.
muaraza: karşı gelme.
nameşru: meşru olmayan, helâl olmayan.
nazar: bakış, görüş.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nizamât: nizamlar, düzenler.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
numune: örnek.
rabita: bağ, birlik vesilesi.
rabita-i dinî: din bağı.
rabita-i sınıfı: sınıf bağı.
rabita-i vatani: vatanla ilgili bağ.
rıza-i ilâhî: Allah'ın rızası.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan can, bedenin hayat gücü maddî olmayan öz cevher.
ruhu maâliyata teşvik: ruhun yüceliklere yönlendirilmesi.
saadet-i dâreyn: iki cihan saadeti.
sevk: yönlendirme.
şedit: şiddetli, sert.
şe'n: özellik, durum, yapı, gerek.
tatmin: kalbin manevî olarak doyması.
teavün: yardımlaşma.
tecavüzât: tecavüzler.
tesanüt: dayanışma.
uhuvvet: kardeşlik.
unsuriyet: ırkçılık.

Meselâ,

2 **وَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ** 1 **وَاحْلَ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا**

Kur'ân'ın bu galebe-i i'caz-kârânesini bir "Mukaddeme" ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

• *İşaratü'l-l'caz*'da ispat edildiği gibi, bütün ihtilâlât-ı beşeriyenin madeni bir kelime olduğu gibi, bütün ahlâk-ı seyyienin menbâi dahi bir kelimedir.

Birinci kelime: "Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse, bana ne."

İkinci kelime: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Evet, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede havas ve avam, yani zenginler ve fakirler, muvazeneleriyle rahatla yaşarlar. O muvazenenin esası ise, havas tabakasında merhamet ve şefkat; aşağısında, hürmet ve itaattir. Şimdi, birinci kelime havas tabakasını zulme, ahlâksızlığa, merhametsizliğe sevk etmiştir; ikinci kelime avamı kine, hase-de, mübareze sevk edip, rahat-ı beşeriyeyi birkaç asırdır selbettiği gibi; şu asırda, sa'y, sermaye ile mübareze neticesi, herkesçe malûm olan Avrupa hâdisat-ı azîmesi meydana geldi.

İşte, medeniyet, bütün cemiyat-ı hayriye ile ve ahlâkî mektepleriyle ve şedit inzibat ve nizamatiyla, beşerin o iki tabakasını musalâha edemediği gibi, hayat-ı beşerin iki müthiş yarasını tedavi edememiştir. Kur'ân, birinci kelimeyi esasından vücut-i zekât ile kal' eder, tedavi eder; ikinci kelimenin esasını hurmet-i riba ile kal' edip,

ahlâk: insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevî nitelikleri, huyları.
ahlâk-ı seyyie: kötü ahlâk.
ahlâkî: ahlâka uygun, ahlâkla ilgili.
asır: yüzyıl, devir.
avam: fakirler, halk tabakası.
beşer: insanlık.
beyan: anlatma.
cemiyat-ı hayriye: hayır cemiyetleri.
esas: asıl, temel.
faiz: riba.
galebe-i i'caz-kârâne: mu'cizeli bir şekilde galip gelme.
hâdisat-ı azîme: büyük hâdiseler.
haram: İslamiyetçe yasaklanan işler.
haset: kıskançlık.
havas: üst sınıf, zenginler.
hayat-ı beşer: insan hayatı.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.
helâl: Allah'ın müsaade ettiği şey.
hurmet-i riba: faizden haram oluşu.
hürmet: ihtiram, saygı.
ihtilâlât-ı beşeriye: insanlar arasındaki kargaşalar.
inzibat: disiplin.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
İşaratü'l-l'caz: Bediüzzaman Said Nursî'nin, Risale-i Nur Külliyyatında yer alan bir eseri.
itaat: uyma, baş eğme.
kal' etmek: söküp atmak, temelinden yıkıp atmak.
kin: gizli düşmanlık.
madeni: kaynak.
malûm: bilinen.
medeniyet: uygarlık.
mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu.
menba: kaynak.
merhamet: acımak, iyilik etmek.
meselâ: misal olarak.

1. Namazı dos doğru kılın, zekâtı verin. (Bakara Suresi: 43.)

2. Allah alışverişi helâl, fâizi ise haram kıldı. (Bakara Suresi: 275.)

mukaddeme: giriş.

musalâha: barıştırma; sulh, barış.

muvazene: karşılaştırma, denge.

mübareze: dövüşme, kavga.

müthiş: dehşetli.

namaz: İslâmın beş şartından biri.

netice: sonuç.

nizamât: nizamlar, düzenler.

rahat-ı beşeriye: insanlığın rahatı.

sa'y: çalışma, emek.

selp: kaldırma.

sevk: yönlendirme, yollama.

şedit: şiddetli, sert.

şefkat: içten ve karşılıksız sevmek.

tabaka: sınıf.

tedavi: aksaklığı düzeltme, iyileştirme.

vücut-i zekât: zekâtın farz oluşu.

zekât: İslâmın beş şartından biri olan, Allah için malın belli bir kısmının her yıl zekât verilebilecek kimselere dağıtılması.

zulûm: haksızlık, eziyet.

tedavi eder. Evet, ayet-i Kur'âniye, âlem kapısında durup, ribaya "Yasaktır!" der. "Kavga kapısını kapamak için, banka (riba) kapısını kapayınız!" diyerek, insanlara ferman eder. Şakirtlerine, "Girmeyiniz!" emreder.

• **İkinci esas:** Medeniyet, taaddüd-i ezvacı kabul etmiyor. Kur'ân'ın o hükmünü, kendine muhalif-i hikmet ve maslahat-ı beşeriye münafi telâkki eder.

Evet, eğer izdivaçtaki hikmet, yalnız kaza-i şehvet olsa, taaddüt bilâkis olmalı. Hâlbuki, hatta bütün hayvanatın şahadetiyle ve izdivaç eden nebatatın tasdikiyle sabittir ki, izdivacın hikmeti ve gayesi, tenasüldür. Kaza-i şehvet lezzeti ise, o vazifeyi gördürmek için Rahmet tarafından verilen bir ücret-i cüz'iyedir. Madem, hikmeten, hakikaten, izdivaç nesil içindir, nev'in bekası içindir. Elbette, bir senede yalnız bir defa tevellüde kabil ve ayın yalnız yarısında kabil-i telâkkuh olan ve elli senede ye'se düşen bir kadın, ekseri vakitte, tâ yüz seneye kadar kabil-i telkih bir erkeğe kâfi gelmediğinden, medeniyet pek çok fahişehaneleri kabul etmeye mecburdur.

• **Üçüncü esas:** Muhakemesiz medeniyet, Kur'ân kadına sülüs verdiği için ayeti tenkit eder. Hâlbuki, hayat-ı içtimaiyede ekser ahkâm, ekseriyet itibarıyla olduğundan; ekseriyet itibarıyla bir kadın kendini himaye edecek birisini bulur, erkek ise ona yük olacak ve nafakasını ona bırakacak birisiyle teşrik-i mesai etmeye mecbur olur. İşte, bu surette bir kadın, pederinden yarısını alsa, kocası noksaniyetini temin eder. Erkek, pederinden iki parça

ahkâm: hükümler, emirler.
âlem: dünya, cihan.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
ayet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın ayeti.
beka: ebedilik, sonsuzluk.
bilâkis: aksine, tersine.
ekser: pek çok.
ekseriyet: çoğunluk.
fahişehane: fuhuş yuvası.
ferman: emir, buyruk.
gaye: maksat.
hakikaten: doğru, olarak.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
hayvanat: hayvanlar.
hikmet: gizli gaye, sebep.
hikmeten: hikmetçe, gayece.
himaye: koruma.
hüküm: emir, kanun.
izdivaç: evlenme, çift olma.
kabil: mümkün.
kabil-i telâkkuh: hamile kalması mümkün olan.
kabil-i telkih: hamile bırakılabilir, döllenebilir.
kâfi: yetecek.

kaza-i şehvet: cinsi münasebet.
maslahat-ı beşeriye: insanın faydasına olan işler.
medeniyet: uygarlık.
muhakeme: akıl süzgecinden geçirme.
muhalif-i hikmet: hikmete aykırı, zıt.
münafi: aykırı, zıt.
nafaka: geçimlik.
nebatat: bitkiler.
nesil: soy sop, zürriyet.
nev(i): cins, tür; çeşit.

noksaniyet: eksiklik.
peder: baba.
rahmet: Allah'ın kullarını esirgemesi, onlara maddî ve manevî nimetler vermesi.
riba: faiz.
suret: biçim, şekil.
sülüs: üçte bir.
şahadet: şahitlik.
şakirt: talebe, öğrenci.
taaddüd-i ezvac: çok evlilik.
taaddüt: birden çok olma.
tasdik: doğrulama.
tedavi: aksaklığı düzeltme, iyileştirme.
telâkki: anlama, kabullenme, anlayış.
temin: sağlama, elde etme.
tenasül: üreme.
teşrik-i mesai: birlikte çalışma, yaşama.
tevellüt: doğum.
ücret-i cüz'iy: az bir ücret.
vazife: görev.
ye'se düşme: ümitsizliğe düşme.

alsa, bir parçasını tezevvüç ettiği kadının idaresine verecek; kız kardeşine müsavi gelir. İşte, adalet-i Kur'âniye böyle iktiza eder. Böyle hükmetmiştir. (HAŞİYE 1)

• *Dördüncü esas*: Sanemperstliği şiddetle, Kur'ân, menettiği gibi; sanemperestliğin bir nevi taklidi olan suretperestliği de meneder. Medeniyet ise, suretleri kendi mehasininden sayıp, Kur'ân'a muaraza etmek istemiş. Hâlbuki gölgeli, gölgesiz suretler, ya bir zulm-i mütehcir veya bir riya-i mütecessit veya bir heves-i mütecessimdir ki; beşeri zulme ve riyaya ve hevaya, hevesi kamçılıyıp teşvik eder.

Hem, Kur'ân merhameten, kadınların hürmetini muhafaza için, hayâ perdesini takmasını emreder; tâ hevesat-ı rezilenin ayağı altında o şefkat madenleri zillet çekmesinler, alet-i hevesat, ehemmiyetsiz bir meta hükmüne geçmesinler. (HAŞİYE 2) Medeniyet ise, kadınları yuvalarından çıkarıp, perdelerini yırtıp, beşeri de baştan çıkarmıştır. Hâlbuki, aile hayatı, kadın-erkek mabeyninde müteakabil hürmet ve muhabbetle devam eder. Hâlbuki, açık

adalet: hakça, hukuka uygunluk.
adalet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın adaleti.
adliye: mahkeme, yargı yeri.
alet-i hevesat: arzu ve istekleri tatmin aracı.
asır: yüzyıl, devir.
beşer: insanlık.
düstur-i ilâhî: ilâhî prensip.
ecdat: atalar.
ehemmiyet: önemli.
esas: asıl.
hakikat: gerçek olan.
haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.
hayâ: utanma.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat.
heva: nefse ait olan şeylere düşkünlük.
heves: arzu, istek.
hevesat-ı rezile: rezilce hevesler.
heves-i mütecessim: cisimleşmiş arzu, istek.
hüküm: emir, kanun; verilen karar.
hürmet: ihtiram, saygı.
iktiza: lâzım gelme, gerekme.
istinat: dayanma.
itikatlarına iktidaen: inançlarına uyarak.
ittifak: fikir birliği etme.
kudsi: mukaddes, temiz.
kal' etmek: söküp atmak, kökünü kazımak.
lâyiha-i temyiz: bir üst mahkeme olan Yargıtaya yazılan yazı; temyiz yazısı.
mabeyn: arası, ortası.
maden: kaynak.

HAŞİYE 1: Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan lâyiha-i temyiz in müdafaatından bir parçadır; bu makama haşiye olmuş.

“Ben de adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsi ve hakikatlı bir düstur-u ilâhîyi, üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdadımızın itikatlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette, rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir.”

HAŞİYE 2: Tesettür-i nisvan hakkında otuz Birinci Mektubun Yirmi Dördüncü Lem'ası gayet kat'î bir surette ispat etmiştir ki, “Tesettür kadınlar için fîtrîdir, ref-i tesettür fîtrata münafîdır.”

mahkûm eden: ceza hükmü veren.
muaraza: karşı gelme, sözle mücadele etme.
medeniyet: uygarlık.
mehasin: güzellikler.
menetme: yasaklama.
merhameten: merhamet ederek.
meta: mal.
muaraza: karşı gelme, sözle mücadele etme.
muhafaza: koruma.
müdafaat: savunmalar.
müsavi: eşit, denk.
mütekabil: karşılıklı.

nakzetme: bozma, geri çevirme, geçersiz kılma.
nev(i): cins, tür; çeşit.
riya: iki yüzlülük, gösteriş.
riya-i mütecessit: sanki vücut kazanmış bir riya, cisimleşmiş gösteriş.
rûy-i zemin: yeryüzü.
sanemperestlik: putlara, heykellere tapma.
suret: şekil, görünüş.
suretperestlik: resim gibi görünümlü ve tasvirilere tapma.
sefkat: içten ve karşılıksız

merhamet.
tasdik: doğrulama.
tefsir: Kur'ân-ı Kerim'i açıklamak maksadıyla yazılan kitap.
tesettür-i nisvan: kadınların örtünmesi.
teşvik: şevklendirme.
tezevvüç: evlenme, evlilik.
zarf: müddet.
zillet: hakir görülme, aşağılık.
zulm-i mütehcir: taşlaşmış zulüm.
zulüm: haksızlık, eziyet.

saçıklık samimî hürmet ve muhabbeti izale edip, ailevî hayatı zehirlemiştir. Hususan, suretperestlik, ahlâkı fena hâlde sarstığı ve sukut-i ruha sebebiyet verdiği, şununla anlaşılır:

Nasıl ki, merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar ahlâkı tahrip eder; öyle de, ölmüş kadınların suretlerine veyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverâne bakmak, derinden derine, hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrip eder.

İşte şu üç misal gibi binler mesail-i Kur'âniyenin her birisi saadet-i beşeriyeyi dünyada temine hizmet etmekle beraber, hayat-ı ebediyesine de hizmet eder. Sair meseleleri mezkûr meselelere kıyas edebilirsiniz.

Nasıl medeniyet-i hâzıra Kur'ân'ın hayat-ı içtimaiye-i beşere ait olan düsturlarına karşı mağlûp olup, Kur'ân'ın i'caz-ı manevîsine karşı hakikat noktasında iflâs eder; öyle de, medeniyetin ruhu olan felsefe-i Avrupa ve hikmet-i beşeriyeyi hikmet-i Kur'ân'la, yirmi beş adet Sözlerde, mizanlarla iki hikmetin muvazenesinde, hikmet-i felsefiye âcize ve hikmet-i Kur'âniyenin mu'cize olduğu kat'iyetle ispat edilmiştir. Nasıl ki On Birinci ve On İkinci Sözlerde hikmet-i felsefiyenin aczi ve iflâsı ve hikmet-i Kur'âniyenin i'cazı ve gınâsı ispat edilmiştir. Müracaat edebilirsiniz.

Hem, nasıl medeniyet-i hâzıra hikmet-i Kur'ân'ın ilmi ve amelî i'cazına karşı mağlûp oluyor; öyle de, medeniyetin edebiyat ve belâgati da Kur'ân'ın edeb ve belâgatine

âcize: güçsüz.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ahlâk: iyi ve güzel davranışlarının bütünü.

ailevî: aile ile ilgili.

amelî: pratik, tecrübî.

belâgat: sözün düzgün, kumsursuz, yerinde olmasını öğreten ilim.

cenaze: insan ölüsü.

düstur: kanun, kaide.

edeb: edebiyat.

edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları en güzel şe-

kilde, sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı.

edep: zerafet, güzel hâl.

felsefe-i Avrupa: Avrupa felsefesi.

fitrat: yaratılış.

fitrî: yaratılıştan, yaratılışa ait.

gınâ: zenginlik, yeterlik.

hakikat: gerçek.

haşiye: dipnot, açıklayıcı yazı.

hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.

hayat-ı içtimaiye-i beşer: insanlara ait olan sosyal hayat.

heves: nefsin hoşuna giden istek.

hevesperverâne: hevesine düşkün bir şekilde.

hikmet: ilâhî gaye, maksat.

hikmet-i beşeriye: insanların bilgisi.

hikmet-i felsefiye: felsefenin hikmeti gayesi.

hikmet-i Kur'ân: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları.

hikmet-i Kur'ânî: Kur'ân'ın hikmeti, gayeleri, maksatları.

hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'ın

hikmeti, gayeleri, maksatları.

hissiyat-ı ulviye-i insaniye: insanın yüksek duyguları.

hususan: bilhassa, özellikle.

hürmet: saygı, şeref.

i'caz: mu'cize oluş.

i'caz-ı manevî: manevî mu'cizelik.

iflâs: batma, bitme.

ilmi: ilme ait.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

izale: yok etme, giderme.

kat'i: kesin.

kat'iyet: kesinlik.

lem'a: parıltı.

mağlûp: yenilme, yenilmiş.

medeniyet: uygarlık.

medeniyet-i hâzıra: şimdiki medeniyet.

merhume: vefat etmiş, kadın.

mesail-i Kur'âniye: Kur'ân'ın meseleleri.

mesele: ehemmiyetli iş, problem.

mezkûr: zikredilen.

mizan: ölçü, terazi.

mu'cize: aynısını yapmakta başkalarını acze düşüren.

muvazene: denge, ölçü.

münafi: aykırı, zıt.

müracaat: başvurma.

nazar-ı şehvet: şehvet bakışı.

rahmet: merhamet etme, şefkat.

ref-i tesettür: tesettürün kaldırılması.

ruh: dirilik kaynağı olan can, bedenin hayat gücü maddî olmayan öz cevher.

saadet-i beşeriye: insanların mutluluğu.

sair: başka, diğer.

samimi: içten, candan.

sebebiyet: sebep olma.

sukut-i ruh: ruhun alçalması.

suret: resim; yüz, şekil.

suretperest: dış görünüşe aşırı ehemmiyet veren.

tahrip: yıkma, bozma.

temin: sağlama.

tesettür: örtünme.

tesettür-i nisvan: kadınların örtünmesi.

karşı nispeti, öksüz bir yetimin muzlim bir hüznün ile ümitsiz ağlayışı; hem süflî bir vaziyette sarhoş bir ayyaşın velvele-i gınâsının (şarkı demektir) nispeti ile ulvî bir âşğın muvakkat bir iftiraktan müştakane, ümitkârâne bir hüznün ile gınâsı (şarkısı); hem, zafer veya harbe ve ulvî fedakârlıklara sevk etmek için teşvikkârâne kasaid-i vatanîyeye nispeti gibidir. Çünkü, edeb ve belâgat, tesir-i üslûp itibarıyla ya hüznün verir, ya neşe verir.

Hüznün ise, iki kısımdır: Ya fakdülahbaptan gelir, yani ahbapsızlıktan, sahihsizlikten gelen karanlıklı bir hüznündür ki, dalâletâlûd, tabiatperest, gafletpişe olan medeniyetin edebiyatının verdiği hüznüdür. İkinci hüznün, firakulahbaptan gelir. Yani ahbap var; firakında müştakane bir hüznün verir. İşte şu hüznün, hidayeteda, nurefşan Kur'ân'ın verdiği hüznüdür.

Amma neşe ise, o da iki kısımdır: Birisi, nefsi hevesatına teşvik eder; o da tiyatrocu, sinemacı, romancı medeniyetin edebiyatının şe'nidir. İkinci neşe, nefsi susturup, ruhu, kalbi, aklı, sırrı, maâliyata, vatan-ı aslîlerine, makarr-ı ebedîlerine, ahbab-ı uhrevîlerine yetişmek için lâtif ve edepli masumâne bir teşviktir ki; o da Cennet ve saadet-i ebedîyeye ve rü'yet-i cemalullahı beşeri sevk eden ve şevke getiren Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın verdiği neşedir. İşte,

قُلْ لِّئِنْ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ
لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا¹

1. De ki: And olsun, eğer bu Kur'ân'ın benzerini getirmek için insanlar ve cinler bir araya toplanıp da hepsi birbirine yardımcı olsalar, yine de onun benzerini getiremezler. (İsrâ Suresi: 88.)

ahbab-ı uhrevî: ahiret dostları.
ahbap: dost.
ayyaş: sarhoş, alkolik.
azim: büyük, yüce.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde olmasını öğreten ilim.
beşer: insanlık.
dalâletâlûd: hak yoldan uzaklaşmış, sapıklıkla karışık.
edeb: edebiyat.
edebiyat: duygu, düşünce, hayal ve olayları, sözlü veya yazılı olarak ifade etme sanatı.
edep: nezaket, zariflik.
fakdülahbap: ahbapsızlık, dostsuzluk, ahbabın bulunmayışı.
fedakâr: feda eden.
fırak: ayrılık.
firakulahbap: ahbaplardan ayrılık, dostlardan ayrı düşme.
gafletpişe: gaflet içinde, nefse uymakla sersemleşmiş.
hakikat: gerçek.
harp: savaş.
hevesat: hevesler.
hidayeteda: hidayete sebep olan.
hüznün: keder, üzüntü.
iftirak: ayrılık.
kasaid-i vataniye: vatanla ilgili millî şiirler.
kısım: parça.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerîm.
lâtif: yumuşak, hoş, nazik.
maâliyat: yüksek ve derin fikirler.
makarr-ı ebedî: sonsuza kadar durulacak yer.
masumâne: masumca.
medeniyet: uygarlık.
muvakkat: geçici.
muzlim: karanlıklı, zulmetli.
müştakane: arzulu ve istekli bir şekilde.
nefis: kötülüğe sevk eden hayırlı işlerden alıkoyan güç, duygu.
nefs-i nefisî alâkalı.
nispet: kıyas; münasebet, ilgi, ölçü.

nurefşan: nur saçan.

roman: sembolik ve gerçek olaylara dayanan uzun edebiyat türü.

ruh: insandaki canlılığın ve diriliğin, iradeyle ilgili ve irade dışı hareketlerin ve idrak kabiliyetinin kaynağı.

rü'yet-i Cemalullah: Allah'ın cemalini görmek.

saadet-i ebedîye: sonsuz mutluluk.

sevk: gönderme, yönlendirme.

süflî: aşağılık.

şe'n: hâl, durum iş.

sevk: şiddetli arzu, aşırı istek.

tabiatperest: Allah'a inanmayan, tabiata tapan.

tesir-i üslûp: üslûbun etkisi.

teşvik: isteklendirme, özendirme, sevkendirme.

teşvikkârâne: teşvik ederek, yönlendirerek.

ulvî: yüce.

ümit: umut.

ümitkârâne: ümit ederek.

vatan-ı aslî: asıl vatan.

vaziyet: durum.

zafer: düşmanı mağlûp etme.

ifade ettiği azîm mana ve büyük hakikat, kasıru'l-fehim olanlarca ve dikkatsizlikle, mübalâğalı bir belâgat için muhal bir suret zannediliyor. Hâşâ, mübalâğa değil, muhal bir suret değil, ayn-ı hakikat bir belâgat ve mümkün ve vaki surettedir.

O suretin bir veçhi şudur ki; yani, Kur'ân'dan tereşşuh etmeyen ve Kur'ân'ın malı olmayan ins ve cinnin bütün güzel sözleri toplansa, Kur'ân'ı tanzir edemez, demektir. Hem, edememiş ki, gösterilmiyor.

İkinci vecih şudur ki: Cin ve insin hatta şeytanların netice-i efkârları ve muhassala-i mesailerı olan medeniyet ve hikmet-i felsefe ve edebiyat-ı ecnebiye, Kur'ân'ın ahkâm ve hikmet ve belâgatine karşı âciz derekesindedirler, demektir; nasıl da, numunesini gösterdik.

âciz: güçsüz.
ahkâm: emirler, hükümler.
ahkâm-ı İslâmiye: İslâmî hükümler.
and: yemin.
asır: yüzyıl, devir.
ayn-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.
azîm: büyük, yüce.
belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve hâlin ve makamın icabına göre söylenmesi.
beniâdem: insanoğlu.

cilve: tecelli, görünme.
cin: gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.
dakik: ince, nazik.
davet: çağırma.
derecat: dereceler.
dereke: aşağı seviye, bayağılık.
edebiyat-ı ecnebiye: yabancılara ait edebiyat.
ehemmiyet: önem.
elzem: çok lüzumlu.
fen: uygulamalı bilimlerin genel adı.

güya: sanki.
hakikat: gerçek, esas.
hâşâ: asla öyle değildir.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, yüksek bilgi.
hikmet-i felsefe: felsefe ilmi.
hisse-i ders: ders payı.
hitap: konuşma.
hususî: özel.
ilim: bilgi.
ilm-i belâgat: sözün düzgün, kusursuz, yerinde olmasını öğreten ilim.
iman: inanmak.

ins: insan.
kasıru'l-fehim: anlayışı, kavraması zayıf kimse.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
lâzım: gerekli.
maarif: marifetler, bilimler.
mana: anlam.
marifetullah: Allah'ı hakkıyla bilme, tanıma.
medeniyet: uygarlık.
muhal: imkânsız.
muhassala-i mesai: çalışmalar sonunda elde edilen netice.
muvafık: uygun, denk.
mübalâğa: abartı.
mütenevvi: çeşit çeşit.
müteveccih: yönelme.
netice-i efkâr: fikirlerin neticesi.
nev: cins.
numune: örnek.
nurani: nurlu, parlak.
suret: biçim, görünüş.
şeytan: Âdemoğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık.
tabaka: sınıf, katman.
tabakat: tabakalar, katmanlar.
tabakat-ı beşer: insan tabakaları, katmanları.
taife: takım, güruh.
tanzir: bir şeyin taklidini, benzerini yapma.
tereşşuh: sızma.
vaki: vuku bulan, olan.
vecih: yön.
zan: sanma.

* On Birinci Şua olan Meyve Risalesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Meyve Risalesinden Onuncu Meselenin Hatimesi Olarak İki Haşiye

BİRİNCİSİ

Bundan on iki sene evvel işittim ki, en dehşetli ve muannit bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış. Ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekraratı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kabil değil. Ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez. Ve her bir harfi on adetten bine kadar sevap veren kelimat-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerini beşerin adı ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz, diye Risale-i Nur her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akim bıraktı.

Fakat, o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemeyle söndürmeye, aptal çocuklar gibi, ahmakane ve divanecesine çalışmaları sebebiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-i hâli bilemiyorum.

adi: bayağı, aşağı, değersiz
ahmak: pek akılsız olan, sersem, budala
ahmakane: ahmakcasına, ahmak olana yakışır şekilde, akılsızca.
akim: neticesiz, sonu yok, başansız
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada bulunduran, pek çok özellikleri içine alan, kapsamlı
cerh: yaralama, bir iddiayı, fikri çürütme, reddetme
cüz'î: az bir parça
dehşetli: ürkütücü, korkunç
divane: deli, akılı başında olmayan, budala, alık.
evvel: önce
gayet: son derece
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı
hakiki: gerçek
hâlet: hal, durum
haşiye: dipnot
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hüccet: delil
intişar: yayılma, dağılma, nesrolunma

ispat: doğruyu delillerle gösterme
kabil: mümkün, ihtimal dahilinde
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan
kelimat-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın kelimeleri, sözleri
lisan: dil.
lisan-ı Arabî: Arap dili. Arapça.
lisan-ı nahvî: Arapçanın bir vassıfı, nahve ait dil, intizam ve kaidelere bağlı belâgat dili.

mesale: önemli konu
meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı
muannit: inatçı, ayak direyen.
mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.
muhafaza: koruma
münafık: kalbinde küfrü gizlediği hâlde Müslüman görünen, kâfirliğini gizleyerek Müslüman gibi davranan.
nükte: ince manalı, düşündürücü söz

plân: bir şeyi gerçekleştirmek için yapılan düzenleme
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat; sevap
suikast: kötü kasıt, kötü niyet; kötü kasıtlı iş yapma, tuzak kurma
tabir: ifade, söz
tekrarat: tekrarlar.
zındık: Allah'a ve ahirete inanmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir

İKİNCİ HAŞİYE

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın dokunmasıyla, cazibekârâne ve cazibedarâne hareketle raksları, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan, hüznü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neşe ile cívelenen o nazenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla, kâinat dolu su firakların, zevallerin hüznüleri başıma toplandı. Birden hakikat-i Muhammediyenin (a.s.m.) getirdiği nur, imdada yetişti. O hadsiz hüznüleri ve gamları sürurlara çevirdi. Hatta o nurun herkes ve her ehl-i iman gibi, benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve teselli için zat-ı Muhammediyeye (a.s.m.) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri vazifesiz, neticesiz; bir mevsimde görünüp, hareketleri, neşeden değil, belki, güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı beka ve hubb-i mehasin, muhabbet-i vücut ve şefkat-i cinsiye ve alâka-i hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece

adem: yokluk
aşk-ı beka: ebedî hayat aşkı, sonsuzluk aşkı
cazibekârâne: çekici ve cazibeli bir şekilde
cezbedarâne: cezbeye tutulmuş gibi, Allah sevgisi ile kendinden geçerek.
cilve: güzellere yakışır duruş ve davranış, dilberce hareket, naz ve eda
ebediyen: ebedî olarak, ilelebet
ehl-i iman: inananlar, iman

sahipleri
feyz: ihsan, bağış, kerem
firak: ayrılık, hicran
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak
gam: keder, üzüntü
gayet: son derece
güya: sanki, sözde.
güz: sonbahar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz
hakikat-ı Muhammediye: Hz Peygamberin manevî şahsiyeti, İslâmiyetin aslı ve esası.

halka-i zikir: zikir halkası, zikir esnasında daire şeklinde oturma
haşiye: dipnot
hubb-i mehasin: güzelliklere, güzel olan şeylere sevgi
hüzn: keder, tasa, gam, hüzn.
ihsas: hissettirme, sezdirme
ihtar: hatırlatma, uyarı
imdat: yardım
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar

kemal-i neşe: neşe ve sevincin tam oluşu, tam bir neşe.
kesretli: çokluğu olan, çok fazla.
latif: güzel, hoş
medar: dayanak noktası, sebep, vesile.
meşhur: şöhretli, herkesin bildiği, yaygınlık kazanmış
minnettar: bir iyiliğe karşı teşekkür duygusu içinde olan
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu
müfarakat: uzaklaşma, ayrılık
nazar-ı gaflet: mana ve mahiyetten yoksun olan bakış, idrak edemeyen nazar.
nazenin: nazlı, nazik, narin, ince yapılı
nur: aydınlık, parıltı, ışık
raks: oynama, dans etme
suret: biçim, tarz, görünüş
sürur: sevinç, mutluluk
şefkat-i cinsiye ve hayatiye: aynı cinsten olanların birbirlerine karşı gösterdikleri şefkat, merhamet ve hayata karşı duyulan şefkat
şefkat-i cinsiye: cinse ait şefkat; aynı cinsten olanların birbirlerine karşı duydukları merhamet, sevgi, şefkat duygusu.
tahliye: tutukluyu serbest bırakma
tarz: biçim, şekil, suret
teselli: avutma, acısını dindirme
vazife: görev
vaziyet: durum
zat-ı Muhammediyye: Hz. Muhammed'in zatı, kişiliği
zeval: sona erme, yok olma, ölme
zîhayat: hayat sahibi.

dokundu ki, böyle, dünyayı bir manevî Cehenneme ve akli bir tazip aletine çevirdiği sırada, Muhammed Aley-hissalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur perde-yi kaldırdı. İdam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fânîlik yerinde, o kavakların her birinin yaprakları adedince hikmetleri ve manaları ve —Risale-i Nur'da ispat edildiği gibi— üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım, Sâni-i Zülcelâl'in esmasına bakar. Meselâ; nasıl bir usta, harika bir makineyi yapsa, onu takdir eden herkes o zata "Maşaallah, bârekâllah" deyip alkışlar. Öyle de, o makine dahi, ondan maksut neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı hâliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zihayat ve her şey böyle bir makinedir; ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise, zihayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar, onlara şirin bir mütalâagâh, birer kitab-ı marifet olur; manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvah-ı misaliyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücutta bırakıp, sonra âlem-i şahadeti terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek, sûrî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok vücutları kazanır.

Evet, madem Allah var ve ilmi ihata eder; elbette adem, idam, hiçlik, mahv, fenâ, hakikat noktasında ehl-i imanın dünyasında yoktur. Ve kâfirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânîlikle doludur. İşte bu hakikati,

abes: boş saçma, lüzumsuz ve gayesiz iş
adem: yokluk
âlem-i gayp: gayp âlemi, görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka dünyalar.
âlem-i şahadet: gözle gördüğümüz, şahit olduğumuz âlem, kâinat.
aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selam onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua
barekallah: Allah mübarek etsin, hayırlı ve bereketli olsun.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
daire-i vücut: varlık dairesi.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri
elvah-ı misaliye: örnek tablolar, misalî manzaralar.
esma: adlar, isimler.
fânî: ölümlü, geçici
fenâ: yok olma, ölümlülük, geçicilik
firak: ayrılık, hicran
gayb: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait
hakikat: gerçek, esas
hârîka: olağanüstü
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep, fayda
idam: yok olma
ihata: kuşatma, içine alma
ilim: bilme, bilgi
ilmî: ilim ile ilgili, ilme dair.
ispat: doğruyu delillerle gösterme
kafir: Allah'ı ve İslamiyeti inkar eden, dinsiz
kitab-ı marifet: marifet kitabı,

Allah'ı tanıtan kitap, bilgi kaynağı olan kitap.
kuvve-i hafıza: hafıza gücü
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin duruşu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
madem: ...den dolayı, böyle ise
mahv: yok olma, ortadan kalkma, batma
maksut: istenilen şey, istek, arzu, gaye.
manevi: manaya ait, maddî olmayan

Maşaallah: Allah'ın istediği gibi, Allah'ın istediği olur anlamında hayret ve memnuluk ifade eden bir ibare
meselâ: örneğin
mütalâagâh: mütalâa yeri, etraflıca düşünme, okuma ve inceleme yeri.
nazar: bakış, dikkat
nur: aydınlık, parıltı, ışıık
Sani-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan ve her şeyi sanatla yaratan, Allah (cc.).
suret: biçim, tarz, görüntüs

sûrî: görünüşte olan, şekli
tazip: Azap verme, eziyet etme, eziyetle bulunma
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hak'ı şanına layık ifadelerle anma
vazife: görev
vücut: beden, varlık
zat: kişi, şahıs
zihayat: hayat sahibi.
zihin: hafıza, bellek
zîşuur: şuurlu, şuur sahibi.

umumun lisanında gezen bu gelen darbimesel ders ve-
rip, der:

“Kimin için Allah var, ona her şey var; ve kimin için
yoksa, her şey ona yoktur, hiçtir.”

Elhâsıl: Nasıl ki, iman ölüm vaktinde insanı idam-ı
ebedîden kurtarıyor; öyle de, herkesin hususî dünyasını
dahi idamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve
küfür ise, hususan küfr-i mutlak olsa, hem o insanı, hem
hususî dünyasını ölümle idam edip manevî Cehennem
zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çe-
virir. Hayat-ı dünyeviyeyi ahirete tercih edenlerin kulak-
ları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya
imana girsinler, bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ¹

Duanıza çok muhtaç ve size çok
müştak kardeşiniz

Said Nursî

1. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgi-
miz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

ahiret: dünya hayatından
sonra başlayıp ebediyen de-
vam edecek olan ikinci hayat.
çare: ilâç, درمان
darbimesel: atasözü, vecize
dehşetli: ürkütücü, korkunç
Dua: Allah'a yalvarma, niyaz
Elhâsıl: hasılı, netice itibariy-
le, kısaca
hasarat: zararlar, ziyanlar.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya
ait olan hayat.
hususan: bilhassa, özellikle
hususî: özel
idam: yok olma
idam-ı ebedî: dirilmemek
üzere yok oluş, ahiret inancı
olmadığı için ölümü ebedî
yokluğa gitmek olarak görme
iman: inanma, itikat

küfr-i mutlak: kayıtsız şartsız
küfür, mutlak küfür, hiç bir
imanî hükmü, delili, hakikati
kabul etmeme, kesin ve tam
bir inkâr.
küfür: Allah'ın varlığına, birli-
ğine inanmama, müşriklik,
imansızlık
lisan: dil
manevî: manaya ait, maddî

olmayan
müştak: arzulu, fazla istekli, işti-
yak gösteren
tercih: bir şeyi diğerlerinden üs-
tün tutma, öne alma, seçme, da-
ha çok beğenme
umum: herkes
zulmet: karanlık

* Yirmi Altıncı Söz, Barla'da 1926-34 yılları arasında Türkçe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Altıncı Sözden Üçüncü Mebhasın Sonu ve Dördüncü Mebhas

Eğer desen: “Kader bizi böyle bağlamış, hürriyetimizi selp etmiştir. İnbisat ve cevelâna müştak olan kalp ve ruh için, kadere iman bir ağırlık, bir sıkıntı vermiyor mu?”

Elcevap: Kat'a ve asla! Sıkıntı vermediği gibi, nihayetsiz bir hiffet, bir rahatlık ve rehureyhani veren ve emnüemanı temin eden bir sürur, bir nur veriyor. Çünkü, insan kadere iman etmezse, küçük bir dairede cüz'î bir serbestiyet, muvakkat bir hürriyet içinde, dünya kadar ağır bir yükü, biçare ruhun omzunda taşımaya mecburdur. Çünkü, insan bütün kâinatla alâkardır, nihayetsiz makasid ve metalibi var; kudreti, iradesi, hürriyeti milyondan birisine kâfi gelmediği için, çektiği manevî sıkıntı ağırlığı, ne kadar müthiş ve muvahhiş olduğu anlaşılır. İşte kadere iman, bütün o ağırlığı kaderin sefinesine atar, kemal-i rahat ile, ruh ve kalbin kemal-i hürriyetiyle kemalâtında serbest cevelânına meydan veriyor. Yalnız nefs-i emmarenin cüz'î hürriyetini selp eder ve firavuniyetini ve rububiyetini ve keyfemayeşa hareketini kırar.

Kadere iman o kadar lezzetli, saadetlidir ki, tarif edilmez. Yalnız, şu temsil ile o lezzete ve o saadete bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

alâkadâr: ilgili, ilişkili.
biçare: çaresiz.
cereyan: olma, meydana gelme.
cevelân: dolaşma, gezinme.
cüz'î: az, pek az.
edepsiz: edepten, terbiyeden yoksun.
emnüeman: tam bir emniyet ve korkusuzluk.
erzak: rızıklar, yiyecekler.
firavuniyet: isyankârlıkla Allah'ı tanımama, kendisini ilâh olarak gösterme, firavunlaşma.
gasıbâne: hakkı olmayan şeyi alarak, gasp ederek.
has: hususî, özel.
hiffet: hafiflik, rahatlık.
hürriyet: serbestiyet.
ızdırıp: aşırı elem, azap, sıkıntı.
idare: yönetme, yürütme.
iktiza: gerektirme.
irade: bir şeyi yapma veya yapmama konusunda karar verebilme ve bu karar yerine getirebilme gücü.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, plânlaması.
kâfi: yeterli.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, varlıklar.
kat'a: hiçbir vakit, asla.
kemalât: faziletler, iyilikler, mükemmellikler.
kemal-i hürriyet: tam ve mükemmel hürriyet.
kemal-i rahat: tam bir rahatlık.
kemal-i sühulet: tam ve mükemmel bir kolaylık.
keyfemayeşa: kendi keyfince, başıboş.
kudret: güç, kuvvet.
külfet: zahmet, zorluk.
mahall-i garaip: garipliklerle dolu, hayret edilecek yerler.
makasid: maksatlar, gayeler.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.

metalip: istekler, arzular.
muvahhiş: dehşet veren, korkutucu.
muvakkat: geçici.
müştak: iştiaklı, arzulu.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
nefs-i emmare: insanı kötü-lüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
nizam-ı kanun: kanun gereği, düzeni, disiplini.

nur: parlaklık, ışık.
payitaht: makam.
ruh: insan ve hayvanlardaki dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan gayr-i maddî cevher, manevî varlık.
rububiyet: Cenab-ı Allah'ın her zaman, her yerde, her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ediciliği.
ruhureyhan: hoş ve güzel koku.
saadet: mutluluk, bahtıyarlık.
sârikane: hırsızcasına.

sefine: gemi.
selp: zorla alma; ortadan kaldırma.
suret: tarz, şekil.
sürur: sevinç, mutluluk, neşe.
tavattun: yerleşme, yurt edinme.
tedbir: idare etme, çekip çevirme.
tedip: cezalandırma.
teessüf: üzülmeye, acı duyma.
temin: sağlama.
temsil: benzetme, örnek.
varidat: gelirler.

İki adam bir padişahın payitahtına giderler, o padişahın mahall-i garaip olan has sarayına girerler. Biri padişahı bilmez, o yerde gasıbâne, sârıkane tavattun etmek ister. Fakat, o bahçe, o sarayın iktiza ettikleri idare ve tedbir ve varidat ve makinelerini işlettirmek ve garip hayvanatın erzakını vermek gibi zahmetli külfetleri görür, mütemadiyen ıztırap çeker. O Cennet gibi bahçe, başına bir Cehennem gibi oluyor. Her şeye acıyor. İdare edemiyor. Teessüfle vaktini geçirir. Sonra da, o hırsız edepsiz adam, tedip suretiyle hapse atılır. İkinci adam padişahı tanır; padişaha kendini misafir bilir. Bütün o bahçede, o sarayda olan işler, bir nizam-ı kanunla cereyan ettiğini, her şey bir programla, kemal-i sühuletle işlediğini itikat eder. Zahmet ve külfetleri, padişahın kanununa bırakıp, kemal-i safa ile o Cennet-misal bahçenin bütün lezzetlerinden istifade edip, padişahın merhametine ve idare kanunlarının güzelliğine istinaden her şeyi hoş görür, kemal-i lezzet ve saadette hayatını geçirir. İşte ¹ مَنْ أَمِنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدْرِ

Dördüncü Mebhas

Eğer desen: “Birinci Mebhasta ispat ettin ki, kade-
rin her şeyi güzeldir, hayırdır. Ondan gelen şer de hayır-
dır, çirkinlik de güzeldir. Hâlbuki, şu dâr-ı dünyadaki mu-
sibetler, beliyeler, o hükmü cerh ediyor.”

1. Kim kadere iman ederse kederden emin olur.

adem: yokluk, hiçlik.
ahval-i muhtelif: çeşitli hâller.
âlâm: kederler, elemeler, acılar.
arız: bulaşma, yaklaşma.
beliyyat: belâlar, felâketler, kederler.
beliyye: felâket, musibet.
Cennetmisal: Cennet gibi.
cerh: bir iddiayı, bir fikri çü-

rütme.
dâr-ı dünya: dünya âlemi.
elem: üzüntü, acı.
hakikat: gerçek, esas.
hâlât: hâller, durumlar.
hayır: iyilik, güzellik.
hayr-ı mahz: mutlak hayır, hayrın tâ kendisi.
hissetmek: algılamak.
hüküm: kaide, kural.
idare: yönetme, yürütme.

istifade: faydalanma, yararlanma.
istinaden: dayanarak, güvenerek.
işmam: hafif olarak hissettirme.
itikat: inanma.
kader: Cenab-ı Hakkın her şeyi olmadan önce takdir etmesi, plânlaması.
keder: tasa, kaygı, acı, hüzn.

kemalât: iyilikler, mükemmellikler.

kemal-i lezzet: tam ve mükemmel lezzet.

kemal-i safa: tam bir huzur ve gönül rahatlığı.

keyfiyat: nitelikler, özellikler.

külfet: zahmet, sıkıntı, zorluk.

maasi: asilikler, isyanlar.

matlûp: istenilen, arzu edilen şey.

mebhas: kısım, bölüm.

mehasin: güzellikler, iyilikler.

merhamet: acıma, şefkat gösterme.

mesaip: felâketler, uğursuzluklar.

meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.

musibet: felâket, dert, sıkıntı.

müncer: dayanmak; sürüklenme.

müteaddit: çeşitli.

mütebayin: birbirine uymayan, birbirinden ayrı.

nefis: insanın kendisi, öz varlık.

nekais: eksiklikler, noksanlıklar.

nukuş-u esma: Cenab-ı Hakkın isimlerinin sanatı ve süslü görüntüleri, nakışlar.

nur: ziya, ışık.

rücu: dönme, yönelme.

saadet: mutluluk, bahtiyarlık, mes'ut olma.

semerat: meyveler, neticeler.

suret: biçim, tarz, şekil.

şedit: şiddetli.

şer: kötülük, fenalık, çirkinlik.

şerr-i mahz: tam bir kötülük, çirkinlik.

şiddet-i şefkat: aşırı derecedeki şefkat.

tasaffi: saflaşma, durulaşma.

tavir: hâl, durum, vaziyet.

tazammun: ihtiva etme, içinde bulundurma.

Vahib-i Hayat: hayat veren, hayatı bağışlayan Allah.

vaziyet: hâl, durum.

vücut: var oluş, varlık.

zihayat: hayat sahibi, canlılar.

Elcevap: Ey şiddet-i şefkatten şedit bir elemi hisseden nefsim ve arkadaşım! Vücut hayr-ı mahz, adem şerr-i mahz olduğuna, bütün mehasin ve kemalâtın vücuda rüccu ve bütün maasi ve mesaip ve nekaisin esası adem olduğu delildir.

Madem adem şerr-i mahzdır; ademe müncer olan veya ademi işmam eden hâlât dahi şerri tazammun eder. Onun için, vücudun en parlak nuru olan hayat, ahval-i muhtelifte içinde yuvarlanıp kuvvet buluyor, mütebayın vaziyetlere girip tasaffi ediyor ve müteaddit keyfiyatı alıp matlûp semeratı veriyor ve müteaddit tavırlara girip Vahib-i Hayat'ın nukuş-u esmasını güzelce gösterir. İşte şu hakikattendir ki, zîhayatlara âlâm ve mesaip ve meşakkat ve beliyat suretinde, bazı hâlât arız olur ki; o hâlât ile hayatlarına envar-ı vücut teceddüt edip zulûmat-ı adem tebaud ederek hayatları tasaffi ediyor. Zira, tevakuf, sükûnet, sükût, atalet, istirahat, yeknesaklık, keyfiyatta ve ahvalde birer ademdir. Hatta en büyük bir lezzet, yeknesaklık içinde hiçe iner.

Elhâsıl: Madem hayat Esmâ-i Hüsnâ'nın nukuşunu gösterir; hayatın başına gelen her şey hasendir. Meselâ, gayet zengin, nihayet derecede sanatkâr ve çok sanatlar da mahir bir zat, âsâr-ı sanatını, hem kıymettar servetini göstermek için, adî bir miskin adamı, modellik vazifesini gördürmek için, bir ücrete mukabil, bir saatte murassa, musanna, yaptığı gömleği giydirir, onun üstünde işler ve vaziyetler verir, tebdil eder; hem, her nevi sanatını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu

adem: yokluk, hiçlik.
adî: basit, sıradan.
ahkâm: emirler, hükümler.
ahval: hâller, durumlar.
âsâr-ı sanat: sanat eserleri.
atalet: tembellik, hareketsizlik.
elem: dert, üzüntü, acı.
elhâsıl: sonuç olarak, özetle.
envar-ı vücut: varlık nurları.
esma: isimler, Allah'ın güzel isimleri.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri.
Fâtır-ı Bîmisal: benzersiz şeyleri yaratan. Harika üstün ve misilsiz sanatlarla yaratan Allah.
hak: pay.
hâlât: hâller, vaziyetler.
hasen: güzel.
havas: hisler, duygular.
hayat: yaşam, yaşayış.
insafsız: acımasız, merhametsiz.
istirahat: dinlenme, rahatlama.
keyfiyat: nitelikler, özellikler.
kıymettar: değerli, kıymetli.
lâtif: güzel, nazik, narin.
lemaat-ı hikmet: hikmet parıltıları.
letaif: lâtifeler, insandaki bir kı-

sim ince duygular.
mahir: maharetli, hünerli.
merhamet: acıma, şefkat gösterme.
miskin: zavallı, âciz.
mukabil: karşılık olarak, karşılığında.
murassa: kıymetli taşlarla, sırmalarla süslenmiş.
musanna: sanatla yapılmış, sanatlı.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
nakış: resim, sanatlı şekil.
nev': çeşit, cins, tür.

nihayet: son derece.
nukuş: nakışlar.
Sâni-i Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi, her şeyi sanatla yaratan Allah.
servet: mal, varlık.
sükûnet: durgunluk, hareket-sizlik, sakinlik.
sükût: sessizlik.
suaat-ı rahmet: rahmet parıltıları.
tasaffi: saflaşma, durulaşma, temizlenme.
tebaud: uzaklaşma.

tebdil: değiştirme.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
tevakkuf: boş durma.
vazife: ödev, görev.
vaziyet: durum, duruş, şekil.
vücut: var olma, varlık.
yeknesak: monoton, tekdüze.
zat: kişi, şahıs.
zihayat: hayat sahibi, canlılar.
zira: çünkü.
zulûmat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.

ücretli miskin adam, o zata dese, “Bana zahmet veriyorsun, eğilip kalkmakla vaziyet veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun” demeye hak kazanabilir mi? “Merhametsizlik, insafsızlık ettin” diyebilir mi?

İşte, onun gibi, Sâni-i Zülcelâl, Fâtır-ı Bîmisal, zihaya ta göz, kulak, akıl, kalp gibi havas ve letaif ile murassa olarak giydirdiği vücut gömleğini Esmâ-i Hüsnâ’nın nakışlarını göstermek için çok hâlât içinde çevirir, çok vaziyetlerde değiştirir. Elemler, musibetler nev’inde olan keyfiyat, bazı esmasının ahkâmını göstermek için lemaat-ı hikmet içinde bazı şuaat-ı rahmet ve o şuaat-ı rahmet içinde lâtif güzellikler vardır.

* * *

Fatime

Eski Said’in serkeş, müftehir, mağrur, ucublu, riyakâr nefisini susturan, teslime mecbur eden Beş Fıkradır.

Birinci Fıkra: Madem eşya var ve sanatlıdır; elbette bir ustaları var. Yirmi İkinci Sözde gayet kat’î ispat edildiği gibi, eğer her şey birinin olmazsa, o vakit her bir şey bütün eşya kadar müşkül ve ağır olur; eğer her şey birinin olsa, o zaman bütün eşya bir şey kadar asan ve kolay olur. Madem zemin ve asumanı birisi yapmış, yaratmış; elbette, o pek hikmetli ve çok sanatkâr Zat, zemin ve asumanın meyveleri ve neticeleri ve gayeleri olan

abes: boş, lüzumsuz ve gayesiz iş.
asan: kolay.
asuman: gökyüzü, gök kubbe.
facir: günahkâr.
fahir: övünme, gururlanma.
fariza-i hilkat: yapılması, yerine getirilmesi yaratılış gereği olan.
fıkra: bend, madde, paragraf.
gaye: maksat, hedef.
hadis-i şerif: Peygamberimizin sözü, emri ve hareketini

bildiren ifade.
hatime: son söz, bir eserin sonuç kısmı.
hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması.
hizmet: görev, vazife.
ispat: kanıtlama.
kat’î: kesin, şüphesiz.
mağrur: gururlu; kibirli.
müftehir: övünen, gururlu.
müşkül: güç, zor; güçlük.
müzekkâ: tezkiye edilmiş, paklanmış, aklanmış.

nefis: insanın kendisi, öz varlık.
netice: sonuç.
netice-i sanat: sanatın neticesi.
nimet: Allah vergisi olan her hoşâ giden şey; iyilik, ihsan.
recul-i facir: haram ve günaha dalmış kötü insan.
riya: gösteriş.
riyakâr: gösterişçi; içi dışı başka olan.
sanatkâr: sanatı yapan, sanatçı.

serkeş: emir altına girmeyen, başına buyruk.
şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, minnettarlık ifade etme.
ubudiyet: kulluk, itaat, bağlılık.
ucub: kendini beğenmişlik, kibir, gurur.
vazife-i fitrat: yaratılış vazifesi.
Zat: yaratan Allah.
zemin: yeryüzü.
zihayat: hayat sahibi, canlılar.

zihayatları başkalara bırakıp işi bozmayacak, başka elle-
re teslim edip bütün hikmetli işlerini abes etmeyecek, hi-
çe indirmeyecek; şükür ve ibadetlerini başkasına verme-
yecektir.

İkinci Fıkra: Sen, ey mağrur nefsim, üzüm ağacına
benzersin! Fahirlenme; salkımları o ağaç kendi takma-
mış, başkası onları ona takmış.

Üçüncü Fıkra: Sen ey riyakâr nefsim! “Dine hizmet
ettim” diye gururlanma. ¹ **اِنَّ اللّٰهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ**
sırrınca, müzekkâ olmadığın için, belki sen kendini o re-
cul-i facir bilmelisin. Hizmetini, ubudiyetini, geçen ni-
metlerin şükürü ve vazife-i fıtrat ve fariza-i hilkat ve neti-
ce-i sanat bil, ucub ve riyadan kurtul.

Dördüncü Fıkra: Hakikat ilmini, hakikî hikmeti is-
tersen, Cenab-ı Hakkın marifetini kazan. Çünkü, bütün
hakaik-ı mevcudat, ism-i Hakkın şuaatı ve esmasının te-
zahüratı ve sıfâtının tecelliyatıdır. Maddî ve manevî,
cevherî, arazî her bir şeyin, her bir insanın hakikati, bi-
rer ismin nuruna dayanır ve hakikatine istinat eder. Yok-
sa, hakikatsiz, ehemmiyetsiz bir surettir. Yirminci Sözün
ahirinde, şu sırra dair bir nebze bahsi geçmiştir.

Ey nefis! Eğer şu dünya hayatına müştaksan, mevtten
kaçarsan, kat’iyyen bil ki, hayat zannettiğin hâlât, yalnız
bulunduğun dakikadır. O dakikadan evvel bütün zamanın
ve o zaman içindeki eşya-i dünyeviye, o dakikada mey-
yittir, ölmüştür. O dakikadan sonra bütün zamanın ve

âciz: güçsüz.
adem: yokluk, hiçlik.
ahir: son.
an-ı seyyale: bir anda akıp giden
zaman dilimi.
arazi: sonradan ortaya çıkan.
aşire: onda bir.
bahis: ismi geçen, bahsolenan.
Cenab-ı Hak: şeref ve azamet sa-
hibi yüce Allah.
cevheri: kıymeti kaynağında
olan; cevher gibi.
cihet: yan, yön, taraf.
daire-i hayat: hayat dairesi.
derece-i hayat: hayat derecesi.
ehemmiyet: pek önemli olma,
değerlilik.
ehl-i tetkik: dikkatle araştıranlar,
titizlikle inceleyenler.
ehl-i velâyet: velî olanlar; eren-
ler, Allah’ın dostluğunu kazanan-
lar.
esma: isimler.
eşya-i dünyeviye: dünyaya ait
olan her şey.
fânî: ölümlü, muvakkat, geçici.
fıkra: bend, madde, paragraf.
hakaik-i mevcudat: bütün yara-
tılmışların ortaya koyduğu ger-
çek.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan,
öz.
hay: hayattar, canlı.
hayat-ı maddiye: maddî hayat.
hayat-ı maddiye-i nefsiye: nef-
sin maddî istekleri ile yaşamak is-
tediği hayat.
hayattar: canlı, yaşayan.
hikmet: her şeyin belirli gayelere
yönelik olarak, manalı ve tam
yerli yerinde olması.
hükmetmek: karar vermek.

1. Allah bu dini facir bir adamın eliyle de kuvvetlendirir. (Buharî, 8:88.)

ism-i Hak: varlığı hak olan ve
her hakkın sahibi olan Al-
lah’ın bir ismi.
istinat: dayanma.
kat’iyyen: kesin olarak, kesin-
likle.
manevi: manaya ait, maddî
olmayan.
marifet: bilme, tanıma.
mazi: geçmiş zaman.
mazruf: zarflanan, sarılıp mu-

hafaza edilen.
mevcut: var olma.
mevt: ölüm.
meyyit: ölmüş, ölü.
müstakbel: gelecek zaman,
istikbal.
müştak: iştiaqlı, arzulu, âşik.
nebze: bir parça, az miktar.
nefis: insanı kötülüğe sevk
eden güç; insanın kendisi, öz
varlık.

nur: parlaklık, ziya, ışıık.
sıfât: nitelik, vasıf.
sır: lâhî hikmet, kalbe konu-
lan lâtife.
suret: biçim, görünüş.
şuaat: şuaalar, nurlar, parıltılar.
tecelliyat: tecelliler, görün-
meler, yansımalar.
tezahürat: görünüşler, belir-
meler, ortaya çıkmalar.

onun mazrufu, o dakikada ademdir, hiçtir. Demek, güvendiğin hayat-ı maddiye yalnız bir dakikadır; hatta, bir kısım ehl-i tetkik, “Bir aşiredir, belki bir an-ı seyyaledir” demişler. İşte şu sırdandır ki, bazı ehl-i velâyet, dünyanın dünya cihetiyle ademine hükmetmişler.

Madem böyledir; hayat-ı maddiye-i nefsiyeyi bırak, kalp ve ruh ve sırrın derece-i hayatlarına çık, bak: Ne kadar geniş bir daire-i hayatları var! Senin için meyyit olan mazi, müstakbel, onlar için haydır, hayattar ve mevcuttur.

Ey nefsim! Madem öyledir, sen dahi kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

“Fânîyim, fânî olanı istemem; âcizim, âciz olanı istemem.

Ruhumu Rahman’a teslim eyledim, gayr istemem.

İsterim, fakat bir yâr-ı bâkî isterim.

Zerreyim, fakat bir Şems-i Sermed isterim.

Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı birden isterim.”

Alîm: her şeyi bilen Allah.

Arabi: Arapça.

beka: ebedilik, sonsuzluk.

cemal-i mücerret: yaratılan her şeyden farklı olan, güzellik sahibi Allah.

Cemil: güzel; çok güzel olan anlamında Allah'ın isimlerinden.

cüz'î: parçaya ait olan, pek az.

ebedi: sonsuz.

ezeli: öncesiz, başlangıcsız.

fânî: ölümlü.

fıkra-i Arabiye: Arapça fıkra, metin.

Hakim: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.

hiç ender hiç: yokluk içinde yokluk.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı ve tam yerli yerinde olması.

in'am: nimetlendirme, bağış.

Kadir: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kaza: olacağı Cenab-ı Hak ta-

rafından bilinen ve takdir olunan şeylerin zamanı gelince yaratılması, her konuda Allah'ın hükmünün yürümesi.

kerem: cömertlik, lütuf, ihsan.

Kerim: ikram ve ihsanı bol olan Allah.

küllî: umumî, bütün.

lütuf: güzellik, ihsan, iyilik.

mertebe-i tefekkür: tefekkürün dereceleri.

mevcudat: yaratılmış her şey.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

Nakkaş: her şeyi nakışlı, sanatlı yaratan Allah.

nakış: işleme, süsleme.

nimet: Allah vergisi olan her hoş giden şey; iyilik, ihsan.

Rahim: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi, çok bağışlayıcı olan Allah.

Rahman: sonsuz merhamet ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

rahmet: şefkat etme, merhamet etme, esirgeme.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

şems-i sermed: daimî, sürekli olan güneş.

tahannün: şefkat etme.

tanzim: düzenleme, tertipleme.

tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.

tearrüf: bilinmek, tanınmak.

tedbir: idare, çekip çevirme.

tenvir: nurlandırma.

terahhum: merhamet etme.

teveddüt: dostluk etmek, kendini sevdirmek.

tezyin: süsleme.

tezyinat: süsler, süslemeler.

vücut: var oluş, varlık.

yâr-ı bâkî: bâkî, sonsuz, ebedî dost.

zerre: en küçük parça, parçacık.

zikir: Allah'ı anma.

zeval: zail olma, sona erme.

zuhur: görünme, belirme.

* Otuzuncu Söz, Barla'da
1928-30 yılları arasında
Türkçe olarak telif edil-
miştir.

TİLSİM-I KÂİNATİ KEŞFEDEN KUR'ÂN-I HAKÎM'İN MÜHİM BİR TİLSİMİNİ HALLEDEN

Otuzuncu Söz

Birinci Maksat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ
يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا¹

ŞU AYETİN büyük hazinesinden tek bir cevherine
işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Gök, zemin, dağ, tahammülünden çekindiği ve kork-
tuğu emanetin müteaddit vücuhundan bir ferdi, bir veç-
hi, “ene” dir. Evet, “ene” zaman-ı Âdem’den şimdiye ka-
dar âlem-i insaniyetin etrafına dal budak salan nuranî bir
şecere-i Tuba ile, müthiş bir şecere-i Zakkumun çekirde-
ğidir. Şu azîm hakikate girişmeden evvel, o hakikatin

âlem-i insaniyet: insanlık dünya-
sı.

azîm: büyük.

cevher: asıl, temel, öz.

elif: yokluk ile varlık arası bir çiz-
gi, Kur’ân alfabesinin ilk harfi.

emanet: başka varlıkların yük-
lenmekten çekindiği, fakat insa-
nın yüklendiği ilâhî görevler. isti-
kamet üzere bulunmak.

ene: benlik, ben.

fert: kişi, birey.

hakikat: gerçek.

hareket: kimildama.

hazine: çok değerli şeyler.

keşfetmek: gizli bir hakikati orta-
ya çıkarmak.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve su-

1. Rahman ve Rahîm olan Allah’ın adıyla. • Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik; hepsi de onu yüklenmekten kaçındılar ve ondan korktular. İnsan ise onu yükledi. Gerçekten insan çok zalim, çok cahildir. (Ahzab Suresi: 72.)

resinde sayısız hikmet ve fay-
dalar bulunan Kur’ân.

mahiyet: nitelik, özellik, esas.

maksat: amaç, gaye.

mühim: önemli.

müteaddit: ayrı ayrı, çok.

müthiş: dehşet veren, korku-
tan.

netice: sonuç.

nurani: aydınlık, nurlu.

şecere-i Tuba: Cennetteki iyi-
lik ağacı.

şecere-i zakkum: Cehen-
nemdeki kötülük ağacı, Zak-
kum ağacı.

tahammül: yüklenme.

tılsım: gizli kalmış esrarlı şey.

tılsım-ı kâinat: kâinatın sırrı,

gizemi.

vazife: görev.

vecih: yön.

vücut: yönler, cihetler.

zaman-ı Âdem: Hz. Âdem
dönemi, insanlığın ilk devirle-
ri.

zerre: atom, maddenin en
küçük parçası.

fehmini teshil edecek bir mukaddime beyan ederiz. Şöyle ki:

“Ene,” künuz-i mahfiye olan esma-i İlâhiyenin anahtarı olduğu gibi, kâinatın tılsım-ı muğlâkının dahi anahtarı olarak bir muamma-i müşkülküşadır, bir tılsım-ı hayretfezadır. O “ene,” mahiyetinin bilinmesiyle, o garip muamma, o acip tılsım olan “ene” açılır ve kâinat tılsımını ve âlem-i vücubun künuzunu dahi açar.

Şu meseleye dair Şemme isminde bir risale-i Arabiyemde şöyle bahsetmişiz ki:

Âlemin miftahı insanın elindedir ve nefsine takılmıştır. Kâinat kapıları zahiren açık görünürken, hakikaten kapalıdır. Cenab-ı Hak, emanet cihetiyle insana “ene” namında öyle bir miftah vermiş ki, âlemin bütün kapılarını açar; ve öyle tılsımlı bir “enaniyet” vermiş ki, Hallâk-ı Kâinatın künuz-i mahfiyesini onun ile keşfeder. Fakat “ene” kendisi de gayet muğlâk bir muamma ve açılması müşkül bir tılsımdır. Eğer onun hakikî mahiyeti ve sırr-ı hilkatı bilinse, kendisi açıldığı gibi, kâinat dahi açılır. Şöyle ki:

Sâni-i Hakîm, insanın eline, emanet olarak, rububiyetinin sıfât ve şununatının hakikatlerini gösterecek, tanıttıracak, işaret ve numuneleri cami bir “ene” vermiştir; tâ ki, o “ene” bir vahid-i kıyasî olup, evsaf-ı rububiyet ve şununat-ı ulûhiyet bilinsin. Fakat vahid-i kıyasî, bir mevcud-i hakikî olmak lâzım değil. Belki, hendesedeki farazî hatlar gibi, farz ve tevehhümle bir vahid-i kıyasî teşkil edilebilir. İlim ve tahakkukla hakikî vücudu lâzım değildir.

acip: hayret veren, şaşırtan.
âlem: varlıkları içine alan dünya; varlıkların bulunduğu ortam.
âlem-i vücup: Allah'ın zatı, isimleri ve sıfatlarını ifade eden âlem.
beyan: açıklama, izah etme.
camî: kapsayan.
Cenab-ı Hak: her şeyin hakikatinin kaynağı olan yüce zat Allah.
cihet: yön.
emanet: başka varlıkların

yüklenmekten çekindiği, fakat insanın yüklendiği İlâhî görevler.
enaniyet: benlik taslama.
ene: ben, benlik; benlik duygusu.
esma-i İlâhiye: Allah'ın güzel isimleri.
evsaf-ı rububiyet: yüce Allah'ın mahlûkatı yaratma, yaşatma, terbiye etme gibi vasıfları.
farazi: hayalî, var sayılan.
farz etme: var sayma.

fehîm: anlama ve kavrama.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
Hallâk-ı Kâinat: Kâinatın Yaratıcısı.
hat: çizgiler.
hendese: geometri.
işarat: âlâmetler, işaretler.
kâinat: evren, tüm yaratılmışlar.
keşfetmek: açmak, ortaya çıkarmak.
künuz: hazineler.
künuz-i mahfiye: gizli hazi-

neler.

mahiyet: bir şeyin hakikati, gerçeği.

mevcud-i hakikî: gerçek varlık.

miftah: anahtar.

muamma: anlaşılmaması ve çözülmesi güç olan sır; görünmeyen, gizli sır.

muamma-i müşkülküşe: anlaşılmaması zor olan bilmece.

muğlâk: kapalı.

mukaddime: başlangıç.

müşkül: zor.

nam: isim.

nefis: insanın bedensel varlığı, öz benliği, kendisi.

numune: örnek.

risale-i Arabiye: Arapça küçük broşür, mektup.

rububiyet: Allah'ın yaratması, yaşatması ve terbiye etmesi.

Sâni-i Hakîm: her şeyi hikmetle ve sanatla yaratan Allah.

sıfât: vasıflar, özellikler.

sırr-ı hilkat: yaratılış amacı ve sırrı.

Şemme: Üstat Bediüzzaman'ın bir eseri.

şununat: emirler, kasıtlar, talepler.

şununat-ı ulûhiyet: Allah'ın yüceliğinin, büyüklüğünün tezahürü olan emir ve fiilleri.

tahakkuk: gerçekleşme.

teshil: kolaylık.

tevehhüm: zannetmek, var saymak.

tılsım: sır, gizem.

tılsım-ı hayretfeza: hayret verici sır.

tılsım-ı muğlâk: anlaşılmaması zor olan sırlar, gizemler.

vahid-i kıyasî: ölçü birimi.

vücut: varlık.

zahiren: görünüşte.

Sual: Niçin Cenab-ı Hakkın sıfât ve esmasının marifeti, “enaniyet”e bağlıdır?

Elcevap: Çünkü, mutlak ve muhit bir şeyin hududu ve nihayeti olmadığı için, ona bir şekil verilmez ve üstüne bir suret ve bir taayyün vermek için hükmedilmez, mahiyeti ne olduğu anlaşılmaz. Meselâ, zulmetsiz daimî bir ziya, bilinmez ve hissedilmez. Ne vakit hakikî veya vehmî bir karanlık ile bir hat çekilse, o vakit bilinir.

İşte, Cenab-ı Hakkın, ilim ve kudret, Hakîm ve Rahîm gibi sıfât ve esması muhit, hudutsuz, şeriksiz olduğu için, onlara hükmedilmez ve ne oldukları bilinmez ve hissolunmaz. Öyle ise, hakikî nihayet ve hadleri olmadığından, farazî ve vehmî bir haddi çizmek lâzım geliyor. Onu da “enaniyet” yapar. Kendinde bir rububiyet-i mevhume, bir malikiyet, bir kudret, bir ilim tasavvur eder, bir had çizer, onunla muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vazeder. “Buraya kadar benim, ondan sonra Onundur” diye bir taksimat yapar. Kendindeki ölçücüklerle onların mahiyetini yavaş yavaş anlar.

Meselâ, daire-i mülkünde mevhum rububiyetiyle, daire-i mümkinatta Hâlık’ının rububiyetini anlar. Ve zahir malikiyetiyle, Hâlık’ının hakikî malikiyetini fehmeder ve “Bu haneye malik olduğum gibi, Hâlık da şu kâinatın malikidir” der. Ve cüz’î ilmiyle Onun ilmini fehmeder. Ve kîsbî sanatçıyla O Sâni-i Zülcelâl’in ibda-i sanatını anlar. Meselâ, “Ben şu evi nasıl yaptım ve tanzim ettim; öyle de, şu dünya hanesini birisi yapmış ve tanzim etmiş”

cüz’î ilim: azıcık bilgi.

daimî: sürekli, devamlı.

daire-i mülk: tasarruf edebileceği mülkü.

daire-i mümkinat: olabilirlik daire-i aklın imkânında olan yerler.

enaniyet: benlik.

esma: isimler.

farazî: hayalî, var sayılan.

fehmetmek: anlamak.

had: sınır.

hadd-i mevhum: hayali bir sınır koyma.

hakikî: gerçek.

Hakîm: her şeyi hikmetle yaratan Allah.

Hâlık: her şeyi yoktan yaratan Allah.

hane: ev.

hat: çizgi.

hudut: sınırlar.

hükmetmek: karar vermek.

ibda-i sanat: benzersiz güzellikte sanat eseri meydana getirme.

ilim: bilgi.

kisbi: ferdi çalışma ürünü.

kudret: güç, kuvvet; iktidar.

mahiyet: bir şeyin ne olduğu, iç

yüzü aslı, esası, hakikati.

malik: sahip.

malikiyet: sahip ve hâkim olma; sahipliye.

marifet: tanıma, bilme.

mevhum: gerçekte var olmadığı hâlde var sayılan.

muhit: ihata eden, kuşatan; ihata etme, kuşatma.

mutlak: kayıtsız, sınırsız.

nihayet: sınır, son.

Rahîm: rahmeti her şeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah.

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye etme ve beslemesi.

rububiyet-i mevhume: hayali bir rububiyet.

Sâni-i Zülcelâl: kudret ve azamet sahibi yaratıcı sanat-kâr olan Allah.

sual: soru.

suret: şekil, biçim, görünüş.

sıfât: vasıflar, özellikler.

serik: ortak, yardımcı.

taayyün: görünme, belirlenme.

taksimat: bölmeler, paylaşımlar.

tanzim etmek: düzenlemek.

tasavvur: düşünme, hayal etme.

vazetmek: bir şeyin yerine başka bir şey koyma.

vehmî: var sayılan, olmadığı hâlde var kabul edilen.

zahiri: görünüşte.

ziya: ışıık.

zulmet: karanlık.

der. Ve hakeza, bütün sıfât ve şuunat-ı İlâhiyeyi bir derece bildirecek, gösterecek binler esrarlı ahval ve sıfât ve hissiyat, “ene”de mûnderiştir.

Demek, “ene” âyinemisal ve vahid-i kıyasî ve alet-i inkişaf ve mana-i harfî gibi, manası kendinde olmayan ve başkasının manasını gösteren, vücud-i insaniyetin kalın ipinden şuurlu bir tel ve mahiyet-i beşeriyenin hullesinden ince bir ip ve şahsiyet-i âdemiyetin kitabından bir elif’tir ki, o elif’in iki “yüzü” var.

Biri hayra ve vücuda bakar. O yüz ile yalnız feyze kâbidir. Vereni kabul eder; kendi icat edemez. O yüzde faîl değil; icattan eli kısadır.

Bir yüzü de şerre bakar ve ademe gider. Şu yüzde o faildir, fiil sahibidir.

Hem, onun mahiyeti, harfiyedir; başkasının manasını gösterir. Rububiyeti hayalîyedir. Vücudu o kadar zayıf ve incedir ki, bizzat kendinde hiçbir şeye tahammül edemez ve yüklenemez. Belki, eşyanın derecat ve miktarlarını bildiren mizanülhararet ve mizanülhava gibi mizanlar nev’inden bir mizandır ki, Vacibü'l-Vücut’un mutlak ve muhit ve hudutsuz sıfâtını bildiren bir mizandır.

İşte, mahiyetini şu tarzda bilen ve iz'an eden ve ona göre hareket eden, ¹ **قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا** beşaretinde dahil olur. Emaneti bihakkın eda eder ve o ene'nin dürbünüyle, kâinat ne olduğunu ve ne vazife gördüğünü görür. Ve afakî malûmat nefse geldiği vakit, ene'de bir musaddık

1. Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir. (Şems Suresi: 9.)

adem: yokluk.
afakî: haricî, dışarıdan gelen.
ahval: hâller.
alet-i inkişaf: geliştirilebilen alet, keşif cihazı.
âyine-i misal: ayna gibi.
beşaret: müjde.
bihakkın: hakkıyla.
dahil: içine girme.
derecat: dereceler, mertebeler.

dürbün: uzağı gösteren alet.
eda: yerine getirme.
elif: yokluktan varlığa geçilen hat.
emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği, fakat insanın yüklendiği İlâhî görevler.
ene: benlik; ben duygusu.
esrar: sırlar.
fail: işi yapan; yapıcı, usta.

feyiz: ihsan, bağış, kerem.
feyze kabil olma: iyiliği, hayrı kabul edebilen.
fiil: yapılan iş.
hakeza: bunun gibi.
harfiye: kendi başına bir anlam ifade etmeme.
hayaliye: hayalî.
hayır: iyilik.
hissiyat: hisler, duygular.
hudut: sınır.

hulle: elbise.
icat: var etme, yoktan vücuda çıkarma, yaratma.
iz'an: basiret, anlayış.
kâinat: evren, yaratılmışların tümü.
mahiyet: bir şeyin iç yüzü, aslı, esası hakikati.
mahiyet-i beşariye: insanlığın gerçek yüzü, insanlık gerçeği.
malûmat: bilgi.
mana-i harfî: bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mana.
mizan: ölçü, terazi.
mizanülhararet: termometre.
mizanülhava: barometre.
muhit: kapsamlı, her tarafı kuşatan.
musaddık: tasdik edici, doğrulayıcı.
mutlak: kayıtsız, sınırsız.
mûnderic: içine konulmuş, yerleştirilmiş.
nefis: kişinin kendisi.
nevi: çeşit.
rububiyet: Cenab-ı Hakkın her zaman ve her yerde her mahlûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye etmesi ve beslemesi.
sıfât: vasıflar, özellikler.
şahsiyet-i âdemiyet: insanın gerçekte olan, yaratılış amacına uygun varlığı, âdemî kimlik.
şer: kötülük.
şuunat-ı İlâhiye: Allah'ın hiç kimsenin benzerini yapamayacağı fiilleri, işleri.
şuur: anlayış, akıl ve idrak.
tahammül: katlanma, yüklenme.
tarz: biçim, şekil.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.
vahid-i kıyasî: ölçü birimi.
vücut-i insaniyet: insanın vücudu, varlığı.
vücut: var olma; varlık.

görür; o ulûm, nur ve hikmet olarak kalır, zulmet ve abesiyete inkılâp etmez.

Vaktaki *ene*, vazifesini şu suretle ifa etti; vahid-i kıyasî olan mevhum rububiyetini ve farazî malikiyetini terk eder, ¹ **لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ** der, haki-kî ubudiyetini takınır, makam-ı ahsen-i takvime çıkar.

Eğer o *ene*, hikmet-i hilkatini unutup, vazife-i fitriyesini terk ederek kendine mana-i ismiyle baksa, kendini malik itikat etse, o vakit emanete hıyanet eder, ² **وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّيْهَا** altında dahil olur. İşte, bütün şirkleri ve şerleri ve dalâletleri tevhit eden *enaniyet*'in şu cihe-tindendir ki, semavat ve arz ve cibal tedehhüş etmişler, farazî bir şirkten korkmuşlar.

Evet, *ene* ince bir elif, bir tel, farazî bir hat iken, mahiyeti bilinmezse, tesettür toprağı altında neşvünema bulur, gittikçe kalınlaşır, vücud-i insanın her tarafına yayılır, koca bir ejderha gibi, vücud-i insanı bel' eder. Bütün o insan, bütün letaifiyle âdeta *ene* olur. Sonra, nev'in *enaniyet*'i de bir asabiyet-i nev'iye ve milliye cihetiyle o *enaniyet*'e kuvvet verip, o *ene*, o *enaniyet-i nev'iye*ye istinat ederek, şeytan gibi, Sâni-i Zülcelâl'in evamirine karşı mübareze eder. Sonra, kıyas-ı binnefs suretiyle herkesi, hatta her şeyi kendine kıyas edip, Cenab-ı Hakkın mülkünü onlara ve esbaba taksim eder; gayet azîm bir şirke düşer, ³ **إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ** mealini gösterir.

abesiyet: faydasız ve gayesiz oluş; gereksiz şeyler.

arz: yer yüzü.

asabiyet-i nev'iye ve milliye: kendi milletini tutma ve taraftar olma, millî ırkçılık.

azîm: büyük.

bel' etme: yutma.

cibal: dağlar.

cihet: yön.

dahil olma: içine girme, katılma..

dalâlet: doğru yoldan ayrılmak.

emanet: başka varlıkların yüklenmekten çekindiği, fakat insanın yüklendiği istikamet üzere bulunmak; ilâhî görevler.

enaniyet: benlik, gurur.

enaniyet-i nev'iye: millî ırkçılık, taraftarlarının enaniyet ve gururu.

ene: ben, benlik.

esbap: sebepler.

evamir: emirler.

farazi: var sayılmış; varsayım; hayali.

gayet: oldukça.

hakiki: gerçek.

hat: çizgi.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, anlamlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.

hikmet-i hilkat: yaratılış amacı.

hiyanet: hainlik yapma.

ifa: yerine getirme.

inkılâp: dönüşme.

istinat: dayanma

itikat: inanç.

kıyas: karşılaştırma, benzetme.

kıyas-ı binnefs: kendine kıyaslama.

letaif: insanın mahiyetindeki ince duygular.

mahiyet: sonuç.

makam-ı ahsen-i takvim: yaratılışın en güzel kıvamında olma derecesi.

malik: sahip

malikiyet: sahiplik.

mana-i isim: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.

mevhum: gerçekte var olmadığı hâlde var sayılan.

mübareze: karşı çıkma.

neşvünema: büyütüp gelişme.

nev': tür.

nur: ışık, aydınlık.

rububiyet: Cenab-ı Hakkın her

1. Mülk Onun, hamd Onun, hüküm Onundur ve Ona döndürüleceksiniz.

2. Nefsini günaha daldıran da hüsrana uğramıştır. (Şems Suresi: 10.)

3. Muhakkak ki şirk pek büyük bir zulümdür. (Lokman Suresi: 13.)

zaman ve her yerde her mah-lûka muhtaç olduğu şeyleri vermesi, terbiye ve besleme-si.

Sâni-i Zülcelâl: celâl sahibi yüce yaratıcı.

semavat: gökler.

suret: biçim; şekil.

ser: kötülük, günah.

şirk: Allah'a eş, ortak koşma; küfür.

taksim: bölme.

tedehhüş: dehşete düşme, dehşete kapılma, korkma, ürkmek.

tesettür: örtünme, gizlenme.

tevlit: doğurma.

ubudiyet: kulluk.

ulûm: doğruluğu ispat edilmiş bilgiler.

vahid-i kıyasî: ölçü.

vaktaki: ne vakit ki, ne zaman ki.

vazife-i fitriye: yaratılışa uygun görev.

vücud-i insan: insan vücudu.

zulmet: karanlık.

Evet, nasıl mirî malından kırk parayı çalan bir adam, bütün hazır arkadaşlarına birer dirhem almasını kabul ile hazmedebilir; öyle de, “Kendime malikim” diyen adam, “Her şey kendine maliktir” demeye ve itikat etmeye mecburdur.

İşte, “ene” şu hainâne vaziyetinde iken, cehl-i mutlak-tadır. Binler fûnunu bilse de, cehl-i mürekkeple bir echel-dir. Çünkü, duyguları, efkârları, kâinatın envar-ı marife-tini getirdiği vakit, nefsinde onu tasdik edecek, ışıklandı-racak ve idame edecek bir madde bulmadığı için, söner-ler. Gelen her şey, nefsindeki renkler ile boyalanır. Mahz-ı hikmet gelse, nefsinde abesiyet-i mutlaka sureti-ni alır. Çünkü, şu hâldeki “ene”nin rengi, şirk ve ta’tildir, Allah’ı inkârdır. Bütün kâinat parlak ayetlerle dolsa, o “ene”deki karanlıklı bir nokta, onları nazarda söndürür, göstermez. On Birinci Sözde, mahiyet-i insaniyenin ve mahiyet-i insaniyedeki “enaniyet”in, mana-i harfî cihe-tiyle ne kadar hassas bir mizan ve doğru bir mikyasa ve muhit bir fihriste ve mükemmel bir harita ve cami bir âyi-ne ve kâinata güzel bir takvim, bir ruzname olduğu, ga-yet kat’î bir surette tafsil edilmiştir. Ona müracaat edil-sin. O Sözdeki tafsilâta iktifaen kısa keserek, mukaddi-meye nihayet verdik. Eğer mukaddimeyi anladınsa, gel, hakikate giriyoruz.

İşte, bak: Âlem-i insaniyette, zaman-ı Âdem’den şim-diye kadar iki cereyan-ı azîm, iki silsile-i efkâr, her taraf-ta ve her tabaka-i insaniyede dal budak salmış. İki şece-re-i azîme hükmünde, biri silsile-i nübüvvet ve diyanet,

abesiyet-i mutlaka: tama-myıla lüzumsuzluk.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
ayet: delil, âlâmet.
camî’: geniş, kapsamlı.
cehl-i mutlak: gerçek cehalet.
cehl-i mürekkep: katmerli cehalet.
cereyan-ı azîm: büyük bir akım.
cihet: yön.
dirhem: yaklaşık olarak üç

grama denk bir ağırlık ölçüsü.
echel: koyu cahil.
efkâr: fikirler.
ene: ben, benlik.
envar-ı marifet: Allah’ı tanı-maktan kaynaklanan nurlar.
fihriste: indeks, içindekiler.
fûnun: fennî bilimler.
hainâne: haince.
hakikat: gerçek.
hassas: duyarlı.
hazmetmek: özümsemek, sindirmek.
hükmünde: değerinde.

idame: devam ettirme.
iktifaen: yeterli bularak.
inkâr: inanmama, reddetme.
itikat: inanma, inanç.
kâinat: evren, tüm varlıklar.
kat’î: kesin.
mahiyet-i insaniye: insanın mahiyeti, aslı ve donanımı.
mahz-ı hikmet: tamamıyla hikmet.
malik: sahip.
mana-i harfî: bir şeyin kendi-sini değil de esas sanatkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan

mana.
mecbur: yükümlü.
mikyasa: ölçü, kıyas edecek, ölçe-cek alet, ölçek.
mirî mal: devlet malı.
mizan: terazi, ölçü.
muhit: her şeyi kuşatan.
mukaddime: başlangıç, giriş.
müracaat: başvurma.
nefis: kendi.
ruzname: her şeyi kaydeden günlük, gündem, takvim.
silsile-i efkâr: fikirler zinciri, akı-mı.
silsile-i nübüvvet ve diyanet: din ve peygamberlik zinciri.
suret: biçim.
şecere-i azîme: büyümeye de-vam eden büyük bir ağaç.
şirk: Allah’a ortak koşmak.
ta’til: Allah’ı ve sıfatlarını inkâr.
tabaka-i insaniye: insan grupları, sınıfları.
tafsil: ayrıntılı olarak açıklama.
tafsilât: detaylı bilgi, ayrıntılar.
takvim: program.
tasdik: kabul etme.
zaman-ı Âdem: Hz. Âdem zama-nından bu güne.

diğeri silsile-i felsefe ve hikmet, gelmiş, gidiyor. Her ne vakit o iki silsile imtizaç ve ittihat etmiş ise, yani silsile-i felsefe silsile-i diyanete dehalet edip itaat ederek hizmet etmişse, âlem-i insaniyet parlak bir surette, bir saadet, bir hayat-ı içtimaiye geçirmiştir. Ne vakit ayrı gitmişler ise, bütün hayır ve nur, silsile-i nübüvvet ve diyanet etrafına toplanmış ve şerler ve dalâletler felsefe silsilesinin etrafına cem olmuştur. Şimdi şu iki silsilenin menşelerini, esaslarını bulmalıyız.

İşte, diyanet silsilesine itaat etmeyen silsile-i felsefe ki, bir şecere-i zakkum suretini alıp, şirk ve dalâlet zulûmatını etrafına dağıtır. Hatta, kuvve-i aklıye dalında, dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun meyvelerini beşer aklının eline vermiş. Ve kuvve-i gadabiye dalında Nemrutları, Firavunları, Şeddatları **(HAŞİYE)** beşerin başına atmış. Ve kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında âliheleri, sanemleri ve ulûhiyet dava edenleri semere vermiş, yetiştirmiş. O şecere-i zakkumun menşei ile, silsile-i nübüvvetin—ki, bir şecere-i tuba-i ubudiyet hükmünde bulunan o silsilenin—küre-i zeminin bağında mübarek dalları, kuvve-i aklıye dalında enbiya ve mürselîn ve evliya ve siddikîn meyvelerini yetiştirdiği gibi, kuvve-i dafia dalında âdil hâkimleri, melek gibi melikler meyvesini veren ve kuvve-i cazibe

HAŞİYE: Evet, Nemrutları, Firavunları yetiştiren ve dâyelik edip emziren eski Mısır ve Babil'in, ya sihir derecesine çıkmış, veyahut hususî olduğu için etrafında sihir telâkki edilen eski felsefeleri olduğu gibi, âliheleri eski Yunan kafasında yerleştiren ve esnamı tevlit eden felsefe-i tabiiye bataklığıdır. Evet, tabiatın perdesi ile Allah'ın nurunu görmeyen insan, her şe-ye bir ulûhiyet verip, kendi başına musallat eder.

âdil: adaletli.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
âlihe: ilâh olarak kabul edilen ka-dın tanrıçalar.
behimiye: hayvanlığa ait.
beşer: insan.
cem': toplama.
dafia: zararlı şeyleri reddetme.
dalâlet: doğru çizgiden ayrılmak, hak yoldan sapma.
dava: iddia.
dâye: dadı, sütanne.
dehalet etmek: sığınmak, tâbi ol-mak.
dehriyyun: âlemin ezeli ve ebedî olduğunu iddia edip ahireti inkâr eden dalâlet fırkası.
diyanet: din.
enbiya: peygamberler.
esaslar: prensipler.
esnam: putlar, sanemler.
evliya: Allah'ın dostları.
felsefe silsilesi: felsefe zinciri.
felsefe-i tabiiye: tabiatçı felsefe.
Firavun: Hz. Mûsa'yı öldürmek is-teyen Mısır kralı.
hâkim: hükmeden.
hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı.
hayır ve nur: iyilik ve aydınlık.
hükmünde: değerinde.
imtizaç: kaynaşma.
ittihat: birleşme.
kuvve-i aklıye: akıl duygusu; akıl gücü.
kuvve-i cazibe: faydalı şeyleri cezp etme duygusu.
kuvve-i dafia: zararlı şeyleri red-detme duygusu.
kuvve-i gadabiye: insanın öfke gücü.
kuvve-i şeheviye ve behimiye: hayvanî istek ve arzulara ait duy-gu.
kuvve-i şeheviye: şehvet duygu-su.
küre-i zemin: yer küre, yeryüzü.
maddiyyun: maddeye ezeliyet veren maddeci materyalistler.
melik: hükümdar.

menşe: kaynak, kök.

musallat: sataşma, rahatsız etme.

mürselîn: Allah'ın insanlar için seçtiği.

Nemrut: Hz. İbrahim'i ateşe atan Babil'in zalim kralı.

saadet: mutluluk.

sanem: put.

semere: meyve, netice.

siddikîn: doğrulukta Allah'ın rızasına ulaşanlar.

silsile: zincir.

silsile-i diyanet: din zinciri.

silsile-i felsefe ve hikmet: hikmet ve felsefe zinciri.

silsile-i felsefe: felsefe zinciri.

silsile-i nübüvvet ve diya-net: din ve peygamberlik zin-ciri.

silsile-i nübüvvet: peygam-berlik zinciri.

suret: biçim.

şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba ağacı.

şecere-i tuba-i ubudiyet: kulluğun nurlu tuba ağacı.

şecere-i zakkum: Cehen-

nemdeki zakkum ağacı.

Şeddat: Yemen'deki Âd Kav-minin zalim hükümdarı.

şer: kötülük.

şirk: ortak koşma.

tabiiyyun: tabiatçılar, tabiatı yaratıcı kabul edenler.

telâkki: zannedilen.

tevlit: doğurma.

ubudiyet: kulluk.

ulûhiyet: idarecilik davası; ilâhîlik, tannlık.

zulûmat: karanlıklar.

dalında hüsnüsiyet ve ismetli cema-i suret ve sahavet ve keremnamdardır meyvesini yetiştiren ve beşer nasıl şu kâinatın en mükemmel bir meyvesi olduğunu gösteren o şecerenin menşei ile beraber, *ene*'nin iki cihetindedir. O iki şecereye menşe ve medar, esaslı bir çekirdek olarak *ene*'nin iki veçhini beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Ene'nin bir veçhini nübüvvet tutmuş gidiyor, diğer veçhini felsefe tutmuş geliyor.

Nübüvvetin veçhi olan ***birinci vecih*** ubudiyet-i mahzanın menşeidir. Yani, *ene* kendini abd bilir; başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti, harfiyedir; yani başkasının manasını taşıyor fehmeder. Vücudu, tebeîdir; yani, başka birisinin vücudu ile kaim ve icadıyla sabittir itikat eder. Malikiyeti, vehmiyedir; yani, kendi Malik'inin izni ile sûrî, muvakkat bir malikiyeti vardır bilir. Hakikati, zilliyedir; yani, hak ve vacip bir hakikatin cilvesini taşıyan mümkün ve miskin bir zıldır. Vazifesi ise kendi Hâlık'ının sîfât ve şuunatına mikyas ve mizan olarak, şuurkârâne bir hizmettir.

İşte, enbiya ve enbiya silsilesindeki asfiya ve evliya, *ene*'ye şu vecihle bakmışlar, böyle görmüşler, hakikati anlamışlar. Bütün mülkü Malikü'l-Mülk'e teslim etmişler ve hükmetmişler ki, o Malik-i Zülcelâl'in ne mülkünde, ne rububiyetinde, ne ulûhiyetinde şerik ve naziri yoktur, muin ve vezire muhtaç değil. Her şeyin anahtarı Onun elindedir; her şeye kadir-i mutlak. Esbap bir perde-i zahiriye; tabiat bir şeriat-ı fitriyesidir ve kanunlarının bir mecmuasıdır ve kudretinin bir mistarıdır.

abd: kul.
asfiya: ilim ve ibadetle yüceliğe ulaşanlar.
beşer: insan.
beyan: ifade, açıklama.
cema-i suret: dışa yansıyan güzellik.
cihet: yön.
cilve: görüntü, yansıma.
enbiya: peygamberler.
ene: ben, benlik.
esbap: sebepler.
evliya: Allah'ın sevgisini kazananlar, Allah dostları.

fehmetmek: anlamak.
hak: doğru.
hakikat: gerçek.
Hâlık: yaratan Allah.
harfiye: tek başına bir manası olmayıp başkasının manasını gösteren; sahibini tanıtmak için olan.
hükmetmek: karar vermek.
hüsnüsiyet: manevî, ruhî güzellik.
icat: var etme, yaratma.
ismet: günahlardan sakınma, günahsızlık.

itikat: inanmak, inanç.
Kadir-i Mutlak: güç ve kudreti sınırsız olup her şeyi yapan Allah.
kaim: ayakta durabilen.
kâinat: evren, tüm yaratılmışlar.
keremnamdar: cömertlikle meşhur olan.
kudret: güç, kuvvet.
mahiyet: özellik, nitelik.
malik: sahip.
Malik-i Zülcelâl: her şeye hükmeden her şeyin sahibi

olan Allah.
malikiyet: sahiplik.
Malikü'l-Mülk: mülkün hakikî sahibi olan Allah.
mecmua: toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi..
medar: kaynak.
menşe': kaynak, kök.
mikyas: ölçüler, kıyaslamalar.
miskin: zayıf.
mistar: cetvel, bir şeyi ölçmeye yarayan alet.
mizan: terazi.
muin: yardımcı.
muvakkat: az bir zamanla sınırlı, geçici.
mükemmel: en olgun, en kâmil.
mülk: sahip olunan ve hükmedilen şey.
mümkün: varlığı ile yokluğu imkân dairesinde olup, Allah'ın var etmesine bağlı olan, ilâhî tercih ile meydana gelen her şey.
nazir: benzersiz.
nübüvvet: peygamberlik.
perde-i zahiriye: görünen sebepler.
rububiyet: mahlûkatı yaratan, hâlden hâle rızıkla geçirerek terbiye eden Allah.
sabit: duran, doğruluğu ispatlanmış.
sahavet: cömertlik.
silsile: zincir.
sûrî: geçici.
sîfât: vasıflar, özellikler.
şeriat-ı fitriye: yaratıcının koyduğu kurallar.
şerik: yardımcı ve ortak edinmek.
şuunat: iş ve işlemler, fonksiyonlar, fiiller.
şuurkârâne: bilerek, anlayarak.
tabiat: maddede hükmeden kanunlar, canlı cansız varlıklar.
tebeî: kastî olmayan, tâbî olarak başkasının vücuduyla kaim olan, bağımsız olmayıp başkasına bağlı.
ubudiyet-i mahza: tam ve gerçek kulluk.
ulûhiyet: her şeyi en mükemmel şekilde idare ve tasarruf etme, ilâhlık.
vacip: zorunlu, gerekli.
vecih: yön; yüz.
vehim: olmadığı hâlde var zannetme.
vezir: iş ortağı, işleri idarede yardımcı olan.
vücut: varlık.
zıl: gölge.
zilliy: gölge olma.

İşte, şu parlak nuranî, güzel yüz, hayattar ve manidar bir çekirdek hükmüne geçmiş ki; Hâlık-ı Zülcelâl, bir seçere-i tuba-i ubudiyeti, ondan halk etmiştir ki, onun mübarek dalları âlem-i beşeriyetin her tarafını nuranî mevelerle tezyin etmiştir. Bütün zaman-ı mazideki zulûmatı dağıtıp, o uzun zaman-ı mazi felsefenin gördüğü gibi bir mezar-ı ekber, bir ademistan olmadığını, belki istikbale ve saadet-i ebediyeye atlamak için ervah-ı âfilîne bir medar-ı envar ve muhtelif basamaklı bir mirac-ı münevver ve ağır yüklerini bırakan ve serbest kalan ve dünyadan göçüp giden ruhların nuranî bir nuristanı ve bir bostanı olduğunu gösterir.

İkinci vecih ise, felsefe tutmuştur. Felsefe ise, *ene*'ye mana-i ismiyle bakmış. Yani, “Kendi kendine delâlet eder” der; manası kendindedir, kendi hesabına çalışır, hükmeder. Vücudu aslı, zatı olduğunu telâkki eder. Yani, “Zatında bizzat bir vücudu vardır” der; bir hakk-ı hayatı var, daire-i tasarrufunda hakikî maliktir zu'meder. Onu bir hakikat-i sabite zanneder. Vazifesini, hubb-i zatından neş'et eden bir tekemmül-i zatı olduğunu bilir ve hakeza, çok esasat-ı fasideye mesleklerini bina etmişler.

O esasat ne kadar esassız ve çürük olduğunu sair risalelerimde ve bilhassa Sözlerde, hususan On İkinci ve Yirmi Beşinci Sözlerde kat'î ispat etmişiz. Hatta, silsile-i felsefenin en mükemmel fertleri ve o silsilenin dâhîleri olan Eflâtun ve Aristo, İbni Sina ve Farabî gibi adamlar, “İnsaniyetin gayetü'l-gayatı, *teşebbüh-i bilvacip*'tir, yani Vacibü'l-Vücut'a benzemektir” deyip, firavunâne bir hüküm

ademistan: yokluk, hiçbir yeri.
âlem-i beşeriyet: insanlık âlemi.
Aristo: (MÖ: 384-245) Eflâtun'un talebesi. Felsefeyi sistemleştiren filozof.
aslı: en evvelki, bir şeyin kendisi ile ilgili olan, katma olmayan.
bina etmek: yapmak, üzerine kurmak.
dâhî: harika zekâ ve anlayış sahibisi.
daire-i tasarruf: idare ve hükmettiği yerler.
delâlet: işaret, delil olma.
Eflâtun: (MÖ: 429-347) Yunan filozofu, Socrates'in talebesi.
ene: ben, benlik.
ervah-ı âfilîn: fânî, gelip geçici ruhlar, ölümlü ruhlar.
esasat: esaslar, prensipler.
esasat-ı faside: bozuk prensipler, yanlışla götüren esaslar.
esassız: temelsiz.
Farabi: (MS: 870-950) Aristo'nun takipçisi olan İslâm bilgini.
fert: kişi.
Firavunâne: Firavun gibi.
gayetülgayat: asıl amaç, nihai gaye.
hakeza: bunun gibi.
hakikat-i sabite: değişmez gerçek.
hakiki: gerçek.
hakk-ı hayat: hayat hakkını istediği gibi kullanma.
halk etmek: yaratmak.
Hâlık-ı Zülcelâl: kudret ve azamet sahibi yaratıcı Allah.
hayattar: canlı.
hubb-i zat: kendi şahsını sevmek.
husususan: bilhassa, özellikle.
hüküm: değer; karar verme.
İbni Sina: (MS: 950-1008) Eflâtun'un mesleğini takip eden filozof ve bilgin.
ispat: kanıtlama.
istikbal: gelecek.
kat'î: kesin.
malik: sahip.
mana-i isim: bir şeyin bizzat ken-

dine bakan ve kendisini tanıtan manası.
manidar: anlamlı.
medar-ı envar: nurlanmaya sebep ve vasıta.
meslek: yol, sistem.
mezar-ı ekber: büyük mezar.
mirac-ı münevver: nurlu miraç.
muhtelif: pek çok, ayrı ayrı.
mükemmel: tam, en olgun.
neş'et etmek: doğmak, meydana gelmek, yetişmek.
nurani: nurlu.

nuristan: nur memleketi.
saadet-i ebediye: ebedî huzur ve saadet.
sair: diğer.
silsile: zincir.
silsile-i felsefe: felsefe mesleği, zinciri, akımı.
secere-i tuba-i ubudiyet: kulluğun kökleri Cennette dalları dünyada olan ibadet ağacı.
tekemmül-i zatı: kendi kendine gelişen, olgunlaşan.
telâkki: zannetme.

teşebbüh-i bilvacip: Yüce Allah'a benzemek anlamında bir felsefî tabir.
tezyin: süsleme.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve vacip olan, başkasına muhtaç olmayan Allah.
vecih: yön.
vücut: var olma.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.
zatı: kendine ait.
zulûmat: karanlık.
zu'm: zan.

vermişler ve *enaniyet*'i kamçılıyıp, şirk derelerinde serbest koşturarak, esbapperest, sanemperest, tabiatperest, nücumperest gibi çok enva-ı şirk taifelerine meydan açmışlar. İnsaniyetin esasında münderiç olan acz ve zaaf, fakr ve ihtiyaç, naks ve kusur kapılarını kapayıp, ubudiyetin yolunu seddetmişler. Tabiata saplanıp, şirkten tamamen çıkamayıp, şükrün geniş kapısını bulamamışlar.

Nübüvvet ise, "Gaye-i insaniyet ve vazife-i beşeriyet, ahlâk-ı İlâhiye ile ve secaya-i hasene ile tahallük etmekle beraber aczini bilip kudret-i İlâhiyeye iltica, zaafını görüp kuvvet-i İlâhiyeye istinat, fakrını görüp rahmet-i İlâhiyeye itimat, ihtiyacını görüp gınâ-i İlâhiyeden istimdat, kusurunu görüp aff-ı İlâhiye istiğfar, naksını görüp kemal-i İlâhiye tesbihhan olmaktır" diye, ubudiyetkârâne hükmetmişler.

İşte, diyanete itaat etmeyen felsefenin böyle yolu şaşırdığı içindir ki, *ene* kendi dizginini eline almış, dalâletin her bir nev'ine koşmuş. İşte şu vecihteki *ene*'nin başı üstünde bir şecere-i zakkum neşvünema bulup âlem-i insaniyetin yarısından fazlasını kaplamış.

İşte, o şecerenin kuvve-i shehiyye-i behimiye dalında beşerin enzarına verdiği meyveler ise, esnamlar ve âlihelerdir. Çünkü, felsefenin esasında, kuvvet müstahsendir; hatta, "Elhükümü lilgalip," bir düsturudur. "Galebe eden de bir kuvvet var"; "Kuvvette hak vardır" der. **(HAŞİYE)** Zulmü manen alkışlanmış, zalimleri teşci etmiştir ve cebbarları ulûhiyet davasına sevk etmiştir.

HAŞİYE: Düstur-u nübüvvet, "Kuvvet haktır, hak kuvvette değildir" der, zulmü keser, adaleti temin eder.

acz: âcizlik, güçsüzlük, zayıflık.
aff-ı İlâhiye: Allah'ın affediciliği.
ahlâk-ı İlâhiye: Allah'ın razı olacağı davranışlar.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
âliheler: batıl ilâhlar, tanrılar.
beşer: insan.
cebbarlar: zorbalar.
dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık.
diyanet: din.

dizgin: idare, dümen.
düstur: prensip, kural.
düstur-i nübüvvet: peygamberlik kuralı.
elhükümü lilgalip: hüküm galip ve kuvvetli olanıdır.
enaniyet: benlik.
ene: ben, benlik.
enva-ı şirk: şirk çeşitleri.
enzar: bakışlar, bakmalar, nazaretmeler.
esas: temeller.
esbapperest: Allah'ı unutup haddinden fazla vasıtalarla te-

sir veren; putperest.
esnam: putlar.
fakr: fakirlik; ihtiyaç.
gaye-i insaniyet: insanlığın amacı ve hedefi.
gınâ-i İlâhiye: Allah'ın zenginliği.
hak: doğru.
haşiye: dipnot.
hükmetmek: karar vermek.
iltica: sığınma.
insaniyetin esası: insanlığın mahiyetinde, yaratılış amacında bulunan.

istiğfar: af dileme.
istimdat: medet ve yardım isteme.
istinat: dayanma.
itimat: güvenme.
kemal-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz mükemmelliği.
kudret-i İlâhiye: Allah'ın kudreti.
kuvve-i shehiyye-i behimiye: hayvanî olan şehvet duygusu.
kuvvet-i İlâhiye: Allah'ın gücü.
manen: manevî olarak.
münderiç: içinde yer alan.
müstahsen: herkesin güzel gördüğü.
naks: eksik ve noksanlık.
neşvünema: büyüme, gelişme.
nev': çeşit.
nübüvvet: peygamberlik.
nücumperest: yıldızlara tapanlar.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz merhameti.
sanemperest: puta tapan.
secaya-i hasene: güzel huylar.
seddetmek: kapamak, tıkamak, perde çekmek.
şecere: ağaç.
şecere-i zakkum: Cehennemdeki günah ağacı.
şirk: küfür, inkâr, eş koşma.
şükür: iyiliğe minnettar olma ve teşekkür etme.
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı, cansız varlıklar, maddî âlem.
tabiatperest: kâinattaki varlıkların ve olayların faili olarak tabiatı kabul eden, Allah'a inanmayan, tabiatçı.
tahallük: ahlâklanma, huy edinme.
taife: topluluk.
tesbihhan: Allah'ın mükemmel isim, sıfat ve fiillerini öven, metheden.
teşci: cesaretlendirme.
ubudiyet: kulluk.
ubudiyetkârâne: kulluğa yakışır şekilde.
vazife-i beşeriyet: insan olmanın gerektirdiği işler, vazifeler.
zaaf: âcizlik, zayıflık.
zalim: zulmeden.

abd: kul.
âbid: ibadet eden erkek.
âbide: ibadet eden kadın.
acz: âcizlik, güçsüzlük.
ahlâk-ı İlâhiye: Allah'ın razı olduğu davranışlar.
âlem-i insaniyet: insanlık âlemi.
beşer: insan.
bîçare: çaresiz.
cemal: güzellik.
cilve: eşyada güzel bir şekilde görünme, yansıma.
dehriyyun: zamana tapanlar, ahireti inkâr edenler.
dergâh: büyük zatın huzuru.
dimâğ: beyin, akıl.
düsturi: kural olan.
esasat-ı faside: bozuk prensipler.
esasat-ı sadika: doğruluk prensipleri.
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli
Firavun: Hz. Mûsa'yı öldürmek isteyen Mısır kralı.
gayet-i kemal: kemale ulaşma amacını gütmek.
hakikat: gerçek.
hayat-ı şahsiye: özel hayat.
hodfûrûş: begendirmek için yalanlarla kendini satmaya çalışan.
hüsnumasnu: güzel sanat eseri.
hüsün: güzellik.
istihsan: güzel bulma.
kaide: kural.
kuvve-i aklıye: akıl gücü.
kuvve-i gadabiye: insanın öfke duygusu.
maddiyyun: materyalistler, her şeyi maddeye bağlayanlar.
masnu': sanat eseri.
mukaddes: kudsi, her noksandan uzak olan.
muttasif: vasıflanan.
muvazene: karşılaştırma, kıyaslama.
mücerret: soyut, hiçbir şeye muhtaç olmayan.
mütezelliâne: zillet içinde, kendini âciz görerek.
mûzahref: aldatmak için sürülen parlak yalancı boya, süprüntü, pislik.
nakış: sanatlı işleme.
Nakkâş: her şeyi sanatlı bir şekilde nakış nakış işleyen Allah.
Nemrut: Hz. İbrahim'i ateşe atan Babil kralı.

Hem, masnudaki güzelliği ve nakıştaki hüsnü, masnua ve nakışa mal edip, Sâni ve Nakkâşın mücerret ve mukaddes cemalinin cilvesine nispet etmeyerek, “Ne güzel yapılmış” yerine, “Ne güzeldir” der; perestişe lâyık bir sanem hükmüne getirir. Hem, herkese satılan müzahraf, hodfûrûş, gösterici, riyakâr bir hüsnü istihsan ettiği için, riyakârları alkışlamış, sanemmisalleri kendi âbidlerine abide ^(HAŞİYE) yapmıştır.

O şecerenin kuvve-i gadabiye dalında, bîçare beşerin başında küçük büyük Nemrutlar, Firavunlar, Şeddatlar meyvelerini yetiştirmiş; kuvve-i aklıye dalında, âlem-i insaniyetin dimağına dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun gibi meyveleri vermiş, beşerin beynini bin parça etmiştir.

Şimdi, şu hakikati tenvir için felsefe mesleğinin esasat-ı fasidesinden neş'et eden neticeleriyle, silsile-i nübüvvetin esasat-ı sadıkasından tevellüt eden neticelerinin binler muvazenesinden, numune olarak üç dört misal zikrediyoruz.

• *Meselâ*, nübüvvetin hayat-ı şahsiyedeki düsturi neticelerinden ¹ تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ kadesiyle, “*Ahlâk-ı İlâhiye ile muttasif olup Cenab-ı Hakka mütezelliâne teveccüh edip, acz, fakr, kusurunuzu bilip, dergâhına abd olunuz*” düsturu nerededir; felsefenin “Teşebbüh-i bilvacip insaniyetin gayet-i kemalidir” kadesiyle, “*Vacibü'l-Vücut'a*

HAŞİYE: Yani; o sanemmisaller, perestîşkârlarının hevesatlarına hoş görünmek ve teveccühlerini kazanmak için riyakârâne gösteriş ile ibadet gibi bir vaziyet gösteriyorlar.

1. Mansur Ali Nâsîf, et-Tâc, 1:13; Cürcanî, Tarîfat, 1:564; Gazalî, İhyau Ulûmiddin, 4:306; Taberânî, Mu'cemü'l-Evsaf, 87:184.

neş'et: doğma.
netice: sonuç.
nispet: kıyas.
numune: örnek.
nübüvvet: peygamberlik.
perestîş: tapınma.
perestîşkâr: tapınanlar.
riyakâr: gösteriş meraklısı.
sanem: put.
sanemmisal: put gibi, puta

benzer.
sanemmisal: put gibi.
Sâni: her şeyi sanatla yapan Allah.
silsile-i nübüvvet: peygamberlik zinciri.
şecere: ağaç.
Şeddat: zulmü ile meşhur Yemen hükümdarı.
tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı

olarak tabiatı kabul edenler.
tenvir: nurlandırma.
teşebbüh-i bilvacip: Allah'a benzemek.
teveccüh: yönelme.
tevellüt: doğma.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.

benzemeye çalışınız” hodfuruşâne düsturu nerede? Evet, nihayetsiz acz, zaaf, fakr, ihtiyaç ile yoğrulmuş olan mahiyet-i insaniye nerede; nihayetsiz *kadîr*, *kavi*, *gani* ve *müstağni* olan Vacibü'l-Vücut'un mahiyeti nerede?

• *İkinci misal:* Nübüvvetin hayat-ı içtimaiyedeki düsturî neticelerinden ve şems ve kamerden tut tâ nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanın imdadına, hat-ta zerrat-ı taamiye hüceyrat-ı bedenin imdadına ve muavenetine koşturulan düstur-i teavün, kanun-i kerem, namus-i ikram nerede; felsefenin hayat-ı içtimaiyedeki düsturlarından ve yalnız bir kısım zalim ve canavar insanların ve vahşî hayvanların fıtratlarını suiistimallerinden neş'et eden düstur-i cidal nerede? Evet, düstur-i cidalı o kadar esaslı ve küllî kabul etmişler ki, “Hayat bir cidaldır” diye, eblehâne hükmetmişler.

• *Üçüncü misal:* Nübüvvetin tevhid-i İlâhî hakkındaki netaic-i âliyesinden ve düstur-i galiyesinden **الْوَّاحِدُ لَا يَصْدُرُ إِلَّا عَنِ الْوَّاحِدِ** yani “Her birliği bulunan yalnız birden sudûr edecektir; madem her şeyde ve bütün eşyada bir birlik var, demek bir tek zatın icadıdır” diye olan, tevhitkârâne düsturu nerede; eski felsefenin bir düstur-i itikadiyesinden olan **الْوَّاحِدُ لَا يَصْدُرُ عَنْهُ إِلَّا الْوَّاحِدُ** “Birden, bir sudûr eder; yani, bir zattan, bizzat bir tek sudûr edebilir, sair şeyler vasıtalar vasıtasıyla ondan sudûr eder” diye Ganî-i Alelittlak ve Kadîr-i Mutlak'ı âciz vesaite muhtaç göstererek, bütün esbaba ve vesaite

âciz: güçsüz, zavallı, zayıf.
acz: âcizlik, güçsüzlük.
cidal: mücadele, çabalama, kavgâ.
düstur: prensip.
düsturi: kural olan.
düstur-i cidal: mücadele prensibi.
düstur-i galiye: değerli prensip.
düstur-i itikadiye: inanç prensibi.
düstur-i teavün: yardımlaşma kanunu.

eblehâne: ahmakça.
esbap: sebepler.
fakr: fakirlik, ihtiyaç hâli.
fıtrat: yaratılış.
gani: son derece zengin.
Ganî-i Alelittlak: her cihetle sonsuz zenginlik sahibi Allah.
hayat: yaşam.
hayat-ı içtimaiye: toplumsal hayat.
hayvanat: canlılar.
hodfuruşâne: kendi kendini beğenir bir şekilde.
hüceyrat-ı beden: beden

hücreleri.
hükmetmek: karar vermek.
icat: yoktan yaratma.
imdat: yardım.
Kadîr: gücü yeten Allah.
Kadîr-i Mutlak: her şeye mutlak kadir olan Allah.
kamer: ay.
kanun-i kerem: ikram etme kanunu.
kavi: kuvvetli.
küllî: umumî.
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
mahiyet-i insaniye: insanın

mahiyeti, esası.
muavenet: yardımlaşma.
müstağni: minnetsiz, ihtiyacı olmayan.
namus-i ikram: ikram âdeti, prensibi.
nebatat: bitkiler.
neş'et: doğma.
netaic-i âliye: yüce netice, mü-kemmel sonuç.
netice: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
nübüvvet: peygamberlik.
sair: diğerleri.
sudûr: çıkma, sadır olma, meydana çıkma.
suiistimal: kötüye kullanma.
şems: güneş.
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliği.
tevhitkârâne: tevhide yaklaştıran.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiç bir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.
vasıta: araç.
vesait: vasıtalar.
zaaf: zayıflık.
zalim: zulmeden.
zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri.

rububiyette bir nevi şirket verip, Hâlık-ı Zülcelâl'e *akl-ı evvel* namında bir mahlûku verip âdetâ sair mülkünü esbaba ve vesaite taksim ederek, bir şirk-i azîme yol açan şirkâlûd ve dalâletpişe o felsefenin düsturu nerede? Hü-kemanın yüksek kısmı olan İsrakiyyun böyle halt etseler, maddiyyun, tabiiyyun gibi kısımları ne kadar halt edeceklerini kıyas edebilirsin.

• *Dördüncü misal*: Nübüvvetin düstur-i hakîmâne-sinden ¹ **وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبِغْ بِحَمْدِهِ** sırrıyla, “Her şeyin, her zîhayatın neticesi ve hikmeti, kendine ait bir ise, Sâ-niine ait neticeleri, Fâtır’ına bakan hikmetleri binlerdir. Her bir şeyin, hatta bir meyvenin, bir ağacın meyveleri kadar hikmetleri, neticeleri bulunduğu” mahz-ı hakikat olan düstur-i hikmet nerede; felsefenin “Her bir zîhayatın neticesi kendine bakar veyahut insanın menafiine aittir” diye, koca bir dağ gibi ağaca hardal gibi bir meyve, bir netice takmak gibi gayet manasız bir abesiyet içinde gördüğü hikmetsiz hikmet-i müzahrefe düsturları nerede? Şu hakikat Onuncu Sözün Onuncu Hakikatinde bir derece gösterildiğinden kısa kestik.

İşte bu dört misale binler misali kıyas edebilirsin. *Le-maat* namındaki bir risalede bir kısmına işaret etmişiz. ²

İşte, felsefenin şu esasat-ı fasidesinden ve netaic-i vahimesindendir ki, İslâm hükemasından, İbni Sina ve Farabî gibi dâhîler, şaşaa-i sûriyesine meftun olup, o mesleğe aldanıp, o mesleğe girdiklerinden, adî bir mü’min

abesiyet: anlamsız, boş.

adi: değersiz.

ahir: son.

akl-ı evvel: dine muhalif felsefenin Allah’a nispet ettikleri sıfat, kendini akıllı sanan.

dâhi: son derece zeki kimse, deha ve hikmet sahibi.

dalâletpişe: dalâlet ve sapkınlığı meslek hâline getiren.

derc: içine almak, katmak.

düstur: prensip.

düstur-i hakîmâne: belli bir hikmet ve gayeye yönelmiş prensipler.

düstur-i hikmet: akli prensipler, hikmetli ve maksatlı düstur.

esasat-ı faside: yanlışla götürülen esaslar, fesada götürülen bozuk prensipler.

esbap: sebepler.

Farabi: bkz. Şahis Bilgileri.

hakikat: gerçek.

halt etme: münasebetsizlikle her şeyi karıştırma.

halt: karıştırma, hata etme.

Hâlık-ı Zülcelâl: celâl ve azamet sahibi yaratıcı.

hardal: çok küçük tohumları olan bir bitki.

hikmet: ilâhî gaye, fayda.

hikmet-i müzahrefe: süslü ve yalan sözler.

hikmetsiz: hikmeti olmayan, anlamsız.

hükema: felsefe hocaları, filozoflar.

İbni Sina: bkz. Şahis Bilgileri.

İsrakiyyun: bilginin kaynağının manevî aydınlanma, sezgi ve ilham olduğu görüşünü savunanlar.

kıyas: benzetmek; karşılaştırma.

maddiyyun: materyalistler, her

1. Hiçbir şey yoktur ki, Onu övüp Onu tesbih etmesin. (İsra Suresi: 44.)

2. *Lemaat* risalesi *Sözler* mecmuasının ahirine dercedilmiştir.

şeyi maddeye bağlayanlar.

mahlûk: yaratılmış.

mahz-ı hakikat: gerçeğin tâ kendisi.

manasız: anlamsız.

meftun: aşırı tutkun.

menafi: faydalı.

misal: örnek.

nam: isim, ad; ünvan.

netaic-i vahime: tehlikeli so-

nuçlar.

netice: sonuç.

nevi: çeşit.

nübüvvet: peygamberlik.

risale: mektup anlamında küçük kitap.

rububiyet: terbiye, tedbir ve idarecilik.

sair: diğer.

sır: gizli şey, gizem.

şaşaa-i sûriye: görünüşteki debdebe.

şirkâlûd: şirket bulaşmış.

şirket vermek: Allah’a ortak koşmak.

şirk-i azîm: büyük şirket.

tabiiyyun: tabiatçılar, yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler.

vesait: vasıtalar.

zihayat: canlı.

derecesini ancak kazanabilmişler. Hatta, İmam-ı Gazâlî gibi bir hüccetüislâm, onlara o dereceyi de vermemiş.

Hem, mütekellimînin mütebahhirîn ulemasından olan Mutezile imamları, ziynet-i sûrisine meftun olup o mesleğe ciddî temas ederek, akli hâkim ittihaz ettiklerinden, ancak fasık, müptedi bir mü'min derecesine çıkabilmişler.

Hem, üdeba-i İslâmiyenin meşhurlarından bedbinlikle maruf Ebu'l-Alâ-i Maarî ve yetimâne ağlayışla mevsuf Ömer Hayyam gibilerin, o mesleğin nefsi emmareyi okşayan zevkiyle zevklenmesi sebebiyle, ehl-i hakikat ve kemalden bir sille-i tahkir ve tekfir yiyip, “Edepsizlik ediyorsunuz, zındıkaya giriyorsunuz, zındıkları yetiştiriyorsunuz” diye, zecirkârâne tedip tokatlarını almışlar.

Hem, meslek-i felsefenin esasat-ı fasidesindendir ki, *ene* kendi zatında hava gibi zayıf bir mahiyeti olduğu hâlde, felsefenin meş'um nazarı ile mana-i ismî cihetiyle baktığı için, güya buharmisal o *ene* temeyyu edip, sonra ülfet cihetiyle ve maddiyata tevaggul sebebiyle güya tasallûp ediyor. Sonra gaflet ve inkâr ile, o *enaniyet*, tecemmüt eder. Sonra isyan ile tekeddür eder, şeffaflığını kaybeder. Sonra gittikçe kalınlaşıp sahibini yutar. Nev-i insanın efkârıyla şişer; sonra sair insanları, hatta esbabı kendine ve nefesine kıyas edip, onlara —kabul etmedikleri ve teberri ettikleri hâlde— birer firavunluk verir. İşte o vakit, Hâlık-ı Zülcelâl'in evamirine karşı mübareze vaziyetini alır, ¹ **مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ** der, meydan okur

1. Çürümüş kemikleri kim diriltecek? (Yâsin Suresi: 78.)

bedbinlik: ümitsizlik, kötümserlik.
buhar-misal: buhara benzer.
cihet: yön.
Ebu'l-Alâ-i Maarî: bkz. Şahis Bilgileri.
edepsizlik: nezaketsizlik, kabalık, terbiyesizlik.
efkâr: fikirler.
ehl-i hakikat: hakikate gönül verenler.

enaniyet: kendine kıymet verme, kendini beğenme.
ene: ben, benlik.
esasat-ı faside: bozuk temeller, bozuk prensipler.
esbab: sebepler.
evamir: emirler.
fasık: günahkâr, kötü huylu.
firavunluk: firavun gibi kendini büyük görme.
gaflet: Allah'ı ve ahreti unut-

ma.
güya: sanki.
hâkim: hükmeden.
Hâlık-ı Zülcelâl: Yüce yaratıcı.
Hüccetüislâm: İmam-ı Gazâlî'nin ünvanı. “Müslümanların delili” anlamında.
İmam-ı Gazâlî: bkz. Şahis Bilgileri.
inkâr: reddetme, kabul et-

meme, küfür.
ittihaz etme: kabul etme.
kemal: olgun.
maddiyat: dünyaya ait, maddeye bağımlı.
mahiyet: nitelik, özellik, esas.
mana-i isim: bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan manası.
maruf: tanınmış.
meftun: aşırı tutkun.
meslek-i felsefe: felsefe yolu.
meşhur: şöhrat bulmuş kişi.
meş'um: uğursuz, bozuk, kötü.
mevsuf: nitelenen, vasıflanan.
Mutezile: Emevîler devrinde ortaya çıkan, meseleleri sırf akılla izaha çalışan, akli esaslara dayanarak kul, filinin yaratıcısıdır demekle kaderi inkâr yoluna giden ve hak mezheplerden ayrılan itikadî bir fırka.
mübareze: çarpışma, çatışma.
mü'min: inanan.
müptedi: acemi, çırak.
mütebahhirîn: deniz gibi ilmi olan bilginler.
mütekellimîn: İslâm felsefesi ile meşgul olanlar.
nazar: bakış.
nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis.
nev-i insan: insanlık.
Ömer Hayyam: bkz. Şahis Bilgileri.
sair: diğer.
sille-i tahkir: hakaret tokadı.
şeffaflık: saydamlık.
tasallûp: katılma.
teberri: sakınma.
tecemmüt: donma.
tedip: terbiye etme.
tekeddür: kokuşma, bulanma, sağlığını kaybetme.
tekfir: küfürle itham etme, kâfirlikle suçlama, küfrüne hükmetme.
temas: dokunma.
temeyyu: eriyip sıvı hale gelme.
tevaggul: devamlı meşgul olma.
ulema: âlimler.
üdeba-i İslâmiye: Müslümanların edebiyatçıları.
ülfet: alışkanlık.
zecirkârâne: zorla, şiddetle sokarak, engelleyerek.
zevk: tat.
ziynet-i sûri: görünüşteki güzellik.
zındika: imana zıt davranışları yol edinen.

âciz: zayıf.
acz: zayıflık, âcizlik.
ahiret: öteki dünya.
ayat: Allah'ın varlığına delil olan her şey, Kur'an'ın her cümlesi.
azamet: büyük.
camit: donmuş.
cüz'iyat: en küçük ve basit şeyler.
ervah: ruhlar.
esbap: sebepler.
esma: isimler.
evsaf: vasıflar, özellikler, nitelikler.
ezcümle: konunun özeti olarak.
ezeliyet: başlangıcı olmama, sonradan yaratılmamış olma.
felâsife: felsefe ekolleri.
fevâ: "Ey!" anlamında.
firavunluk: Firavun gibi kendini büyük görmek.
hakaik: gerçekler.
Hâlık-ı Külli Şey: Her şeyin yaratıcısı olan Allah.
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi olan yaratıcı Allah.
has: özel.
haşir: öldükten sonra ahirette tekrar dirilip Allah'ın huzurunda toplanma.
hikmet: ilâhî gaye.
hikmet-i âliye: yüce gaye, her şeyi bir çok amaca hizmet edecek şekilde yapma.
hurafat: gerçeğe aykırı saçma sapkın fikirler.
hükümünde: değerinde.
icat: var etme.
ihata: kuşatma, her şeyi içine alma.
ihtiyar: irade, dileme, seçme.
ilm-i ilâhî: Allah'ın ilmi.
intizamât: düzenlemeler.
isnat: dayandırma; kanıtlama.
ittihâm: suçlanma, töhmet altında bulunma.
Kadîr-i Mutlak: son derece güç ve kuvvet sahibi.
kâinat: evren, tüm yaratılmışlar.
kat'i: kesin.
kütüb-i semaviye: Allah'ın semadan indirdiği kitaplar.
kıyas: karşılaştırma.
mastariyet: kaynaklık, bir şeyin çıkış yeri.
mektubat-ı Samedâniye: Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren sı-

gibi Kadîr-i Mutlak'ı acz ile ittiham eder. Hatta, Hâlık-ı Zülcelâl'in evsafına müdahale eder; işine gelmeyenleri ve nefsi emmarenin firavunluğunun hoşuna gitmeyenleri ya red, ya inkâr, ya tahrif eder.

Ezcümle: Felâsifenin bir táfesi, Cenab-ı Hakka *mu-cib-i bizzat* demişler, ihtiyarını nefyetmişler, ihtiyarını ispat eden bütün kâinatın nihayetsiz şahadetlerini tekzip etmişler. Feyâ sübhanallah! Şu kâinatta zerreden şemse kadar bütün mevcudat, taayyünatlarıyla, intizamatıyla, hikmetleriyle, mizanlarıyla Sâniin ihtiyarını gösterdikleri hâlde, şu kör olası felsefenin gözü görmüyor!

Hem bir kısım felâsife, "Cüz'iyata ilm-i ilâhî taallük etmiyor" diye ilm-i ilâhînin azametli ihatasını nefyedip, bütün mevcudatın şahadet-ı sadıklarını reddetmişler.

Hem felsefe, esbaba tesir verip, tabiat eline icat verir. Yirmi İkinci Sözde kat'î bir surette ispat edildiği gibi, her şeyde Hâlık-ı Külli Şey'e has parlak sikkayı görmeyip, âciz, camit, şuursuz, kör ve iki eli tesadüf ve kuvvet gibi iki körtün elinde olan tabiata mastariyet verip, binler hikmet-i âliyeyi ifade eden ve her biri birer mektubat-ı Samedâniye hükmünde olan mevcudatın bir kısmını ona mal eder.

Hem, Onuncu Sözde ispat edildiği gibi, Cenab-ı Hak bütün esmasıyla ve kâinat bütün hakaikıyla ve silsile-i nübüvvet bütün tahkikatıyla ve kütüb-i semaviye bütün ayaatıyla gösterdikleri haşir ve ahiret kapısını bulmayıp, haşiri nefyedip, ervahlara bir ezeliyet isnat etmişler. İşte, bu hurafatlara sair meselelerini kıyas edebilirsin.

fatlar.

mevcudat: tüm varlıklar.

mizan: ölçü, terazi.

mucib-i bizzat: felsefenin her şeyi yapmaya bizzat mecbur olan, serbest olmayan şeklindeki Allah'ın iradesini inkâr eden görüşü..

müdahale: karışma.

nefs-i emmare: kötülüğü emreden nefis.

nefyetmek: reddetmek, inkâr etmek.

nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.

sair: diğer.

Sâni: yaratıcı.

sikke: mühür.

silsile-i nübüvvet: peygamberlik zinciri.

suret: biçim.

Sübhanallah: Allah'ın kemâlatını överek ifade ederim.

şahadet: varlığına delil olma, işaret ve âlâmet.

şehadet-ı sadıka: doğru şahitler.

şems: güneş.

şuursuz: anlayış kabiliyeti ol-

mayan.

taallük: ilgili olmak.

taayyünat: varlık dünyasında görünmek.

tabiat: âlemdaki tüm varlıklar.

tahkikat: araştırmalar.

tahrif: bozma, aslını değiştirme.

taife: bir topluluk, bir grup.

tekzip: yalanlama.

tesadüf: rastlantı.

tesir: etki.

zerre: atom.

Evet, şeytanlar, güya *ene*'nin gaga ve pençesiyle din-siz feylesoflarının akıllarını havaya kaldırıp, dalâlet dere-lerine atıp dağıtmıştır. *Küçük âlemde ene, büyük âlemde tabiat gibi tağutlardandır.*

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ¹

Geçen hakikati tenvir edecek bir seyahat-i hayaliye su-
retinde nimmanzum olarak *Lemaat*'ta yazdığım bir va-
kıa-i misaliyenin mealini şurada zikretmeye münasebet
geldi. Şöyle ki:

Bu risalenin telifinden sekiz sene evvel, İstanbul'da,
Ramazan-ı Şerifte, meslek-i felsefe ile münasebette bulu-
nan Eski Said'in Yeni Said'e inkılâp edeceği bir hengâm-
dadır ki, Fatiha-i Şerifenin ahirinde

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ²

ile işaret ettiği üç mesleği düşünürken şöyle bir vakıa-i
hayaliye, bir hâdise-i misaliye, rüyaya benzer bir hâdise
gördüm ki:

Kendimi bir sahra-i azîmede görüyorum. Bütün zemi-
nin yüzünü karanlıklı, sıkıcı ve boğucu bir bulut tabakası
kaplamış. Ne nesim var, ne ziya, ne âb-ı hayat—hiçbiri-
si bulunmuyor. Her tarafı canavarlar, muzır ve muvahhiş
mahlûklarla dolu olduğunu tevehhüm ettim. Kalbime
geldi ki: “Şu zeminin öteki tarafında ziya, nesim, âb-ı ha-
yat var. Oraya geçmek lâzım.” Baktım ki, ihtiyarsız sevk

inkılâp: değişim.
mahlûkat: varlıklar.
meal: anlam.
meslek-i felsefe: felsefe yolu.
muvahhiş: yabancı, ürkütücü.
muzır: zararlı.
münasebet: bağlantı, ilişki.
nesim: hoş bir esinti.
nimmanzum: yarı şiir tarzında.
risale: kitapçık.
sahra-i azîme: büyük bir ova.
sevk: gönderme.
seyahat-ı hayaliye: hayali yolcu-
luk.
suret: biçim.
tağut: heva ve hevesi rehber edi-
nerek insanı yoldan çıkaran, zul-
me ve küfre götüren her şey.
telif: yazım.
tenvir: aydınlatma.
tevehhüm: kuruntu.
vakıa-i misaliye: örnek olay.
vakıa-i hayaliye: hayale dayalı
olay.
Yeni Said: 1918 yılından sonraki
devre.
zemin: yer.
zikretmek: anmak, belirtmek.
ziya: ışık.

1. Kim insanları Allah'ın yolundan saptırıp isyana sürükleyen ve birer ma'bud gibi kıymet ve-
rilen tağutları reddeder ve Allah'a iman ederse, işte o, kopmaz ve kırılmaz, sapasağlam bir
kulpa yapışmıştır. Allah ise her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla bilendir. (Bakara Su-
resi: 256.)

2. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih
kullarının yoluna ileit-gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil. (Fatiha Su-
resi: 7.)

âb-ı hayat: hayat suyu.
âlem: dünya, kâinat.
dalâlet: sapıklık, doğru yol-
dan ayrılma.
ene: ben, benlik.

Eski Said: Bediüzzaman'ın
1918 yılına kadar yaşadığı de-
vir.
güya: sanki.
hâdise: olay.

hâdise-i misaliye: misalî bir
hâdise şeklinde.
hakikat: gerçek.
hengâm: zaman, an.
ihtiyar: irade, istek.

olunuyorum. Zeminin içinde tünelvari bir mağaraya sokuldum; git gide zeminin içinde seyahat ettim. Bakıyorum ki, benden evvel o tahtelarz yolda çok kimseler gitmişler. Her tarafta boğulup kalmışlar. Onların ayak izlerini görüyordum. Bazılarının bir zaman seslerini işitiyordum. Sonra sesleri kesiliyordu.

Ey hayali ile benim seyahat-i hayaliyeme iştirak eden arkadaş! O zemin, tabiattır ve felsefe-i tabiiyedir. Tünel ise ehl-i felsefenin efkârı ile hakikate yol açmak için açtıkları meslektir. Gördüğüm ayak izleri, Eflâtun ve Aristo (HAŞİYE) gibi meşahirlerindir. İştığım sesler, İbni Sina ve Farabî gibi dâhileridir. Evet, İbni Sina'nın bazı sözlerini, kanunlarını bazı yerlerde görüyordum; sonra bütün bütün kesiliyordu. Daha ileri gidememiş. Demek boğulmuş. Her ne ise, seni meraktan kurtarmak için hayalin altındaki hakikatin bir köşesini gösterdim. Şimdi seyahatime dönüyorum.

Git gide baktım ki, benim elime iki şey verildi: Biri, bir elektrik; o tahtelarz tabiatın zulûmatını dağıtır; diğeri, bir alet ile dahi, azîm kayalar, dağmisal taşlar parçalanıp

HAŞİYE: Eğer desen: “Sen necisin, bu meşahire karşı meydana çıkıyorsun? Sen, bir sinek gibi olup da kartalların uçmalarına karşıyorsun.” Ben de derim ki, “Kur’ân gibi bir üstad-ı ezeliyem varken, dalâletâlûd felsefenin ve evhamâlûd aklın şakirtleri olan o kartallara hakikat ve marifet yolunda sinek kanadı kadar da kıymet vermeye mecbur değilim. Ben onlardan ne kadar aşağı isem, onların üstadı dahi, benim üstadımdan bin defa daha aşağıdır. Üstadımın himmetiyle, onları gark eden madde ayağımı da ıslatamadı. Evet, büyük bir padişahın onun kanununu ve evamirini hamil küçük bir neferi, küçük bir şahın büyük bir müşirinden daha büyük işler görebilir.”

Aristo: bkz. Şahıs Bilgileri.
azîm: büyük.
dağmisal: dağ gibi, dağa benzer.
dâhi: çok zeki, deha sahibi.
dalâletâlûd: hak yoldan uzaklaşmış, sapkınlığa düşmüş.
efkâr: fikirler.
Eflâtun: bkz. şahıs.
ehl-i felsefe: felsefeciler.

evamir: emirler.
evhamâlûd: kuruntulara kapılmış, endişe dolu.
felsefe-i tabiiye: tabiatçı düşünceler.
gark etmek: batırmak, boğmak.
hakikat: gerçek.
hamil: taşıyan.
haşîye: dipnot.
hayal: görüntü.
himmet: yardım.

İbni Sina: bkz. Şahıs Bilgileri.
istîrak: ortak olma, katılma.
marifet: Allah'ı tanıma ve bilme.
meslek: yol, görüş.
meşahir: şöhret sahibi insanlar.
müşir: mareşal.
nefer: er, rütbesiz asker.
seyahat: yolculuk.
seyahat-i hayaliye: hayali yolculuk.

şakirt: talebe, öğrenci.
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı cansız varlıklar, maddî âlem.
tahtelarz: yer altı.
tünelvari: tünele benzer.
üstad-ı ezeliye: bütün ilim ve marifetlerin öğreticisi Allah.
üstâd: öğretici, usta.
zemin: yer, yeryüzü.
zulûmat: karanlık.

bana yol açılıyor. Kulağıma denildi ki, “Bu elektrik ile o alet, Kur’ân’ın hazinesinden size verilmiştir.

Her ne ise, çok zaman öylece gittim. Baktım ki, öteki tarafa çıktım. Gayet güzel bir bahar mevsiminde bulutsuz bir güneş, ruhefza bir nesim, hayattar bir âb-ı leziz, her taraf şenlik içinde bir âlem gördüm. “Elhamdülillâh” dedim.

Sonra baktım ki, ben kendi kendime malik değilim. Birisi beni tecrübe ediyor. Yine evvelki vaziyette, o sahra-i azîmede, boşucu bulut altında yine ben kendimi gördüm. Daha başka bir yolda, bir saik beni sevk ediyordu. Bu defa tahtezzemin değil, belki seyir ve seyahatle yer yüzünü katedip öteki yüze geçmek için gidiyordum. O seyahatimde öyle acayip ve garaibi görüyordum ki, tarif edilmez. Deniz bana hiddet ediyor, fırtına beni tehdit eder, her şey bana müşkülât peyda eder. Fakat, yine Kur’ân’dan bana verilen bir vasıta-i seyahatimle geçiyordum, galebe çalıyordum. Git gide, bakıyordum her tarafta seyyahların cenazeleri bulunuyor; o seyahati bitirenler, binde ancak birdir.

Her ne ise, o buluttan kurtulup, zeminin öteki yüzüne geçip güzel güneşle karşılaştım. ruhefza nesimi teneffüs ederek, “Elhamdülillâh” dedim. O Cennet gibi o âlemi seyre başladım.

Sonra baktım, biri var ki, beni orada bırakmıyor. Başka yolu bana gösterecek gibi, yine beni bir anda o müt-hiş sahraya getirdi. Baktım ki, yukarıdan inmiş aynı

âb-ı leziz: tatlı su.
acayip: şaşırtıcı, garip şeyler.
âlem: dünya.
cenaze: ölü beden.
dalâletâlûd: hak yoldan sapmış, inançsızlık bulaşmış.
elhamdülillâh: minnet ve teşekkür Allah’a has ve lâyıktır, ben de ona teşekkür ederim; Allah’a hamd olsun.
evamir: emirler.
evhamâlûd: vehimler ve ku-

runtular bulaşmış.
galebe: üstün gelme.
garaip: tuhaf, aklın hayret edeceği ve şaşıracığı şeyler.
gark: boğulma.
hakikat: gerçek.
hamil: yüklenmiş.
hayattar: canlı.
hiddet: öfke.
himmet: manevî yardım.
katetmek: geçmek, yol almak.

malik: sahip.
marifet: geniş bilgi ve beceri.
mesahir: şöhret sahipleri.
müşir: mareşal.
müşkülât: sıkıntılar.
müchîş: dehşetli, korkunç.
nefer: rütbesiz asker, er.
nesim: hoş ve hafif rüzgâr.
peyda: ortaya çıkma.
ruhefza: ruhu okşayan.
sahra: geniş ova.
sahra-i azîme: büyük ova.

saik: sevk eden, gönderen.
seyahat: yolculuk.
seyir: yürüyüş, gezinti.
seyyah: yolcu.
şakirt: talebe, öğrenci.
tahtezzemin: yer altı.
tarif: bir yeri bildirme.
tehdit: korkutma.
teneffüs: içine çekme, nefes çekme.
üstad-ı ezeli: başlangıcı olmayan muallim, Kur’ân.
üstat: maharetli, öğretici bilgin; hoca, öğretmen.
vasıta-i seyahat: yolculuk aracı.

asansörler gibi, muhtelif tarzlarda bazı tayyare, bazı otomobil, bazı zembil gibi şeyler görünüyor. Kuvvet ve istidada göre onlara atılsa, yukarıya çekiliyor. Ben de birisine atladım. Baktım, bir dakika zarfında bulutun fevkine beni çıkardı. Gayet güzel, müzeyyen, yeşil dağların üstüne çıktım. O bulut tabakası, dağın yarısına kadar gelmemişti. En lâtif bir nesim, en leziz bir âb-ı hayat, en şirin bir ziya her tarafta görünüyor.

Baktım ki, o asansörler gibi nuranî menziller her tarafta var. Hatta iki seyahatimde ve zeminin öteki yüzünde onları görmüştüm, anlamamıştım. Şimdi anlıyorum ki, şunlar Kur'ân-ı Hakîm'in ayetlerinin cilveridir.

İşte, ¹ **وَلَا الضَّالِّينَ** ile işaret olunan evvelki yol, tabiata saplananların ve tabiiyyun fikrini taşıyanların mesleğidir ki, onda hakikate ve nura geçmek için ne kadar müşkülât olduğunu hissettiniz.

² **غَيْرِ الْمَغْضُوبِ** ile işaret olunan ikinci yol, esbapperestlerin ve vesaite icat ve tesir verenlerin, Meşaiyyun hükeması gibi, yalnız akıl ile, fikir ile hakikatülhakaika ve Vacibü'l-Vücut'un marifetine yol açanların mesleğidir.

³ **الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ** ile işaret olunan üçüncü yol ise, sırat-ı müstakim ehli olan ehl-i Kur'ân'ın cadde-i nuraniye-sidir ki, en kısa, en rahat, en selâmet ve herkese açık, semavî ve Rahmanî ve nuranî bir meslektir.

âb: su.
cadde-i nuraniye: nurlu, aydınlık cadde.
cilve: görüntü, yansıma.
ehl-i Kur'ân: Kur'ân ehli.
esbapperest: Allah'ı unutup sebeplere haddinden fazla değer veren, her şeyi bir sebebe bağlayarak Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğunu inkâr eden.
fevk: üst, yukarı.
gazap: öfke, hiddet.
hakikat: gerçek.
hakikatü'l-hakaik: hakikatlerin hakikati, en mükemmel gerçek.
hissetmek: algılamak.
hükema: akla önem veren filozof bilginler.
icat: yaratma, var etme.
ihsan: iyilik, ikram, yardım.
istidat: kabiliyet.
lâtif: hoş.
leziz: lezzetli, hoş.
marifet: geniş bilgi ve beceri.
menzil: konaklanacak güzel yer.
Meşaiyyun: vahye tâbi olmayıp sadece akla itimat ile şirk ve dinsizlik yoluna girenler.
muhtelif: çeşitli.
müşkülât: zorluklar.

1. Sapıtmış olanların değil... (Fatiha Suresi: 7.)
2. Gazaba uğrayanların değil... (Fatiha Suresi: 7.)
3. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu kimselerin... (Fatiha Suresi: 7.)

müzeyyen: süslü.
nesim: esinti.
nimet: Allah vergisi olan hoş giden her şey; iyilik, yiyecek, giyecek gibi şeyler.
nur: aydınlık.
nuranî: parlak, ışık saçan; nurlu, aydınlık.
selâmet: güvenilir.

semavi: Allah'tan gelen, ilâhî.
sırat-ı müstakim: istikametli doğru yol.
tabiat: kâinat ve içindekiler, canlı cansız varlıklar, maddî âlem.
tabiiyyun: yaratıcı olarak tabiatı kabul edenler.
tayyare: uçak.

tesir: etki.
Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî olan Allah.
vesait: vasıtalar, ara sebepler.
zembil: sepet, hasırdan örülerek yapılan kulplu torba.
zemin: yer.
ziya: ışık.

İkinci Noktanın İkinci Mebhası

Ehl-i dalâletin vekili, tutunacak ve dalâletini ona bina edecek hiçbir şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman şöyle diyor ki: “Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyat-ı medeniyeti ve kemal-i sanatı, kendimce, ahireti düşünmemekte ve Allah’ı tanımamakta ve hubb-i dünyada ve hürriyette ve kendine güvenmekte gördüğüm için, insanın ekserîsini bu yola şeytanın himmetiyle sevk ettim ve ediyorum.”

Elcevap: Biz dahi Kur’ân namına diyoruz ki:

Ey bîçare insan! Aklını başına al, ehl-i dalâletin vekili-ni dinleme. Eğer onu dinlersen, hasaretin o kadar büyük olur ki, tasavvurundan ruh, akıl ve kalp ürperir.

Senin önünde iki yol var: Birisi, ehl-i dalâletin vekili-nin gösterdiği şekavetli yoldur; diğeri, Kur’ân-ı Hakîm’in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o iki yolun pek çok muvazenelerini, çok Sözlerde, hususan Küçük Sözlerde gördün ve anladın. Şimdi, makam münasebetiyle, binde bir muvazenelerini yine gör, anla. Şöyle ki:

Şirk ve dalâletin ve fîsk ve sefahatin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsiz elemeler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zayıf ve âciz beline yükletir. Çünkü insan, Cenab-ı Hakkı tanımazsa ve Ona tevekkül etmezse, o vakit insan, gayet derecede âciz ve zayıf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsiz musibetlere maruz, elemli,

âciz: güçsüz, zayıf.
ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
bîçare: çaresiz.
bina: yapma, kurma.
Cenab-ı Hak: Allah.
dalâlet: iman ve İslâmîyetten ayrılmak, azmak.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; azgın ve sapkın kimseler.
ekseri: çoğunluk.
elem: üzüntü, tasa.
fîsk: Allah’a karşı isyan etme; günaha dalma; dinin yasakla-

dığı kurallara aldırmama.
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
hasaret: hasar, zarar.
himmet: gayret, yardım.
hubb-i dünya: dünya sevgisi.
hususan: bilhassa, özellikle.
hürriyet: canının istediği her şeyi yapma isteği.
kemal-i sanat: sanattaki mükemmellik.
Kur’ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz.
Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve

suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân.
lezzet-i hayat: hayatın zevk ve lezzetleri.
makam: yer.
maruz: etkisi altında kalma, karşılaşma.
mebhas: konu.
muhtaç: ihtiyaç içinde olma.
musibet: felâket, belâ.
muvazene: mukayese.
mülzem: susturulmuş.
münasebet: vesile.
nihayet: son derece.

nihayetsiz: sonsuz.
nokta: önemli bölüm.
saadet: mutluluk.
saadet-i dünya: dünya mutluluğu.
sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.
sukut: değerden düşme, alçalma.
şekavet: sıkıntı.
şirk: Allah’a ortak koşma.
tasavvur: bir şeyi tahayyül etme, göz önüne getirme.
terakkiyat-i medeniyet: medeniyetin ilerlemeleri.
tevekkül: Allah’a dayanma ve güvenme.
vekil: başkasının yerine hareket eden, konuşan.

kederli bir fânî hayvan hükmünde olup, bütün sevdiği ve alâka peyda ettiği bütün eşyadan mütemadiyen firak elemini çeke çeke, nihayette bakî kalan bütün ahababını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulûmatına yalnız olarak gider. Hem, müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyar ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük bir fikir ile nihayetsiz elemeler ile ve emeller ile faydasız çarpışır. Ve hadsiz arzuların ve makasından tahsiline semeresiz boşu boşuna çalışır. Hem, kendi vücudunu yükleyemediği hâlde, koca dünya yükünü bîçare beline ve kafasına yüklenir. Daha Cehenneme gitmeden Cehennem azabını çeker.

Evet, şu elîm elemi ve dehşetli manevî azabı hissetmemek için, ehl-i dalâlet, iptal-i his nev'inden, gaflet sarhoşluğuyla muvakkaten hissetmez. Fakat, hissedeceği zaman, yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder. Çünkü, Cenab-ı Hakka hakikî abd olmazsa, kendi kendine malik zannedecek. Hâlbuki, o cüz'î ihtiyar, o küçük iktidarı ile şu fırtınalı dünyada vücudunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler taife düşmanları, hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde, her vakit kendine müt-hiş görünen kabir kapısına bakıyor.

Hem, bu vaziyette iken, insaniyet itibarıyla, nev-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu hâlde, dünyayı ve insanı bir Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerîm bir Zatın tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvali ve insanın ahvali onu

abd: kul.
ahbap: dostlar.
ahval: hâller.
alâka: ilişki, bağ.
alâkadar: ilgili, münasebetli.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
arzu: istek, heves.
azap: ceza, işkence.
bakî: sürekli ve kalıcı olan.
bîçare: çaresiz.
cüz'î ihtiyar: insana Cenab-ı Hak tarafından verilen az bir arzu serbestliği, irade, seçme.
cüz'î: küçük.
dehşetli: korkunç.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehlî; azgın ve sapkın kimseler.
ehval: korkular.
elem: üzüntü, tasa.
elîm: çok acı verici, acıklı.
emel: ümit, arzu.
fânî: ölümlü, geçici.
fikir: düşünce.
firak: ayrılık.
firak-ı elîm: acıklı ayrılık.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalma.
gayet: çok, son derece.
hadsiz: sınırsız.
hakikî: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan, hikmet sahibi Allah.
havale: gönderme.
hayat: yaşam.
hissetmek: algılamak.
hükmünde: değerinde.
idare: çevirme, yönetme.
ihtiyar: tercih, irade.
iktidar: güç, irade.

insaniyet: insanlık.
insaniyet: insanlık.
iptal-i his: duyguları iptal etme, uyusturma.
kabir: mezar.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
keder: tasa, hüzn.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
makasid: maksatlar, gayeler.
malik: sahip.
manevi: mana ile ilgili.
muvakkaten: geçici olarak.

muzır: zararlı.
müddet-i hayat: yaşam süresi.
mütemadiyen: devamlı olarak.
müthiş: dehşet, korkunç.
nev: tür, çeşit.
nev-i insanî: insan cinsi.
nihayet: sonuç.
nihayetsiz: sonsuz.
peyda: meydana gelme, olma.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

semere: meyve, netice.
tabiat: maddî âlem.
tahsil: elde etme.
taife: bölük, güruh.
tasarruf: güzel idare etme.
tasavvur: bir şeyi tahayyül etme, düşünme.
tehacüm: hücum etme.
vaziyet: durum.
vücut: varlık, beden.
Zat: azamet ve ululuk sahibi Allah.
zelzele: yer sarsıntısı.
zulûmat: karanlıklar.

daima iz'âç eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemi de çeker. Dünyanın zelzelesi, taunu, tufanı, kahtugalâsı, fenâ ve zevali, ona gayet müz'ic ve karanlıklı birer musibet suretinde, onu tazip eder.

Hem, şu hâldeki insan merhamet ve şefkate lâayık değildir. Çünkü, kendi kendine bu dehşetli vaziyeti veriyor. Sekizinci Sözde, kuyuya girmiş iki kardeşin muvazene-i hâlinde denildiği gibi, nasıl bir adam güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbablar içinde nezahetli, tatlı, namuslu, hoş, meşru bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayrimeşru ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde vahşî canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırp çağırıp, nasıl merhamete lâayık değil. Çünkü, ehl-i namus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder; hem, ziyafetteki leziz tamları ve temiz kapları, mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırmaya başlar; hem, mecliste muhterem kitapları ve manidar mektupları manasız ve adî nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar, ve hakeza... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstahak değildir, belki tokada müstahaktır; öyle de, suihtiyarından neş'et eden küfür sarhoşluğu ile ve dalâlet divaneliğiyle Sâni-i Hakîm'in şu misafirhane-i dünyasını tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve cilve-i esma-i İlâhiyeyi tazelerinden masnuatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden âlem-i gayba geçmelerini adem ile idam tasavvur ederek ve tesbihat sedalarını zeval ve firak-ı ebedî vaveylâsı

adem: yokluk.
adi: bayağı, değersiz.
ahbab: dostlar.
âlem-i gayp: görülmeyen âlem.
cilve-i esma-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin tecellileri.
dalâlet: iman ve Islâmıyetten ayrılmak, azmak.
divanelik: delilik
ehl-i namus: namus sahibi.
elem: üzüntü, tasa.
fenâ: ölümlülük, geçicilik.
firak-i ebedî: ebedî, sonsuz

aynlik.
gayet: çok, son derece.
gayrimeşru: meşru olmayan.
hakaret: hor görme, aşağılama.
hakeza: böylece, bunun gibi.
idam: yok olma, hiçlik.
iz'âç: rahatsız etme.
kaht-i gala: yokluk, kıtlık, fakirlik.
kanaat: elindekiyle yetinme.
küfür: Allah'ın varlığına, birliğine inanmama.
lâyık: uygun, liyakatli, yakışır.

manasız: anlamsız.
manidar: ince manalı.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
meclis: topluluk.
merhamet: acımak, şefkat göstermek.
meşru: şer'an caiz.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
muhterem: saygı değer.
musibet: felâket, belâ.
muvazene-i hâl: farklı hâl ve vaziyetlerin karşılaştırılması.

mübarek: bereketli, kutlu.
mülevves: kirli, pis.
müstahak: hak etmiş.
müz'ic: sikan, rahatsız eden.
nakış: süs.
namuslu: iffetli.
necis: pis.
neş'et: meydana gelme, oluşma.
nezahet: nezihlik, temizlik.
Sâni-i Hakîm: her şeyi sanatla ve hikmetle yaratan Allah.
seda: ses.
suihtiyar: kötü seçim.
suret: biçim, görünüş.
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
taam: yemek.
tabiat: maddî âlem.
tahayyül: hayal etme, düşünme.
tasavvur: bir şeyi tahayyül etme, düşünme, zihinde tasarlama.
taun: veba.
tazip: azap verme, eziyet etme.
tesadüf: rastlantı.
teşbihat: benzetmeler.
tevehhüm: vehimlenme, zannetme.
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
vaveylâ: çığlık, feryat.
vazife: görev.
vaziyet: durum.
zelzele: yer sarsıntısı, deprem.
zeval: sona erme, yok olma.

ahbap: dostlar.
âlem-i rahmet: rahmet dünyası.
âsâr-ı İlâhiye: İlâhî eserler.
azab-ı elim: elem ve ızdırıp veren azap.
azap: ceza, işkence.
batıl: boş, hurafe.
bedbaht: bahtsız.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.
cihet: yön.
daire-i azîme: geniş ve büyük daire.
davet: çağırma, çağrı.
ecel: Allah tarafından takdir edilen ölüm vakti.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; azgın ve sapkın kimseler.
esbap: sebepler.
esma: isimler.
eşedd-i ihtiyaç: çok fazla muhtaç olunma.
fırak: ayrılık.
fünun: fenler.
hakîki: gerçek.
hâkimâne: hükmeder bir şekilde.
hudut: sınırlar.
ıdam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş.
ihsanat-ı Rabbanîye: bütün varlıkları terbiye ve idare eden Cenab-ı Hakkın iyilikleri ve bağışları.
inkâr: reddetme, kabul ve tasdik etmeme.
isnat: dayandırma.
kabir: mezar.
kat'i: kesin.
kemal: olgunluk, tamlik, mükemmellik.
keşfiyat: keşifler.
lâyık: uygun, liyakatli.
ma'bud: kendisine ibadet olunan.
maşher: kıyamette ölümlerin dirilip toplanacakları yer.
manasız: anlamsız.
mazhar: nail olma, kavuşma.
medeniyet: medenîlik, uygarlık.
mektubat: (Cenab-ı Hakkın) mektupları, Onun isim ve sıfatlarını anlatan varlıklar.
mektubat-ı Samedâniye: Samed olan Cenab-ı Hakkın isim ve sıfatlarını anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.

olduklarını tahayyül ettiğinden ve mektubat-ı Samedâniye olan şu mevcudat sahifelerini manasız, karma karışık tasavvur ettiğinden ve âlem-i rahmete yol açan kabir kapısını zulûmat-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden ve eceli hakikî ahbaplara visal daveti olduğu hâlde, bütün ahbaplardan fırak nöbeti tasavvur ettiğinden, hem kendini dehşetli bir azab-ı elimde bırakıyor, hem mevcudatı, hem Cenab-ı Hakkın esmasını, hem mektubatını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden merhamete ve şefkate lâyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstahaktır; hiçbir cihette merhamete lâyık değildir.

İşte, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve sefahat! Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil, hangi tekemmülünüz, hangi fünununuz, hangi kemaliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyatınız karşı gelebilir? Ruh-i beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî teselliye nerede bulabilirsiniz? Hem, güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve âsâr-ı İlâhiyeyi ve ihsanat-ı Rabbanîyeyi onlara isnat ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabinız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyatınız, hangi milletiniz, hangi batıl ma'budunuz sizi, sizce idam-ı ebedî olan mevtin zulûmatından kurtarıp kabir hududundan, berzah hududundan, mahşer hududundan, Sırat Köprüsünden hâkimâne geçirebilir, saadet-i ebediyeye mazhar edebilir?

Hâlbuki, kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'i olarak bu yolun yolcususunuz. Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hudutlar onun taht-ı emrinde ve tasarrufundadır.

merhamet: acıma, şefkat gösterme.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
mevt: ölüm.
me'yusiyet: ümitsizlik.
muhtaç: ihtiyaç içinde olma.
mukabil: karşık.
müstahak: hak etmiş.
ruh-i beşer: insan ruhu.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
sahife: sayfa.
sefahat: zevk ve eğlenceye

aşırı derecede düşkünlük.
sukut: değerden düşme.
Sırat Köprüsü: Cehennem üzerine kurulu olan ve Cennete gitmek için geçilmesi gereken köprü.
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
şerik: ortak.
tabiat: maddî âlem.
tahayyül: hayal etme.
tahkir: hor görme, aşağılama.
taht-i emir: emir ve idare altında.
tasarruf: kullanma hakkı.
tasavvur: bir şeyi zihinde şekillendirme, tasarlama.
tekemmül: olgunlaşma, kemale erme.
terakkiyat: yükselmeler ilerlemeler, gelişmeler.
teselli: avunma.
tezyif: küçük düşürme, alaya alma.
visal: kavuşma.
zulûmat: karanlıklar.
zulûmat-ı adem: yokluk ve hiçlik karanlıkları.

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalâlet ve gaflet! “Gayrimeşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azap çekmektir” kaidesi sırınca, siz, fıtratınızdaki Cenab-ı Hak-
kın zat ve sıfât ve esmasına sarf edilecek muhabbet ve marifet istidadını ve şükür ve ibadat cihazatını nefsinize ve dünyaya gayrimeşru bir surette sarf ettiğinizden, bilistihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünkü, Cenab-ı Hakka ait muhabbeti nefsinize verdiniz; mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belâsını çekiyorsunuz. Çünkü, hakikî bir rahatı, o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, hakikî mahbup olan Kadîr-i Mutlaka tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz. Hem, Cenab-ı Hakkın esma ve sıfâtına ait muhabbeti dünyaya verdiniz ve âsâr-ı sanatını âlemin esbabına taksim ettiniz; belâsını çekiyorsunuz. Çünkü, o hadsiz mahbuplarınızın bir kısmı size Allahâismarladık demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor; tanısa da, sizi sevmiyor; sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümitsiz dönmek üzere zevallerden azap çekiyorsunuz.

İşte, ehl-i dalâletin saadet-i hayatiye ve tekemmülât-ı insaniye ve mehasin-i medeniyet ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefahat ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. “Tuh onların aklına!” de.

Amma, Kur’ân’ın cadde-i nuraniyesi ise, bütün ehl-i dalâletin çektiği yaraları hakaik-i imaniye ile tedavi eder,

âlem: cihan.

âsâr-ı sanat: sanat eserleri

azap: ceza.

bedbaht: bahtsız.

belâ: musibet, sıkıntı.

bilistihkak: lâıykıyla, hakkıyla.

cadde-i nuraniye: nurlu İslâmiyet caddesi.

cihazat: cihazlar, azalar.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.

elem: üzüntü, tasa.

esbap: sebepler.

esma: isimler.

firak: ayrılık.

fıtrat: yaratılış, mizaç.

gaflet: Allah’tan uzaklaşp nefsinin arzularına dalmak.

gayrimeşru: meşru olmayan, dine aykırı.

hadsiz: sınırsız.

hakaik-i imaniye: iman hakikatleri.

hakiki: gerçek.

ibadat: ibadetler

istidat: kabiliyet.

Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıt

ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten Allah.

kaide: kural.

lezzet-i hürriyet: hür olmanın verdiği lezzet.

mahbup: sevgili.

mahiyet: hakikati, nitelik.

marifet: bilme, tanıma.

mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzelliği.

merhamet: acımak, şefkat göstermek.

muvakkaten: geçici olarak.

nefis: kötü vasıfları, nitelikleri

kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden ve hayırlı işlerden alıkoyan güç.

netice: sonuç.

perde: örtü.

saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.

sefahat: zevk ve eğlenceye aşırı derecede düşkünlük.

suret: biçim, tarz.

sıfat: vasıf, nitelik.

şükür: hoşnutluk ve minnettarlık ifade etme.

taksim: bölme, paylaşırma.

tekemmülât-ı insaniye: insana ait mükemmellikler, insanla ilgili olgunluklar, insanlığın gelişimi.

tevekkül: Allah’a dayanma ve güvenme.

tuh: yazıklar olsun.

zat: kendi, öz.

zeval: zail olma, yok olma.

bütün evvelki yoldaki zulümatı dağıtır, bütün dalâlet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın zaaf ve aczini ve fakr ve ihtiyacını, bir Kadîr-i Rahîm'e tevekkül ile tedavi eder. Hayat ve vücudun yû-künü, Onun kudretine, rahmetine teslim edip, kendine yüklemeyip, belki kendisi o hayatına ve nefesine biner hükmünde bir rahat makam bulur. Kendisinin natık bir hayvan değil, belki hakikî bir insan ve makbul bir misafir-i Rahman olduğunu bildirir. Dünyayı bir misafirhane-i Rahman olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudat ise, esma-i İlâhiyenin âyineleri olduklarını ve masnuatı ise, her vakit tazelenen mektubat-ı Samedâniye olduklarını bildirmekle, insanın fenâ-i dünyadan ve zeval-i eşya-dan ve hubb-i fâniyattan gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulümatından kurtarır.

Hem, mevt ve eceli âlem-i berzaha giden ve âlem-i be-kada olan ahabplara visal ve mülâkat mukaddimesi ola-rak gösterir. Ehl-i dalâletin nazarında bütün ahabından bir firak-ı ebedî telâkki ettiği ölüm yaralarını böylece te-davi eder. Ve o firak, ayn-ı lika olduğunu ispat eder.

Hem, kabrin âlem-i rahmete ve dâr-ı saadete ve bağis-tan-ı Cinana ve nuristan-ı Rahman'a açılan bir kapı ol-duğunu ispat etmekle, beşerin en müthiş korkusunu iza-le edip, en elîm ve kasavetli ve sıkıntılı olan berzah seya-hatini, en leziz ve ünsiyetli ve ferahlı bir seyahat oldu-ğunu gösterir. Kabir ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yani, kabir ejderha ağzı olmadığını,

acz: zayıflık, güçsüzlük.
ahbab: dostlar.
âlem-i beka: sonsuzluk âlemi, ahiret.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem; kabir âle-mi.
âlem-i rahmet: rahmet dünyası.
âyine: ayna.
ayn-ı lika: gerçek kavuşma.
bağistan-ı cinan: Cennet bağları, bahçeleri.
berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret ara-sındaki yer.
beşer: insanlık.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ay-rılmak, azmak.
dâr-ı saadet: mutluluk yeri.
ecel: Allah tarafından takdir edi-len ölüm vakti.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
elîm: çok acı verici, acıklı.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
evham: vehimler, zanlar.
evvelki: önceki.
fakr: fakirlik.
fenâ-i dünya: dünyanın fânî, ge-çici yönü.
ferah: rahat, iç açıcı.
firak: ayrılık.
firak-ı ebedî: ebedî, sonsuz ayrı-lık.
hakikî: gerçek.
helâket: yıkılma, mahvolma.
hubb-i fâniyat: gelip geçici şeyle-ri sevmek.
ispat: doğruyu delillerle göster-me.
izale: giderme, ortadan kaldırma.
kabir: mezar.
Kadîr-i Rahîm: çok merhametli

olan ve her şeye gücü yeten, Allah.
kasavet: gam, keder, kaygı.
kudret: kuvvet, iktidar.
makam: durak, yer.
makbul: kabul edilmiş , ge-çerli.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mektubat-ı Samedâniye: Ce-nab-ı Hakkın isim ve sıfatları-nı anlatan, Allah'ın birliğini gösteren varlıklar.
mevcudat: var olan her şey,

mahlûklar.
mevt: ölüm.
misafirhane-i Rahman: Ce-nab-ı Hakkın bir misafirhane-si şeklinde nimetlerle donatı-lan şu dünya hayatı, her türlü rızkı veren Allah'ın misafiri.
mukaddime: başlangıç.
mülâkat: buluşma, görüşme.
natık: konuşan.
nazar: bakış, itibar.
nefis: şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
nuristan-ı Rahman: her varlı-

ğın rızkın ummadığı yerden veren Cenab-ı Hakkın aydınlık âlemi.
rahmet: acıma, merhamet etme, bağışlama.
telâkki: kabul etme, anlama.
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme.
ünsiyet: alışkanlık.
visal: kavuşma.
zaaf: zayıflık, kuvvetsizlik.
zeval-i eşya: eşyanın, şeyle-rin yok olması.
zulûmat: karanlıklar.

belki bağistan-ı rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

Hem, mü'mine der: İhtiyarın cüz'î ise, kendi Malikinin irade-i külliyesine işini bırak. İktidarın küçük ise, Kadîr-i Mutlak'ın kudretine itimat et. Hayatın az ise, hayat-ı bâkiyeyi düşün. Ömrün kısa ise, ebedî bir ömrün var; merak etme. Fikrin sönük ise, Kur'ân'ın güneşi altına gir. İmanın nuruyla bak ki, yıldız böceği olan fikrin yerine her bir ayet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir. Hem hadsiz emellerin, elemelerin varsa, nihayetsiz bir sevap ve hadsiz bir rahmet seni bekliyor. Hem hadsiz arzuların, makasдын varsa, onları düşünüp muztarip olma; onlar bu dünyaya sığmaz, onların yerleri başka diyardır ve onları veren de başkadır.

Hem der: Ey insan! Sen kendine malik değilsin. Sen, kudreti nihayetsiz bir Kadîr, rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zat-ı Zülcelâl'in memlûküsün. Öyle ise sen, kendi hayatını kendine yükleyip zahmet çekme; çünkü, hayatı veren Odur, idare eden de Odur. Hem, dünya sahipsiz değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvalini düşünüp merak etme. Çünkü, onun sahibi Hakîm'dir, Alîm'dir; sen de misafirsin, fuzulî olarak karışma, karıştıрма.

Hem insanlar, hayvanlar gibi mevcudat başboş değiller; belki vazifedar memurdurlar, bir Hakîm-i Rahîm'in nazarındadırlar. Onların âlâm ve meşakkatlerini düşünüp, ruhuna elem çektirme. Ve onların Hâlık-ı Rahîm'in rahmetinden daha ileri şefkatini sürme. Hem, sana

âlâm: kederler, elemeler.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
arzu: istek, heves.
ayet-i Kur'ân: Kur'ân ayeti.
bağistan-ı rahmet: rahmet bahçesi.
cüz'î: az, küçük.
diyar: memleket.
ebedî: zevalsız, sonu olmayan.
ehval: korkular.
elem: üzüntü, tasa.
emel: ümit, arzu.

fuzulî: boşuna, gereksiz.
hadsiz: sınırsız.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.
Hakîm-i Rahîm: her şeyi gaye ve hikmetlerle yaratan, çok çok merhametli, Allah.
Hâlık-ı Rahîm: sonsuz merhamet ve şefkat sahibi yaratıcı, Allah.
hayat-ı bâkiye: bâkî, sonsuz hayat.
idare: çekip çevirme, yönet-

me.
ihtiyar: tercih, irade.
iktidar: güç yetme, kuvvet.
iman: inanma.
irade-i külliye: Cenab-ı Hak'ın her şeye hâkim olan ve her şeyi içine alan iradesi.
itimât: güvenme, dayanma.
Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
Kadîr-i Mutlak: hiç bir kayıttan ve şarta tâbi olmaksızın her şeye gücü yeten sonsuz kudret sahibi, Allah.

kudret: kuvvet, iktidar.
makasíd: maksatlar.
malik: sahip.
memlûk: kul, köle.
meşakkat: zahmet, sıkıntı.
mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.
misillü: benzeri.
muhtarip: ızdıraplı, acı çeken.
mü'min: inanan.
nazar: bakış, dikkat.
nihayetsiz: sonsuz.
nur: parıltı, ışık.
Rahîm-i Zat-ı Zülcelâl: büyüklük sahibi ve çok şefkatli olan Cenab-ı Hak.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
sevap: hayırlı bir işe karşı Allah tarafından verilen mükâfat.
şefkat: acıyarak, içten ve karşılıksız merhamet.
vazifedar: vazifeli.
zahmet: sıkıntı, meşakkat.

düşmanlık vaziyetini alan mikroptan tâ taun ve tufan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri o Rahîm-i Hakîm'in elindedirler. O Hakîm'dir, abes iş yapmaz; Rahîm'dir, rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var.

Hem der: Şu âlem, çendan, fânîdir; fakat ebedî bir âlemin levazımâtını yetiştiriyor. Çendan, zaildir, geçicidir; fakat bâkî meyveler veriyor, bâkî bir Zatın bâkî esmasının cilvelerini gösteriyor. Ve çendan, lezzetleri az, elemleri çoktur; fakat Rahman-ı Rahîm'in iltifatâtı, zevalsiz, hakikî lezzetlerdir. Elemler ise, sevap cihetiyle manevî lezzet yetiştiriyor. Madem meşru daire, ruh ve kalp ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir; gayrimeşru daireye girme. Çünkü, o dairedeki bir lezzetin bazen bin elemi var. Hem hakikî ve daimî lezzet olan iltifatât-ı Rahmaniye'yi kaybetmeye sebeptir.

Hem, dalâletin yolunda sabıkan beyan edildiği gibi, esfel-i safilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki, hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çare bulamadıkları ve o derin zulûmat kuyusundan hiçbir terakkiyat-ı beşeriye, hiçbir kemalât-ı fenniye insanı çıkaramadığı hâlde, Kur'ân-ı Hakîm, iman ve amel-i salih ile o esfel-i safilîne sukuttan insanı âlâyîilliyine çıkarır. Ve delâil-i kat'îye ile çıkarmasını ispat ediyor. Ve o derin kuyuyu terakkiyat-ı maneviye'nin basamaklarıyla ve tekemmülât-ı ruhiyenin cihazlarıyla dolduruyor.

abes: boş, saçma.
âlâyîilliyin: yüceler yücesi.
âlem: dünya, cihan.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş.
bâkî: sürekli ve kalıcı olan.
beyan: anlatma.
cihazât: cihazlar, azalar.
cihet: yön.
cilve: tecelli.
çendan: gerçi.
daimî: sürekli, devamlı.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, küfre girme.
delâil-i kat'îye: kesin deliller.
dizgin: yönetim, idare.
ebedî: zevalsiz, sonu olmayan.
elem: üzüntü, tasa.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
esma: isimler.
fânî: ölümlü, geçici.
felsefe: etraflı, derin görüş ve düşünüş.
gayrimeşru: meşru olmayan.
hakikî: gerçek.
Hakîm: her şeyi bir maksatla uygun ve hikmetle yaratan Allah.
iltifatât: iltifatlar.
iltifatât-ı rahmaniye: hiç bir şeyi hariç bırakmayarak her şeye şefkat ve merhametle bakan Allah'ın iltifatları.
iman: inanma.
kâfi: yeter.
kaht: kıtlık, kuraklık.
kemalât-ı fenniye: fenlerden gelen iyilikler, mükemmellikler.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
levazımât: lüzumlu maddeler.
lütuf: hoşluk, güzellik.
manevî: manaya ait.

medeniyet: medenilik, uygarlık.
meşru: şer'an caiz.
nefis: insandaki şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı.
nev: çeşit.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahîm-i Hakîm: her şeyi hikmetle yapan merhamet sahibi Allah.
rahimiyet: merhamet edicilik.

Rahman-ı Rahîm: dünya ve ahirette yarattıklarına sonsuz rahmet, şefkat ve merhametle muamele eden Allah.
sabıkan: geçmiş, biraz önce.
safa: rahat ve huzurlu olma, gönül rahatlığı.
sevap: Allah'ın rızasına sebep olan hayırlı iş ve davranış.
sukut: düşme.
taun: veba.
tekemmülât-ı ruhiye: ruha ait olgunlaşmalar, mükemmelleşme.

terakkiyat-ı beşeriye: insanlığın gelişimi, ilerlemeleri.
terakkiyat-ı maneviye: manevî yükselişler, manevî gelişim.
tufan: çok şiddetli yağmur ve sel.
vaziyet: durum.
zail: zeval bulan, sona eren.
zat: azamet ve ululuk sahibi.
zelzele: yer sarsıntısı.
zeval: sona erme, yok olma.
zulûmat: zulüm ve kûfür.

Hem, beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır; bin, belki elli bin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesaiti gösterir.

Hem, Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Zat-ı Zülcelâl'i tanıttirmekle, insanı Ona bir memur abd ve bir vazifedar misafir vaziyetini verir. Hem dünya misafirhanesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemal-i rahatla seyahatini temin eder. Nasıl ki, bir padişahın müstakim bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilâyetin hudutlarından sühuletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi sür'atli vasıta-i seyahatle gezer, geçer; öyle de, Sultan-ı Ezelîye iman ile intisap eden ve amel-i salih ile itaat eden bir insan, şu misafirhane-i dünya menzillerinden ve âlem-i berzah ve âlem-i mahşer dairelerinden ve hakeza, kabirden sonraki bütün âlemlerin geniş hudutlarından berk ve burak sür'atinde geçer; tâ saadet-i ebediyeyi bulur ve şu hakikati kat'î ispat eder ve asfiya ve evliyaya gösterir.

Hem de, Kur'an'ın hakikati der ki: Ey mü'min! Sendeki nihayetsiz muhabbet kabiliyetini çirkin ve noksan ve şerur ve sana muzır olan nefs-i emmarene verme. Onu mahbup ve onun hevasını kendine ma'bud ittihaz etme. Belki, sendeki o nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir muhabbete lâıyk, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen, hem istikbalde seni nihayetsiz mes'ut eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mes'ut olduğun bütün zatları ihsanatıyla mes'ut eden,

abd: kul.
alâkadar: ilişkili, münasebetli.
âlem: cihan.
âlem-i berzah: ruhların kıyamete kadar kalacakları âlem; kabir âlemi.
âlem-i mahşer: kabir hayatının bitmesinden sonra yenden diriliş ve toplanmanın olacağı âlem.
amel-i salih: Allah rızasına uygun hayırlı iş.
asfiya: Hz. Peygamberin vâri-

si hükmünde, onun meslek ve gayelerini hayata geçirmeye ve tatbikçe çalışan âlim zatı.
berk: şimşek.
berzahî: kabir hayatıyla ilgili.
beşer: insanlık.
burak: Cennete mahsus bir binek vasıtası.
dağdağa: gürültü.
daire-i memleket: memleket dairesi.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
evliya: velîler, Allah dostları.

gayet: çok, son derece.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hakikat: gerçek.
heva: istek, nefsin arzusu.
hudut: sınırlar.
ihsan: ikram etme, lütuf.
ihsanat: ihsanlar, nimetler, lütuflar.
iman: inanma.
intisap: bağlanma.
ispat: doğruyu delillerle gösterme, kanıtlama.
istikbal: gelecek.
itaat: uyma.

ittihaz: edinme.
kabiliyet: istidat, yetenek, liyakat.
kabir: mezar.
kat'î: kesin.
kemal-i rahat: tam rahatlık.
lâyık: uygun, yakışır.
ma'bud: kendisine ibadet olunan, tapınılan.
mahbup: sevgili.
menzil: yer.
mes'ut: saadetli, bahtiyar.
misafirhane-i dünya: dünya misafirhanesi.
muzır: zararlı.
mü'min: iman eden, inanan.
müstakim: doğru.
nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis.
nihayetsiz: sonsuz.
noksan: eksiklik.
padişah: sultan.
saadet: mutluluk.
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk.
Sultan-ı Ezel ve Ebed: bütün zamanlar ve mekânlar tasarrufu altında olan Cenab-ı Hak.
Sultan-ı Ezelîye: saltanatı zaman ve mekânla sınırlı olmayan Cenab-ı Hak.
sühulet: kolaylık.
şerur: çok kötülük yapan.
şimendifer: demiryolu.
tayyare: uçak.
temin: sağlama.
teshil: kolay hâle getirme.
uhrevî: ahirete ait.
vasıta-i seyahat: seyahat vasıtası.
vazifedar: vazifeli.
vaziyet: durum.
vesait: vasıtalar.
vilâyet: il.
zat: kişi.
Zat-ı Zülcelâl: celâl ve büyüklük sahibi Cenab-ı Hak.

akıbet: son.
âsâr: eserler.
bâki: daimî, sonsuz.
bekasız: ebedî olmayan.
cemal: iç ve dış güzellik.
cemal-i rahmet: rahmetin güzel-
 liği.
cihet: yön.
cilve: tecelli.
daimî: sürekli, devamlı.
delâlet: delil olma, gösterme.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın
 ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar.
emare: alâmet.
envar-ı hüsn: güzellik çeşitleri.
esma: isimler.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel
 isimleri.
fânî: ölümlü, geçici.
hüsün: güzellik.
istidat-ı muhabbet: sevgi kabili-
 yeti.
ittihaz: edinme.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar.
katre: damla.
kemal: olgunluk, mükemmellik.
kemâlât: faziletler, olgunluklar,
 mükemmellikler.
kudsi: mukaddes, kutlu.
lem'a: parıltı.
ma'bud: kendisine ibadet olunan,
 tapınılan.
mahbup: sevgili.
mahiyet: iç yüzü, nitelik.
mahlûkat: Allah tarafından yara-
 tılanlar.
masnuat: sanatla yapılmış şeyler.
mehasin: güzellikler, iyilikler.
meratip-i ihsan: ihsan meritebe-
 leri.
mevcudat: var olanlar, mahlûk-
 lar.
muavazene: mukayese.
münezzeh: temiz, tenzih edilmiş,
 uzak.
nakış: süs.
netice: sonuç.
nihayet: son derece.
nihayetsiz: sonsuz.
nimet: lütuf, ihsan.
noksansız: eksiksiz.
Rahman: rahmeti bütün herkese
 yayılan ve bütün yaratılmışların

hem nihayetsiz kemalâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezze, kusursuz, noksansız, zevalsiz ce- mal sahibi olan ve bütün esması nihayet derecede güzel olan ve her isminde pek çok envar-ı hüsn ve cemel bu- lunan ve Cennet, bütün güzellikleriyle ve nimetleriyle Onun cemel-i rahmetini ve rahmet-i cemalini gösteren ve sevimli ve sevilen bütün kâinattaki bütün hüsn ve ce- mal ve mehasin ve kemalât, Onun cemaline ve kemali- ne işaret eden ve delâlet eden ve emare olan bir Zatı mahbup ve ma'bud ittihaz et.

Hem der: Ey insan! Onun esma ve sıfatına ait istidad-ı muhabbetini sair bekasız mevcudata verme, faydasız mahlûkata dağıtma. Çünkü, âsâr ve mahlûkat fânîdirler. Fakat, o âsârda ve o masnuatta nakışları, cilveleri görü- nen Esmâ-i Hüsnâ, bâkîdirler, daimîdirler. Ve esma ve sı- fâtın her birisinde binler meratib-i ihsan ve cemel ve bin- ler tabakat-ı kemal ve muhabbet var. Sen yalnız Rahman ismine bak ki, Cennet bir cilvesi ve saadet-i ebediye bir lem'ası ve dünyadaki bütün rızık ve nimet, bir katresidir.

İşte, şu muvazene, ehl-i dalâletle ehl-i imanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۖ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿١﴾
 1 hem netice ve akıbetleri-
 ne işaret eden, 2 فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ olan

1. Muhakkak ki Biz insanı en güzel bir şekilde yarattık. • Sonra da onu en aşağı seviyeye in- dirdik. • Ancak iman eden ve güzel işler yapanlar müstesna. (Tîn Suresi: 4-6.)

2. Gök ve yer onlara ağlamadı. (Duhan Suresi: 29.)

rızıklarını ve geçim şekillerini
 içine alan rahmetin sahibi Al-
 lah.
rahmet-i cemel: İlâhî güzelli-
 ğin rahmet ciheti.
rızık: nimet, yiyecek içecek

ve giyecek ile ilgili şeyler.
saadet-i ebediye: sonsuz
 mutluluk.
sair: diğer, başka.
sıfat: vasıf.
tabakat-ı kemal: olgunluk,

mükemmellik tabakaları.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev.
zat: azamet ve ululuk sahibi
 kişi.
zevalsiz: sonsuz.

ayete dikkat et; ne kadar ulvî, mu'cizâne, beyan ettiğimiz muvazeneyi ifade ederler.

Birinci ayet, On Birinci Sözde tafsilen o ayetin i'caz-kârâne ve icazkârâne ifade ettiği hakikati, o sözde beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

İkinci ayet ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir hakikati ifade ediyor. Şöyle ki:

Şu ayet, mefhum-i muvafık ile şöyle ferman ediyor: “Ehl-i dalâletin ölmesiyle, semavat ve zemin, onların üstünde ağlamıyorlar.” Ve mefhum-i muhalif ile delâlet ediyor ki, “Ehl-i imanın dünyadan gitmesiyle, semavat ve zemin onların üstünde ağlıyor.” Yani, ehl-i dalâlet, madem semavat ve arzın vazifelerini inkâr ediyor, manalarını bilmiyor, onların kıymetlerini ıskat ediyor, Sâni'lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adavet ettiğinden, elbette semavat ve zemin, onlara ağlamak değil, belki onlara nefrin eder. Onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-i muhalif ile der: “Semavat ve arz ehl-i imanın ölmesiyle ağlarlar.” Zira, ehl-i iman ise, çünkü, semavat ve arzın vazifelerini bilir. Hakikî hakikatlerini tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri manaları iman ile anlıyor. “Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar” diyor ve onlara lâyük kıymeti veriyor ve ihtiram ediyor. Cenab-ı Hak hesabına onlara ve onlar âyine oldukları esmaya muhabbet ediyor. İşte bu sırdır ki, semavat ve zemin, ağlar gibi, ehl-i imanın zevali-ne mahzun oluyorlar.

adavet: düşmanlık.
arz: yer, dünya.
ayet: Kur'ân'ın her bir cümlesi.
âyine: ayna.
beyan: anlatma, izah.
delâlet: işaret.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, azgın ve sapkın kimseler.
ehl-i iman: inananlar.
esma: isimler.
ferman: emir, buyruk.

hakikat: gerçek, asıl.
havale: bırakma, gönderme.
ıskat: düşürme, hükümsüz kılma.
i'cazkârâne: mu'cizeli bir şekilde.
icazkârâne: veciz bir biçimde.
ihtiram: hürmet etme, saygı gösterme.
iman: inanma.
inkâr: reddetme, kabul et-

meme.
kıymet: değer.
lâyık: uygun, yakışır.
mahzun: hüznü, kederli.
mana: anlam.
mefhum-i muhalif: bizzat kastedilen mananın tersinde anlaşılan.
mefhum-i muvafık: doğrudan anlaşılan mana.
memnun: hoşnut.
mu'cizâne: mu'cizeli olarak.

muhakkak: Süphesiz.
muvazene: mukayese.
müstesna: hariç.
nefrin: beddua.
Sâni: her şeyi sanatlı olarak yaratan Allah.
semavat: semalar, gökler.
tafsilen: ayrıntılı olarak.
ulvî: yüksek, yüce.
vazife: görev.
zemin: yeryüzü.
zeval: sona erme, yok olma.

* Birinci Lem'a, Barla'da 1932'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

Birinci Lem'a

Alâ Nebiyyinâ Aleyhissalâtü

Vesselâm: Peygamberimize ve ona salât ve selâm olsun.

azîm: büyük, yüksek.

Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık Allah.

envar: nurlar, ışıklar.

faziletli: değerli, sevaplı.

hidayet: doğru olan, hak olan, islâmiyet.

hulâsa: kısaca, sözün kısısı, özet.

hususan: özellikle.

ibadet: kulluk etme, Allah'ın emirlerini yerine getirme, yasaklarından kaçınma.

ibni: oğlu, oğul.

ışâ: yatsı namazı vakti.

kelimat-ı mübareke: mübarek, hayırlı, ilim dolu kelimeler.

kıssa-i meşhure: meşhur kıssa, hikâye.

lem'a: parıltı.

mağrip: güneşin batma vakti, akşam.

merhamet: acıma, şefkat etme.

Mettâ: Hz. Yunus'un (a.s.) annesinin adı.

mezkûr: adı geçen.

mühim: önemli.

münacat: Allah'a yalvarış, dua.

niyaz: dua.

noksan: eksik, kusur.

nur: parıltı, ışık.

Rab: her bir şeye muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah.

Rahîm: çok merhamet eden, esirgeyen, koruyan, acıyan Allah.

Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.

şifa: beden veya ruh hastalıklarından kurtulma.

tenzih etme: eksik ve kusurdan uzak tutma, temiz bilme.

tevekkül etme: gerekeni yaptıktan sonra sonucu Allah'a bırakma, Ona güvenip işlerinde Onu vekil etme.

vesile-i icabe-i dua: duanın kabul olması veya duaya cevap verilmesine vesile olması.

zulüm: haksızlık, eziyet.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ
الظَّالِمِينَ ۝ اذْ نَادَى رَبَّهُ أَنْ مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۝
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝ حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ۝ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا
بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ۝ يَا بَاقِيَ أَنْتَ الْبَاقِيَ ۝ يَا بَاقِيَ
أَنْتَ الْبَاقِيَ ۝ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ۝

HAZRET-İ YUNUS ibni Mettâ Alâ Nebiyyinâ ve Aleyhissalâtü Vesselâmın münacatı, en azîm bir münacattır ve en mühim bir vesile-i icabe-i duadır.

Hazret-i Yunus Aleyhisselâmın kıssa-i meşhuresinin hulâsası:

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Karanlıklar içinde kaldığında niyaz etti: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum." (Enbiya Suresi: 87.)

2. Rabbine şöyle niyaz etmişti: "Bana gerçekten zarar dokundu. Sen ise merhametlilerin en merhametlisisin." (Enbiya Suresi: 83.)

3. Eğer insanlar senden yüz çevirirse de ki: "Allah bana yeter. Ondan başka ibadete lâyık hiç bir ilâh yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. Yüce Arşın Rabbi de Odur." (Tevbe Suresi: 129.)

4. Allah bize yeter. O ne güzel vekildir. (Âl-i İmran Suresi: 173.)

5. Kötülüklerden uzaklaşmak ve iyiliğe yönelmek ancak Allah'ın yardımıyladır.

6. Ey Bâkî olan Allah, Bâkî ancak Sensin! Ey Bâkî olan Allah, Bâkî ancak Sensin!

7. O [Kur'ân], iman edenler için bir hidayet rehberi ve bir şifadır. (Fussilet Suresi: 44.)

Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fır-
tınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümit
kesik bir vaziyette,

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ¹

münacatı, ona sür'aten vasıta-i necat olmuştur.

Şu münacatın sırr-ı azîmi şudur ki:

O vaziyette esbap bilküllüye sukut etti. Çünkü, o hâlde
ona necat verecek öyle bir Zat lâzım ki, hükmü hem ba-
lığa, hem denize, hem geceye, hem cevvi semaya geçe-
bilsin. Çünkü, onun aleyhinde gece, deniz ve hut ittifak
etmişler. Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir Zat
onu sahil-i selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun
hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para fayda-
ları olmazdı.² Demek esbabin tesiri yok. Müsebbibü'l-Es-
bap'tan başka bir melce olamadığını aynelyakîn gördü-
ğünden, sırr-ı ehadiyet, nur-i tevhid içinde inkişaf ettiği
için, şu münacat birden bire geceyi, denizi ve hutu mu-
sahhar etmiştir. O nur-i tevhid ile hutun karnını bir tah-
telbahir gemisi hükmüne getirip ve zelzeleli dağvari em-
vaç dehşeti içinde, denizi, o nur-i tevhid ile emniyetli bir
sahra, bir meydan-ı cevelân ve tenezzühgâhı olarak o
nur ile sema yüzünü bulutlardan süpürüp, kameri bir lâmba
gibi başı üstünde bulundurdu. Her taraftan onu tehdit
ve tazyik eden o mahlûkat, her cihette ona dostluk yüzü-
nü gösterdiler. Tâ sahil-i selâmete çıktı, Şecere-i Yaktîn³
altında o lütf-i Rabbanîyi müşahede etti.

lâzım: gerekli.

lütf-i Rabbanî: bütün âlemleri
tedbir ve terbiye eden Allah'ın
lütfü ve bağışı.

mahlûkat: Allah tarafından yara-
tılanlar.

melce: sığınılacak yer.

meydan-ı cevelân: hareket ve
faaliyet meydanı.

musahhar etme: boyun eğdirme,
emre itaat ettirme.

münacat: Allah'a yalvarış, dua.

Müsebbibü'l-Esbap: bütün se-
beplere sahip olan onları meyda-
na getiren Allah.

müşahade etme: şahit olma,
gözlemleme.

necat: kurtuluş.

nur: aydınlık, ışıq.

nur-i tevhid: Allah'ın birliğini gös-
teren nur, ışıq.

sahil-i selâmet: kurtuluş sahili,
korku ve endişenin olmadığı, gü-
venilir kıyı.

sahra: çöl, geniş saha.

sema: gökyüzü.

sırr-ı azim: büyük sır.

sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir
varlıkta görülen birlik yansımala-
rının sırrı, hakikati.

sukut etme: durma.

sür'aten: sür'at bakımından, hız
yönünden.

Şecere-i Yaktîn: kavun, karpuz
veya kabak ağacı.

tahtelbahir: denizaltı.

taraf: yön, yan.

tazyik etme: zorlama, baskı yap-
ma; zorlayıp sıkıştırma.

tehdit etme: korku verme.

tenezzühgâh: seyir ve gezinti ye-
ri.

tenzih etme: uzak tutma, temiz
görme, yüce tutma.

tesir: etki.

vasıta-i necat: kurtuluş aracı.

vaziyet: durum.

zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk
sahibi olan Allah.

zelzele: sarsıntı.

1. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendi-
ne zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

2. En'am Suresi: 17; Yunus Suresi: 107; Fâtır Suresi: 2.

3. Saffat Suresi: 146.

aleyh: karşı.

aynelyakîn: bir şeyi görerek
ve seyrederek bilme.

bilküllüye: büsbütün, tama-
men.

cevvi sema: gökyüzü, hava
boşluğu.

cihet: yön, taraf.

dağdağa: gürültü.

dağvari: dağ gibi.

dehşet: büyük korku hâli.

emir: buyruk.

emniyet: emniyet, güvenlik.

emvaç: dalgalar.

esbap: sebepler.

hâl: durum.

halk: millet, topluluk.

hizmetkâr: hizmetçi.

hut: büyük balık.

hüküm: emir.

inkişaf etme: ortaya çıkma,
görünme.

ittifak etme: birleşme, birlik.

kamer: ay.

İşte, Hazret-i Yunus Aleyhisselâmin birinci vaziyetinden yüz derece daha müthiş bir vaziyetteyiz. Gecemiz istikbaldir. İstikbalimiz, nazar-ı gafletle, onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu sergerdan küre-i zeminimizdir. Bu denizin her mevcinde binler cenaze bulunuyor; onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-i nefsimiz hutumuzdur; hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor. ¹ Bu hut, onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünkü, onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.

ahiret: öldükten sonraki sonsuz hayat.
aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.
aynelyakîn: bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
cihet: yön, taraf.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak; sapkınlık.
def etmek: uzaklaştırmak.
dehşet: büyük korku hâli.
derece: mertebe, kademe.
emvac: dalgalar.
esbap: sebepler.
gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak; umursamazlık, dikkatsizlik.
hakikî: gerçek.
halâskâr: kurtarıcı.
Hâlîk-ı Semavat ve Arz: göklerin ve yerin yaratıcısı olan Allah.
hâşâ: asla, hiçbir vakit.
hatırat-ı kalp: kalbe gelen hatıralar.
hayat-ı ebediye: ebedî ve sonsuz hayat.
heva-i nefis: nefsin zararlı ve günahtan istekleri.
hut: büyük balık.
icat: vücuda getirme, yaratma.
iktidaen: uyarak, tâbi olarak.
iltica: sığınma.
imdat: yardım.
irade: dileme, isteme.
istikbal: gelecek zaman.
ittifak etme: birleşme.
küre-i zemin: yeryüzü, dünya.
mahv: yok etme, yıkma.
mevc: dalga.
muzır: zararlı.
Müsebbibü'l-Esbap: bütün sebepleri ve sebeplerin sonucunu yaratan Allah.
müthiş: dehşet veren, korkutan.
nazar-ı gaflet: bir şeyin manasını anlamadan bakmak.

Madem hakikî vaziyetimiz budur; biz de, Hazret-i Yunus Aleyhisselâma iktidaen, umum esbaptan yüzümü-zü çevirip, doğrudan doğruya Müsebbibü'l-Esbap olan Rabbimize iltica edip, **لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ**

² **الظَّالِمِينَ** demeliyiz ve aynelyakîn anlamalıyız ki, gaflet ve dalâletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-i nefsin zararlarını defedecek yalnız o Zat olabilir ki, istikbal taht-ı emrinde, dünya taht-ı hükümünde, nefsimiz taht-ı idaresindedir. Acaba Hâlîk-ı Semavat ve Arz'dan başka hangi sebep var ki, en ince ve en gizli hatırat-ı kalbimizi bilecek? Ve bizim için istikbali, ahiretin icadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüz bin boğucu emvacından kurtaracak —hâşâ— Zat-ı Vacibü'l-Vücud'dan başka hiçbir şey, hiçbir cihette, Onun izin ve iradesi olmadan imdat edemez ve halâskâr olamaz. ³

1. Bkz. Yusuf Suresi: 53.

2. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

3. Bkz. Kehf Suresi: 23-24; İnsan Suresi: 30; Tekvir Suresi: 29; Hac Suresi: 65.

nefis: ruh, can.

Rab: her şeyin sahibi, yaratan, terbiye eden Allah.

sergerdan: şaşkın; başı dönmüş.

taht-ı emir: hükmü ve emri altında olma.

taht-ı hüküm: hüküm ve idare altında.

taht-ı idare: yönetim altında.
tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.

umum: bütün, cümle.

vaziyet: durum, hâl.

zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk sahibi olan Allah.

Zat-ı Vacibü'l-Vücud: varlığı mutlaka zorunlu olan ve varlığının devamı için hiç bir sebebe bağlı olmayan Zat, Allah.

Madem hakikat-i hâl böyledir; nasıl ki Hazret-i Yunus Aleyhisselâma o münacatın neticesinde hutu ona bir merkûb, bir tahtelbahir ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtaplı bir lâtif suret aldı; biz dahi o münacatın sırrıyla, ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ demeliyiz.

² سُبْحَانَكَ ³ cümlesiyle istikbalimize, ⁴ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ⁵ kelimeleriyle dünyamıza, ⁶ تَا كِي نUR-I iman ile ve Kur'an'ın mehtabıyla istikbalimiz tenevvür etsin ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, ünsiyet ve tenez-zühe inkılâp etsin. Ve mütemadiyen mevt ve hayatın değişmesiyle seneler ve karnlar emvacı üstünde hadsiz cenazeler binip ademe atılan dünyamız ve zeminimizde, Kur'an-ı Hakîm'in tezgâhında yapılan bir sefine-i maneviye hükmüne geçen hakikat-i İslâmiyet içine girip, selâmetle o denizin üstünde gezip, tâ sahil-i selâmete çıkarak hayatımızın vazifesi bitsin. O denizin fırtınaları ve zelzeleleri, sinema perdeleri gibi tenezzühün manzaralarını tazelandirmekle, vahşet ve dehşet yerine, nazar-ı ibret ve tefekkürü keyiflendirerek okşayıp ışıklandırısın. Hem o sırr-ı Kur'an'la, o terbiye-i Furkaniye ile, nefsimiz bize binmeyecek, merkûbumuz olup, bizi ona bindirip, hayat-ı ebediyemizin kazanmasına kuvvetli bir vasıtamız olsun.

Elhâsıl: Madem insan, mahiyetinin camiiyeti itibarıyla, sıtmadan müteallim olduğu gibi, arzın zelzele ve

sonsuz hayat.

hut: büyük balık.

hükmüne geçmek: yerinde olmak, yerine geçmek.

inkılâp etme: değişme, dönüşme.

istikbal: gelecek zaman.

itibarıyla: bakımından, sayılmak üzere.

keyif: hoşlanma, memnunluk.

Kur'an-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'an.

lâtif: hoş, güzel.

mahiyet: bir şeyin aslı, iç yüzü.

manzara: genel görünüm.

mehtap: ay ışığı.

merkûb: binek aracı.

mevt: ölüm.

münacat: Allah'a yalvarış, dua.

müteallim olmak: acı duymak.

mütemadiyen: devamlı olarak.

nazar-ı ibret: ibret alınacak bakış.

nazar-ı merhamet: şefkat ve merhametle bakış.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan hayırlı işlerden alıkoyan güç; ruh, can, kişinin kendisi.

netice: sonuç.

nur-i iman: imandan gelen nur, ışık.

sahil-i selâmet: kurtuluş sahil, korku ve endişenin olmadığı, güvenilil kıyı.

sefine-i maneviye: manevî bir gemi.

selâmet: kötülüklerden kurtulma, esenlik.

sır: gizli hakikat, bir şeyin, dikkat, tecrübe, yetenek ve sezgi yardımıyla kavranabilen en ince en zor yanı.

sırr-ı Kur'an: Kur'an'ın sırrı.

sıtma: ateşli bir hastalık.

suret: biçim, görünüş.

tahtelbahir: denizaltı.

tefekkür: derin düşünme.

tenevvür etme: nurlanma, aydınlanma.

tenez-züh: seyir, gezinti.

tenzih etme: uzak tutma, temiz görme, yüce tutma.

terbiye-i Furkaniye: doğru ile yanlış birbirinden ayıran Kur'an'ın terbiyesi, eğitimi.

tezgâh: sergi.

ünsiyet: cana yakınlık, dostluk.

vahşet: ıssız, ürkütücü.

vasita: araç, vesile.

vazife: görev.

zelzele: sarsıntı.

zemin: yeryüzü.

1. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

2. Senden başka hiçbir ilâh yoktur. (Enbiya Suresi: 87.)

3. Seni her türlü noksan sıfattan tenzih ederim. (Enbiya Suresi: 87.)

4. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)

5. Buharî, Ezan: 149, Tevhid: 9; Müslim, Zikir: 47-48, Hudûd: 23.

adem: yokluk.

aleyhisselâm: Allah'ın selâmı, rahmet ve esenliği onun üzerine olsun.

arz: yer, dünya.

camiiyet: toplayıcı, genel,

kapsayıcı oluş.

celp etmek: çekmek.

dehşet: büyük korku hâli.

elhâsıl: sözün kıyası, özeti.

emvac: dalgalar.

fıkra: bend; kısım, bölüm.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü.

hakikat-i İslâmiyet: İslâmın doğruları, gerçekleri.

hayat-ı ebediye: ebedî ve

ihtizazatından ve kâinatın kıyamet hengâmında zelzele-i kübrasından müteallim oluyor. Ve nasıl ki hurdebinî bir mikroptan korkar; ecram-ı ulviye'den zuhur eden kuyruklu yıldızdan dahi korkar. Hem nasıl ki hanesini sever; koca dünyayı da öyle sever. Hem nasıl ki küçük bahçesini sever; öyle de, hadsiz ebedî Cenneti dahi müştakane sever. Elbette, böyle bir insanın Ma'bud'u, Rabbi, melcei, halâskârı, maksudu öyle bir Zat olabilir ki, umum kâinat Onun kabza-i tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi taht-ı emrindedir. ¹ Elbette öyle bir insan daima Yunusvari (a.s.) ² لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ³ demeye muhtaçtır.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ³

ebedî: sonsuz, süreklî.
ecram-ı ulviye: yıldızlar ve gezegenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hak: doğru, asıl.
halâskâr: kurtarıcı.
hane: ev, mesken.
hengâm: zaman, an, sıra.
hikmet: kâinattaki ve yaratılıştaki ilâhî gaye, fayda.
hurdebinî: gözle görülemeyecek kadar küçük, mikroskobik.
ihtizazat: hafif titremeler, sallanmalar, sarsıntılar.
kabza-i tasarruf: hüküm ve idare eden el; yönetimi altında olma.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
kıyamet: son derece büyük yıkım, dünyanın eceli, sonu.
Ma'bud: kendisine kulluk edilen Allah.
maksut: istenilen şey, gaye.
melce: sığınacak yer.
mikrop: çıplak gözle görülmesi mümkün olmayan küçük canlı.
müştakane: şevkle, çok isteyecek.
müteallim olmak: elem, acı duymak.
noksan: eksiklik, kusur.
Rab: her şeyin maliki, yaratan,

1. Âl-i İmran Suresi: 180; Zümer Suresi: 63; Şûra Suresi: 12; Hadid Suresi: 10.
2. Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksandan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum. (Enbiya Suresi: 87.)
3. Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur Sen her şeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın. (Bakara Suresi: 32.)

besleyen, terbiye eden Allah.	temiz görme, yüce tutma.	sarsıntı.
seyyarat: gezegenler.	umum: bütün, genel.	zerrat: zerreler, atomlar.
sıfât: hâller, özellikler, vasıflar.	Yunusvari: Hz. Yunus gibi.	zuhur: meydana çıkma, görünme.
taht-ı emir: emir altında.	zat: kişi, şahıs; azamet ve ululuk sahibi olan Allah.	zulüm: kötülük, eziyet, haksızlık.
tenzih etme: uzak tutma,	zelzele-i kübra: en büyük	

On Yedinci Lem'adan Beşinci Nota

Şu Notada, Avrupa fûnunu ve medeniyeti, Eski Said'id'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fûnun ve medeniyeti o seyahat-i kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılâp ederek ziyade müşkülâta medar olduğundan, bilmecburiye, Yeni Said zihnini silkeleyip, müzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi ruhunda Avrupa'nın lehinde şahadet eden hissiyat-ı nefsanıyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriye nafi sanatları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fûnunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek beşeri sefahate ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-i ruhiyede, mehasin-i medeniyet ve fûnun-i nafiadan başka olan malâyani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demiştim:

Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakim ve dalâletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, “Beşerin saadeti bu ikisiyledir.”

adalet: hakkaniyet, âdillik.
beşer: insanlık.
bilmecburiye: mecburiyetle, zorunlu olarak.
cihet: yön.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak.
dava: takip edilen fikir, iddia.
din-i hakikî: hakikî din, gerçek din.
emraz-ı kalbiye: kalp hastalıkları, kalp ile ilgili hastalıklar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımın-

dan inceleyen ilim.
felsefe-i tabiiye: her şeyi tabiata dayandıran felsefe.
feyiz: bolluk, bereket.
fûnun: fenler.
fûnûn-ı nafia: faydalı fenler.
gayet: son derece.
hakkaniyet: hak ve adalet uygunluk.
harekât-ı fikriye: fikrî hareketler, faaliyetler.
hayat-ı içtimaiye-i beşeriye: insanlara ait olan sosyal hayat.

hissiyat-ı nefsanıye: nefse ait duygular.
hitap: bir gruba veya bir topluluğa karşı söz söyleme.
inkılâp: değişme, dönüşme.
İsevîlik: Hz. İsa'nın dini; Hristiyanlık.
leh: onun tarafına, ondan yana.
malâyani: manasız, faydasız ve boş şey.
mecbur: zorunda kalma.
medar: sebep, vesile.
medeniyet: uygarlık.

* On Yedinci Lem'a, Barla'da 1933'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.
mehasin-i medeniyet: medeniyetin güzellikleri.
muhavere: konuşma.
muzır: zararlı.
müşkülât: müşküller, güçlükler, zorluklar.
müzahref: süprüntü, pislik.
nafi: faydalı, menfaat sağlayıcı.
nota: işaret.
saadet: mutluluk.
sakim: hastalıklı, doğru ve sağlam olmayan.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, rezil, adî, bayağı.
sevk: yönlendirme.
seyahat-i kalbiye: kalp yolculuğu, kalben seyahat.
seyahat-i ruhiye: ruhun seyahatı, ruhen seyahat.
seyyiat: seyyieler, fenalıklar, kötülükler.
şahadet: şahit olma, şahitlik.
şahs-ı manevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
zan: sanma.
zihin: bilinç, dimağ.
ziyade: fazlasıyla.
zulmet: karanlık.

Senin bu iki elin kırılsın ve şu iki pis hediyen senin başını yesin ve yiyecek!

Ey küfür ve küfranı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba, hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musibetlerle musibettede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın, cismiyle zahiri bir surette, aldatici bir ziynet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mes'ut denilebilir mi?

Âyâ, görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebiyle, tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazip ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Hâlbuki, senin şeametinle kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen ve o dalâlet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemeleri ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba, zail, yalancı bir Cennette cismi bulunan ve kalbi, ruhu Cehennemde azap çeken bir insana mes'ut denilebilir mi? İşte, sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın; yalancı bir Cennet içinde Cehennemî bir azap çektiriyorsun.

Ey beşerin nefis-i emmaresi! Bu temsile bak, beşeri ne-reye sevk ettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Birisinden gidiyoruz. Görüyoruz ki, her adım başında bîçare, âciz bir adam bulunur. Zâlimler hücum edip malını, eşyasını gasp ederek kulübeciğini harap ediyorlar.

âciz: zayıf, güçsüz.

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.

bedbaht: bahtsız, zavallı.

beşer: insan.

bîçare: çaresiz.

cihet: yön.

cüz'î: küçük.

dalâlet: doğru yoldan ayrılma, azma.

ehemmiyet: önem.

elem: üzüntü, kaygı, maddî-ma-

nevî ızdırıp.

emel: ümit, umma, şiddetli arzu.

gasp: zorla alma, zaptetme.

hâlbuki: oysa ki.

Harap etme: yıkma, alt üst etme.

hücum: saldırma.

inkisar-ı hayal: hayal kırıklığı.

inkıta: kesilme, arkası gelmeme.

küfran: görülen iyiliği unutmama,

nankörlük.

küfür: Allah'ın varlığına, birliğine

inanmama, imansızlık, dinsizlik.

meselâ: örneğin.

mes'ut: saadetli, bahtiyar, kutlu.

me'yus: ümitsiz, kederli.

musibet: felâket, belâ.

musibettede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan.

nefs-i emmare: insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

neş'et: meydana gelme, ileri

gelme.

neşir: yayma.

ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

saadet: mutluluk.

servet: zenginlik.

sevk: yönlendirme.

suret: biçim, tarz.

seamet: uğursuzluk, meymenetsizlik.

tazip: sıkıntı verme, azap çekirme.

temin: sağlama, karşılama.

temsil: benzetme, örnek.

vaziyet: durum.

vehmî: vehimle ilgili; gerçekte olmayıp fakat sanılan kuru-
runtu.

vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.

zahiri: görünürde.

zail: zeval bulan, sona eren, yok olan.

zalim: zulmeden, haksızlık eden.

zindan: hapishane.

zyinet: süs.

Bazen da yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak hâline sema ağıyor. Nereye bakılsa, hâl bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler zalimlerin gürültüleri, mazlumların ağlayışları olduğundan, umumî bir matem o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrin elemiyle müteellim olduğundan, hadsiz bir eleme giriftar oluyor. Hâlbuki vicdan bu derece teellüme tahammül edemediğinden, o yolda giden, iki şeyden birisine mecbur olur: Yâ insaniyetten tecerrüt edip ve nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir kalbi taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umurun helâketi onu müteessir etmesin; veyahut kalp ve aklın muktezasını iptal etsin.

Ey sefahat ve dalâletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi bir tek gözü taşıyan ¹ kör dehan ile ruh-i beşere bu Cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladın ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâyı illiyyinden esfel-i safilîne atar, hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten iptal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fanteziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte, beşere açtığın yol ve verdiği saadet bu misale benzer.

İkinci yol ki, Kur'ân-ı Hakîm hidayetiyle beşere hediye etmiştir, şöyledir:

Görüyoruz ki, o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir sultan-ı âdilîn müstakim askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Ara sıra o sultanın

hevesat: hevesler.
hidayet: doğru olan, hak olan.
illet: hastalık.
iltizam: gerekli görme, taraftarlık yapma.
insaniyet: insanlık.
iptal-i his: hisleri uyuşturma; hisleri, vazifelerini yapamaz hâle koyma.
İsevi: Hz. İsa'nın dininden olanlar; Hristiyan.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
matem: hüzn, keder ve musibet karşısındaki ağlama, yas.
mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.
mecbur: zorunda kalma.
mekân: yer, mahal.
menzil: yer, ev.
minval: hareket tarzı.
misal: örnek.
mukteza: iktiza eden, gereken.
muvaakkaten: geçici olarak.
müstakim: doğru.
müteellim: elemli, kederli, hüznü.
müteessir: teessüre kapılan, üzülmüş, hüznü.
nihayetsiz: sonsuz.
ruh-i beşer: insan ruhu, insan varlığı.
saadet: mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
selâmet: salımlık, emînlik, dert, sıkıntı, kusur, noksanlık ile korku ve endişeden uzak olma.
sema: gökyüzü.
sultan: hükümdar.
sultan-ı âdil: adil hükümdar.
tahammül: yüklenme.
tarz: biçim, suret.
tecerrüt: soyutlanma.
teellüm: elemlenme, tasalanma, üzüntü duyma.
umum: bütün.
umumî: genel.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkî duygu.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.

1. Bkz. *Buhârî*, *Enbiya*: 48, *Libas*: 68, *Tabir*: 11, 13, *Fiten*: 26; *Müslim*, *İman*: 273-276.

âlâyı illiyyin: Allah katında en iyilerin derecesi, en yüksek mertebe.
bedbaht: bahtsız, zavallı.
beşer: insan.
cazibedar: çekici, cazibeli.
Cehennemî: Cehennem benzer.
cihet: yön.
dalâlet: doğru yoldan ayrıma, azma.

deccal: kıyamet zamanına yakın meydana çıkarak fitne ve fesada sebep olacağı, İslâmî şairi tahrip edeceği, tarihte görülmemiş zulümleri nifakla aldatarak yapacağı hadîs-i şeriflerde belirtilmiş yalancı ve zararlı şahıs.
deha: üstün zekâ.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
esfel-i safilîn: aşağıların en aşağısı.
fanteziye: bol gösteriş, debebe.
gayr: başka.
giriftar: tutkun, müptelâ.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlbuki: oysa ki.
hâlet: hâl.
hayvanat: hayvanlar.
helâket: yıkılma, mahvolma.

emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mirî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar; fakat hakikat noktasında, terhisle müferrah olup, sultanın ziyaretine ve padişahın payitahına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar.

Bazen terhis memurları acemi bir nefere rast geliyorlar. Nefer onları tanımıyor. “Silâhını teslim et” diyorlar. Nefer diyor: “Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim. Sonra onun yanına gideceğim. Siz neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmişseniz, göz ve baş üstüne geldiniz. Emrini gösteriniz. Yoksa çekiliniz, ben-den uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle dövüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünkü nefsim benim değil, benim sultanımdır. Belki bende ki nefsim ve silâhım, malikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!”

İşte, o ikinci yoldaki medar-ı sürur ve saadet olan binler ahvalden bu hâl bir numunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında, sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkiyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve mızıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte, Kur’ân-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, böyle iki

ahval: hâller, durumlar.

beşer: insanlık.

cihet: yön.

çendan: gerçi.

emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.

gayet: son derece.

hakikat: gerçek.

haysiyet: şeref, onur, itibar.

hediye: armağan.

himaye: koruma.

izzet: değer, itibar, şeref.

kıyas: karşılaştırma.

Kur’ân-ı Hakîm: her ayet ve surisinde sayısız hikmet ve fayda-

lar bulunan Kur’ân.

levazımat: lüzumlu madde-ler.

mahzun: hüznü, kederli.

malik: sahip.

medar-ı sürur: sevinç ve neşe vesilesi, sebebi.

memnun: hoşnut, razı.

mirî: devlete, hazineye ait.

mızıka: bando, armonika.

muhafaza: koruma.

müferrah: feraha kavuşmuş, gönül huzuruna kavuşmuş.

namında: adında.

nefer: er.

nefis: kendi, şahıs.

numune: örnek.

padişah: hükümdar.

payitah: yüce divan.

rıza: razı olma, kabul etme.

saadet: mutluluk.

sair: diğer, başka.

sefer: yolculuk.

sevkiyat-ı askeriye: asker sevkiyatı.

sultan: padişah, hükümdar.

sürur: sevinç, mutluluk.

tahşidat: toplamalar, yığma-

lar.

terhis: izin verme, serbest bırakma.

terhisat-ı askeriye: asker terhisleri.

teslim: bir emaneti yerine verme.

tevellüdat: tevellütler, doğumlar.

tezkere: resmî izin kâğıdı.

ünsiyet: alışkanlık, ülfet.

vefiyat: ölümler, vefatlar.

vikaye: ayakta tutma.

zahiren: görünüşte.

cihanın saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci, bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: “En büyük melekten en küçük semeğe kadar her bir zîhayat kendi nefesine maliktir ve kendi zatı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı yaşamak ve bekasını temin etmektir” diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerîm’in kerem düsturlarından ve erkân-ı kâinatta kemal-i itaatle imtisal edilen düstur-i teavünle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahîmâne, kerîmâne civelelerini cidal zannedip, “Hayat bir cidaldir” diye, ahmakane hükmetmişsin.

Acaba, o düstur-i teavünün cilvesinden olan, zerrat-ı taamiyenin kemal-i şevkle beden hücrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldir? Nasıl bir çarpışma mıdır? Belki o imdat ve o koşmak, Kerîm bir Rabbin emriyle bir teavündür.

Hem çürük bir esasın, “Her şey kendi nefesine maliktir” diyorsun. Hiçbir şey kendi nefesine malik olmadığına kat’î bir delil şudur ki:

Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyar noktasında en geniş iradelisi, insandır. Hâlbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef’al-i ihtiyariyesinden yüz cüz’ünden onun dest-i ihtiyarına verilen ve daire-i iktidarına giren, yalnız meşkûk tek bir cüz’üdür. Böyle en

ahmakane: ahmakçasına.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
cidal: muharebe, kavga, çarpışma.
cihan: dünya, âlem.
cilve: görünme, tecelli.
cüz: kısım, parça.
daire-i iktidar: iktidar dairesi, yönetim dairesi.
delil: bir meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.
dest-i ihtiyar: irade eli, güç, kudret, kuvvet eli.

düstur: kanun, kaide.
düstur-i teavün: yardımlaşma prensibi.
ef’al-i ihtiyariye: kişinin kendi isteğiyle yaptığı işler.
erkân-ı kâinat: kâinatın direkleri.
esas: asıl, temel.
esbab: sebepler.
eşref: en şerefli.
gaye-i himmet: gayret ve çabanın gayesi, çalışmanın amacı.
hakk-ı hayat: yaşama hakkı.

hâlbuki: oysa ki.
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi bol ikram ile yaratan, cömert ve ihsanî bol olan yaratıcı, Allah.
havf: korku.
hayvanat: hayvanlar.
hedef-i maksat: maksat ve hedef.
hücre: canlı varlıkların en küçük yapısı.
hükmetmek: karar vermek, inanca varmak.
ihtiyar: tercih, irade.
imtisal: emre tamamen uy-

ma.

irade: dileme, isteme.

kat’î: kesin.

kemal-i itaat: tam ve mükemmel itaat.

kemal-i şevk: tam ve kusursuz bir istek.

kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.

Kerîm: “ikram ve ihsanı bol olan” anlamında Allah’ın bir ismi.

kerîmâne: kerîmce, cömertçe, bol ihsan ve ikram ile.

mahzun: hüznünlü, kederli.

malik: sahip.

meşkûk: şüpheli, şüphe edilen.

nebatat: bitkiler.

nefis: kendi, şahıs.

Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.

rahîmâne: şefkat ve merhametli bir şekilde.

saadet: mutluluk.

semek: balık.

teavün: yardımlaşma.

temin: sağlama, karşılama.

tezahür: zuhur etme, ortaya çıkma.

umumî: genel.

zahir: açık.

zan: sanma.

zat: kişi, fert.

zerrat-ı taamiye: yiyecek zerreleri, yemek tanecikleri.

zîhayat: hayat sahibi.

zahir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne malik olmayan, na-sil kendine maliktir denilir?

Böyle en eşref ve ihtiyarı en geniş, bu derecede haki-kî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa, “Sa-ir hayvanat ve cematat kendi kendine maliktir” diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cematattan daha zi-yade camit ve şuursuz olduğunu ispat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü de-handır. Yani, harika, menhus zekândır. O kör dehan ile, her şeyin hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabi-ata isnat ettin, âsârını esbaba verdin, o Hâlık'ın malını batıl ma'bud olan tağutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında, her zihayat, her bir insan, tek başıy-la hadsiz a'dâya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyar, zail lem'a gibi bir suur, çabuk söner şule gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömürle, o hadsiz a'dâya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Hâlbuki, o bîçare zihayatın sermayesi, binler matlûplarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete gi-riftar olduğu zaman, sağır, kör esbaptan başka derdine derman beklemiyor. ¹ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ sırrına mazhar oluyor.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin gündüzünü gece-ye kalp etmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli gece-ye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvi-rettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessüm

a'dâ: zalim, çok düşmanlık eden.
âsâr: eserler.
batıl: boş, çürük, hurafe.
beşer: insanlık.
bîçare: çaresiz.
camit: ruhsuz, sert, cansız mad-de.
cematat: cansız yaratıklar.
cüz: kısım, parça.
deha: üstün zekâ.
derman: ilaç, çare.
esbap: nedenler, sebepler.
eşref: en eşrefli.
fiil: iş.
giriftar: tutkun, müptelâ.
hacat: hacetler, ihtiyaçlar.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakiki: gerçek.
hâlbuki: oysa ki.
hâlık: her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hayvanat: hayvanlar.
ihtiyar: tercih, irade.
iktidar: güç yetme, bir işi gerçek-leştirmek için gereken kuvvet.
isnat: dayandırma.
ispat: doğruyu delillerle göster-me.
kâfi: yeter.
kalbetmek: bir hâlden diğer bir hale çevirmek.
lâzım: gerekli.
lem'a: parıltı.
ma'bud: kendisine ibadet edilen.
malik: sahip.
matlûp: istenilen, aranan şey.
mazhar: nail olma, erişme.
meccur: zorunda kalma.
menhus: uğursuz, kötü, meş'um.
mevhum: evham ürünü olan, ha-kikatte olmayan, vehim.
mukavemet: karşı koyma, diren-me.
musibet: felâket, belâ.
muvakkat: geçici.
nazar: itibar.

1. Kâfirlerin duası boşa gitmekten başka bir şeye yaramaz. (Ra'd Suresi: 14.)

nev-i beşer: insanlık.
nihayetsiz: sonsuz.
Rab: besleyen, yetiştiren, verdiği nimetlerle mahlûkatı ıslah ve terbiye eden Allah.
sair: diğer, başka.
sermaye: ana para.
sûrur: sevinç, mutluluk.
şule: alev.
suur: idrak, bilinç.
tabiat: maddî âlem, kâinat;

âlem ve içindekiler.
tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, isyankâr, her batıl ma'bud.
tahsil: elde etme, kazanma.
taksim: bölme.
tasarruf: kullanma hakkı, idareli kullanma.
tebessüm: gülümseme.
temellük: sahiplenme, mülk edinme.

tenvir: nurlandırma, ışıklan-dırma.
zarre: tehlike.
zahir: açık.
zail: zeval bulan, sona eren, yok olan.
zerre: pek küçük parça.
zihayat: hayat sahibi.
ziyade: fazla.
zulmet: karanlık.
zulüm: haksızlık, eziyet.

etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hâllerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehziyâne gülüp eğleniyor.

Her bir zihayat, senin şakirtlerin nazarında, zalimlerin hücumuna maruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sedalar ölüm-lerden, elemelerden gelen vaveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-ı zelildir.

Hem senin şakirdin mütemerrittir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerrittir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.

Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-i istinat bulamadığı için, zatında gayet âciz bir cebbar-ı hodfüruştur.

O şakirdin gaye-i himmeti hevesat-ı nefsanıyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsin arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefesine feda ediyor.

Amma Kur'an'ın halis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat âzam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzül etmez ve Cennet gibi en büyük ve azam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir.

Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelâl'inden başkasına, izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halim-i âlihimmettir.

abd: kul.
abd-i aziz: izzetli ve şerefli kul.
âciz: zayıf, güçsüz.
azam: en büyük.
azam-ı mahlûkat: yaratıkların en büyüğü.
beşer: insanlık.
cebbar: zorba.
cebbar-ı hodfürus: devamlı kendini beğendirmeye çalışan, zalim ve gaddar zorba.
dessas: desise eden, aldatıcı, hileci.

eblehâne: akılsızcasına, ahmakcasına.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük sahibi ve benzeri olmayan şeyleri yaratan Allah.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: feda eden.
firavun: imansız, kâfir.
firavun-ı zelil: aşağılık firavun.
gaye-i himmet: gayret ve ça-

banın gayesi, çalışmanın amacı.
gaye-i ubudiyet: kulluk gayesi.
gayet: son derece.
gurur: boş şeylerle böbürlenme, kibir.
halim: yumuşak huylu, uysal.
halim-i âlihimmet: yüce gayretli, yumuşak huylu ve ağırbaşlı.
halis: samimi, saf, her amelinin, yalnız Allah rızası için işlen.

hamiyet: gayret.
hasis: adi, alçak, bayağı.
hevesat-ı nefsanıye: nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.
hırs: aç gözlülük, tamahkârlık.
hücum: saldırma.
ibadet: tapma, kulluk.
maruz: bir şeyin karşısında ve tesiri altında bulunan, uğrama.
matemhane-i umumıye: herkesin yas tuttuğu bir yer.
menfaat: fayda.
menfaat-i nefis: nefsin menfaati.
miskin: zavallı.
musibetzede: belâya uğrayan, hastalık veya başka dertlere uğrayan.
müstehziyâne: istihza edercesine, alay ederek.
mütemerrit: temerrüt eden, dik başlı, inatçı.
nazar: bakış, itibar.
nefis: kendi, kötülüğü isteyen ve teşvik eden kötü nefis.
nihayet: sonsuz.
nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.
perde: örtü, engel.
rab: sahip, efendi.
seda: ses.
selim: temiz, samimi.
şakirt: talebe, öğrenci.
tatmin: doyma, doyunluluk.
telâkki: kabul etme.
tenezzül: alçalma.
teskin: sakinleştirme.
tezellül: kendini hor ve hakir gösterme, alçalma.
ubudiyet: kulluk.
vaveylâ: çılgın, feryat.
zalim: zulmeden, haksızlık eden.
zat: asıl, öz.
zihayat: hayat sahibi.
zillet: hakirlik, aşağılık, bayağılık.

Hem fakirdir. Fakat onun Malik-i Kerîm'i ona ileride iddihar ettiği mükâfatla bir fakir-i müstağnidir.

Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinat eden bir zaif-i kavidir ki, Kur'ân hakikî bir şakirdine Cennet-i ebediye'yi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı hâlde, ¹ bu zail, fânî dünyayı ona gaye-i maksat hiç yapar mı?

İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-i sakîmenin şakirtleriyle Kur'ân-ı Hakîmin tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla muvazene edebilirsiniz; şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçır, onun aleyhinde dava açar. Kur'ân'ın şakirdi ise, semavat ve arzdaki umum salih ibadî kendine kardeş telâkki ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder. ² Ve saadetleriyle mes'ut oluyor. Ve ruhunda şedit bir alâkayı onlara karşı hisseder ki, duasında ³ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ der. Hem en büyük şey olan Arş ve şemsi musahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahlûk telâkki eder.

Hem iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki:

Kur'ân, kendi şakirtlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz esma-i İlâhiyenin cilvelerini gösteren doksan

abd: kul.
alâka: ilgi, bağ.
aleyh: karşı, karşıt.
arş: göğün en yüksek katı.
arz: yer, dünya.
bedel: karşılık.
Cennet-i ebediye: ebedî, sonsuz Cennet hayatı.
cilve: görüntü, tecelli.
dava: şikâyetçi olma, davacı olma.
esma-i İlâhiye: Allah'ın isimleri.
fakir-i müstağni: başkalarına ihtiyacı duymayan fakir.
fânî: ölümlü, geçici.
fedakâr: feda eden.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımında inceleyen ilim.
felsefe-i sakîme: yanlış yoldaki felsefe, sakat felsefe.
gaye-i maksat: asıl gaye.
gayet: son derece.
hakiki: gerçek.
hamiyetkâr: hamiyet ve gayret gösteren.
himmet: çabalama, gayret gösterme.
ibad: abdlar, kullar.
iddihar: biriktirme, toplama.
inbisat: yayılma, açılma, ferahlatma.
inbisat-ı ruh: ruh genişlemesi, ruh ferahlığı.
istinat: dayanma, güvenme.
kıyas: karşılaştırma.
kudret: kuvvet, iktidar.
Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.
mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.
Malik-i Kerîm: bol ihsan ve ikram sahibi olan, her şeyin gerçek sahibi Allah.
mes'ut: saadetli, bahtiyar.
musahhar: boyun eğen, emir al-

1. Teybe Suresi: 72.
2. Bkz. Bakara Suresi: 286; Âl-i İmran Suresi: 16, 147, 193; Neml Suresi: 19; Nuh Suresi: 28; İbrahim Suresi: 41.
3. Allah'ım! Mü'min erkek ve kadınları bağışla.

tına giren.
muvazene: mukayese.
mükâfat: ödül.
nefis: kendi, şahıs.
nihayetsiz: sonsuz.
saadet: mutluluk.
salih: itikatlı, dindar, dinin emirlerine uyan.

semavat: semalar, gökler.
Seyyid: efendi.
suret: biçim, tarz.
şakirt: talebe, öğrenci.
şedit: şiddetli.
sems: güneş.
telâkki: kabul etme.
tilmiz: talebe.

ulviyet: ulvîlik, yücelik, yükseklik.
umum: bütün.
zaif-i kavi: zayıflığı ile Cenab-ı Hakkin sonsuz kuvvetine dayanarak güç kazanan.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.

dokuz âlemlerin zerratını, birer tesbih taneleri olarak şakirtlerinin ellerine verir, “Evratlarınızı bununla okuyunuz” der. İşte, Kur’ân’ın tilmizlerinden Şah-ı Geylânî, Rufâî, Şazeli (r.a.) gibi şakirtleri, virtlerini okudukları vakit dinle, bak! Elllerinde silsile-i zerratı, katarat adetlerini, mahlûkatın aded-i enfasını tutmuşlar, onunla evratlarını okuyorlar, Cenab-ı Hakkı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte, Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan’ın mu’cizâne terbiyesine bak ki, nasıl edna bir kederle ve küçük bir gamla başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlûp olan bu küçük insan, terbiye-i Kur’ân ile ne kadar teâlî ediyor. Ve ne derece letaifi inbisat eder ki, koca dünya mevcudatını virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve Cenneti zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü hâlde, kendi nefsinin Cenab-ı Hakkın edna bir mahlûkunun üstünde büyük tutmuyor.¹ Nihayet izzet içinde nihayet tevazuu cem ediyor. Felsefe şakirtlerinin buna nispeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte, felsefe-i sakîme-i Avrupayeden yekçeşm olan dehasının yanlış gördüğü hakikatleri, iki cihana bakan, gaybaşına parlak iki gözüyle iki âleme nazar eden, beşer için iki saadete iki eliyle işaret eden hüda-i Kur’ânî der ki: Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin maliki her şeye kadîr, her şeyi bilir bir Rahîm-i Kerîmdir. O senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor; tâ senin için muhafaza etsin, zayi olmasın. İleride mühim bir fiyat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bir askersin.

1. Bkz. Tirmizî, Züht: 9; İbnî Mâce: 19.

aded-i enfa: en faydalı sayı, miktar.
adet: sayı, miktar.
âlem: dünya, cihan.
beşer: insanlık.
cem: toplama.
Cenab-ı Hak: Allah.
cihan: dünya, âlem.
deha: çok akıllılık, zekiliğin son derecesi.
edna: pek aşağı, en bayağı.

emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
felsefe-i sakîme-i Avrupa-îye: Avrupa’nın sakat ve karanlılık felsefesi.
gam: keder, tasa.

gaybaşına: gaybı bilen, görülmeyen âlemi gören.
gaye: maksat.
hakikat: gerçek.
hüda-i Kur’ânî: Kur’ân’ın gösterdiği doğru yol.
inbisat: yayılma, açılma.
işaret: gösterme.
izzet: itibar, şeref.
kadîr: her şeye gücü yeten.
katarat: katreler, damlalar.

keder: tasa, kaygı, hüzn.

kıyas: karşılaştırma.

Kur’ân-ı Mu’cizülbeyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur’ân-ı Kerim.

letaif: lâtifeler, manevî duygular.

mağlûp: yenilme, yenilmiş olma.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar.

malik: sahip.

mevcudat: var olan her şey, mahlûklar.

mu’cizâne: mu’cize gibi.

muhafaza: koruma.

muvazzaf: vazifeli.

mühim: önemli.

mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan şey.

nazar: göz atma, bakma.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nihayet: son derece.

nispeten: nispetle, kıyaslayarak.

pest: alçak, aşağı.

Rahîm-i Kerîm: ikramı bol olan ve kullarına çok çok merhamet eden Allah.

saadet: mutluluk.

silsile-i zerrat: atomlar zinciri.

şakirt: talebe, öğrenci.

teâlî: yükselme, yücelme.

terbiye: besleme, yetiştirme, büyütmeye; besleyip büyütmeye.

terbiye-i Kur’ân: Kur’ân’ın tarif ettiği ve verdiği terbiye.

tesbih: Allah’ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma.

tevazu: alçak gönüllülük.

tilmiz: talebe.

virt: belli zamanlarda okunması manevî bir vazife olarak kabul edilen Kur’ân cüzleri, Esma-i Hüсна ve dualar.

yekçeşm: tek gözülü.

zayi: elden çıkmış, telef olmuş.

zerrat: zerreler.

zikir: Allah’ın adlarını anarak dua etme.

amel: fiil, iş.
azat: serbest bırakma.
beyan: anlatma, izah.
cenaze: ölü.
dalâlet: doğru yoldan ayrılmaz, azma.
deha-i felsefi: felsefi kuvvet, felsefeyle ilgili deha.
ecnebi: yabancı.
ehl-i medeniyet: şehirli, uygar, görgülü, kibar ve nazık insanlar.
elem: dert, üzüntü, maddi-manevî ızdırap.
elim: çok acı verici, elemli.
emanet: geri alınmak üzere bırakılan şey.
emin: güvenilir.
esma: isimler.
fünun-i tabiiye: tabiat fenleri; tabiatçılık.
gaflet: gafillik, boş bulunma, ihtiyatsızlık.
gaye: maksat, amaç.
hakikat: gerçek.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin iç yüzü.
hassasiyet-i ilmiye: ilme ait olan dikkat ve ihtimam.
hayat: yaşama, canlılık, dirilik.
hidayet: doğru olan.
hüda-i Kur'âni: Kur'an'ın gösterdiği doğru yol.
ikazat: ikazlar, uyarılar.
iptal-i his: hisleri, vazifelerini yapamaz hâle koyma.
irade: dileme, isteme.
Malik: mülkü veren Allah.
mazhariyet: elde etme, nail olma, kavuşma.
mertebe: derece, basamak.
mevt: ölüm, vefat.

Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeyleri sana rızık olarak gönderiyor ve senin takatin yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi, neticesi, o Malik'in esmasına ve şunatına bir mazhariyettir. Sana bir musibet geldiği vakit, de: ¹ **أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** Yani, “Ben Malik'imın hizmetindeyim, ey musibet! Eğer Onun izin ve rızasıyla geldinse, merhaba, safa geldin. Çünkü, elbette bir vakit Ona döneceğiz ve Onun huzuruna gideceğiz ve Ona müştakız. Madem her hâlde bir zaman bizi hayatın tekâlifinden azat edecektir; haydi, ey musibet, o terhis ve o azat etmek senin elinle olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazifeperverliğimi tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa, benim takatim yettikçe, emin olmayana, Malik'imın emanetini teslim etmem” der.

İşte, binden bir numune olarak, deha-i felsefinin ve hüda-i Kur'ânînin verdikleri derslerin derecelerine bak. Evet, iki tarafın hakikat-i hâli, sabıkan beyan edilen tarzla gidiyor. Fakat hidayet ve dalâlette insanların dereceleri mütefavittir, gafletin mertebeleri muhtelif. Herkes her mertebede bu hakikati tamamıyla hissedemez. Çünkü gaflet, hissi iptal ediyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede iptal-i his etmiş ki, bu elim elemi acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayüdüyle ve her günde otuz bin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor. Ecnebilerin tağutlarıyla ve fünun-i tabiiyeleriyle dalâlete gidenlere

1. Hiç şüphesiz biz Allah'ın kullarıyız ve sonunda yine Ona döneceğiz. (Bakara Suresi: 156.)

muhafaza: koruma.	rızık: yiyecek, içecek şey, azık.	takat: bir şeyi yapabilme, barışabilme gücü.
muhtaç: ihtiyacı olan.	sabıkan: evvelce, bundan önce.	tarz: biçim, suret.
muhtelif: çeşitli.	safo: rahat ve huzurlu olma, gönül şenliği.	tecrübe: deneyim.
musibet: felâket, belâ.	suret: biçim, tarz.	tekâlif: teklifler.
müştak: istiyaklı, arzulu, âşık.	suunat: işler.	terhis: izin verme, serbest bırakma.
mütefavit: birbirinden farklı.	tağut: insanları Allah'a karşı isyana sevk eden, her batıl ma'bud.	teslim: bir emaneti yerine verme.
nam: isim.		tezayüt: artma, ziyadeleşme.
netice: sonuç.		vazifeperver: vazife sever.
numune: örnek.		
razi: hoşnut olma.		
rıza: razı olma, kabul etme.		

ve onları körü körüne taklit edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessüfler! ¹

Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız. Âyâ, Avrupa'nın size ettikleri hadsiz zulüm ve adavetten sonra, hangi akıl ile onların sefahat ve batıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok, yok! Sefihâne taklit edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Agâh olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet davasında yalancılık ediyorsunuz. Çünkü şu surette ittibanız, milliyetinize karşı bir istihfaktır ve mille-te bir istihzadır.

2 هَدَيْنَا اللَّهَ وَاَيَّاكُمْ إِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

1. Bkz. Âl-i İmran Suresi: 100.

2. Allah bizi ve sizi sırat-ı müstakimde eylesin.

adavet: düşmanlık.
agâh: uyanık.
âyâ: 'acaba, nasıl oluyor' gibi şaşkınlık bildiren bir edat.
batıl: boş, beyhude, çürük, hurafe.
biçare: çaresiz.
Cenab-ı Hak: Allah.
dava: takip edilen fikir, iddia.
efkâr: düşünceler, fikirler, gö-

rüşler.
emhmiyet: önem.
emniyet: emin olma, güven-me.
enva-ı hayvanat: hayvanla-rın türleri, çeşitleri.
Frenk: Avrupalı.
Frenkmeşrep: Batılıları taklit eden, onlar gibi yaşayan.
gayet: son derece.

habis: hilekâr, alçak, kötü, pis, soysuz.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakaik-i imaniye: iman haki-katleri.
hâkim: her şeye hükmeden, her şeyi hükmü altında tutan.
halife: Allah adına ve Onun izniyle hareket eden, yöne-ten, idare eden.

hamiyet: gayret.
hayvanat: hayvanlar.
hayvaniyet: hayvanlık.
idam: yok etme, öldürme.
ihtirasat-ı hayvaniye: hayvanî hislerin teminine; yeme, içme ve nefsin diğer arzularını yerine ge-tirme gibi konularda gösterilen aşırı arzu ve istekler.
iltihak: katılma.
inkâr: kabul ve tasdik etmeme, inanmama.
inkılâp: değişme, dönüşme.
istihfaf: küçümseme, hafife al-ma.
istihza: alaya alma.
itibariyla: ehemmiyetiyle, değe-riyle.
itikat: bir inanca, bağlanma, inanma.
ittiba: tâbi olma, uyma.
ittifak: fikir birliği etme.
kâfir: Allah'ı ve İslâmiyeti inkâr eden, dinsiz.
kemiyet: sayı çokluğu.
kıymet: değer.
körü körüne: sonucunu düşün-meme.
mertebe: derece, basamak.
muzır: zararlı.
nefrin: lânet, beddua.
nevi: çeşit, tür.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
nota: işaret.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sefih: zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan, aşağılık, bayağı.
sefihâne: helâl olmayan zevk ve eğlencelere düşkün olarak.
sultan: padişah, hükümdar.
suret: biçim, tarz.
şuur: idrak, bilinç.
taklit: başkasının fikir ve görüşle-rine körü körüne uyma, onun gi-bi hareket etme.
taklit: başkasının fikir ve görüşle-rine körü körüne uyma.
teessüf: üzülmeye, eseflenmeye, acı duyma.
telâs: endişe, kaygı.
terakki: yükselme, ilerleme.
umum: bütün.
zulüm: haksızlık, eziyet, işkence.

* Yirmi Dördüncü Lem'a,
İsparta'da 1934'te Türk-
çe olarak telif edilmiştir.

Yirmi Dördüncü Lem'a

Tesettür Hakkındadır

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ
مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ¹

adalet: doğruluk, eşitlik.
adliye: adalet yeri, mahkeme yeri.
asır: yüzyıl.
ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.
binaen: dayanarak, -den dolayı.
düstur-i ilâhî: ilâhî prensip, Allah'ın emri, kuralı.
ecdat: cetler, atalar.
ehemmiyet: önem.
esaret: esirlik, tutsaklık.
fitrî: tabîi, yaratılıştan.
hakikatli: gerçekçi, asıl, esas olan.
haşiye: dipnot.
hayat-i içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hüküm: emir, buyruk; karar.
iktidaen: uyarak, uyularak.
ilâ âhir: sonuna kadar.
istinaden: dayanarak.
itikak: iman, inanç.
ittifak: birlik hâlinde, beraberlik.
kudsi: kutsal, temiz, arınmış, yüce.
Kur'an'ın hükmü: Kur'an'ın emri, buyruğu.
lâyiha-i temyiz: yerel mahkemenin yargısını denetleyebilen yüksek mahkemeye gönderilen yazı.
lem'a: parlıt, Güneş gibi parlamayan.
mahkûm etmek: ceza vermek, kötü bir duruma sürüklemek.
medeniyet-i sefihe: zevk ve eğ-

(ilâahir) ayeti, tesettürü emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise, Kur'an'ın bu hükmüne karşı muhalif gidiyor. Tesettürü fitrî görmüyor, bir esarettir diyor. (HAŞİYE)

HAŞİYE: Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan Lâyiha-i Temyizin müdafaatından bir parça:

“Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üç yüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsi ve hakikî ve hakikatli bir düstur-i ilâhîyi, üç yüz elli bin tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üç yüz elli sene zarfında geçmiş ecdadımızın itikatlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir karar, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedektir.

1. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin hanımlarına söyle, evlerinden çıktıklarında dış örtülerini üzerlerine alsınlar. (Ahzab Suresi: 59.)

lenceye sevk edici Batı medeniyeti.
mecele: önemli konu.
muhalif: karşıt, zıt.
müdafaat: savunmalar.
mü'min: Allah'a iman eden, inanan.
nakzetmek: bozmak, yok saymak.

nota: bildiri, özlü düşünce.
Peygamber: Allah'ın elçisi, nebi, resul.
Rahîm: çok merhametli olan, koruyan, acıyan, şefkat eden Allah.
Rahman: rahmeti herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekilleri-

rini içine alan rahmetin sahibi Allah.
red: geri çevirme.
rûy-i zemin: yeryüzü.
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama.
tefsir: yorum, açıklama.
tesettür: örtünme.
zarfında: içinde.

Elcevap: Kur'ân-ı Hakîm'in bu hükmü tam fitrî olduğuna ve muhalifi gayr-i fitrî olduğuna delâlet eden çok hikmetlerinden yalnız dört hikmetini beyan ederiz.

BİRİNCİ HİKMET

Tesettür, kadınlar için fitrîdir ve fıtratları iktiza ediyor. Çünkü kadınlar hilkenen zaife ve nazik olduklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını himaye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmek ve istiskale maruz kalmamak için fitrî bir meyli var.

Hem kadınların on adetten altı yedisi, yâ ihtiyardır, yâ çirkindir ki, ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Yâ kıskançtır, kendinden daha güzellere nispeten çirkin düşmemek veya tecavüzden ve ittihamdan korkar; taarruza maruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak için, fıtraten tesettür isterler. Hatta dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan, ihtiyarlarıdır. Ve on adetten ancak iki üç tanesi bulunabilir ki, hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın.

Malûmdur ki, insan sevmediği ve istiskal ettiği insanların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı namahrem erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessüh etmeyen bir güzel kadın, nazik ve seriütteessür olduğundan, maddeten tesiri tecrübe edilen, belki semlendiren pis

ram olmayan, nikâh düşen kişi, yabancı.

nazar: bakış.

nazik: narin, ince.

nefret: bir şeyden veya kimse-den iğrenme, tikslenme.

nispeten: nispetle, oranla, kıyaslayarak.

semlendirmek: zehirletmek, kirletmek.

seriütteessür: çabuk tesir gören, çabuk üzülen.

taarruz: şiddetli saldırı, sataşma.

tecavüz: saldırı, sataşma.

tecrübe etmek: denemek, sınamak.

tefahhuş: fuhsa girme, ahlâksızlık.

tefessüh etmek: bozulmak, çürümek.

tesettür: örtünme.

tesir: etki; iz bırakma.

zaife: güçsüz, kuvvetsiz hanım.

ziyade: fazlasıyla.

adet: sayı.

beyan etme: açıklama, anlatma, izah.

delâlet: delil olma, gösterme.

elcevap: cevap.

fitrat: yaratılış, mizaç, huy.

fıtraten: fitrî olarak, yaratılış açısından.

fitrî: tabîî, yaratılıştan.

gayr-i fitrî: fıtrata, yaratılış gayesine aykır.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi.

hilkenen: yaratılıştan, fıtra-

ten.

himaye etme: koruma, esirgeme, muhafaza etme.

hiyanet: ihanet, hainlik, vefasızlık, kendine olan güveni kötüye kullanma.

hüküm: emir, buyruk.

iktiza etme: gerektirme.

istiskal: hoşlanmama, yüz vermeme, küçümseme.

ittihamdan korkmak: suç altında olma bulunmaktan korkmak.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve

suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

maddeten: maddî olarak.

malûm: bilinen.

maruz: bir kişi ya da olayla karşı karşıya kalan, etkilenen.

meyl: bir tarafa doğru eğilim, istek.

muhalif: karşıt, zıt.

müteessir olmak: duygulanıp üzülmek, etkilenmek.

müttehem: suçlanma, zan altında kalma.

namahrem: evlenmeleri ha-

nazarlardan elbette sıkılır. Hatta işitiyoruz, açık saçıklık yeri olan Avrupa’da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, “Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar” diye polisler şekva ediyorlar. Demek, medeniyetin ref-i tesettürü hilâf-ı fıtrattır. Kur’ân’ın tesettür emri fıtrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymettar birer refika-i ebediye olabilen kadınları, tesettür ile sukuttan, zilletten ve manevî esaretten ve sefaletten kurtarıyor.

Hem kadınlarda ecnebi erkeklere karşı, fıtraten korkaklık, tahavvûf var. Tahavvûf ise, fıtraten, tesettürü iktiza ediyor. Çünkü, sekiz dokuz dakika bir zevki cidden acılaştırarak sekiz dokuz ay ağır bir velet yükünü zahmetle çekmekle beraber, hamîsiz bir veledin terbiyesiyle, sekiz dokuz sene, o sekiz dokuz dakika gayrimeşru zevkin belâsını çekmek ihtimali var. Ve kesretle vaki olduğundan, cidden şiddetle namahremlerden fıtratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve tesettür ile, namahremi iştihasını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek, zayıf hilkati emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kalesi, çarşafı olduğunu gösteriyor.

Mesmuatıma göre, merkez ve payitaht-ı hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet adî bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!

âdi: sıradan.
ahali: halk.
aleyhinde: karşısında.
belâ: sıkıntı, zorluk.
bilfiil: fiilen çalışarak, uygulayarak.
cibilliyet: yaratılıştan olan, huy, tabiat, karakter.
dikkat-i nazar: dikkatli bakmak, bakış.
ecnebi: yabancı.
fıtrat: yaratılış, mizaç, huy.
fıtraten: fıtrî olarak, yaratılış açısından.
fıtrî: doğal, yaratılıştan gelen, mizaca uygun.
gayet: son derece, çok.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı.
hamîsiz: koruyucusuz, himaye eden olmayan.
hayâsız: utanmaz, sıkılmaz.
hilâf-ı fıtrat: yaratılış maksadına zıt.
hilkat: yaratılış.
ihtar: hatırlatma, uyarma.
ihimal: mümkün, olabilirlik.
iktiza etme: gerektirme.
iştiha: istek, istah, ilgi, meyil.
kesret: çokluk.
kıymettar: değerli, kıymetli.
kundura: ayakkabı.
maden-i şefkat: şefkat kaynağı.

manevî esaret: manevî esirlik, psikolojik baskı ve tutsaklık.
medeniyet: Avrupa medeniyeti, kültürü.
mesmuat: işitilenler.
namahrem: evlenmeleri haram olmayan, nikâh düşen kişi, yabancı.
nazar: bakış.
payitaht-ı hükûmet: hükûmetin merkezi, başkent.
ref-i tesettür: örtünmeyi ortadan kaldırma, hanımların

örtüsünü yok etme.
refika-i ebediye: sonsuz hayatta da eş, hayat arkadaşı olan kadın.
rütbeten: rütbece, makam mevki bakımından.
sefalet: sefillik, hakirlik, aşağılık, düşkünlük.
siper: arkasına saklanılacak sığınak, koruyucu. mesmuat: işitilen, duyulan, haber alınan şeyler.
sukut: değerden düşme, değerini yitirme.

şamar: tokat.
şekva: şikâyet, yakınma.
tahavvûf: korkuya düşme, korkma, çekinme.
tecavüz: saldırı, sataşma.
terbiye: besleme, yetiştirme, iyi ahlâklı eğitime.
tesettür: örtünme.
vaki: vuku bulma, olma, meydana gelme.
velet: çocuk, evlât.
zahmet: sıkıntı, eziyet.
zillet: hor ve küçük görülme, aşağılanma.

İKİNCİ HİKMET

Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet, bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviye mahsus bir refika-i hayat değildir. Belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayattır.

Madem hayat-ı ebediyede dahi kocasına refika-i hayattır; elbette, ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayri, başkasının nazarını kendi mehasinine celp etmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Madem mü'min olan kocası, sırr-ı imana binaen, onunla alâkası hayat-ı dünyeviye münhasır ve yalnız hayvanî ve güzellik vaktine mahsus, muvakkat bir muhabbet değil, belki hayat-ı ebediyede dahi bir refika-i hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hürmet ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukabil, o da kendi mehasinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi, mukteza-i insaniyettir. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, karıya küfüv olmalı, yani, birbirine müsâhip olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimi, diyanet noktasındadır.

Ne mutlu o kocaya ki, kadınının diyanetine bakıp taklit eder; refikasını hayat-ı ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.

alâka: ilgi, bağlılık.

alâkadar: ilgili, bağlılık gösteren.

binaen: dayanarak, -den dolayı.

celp etmek: çekmek, getirmek.

ciddî: gerçek, içten, samimî.

diyanet: dini emirlere bağlılık, dindarlık.

dünyevî: dünya hayatı ile ilgili.

ebedî: sonsuz, sürekli, daimî.

esas: asıl, temel.

gayet: son derece, çok.

gayr: başka.

hasretme: yalnız bir şeye özel tutma, bir şeyin bütünü-nü birine ayırmak, vermek.

hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.

hayat-ı ebediye: sonsuz hayat, ahiret hayatı.

hayvani: hayvanca.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, ilim.

hürmet: riayet, saygı.

küfüv: denk, uygun.

lâzım: gerekli, lüzumlu.

mahsus: bir şeye veya kişiye has olan, özel.

mehasin: güzellik.

mukabil: karşılık.

mukteza-i insaniyet: insanlığın gereği.

muvasakat: geçici.

mühim: önemli.

mü'min: iman eden, inanan.

münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.

münasip: uygun.

münhasır: bir şeye veya kim-

seye, ait, sınırlı.

mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, dindar.

nazar: bakış, dikkat.

refika: kadın eş, zevce.

refika-i hayat: hayat arkadaşı, eş.

sırr-ı iman: iman sırrı, iman hakikatı, gerçeği.

şer'an: şeriat bakımından, dini hükümlere göre.

tahsis: has kılma, özel tutma.

*Bahtiyardır o kadın ki, kocasının diyanetine bakıp
“Ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim” diye takvaya girer.*

*Veyl o erkeğe ki, salih kadınını ebedî kaybettirecek
olan sefahate girer.*

*Ne bedbahttır o kadın ki, müttakî kocasını taklit et-
mez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder.*

*Binler veyl o iki bedbaht zevç ve zevceye ki, birbirinin
fiskını ve sefahatini taklit ediyorlar, birbirine ateşe atıl-
masında yardım ediyorlar.*

ÜÇÜNCÜ HİKMET

Bir ailenin saadet-i hayatiyesi, koca ve karı mabeynin-
de bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir hürmet ve mu-
habbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o
emniyeti bozar, o mütekabil hürmet ve muhabbeti de kı-
rar. Çünkü, açık saçıklık kılığına giren on kadından an-
cak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görme-
diğinden, kendini ecnebiye sevdirmeye çalışmaz. Doku-
zu, kocasından daha iyisini görür. Ve yirmi adamdan an-
cak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O va-
kit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekabile gitmekle
beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırma-
ya sebebiyet verebilir. Şöyle ki:

İnsan, hemşire misillü mahremlerine karşı fıtraten şe-
hevanî his taşıyamıyor. Çünkü mahremlerin simaları, ka-
rabet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i
meşruayı ihsas ettiği cihetle, nefsi, şehevanî temayülâtı

bahtiyar: bahtlı, tâlî'li, mutlu.
bedbaht: bahtı kara, kötü tâlî'li,
zavallı.
cihet: yön.
diyanet: dini emirlere bağlılık,
dindarlık.
ebedi: sonsuz, sürekli, daimî.
ecnebi: yabancı.
emniyet: eminlik, güvenlik.
emniyet-i mütekabile: karşılıklı
güven, emniyet.
fisk: hak yolundan çıkma, güna-
ha dalma.
fıtraten: fitrî olarak, yaratılıştan.
gayet: son derece, çok.
hürmet: riayet, saygı.
hürmet-i mütekabile: karşılıklı
saygı, hürmet.
ihsas: hissettirme.
karabet: yakınlık, hısımlık, akra-

balık.
mabeyn: ara.
mahrem: nikâh düşmeyen,
evlenilmesi haram ve yasak
edilen.
mahremiyet: mahremlik.
misillü: gibi, benzeri.
muhabbet-i meşrua: helâl
muhabbet, dine uygun sevgi.
mübarek: hayırlı, mutlu.
mütekabil: karşılıklı.
müttakî: günah ve haramdan
uzak duran, takva sahibi.
nefsi: kulun kötü ve günah

olan hâl ve huyları.
saadet-i hayatiye: hayatın
saadeti, mutluluğu.
salih: iyi amel işleyen, takva
sahibi dindar kadın.
sebebiyet: sebep olma, ge-
rektirme.
sefahat: zevk, eğlence ve ya-
sak şeylere düşkünlük, sefih-
lik.
sima: yüz, çehre.
şefkat: acıyarak ve esirgeye-
rek sevmek, içten ve karşılıksız
merhamet.

shehvanî: şehvetle ilgili, nef-
sanî arzularla ilgili.
taklit etmek: bir kimseye
benzemeye çalışmak.
takva: Allah korkusuyla dinin
yasak ettiği şeylerden kaçın-
ma.
temayülât: temayüller, me-
yiller, eğilimler.
tesettür: örtünme.
veyl: yazıklar olsun!
zevce: nikâhlı kadın, hanım,
eş.
zevç: koca, eş.

kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık saçık bırakmak, süflî nefislere göre, gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünkü mahremin siması mahremiyetten haber verir ve namahreme benzemez. Fakat meselâ açık bacak, mahremin gayrı ile müsavidir. Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i farikası olmadığından, hayvanî bir nazar-ı hevesi, bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-ı insaniyettir!

DÖRDÜNCÜ HİKMET

Malûmdur ki, kesret-i nesil, herkesçe matlûptur. Hiçbir millet ve hükümet yoktur ki, kesret-i tenasüle taraftar olmasın. Hatta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş: ¹ **تَنَاقَحُوا تَكَاثَرُوا فَإِنَّ أَبَاهِي بِكُمْ الْأَمَمَ** (ev kemâ kâl). Yani, "İzdivaç ediniz, çoğalınız. Ben kıyamette sizin kesretinizle iftihar edeceğim."

Hâlbuki tesettürün ref'i, izdivacı teksir etmeyip çok azaltıyor. Çünkü, en serseri ve asrî bir genç dahi refika-i hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhşa sülûk eder.

Kadın öyle değil; o derece kocasını inhisar altına almaz. Çünkü kadının —aile hayatında müdür-i dahilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve her şeyine muhafaza memuru olduğundan— en esaslı

kesret: çokluk.

kesret-i nesil: neslin çokluğu, neslin çoğalması.

kesret-i tenasül: neslin çoğalması.

kıyamet: kâinatın yıkılıp son bulması, bütün canlıların ölmesi ve sonra

mahrem: nikâh düşmeyen, evlenilmesi yasak olan.

mahremiyet: mahremlik, nikâh düşmeme özelliği, yasak olan.

malûm: bilinen.

matlûp: talep edilen, istenilen.

meselâ: örneğin.

muhafaza: koruma.

müdür-i dahilî: iç işleri idare eden, dahilî müdür.

müşavi: eşit, denk.

namahrem: mahrem, yasak olmayan, nikâh düşen, evlenmeleri şer'an mümkün olan.

namuslu: ahlâk kurallarına uygun olarak davranan, değer taşıyan özelliklere gereği gibi uyan.

nazar: bakış.

nazar-ı heves: his ve hevesle bakmak.

nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.

refika-i hayat: hayat arkadaşı, es.

Resul-i Ekrem: çok cömert, kerim olan peygamber, Hz. Muhammed (a.s.m.).

sebebiyet: sebep olma, gerektirme.

sima: yüz, çehre.

sukut-i insaniyet: insanlığın yok olması, alçalması.

süflî: aşağılık, alçak.

şer'an: dine göre, şeriat bakımından.

teksir etme: çoğaltma, arttırma.

tesettürün ref'i: örtünmenin ortadan kaldırılması.

1. Aclûni, Keşfü'l-Hafa, 1:318; Münavi, Feyzü'l-Kadîr, 3:269, hadis no: 3366.

alâmet-i farika: farklılık belirtisi.

aleyhissalâtü vesselâm: "Salât ve selâm onun üzerine olsun," anlamında Peygamberimize dua. ferman: emir, buyruk.

asrî: modern, son çağda yaşıyan.

caiz olmayan: dince izin verilmeyen, yapılması sakınca

olan.

esas: asıl, temel.

ev kemâ kâl: veya söylediği gibi.

evlât: veletler, çocuklar.

fuhşa sülûk etme: helâl dairesini terk edip haram yola girme.

gayet: son derece, çok.

gayri: başkası, diğeri, yabancı.

haysiyetiyle: "bakımından, dolaylı, sayılmak üzere" anlamında bir söz.

hayvani: hayvanca.

hikmet: ilâhî gaye, fayda, yüksek bilgi, ince sır.

hükûmet: devlet, yönetim.

iftihar etme: övünme.

inhisar: hasredilme, tahsis olunma.

izdivaç: evlilik, nikâh.

hasleti sadâkattir, emniyettir. Açık saçıklık ise, bu sadâkati kırar, kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona vicedan azabı çektirir. Hatta erkeklerde iki güzel haslet olan cesaret ve sahavet kadınlarda bulunsa, bu emniyete ve sadâkate zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadâkat değil, belki himayet ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhisar altına alınmaz, başka kadınları da nikâh edebilir.

Memleketimiz Avrupa'ya kıyas edilmez. Çünkü orada, düello gibi çok şiddetli vasıtalarla, açık saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memalik-i bâride olan Avrupa'daki tabiatlar, o memleket gibi bârid ve camittirler. Bu Asya, yani âlem-i İslâm kıt'ası, ona nispeten memalik-i harredir. Malûmdur ki, muhitin, insanın ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesat-ı hayvaniyeyi tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık saçıklık belki çok sû-i istimalâta ve israfata medar olmaz. Fakat seriütteessür ve hassas olan memalik-i harredeki insanların hevesat-ı nefsanîyesini mütemadiyen tehyiç edecek açık saçıklık, elbette çok sû-i istimalâta ve israfata ve neslin zaafiyetine ve sukut-ı kuvvete sebeptir. Bir ayda veya yirmi günde ihtiyacı fıtrîye mukabil, her birkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakit, her ayda on beş gün kadar hayız gibi arızalar münasebetiyle

ahlâk: huylar, tabiatlar.
ahlâk-ı seyyie: çirkin ahlâk, kötü huylar.
âlem-i İslâm: İslâm âlemi, İslâm dünyası.
arıza: aksama, aksaklık.
azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
bârid: soğuk.
camit: ruhsuz, sert, katı.
düello: iki kişi arasında şahitler yanında olan çarpışma, kavga.
emniyet: eminlik, inanma, güvenme.
haslet: insanın yaratılışından gelen huy ve karakter, doğuştan gelen özellik, mizaç.
hassas: duyarlı, içli.
hayız: kadınlara ait özel ay hâli, âdet.
hazinedar: malı muhafazaya me-mur olan.
hevesat-ı hayvaniye: hayvanca arzular, hayvanî his ve arzular.
hevesat-ı nefsanîye: nefse ait istekler, nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.
himayet: koruma.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihtiyacı fıtrîye: doğuştan gelen bir duygu ve ihtiyaç.
inhisar altına almak: tekeline almak, özel olarak sınırlandırmak.
israf: ihtiyaçtan fazlasını harcamak.
israfat: israflar, lüzumsuz yere harcamalar.
iştihâ: fazla istek, arzu.
izzet-i nefis: şahsiyet, şerefli, namuslu, ahlâklı kimselerin karakterinde bulunan tavizsiz duygu.
kıt'a: arazi, memleket, ülke.
kıyas etme: karşılaştırma.
malûm: bilinen.
mecbur: zorunluluk.
medar: sebep, vesile.
memalik-i bâride: soğuk iklimli

memleketler.
memalik-i harre: sıcak memleketler.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak.
muhafaza: koruma.
muhit: çevre.
mukabil: karşılık.
münasebet: vesile.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer

taşıyan özellik.
nazar: bakış, niyet.
nesil: soy-sop, zürriyet.
nikâh etme: evlenme.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
sadakat: bağlılık.
sahavet: el açıklığı, cömertlik.
seriütteessür: çabuk tesir gören, çabuk üzülen.
sû-i istimalât: kötüye kullanmalar.
sukut-ı kuvvet: kuvvetten düşme.

tabiat: huy, karakter, mizaç.
tahrik etmek: hareketlendirmek, duyguları, uyandırma, kıskırtma.
tehyiç etme: heyecana getirme.
tesir: etki; iz bırakma.
vasıta: aracılık.
vazife: görev.
vicdan: iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olan ahlâkı duygu.
zaafiyet: zayıflık, güçsüzlük.
zan: sanma.

kadından tecennüp etmeye mecbur olduğundan, nefesine mağlûp ise fuhşiyata da meyleder.

Şehirliler, köylülere, bedevîlere bakıp tesettürü kaldıramaz. Çünkü köylerde, bedevîlerde, derd-i maişet meşgalesiyle ve bedenlen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle, hem şehirlilere nispeten nazar-ı dikkati az celp eden, masume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesat-ı nefsanîyeyi tehyice medar olmadığı gibi, serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefasidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâka: ilgi, bağ.
bedevî: göçebe, çölde yaşayan.
celp etmek: çekmek, kendi tarafına çekmek.
derd-i maişet: geçim sıkıntısı.
ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.
fuhşiyat: fuhuşlar, çok çirkin, helâl olmayan işler.
güya: sanki.

hâlbuki: oysa ki.
hararet: coşkunluk, heyecanlılık.
hevesat-ı nefsanîye: nefse ait istekler, nefsin gelip geçici olan çirkin arzu ve istekleri.
itimât: güvenme.
kısmen: kısmî olarak, bir kısım.
kıyas: karşılaştırma.
mağlûp: yenilmiş, yenilen kimse.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.

masume: masum, suçsuz ve günahsız olan.
medar olmak: dayanak olmak, sebep, vesile olmak.
Medresetüzzehra: Bediüzzaman'ın Doğuda (Van) yapılmasını idarecilere teklif ettiği, fen ilimleri ile din ilimlerinin birlikte okutulmasını düşündüğü üniversite.
mefasit: fesatlıklar, bozgunculuklar.
meşgale: iş, uğraş, meşguliyet.

meyletmek: bir tarafa doğru eğilme, yönelme.
muhavere: konuşma.
mübarek: hayırlı, mutlu, kutlu.
münasebetiyle: dolayısıyla, sebebiyle.
nazar-ı dikkat: dikkatli bakma, dikkatli bakış.
nefis: kötü vasıfları kendisinde toplayan, hayırlı işlerden alıkoyan güç.
nispeten: nispetle, kıyaslayarak.
suret: biçim, tarz.
taife: takım.
taife-i nisâ: kadınlar topluluğu.
tecennüp etme: çekinme, sakınma.
tehyic: heyecana getirme.
tenzih etmek: Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanmak.
tesettür: örtünme.
vaaz: dini meseleleri konuşup hitap etme.
vecih: yön, cihet.
vilâyet: il.
ziyade: çok, fazla.

* Birinci Mektup, Barla'da 1929'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Birinci Mektubun

Dördüncü Sualı

Mahbuplara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği gibi, acaba ekser nâsta bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâp edebilir mi?

Elcevap: Evet. Dünyanın fânî yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâkî bir mahbup arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esma-i İlâhiye ve mezraa-i ahiret olan iki diğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayrimeşru mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zail ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, afaka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer, boğulur. Meğer ki, harika olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın. Şu hakikati tenvir için şu temsile bak:

Meselâ, şu güzel, ziynetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur: biri hakikî ve umumî, dördü misalî ve hususî.

afak: dünya, gözle görülen âlem.
âşık: birine, bir şeye tutkun, çok aşırı seven.
aşk-ı hakikî: gerçek aşk; İlâhî aşk; Allah aşkı.
aşk-ı mecazî: mecazî, dünyevî aşk; dünyaya karşı gösterilen aşırı arzu, istek.
âyine-i esma-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin aynası.
bâkî: ebedî, sonsuz; yok olmayan, sürekli ve kalıcı.
dest-i inayet: yardım eli.
ehl-i dalâlet ve gaflet: azgın, sapkın ve nefsinin arzularına uyan kimseler.
ekser: pek çok.
endam âyinesi: boy aynası.
fânî: ölümlü, geçici.
fenâ: yok olma, ölümlülük.
gayet: son derece, çok.
gayrimeşru: helâl olmayan, dine aykırı olan.
hakikat: gerçek.
hakikî: gerçek.
haricî: dışandaki.
havz: havuz.
hususî: özel.
iltibas etmek: karıştırmak.
inkılâp: bir hâlden diğer hale geçme değişim, dönüşme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.

kahir: üstün gelerek mahvetme; Allah'ın şiddetli ve azap verici vasıflarının tecellisi.
kat'i: kesin.
mahbup: sevgili.
mahsulât: elde edilen ürün.
mahzen: içinde eşya saklanacak yer, yer altı, bodrum, depo.
mecazî aşk: geçici ve kaybolup giden şeylere duyulan aşk; nefis ve şehvet arzusuna dayalı aşk.
meğer: ancak, yalnız.

meselâ: örnek olarak.
mezraa-i ahiret: ahiretin tarlası.
misal: benzer, örnek.
muvaffak: başarılı.
nâs: insanlar.
netice: sonuç.
rahmet: acıma, merhamet etme, şefkat gösterme.
silsile: zincir, birbirini takip eden şeylerin meydana getirdiği sıra.
sual: soru.
suret: şekil, tarz, biçim.

tabiat: maddî âlem; kâinat, âlem ve içindekiler.
tecelligâh: İlâhî kudret ve azametinin görüldüğü yer.
temsil: örnek, benzetme.
tenvir: aydınlatma.
umumî: herkese ait, genel.
vücut: var olma, varlık.
yakin: kesin şüpheden sıyrılarak bilme; kesin ve sağlam bilgi.
zail: sona eren, yok olan.
zeval: sona erme, yok olma.
ziynet: süs.

Her birimiz kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, hey'etini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir. Ve hakeza, âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz. Çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatte birbirinin aynı iken, ahkâmda ayırırlar. Sen bir parmakla odanı harap edebilirsin; ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

İşte, dünya süslü bir menzildir. Her birimizin hayatı bir endam âyinesidir. Şu dünyadan her birimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz, bir sahifedir, hayatımız bir kalem—onunla sahife-i a'malimize geçecek çok şeyler yazılıyor.

Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki, dünyamız, hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zail, fânî, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-i esma-i İlâhiyeye döner, ondan cilve-i esmaya intikal eder.

Hem o hususî dünyamız, ahiret ve Cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derk edip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevaidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk hakikî aşka inkılâp eder.

ahiret: kıyametten sonra kurulacak olan âlem.
ahkâm: hükümler, kararlar; yönetmeler.
âlem: dünya.
âyine: ayna.
bina etmek: yapmak, kurmak.
cilve-i esma: Allah'ın isimlerinin tecellisi, cilvesinin görünmesi.
derk etmek: anlamak.
endam âyinesi: boy aynası.
fânî: ölümlü, geçici.

fevaid: menfaatler, faydalar.
hakeza: bunun gibi, benzeri.
hakikatte: gerçekte.
hakikî aşk: gerçek aşk, İlâhî aşk, Allah aşkı.
harap etmek: alt üst etmek, bozmak, yıkmak.
haricî: dışarıya ait.
hey'et: görünüş.
hissiyat: hisler, duygular.
hususî: özel.
inkılâp: bir hâlden diğer hale geçme, değişim, dönüşüm.
intikal etmek: geçmek, bir

meseleden diğer bir hususu veya neticeyi anlamak.
mecazî aşk: mecazî, dünyevî aşk; dünyaya karşı gösterilen aşırı arzu, istek.
menzil: yer.
muhabbet: sevgi.
muvakkat: geçici.
netice: sonuç.
nukuş-i esma-i İlâhiye: Cenab-ı Allah'ın isimlerinin nakışları.
sahife: sayfa.
sahife-i a'mal: amellerin,

yaptığımız iyi veya kötü işlerin yazıldığı sayfa.
semere: meyve.
sümbül: salkım çiçekli bir bitki.
şedit: şiddetli.
tağyir etmek: bozmak, başkalaştırmak.
talep: istek.
tasarruf: kullanma; değişiklikler yapma.
temsil etmek: bir şeyin sembolü olmak.
uhrevî: ahirete ait.
umumî: genele ait.
vasıta: aracı.
vaziyet: şekil.
zail: yok olan, sona eren.

Yoksa, ¹ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

sırrına mazhar olup, nefsinı unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek hususî, kararsız dünyasını aynı umumî dünyaya gibi sabit bilip kendini lâyemut farz ederek dünyaya sapsansa, şedit hissiyat ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü, o muhabbetten yetimâne bir şefkat, me'yusâne bir rikkat tevellüt eder. Bütün zihayatlar acır, hatta güzel ve zevale maruz bütün mahlûkata bir rikkat ve bir firkat hisseder; elinden bir şey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker.

âyine-i ervah: ruhlar aynası.

azap: sıkıntı, ızdırap.

bâki: ebedî, sonsuz, sürekli ve kalıcı.

belâ: musibet, sıkıntı.

cemal-i münezzeh: her türlü kusur ve çirkinlikten uzak ve münezzeh olan ilâhî güzellik.

cilve: Allah'ın isimlerinin tecellisi eşya ve insanda, ilâhî kudret eserlerinin belirip görünmesi.

daimî: sürekli, devamlı.

elem: üzüntü, tasa, kaygı, acı.

esma: isimler.

evvelki: önceki.

farz etmek: varsaymak.

fenâ: yok olma, son bulma.

firkat: ayrılık.

gaflet: Allah'tan uzaklaşıp nefsinin arzularına dalmak.

hadsiz: sınırsız.

hayret: hayranlık

hissiyat: hisler, duygular.

hususî: özel.

hüsnumukaddes: tertemiz ve takdis edilmiş olan ilâhî güzellik.

ihsan: iyilik etme, lütuf.

ihsas etmek: hissettirmek.

inkılâp: değişim, dönüşme.

lâyemut: ölmez, ölümsüz.

mahlûkat: Allah tarafından yaratılanlar, yaratıklar.

maruz: uğramış.

mazhar olmak: bir şeyin görüldüğü yer olmak.

mevt: ölüm.

me'yusâne: ümitsizce.

muhabbet: sevgi.

nakış: süs, işleme.

rikkat: merhamet etme, acıma.

sanat: bir şeyi yapmada gösterilen ustalık, hüner.

sürur: sevinç.

şedit: şiddetli.

şefkat: acıyarak ve esirgerek sevmek.

şevk: şiddetli arzu, aşırı istek; keyif nese.

tahsin: süsleme, güzelleştirme.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki, acıdığı bütün zihayatların mevt ve zevalinde bir Zat-ı Bâkî'nin bâkî esmasının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları bâkî görür; şefkati bir sürura inkılâp eder. Hem zeval ve fenâyı maruz bütün güzel mahlûkatın arkasında bir cemal-i münezzeh ve hüsnumukaddes ihsas eden bir nakış ve tahsin ve sanat ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenâyı, tezyid-i hüsün ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i sanat için bir tazelandirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

² الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

1. Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi akıbetlerini unutturmuştur. Onlar, yoldan çıkmış kimselerdir. (Haşır Suresi: 19.)

2. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

tecdid-i lezzet: lezzet yenilenmesi.

temsil eden: sembolü olan.

tenvir-i daimî: sürekli nurlandırma, aydınlatma.

teşhir-i sanat: sanatın sergilenmesi.

tevellüt etmek: doğmak.

tezyid-i hüsün: güzelliğin artırılması, çoğaltılması.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

tiryak: çare, ilâç.

ulvî: yüksek, yüce.

umumî: genel, herkese ait.

ye's-i mutlak: tam ümitsizlik.

yetimâne: yetimler gibi.

Zat-ı Bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatıyla var olacak tek varlık olan Allah'ın zatı.

zeval: sona erme, yok olma.

zihayat: hayat sahibi, canlı.

ziyadeleşme: arttırma.

Dokuzuncu Mektubun Üçüncü Kısım

* Dokuzuncu Mektup, Barla'da 1930'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Salisen: Görüyorum ki, şu dünya hayatında en bah-tiyar odur ki, dünyayı bir misafirhane-i askerî telâkki et-sin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telâkki ile, en büyük mertebe olan mertebe-i rızayı ça-buk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına, daimî bir elma-sın fiyatını vermez; istikamet ve lezzetle hayatını geçirir.

Evet, dünyaya ait işler, kırılmaya mahkûm şişeler hük-mündedir. Bâkî umur-i uhreviye ise, gayet sağlam elmas-lar kıymetindedir. İnsanın fıtratındaki şiddetli merak ve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inatlı talep ve ha-keza şedit hissiyatlar, umur-i uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyatı şiddetli bir surette fânî umur-i dün-yeyiye tevcih etmek, fânî ve kırılacak şişelere bâkî el-mas fiyatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş; söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir muhabbettir. Fânî mahbuplara müte-veccih olduğu vakit, ya o aşk kendi sahibini daimî bir azap ve elemde bırakır, veyahut o mecazî mahbup, o şid-detli muhabbetin fiyatına değmediği için, bâkî bir mah-bubu arattırır; aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp eder.

İşte, insanda binlerle hissiyat var. Her birisinin, aşk gi-bi, iki mertebesi var: biri mecazî, biri hakikî.

âli: yüksek.
bahtiyar: mutlu, mes'ut.
bahusus: özellikle, hususiyet-le .
bâkî: sonsuz, sürekli, yok ol-mayan.
daimî: sürekli, devamlı.
damar: huy, his, mizaç.
dehşetli: çok fazla, son dere-ce.
fahir: övünme, gurur.
fânî: ölümlü, geçici.
fıtrat: yaratılış.
gayet: son derece.

hakeza: böylece, bunun gibi.
hararetli: sıcak, yoğun, kuv-vetli, şiddetli.
hırs: aç gözlülük.
hissiyat: hisler, duygular.
hükümünde: değerinde, yerin-de.
ihsanat-ı ilâhî: Allah'ın ihsan-ları, lütufları, iyilikleri.
ikram: bağış, ihsan.
isnat etmek: dayandıрма.
istikamet: doğruluk, dürüst-lük, inanç, düşünce ve niyet-le, tutum ve davranışta Al-

lah'ın rızasına uygun dürüst-lük.
iz'an: anlama, kavrama.
izhar: açığa vurma, gösterme.
kasten: bile bile, isteyerek.
keramet: Allah'ın ihsanıyla velîlerin gösterdikleri âdet dı-şı olağanüstü hâller.
kıymet: değer.
kısb: çalışma, kazanma.
mahkûm: mecbur, çaresiz.
medhal: giriş, karışma, katkı.
mertebe-i rıza: Allah'ın rıza-sına erenlerin mertebesi, de-

recesi.

misafirhane-i askerî: askerlere ait misafirhane.

muhabbet: sevgi.

muvaaffakiyet: başarılı olma.

nefis: kişinin kendisi.

nefsine: kendine, şahsına.

nev: çeşit, tür.

nispet etmek: bağlamak.

paha: kıymet, değer.

salisen: üçüncü olarak.

selâmet: eminlik, tehlikeden, korktuklarından ve kötülüklerin-den kurtulma; kurtuluş, eminlik.

suret: biçim, şekil.

şedit: şiddetli.

şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, teşekkür etme.

tahdis-i nimet: Cenab-ı Hakka karşı şükürünü eda etme maksadı-yla, kavuştuğu nimetin sevinci-ni anlatma.

tahrir: harekete geçirme.

talep: istek.

telâkki: anlama, kabul etme.

tevcih etmek: yöneltmek.

umur-i dünyeviye: dünyaya ait işler, emirler.

umur-i uhreviye: ahirete ait işler.

zahiren: görünüşte, görünürdeki.

• *Meselâ, endişe-i istikbal hissi herkeste var.* Şiddetli bir surette endişe ettiği vakit, bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde senet yok. Hem, rızık cihe-tinde bir taahhüt altında ve kısa olan bir istikbal, o şid-detli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabir-den sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhüt al-tına alınmamış bir istikbale teveccüh eder.

• *Hem, mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir.* Bakar ki, muvakkaten onun nezaretine verilmiş o fânî mal ve afetli şöhrat ve tehlikeli ve riya medar olan câh, o şiddetli hırsa değmiyor. Ondan, hakikî câh olan mera-tib-i maneviyeye ve derecat-ı kurbiyeye ve zâd-ı ahirete ve hakikî mal olan a'mal-i salihaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan hırs-ı ha-kikiye inkılâp eder.

• *Hem meselâ, şiddetli bir inat ile, ehemmiyetsiz, za-il, fânî umurlara karşı hissiyatını sarf eder.* Bakar ki, bir dakika inada değmeyen bir şeye bir sene inat ediyor. Hem, zararlı, zehirli bir şeye, inat namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarf etmek, hikmet ve hakikate münafidir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umur-i zaileye vermeyip, âlî ve bâkî olan hakaik-ı imaniyeye ve esasat-ı İslâmiyeye ve hidemat-ı uhreviyeye sarf eder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan hakikî inada, yani hakta şiddetli sebata inkılâp eder.

afet: belâ, musibet.

âli: yüce, yüksek.

a'mal-i salih: salih ameller, Al-lah rızası için yapılan iyi ve güzel şeyler.

aşk: şiddetli sevgi.

aşk-ı hakikî: gerçek, her şeyin gerçek sahibine duyulan sevgi, Allah sevgisi.

aşk-ı mecazî: mecazî aşk, gerçek sevgiliye değil geçici ve sınırlı bir güzelliğe karşı duyulan sevgi.

azap: ceza, sıkıntı.

bâkî: ebedî, devamlı, yok olma-yan.

câh: itibar, makam; mevki.

cihet: yön.

daimî: sürekli, devamlı.

derecat-ı kurbiye: Allah'a mane-vî yakınlık mertebeleri.

ehemmiyet: önemli olma.

elem: dert, üzüntü.

endişe: kaygı, düşünce.

endişe-i istikbal: gelecek kaygısı.

fânî: geçici, ölümlü.

fena: kötü, çirkin.

gafil: gaflette bulunan, duyar-sız, sorumsuz, ahiretten ve Allah'ın emirlerinden habersiz davranan.

hakikî: gerçek, doğru.

haslet: yaratılıştan gelen huy ve karakter.

hatır: zihin, fikir.

hırs: aç gözlülük, aşırı isteklilik.

hırs-ı hakikî: Allah rızası ve ahi-ret için gösterilen ve hedefine yö-nelen hırs.

hırs-ı mecazî: gelip geçici olan şeylere karşı gösterilen hırs.

hissiyat: hisler, duygular.

inkılâp etme: değişme, dö-nüşme.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

istikbal: gelecek.

kabir: mezar.

mahbup: sevgili.

mecazî: gerçek olmayan, kendi manası dışında başka bir manayı gösteren.

medar: sebep, dayanak, vesile.

meratib-i maneviy: manevî makam ve mertebeler, dere-

celer.

mertebe: derece.

meselâ: örnek olarak.

muhabbet: sevgi.

muvakkaten: geçici olarak.

münasebet: bağlantı, ilişki, vesile.

müteveccih: yönelik, yöne-len.

nezaret: idare, gözetim.

rızık: yiyecek, içecek şey.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş.

sarf etmek: harcamak.

senet: dayanılan belge, tapu.

suret: biçim, şekil.

şöhret: ün, san.

taahhüt: garanti altına alma.

teveccüh: yönelme.

umur: işler.

umur-i zaile: kaybolan geçici ve fânî işler.

veyahut: ya da.

zâd-ı ahiret: Ahiret azığı, ahi-ret yolculuğunda lâzım olan iman ve ibadetler.

zail: sona eren, devamlı ol-mayan.

İşte, şu üç misal gibi, insanlar, insana verilen cihazat-ı maneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilâne davranrsa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umuruna ve şiddetlilerini vezaif-i uhreviye ve maneviyeye sarf etse, ahlâk-ı hamideye menşe', hikmet ve hakikate muvafık olarak saadet-i dâreyne medar olur.

İşte, tahmin ederim ki, nasihlerin nasihatleri şu zamanda tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler: "Haset etme, hırs gösterme, adavet etme, inat etme, dünyayı sevme!" Yani, "Fıtratını değiştir" gibi, zahiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki, "Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz"; hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur.

Rabian: Ulema-i İslâm ortasında İslâm ve iman'ın farkları çok medar-ı bahis olmuş. Bir kısmı "İkisi birdir," diğer kısmı "İkisi bir değil, fakat birbirsiz olmaz" demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler.

Ben şöyle bir fark anladım ki: *İslâmiyet iltizamdır; iman iz'andır. Tabir-i diğerle, İslâmiyet hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyattır; iman ise, hakkı kabul ve tasdikdir.*

Eskide bazı dinsizleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur'âniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek, o dinsiz, bir cihette hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; *dinsiz bir Müslüman* denilirdi. Sonra bazı mü'minleri gördüm ki,

abesiyet: faydasız ve boş olma, gayesiz.
adavet: düşmanlık.
ahlâk-ı hamide: beğenilen ve övülen güzel ahlâk.
ahlâk-ı rezile: kötü ahlâk.
âli: yüce, yüksek.
bâki: ebedî, devamlı, yok olmayan.
cihazat-ı maneviye: manevî duygular ve hisler.
daire-i ihtiyarlarında: yapılabilecek ve tercih edilebilecek sınırlar içinde.

ebedî: sonsuz, daimî.
emr-i teklif: birini bir şeyle görev yükümlü kılma işi, birini bir şeyle sorumlu tutan emir.
esasat-ı İslâmiye: İslâm esasları, şartları.
fıtrat: yaratılış, mizaç.
gafilâne: sorumsuzca, körü körüne, umursamaz bir şekilde.
hak: doğru, gerçek..
hakaik-i imaniye: imana ait hakikatler, imanî gerçekler.

hakikat: gerçek, doğru, bir şeyin aslı ve esası.
hakikî: gerçek, doğru.
haset etmek: kıskanmak.
haslet: yaratılışından gelen huy ve karakter.
haslet-i rezile: kötü ve pis huy.
hırs: aç gözlülük.
hidemat-ı uhreviye: Ahiretle ilgili hizmetler.
hikmet: ilâhî gaye, her şeyin belirli gayelere yönelik olarak, manalı, faydalı ve tam

yerli yerinde olması.

iman: inanmak, itikat.

inad-ı mecazi: gereksiz, hedefsiz ve faydasız inat.

inkılâp etme: değişme, dönüşme.

İslâm: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.

israfat: israflar, savurganlıklar.

istimal: kullanma.

lüzumsuz: gereksiz

mâlâyutak: güç yetirilmez, zor.

mecra: gidiş yolu, kanal, yön.

medar: sebep, vesile, kaynak.

medar-ı bahis: söz konusu.

menşe': esas, kök.

misal: örnek.

muvafık: uygun.

münafi: zıt, ters.

nam: ad.

nasih: nasihat eden, öğüt veren.

nasihat: öğüt.

nefis: insanın kendisi, şehvet, gazap, fazilet gibi şeylerin kaynağı olan ve kötülüğe sevk eden kuvvet.

Rabian: dördüncü olarak.

saadet-i dâreyn: iki cihan saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu.

sarf etmek: harcamak.

sebat: kararlı olma.

tesir: etki.

tesirsiz: etkisiz.

ulema-i İslâm: İslâm âlimleri.

umur: işler.

umur-ı zail: kaybolan geçici ve fânî işler.

vezaif-i uhreviye ve maneviye: ahirete ait manevî görevler.

zahiren: görünüşte, dış görünüş bakımından.

ahkâm-ı Kur'âniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar; *gayrimüslim bir mü'min* tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba, İslâmiyetsiz iman, medar-ı necat olabilir mi?

Elcevap: İmansız İslâmiyet sebab-i necat olmadığı gibi, İslâmiyetsiz iman da medar-ı necat olamaz. *Felillâhilhamdü velminnetü*, Kur'an'ın i'caz-ı manevîsinin feyziyle, Risale-i Nur mizanları, din-i İslâmın ve hakaik-ı Kur'âniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki, dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kabil değil. Hem, iman ve İslâmın delil ve bürhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki, gayrimüslim dahi anlasa, herhâlde tasdik edecektir; gayrimüslim kaldığı hâlde iman eder.

Evet, *Sözler, Tuba-i Cennetin meyveleri gibi tatlı ve güzel olan iman ve İslâmiyetin meyvelerini ve saadet-i dâreynin mehasini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudat gibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli iman ve İslâmın bürhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir iz'an ve kuvvet-i iman verirler. Hatta, bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşibendîde şahadet getirdiğim vakit,*

۱ *عَلَىٰ ذَٰلِكَ نَحْيِي وَعَلَيْهِ نَمُوتُ وَعَلَيْهِ نُبْعَثُ غَدًا*

dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir hakikat-i imaniyeyi feda edemiyorum. Bir hakikatin bir dakika aksini farz

ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'an'ın hükümleri, emirleri.

beyan etme: açıklama, izah etme

bürhan: kanıt, ispat, doğruyu yanlıştan ayıran delil.

cihet: yön, taraf.

delil: kılavuz, doğru yolu gösteren bir davayı, meseleyi ispata yarayan şey, bürhan.

din-i İslâm: İslâm dini.

Felillâhilhamdü velminnetü: hamd ve minnet sadece Allah'a aittir.

feyiz: bereket, ilham, ikram.

fikir: düşünce.

gayrimüslim: Müslüman olmayan.

hak: doğruluk, gerçek.

hakaik-ı Kur'âniye: Kur'an ait olan gerçekler.

i'caz-ı manevî: manevî mu'cize-lik.

iltizam: kendisi için gerekli görme, taraftar olma; taraftarlık.

iman: inanmak, itikat.

inkiyat: boyun eğme, itaat etme.

İslâm: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.

İslâmiyet: Müslümanlık.

iz'an: gönülden inanma, şüphe- den uzak kesin bir şekilde inanma.

kabil: mümkün.

mazhar olmak: erişmek, kavuşmak.

mazhar: nail olma, erişme, şeref- lenme.

medar-ı necat: kurtuluş vesilesi.

1. Biz bu inanç üzere yaşıyoruz, bunun üzerinde ölürüz ve yarın yine bunun üzerine diriltileceğiz. (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî, *Mecmuatü'l-Ahzab*, Evrad-ı Nakşibendî, 1:7.)

medar-ı necat: kurtuluş vesilesi.

mehasin: güzellikler, hüsn-ler.

mizan: ölçü.

muhtelif: çeşitli, farklı.

mü'min: iman eden, inanan.

Müslüman: İslâm dinine girmiş olan.

netice: sonuç.

nihayetsiz: sonsuz.

Risale-i Nur: Nur Risalesi.

saadet-i dâreyn: iki dünya saadeti, dünya ve ahiret mutluluğu.

sebeb-i necat: kurtuluş sebebi.

tabir: ifade, söz.

tabir-i diğer: başka bir ifadeyle.

tarafgirlik: taraftarlık.

tasdik: doğruluğunu kabul etme.

teslim: doğrulama, hükmü altına girme, boyun eğme; kendini emrine bırakma, verme.

Tuba-i Cennet: Cennetteki tuba ağacı.

etmek bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek hakaik-ı imaniyenin vücut bulmasına bilâtereddüt vermesine nefsim itaat ediyor.

وَأَمَّا بِمَا أَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَأَمَّا بِمَا أَنْزَلْتَ مِنْ
كِتَابٍ وَصَدَّقْنَا¹

dediğim vakit, nihayetsiz bir kuvvet-i iman hissediyorum. Hakaik-ı imaniyenin her birisinin aksini aklen muhal telâkki ediyorum. Ehl-i dalâleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin valideynine pek çok selâm ve arz-ı hürmet edirim. Onlar da bana dua etsinler. Sen benim kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve validem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden Sözleri işitenlere umumen selâm ediyorum.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²

Said Nursî

1. Gönderdiğin her peygambere iman ettik, indirdiğin her kitaba inandık ve hepsini doğruladık. (Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî, Mecmuatü'l-Ahzab, Evrad-ı Nakşibendî, 1:8.)

2. Bâkî olan yalnız Allah'tır.

aklen: akıl yolu ile, mantıkça.
aksi: ters, zıt.
arz-ı hürmet: hürmet etme, saygı gösterme.
Bâkî: sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar, yok olduktan sonra da zatiyla var olacak olan Allah.

bilâtereddüt: tereddütsüz, ikilemde kalmaksızın.
bürhan: delil, kanıt, şahit.
divane: deli.
ebleh: ahmak, aptal.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli, doğru ve hak yol olan İslâm'dan uzaklaşan azgın ve sapkın kimseler.

elîm: acı verici.
Evrad-ı Şah-ı Nakşibendi: büyük İslâm mutasavvıfı Şah-ı Nakşibendî'nin okuduğu virtüer, dualar.
farz etmek: var saymak, öyle kabul etmek.
feda etmek: gözden çıkarma.
gayet: son derece.

hakaik-ı imaniye: iman hakikatleri.

hakikat: gerçek, bir şeyin aslı esası.

hakikat-i imaniye: imana ait hakikat, iman hakikatı.

hususan: bilhassa, özellikle.

hükmünde: değerinde, yerinde.

iltizam: kendisi için gerekli görme, taraftarlık.

iman: inanmak, inanç, itikat.

inanç: iman etme.

İslâm: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) kendisine gelen vahiy ile tebliğ buyurduğu din.

itaat: boyun eğme, uyma.

iz'an: feraset, anlayış.

kesretli: çokluğu olan, çoklukla.

kuvvet-i iman: iman kuvveti.

muhal: imkânsız.

nefis: kişinin kendisi.

nihayetsiz: sonsuz.

peder: baba.

peygamber: Allah'ın elçisi.

selâm: selâmet, esenlik.

silsile-i mevcudat: yaratılmışlar silsilesi, varlıkların zincirleme bağlantısı.

şahadet: şahitlik, tanıklık.

taraftarlık: taraftarlık.

telâkki etme: anlama, kabul etme.

umumen: herkese.

vakit: zaman

valide: anne.

valideyn: anne-baba.

vücut bulma: var olma.

zerrat: zerreler.

Yirmi Dokuzuncu Mektuptan Beşinci Risale olan Beşinci Kısım

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۞ اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ¹

ayet-i pürenvarının çok envar-ı esrarından bir nurunu, Ramazan-ı Şerifte bir hâlet-i ruhaniyede hissettim, hayal meyal gördüm. Şöyle ki:

Üveys-i Karanî'nin,

إِلٰهِي أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا الْعَبْدُ وَأَنْتَ الْخَالِقُ وَأَنَا الْمَخْلُوقُ
وَأَنْتَ الرَّزَّاقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ... الخ²

münacat-ı meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevil-hayat, Cenab-ı Hakka karşı aynı münacatı ettiklerini; ve on sekiz bin âlemin her birinin ışığı birer ism-i İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-i kalbiye-i hayaliye-yi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarıllı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarıllı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Her bir perde açıldıkça diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, ayet-i Nur'un arkasındaki,

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ
سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرِيهَا
وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ³

âlem: dünya, varlık sınıflarından her biri, bütün yaratılmışlar, evren.

ayet-i Nur: Nur ayeti.

ayet-i pürenvar: nurla dolu, nurlu ayet.

Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.

envar-ı esrar: sırların nurları, ışıkları.

hâlet-i ruhaniye: ruhen girilen hâller.

Hâlik: yoktan yaratan, Allah.

hayal: hülya.

ilâahir: sonuna kadar.

ism-i ilâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.

kanaat: inanç, düşünce.

kısım: bölüm.

kul: Allah'ın yarattığı mahlûk.

mahlûk: Allah tarafından yaratılmış.

mevcudat-ı zevilhayat: hayat sahibi, canlı olan varlıklar.

münacat: Allah'a dua etme.

münacat-ı meşhure: meşhur

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35.)

2. Allah'ım! Sen benim Rabbimsin; ben ise Senin kulun. Sen her şeyi yaratan Hâlik'sın; ben ise Senin mahlûkun. Sen rızık veren Rezzak'sın; ben ise senin rızıkla beslenen... İlâahir.

3. Yahut onların amelleri, derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgalar da bulutlar örtmüştür. Karanlıklar birbiri üstüne öylesine bastırmıştır ki, elini uzatsa onu dahi göremez olur. İşte, Allah'ın nur vermediği kimsenin nurdan hiçbir nasibi yoktur. (Nur Suresi: 40.)

dua.

nev: tür.

nur: parıltı, ışık.

perde: örtü.

Rab: yaratan, büyüten, terbi-

ye eden Allah.

Ramazan-ı Şerif: mübarek, şerefli Ramazan ayı.

Rezzak: rızık veren Allah.

rızık: yiyecek, içecek şey.

risale: belli bir konuda yazılmış küçük kitap.

vakıa-i kalbiye-i hayaliye: kalp ile bağlantılı hayali vak'a, olay.

ayeti tasvir ettiği gibi, bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden, bir ism-i İlâhînin cilvesi bir nur-i azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem fakat gafletle, karanlıklı bir âlem görünüyorken, güneş gibi bir ism-i İlâhî tecelli eder, baştan başa o âlemi tenvir eder. Ve hakeza, bu seyr-i kalbî ve seyahat-i haya-liye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvanat âlemini gördüğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o âlemi bana çok karanlıklı ve hazin gösterdi. Birden, Rahman ismi Rezzak burcunda (yani manasında) bir şems-i tâbân gibi tulû etti, o âlemi baştan başa rahmet ziyasıyla yaldızladı.

Sonra, o âlem-i hayvanat içinde, etfal ve yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazin ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Birden, Rahîm ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o âlemi ışıklandırdı ki, şekva ve rikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürura ve şükürün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı; âlem-i insanî bana göründü. O âlemi o kadar karanlıklı, o kadar zulümatlı, dehşetli gördüm ki, dehşetimden fer-yat ettim, “Eyvah!” dedim. Çünkü, gördüm ki, insanlar-daki ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı iha-ta eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve Cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve

acz: zayıflık, güçsüzlük.
âlem: dünya, bütün yaratıl-mışlar, evren; varlık sınıfların-dan her biri.
âlem-i hayvanat: hayvanlar âlemi, dünyası.
âlem-i insanî: insana ait âlem, insanlık dünyası.
amel: fiil.
arzu: istek.
ayet: Kur’ân’ın her bir cümle-si.
beka: ebedîlik, devamlılık.
burç: yörünge, kuşak, yıldız

ve gezegenlerin durakları.
ciddî: gerçek, hakikat.
cilve: tecelli, yansıma, görün-me.
dehşet: büyük korku hâli.
ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuz.
ebedî: sonu olmayan, daimî.
efkâr: düşünceler, fikirler.
emel: ümit.
etfal: tıfıllar, yavrular.(hay-
vanlar için olduğundan)
ezcümle: bu cümleden ola-
rak, özetle.

ferah: iç açıcı, sevinç.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma, çağır-ma.
gaflet: gafillik, umursamazlık, dalgın.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hakeza: böylece, bunun gibi.
hayal: zihinde tasarlanan gö-rüntü, düşünce.
hayvanat: hayvanlar.
hazin: hüznü veren, acıklı.
himmet: çalışma.

hüzün: üzüntü.
ihata: kuşatma.
ihtiyacat: ihtiyaçlar.
ism-i İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
mana: anlam.
nur: parıltı, ışık.
nur-i azîm: muazzam, büyük nur.
perde: örtü.
Rahîm: rahmeti bir varlıkla tecel-li eden sonsuz şefkat ve merha-met sahibi Allah.
Rahman: rahmeti bütün herkese yayılan ve bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içi-ne alan rahmetin sahibi Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme, iyilik etme.
Rezzak: bütün yaratılmışların rız-kını veren ve ihtiyaçlarını karşıla-yan Allah.
rikkat: merhamet, acıma, şefkat.
saadet-i ebediye: sonsuz mutlul-
luk.
seyahat-i hayaliye: hayali gezin-ti, seyahat.
seyr-i kalbî: kalben yapılan gezi, kalbin duygularının gezip dolaş-ması.
suret: biçim, görünüş.
sürur: sevinç, mutluluk.
şefkat: acıma duygusu, içten ve karşılıksız merhamet.
şekva: şikâyet.
şems-i tabân: ışıklı, parlak güneş.
şirin: tatlı.
şükür: minnettarlık ifade etme, teşekkür.
tasavvurat: tasavvurlar, düşün-celer.
tasvir etmek: bir şeyi çeşitli ifade tarzlarıyla anlatmak, canlandırır-
ak anlatmak.
tecelli: ortaya çıkma, aydınlan-ma.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tulû: doğma.
vahşet: vahşilik, korku verici yal-nızlık.
vakit: zaman.
yaldız: parlatma, süsleme.
zaaf: zayıflık.
ziya: ışık.
zulümat: karanlıklar.

a'dâ: düşmanlık eden, düşman.
acz: zayıflık, güçsüzlük.
Adil: adaletle iş gören, sonsuz adalet sahibi Allah.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
âlem: dünya, bütün yaratılmışlar, evren; varlık sınıflarından her biri.
âlem-i arz: dünya âlemi, yeryüzü.
âlem-i insani: insana ait âlem.
Bais: yeniden yaratan, tekrar diriltten Allah.
bîcare: çaresiz, zavallı.
burç: yörünge, kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları.
Cenab-ı Hak: hakkın ta kendisi pek yüce, saygın, şeref ve azamet sahibi hazret-i Allah.
dağdağa: gürültü, patırtı.
dehşet: büyük korku hâli.
ehl-i gaflet: dünyaya daldığından dolayı ahiretin farkında olmayan, dalgın, dikkatsiz davranan.
elim: çok acı verici, hüznünlü.
fakr: fakirlik.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımında inceleyen ilim.
feryat: yardım istemek için yüksek sesle bağırma.
feza: uzay.
firak: ayrılık.
Gafur: merhamet eden, günahları bağışlayan Allah.
gayet: son derece, çok.
gülle: top mermisi.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
Hakîm: her şeyi bir maksat ve gayeye uygun yaratan, hikmet sahibi Allah.
hâlet: hâl.
hücum: saldırma.
istidat: kabiliyet, yetenek.
kavanin-i ilmiye: ilmi kanunlar, prensipler.
Kerîm: ikram ve ihsanı bol olan Allah.
küre-i arz: dünya, yer küre.
letaif-i insaniye: insanın manevî duyguları.
maîset: yaşayış, geçinme.
makasid: maksatlar, gayeler.
Malik: her şeyin hakiki sahibi olan Allah.
maruz kalmak: uğramak, bir şeyin tesiri altında kalmak.
metalip: istekler, arzular.
mezaristan: mezarlık.
muazzam: çok büyük.
Muhsin: sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah.
Muhyî: ölüleri diriltten, hayat veren Allah.
musibet: felâket, belâ, sıkıntı.
müstait: kabil, mümkün, olabilirlik.

istidatları ve hadsiz makasıda ve metalibe müteveccih fakr ve ihtiyacatları ve zaaf ve acziyle beraber, hücumla maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'dâlarıyla beraber, gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maîset içinde, kalbe en elîm ve en müthiş halet olan mütemadî zeval ve firak belâsı içinde, ehl-i gaflet için zulûmat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulûmat kuyusuna atılıyorlar.

İşte bu âlemi bu zulûmat içinde gördüğüm anda, kalp ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif-i insaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, birden Cenab-ı Hakkın *Adil* ismi *Hakîm* burcunda, *Rahman* ismi *Kerîm* burcunda, *Rahîm* ismi *Gafur* burcunda (yani manasında), *Bâis* ismi *Vâris* burcunda, *Muhyî* ismi *Muhsin* burcunda, *Rab* ismi *Malik* burcunda tulû ettiler; o âlem-i insanî içindeki çok âlemleri tenvir ettiler, ışıklandırdılar ve nuranî ahiret âleminde pencereler açıp o karanlıklı insan dünyasına nurlar serptiler.

Sonra muazzam bir perde daha açıldı, âlem-i arz göründü. Felsefenin karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayale dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atli bir hareketle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstait ve içi zelzeleli, ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde, âlemin hadsiz fezasında seyahat eden bîcare nev-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü; başım döndü, gözüm karardı.

mütemadî: sürekli, devamlı.
müteveccih: yönelen.
müthiş: dehşetli, korkunç.
nev-i insan: insan cinsi, türü.
nur: parıltı, ışıık.
nuranî: nurlu, ışıık saçan.
perde: örtü.
perişan: dağınık, acınacak hâlde bulunan.
Rab: yaratan, büyüten, terbiye eden Allah.
Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: rahmeti bütün her-

kese yayılan bütün yaratılmışların rızıklarını ve geçim şekillerini içine alan rahmetin sahibi Allah.
ruh: hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
seyahat: yolculuk.
suret: biçim, görünüş.
sür'at: çabukluk, hız.
taife: takım, grup.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tulû etmek: doğmak.
vahşet: vahşilik, korku veren.

Vâris: her şeyin kendisine döneceği, her şeyin gerçek sahibi ve mülkü kudret elinde tutan, vârislerin en hayırlısı Allah.
vaziyet: durum.
zaaf: zayıflık.
zelzele: sarsıntı.
zerrat-ı vücut: vücudun zerreleri.
zeval: sona erme, yok olma.
zulûmat: karanlıklar.
zulûmat-ı ebedî: sonsuz karanlık. Cehennem.

Birden, *Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve Rabbüssemavati Velard ve Musahhirüşşemsi Velkamer* isimleri rahmet, azamet, rububiyet burcunda tulû ettiler. O âlemi öyle nurlandırdılar ki, o hâlette bana küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi, tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş bir şekilde gördüm.

Elhâsıl, bin bir ism-i İlâhînin, kâinata müteveccih olan o esmadan her biri, bir âlemi ve o âlem içindeki âlemleri tenvir eden bir güneş hükmünde ve sırr-ı ehadiyet cihetiyle her bir ismin cilvesi içinde sair isimlerin cilveleri dahi bir derece görünüyordu.

Sonra, kalp her zulûmat arkasında ayrı ayrı bir nuru gördüğü için, seyahate iştihası açılıyordu. Hayale binip semaya çıkmak istedi. O vakit gayet geniş bir perde da ha açıldı. Kalp, semavat âlemine girdi. Gördü ki, o nuranî, tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, küre-i arzdan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette bir-biri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırsa, başkasıyla müsademe edecek; öyle bir patlak verecek ki, kâinatın ödü patlayıp âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlardı; tebessümle değil, vahşetle bana bak tılar. Hadsiz büyük, geniş, hâlî, boş, dehşet, hayret zulûmatı içinde semavatı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum.

âlem: varlık sınıflarından her biri, dünya, evren.
Alîm: her şeyi hakkıyla bilen Allah.
azamet: büyüklük.
burç: yöre, kuşak, yıldız ve gezegenlerin durakları.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görünme, yansıma.
dehşet: korkunç, ürküntü ve heyecan verici.
derece: miktar.
elhâsıl: netice itibarıyla, özet-

le.
emniyet: emniyet, güvenlik.
esma: isimler.
gayet: son derece, çok.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâlet: hâl.
Hâlık-ı Arz: yeryüzünün yaratıcısı, Allah.
hâlî: boş, ıssız.
hayal: zihinde tasarlanan görüntü, düşünce.
hayret: şaşkınlık.
hükümünde: değerinde, yerinde.

ism-i İlâhî: Cenab-ı Hakka ait isim.
iştihâ: fazla istek, arzu.
Kadîr: sonsuz kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.
kâinat: bütün âlemler, varlıklar, evren.
küre-i arz: dünya, yer küre.
muntazam: intizamlı, düzenli.
musahhar: boyun eğen, emir altına giren.
Musahhirüşşemsi Velkamer:

güneşi ve ayı kendine boyun eğdiren Allah.
müheyya edilmek: hazırlanmış olmak, hazırlanmak.
mükemmel: kemale erdirilmiş, kusursuz.
müsademe: çarpışma.
müteveccih: yönelen.
nur: parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışık saçan.
ödü patlamak: korkunç bir sıkıntıya düşmek.
perde: örtü.
Rab: yaratan, besleyen, yetiştiren, terbiye eden Allah.
Rabbüssemavati Velard: yerlerin ve göklerin Rabbi olan Allah.
rahmet: merhamet etme, şefkat gösterme.
rububiyet: rablık, ilâhlık.
sair: diğer, öteki.
sema: gökyüzü.
semavat: gökler.
seyahat: yolculuk.
sırr-ı ehadiyet: Allah'ın her bir varlıkta görülen birlik tecellisinin sırrı.
suret: biçim, görünüş.
sür'at: çabukluk, hız.
tebessüm: gülümseme.
tenezzüh: gezinti, seyir.
tenvir: nurlandırma, aydınlatma.
tulû etmek: doğmak.
vahşet: yabaniyet, vahşilik, korku.
vakit: zaman.
zulûmat: karanlıklar.

'un رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۝ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ ۝² Birden,

Esma-i Hüsnası,

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ۝³ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۝⁴

burcunda cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o envar-ı azîmeden birer lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o âlem-i semavat nurlandı. O boş ve hâlî tevehhüm edilen semavat dahi melâikelerle, ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar, bir manevra-i ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelâl'in haşmetini ve şaşaa-i rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerratımla ve beni dinleselerdi bütün mahlûkatın lisanslarıyla diyecektim; hem umum onların namına dedim:

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوتٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَّا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيئُ
وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُّورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ⁵

ayetini okudum, döndüm, indim, ayıldım.

⁶ الدِّمْدِمَةُ dediğim. الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نُورِ الْإِيمَانِ وَالْقُرْآنِ

1. Göklerin ve yerin Rabbi. (Ra'd Suresi: 16.)
2. Meleklerin ve ruhun Rabbi.
3. And olsun ki, Biz en yakın olan göğü kandillerle donattık. (Mülk Süresi: 5.)
4. Güneşi ve ayı musahhar kılmıştır. (Ra'd Suresi: 2.)
5. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lâmba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldız benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. Onun yakıtı, kendisine ateş dokunmasa bile ışık verecek kabiliyettedir. (Nur Suresi: 35.)
6. İmanın ve Kur'an'ın nurundan dolayı Allah'a hamd olsun.

bütün varlık âlemini kuşatan
rablığın büyüklüğü, haşmeti.
sen: neşeli.

tarz: biçim, suret.
tevehhüm etme: zannetme,
sanma.

umum: cümle, herkes.
zerrat: zerreler.
zuhur: görünme.

adet: sayı.

âlem-i semavat: gökler âlemi.

and: yemin.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

burç: kule, (manasında).

cihet: yön.

cilve: tecelli, görünme, yansıma.

envar-ı azîme: büyük, muazzam
nurlar.

Esma-i Hüsnâ: Allah'ın güzel
isimleri.

fanus: cam kapak.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâlî: boş, ıssız.

hamd: methetme, övme.

haşmet: ihtişam, heybet, gör-
kem.

hükümünde: değerinde, yerinde.

iman: inanma, itikat.

kabiliyet: yetenek, ıktidar, güç.

kandil: aydınlatma aracı, lâmba.

lem'a: parıltı.

lisan: dil.

mahlûk: Allah tarafından yaratıl-
mış, yaratık.

mana: anlam.

manevra-i ulvî: yüce, yüksek
manevra, tatbikat.

melâike: melekler.

melek: Allah'ın nurdan yarattığı,
Allah'ın emirlerine tam itaat eden
mahlûk.

misal: örnek.

musahhar: boyun eğen, itaat
eden.

namına: adına, yerine.

nur: parıltı, ışık.

Rab: yaratan, büyüten, terbiye
eden Allah.

ruh: insan ve hayvanlarda dirilik
ve hayatın kaynağı, temeli, yara-
tılış.

ruhanî: gözle görülmeyen, cismi
olmayan varlıklar.

semavat: gökler.

Sultan-ı Ezel ve Ebed: zamanla
kayıtlı olmadığı hâlde bütün za-
manlar ve mekânlar tasarrufu al-
tında olan Allah.

Sultan-ı Zülcelâl: celâl ve büyük-
lük sahibi sultan, Allah.

şaşaa-i rububiyet: Allah'ın idare
ve terbiye ediciliğinin parlaklığı,

Gençlik Rehberi'nden İbretli Bir Hâdise

Bir zaman Eskişehir hapishanesinin penceresinde oturmuştum. Karşısında bulunan lise mektebinin büyük kızları onun avlusunda gülerek raks ederken, onları o dünya cennetinde Cehennem hûrileri hükmünde gördüm. Fakat, birden elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Onların gülmeleri, elim ağlamaları suretini aldı. Ondan bu gelen hakikat inkişaf etti. Yani, elli sene sonraki hallerini manevî ve hayalî bir sinema ile gördüm ki, o gülen altmış kızdan ellisi, kabirde azap çekiyorlar; toprak olmuşlar. Ve on tanesi, yetmiş yaşında, çirkinleşmiş, herkesin nazar-ı nefretini celbediyorlar. Ben de onlara ağladım.

Fitne-i ahir zamanın mahiyeti bana göründü ki, o fitnenin en dehşetlisi ve cazibedarı, kadınların yüz­süz yüzünden çıkıyor. İhtiyarı selbedip, pervane gibi, sefahat ateşine atıyor. Ve bir dakika hayat-ı dünyeviyeyi, senelerle hayat-ı bâkiyeye tercih ettiriyor.

Ben, bir gün sokağa bakarken, o fitnenin tesirli bir numunesini hissettim. Gençlere çok acıdım. Dedim: “Bu biçareler kendilerini bu mıknatıs gibi cezbedici fitnenin

azap: büyük sıkıntı, şiddetli acı.
biçare: çaresiz, zavallı, şaşkın.
cazibedar: çekici, cazibeli, alımlı, cezp edici.
celp: çekme, çekiş, kendine çekmek.
cezp: kendine doğru çekme, çekilme.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
elim: çok dert ve keder veren, çok acı verici, acıklı.
fitne: azdırma, baştan çıkar-

ma.
Fitne-i ahirzaman: ahirzaman fitnesi.
Hâdise: olay.
hakikat: gerçek, hayalî olmayan, görülen, mevcut olan, bir şeyin aslı ve esası.
hâl: durum, vaziyet.
hayalî: hayale ait, hayalle ilgili, hayale mensup.
hayat-ı bakiye: bâkî olan, bitmeyen sonsuz hayat.
hayat-ı dünyeviye: dünyaya ait olan hayat.

hûri: çok güzel kadın.
ibret: bir olaydan, kötü bir durumdan ders alma, ders çıkarma.
ihtiyar: seçme, tercih, irade.
inkişaf: açılma, ortaya çıkma, görölme, açığa çıkma, meydana çıkma.
kabir: ölüleri defnetmek için kazılan çukur, mezar, sin, merkad. büyük, ulu.
mahiyet: bir şeyin aslı, esası, hakikatı, iç yüzü, bir şeyi tayin eden aslî unsur, neden

ibaret olduğu, nitelik.

mektep: eğitim ve öğretim kuruluşu, ilim ve irfan öğrenilen yer, okul.

nümune: örnek, misal, örnek olarak gösterilen.

pervane: fınıldak, fınıldak çarkı.

raks: oynama, dans etme, sıçrayarak oynama, dans.

sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

selbetme: kapma, zorla alma, rızasız alma.

suret: şekil.

tercih: bir şeyi diğerlerinden üstün tutma, öne alma, seçme, daha çok beğenme.

tesir: etki.

vaziyet: durum, hal.

ateşinden kurtaramazlar” diye düşünürken, birden o fitneyi ateşlendiren ve talim eden irtidatkâr bir şahs-ı manevî önümde tecessüm etti. Ben de ona ve ondan ders alan mülhitlere dedim:

Ey Cehennem hûrileri ile zevklenmek yolunda dinini feda eden ve sefihâne dalâleti severek irtikâp eden ve hevesat-ı nefsiye lezzeti yolunda dinsizliği ve ilhadı kabul eden ve hayatı perestiş edip ölümden şiddetli korkan ve kabri hatırına getirmek istemeyen ve irtidada yüz tutan bedbaht! Kat’iye bil ki:

Dinsizlik cihetiyle, senin bu koca dünyan, bu saatten evvel ve bu dakikadan sonra, bilumum senin bu kâinatın ve mazi ve müstakbelin ve geçmiş nev’in ve cinsin ve gelecek mahlûklar ve nesiller ve gitmiş dünyalar ve milletler ve gelen insanlar ve taifeler, tamamen madum ve öldürler. İşte, insaniyet ve akıl cihetiyle, alâkadar olduğun bütün o seyyar dünyalar ve seyyal kâinatlar, mütemadiyen, senin dalâletin suretiyle, senin başına dünya dolusu dehşetli ve hadsiz ölümlerin şiddetli elemelerini yağıdırıyor. Senin şuurun varsa, kalbini yakıyor; ruhun varsa, yandırıyor; aklın sönmemiş ise, gamlar içinde boğuyor. Eğer bir saatçik sarhoşça sefahatin ve pis lezzetin, bu nihayetsiz gamlara, hüzünlere, elemelere mukabil gelebilirse, o sefahatte kal. Yoksa, aklını başına al! O manevî Cehennemden kurtulmak ve imanının bu dünyada dahi temin ettiği bir manevî Cennete girmek ve saadet-i hayatiyeyi tatmak için, Kur’ân’ın dersini dinle; cüz’î, fânî bir dakika

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.

bedbaht: mutsuz, üzüntülü, zavallı.

bilumum: bütün, tamamı, hep, genel olarak.

cihet: yan, yön, taraf.

cüz’î: az.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azma, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürme.

elem: dert, üzüntü, kaygı, tasa.

fânî: geçici, ölümlü.

fedâ: gözden çıkarma, uğruna verme.

fitne: azdırma, baştan çıkarma.

gam: sıkıntı, keder.

had: sınır, son.

hûrî: çok güzel kadın.

hüzün: keder, tasa, gam.

ilhad: İslâm inancından dönme, Allah’ın varlığına ve birliğine inanmayış.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

insaniyet: insanlık, bütün insanlar.

irtidâ: dinin yasak ettiği şeyleri yapmama, dinin yasakladıklarından geri durma, yasaklardan çekinme. örtünme, bürünme.

irtidatkâr: irtidat edici, dinden çıkan, dini terk eden.

irtikâp: yapmak, işlemek.

kabir: mezar.

kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.

Kat’iye: katî olarak, kesin olarak, kesinlikle.

madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.

mahlûk: halk edilmiş, yaratılmış, yaratık, Allah tarafından yaratılmış, yaratık.

mazi: geçmiş zaman, yaşanandan önceki zaman.

millet: benzer özellikleri olan topluluk.

mukabil: karşılık olarak, karşılığında.

mülhit: İslâm dininden ayrılan, Allah’a ve dine inanmayan, Allah’ı inkâr eden, dinsiz, imansız, münkir.

müstakbel: gelecek zaman, istikbal.

mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı olarak, aralıksız

şekilde, muttasıl, devamlı.

nesil: kuşak, soy.

nihayet: son.

saadet-i hayatiye: hayattaki mutluluk.

sefahet: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

sefihâne: sefih olan kimseye yakışır yolda, sefihçe.

seyyal: akıcı, akan.

seyyar: gezici; gezen, dolaşan.

suret: biçim, görünüş.

şahs-ı manevî: manevî şahıs; belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar; belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.

şuur: bilinc, akıl.

taife: topluluk.

talim: öğretme, yetiştirme.

tecassüm: görünme, belirme.

temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.

lezzeti, küllî, bâkî, daimî, imanî (HAŞİYE) lezzetler ile mübadele et.

Hem deme ki: “Ben hayvan gibi hayatımı geçireceğim.” Çünkü, hayvana nispeten mazi, müstakbel gayp hükmündedir. Cenab-ı Hakîm-i Rahîm, o gaybı onlara bildirmemekle, onları hadsiz elemelerden kurtarmış. Hatta kesilmek için yatırılan bir tavuk hiçbir elem ve hüzün hissetmez. Bıçak kestiği vakit hissetmek ister. Fakat, his gider; o eleminden de kurtulur. Demek Cenab-ı Hakkın gayet büyük ve mükemmel bir rahmeti, re’feti ve şefkati, gaybı bildirmemektedir; bilhassa masum hayvanlar hakkında daha tamdır. Demek, sefihâne lezzette sen hayvanlara yetişemezsin; binler derece aşağı düşersin. Çünkü, hayvana nispeten gaybî olan şeyleri senin aklın görüyor, elemi alıyor. Setr-i gaypta bulunan istirahat-i tammeden bilkülliye mahrumsun.

HAŞİYE: Evet, iman bu dünyada dahi Cennet lezaizini manen verebilir. Yüzer lezzetli ışıklarından, bu tek faydasına bak:

Nasıl ki, senin gayet sevdiğin bir zatı, bir tehlikede ölüyorken gördüğün dakikasında, Hekim-i Lokman ve Hızır gibi bir doktor geldi. Birden dirildi; ne kadar sevinç hissediyorsun! Öyle de, sen sevdiğin ve alakadar olduğun ölmüşlerin adedince sevinçleri, sürurları, iman veriyor. Çünkü, mazi mezaristanında milyonlarca sence mahbup zatlar, mahvdan ve ölümden, birden, iman nuruyla, senin karşında diriliyorlar; “Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz” deyip hayat buluyorlar. O hadsiz firaklardan gelen hadsiz elemeler yerine, visal ve hayat bulmalarından nihayetsiz lezzetler ve sevinçler, iman noktasından, bu dünyada dahi geldiğini gösteriyor ki “İman öyle bir çekirdektir ki, ehl-i imana Cenneti bütün lezaiz ve mehasiniyle sünbül veriyor ve verecektir.”

bâkî: sürekli kalıcı olan.

bilhassa: her şeyden önce, başta, hele, en çok, hususen, hususî olarak, özellikle, mahsus.

Cenab-ı Hak: Allah; doğru, gerçek, Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah.

Cenab-ı Hakîm-i Rahim: sonsuz merhamet edeni ve her şeyi hikmetli yapan, şeref ve azamet sahibi Allah.

daimî: sürekli, devamlı.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.

elem: dert, üzüntü, kaygı, tassa.

firak: ayrılık, ayrılma, hicran.

gayp: görünmeyen, fakat varlığı kesin olan ve mahiyeti Allah tarafından bilinen başka âlemler; manevî âlem.

had: sınır, son.

haşiye: bir kitabın sayfalarının kenarına veya altına yazılan açıklayıcı yazı, derkenar.

his: anlama, sezme, idrak.

hüzün: keder, tassa, gam.

iman: inanma, inanç, itikat, tasdik.

imani: imana ait olan, imana dair olan, imanla ilgili.

küllî: çok, büyük, çok miktarda.

lezaiz: zevkler, lezzetler.

mahv: batma, bitme, yok olma.

manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, mana itibarıyla, mana-

ca.

masum: suçsuz, kabahatsiz, günahsız.

mazi: geçmiş zaman, yaşanılardan önceki zaman.

mehasin: güzellikler, hüsünler, iyilikler.

mezaristan: mezarlık.

mübadele: değiş-tokuş, karşılıklı olarak değiştirme, trampa etme.

müstakbel: gelecek zaman, istikbal.

nihayet: son.

nispeten: nispet olarak, nispetle, kıyaslayarak, öncekine göre, bir dereceye kadar.

nur: aydınlık, parlaklık, ziyâ, ışık, şule.

rahmet: acıma, merhamet etme, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme.

re’fet: esirgeme, koruma, acıma, merhamet, şefkat etme.

sürur: sevinç, mutluluk, neşe.

şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet, karşılık beklemeden yardım etme.

visal: sevgiliye kavuşma, vuslat.

zat: kişi, şahıs, fert.

Hem, senin medar-ı fahrın olan uhuvvet ve hürmet ve hamiyet gibi güzel hasletlerin, incecik bir zamana, büyük bir sahradan bir parmak kadar yere inhisar ve hadsiz zamanda yalnız hazır saate mahsus olduğundan, sun'î ve muvakkat ve sahtekâr ve asılsız ve gayet cüz'î olup, senin insaniyetin ve kemalâtın o nispette küçülür, hiçe iner. Fakat iman ehlinin uhuvveti ve hürmeti ve muhabbeti ve hamiyeti, iman cihetiyle mevcut bulunan mazi ve müstakbeli ihata ettiğinden, insaniyeti ve kemalâtı o nispette teâlî eder.

Hem, senin dünyaca muvaffakiyetin, elmasçı ve divane olmuş bir Yahudînin cam parçalarını elmas fiyatıyla aldığı gibi, sen de küçücük, kısacık bir zamana, bir hayata uzun ve daimî ve geniş bir hayatın fiyatını verdiğin için, elbette o had dairesinde galebe edersin. Bir dakikaya bir sene kadar şiddetli hırs, muhabbet, intikam gibi hissiyatla müteveccih olduğun için, ehl-i diyanete muvakkaten tefevvuk edersin.

Hem, senin aklın, ruhun, kalbin, duyguların ulvî vazifelerini bırakıp süflî nefsin ve pis hevesin rezil işlerine iştirak ve yardım ettiklerinden, ehl-i imana dünyada galebe edersin ve zahirde daha sevimli görürsün. Çünkü, senin akıl ve kalp ve ruhun gayet derecede tedenni ve terreddi ve sukut edip, pis heves ve rezil nefse inkılâp etmişler, mesholmuşlar. Elbette, bu cihette, sana Cehen-nemi ve mazlum ehl-i imana Cenneti kazandıran bir muvakkat galeben olacak.

cihet: yan, yön, taraf.

daimi: sürekli, devamlı.

ehl-i diyanet: dindar kişiler.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.

elmas: çok kıymetli bir mücevher.

galebe: galip gelme, yenme, üstünlük.

had: yetki.

heves: nefsin arzu ve istekleri.

hırs: aşırı istek, şiddetli arzu, fazla isteme.

hissiyat: hisler, duygular.

inkılâp: bir hâlden diğer hâle geçme, hâl değiştirme, değişim, dönüşüm.

intikam: öc alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benim-

seddiği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.

iştirak: ortak olma, ortaklık etme.

mazlum: zulüm görmüş, zulme uğramış.

mesholma: şeklini değiştirerek çirkin hâle gelme.

muhabbet: ülfet, sevgi, sevmeye, dostluk.

muvakkat: belirli bir zamana mahsus, vakitli, süresiz, geçici.

ci.

muvakkaten: geçici olarak, az bir zaman için.

müteveccih: teveccüh eden, bir tarafa, bir cihete dönen, yönelen.

nefs: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılıyıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.

rezil: alçak, bayağı, soysuz, hayasız, utanmaz, ahlâksız, adî, aşağılık.

süflî: aşağılık, alçak, bayağı, adî.

sükût: düşme, düşüş, aşağı inme.

tedenni: aşağı düşme, daha kötü bir dereceye düşme, alçalma, gerileme.

tefevvuk: üstün olma, üstünlük.

terreddi: gerileme, kötüleşme, kötü yönde gelişme.

ulvî: yüksek, yüce.

vazife: görev.

zahir: dış yüz, görünüş.

* * *

Birden İhtar Edilen

Bir Mesele-i Mühimme

Ahir zamanın fitnesinde en dehşetli rolü oynayan, taife-i nisâiye ve onların fitnesi olduğu, hadisın rivayetlerinden anlaşılıyor.

Evet, nasıl ki tarihlerde, eski zamanlarda Amazonlar namında gayet silâhşör kadınlardan mürekkep bir taife-i askeriye olarak harika harpler yaptıkları naklediliyor. Aynen öyle de, bu zamanda, zındıka dalâleti, İslâmiyete karşı muharebesinde, nefis-i emmarenin plânıyla, şeytan kumandasına verilen fırkalardan en dehşetlisi, yarım çıplak hanımlardır ki, açık bacağıyla, dehşetli bıçaklarla ehl-i îmnâna taarruz edip saldırıyorlar. Nikâh yolunu kapamaya, fuhuşhâne yolunu genişletmeye çalışarak, çokların nefislerini birden esir edip, kalb ve ruhlarını kebâir ile yarıyorlar. Belki o kalblerden bir kısmını öldürüyorlar. Birkaç sene nâmahrem hevesatına göstermenin tam cezası olarak, o bıçaklı bacaklar, Cehennemin odunları olup en evvel o bacaklar yanacaklarını ve dünyada emniyet ve sadâkati kaybettiği için, hilkaten çok istediği ve fitraten çok muhtaç olduğu münasip kocayı daha bulamaz. Bulsa da başına belâ bulur. Hatta bu hâlin neticesi olarak, o ahir zamanda, bazı yerlerde nikâha râğbetsizlik ve riayetsizlik yüzünden, kırk kadına bir erkek nezaret

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.

Amazon: Milâttan önceki devirlerde sadece kadınlardan teşekkül eden savaşçı bir topluluk. İzmir kentinin kurucusu kabul edilen savaşçı kadınların kabilesi.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri, İslâm dinini kabul edenler.

emniyet: eminlik, güvenlik, korkusuzluk.

esir: kul, köle.

fırka: insan kalabalığı, insan topluluğu, grubu.

fitraten: fitrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla.

fitne: araboza, fesat, karıştırcı.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Peygamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.

hâl: durum, vaziyet.

hârîka: her zaman rastlanmayan, olağanüstü vasıflar taşıyan ve hayranlık hissi uyandıran, âdet ve tabiat dışında olan şey.

harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silahlı kavga.

hevesat: hevesler.

hilkaten: yaratılıştan, doğuştan, fitraten.

ihhtar: dikkatini çekme, tenbih, uyarma, uyarı.

İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.

kebair: büyük günahlar, cezası büyük olan günahlar.

kumanda: emir verme gücü, amirlik, hüküm.

Mesele-i Mühimme: mühim, önemli mesele.

muharebe: savaşma, savaş, cenk, harp.

münasip: uygun, yerinde.

mürekkep: terkip edilmiş, iki veya daha çok şeyin karışmasından meydana gelen, birleşmiş, birleşik.

nakl: anlatma, söyleme.

nam: ad, isim.

namahrem: mahrem olmayan.

nefs: kötü vasıfları, nitelikleri kendisinde toplayan, kötülüğe sevk eden, şehvî istekleri kamçılayıp hayırlı işlerden alıkoyan güç.

nefs-i emmare: insanı kötülüğe sürükleyen nefis, insana kötü ve günah olan işlerin yapılmasını emreden nefis.

netice: sonuç.

nezaret: idare.

nikâh: İslâm hukukunda, tarafların ve şahitlerin katılmaları ile meydana gelen, icap ve kabulden ibaret iki sözle akdedilen bir akıt; şeriata uygun şekilde evlenme.

plân: bir şeyin, bir eserin düzeni, tertibi, programı.

rağbet: itibar etme, değer verme.

riayet: uygun davranış.

rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.

sadakat: doğruluk.

silâhşör: çok iyi silâh kullanan kimse, savaşçı, cengâver.

şeytan: Hz. Âdem'in üstünlüğünün kabulü anlamında ona secde edilmesi ile ilgili ilâhî emre uymadığı için semadan kovulan ve o zamandan beri Âdem oğullarını doğru yoldan çıkartmaktan geri durmayan lânetlenmiş varlık, iblis.

taarruz: bir şeyin ve kimsenin üzerine şiddetle saldırma.

taife-i askeriye: askerler grubu, asker sınıfı.

taife-i nisaiye: kadınlar taifesi, kadınlar grubu, kadın cinsi, bütün kadınlar.

zındıka: dinsizlik, inançsızlık.

edecek derecede ehemmiyetsiz, sahipsiz, kıymetsiz bir surete gireceği, hadisin rivayetinden anlaşılıyor.

Madem hakikat budur. Ve madem her güzel güzelliği ni sever ve elinden geldiği kadar muhafaza etmek ister ve bozulmasını istemez. Ve madem güzellik bir nimettir, nimete şükredilse manen ziyadeleşir, şükredilmezse değişir, çirkinleşir. Elbette akli varsa, hüsün ve cemalini, günahları kazanmak ve kazandırmak ve çirkin ve zehirli yapmak; ve o nimeti küfran ile medar-ı azap bir surete çevirmekten bütün kuvvetiyle kaçacak. Ve o fânî beş on senelik cemali, bâkileştirmek için meşru bir tarzda istimal ile, o nimete şükredecek. Yoksa ihtiyarlıkta uzun zaman istiskale maruz kalıp, me'yusâne ağlayacak.

Eğer terbiye-i İslâmiye dairesinde, âdâb-ı Kur'âniye ziynetle o cemal güzelleştirilse, o fânî hüsün, manen bâkî kalacağı ve Cennette hûrilerin cemalinden daha şirin ve daha parlak bir tarzda kendine verileceği hadiste kat'iyetle sabittir.

Eğer o güzelin zerre miktar akli varsa, bu güzel ve parlak ve ebedî neticeyi elinden kaçırmayacak.

âdâb-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın verdiği terbiye, güzel ahlâk.

bâkî: yok olmayan, sürekli ve kalıcı olan, bütün varlıklar yok olurken yok olmayan ve bütün varlıklar yok olduktan sonra da zatiyla var olacak tek varlık; Allah.

cemal: güzellik.

ebedî: ebede mensup, zevalsiz, sonu olmayan, sürekli, hiç son bulmayacak şekilde süren.

ehemmiyet: önem.

fânî: geçici, ölümlü.

hadis: Hz. Muhammed'e (a.s.m.) ait söz, emir, fiil veya Hz. Pey-

gamberin onayladığı başkasına ait söz, iş veya davranış.

hakikat: gerçek.

hûrî: Cennet kızı, Cennet güzeli.

hüsün: güzellik.

istimâl: kullanma.

istiskal: yüz vermeme, kovarcasına muamele etme, dolayısıyla kovma.

kat'iyet: kat'îlik, kesinlik.

kıymet: değer.

küfran: iyilik bilmeme, görülen iyiliği unutmama, nankörlük.

manen: iç varlık bakımından, duyguca, gönülce, yürekçe, ruhça, mana itibarıyla, manaca.

maruz: bir şeyin karşısında, tesiri altında bulunan ve önünde engel ve siper bulunmayan.

medar-ı azap: azap sebebi.

meşru: şeriata uygun, şer'an caiz, şeriatın müsaade ettiği şey.

me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.

muhafaza: koruma, saklama.

rivayet: bir haber, söz veya olayı nakletme.

suret: şekil.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnunluk ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.

terbiye-i İslâmiye: İslâmî terbiye.

zerre: pek ufak parça, en küçük parça, çok küçük parça.

ziyade: Artma, çoğalma.

zîynet: süs, bezek.

İkinci Meselenin Hülâsası

RİSALE-i NUR'dan *Gençlik Rehberi*'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahirdir ki, bu günün gecesini ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.

Bu hapisane, nasıl ki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir. Öyle de, bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Her bir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var. İşte bu dehşetli hakikatin muammasını Risale-i Nur hâl ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-i münferidinden kurtulmak çaresi varsa, insanın en büyük ve her şeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çaresi var ve Risale-i Nur Kur'an'ın sırrıyla o çareyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î ispat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir, hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akaribini asacak bir darağacıdır, veyahut başka bir bâkî âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet sarayına

ahbab: dostlar.
akarip: akrabalar, yakınlar.
âlem: dünya, cihan.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cellât: idama mahkûm olanların hükümlerini infaz etmeye vazifeli olan adam.
darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm

vakti.
endişe: kaygı.
fevkinde: üstünde.
hakikat: gerçek, esas.
hal: çözme, karışık bir meseleyi şüphe edilmeyecek derecede açıklama.
han: yolcuların misafir olarak kaldığı yer.
habs-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
idam-ı ebedî: dirilmemek

üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.
iman: inanma, itikat.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kabir: mezar.
kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
Kur'an: Allah tarafından va-

* Meyvenin İkinci Meselesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

hiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavi kitapların sonuncusu.
madem: ... -den dolayı, böyle ise.
mezaristan: mezarlık.
misafirhane: misafirlerin kaldığı ev, geçici bekleme yeri.
muamma: anlaşılmaz, çözülmesi güç iş, anlamı gizli ve güç anlaşılır söz.
muvakkat: geçici.
mütemadiyen: sürekli olarak, devamlı.
saadet: mutluluk.
sır: gizli hakikat.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zahir: açık, aşikâr.
zemin: yer.
ziyade: çok, fazla.

girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur, veyahut bu zindan-ı dünyadan bâkî ve nuranî bir ziyafetgâh ve bağıştana açılan bir kapıdır. Bu hakikati Gençlik Rehberi bir temsil ile ispat etmiş.

Meselâ, bu hapsin bahçesinde, asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beş yüz kişi, her hâlde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar. Ya “Gel, idam ilânını al, darağacına çık!” veya “Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir!” veyahut “Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış; gel, al!” diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbiri arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahade ediyoruz. Bir kısmı da darağaçlarını basamak yapıp, o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada, büyük ve ciddi memurların kat’î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi.

Bir kafil, ellerinde çalgılar, şaraplar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var; bizlere yedirmeye çalıştılar. Fakat, o tatlılar zehirlidir. İnsî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var; bize hediye

bağıştan: bağlık, bahçelik, büyük bahçe.

cemaat: topluluk, bir yere toplanmış insanlar, takım, bölük.

ciddî: mühim, önemli.

daimî: sürekli, devamlı.

gayet: son derece.

heyet: bir topluluğu meydana

getiren kişilerin bütünü, komite.

idam: yok olma.

ilân: yayma, duyurma, bildirme.

ilânat: ilânlar.

insî: insan cinsinden.

iştirak: ortaklık etme, katılma.

meselâ: örneğin.

mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.

müjde: sevindirici haber, mustu.

müstesna: kaide dışı, kural dışı.

müşahade: bir şeyi gözle gör-

me, seyretme.

nurani: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.

pusula: kısa mektup.

şeytan: zeki, kurnaz olan, bu zekiliğini kötülük yapmakta kullanan kimse.

temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınsın diye mesel anlatma.

terbiyename: terbiye yazısı.

terhis: izin verme, serbest bırakma.

tezker: belge, pusula.

umum: bütün.

zindan-ı dünya: dünya zindanı, dünyanın ehl-i iman için Cennete nispeten zindan hükmündeki hayatı.

ziyafetgâh: ziyafet verilen yer.

veriyorlar ve bilittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: “Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediye-lerini alsanız, yeseniz, bu gözümüz önündeki şu dara-ğaçlarda, başka gördükleriniz gibi asılacaksınız. Eğer bi-zim, bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz he-diyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiyenameler-deki duaları ve evratları okusanız, o asılmaktan kurtula-caksınız. O piyango dairesinde, ihsan-ı şahane olarak, her biriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şüpheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat'î haber veriyoruz” diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağ-açının arkasında mukadderat-ı nev-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve taat için, hüsn-i hatime şartıyla, ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını; yüzde yüz ihtimal ile, sefahat ve haram ve itikatsızlık ve fıkta devam edenler, tevbe etmemek şartıyla, ya idam-ı ebedî —ahirete inanmayanlara— veya daimî ve karanlık haps-i münferit —beka-i ruha inanan ve sefahatte gidenlere— ve şekavet-i ebediye ilâmını alacaklarını yüzde doksan dokuz ihtimal ile kat'î haber veren, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsiz mu'cizeler bulunan yüz yirmi dört bin peygamberler¹ ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini keşif ile, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüz yirmi dört milyondan ziyade evliyalardan (kaddesallahü esrarahüm) ve o iki kısım

lundan çıkma, Allah'a karşı isyan etme.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hâkim: memleketi idare eden, hükümdar.

haps-i münferit: ehl-i dalâlet için ölüm ve kabir.

haram: İslâmiyetçe yasaklanan işler.

hazine: zengin ve değerli kaynak.

hüsn-i hatime: iman ile ahirete gitmek, Kelime-i Şahadet söyleyerek ölmek.

idam-ı ebedî: dirilmemek üzere yok oluş, ahiret inancı olmadığı için ölümü ebedî yokluğa gitmek olarak görme.

ihsan-ı şahane: padişahın ihsanı, padişahın lütfu, padişahın ikramı, padişahın hediyesi.

ihtimal: olabirlik.

ilâm: belge, bildiri.

itikat: kesin inanma, iman.

kaddesallahü esrarahüm: sırları, hakikatleri muazzaz ve müşerref olsun.

kat'i: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.

keşif: Allah tarafından ilham edilme, kalp gözüyle görme.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

mukadderat-ı nev-i beşer: insanlığın mukadderatı, insanlığın önceden takdir edilmiş başına gelecekler.

müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.

nişane-i tasdik: doğruluğunu, kabul edililiğini gösteren âlâmet, belirti.

peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebî.

sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.

şekavet-i ebediye: ebedî, sonsuz sıkıntı ve işkence, bitmeyen azap.

taat: itaat etme, boyun eğme, emre uyma.

tasdik: bir şeyin veya kimsenin doğruluğuna kesin olarak hükmetme.

temsil: misal getirme, özellikle öğüt alınış diye mesel anlatma.

tevbe: işlenmiş günaha tan pişmanlık duyup bir daha işlemek üzere söz verme.

ziyade: çok, fazla,

1. Müsned, 5:178, 179, 246; Zâdü'l-Meâd, 1:43-44.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

beka-i ruh: ruhun ebedliği, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü.

bilittifak: ittifakla, beraberce, el birliğiyle.

daimî: sürekli, devamlı.

darağacı: idama mahkûm olanların asıldıkları sehpa, dâr.

dua: Allah'a yalvarma, niyaz.

ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.

ecel: her canlının Allah tarafından takdir edilen ölüm

vakti.

ehl-i iman: inananlar, iman sahipleri.

evliya: velîler, Allah dostları.

evrat: virtler, okunması âdet olan dinî dualar.

ferman: emir, buyruk.

fisk: hak yoldan veya hak yo-

meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat'î bürhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle —fıkren ve mantiken— yakinî bir surette ispat ederek tasdik edip imza basan milyarlar geçen geçen muhakkikler, (HAŞİYE) müçtehitler ve siddikînler, bilicma mütevatiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-i azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakimde gitmeyenler, yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve bir tek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun, hadsiz muhbirlerin kat'î ihbarlarıyla en kısa ve kolayı ve yüzde yüz Cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp, en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz Cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyar ettiği hâlde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle, yüzde bir tek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısas yolu bırakıp, menfaatsiz —yalnız zararsız olduğu için— uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez. Sineklerle uğraşiyor,

HAŞİYE: O muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannit feylesofları ve mütemerrid zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

aklen: akıl ile, akıl yolu ile, akıl gereğince.
âli: yüce, yüksek, ulu.
bedbaht: bahtsız, tâlî'siz, zavallı.
beşer: insanlık.
bilicma: icma ile, birden, ittifakla, fikir birliğiyle.
bürhan: delil, ispat, hüccet.
cemaat-i azîme: büyük ve kalabalık cemaat, topluluk.
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ıztırap.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
divane: deli, akli başında olmayan, budala, alık.
ehemmiyet: önem, değer, kıymet.
ejderha: korkunç ve hayalî bir hayvan.
fıkren: fikir ile, düşünerek, zihnen.
haşîye: dipnot.
heyet: bir topluluğu meydana getiren kişilerin bütünü, komite.
hüccet: delil.
ihbar: haber verme, bildirme, anlatma, duyurma.
ihtiyar: seçme, tercih etme.
ispat: doğruyu delillerle gösterme.
kamer: ay.
kudsî: mukaddes, yüce.
kumandan: komutan.
menfaat: fayda.
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
muhakkik: tahkik eden, gerçeği araştırıp bulan, bir şeyin iç yüzü-

nü inceleyerek vakıf olan.

muhbir: haber veren, haberci.

musallat: çok rahatsızlık veren, aşırı derecede satılan.

müçtehit: ayet ve hadislerden şer'î hükümler çıkarabilen, gerekli bütün ehillik şartlarına sahip olan, geniş ve derin bilgili din âlimi.

mütevatiren: yalan üzerinde birleşmeleri aklen mümkün

olmayan bir topluluğun naklettiği haber tarzında, tevatür yoluyla.

nazar: bakış, dikkat.

nev-i insan: insan türü, insanlığı.

saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.

siddikîn: siddıklar, doğru sözlü olanlar, samimiyetle iman etmiş olan ve bunun gereği-ne tam olarak uyanlar.

sırat-ı müstakim: hak yol, Allah'ın gösterdiği hidayet yolu.

suret: biçim, tarz, görünüş.

şekavet-i daime: sürekli bedbahtlık, sonsuz sıkıntı.

taife-i ehl-i hakikat: hakikat yolunda olanlar, gerçek yolunda olanlar grubu.

vaziyet: durum.

yakinî: şüphe edilemeyecek derecede kesin bir şekilde.

yalnız onlara ehemmiyet verir derecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-i hâl budur; biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir iki saat sefahat lezzetleriyle, bu musibet, bizi on beş ve beş ve on ve iki üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir iki saat müddet-i hapsi bir iki gün ibadete ve iki üç sene cezamızı —mübarek kafilenin hediyeleriyle— yirmi otuz sene bâkî bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene Cehennem hapsinden affımıza vesile edip, fânî dünyamızın ağlamasına mukabil, bâkî hayatımızı güldürerek, bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip, vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürleri ve müdebbirleri dahi, canı ve eşkıya ve serseri ve katil ve sefahatçi ve vatana muzır zannettikleri adamları bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve müftehirâne Allah'a şükretsinsinler.

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
canî: acımasız, gaddar.
emniyet: emniyet, güvenlik, korkusuzluk.
eşkıya: dağ hırsızları, haydutlar, yol kesiciler.
fânî: ölümlü, geçici.
hakikat-i hâl: durumun gerçek yönü, işin aslı.
ibadet: Allah'ın emrettiklerini yerine getirme, Allah'a karşı

kulluk vazifesini yapma.
inat: bir konuda ısrarlı olma, sözünde ayak direme.
insaniyet: insanlık mahiyeti.
intikam: öc alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemede bulunma.
kafile: birlikte yolculuk eden topluluk; zümre, fırka.

katil: katleden, öldüren.
madem: ...den dolayı, böyle ise.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mukabil: karşılık.
musibet: felâket, belâ.
muzır: zararlı, zarar veren.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
müddet-i hapis: hapis süresi.
müdebbir: tedbir alan, ted-

birli, her şeyi önceden düşünen.
müftehirâne: iftiharla, iftihar ederek, övünerek, gururlu bir şekilde.
rağmına: ona rağmen, inadına, zıddına.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duygusu.
talebe: talep eden, öğrenci.
terbiye: eğitim; iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme.
terbiyehane: terbiye yeri.
vesile: aracı, vasıta.
zindan: hapishane.

* Meyvenin Üçüncü Me-
selesi, Denizli'de 1943-
44'te Türkçe olarak telif
edilmiştir.

Üçüncü Mesele

GENÇLİK REHBERİ’nde izahı bulunan ibretli bir hâdi-
senin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden, manevî bir sinema ile, elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden, sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat’î müşahede ettim, onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığını işittiler. Geldiler, sordular; ben dedim: “Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz.”

Evet, gördüğüm hakikattir, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün ahiri kıştır; öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hâl-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefahatin elli altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayrimeşru keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

ahir: son.

azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.

berzah: ruhların kıyamete kadar bekleyeceği, dünya ile ahiret arasındaki yer.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimse-ler.

ehl-i sefahat: sefihler, nefsi zevk ve lezzetleri çok masraf yapanlar.

evvel: önce.

gayrimeşru: meşru olmayan, di-
ne aykırı, kanunsuz.

güz: sonbahar.

hâdisat: hâdiseler, olaylar.

hâdis: olay.

hakikat: gerçek, hayalî olma-
yan, görülen, mevcut olan, bir
şeyin aslı ve esası.

hâl-i hazır: şimdiki durum.

hülâsa: bir şeyin özü, esası,
özeti.

ibret: bir olaydan, kötü bir
durumdan ders alma, ders çı-
karma.

iffet: namus, ırz.

istikbal: gelecek zaman.

izah: açıkça ortaya koyma,
bir konuyu ayrıntılarıyla, ek-
siksiz anlatma.

kabir: mezar.

Kat’î: kesin, şüpheye ve te-
reddüde mahal bırakmayan.

manevî: manaya ait, maddî
olmayan.

mektep: eski dönemde ilk ve
orta tahsilin yapıldığı eğitim
kurumu.

mesele: önemli konu.

muhafaza: koruma.

müşahade: bir şeyi gözle gör-
me, seyretme.

nazar: bakış, dikkat.

nefret: bir şeyden veya kim-
seden iğrenme, tikslenme, ik-
rah.

raks: oynama, dans etme.

teellüm: elemleme, tasalan-
ma, dertlenme, üzüntü duy-
ma.

vaziyet: durum.

Ben, o Eskişehir Hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahat ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı mane-vî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

“Biz hayatın her bir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz; bize karışma.”

Ben de cevaben dedim:

“Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefahate atılıyorsun, kat’iyen bil ki, senin dalâletin hükmüyle, bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise kalbine, o hadsiz firaklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlelerinden gelen elemeler, senin şimdiki sarhoşça pek kısa bir zamandaki cüz’î lezzetini imha ettiği gibi; gelecek istikbal zamanı dahi, itikatsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hâzıra uğrayan bîçarelerin başları ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elim endişeler yağıdıyor. Senin sefihâne cüz’î lezzetini zirüzeber eder.

Eğer dalâleti ve sefahati bırakıp iman-ı tahkikî ve istikamet dairesine girsen, iman nuruyla göreceksin ki: O geçmiş zaman-ı mazi madum ve her şeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nuranî bir âlem ve bâkî ruhların istikbaldeki saadet

âlem: dünya, cihan.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
hüküm: hâkimiyet, hâkim olma.
inkılâp: bir hâlden başka bir

hale geçme, değişme, dönüşme.
insî: insan cinsinden.
istikbal: gelecek zaman.
kat’iyen: kat’î olarak, kesin olarak, kesinlikle.
madem: ... -den dolayı, böyle ise.
madum: yok olan, mevcut olmayan, bulunmayan.
meşgul: bir işle uğraşan, iş görmekte olan kimse.

mevcut: var olan, bulunan, olan.
mezaristan: mezarlık.
nuranî: nurlu, ıdıklı, parlak, münevver.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet: mutluluk.
sefahat: zevk, eğlence ve yasadık şeylere düşkünlük, sefihlik.

şahs-ı manevî: manevî şahıs; belli bir şahıs olmayıp, kendisine bir şahıs gibi muamele edilen şirket, cemaat, cemiyet gibi ortaklıklar; belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen manevî şahıs.
şeytan: zeki, kurnaz olan, bu zekiliğini kötülük yapmakta kullanan kimse.
terviç: revaç verme, kıymet ve değerini arttırma.
zaman-ı mazi: geçmiş zaman.

bahis: konu.

beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.

ciddî: gerçek olarak, hakikaten.

ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.

elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ıztırap.

evlât: vevletler, çocuklar.

ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

firak: ayrılık, hicran.

gayet: son derece.

hakikat-i iman: iman hakikati.

hakikî: gerçek.

Hakim-i Lokman: Kur'an'da adı geçen, peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zat. Hz. Lokman (a.s.), Hz. Davud'a (a.s.) yetmişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yâd edilmiştir. Hekim olduğu hususunda âlimler ittifak etmektedirler.

haşiye: dipnot.

haysiyet: şeref, onur, itibar.

Hazret-i Hızır: ikinci tabaka-i hayyat mertebesinde yaşayan ve Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen meşhur peygamber.

ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.

intizar: bekleme, gözleme.

kerem: cömertlik, lütuf, ihsan, bağış.

kuvvet: güç, kudret.

macun: hamur kıvamına getirilmiş ilâç.

mahbup: sevgili, sevilen, muhabbet edilen.

mahvolma: yok olma, ortadan kalkma, batma.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

mazi: geçmiş zaman.

saraylarına girmelerine bir intizar salonu görünmesi hay-siyetiyle, değil elem, belki imanın kuvvetine göre Cen-netin bir nevi manevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi; gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gözüyle görünür ki, saadet-i ebediye sarayların-da hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve ya-zı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahman-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-İkram'ın ziyafetleri kurulmuş ve ih-sanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var, diye iman sinemasıyla müşahede ettiğinden, derecesine göre bâkî âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. Demek, hakikî ve elemsiz lezzet yalnız imanda ve iman ile olabilir.

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler fayda ve netice-lerinden yalnız bir tek fayda ve lezzetini; bu mezkûr bah-simiz münasebetiyle, Gençlik Rehberi'nde bir haşiye ola-rak yazılan bir temsille beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ, senin gayet sevdiğin bir tek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve me'yusâne elim ebedî firakını düşü-nürken, birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi; o sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor, anlarsın.

İşte o çocuk gibi, sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbup insanlar, o mazi mezaristanın-da, senin nazarında, çürüyüp mahvolmak üzere iken, birden hakikat-i iman, Hakîm-i Lokman gibi o büyük

meselâ: örneğin.

me'yusâne: ümitsizce, ümit-sizlikle, ümitsiz bir şekilde.

mezkûr: zikredilen, adı ge-çen, anılan.

münasebet: ilişki, alâka.

müşahede: bir şeyi gözle gör-me, seyretme.

nazar: bakış, dikkat.

nevi: çeşit, tür.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

Rahman-ı Rahim-i Zülcelâl'i

Ve'l-ikram: sonsuz ikram, haşmet, şefkat, merhamet sahibi olan ve bütün varlıklar-ın rızkını veren; Allah.

rahmet: şefkat etmek, mer-hamet etmek, esirgemek.

saadet-i ebediye: sonu ol-mayan, sonsuz mutluluk.

sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.

sevkiyat: sevk işi, gönderme işi.

temsîl: misal getirme, özellik-le öğüt alınsın diye mesel an-latma.

tiryak: panzehir olarak kulla-nılan, zehirlenme veya hasta-lıklardan şifa bulmaya vesile olan ilâç.

vahşetgâh: yalnızlık yeri, kor-ku veren yer, ıssız yeri.

ziyafet: ikram için verilen ye-mek, yemekli davet, şölen.

idamhane tevehhüm edilen mezaristana kalp penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölümler dirildiler. Ve, “Biz ölmemiştir ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz” lisan-ı hâl ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahları, iman, bu dünyada dahi vermesiyle ispat eder ki, “İman hakikati öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir Cennet-i hususiye ondan çıkar, o çekirdeğin Şecere-i Tuba’sı olur” dedim.

O muannit döndü, dedi:

“Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahat ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız.”

Cevaben dedim:

“Hayvan gibi olamazsın. Çünkü, hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemeler ve teessüfler alır ve ne de gelecekte endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır, rahatla yaşar, yatar, Hâlik’ına şükreder. Hatta, kesilmek için yatırılan bir hayvan, bir şey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister. Fakat, o his dahi gider; o elemenden de kurtulur. Demek, en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

“Fakat, ey insan! Senin mazi ve müstakbelin akıl cihtiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gayptan hayvana gelen istirahatı tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elim firaklar ve gelecekte gelen

Cennet -i hususiye: hususî, özel Cennet; Cennet içinde Cennet.

cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.

cihet: yön, sebep, vesile.

gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.

gayp: his ve aklın ötesinde kalan, insan tarafından kavranamayan.

hakikat: gerçek, esas.

Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

hususan: bilhassa, özellikle.

idamhane: yok etme yeri, imha yeri.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

istirahat: dinlenme, rahatlatma.

lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyin durumu ve görünüşü ile bir

mana ifade etmesi.

mahrum: bir şeye sahip olmayan, yoksun.

masum: saf, temiz.

muannit: inatçı, ayak direyen.

müstakbel: gelecek zaman.

setretmek: örtmek, kapatmak, gizlemek.

setr-i gayp: gayp perdesi, gizlilik perdesi; başa gelecek şeylerin bilinmemesi.

şecere-i Tuba: Cennetteki Tuba ağacı.

şefkat-i İlâhiye: Cenab-ı Hakkın merhameti ve şefkati.

şükür: nimet ve iyiliğin sahibini tanıma ve ona karşı minnet duyma.

tecessüm: cisimleşme, cisim hâline gelme.

teessüf: üzümler, eseflenme, bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.

tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma; gerçekte var olmayı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.

korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir, lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol kurtul; veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle, yüz derece hayvandan ziyade bu fânî dünyada dahi safî lezzetleri kazan" diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrit şahıs döndü, dedi:

"Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim:

"Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar, bir peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmesede, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmesede, kemalâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat, bir Müslüman, en ahir ve en büyük ve dini ve daveti umumî olan Ahir Zaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâmı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir peygamberi, hatta Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberleri ve Allah'ı ve kemalâtı onunla bilmiş. Onlar, onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar; ve hiçbir Müslüman, hakikî Yahudî veya Mecusî veya Nasranî olmaz, belki dinsiz olur. Seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir hâlete girer."

İspat ettim; o muannit ve mütemerrit şahsın daha tutacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, Cehenneme gitti.

ahir zaman: dünyanın son zamanı ve son devresi, dünya hayatının kıyamete yakın son devresi.

ahir: son.

aleyhissalâtü vesselâm: 'salât ve selâm onun üzerine olsun' anlamında Hz. Muhammed'e dua.

davet: çağrı.

ecnebi: yabancı, başka milletten olan.

fânî: ölümlü, geçici.

hakiki: gerçek.

hâlet: hâl, durum.

ilzam: susturma, cevap veremez hâle getirme.

inkâr: reddetme, inanmama, kabul ve tasdik etmeme.

İslâmiyet: Müslümanlık, semavî dinlerin sonuncusu.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

kemalât: faziletler, kemaller, olgunluklar, mükemmellikler.

Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.

madem: ...den dolayı, böyle ise.

Mecusî: ateşe tapan, Zerdüştinini benimseyen, bu dinle ilgili olan, Zerdüşti.

medar: sebep, vesile.

muannit: inatçı, ayak direyen.

muzır: zararlı, zarar veren.

Müslüman: İslâm dinine bağlı, dindar, mütebedeyyin.

mütemerrit: temerrüt eden, inatçı, kötü fiilinde inatlaşan.

Nasranî: İsevi, Hristiyan.

peygamber: Allah tarafından haber getirerek ilâhî emir ve yasakları insanlara tebliğ eden elçi, nebi.

safî: saf olan, katışıksız, duru.

seciye: iyi huy, karakter.

şahıs: kişi, kimse, fert.

umumî: herkese ait, genel.

Yahudî: Hz. Yakup'un oğlu Yahuda'ya mensup olanlar, İsrailoğulları.

ziyade: çok, fazla.

İşte ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur; ve bu hakikati Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi ispat etmiş ki, yirmi senedir mütemerritlerin inatlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem ahiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takip edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip, bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mal-i salih ile, hapishane müdür ve alâkadarları canî ve katillerin başlarında zebanî gibi azap memurları değil, belki medrese-i Yusufiyede Cennete adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstat ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
a'mal-i salih: salih ameller, Allah'ın rızasına uygun yapılmış iyi ve hayırlı işler.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
canî: cinayet işlemiş kimse, acımasız, gaddar.

farz: kesin yapılması gerekli olan; İslâmiyette kesin olarak yapılması gereken emir.
hakikat: gerçek, esas.
huy: yaratılıştan olan karakter, mizaç.
hülya: hayal.
iman: inanma, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikamet: inanç, düşünce ve niyetle, tutum ve davranışta

Allah'ın rızasına uygun dürrüstlük.
istikbal: gelecek.
kat'î: kesin, şüpheye ve tereddüde mahal bırakmayan.
katil: adam öldüren, insan öldüren kimse, canî.
kaza: vakit çıktıktan sonra namazın kılınması veya zamanında yapılmayan ibadetlerin yerine getirilmesi.
madem: ... -den dolayı, böyle

ise.

Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapiste kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'ân'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapishane.

menfaat: fayda.

mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.

müstakim: doğru.

nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.

rehber: yol gösteren, kılavuz.

selâmet: salımlık, eminlik; sıkıntı, korku ve endişeden uzak olma.

sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.

şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.

terbiye: eğitim; iyi ahlâk, saygı ve edep öğrenme.

üstat: bir ilim ve sanatta üstün olan kimse, öğretmen.

vazife: görev.

zebani: Cehennemlikleri Cehenneme atmakla vazifeli melekler.

* Meyvenin Dördüncü Meselesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Dördüncü Mesele

PİNE Gençlik Rehberi'nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından سوال edildi ki: “Küre-i arzı hercümerce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-i Umumiden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) **(HAŞİYE)** hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun? Hâlbuki bir kısım müte-deyyin ve âlim insanlar, cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?” dediler.

Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır; lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedahil daireler gibi, her insanın kalp ve mide dairesinden ve ceset ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zihayat ve dünya dairesine kadar birbiri içinde daireler var. Her bir dairede, her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimî vazife var; ve en büyük dairede, en küçük ve muvakkat, ara sıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile, küçüklük ve

HAŞİYE: Parantez içindeki not 1946 senesine aittir.

âlim: çok okumuş, bilen, bilgili, bilgin.

cemaat: bir imama uyup namaz kılan Müslümanlar topluluğu.

ceset: vücut, beden.

cevaben: cevap olarak, karşılık şeklinde.

daimî: sürekli, devamlı.

dehşetli: ürkütücü, korkunç.

ehemmiyetli: önemli.

hâdise: olay.

Harb-i Umumî: genel harp, umumî savaş; 1914-1918 yıl-

ları arasında cereyan eden Birinci Dünya Savaşı.

haşiye: dipnot.

hercümerç: karmakarışık olma, alt üst olma.

izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.

küre-i arz: yer küre, dünya.

meşale: önemli konu.

mukadderat: Allah tarafından ezelde takdir olunmuş şeyler, ileride meydana gelecek hâller ve olaylar, alın ya-

zısı.

muvaakkat: geçici.

mütedâhil: tedahül eden, birbiri içine geçen.

mütedeyyin: dinin emirlerini eksiksiz yerine getiren, din-dar, dine bağlı.

nev-i beşer: insanoglu, insanlar.

nevi: çeşit, tür.

sermaye: varlık, servet.

sual: soru.

vazife: görev.

zihayat: hayat sahibi.

büyüklik makusen mütenasip vazifeler bulunabilir. Fakat, büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle, küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırp, lüzumsuz, malâyani ve afakî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder, o kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazen bu harp boğuşmalarını merak ile takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur, onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevap ise:

Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i amme davasından daha ehemmiyetli bir dava, herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dava açılmış ki, her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve akli da varsa, o tek davayı kazanmak için, bilâterreddüt sarf edecek. İşte o dava ise, yüz bin meşahir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızları ve mürşitlerinin müttefikan, kâinat Sahibinin ve Mutasarrıfının binler vaat ve ahitlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: Herkesin —iman mukabilinde— bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâkî ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek davası başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse, kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o davasını kaybediyor. Hatta bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde, kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş;

afakî: havaî, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz.
ahit: yemin, and.
asr: yüzyıl, asır.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
bilâterreddüt: tereddütsüz.
bilhassa: özellikle.
cazibedar: çekici, cazibeli.
cihet: yön, sebep, vesile.
dava: takip edilen fikir, iddia.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i keşif: bazı sırları, bilinmeyen hakikatleri, Cenab-ı

Hakkın lütuf ve ihsanı ile bilenen vefiler.
ehl-i tahkik: gerçeği araştıranlar, gerçeğin peşinden gidenler.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hâkimiyet-i amme: umuma hâkim olma, genel hâkimiyet.
harp: savaş, cenk, devletler arasında meydana gelen kanlı ve silâhlı kavga.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
istinaden: istinat ederek, da-

yanarak, güvenerek, delil kabul ederek.
kâinat: yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kalben: kalp ile, kalpten.
kasır: saray, köşk.
kiyas: karşılaştırma, oranlama.
kıymet: değer.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
maddiyyunluk: maddiyyunların mesleği, maddecilik; her

şeyi madde ile değerlendiren, sadece maddeye istinat eden, ruhaniyatı ve maneviyatı inkâr edenlerin mesleği, materyalistlik.
makusen: aksine, ters olarak, zıddına olarak.
malâyani: manasız, faydasız, boş (sey).
meşahir-i insaniye: insanların meşhurları.
mukabil: karşılık.
mutasarrıf: tasarruf eden, tasarruf sahibi olan, her şeyin sahibi olan, malik.
mülk: sahip olunan, üzerinde tasarruf hakkı bulunan her şey.
mürşit: irşat eden, doğru yolu gösteren, rehber, kılavuz.
müşahede: bir şeyi gözle görme, seyretme.
mütenasip: orantılı, nispetli.
müttefikan: ittifak ederek, hep beraber, birlikte.
müzeyyen: ziynetlendirilmiş, süslü.
sarf: harcama.
sekerat: ölmek üzere olan bir kişinin kendinden geçmesi.
sermaye-i hayat: hayat sermayesi.
şerik: ortak.
taraftar: taraflı, birinin veya bir grubun tarafını tutan, bir tarafı destekleyen.
taun: veba.
vaat: Allah'ın kullanna muhakkak gerçekleştireceğini bildirdiği ahiret hayatında, amellerinin karşılığı ve Allah'ın lütfu olarak verilecek mükâfat, ahiret mükâfatı.
vazife: görev.
vefiyat: ölümler, vefatlar.
vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.
zemin: yer.
zulüm: haksızlık.

ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte, o davayı kazandıracak olan hizmetleri ve yüzde doksanına o davayı kaybettirmeyen harika bir dava vekili o işte çalıştıran vazifeleri bırakıp, ebedî dünyada kalacak gibi afakî malâyaniyat ile işgal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden, biz Risale-i Nur Şakirtleri, her birimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da, ancak bu vazifeye sarf etmek lâzımdır, diye kanaatimiz var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski kardeşlerim gibi, Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şakirtleri şahit göstererek derim ve ispat ederim ve ispat etmişim ki: O büyük davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o davanın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan iman-ı tahkikiyi eline veren ve Kur'ân-ı Hakîm'in mu'cize-i maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dava vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu on sekiz senedir, benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hükümetin bazı erkânlarını işgal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahi hapislere, zindanlara soktukları hâlde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında, yüz otuz parça cihazatından ancak iki üç parçasına ilişebilmişler. Demek, avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

afakî: havai, gereksiz, lüzumsuz ve değersiz.

aleyh: karşı, karşıt.

berat: nişan, rütbe ve imtiyaz için verilen belge, kurtuluş belgesi.

cihazat: cihazlar, kendilerine ihtiyaç duyulan maddî manevî aletler.

desise: hile, oyun, aldatmaca.

ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.

erkân: reisler, ileri gelenler.

gaddarâne: zalimce, gaddarca, merhametsizce, haincesine.

gayet: son derece.

harika: olağanüstü.

hasiye: dipnot.

iğfal: yanıltma, gaffete düşürerek kandırma, aldatma.

iman-ı tahkiki: tahkiki iman, imana dair bütün meseleleri inceleyip delil ve bürhan ile inanma.

imha: ortadan kaldırma, mahvetme.

ispat: doğruyu delillerle gösterme.

işgal: bir iş işleme, bir işle uğraşmak, bir iş üzerinde çalışma, meşgul olma.

kal'a: büyük hisar.

kanaat: inanma, görüş, fikir.

Kur'ân-ı Hakîm: her ayet ve suresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân.

maddiyyun: maddenin ezelî ve ebedî olduğuna, sonradan yaratılmamış bulunduğuna inananlar, maddeye bağlı kalanlar, maddeciler, materyalistler.

malâyaniyat: faydasız, boş şeyler veya sözler.

mu'cize-i maneviye: tesiri manevî olan mu'cize.

musibet: felâket, belâ.

neş'et: meydana gelme, oluşma, çıkma.

saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.

sarf: harcama.

senet: dayanılacak ve güvenilecek şey, kuvvetli delil olabilecek söz.

şakirt: talebe, öğrenci.

vazife: görev.

vekil: başkasının yerine ve adına hareket eden, konuşan.

vesika: inanılacak, dayanılacak, güvenilecek sağlam delil, hüccet, belge.

zindan: hapisane.

zındık: Allah'a ve ahirete inananmayan, Allah'ı inkâr eden, imansız, münkir.

ziyade: çok, fazla.

Hem, korkmayınız! Risale-i Nur yasak olmaz. Hükûmet-i cumhuriyenin mebusları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri, iki üçü müstesna olarak, serbest geziyorlardı. İnşaaallah, bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için, bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları mahpuslara ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

bahtiyar: bahtlı, tâli'li, mes'ut, mutlu.

Hükûmet-i Cumhuriye: cumhuriyet hükûmeti; cumhuriyet idaresi.

inşaaallah: 'Allah izin verirse' manasında kullanılan bir dua.

ıslahhane: ıslah evi, suçlu ço-

cukları ıslah ve eğitime ve gerekirse cezalandırma maksadıyla çalışan kurum.

mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.

mebus: halk tarafından seçilerek meclise gönderilen, milletvekili.

mühim: önemli, ehemmiyetli.

müstesna: kaide dışı, kural dışı.

tevzi: dağıtma, herkese payını verme.

* Meyvenin Sekizinci Meslesi, Denizli'de 1943-44'te Türkçe olarak telif edilmiştir.

Sekizinci Meselenin Hülâsası

VEDİNCİDE haşri çok makamattan soracaktık; fakat, Hâlık'ımızın isimleri ile verdiği cevap o derece kuvvetli yakın ve kanaat verdi ki, daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından, orada kısa kestik. Şimdi, bu Meselede, ahiret imanının hem ahiretin saadetine, hem dünyaya saadetine dair temin ettiği faydalar ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan'ın izahatı daha hiçbir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç dört tane-sini beyan ederiz.

• **Birincisi:** *İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadardır olduğu misillü, dünya ile alâkardır; ve akaribiyle münasebettar olduğu gibi, nev-i beşer ile de ciddi ve fitrî münasebettardır; ve dünyada muvakkat bekasını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedide bekasını aşk derecesinde arzuluyor; ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalp ve ruh ve*

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
akarip: akrabalar, yakınlar.
alâkadardır: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
aşk: şiddetli sevgi, sevdâ, gönül verme.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
ciddi: gerçek olarak, hakikaten.
cihet: yön.
dair: alâkalı, ilgili.
dâr-ı ebedi: sonsuz diyâr, sonu olmayan âlem, ahiret.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
faide: fayda.
fitrî: tabîi, yaratılıştaki, doğuştan olan.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hane: ev, mesken, dünya.
haşri: kıyametten sonra bütün insanların bir yere toplanmaları, Allah'ın ölüleri diriltip mahşere çıkarması.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hayvanat: hayvanlar.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
iman: inanma, itikat.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
izahat: izahlar, açıklamalar.
kanaat: inanma, görüş, fikir.
Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan:

açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan âciz bırakan Kur'ân-ı Kerim.
makamat: makamlar.
mesale: önemli konu.
misillü: gibi, benzeri.
muhalif: zıt, karşıt.
muvakkat: geçici.
münasebettar: ilgili, alâkalı, bir şeye uygun ve yakın olan.
nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.
Risale-i Nur: Nur Risalesi, Be-diüzzaman Said Nursi'nin

eserlerinin adı.
saadet: mutluluk.
saadet-i dünyeviyeye: dünya ile ilgili saadet, dünya hayatındaki mutluluk, dünya saadeti.
saadet-i uhreviyeye: ahiretle ilgili saadet, ahiretteki mutluluk.
sair: diğer, başka, öteki.
temin: sağlama.
yakin: kesin bilme, şüpheden sıynılarak son derece doğru ve kuvvetli bilme.

insaniyet mideleri için tedarik etmeye fıtraten mecburdur, çabılıyor; ve öyle arzuları ve matlâpları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hatta “Onuncu Söz”de işaret edildiği gibi, bir zaman —küçüklüğümde— hayalimden sordum: “Sana bir milyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa, bâkî, fakat adî ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?” dedim. Bak-tım, ikincisini arzulayıp birincisinden “Ah!” çekti, “Cehennem de olsa beka isterim” dedi.

İşte, madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor; elbette gayet cami mahiyet-i insaniye, ebediyetle fıtraten alâkadardır.

İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu hâlde, sermayesi bir cüz’î cüz-i ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, ahirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir merci ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu, öyle bir meyve ve faydadır ki, onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse yine ucuzdur.

• **İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faydası:** “Üçüncü Mesele”de izah edilen ve Gençlik Rehberi’nde bir haşiye bulunan çok ehemmiyetli bir neticedir.

adem: yokluk.
adî: bayağı, aşağı, değersiz.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
arzu: bir şey karşı duyulan istek, heves.
bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.
beka: bâkîlik, ebedîlik, sonsuzluk.
camî: cem eden, toplayan,

içine alan.
cüz-i ihtiyarî: Cenab-ı Hak tarafından insana verilen arzu serbestliği; dilediği gibi hareket edebilme kuvveti; cüz’î irade.
cüz’î: küçük, az.
ebedî: sonu olmayan, daimî, sürekli.
ebediyet: sonsuzluk.
ehemmiyetli: önemli.
emel: şiddet arzu, ümit.
faide: fayda.
fakr-ı mutlak: sonsuz fakirlik,

tam muhtaçlık, mutlak çaresizlik, yoksulluk.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fıtraten: fitrî olarak, yaratılıştan, yaratılış itibarıyla.
gam: keder, üzüntü.
haşiye: dipnot.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat, özel yaşama biçimi.
hazine: zengin ve değerli kaynak.

hizmetkâr: hizmet yapan kimse, hizmetçi.
iman: inanma, itikat.
insaniyet: insanlık, bütün insanlar.
izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
kâfi: yeter, kâfi gelir.
kuvve-i hayaliye: hayal duygusu, hayal gücü.
madem: ... -den dolayı, böyle ise.
mahiyet-i insaniye: insanın esası, iç yüzü, vasfı, aslı, hakikati.
matlâp: arzu, istek.
meccur: zorunda kalma.
medar-ı istimdat: yardım isteme, medet umma sebebi.
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi.
medar-ı teselli: ferahlık sebebi, teselli kaynağı.
merci: dönülecek, sığınılacak yer.
mesele: önemli konu.
meşakkat: zahmet verici iş.
saadet: mutluluk.
saltanat: sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
sermaye: varlık, servet.
tatmin: doyurma, ihtiyacını karşılama.
tedarik: sağlama, temin etme, karşılama.
vâfi: yeterli, tam.
vücut: beden, varlık.

Evet, her insanın her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi, o idamhaneye girmek keyfiyetidir. Bir tek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir müfarakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip, Cehennem azabından beter bir elem —o düşünmek ucundan— görüldüğü vakit, ahirete iman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı. “Bak!” dedi. O imanla baktı, Cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhaniyeyi, o dostları ebedî ölüm-lerden ve çürümelerden kurtulup, mesrurâne, bir nuranî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı. Risale-i Nur’da, bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

• **Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faydası:** *İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise, yüksek seciyeleri ve cemiyetli istidatları ve külli ubudiyetleri ve geniş vücudî daireleri itibarıyladır. Hâlbuki, o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanların ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hazır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.*

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrılıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadâkate ve ihlâsa pek nadir muvaffak olabilir; o nispette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi, belki baş aşığı, akıl cihetiyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine

âlem: dünya, cihan.
azap: günahlara karşı ahirette çe-
 kilecek ceza.
beter: daha fena, daha kötü.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cemiyetli: bir çok şeyi bir arada
 bulunduran, pek çok özellikleri
 içine alan, kapsamlı.
cihet: yön, sebep, vesile.
elem: dert, üzüntü, maddî-mane-
 vî ızdırıp.
endişe: kaygı.
faide: fayda.
hamiyet: gayret.
hayat-ı şahsiye: şahsa ait hayat,
 özel yaşama biçimi.
hüccet: delil.
idam: yok olma.
idamhane: yok etme yeri, imha
 yeri.
ihlâs: samimiyet, dürüstlük, doğ-
 ruluk.
iktifaen: yeterli görerek.
insaniyet: insanlık mahiyeti, in-
 san olma hâli, insana yakışır dav-
 ranış.
istidat: kabiliyet, yetenek.
itibar: değer.
izah: açıkça ortaya koyma, bir
 konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz an-
 latma.
kemalât: faziletler, kemaller, ol-
 gunluklar, mükemmellikler.
keyfiyet: bir şeyin nasıl olduğu,
 hâl, durum, iç yüz.
külli: umumî, genel.
lezzet-i ruhaniye: ruhanî lezzet
 ve zevk, cismanî olmayan lezzet.

madum: yok olan, mevcut ol-
 mayan, bulunmayan.
meselâ: örneğin.
mesrurâne: sevinçli bir şekil-
 de, sevinerek, memnun ola-
 rak.
mezaristan: mezarlık.
mikyas: nispet, derece, ölçü.
muhabbet: sevgi, sevmek.
muvaffak: beceren, neticeye
 varan, sonuç alan.
müfarakat: uzaklaşma, ayrı-
 lık.
müşahade: bir şeyi gözle gör-

me, seyretme.
nadir: seyrek, az, ender bul-
 nan.
nispet: oran, değer.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak,
 münevver.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın
 temeli ve sebebi olan manevî
 varlık.
rütbe: sıra, derece, mertebe,
 paye.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
sair: diğer, başka, öteki.
seciye: iyi huy, karakter.

tefevvuk: üstün olma, üstün-
 lük.
tevehhüm: vehimlenme, ku-
 runtuya kapılma; gerçekte
 var olmayana var kabul etme,
 yok olanı var zannetmekle
 ümitsizliğe ve korkuya düş-
 me.
ubudiyet: kulluk.
ulvî: yüksek, yüce.
vaziyet: durum.
vücudî: varlıkla ilgili, varlığa
 dair.
zîhayat: hayat sahibi.

düşeceği sırada, ahirete iman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki ezel- den ebede kadar bir daire-i vücut gösterir. Babasını dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını Cennette dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuttaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve men- faatlerine alet etmez. Ciddî sadâkate ve samimî ihlâsa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri o nispette, dere- cesine göre yükselmeye başlar, insaniyeti teâlî eder. Ha- yat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehap ve bahtiyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbup ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetler- le izahına iktifaen kısa kesildi.

• **Dördüncü bir faydası** ki, insanın hayat-ı içtimaiye- sine bakıyor. Risale-i Nur'dan “Dokuzuncu Şua”da be- yan edilen o neticenin bir hülâsası şudur:

Nev-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, ahiret imanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidatlarını taşıyabilirler. Yoksa, elim endişeler içinde kendini uyut- turmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla hay- laz bir hayatla yaşayacak. Çünkü, her vakit, etrafında onun gibi çocukların ölmesiyle, onun nazik dimağında

abd: kul.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen de- vam edecek olan ikinci hayat.
âlem-i ervah: ruhlar âlemi.
bahtiyar: bahtlı, tâlî'li, mes'ut , mutlu.
beyan etmek: açıklamak, bil- dirmek, izah etmek.
ciddi: gerçek olarak, hakika- ten.
daire-i hayat: hayat dairesi.
daire-i vücut: varlık dairesi.
dâr-ı saadet: saadet, mutlu-

luk yeri, Cennet.
dimağ: akıl, suur.
ebed: sonsuzluk, daimîlik.
elim: şiddetli, çok dert ve ke- der veren.
ezel: başlangıcı olmayan geç- miş zaman, öncesizlik.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
haslet: güzel huy, iyi özellik.
hayat-ı içtimaiye: sosyal ha- yat, toplum hayatı.
haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere öm-

rünü geçiren.
haysiyet: şeref, onur, itibar.
hayvanat: hayvanlar.
hülâsa: bir şeyin özü, esası, özeti.
hürmet: riayet, ihtiram.
iman: inanma, itikat.
imdat: yardım.
kâinat: yaratılmış olan şeyle- rin tamamı, bütün âlemler, varlıklar.
kıymet: değer.
mahbup: sevgili, sevilen, mu- habbet edilen.

makbul: geçerli, muteber.
menfaat: fayda.
merhamet: acımak, şefkat gös- termek, korumak, esirgemek.
münasebet: ilişki, alâka.
müntehap: seçkin, güzide, müm- taz.
nazik: narin, ince.
nev-i insan: insan türü, insanoğ- lu.
peder: baba, ata.
refika-i hayat: hayat arkadaşı.
Sahib-i Kâinat: kâinatın sahibi olan Allah.
samimi: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, riyasız.
teâlî: yükselme, yücelme, çok yüce olma.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
uhuvvet: kardeşlik.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alet-i azap: azap, sıkıntı veren unsur; azap aleti.
arzu: bir şeye karşı duyulan istek, heves.
azap: eziyet, işkence.
bîçare: çaresiz, zavallı.
cür'etkâr: cesur, cesaretli, yiğit, delikanlı, atılğan, gözü pek.
dağdağa-i kalbî: kalbe ait sıkıntı, kalp sıkıntısı.
ebedi: sonu olmayan, daimî, sürekli.
endişe: kaygı.
evlât: veletler, çocuklar.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, feda eden.
galeyan: coşma, çalkalanma, azgınlık.
hevesat: hevesler.
hissiyat: hisler, duygular.
iman: inanma, itikat.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
insanîyet: insanlık, bütün insanlar.
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, iç açılması.
işkence: eziyet, azap, bir kimseye verilen maddî-manevî sıkıntı, zulüm.
lâyık: uygun, yakışır, münasip.

ve ileride uzun arzuları taşıyan zayıf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki, hayatı ve aklı, o bîçareye alet-i azap ve işkence edeceği zamanda, ahiret imanının dersiyile, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde bir sevinç ve genişlik hissederek, der: “Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve validem öldü, fakat rahmet-i İlâhiyeye gitti. Yine beni Cennette kucığına alıp sevecek. Ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim” diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar, yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı, teselliyi ancak ve ancak ahiret imanında bulabilirler. Yoksa, o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusâne bir zindan ve hayat işkenceli bir azap olurdu. Fakat ahiret imanı onlara der: “Merak etmeyiniz! Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek. Ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş; mükâfatlarını göreceklersiniz” diye, iman-ı ahiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki, her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.

Nev-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlûp, cür'etkâr akıllarını

mağlûp: boyun eğme, yenilme, yenilmiş olma.
merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgeme.
me'yus: ümitsiz, ye'se düşmüş, ümidi kesilmiş, kederli.
me'yusâne: ümitsizce, ümitsizlikle, ümitsiz bir şekilde.
muhafaza: koruma.
muhterem: saygı değer, hürmete lâyık, saygın.
mukavemet: karşı koyma, dayanma, direnme, saldırı ve

baskıyı yok etmek için çalışma, direniş.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başarıdan ötürü verilen sey, ödül.
nev-i insan: insan türü, insanlığı.
nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın sonsuz rahmeti, İlâhî rahmet.
rub: dörtte bir, çeyrek.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.

sefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tarz: biçim, şekil, suret.
teselli: avunma.
tesir: etki.
teşkil: oluşturma, şekillendirme.
valide: ana, anne.
vaveylâ-i ruhi: ruh çığılığı, ruhun vaveylâsı, ruhun feryadı.
zayi: elden çıkmış, zarar, ziyan.
zindan: hapishane.

her vakit başına almayan o gençler, ahiret imanını kaybetmeler ve Cehennem azabını tahattur etmezlerse, hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı, bir dakika lezzeti için, bir mes'ut hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı ahiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. "Gerçi hükûmet hafiyeleleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim; fakat, Cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâl'in melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başiboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım" diye, birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur'da bürhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem, nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı hastalar ve mazlumlardan ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar; eğer iman-ı ahiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurâne ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elim me'yusiyeti ve bir iki dakika veya bir iki saat keyif yüzünden beş on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir işkenceli azaba çevirir. Eğer

bürhan: delil, ispat, hüccet.
canavar: zararlı hayvan.
ehemmiyetli: önemli.
ehl-i namus: namusuna düşkün olup koruyanlar.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
gerçi: her ne kadar.
hafiye: saklı ve gizli şeyleri araştıran, casus.
hane: ev, mesken.
hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.
haysiyet: şeref, onur, itibar.

hükmüne: yerine, değerine.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihanet: hainlik, kötülük etme, arkadan vurma.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iktifaen: yeterli görerek.
imdat: yardım.
intikam: öç alma, kendisine, bulunduğu topluluğa veya benimsediği bir şeye karşı yapılan tecavüze, kötülüğe karşılık verme, misillemeye bulunma.
ırz: şan ve şeref, namus, iffet.

izah: açıkça ortaya koyma, bir konuyu ayrıntılarıyla, eksiksiz anlatma.
keder: kaygı, acı, hüzn.
mağrurâne: gururlu bir şekilde, kendini beğenerek.
mahpus: hapsedilmiş olan, mevkuf.
mahv: yok etme, ortadan kaldırma, batma.
mazlum: zulüm görmüş, haksızlığa uğramış.
melâike: melekler.

mesut: saadetli, bahtlı, mutlu.

me'yusiyet: ümitsizlik.

musibet: felaket, bela.

musibetzedede: musibet görmüş, felâkete uğramış, belâya, kazaya uğrayan.

namus: edep, hayâ, ahlâk, doğruluk gibi faziletlerin sonucu olan ve yüksek değer taşıyan haslet.

nev-i beşer: insanoglu, insanlar.

Padişah-ı Zülcelâl: celâl sahibi padişah; nihayetsiz büyüklüğe ve haşmete sahip bir hükümdar olan Allah (c.c.).

Risale-i Nur: Nur Risalesi, Bediüzzaman Said Nursî'nin eserlerinin adı.

saadet: mutluluk.

tahattur: hatırlama, hatıra getirme.

tecavüz: saldıрма, sataşma, başkasının hakkına dokunma.

vazifedar: vazifeli, vazifesi olan, iş gören.

zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

zulmen: zulümle, haksızlıkla, zulmederek.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
dehşetli: ürkütücü, korkunç.
derece-i iman: imanın derecesi.
efrat: fertler.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
elim: şiddetli, çok dert ve keder veren.
hadsiz: sınırsız, sonsuz.
hane: ev, mesken.
haric: bir şeyin dışı, dışarı, dışta kalan.
hiddet: öfke, kızgınlık.
hükmetme: hâkim olma, karar verme.
iman-ı ahiret: ahirete iman, inanma.
iman-ı bilahiret: ahirete iman.
imtihan: deneme, sınama; Allah'ın çeşitli şekillerde kullarını denemesi.
kasem: yemin, and, ahdetme.
kısmen: kısmi olarak, bazı yönünden.
kıymettar: kıymetli, değerli.
kuvvet: güç, kudret.
makam: yer, durak.
medrese: ders okutulan yer.
Medrese-i Yusufiye: Yusuf'un medresesi, Hz. Yusuf'un (a.s.) iftira, haksızlık ve zulüm ile hapis-te kalmasından kinaye olarak, iman ve Kur'an'a hizmetinden dolayı tevkif edilenlerin hapsedildiği yer manasında, hapisane.
metanet: metin olma, dayanıklılık, sağlamlık.
muhabbet: sevgi, sevmek.
mücahidâne: mücahitçe, cihad ederek, gayret göstererek.
münasebet: vesile, -dan dolayı.
neş'et: meydana gelme, oluşma,

ahirete iman imdatlarına yetişse, birden, onlar nefes alırlar; sıkıntıları, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri derece-i imanına göre kısmen ve bazen tamamen zail olur. Hatta diyebilirim ki, benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı ahiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip, bizi hayattan istifa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemelerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın zıyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihaneti ve tahakkümü kaldıramadığım hâlde, sizi kasekle temin ederim ki, iman-ı bilahiret nuru ve kuvveti, bana öyle bir sabır ve tahammül ve teselli ve metanet, belki mücahidâne kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki, ben bu risalenin başında dediğim gibi, kendimi *Medrese-i Yusufiye* ünvanına lâayık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Ara sıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlardan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve rahat-ı kalp ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu, makam münasebetiyle sadet harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem, her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir Cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı ahiret o hanesinin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, her biri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elim

çıkma.

nur: aydınlık, parlak, ışıltı.

rahat-ı kalp: kalp rahatlığı, kalbin huzurlu ve tasasız oluşu.

saadet: mutluluk.

sabır: sabır, dayanma, katlanma, zorluklara dayanma gücü.

sadet: konuşulan madde, asıl konu.

sevk: önüne katıp sürme, yöneltme.

sefkat: karşılıksız sevgi besle-

me, içten ve karşılıksız merhamet.

sevk: şiddetli arzu, aşırı istek ve heves.

şükür: görülen bir iyiliğe karşılık hoşnutluk, memnuniyet ve minnettarlık ifade etme, teşekkür.

tahakküm: zorbalık etme, zorla hükmetme, hükmü altına alma.

tahammül: zora dayanma, sabretme, sabır gösterme.

teessüf: üzülme, eseflenme,

bir şeyin tesirini hissetme, acı duyma.

temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.

ünvan: ad, isim, lâkap.

yaldız: eşyaya altın ve gümüş görüntüsü vermek için yapılan süs.

zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.

ziya: kaybolma, zayi oluş; zarar görme.

ziyade: çok, fazla.

endişeler ve azaplar çeker; o Cenneti, Cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahatlerle aklını tenvim edip uyutur. Deveküşü gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor, başını kuma sokar; tâ görünmesin. Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece muvakkat, iptal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ, valide, ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belâlardan kurtaramayan evlâtlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ut zannedilen aile hayatı, çok cihetlerle saadetini kaybeder; ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi hakikî sadâkati ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nispette küçülür, belki sukut eder. Eğer ahirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı ahirette, saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadâkat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklir. Hakikî insaniyet saadeti o hanede başlar inkişafa. Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem, her bir şehir, kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı ahiret o büyük aile efradında hükmetmezse, güzel ahlâkın esasları olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-i lâhî, sevab-ı uhrevî yerine garaz

ahali: halk.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.
belâ: musibet, sıkıntı.
beyan: açıklama, bildirme, izah.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.
cihet: yön.
dağdağa: gürültü, beyhude telâş ve ızdırap.

daim: devam eden, devamlı, sürekli.
dâr-ı ahiret: ahiret yurdu.
Divane: deli, akli başında olmayan, budala, alık.
endişe: kaygı.
evlât: velayetler, çocuklar.
fazilet: değer, meziyet, iman ve ırfan itibarıyla olan yüksek derece.
feda: gözden çıkarma, uğruna verme.
fedakâr: kendini veya şahsî menfaatlerini hiçe sayan, fe-

da eden.
firak: ayrılık, hicran.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
garaz: kötü kasıt, düşmanca niyet, kin.
hakiki: gerçek.
hamiyet: insanda bulunan din, millet, bayrak, vatan gibi mukaddes değerler ile kendi aile ve yakınlarını koruma duygusu ve gayreti.
hane: ev, mesken.

hayat-ı dünyeviyeye: dünyaya ait olan hayat.
hüccet: delil.
hürmet: riayet, ihtiram.
ihlâs: samimiyet, dürüstlük, doğruluk.
iman: inanma, itikat.
inkişaf: ortaya çıkma, keşfolunma.
insaniyet: insanlık mahiyeti, insan olma hâli, insana yakışır davranış.
iptal-i hiss: hissin iptali, duyarlılığı yitirme.
karabet: yakınlık, hısımlık, akrabalık.
keder: kaygı, acı, hüzn.
kıyasen: kıyas yoluyla, kıyas ederek.
kusur: eksiklik, noksan, özür.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
meselâ: örneğin.
mes'ut: saadetli, bahtlı, mutlu.
muhabbet: sevgi, sevmeye.
muvakkat: geçici.
münasebet: ilgi, alâka, yakınlık.
nevi: çeşit, tür.
nispet: oran, değer.
peder: baba, ata.
rıza-i lâhî: Allah'ın rızası, hoşnutluğu.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevî varlık.
saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk.
sadâkat: bağlılık, doğruluk.
samimi: içten, candan, gönülden, kalbî, menfaatsiz, riyasız.
samimiyet: samimilik, içtenlik.
sefahat: zevk, eğlence ve yasak şeylere düşkünlük, sefihlik.
sevab-ı uhrevî: ahirete ait sevap, ahirete yönelik hayırlı harekette bulunma, karşılığı ahirette verilecek hayırlı iş işleme.
sükût: değerden düşme, değerini yitirme.
şefkat: karşılıksız sevgi besleme, içten ve karşılıksız merhamet.
tenvim: uyutma, uyutulma.
valide: ana, anne.
zan: sanma, kesin olarak bilmek, sizin kuvvetli ihtimalle hükmetme.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.

menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi hâller meydan alır. Zahirî asayiş ve insaniyet altında anarşistlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kaviler zulme, ihtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, memleket dahi bir hanedir; ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer iman-ı ahiret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hilesiz hizmet ve muaşeret ve riyasız ihsan ve fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.

Çocuklara der: “Cennet var, haylazlığı bırak.” Kur’ân dersicle temkin verir.

Gençlere der: “Cehennem var, sarhoşluğu bırak.” Aklı başlarına getirir.

Zalime der: “Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin.” Adaletle başını eğdirir.

İhtiyarlara der: “Senin elinden çıkmış bütün saadettelerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâkî bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmaya çalış.” Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen, cüz’î ve küllî her bir taifede hüsn-i tesirini gösterir, ışıktandırır. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyeye alâkadâr olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyunların kulakları cınlasın!

adalet: kanun ve düzen hâkimiyeti.

ahlâkiyyun: ahlâk ilmi ile uğraşan ve bununla ilgili kitap yazan âlimler, ahlâkçılar.

anarşist: hiçbir düzen ve otorite tanımayan, karışıklık ve bozgunculuktan yana olan, ondan fayda uman kimse.

asayiş: kanun ve nizam hâkimiyetinin sağlanması.

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.

ciddî: gerçek, hakikat.

cüz’î: küçük, az.

daimî: sürekli, devamlı.

enaniyet: kendini beğenme, bencillik, egoistlik.

hayat-ı içtimaiye: sosyal hayat, toplum hayatı.

hayat-ı şehriye: şehir hayatı.

haylaz: düzensiz ve yararsız hareket eden, boş yere ömrünü geçiren.

hile: aldatmaya yönelik düzen, desise.

hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil.

hüsn-i tesir: güzel, iyi tesir, etki.

içtimaiyyun: toplum bilimciler, sosyologlar.

ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.

kavi: kuvvetli, güçlü.

küllî: umumî, genel.

memleket: bir devletin toprağı, ülke, yurt, vatan, diyar.

menfaat: fayda.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.

meziyet: bir şeyi başkalarından ayıran vasıf, üstünlük ve değerlilik vasfı.

millî: millete ait, millete alâkalı, millete mensup, ulusal.

muaşeret: birlikte yaşayıp iyi geçinme, adab-ı muaşeret, görgü.

muavenet: yardım.

nev-i beşer: insanoğlu, insanlar.

riya: iki yüzlülük, yalandan gösteriş, samimiyetsizlik.

rüşvet: yetkili bir kimseye bir başka kimse tarafından kânnunlara aykırı şekilde, bir çıkar sağlanarak her hangi bir

işin yaptırılması.

sahtekâr: sahte şeyler yapan, sahteci, hilekâr.

taife: bölük, takım, grup, fırka.

tasannu: yapmacık.

temkin: ağırbaşlılık, vakar, ihtiyatlı hareket etme.

uhrevî: ahirete dair, ahirete

ait, ahiret âlemiyle ilgili.

vahşet: yabanî ve vahşî olan şey, medeniyetin zıddı.

zahiri: görünüşte olan; zahire, dışa ait olan.

zalim: zulmeden, acımasız ve haksız davranan.

zulm: haksızlık, eziyet, cefa, işkence.

İşte iman-ı ahiretin binler faydalarından işaret ettiğimiz beş altı numunelerine sairleri kıyas edilse, kat'î anlaşılr ki, iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

cihan: dünya, kâinat, âlem
kat'i: kesin, şüpheyeye ve tereddüde mahal bırakmayan
kıyas: karşılaştırma, oranlama
medar-ı saadet: mutluluk vesilesi, ferahlık sebebi.**nü-**
mune: örnek
sâir: diğer, başka, öteki

* On Beşinci Şua olan El-hüccetüzzehra Afyon'da 1949'da Türkçe olarak telif edilmiştir.

Elhüccetüzzehra'nın İkinci Makamı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ • وَبِهِ نَسْتَعِينُ¹

ŞATIHA'nın ahirinde, ehl-i hidayet ve istikamet ve ehl-i dalâlet ve tuğyanın muvazenesine işaret eden ve Risale-i Nur'un bütün muvazenelerinin menbaı olan ayetin bir hakikatini Sure-i Nur'dan

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوتٍ فِيهَا مِصْبَاحُ
الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ
مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ²

(ilâahir) ayeti ve arkasında

أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ³

(ilâahir) ayetiyle beraber pek acip bir tarzda o muvazene-yi mu'cizâne ifade ederler.

Birinci ayet-i nur, Birinci Şuada ispat edilmiş ki, on işaretle Risale-i Nur'a bakıyor; mu'cizâne, Kur'an'ın o tefsirinden gaybî haber veriyor. Ve Risale-i Nur'a Nur namı verilmesine en birinci sebep olmasından, Yirmi Dokuzuncu Mektubun bir kısmında bir seyahat-i hayaliye temsiline, bu acip ayetin nur kelimesinde nun-i na'büdü mu'cizesi gibi bir maneî mu'cizesinin beyanına

acip: tuhaf, hayrette bırakan.

ahir: son.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

ayet-i nur: Nur ayeti; Nur Suresi 35. ayet.

beyan: açıklama, bildirme, izah.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimseler.

ehl-i hidayet: hidayette ve doğru yolda olanlar, hidayete erişmiş kimseler.

ehl-i istikamet: inanç, düşünce, niyet, tutum ve davranışta Allah'ın rızasına uygun olarak doğru yol üzere olanlar.

Elhüccetüzzehra: parlak delil anlamında Risale-i Nur Külliyyatından bir eserini adı.

gaybî: gaypla ilgili, görünmeyenlere ait.

hakikat: gerçek, görülen bir şeyin aslı esası.

ilâahir: sona kadar, sonuna kadar.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

menba: kaynak.

mu'cizâne: mu'cizeli bir şekilde.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların âciz kaldığı şey.

muvazene: ölçü, mukayese, denge.

1. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. • Ve ancak Ondan yardım dileriz.

2. Allah göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun misali, bir lâmba yuvası gibidir ki, onda bir kandil vardır. Kandil de cam fanus içindedir. Cam fanus ise, inci gibi parlayan bir yıldız benzer ki, ne doğuya, ne de batıya ait olmayan mübarek bir ağacın yakıtından tutuşturulur. (Nur Suresi: 35.)

3. Yahut derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgaları da [bulutlar] örtmüştür. (Nur Suresi: 40.)

nam: ad.

nun-i na'büdü: na'büdü kelimesindeki "nun," Arapça grammerde biz anlamındadır.

seyahat-i hayaliye: hayal ile

yapılan yolculuk.

tarz: biçim, şekil, suret.

tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.

temsîl: benzetme, misal ge-

tirme.

tuğyan: azma, azgınlık, hidetlenme.

vaki: olmuş, meydana gelmiş.

binaen, *Ayetü'l-Kübra* risalesinde dünya seyyahı, Hâlık'ını aramak, bulmak, tanımak için bütün kâinattan ve enva-ı mevcudatından sorduğu ve otuz üç yol ile ve kat'î bürhanlarla Hâlık'ını ilmelyakin ve aynelyakin bildiği gibi; o aynı seyyah, asırlarda ve arz ve semavat tabakalarında aklıyla, kalbiyle, hayaliyle gezen yorulmaz, tok olmaz, bütün dünyayı bir şehir gibi görüp teftiş ederek, kâh Kur'ân hikmetine, kâh felsefe hikmetine aklını bindirip geniş hayal dürbünüyle en uzak tabakalara bakarak, hakikatleri vakide olduğu gibi görmüş, bizlere *Ayetü'l-Kübra*'da kısmen haber vermiş.

İşte şimdi biz, o ayn-ı hakikat ve bir temsil manasında olan seyahat-i hayaliyesiyle girdiği pek çok âlemler ve tabakalardan numune için yalnız üç tabakasını, Fatiha ahirindeki muvazenenin yalnız kuvve-i aklıye cihetinde bir misalini gayet muhtasar beyan edeceğiz. Sair meşhudatını ve muvazenelerini, Risale-i Nur'un muvazenelerine havale ederiz.

• **Birinci numune** şöyle: O, dünyaya sırf Hâlıkını tanımak, bulmak için gelen seyyah, aklına dedi: “Biz, her şeyden Hâlık'ımızı sorduk; güzel, tam cevap aldık. Şimdi, ‘Güneşi güneşten sormak lâzım’ darbimeseli gibi, biz dahi Hâlık'ımızı, ilim ve irade ve kudret gibi kudsî sıfatlarının tecellileriyle ve meşhut eserleriyle ve isimlerinin cilveleriyle tanımak, bulmak için bir seyahat daha yapacağız” diye dünyaya girdi.

ahir: son.
âlem: varlık sınıflarından her biri.
arz: yer, dünya.
asr: yüzyıl.
aynelyakin: gözle görür dercede inanma; bir şeyi görerek ve seyrederek bilme.
ayn-ı hakikat: hakikatin aslı, gerçeğin tâ kendisi.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
binaen: -den dolayı, bu sebepten.

bürhan: delil, ispat, hüccet.
cihet: yön.
cilve: tecelli, görüntü.
darbimesel: atasözü, vecize.
enva-ı mevcudat: varlıkların çeşitleri, türleri; çeşitli varlıklar.
fanus: içinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.
Fatiha: Kur'ân-ı Kerim'in birinci suresi.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımın-

dan inceleyen ilim.
gayet: son derece.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
havale: bir şeyi başkasının üstüne bırakma.
hikmet: felsefe; kâinattaki ve yaratılıştaki gayeleri araştırma.
ilm: bilme, bilgi.
ilmelyakin: ilim yoluyla kesin olarak bilme.
irade: dileme, isteme, bir şeyi

yapıp yapmama konusunda için olan iktidar, güç.
kâh: zaman olur, bazen.
kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kandil: lâmba.
kat'î: kesin, şüpheyi ve tereddüde mahal bırakmayan.
kısmen: kısmi olarak, bir kısım.
kudret: güç, kuvvet, iktidar.
kudsi: mukaddes, yüce.
Kur'ân: Allah tarafından vahiy yoluyla Hz. Muhammed'e indirilmiş, semavî kitapların sonuncusu.
kuvve-i aklıye: akıl duygusu, akıl hasleti.
meşhudat: görünenler, gözle görülen şeyler, müşahede edilenler.
meşhut: gözle görülmüş, gözle görülen, müşahede olunan.
misal: örnek.
muhtasar: kısaca, özetle.
muvazene: mukayese, karşılaştırma; ölçü, denge.
mübarek: feyizli, bereketli, kutlu.
numune: örnek.
nur: aydınlatma, parıltı; Cenab-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması; Kur'ân-ı Kerim'in 24. suresi. Medine'de nazil olmuştur. 64 ayettir.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sair: diğer, başka, öteki.
semavat: semalar, gökler.
seyahat-ı hayaliye: hayal ile yapılan yolculuk.
seyyah: gezgin, yolcu.
sıfat: vasıf, nitelik.
sure: Kur'ân-ı Kerim'in ayrıldığı 114 bölümden her biri.
tabaka: kat, katman.
tecelli: belirme, bilinme, görünme.
teftiş: aslını, doğrusunu gereği gibi sorup araştırma.
temsil: benzetme, misal getirme.

Ve ikinci bir cereyan olan ehl-i dalâlet gibi, birden küre-i arz sefinesine bindi. Hikmet-i Kur'âniyeye tâbi olmayan fen ve felsefe gözlüğünü taktı. Ve Kur'ân okumayan coğrafya fenninin programıyla baktı, gördü ki: Nihayetsiz bir boşlukta, bir senede yirmi bin senelik bir dairede, top güllesinden yetmiş defa sür'atlı bir hareketle gezer. Yüz binler nevi biçare, âciz zihayatları içine almış. Eğer bir dakika yolunu şaşırsa veya bir serseri yıldız çarpsa, parçalanarak hadsiz fezada sukut ile, bütün o biçare zihayatları ademe, hiçliğe boşaltacak, dökecek diye anladı.

¹ **غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ** cereyanının dehşetli manevî musibetini

² **أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لَّجِّيٍّ** 'in boğucu karanlığını hissederek, "Eyvah! Ne yaptık? Bu dehşetli gemiye neden bindik? Bundan kurtulmak çaresi nedir?" diye o kör felsefe in gözlüğünü kırdı, ³ **الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ** cereyanına girdi. Birden hikmet-i Kur'âniye imdadına geldi, tam hakikatini gösteren bir dürbün aklına verdi, "Şimdi bak" dedi. Baktı, gördü ki: ⁴ **رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ismi,

⁵ **هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ** burcunda bir güneş gibi tulû etti. Zemini gayet muntazam ve selâmetli bir gemi ve zihayatları rızıklarıyla beraber içine doldurmuş, kâinat denizinde çok hikmetler ve menfaatler için seyahatle güneş etrafında gezdirip mevsimlerin mahsulâtını erzak isteyenlere getirir ve *Sevr* ve *Hut* namlarında iki meleği o sefineye kaptan yapılmış,

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.

adem: yokluk, hiçlik.

biçare: çaresiz, zavallı.

burç:

cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.

dehşetli: ürkütücü, korkunç.

ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kimse-ler.

erzak: yiyecek, içecek, azıklar.

eyvah: Yazık, heyhat!"

felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.

fen: tecrübî, ispatla meydana gelmiş ilimlere verilen genel ad.

feza: kâinata, yıldızlar arasındaki boşluk, uzay.

gayet: son derece.

gülle: top mermisi.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

hakikat: gerçek, görülen bir şeyin aslı esası.

hikmet: ilâhî gaye, yüksek bilgi, fayda.

hikmet-i Kur'âniye: Kur'ân'a mahsus hikmet, Kur'ân'ın hikmeti.

hut: büyük balık.

imdat: yardım.

kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.

küre-i arz: yer küre, dünya.

mahsulât: meyveler, ürünler.

manevi: manaya ait, maddî olmayan.

menfaat: fayda.

muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.

musibet: felâket, belâ.

nam: ad.

nevi: çeşit, tür.

nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.

rızık: yiyecek, içecek şey, azık.

sefine: gemi.

selâmet: salimlik, eminlik, sıkıntı,

1. Gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil. (Fatiha Suresi: 7.)

2. Yahut derin bir denizin karanlıklarına benzer... (Nur Suresi: 40.)

3. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna... (Fatiha Suresi: 7.)

4. Göklerin ve yerin Rabbi. (Ra'd Suresi: 16.)

5. Üzerinde gezin ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin diye, yeryüzünü sizin emrinize veren Odu. (Mülk Suresi:15.)

korku ve endişeden uzak olma.

serseri: gayesiz, hedefsiz; öteden beri başıboş olan.

sevr: öküz, boğa.

sükût: düşme, düşüş; suskunluk.

tâbi: boyun eğen, uyan, itaat

eden.

tulû: doğma, doğuş.

zemin: yeryüzü.

zihayat: hayat sahibi.

gayet güzel ve muhteşem memleket-i Rabbaniyede Hâlık-ı Zülcelâl'in mahlûkat ve misafirlerini keyiflendirmek için gezdiriyor. Ve onunla, ¹ **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ**

hakikatini gösterir, Hâlık'ını bu ismin cilvesiyle tanıttırır diye anladı. Bütün ruhucanıyla ² **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ** dedi, ³ **الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ** taifesine girdi.

• O seyyahın, âlemlerdeki seyahatinde gördüğü numunelerden, **ikinci numunesi**: O seyyah, küre-i arz gemisinden çıkıp hayvanat ve insanlar âlemine girdi. Dinden ruh almayan hikmet-i tabiiye gözlüğü ile o âleme baktı, gördü ki: O hadsiz zîhayatların hadsiz ihtiyaçları ve onları inciten ve hırpalayan hadsiz muzır düşmanları ve merhametsiz hâdiseleri varken, o ihtiyaçlara karşı sermayeleri binden, belki yüz binden ancak bir olabilir. Ve o muzır şeylere mukabil iktidarları, milyondan ancak biridir. Bu çok dehşetli ve acınacak vaziyette, rikkat-i cinsiye ve şefkat-i nev'iyeye ve akıl alâkadarlığıyla onların hâline o derece acıdı ve mahzun ve me'yus ve Cehennem azabı gibi elemeler alırken ve o perişan âleme girdiğine bin pişman olurken, birden hikmet-i Kur'âniye imdadına yetişti, **الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ** dürbününü verdi; "Bak!" dedi.

Baktı, gördü ki: **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** tecellisiyle *Rahman, Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerîm, Hafız* gibi çok esma-i İlâhiyenin her biri, birer güneş gibi,

hakikat: gerçek, bir şeyin aslı, esası.

Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah.

hayvanat: hayvanlar.

hikmet-i Kur'âniye: Kur'an'a mahsus hikmet, Kur'an'ın hikmeti.

hikmet-i tabiiye: fizik bilgisi.

iktidar: güç yetme, yapabilme, bir işi gerçekleştirmek için gereken kuvvet.

imdat: yardım.

Kerîm: ihsan ve ikramı bol olan Allah.

küre-i arz: yer küre, dünya.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.

mahzun: hüzünlü, kederli, kaygılı, dertli, üzüntülü.

memleket-i Rabbaniye: Cenab-ı Hakkın şefkat ve merhametle terbiye ve idaresinin hüküm sürdüğü memleket.

merhamet: acımak, şefkat göstermek, korumak, esirgemek.

me'yus: yeise düşmüş, ümitsiz, kederli.

muhteşem: haşmetli, yüce.

mukabil: karşılık.

muzır: zararlı, zarar veren.

Mün'im: nimet veren, ikram eden, Allah.

numune: örnek.

Rahîm: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

Rezzak: bütün yaratılmışların rızıkını veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah.

rikkat-i cinsiye: cinsî şefkat, insanın kendi cinsinden olana acıması.

ruh: öz, can alıcı nokta.

ruhucân: ruh ve can; ruh ve canla.

sermaye: ana para.

seyyah: gezgin, yolcu.

şefkat-i nev'iyeye: kendi nev'ine, kendi cinsine karşı duyulan şefkat, merhamet ve sevmeye hissi.

taife: takım, gruh.

tecelli: belirme, bilinme, görünme.

vaziyet: durum.

zîhayat: hayat sahibi.

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35.)

2. Ezelden ebade her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi: 2.)

3. Kendilerine nimet ve ihsan bulundugun peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet. (Fatiha Suresi: 7.)

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.

âlem: dünya, cihan.

âlem: varlık sınıflarından her biri.

azap: günahlara karşı kabirde

ve ahirette çekilecek ceza.

cilve: tecelli, görüntü.

dehşetli: ürktütücü, korkunc.

elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırıp.

esma-i İlâhiye: Allah'ın isim-

leri.

gayet: son derece.

hâdis: olay.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hafız: yarattıklarını koruyup gözetan Allah.

مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ¹ وَكَانَ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ
رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ² وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ ³
إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ⁴

âlem: dünya, cihan.

âyet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

burç:

camit: ruhsuz, cansız.

cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.

ceset: vücut, beden.

cilve: tecelli, görüntü.

felsefe: madde ve hayatı başlan-
gıç ve gaye bakımından incele-
yen ilim.

fen: tecrübî, ispatla meydana gel-
miş ilimlere verilen genel ad.

gülle: top mermisi.

hadsiz: sınırsız, sonsuz.

Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi
yoktan var eden, yaratıcı; Allah.

hercümerç: karmakarışık olma,
alt üst olma.

hudutsuz: sınırsız.

ihsan: bağışlama, ikram etme, lü-
tuf.

kıyamet: bütün kâinatın Allah ta-
rafından tayin edilen bir vakitte
yıkılıp mahvolması.

kozmoğrafya: astronominin, ma-
tematik ve fiziğin yalnız temel
kavramlarından yararlanarak en
belli başlı olayları ele alan dalı.

küre: gezegen.

Küre-i arz: yer küre, dünya.

Mihmandar-ı Kerim: dünya mi-
safirhanesinde kullarına yardım
ve in'am eden Rabbimiz, Allah.

muvakkat: geçici.

müşahadat: gözlemler.

nazar: bakış, fikir.

nevi: çeşit, tür.

nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.

numune: örnek.

rahmet: şefkat, merhamet, ba-
ğışlama ve esirgeyicilik.

rehber: yol gösteren, kılavuz.

ruh: dirlik kaynağı, hayatın tem-
meli ve sebebi olan manevî var-
lık.

sema: gökyüzü, gök.

semavat: semalar, gökler.

serseri: gayesiz, hedefsiz; öteden
beri başıboş olan.

seyyah: gezgin, yolcu.

suret: biçim, şekil, tarz.

şayan-ı temaşa: seyredilmeye,
görölmeye değer, görölmeye lâ-
yık.

şuursuz: idraksiz, bilgisiz.

tecelli: belirme, bilinme, görün-
me.

tesadûf: rastlantı, bir şeyin ken-
diliğinden meydana gelmesi.

tulû: doğma, doğuş.

gibi ayetlerin burçlarında tulû ettiler. O insan ve hayvan
dünyasını rahmetle, ihsanla doldurup bir nevi muvakkat
Cennete çevirdiler. Ve bu şayan-ı temaşa, güzel, ibretli
misafirhanenin Mihmandar-ı Kerim'ini tam bildirdiklerini
bildi, "Bin kere ⁵ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ " dedi.

• Seyahatindeki yüzer müşahadatından **üçüncü nu-
munesi:** Hâlıkını, isimlerinin ve sıfatlarının tecelli ve cil-
veleriyle tanımak isteyen o dünya seyyahı, akıl ve haya-
line dedi ki: "Haydi, ruhlar ve melekler gibi biz dahi ce-
sedimizi yerde bırakıp göklere çıkacağız. Hâlık'ımızı se-
mavattakilerden soracağız."

Ruh hayale ve akıl fikre bindiler, semaya çıktılar. Koz-
moğrafya fennini kendilerine rehber ettiler. Dini dinle-
meyen bir felsefe nazarıyla, ⁶ مَغْضُوبٌ... ضَالِّينَ cereya-
nıyla baktılar. Gördü ki: Küre-i arzdan bin defa büyük,
top gülesinden yüz defa çabuk hareket edenler içlerinde
bulunan binler kütleler, ateş saçan yıldızlar; şuursuz, ca-
mit, serseri gibi birbiri içinde sür'atle gezerler. Bir dakika
bir tesadüfle biri yolunu şaşırsa, o boş ve hudutsuz ve
hadsiz nihayetsiz âlemde bir şuursuz küre ile çarpıp
suretinde kıyamet gibi bir hercümerce sebep olur.

1. Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın. (Hûd Suresi: 56.)

2. Yeryüzünde yürüyen ve kendi nızkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin nızkınızı Allah verir. (Ankebut Suresi: 60.)

3. And olsun ki Biz Âdemoğullarına ikramda bulunduk. (İsra Suresi: 70.)

4. İhlâs ile kulluk edenler, nimetlerle dolu Cennet içindedir. (İnfitar Suresi: 13.)

5. Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. (Fatiha Suresi: 2.)

6. Gazaba uğrayanlar... sapıtmış olanlar. (Fatiha Suresi: 7.)

O seyyah, hangi tarafa baktıysa, dehşet ve vahşet ve hayret ve korkmak aldı, göğre çıktığına bin pişman oldu. Akıl ve hayal, bütün bütün bozuldu. “Bizim vazifemiz güzel hakikatleri görmek ve göstermek iken, böyle Cehennem gibi çirkin ve azaplı manaları bilmek, müşahade etmek vazifesinden istifa ediyoruz ve istemiyoruz”

derken, birden ¹ **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** tecellisiyle ² **مُسْحَرِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ** ve ³ **خَالِقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** ve ⁴ **رَبُّ الْعَالَمِينَ** gibi çok isimler, her biri birer güneş gibi ⁵ **وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ** ve ⁶ **أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا** ve ⁷ **ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّيْنَهَا سَبْعَ سَمَوَاتٍ** gibi ayetlerin burçlarında tulû ettiler, bütün semavatı nurla, meleklerle doldurdular, bir büyük camie ve mescide ve ordugâha çevirdiler. O seyyah ⁸ **الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ** cereyanına girdi.

Dâllinden, ⁹ **أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ جُمِّيٍّ** 'den kurtuldu. Birden, Cennet gibi muntazam, güzel, muhteşem bir memleket gördü. Her tarafta Hâlık-ı Zülcelâl'i bildiriyorlar bir vaziyeti müşahadesiyle, akıl ve hayalin kıymetleri ve vazifeleri bin derece terakki etti.

İşte o seyyahın kâinattaki seyahatinin yüzer numunesinden bu mezkûr üç numuneye kıyasen sair müşahadâtını ve isimlerin cilveleriyle Vacibü'l-Vücut'un marifetini

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

azap: günahlara karşı kabirde ve ahirette çekilecek ceza.

burç:

cereyan: akım, fikir, sanat veya siyaset hareketi.

cilve: tecelli, görüntü.

dâllin: doğru yolu şaşırmış, günaha girmiş olanlar.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.

hakikat: gerçek.

Hâlık-ı Zülcelâl: Sonsuz büyüklük sahibi yaratıcı, Allah.

kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.

kıyasen: kıyas ederek, karşılaştırarak.

kıymet: değer.

marifet: bilmek, derin bilgi.

mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.

muhteşem: haşmetli, yüce.

muntazam: nizamlı, intizamlı, düzenli ve düzgün biçimde.

müşahadat: gözlemler.

müşahade: bir şeyi gözle görme, seyretme.

numune: örnek.

nur: aydınlatma, parıltı; Cenab-ı Hakkın bütün kâinatı isim ve sıfatlarıyla aydınlatması.

ordugâh: ordu yeri, ordunun barınıp konakladığı yer.

sair: diğer, başka, öteki.

semavat: semalar, gökler.

seyyah: gezgin, yolcu.

tecelli: belirme, bilinme, görünme.

terakki: yükselme, ilerleme.

tulû: doğma, doğuş.

Vacibü'l-Vücut: varlığı zarurî ve zatî olan; varlığı başkasının varlığına bağlı değil, kendinden olup ezeli ve ebedî olan Allah (c.c.).

vahşet: ıssız yerlerde duyulan korku.

vazife: görev.

vaziyet: durum.

1. Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35; Ra'd Suresi: 16.)

2. Arz ve semavatın Hâlıkı.

3. Güneşi ve ayı musahhar eden.

4. Âlemlerin Rabbi.

5. And olsun ki, dünya semasını Biz kandillerle süsledik. (Mülk Suresi: 5.)

6. Üstlerindeki göğre bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik. (Kaf Suresi: 6.)

7. Bundan başka, semaya da iradesini yöneltti ve gökleri yedi tabaka olarak tanzim etti. (Bakara Suresi: 29.)

8. Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ile. (Fatiha Suresi: 7.)

9. Yahut [onların amelleri] derin bir denizin karanlıklarına benzer. (Nur Suresi: 40.)

Risale-i Nur'a havale edip, bu pek kısa işarete iktifaen, bu pek uzun kıssayı kısa keserek Hâlık'ımızı bildiren kud-sî sıfatlardan ve sıfât-ı seb'asından yalnız ilim ve irade ve kudret gibi üç mühim sıfatların eserleriyle, tecellileriyle ve tahakkuklarının hüccetleriyle Kâinat Hâlıkı'nı tanıma-ya, o dünya seyyahı gibi, gayet kısa işaretlerle çalışaca-ğız. Tafsilâtını Risale-i Nur'a havale ederiz.

gayet: son derece.

havale: bir şeyi başkasının üstü-
ne bırakma.

hüccet: delil.

iktifaen: yeterli görerek.

ilim: bilgi, marifet.

irade: dileme, isteme, bir şeyi ya-

pıp yapmama konusunda için
olan iktidar, güç.

kıssa: anlatılan olay, hikâye.

kudsi: mukaddes, yüce.

mühim: önemli, ehemmiyet-
li.

sıfat: vasıf, nitelik.

sıfat-ı seb'a: yedi sıfat; Ce-
nab-ı Hakkın hayat, ilim,
sem', basar, irade, kudret, ke-
lâm sıfatları.

kudret: Allah'ın bütün varlığı
çevreleyen ezeli kuvveti.

seyyah: gezgin, yolcu.

tafsilât: tafsiller, açıklamalar,
izahlar.

tahakkuk: gerçekleşme, ol-
ma; delil ile ispat edilme, ke-
sinleşme.

tecelli: belirme, bilinme, gö-
rünme.

Yirmi Dokuzuncu Lem'adan

İkinci Bab

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

Bu İkinci Bab, *elhamdülillâh* hakkındadır.

İkinci Bab ile tabir edilen şu risalecikte “Elhamdülillâh” cümlesini insanlara dedirten imanın sonsuz fayda ve nurlarından, yalnız dokuz tane beyan edilecektir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİRİNCİ NOKTA:

Evvelâ iki şey ihtar edilecektir.

1. Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gözlüktür. İman ise, her şeyi güzel, ünsiyetli gösteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.

2. Bütün mahlûkatla alâkadar ve her şeyle bir nevi alış verişi olan ve kendisini abluka eden şeylerle lâfzen ve manen görüşmek, konuşmak, komşuluk etmeye hilka-ten mecbur olan insanın sağ, sol, ön, arka, alt, üst olmak üzere altı ciheti vardır.

İnsan, mezkûr iki gözlüğü gözüne takmakla, mezkûr cihetlerde bulunan mahlûkatı, ahvali görebilir.

1. Allah'ın adıyla. Onu her türlü kusur ve noksandan tenzih ederiz.

abluka: etrafını sarıp dışarı ile alâkayı kesmek.
ahval: haller, durumlar.
alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
bab: kısım, bölüm, bahis.
berrak: nurlu, pek parlak, duru, açık.
beyan etmek: açıklamak, bildirmek, izah etmek.
cihet: yön.

elhamdülillâh: ne kadar hamd ve medih varsa, kimden gelse ve kime karşı olsa ezelden ebede kadar hastır ve lâyıktır; o zat-ı vacibülvücud ki, ona “Allah” denilir.
evvelâ: birinci olarak, her şeyden önce, ilk olarak.
faide: fayda.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımın-

dan inceleyen ilim.
hilka-ten: yaratılıştan, doğuştan, fıtraten.
ihtar: hatırlatma, uyan.
iman: inanç, itikat.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.

manen: mana bakımından, manaca.
mecbur: zorunlu olma, zorunda kalma.
mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.
nevi: çeşit, tür.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nur: aydınlık, parıltı, ışık.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
şeffaf: saydam.
tabir: ifade.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.

* Yirmi Dokuzuncu Lem'a Eskişehir'de 1935'de Arapça olarak telif edilmiştir.

Sağ cihet: Bu cihetten maksat, geçmiş zamandır. Binaenaleyh, felsefe gözlüğü ile sağ cihete bakıldığı zaman, mazi ülkesinin kıyameti kopmuş, altı üstüne çevrilmiş, karanlıklı, korkunç, büyük bir mezaristanı andıran bir şekilde görünecektir. Ve bu görünüşte insan pek büyük bir dehşete, vahşete, me'yusiyete maruz kaldığında şüphe yoktur.

Fakat, iman gözlüğü ile o cihete bakıldığı zaman, hakikaten o ülkenin altı üstüne çevrilmiş bir şekilde görünürse de, fakat can telefı yoktur. Mürettebatı, sakinleri daha güzel, nuranî bir âleme nakledilmiş oldukları anlaşıyor. Ve o kabirler, çukurlar da, nuranî bir âleme girmek için kazılan yeraltı tünelleri şeklinde telâkki edilecektir. Demek imanın insanlara verdiği sürur, ferahlık, itminan, inşirah, binlerce “Elhamdülillâh” dedirten bir nimettir.

Sal cihet: Yani, gelecek zamana felsefe gözlüğü ile bakıldığı zaman, bizleri çürütecek, yılan ve akreplere yedirip imha edecek, zulümatlı, korkunç, büyük bir kabir şeklinde görünecektir.

Fakat iman gözlüğü ile bakılırsa, Cenab-ı Hakkın, Hâlık, Rahman, Rahîm'in insanlara ihzar ettiği çeşit çeşit nefis, leziz, me'külât ve meşrubata zarf olan bir mâide ve bir sofa-i Rahmanî şeklinde görünecektir. Ve binlerce “Elhamdülillâh” okutturarak tekrar ettirecektir.

âlem: varlık sınıflarından her biri.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cihet: yön.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.
ferah: gönül açıklığı, sevinç, sevinme.
hakikaten: hakikat olarak, doğrusu, gerçekten.
Hâlık: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
ihzar: hazır etme, hazırlama.
iman: inanç, itikat.
imha: ortadan kaldırma, mahvetme.
inşirah: sevinme, göğsün açılıp sevinç ve huzura kavuşturulması, ferahlama, rahatlama, iç açılması.
itminan: inanma, güvenme, gönül rahatlığı içinde tereddütsüz kabul etme.
kabir: mezar.
kıyamet: bütün kâinatın Allah tarafından tayin edilen bir vakitte yıkılıp mahvolması.

leziz: lezzetli, tatlı.
mâide: yemek sofrası, üzerinde nimetler bulunan kurulmuş sofa.
maksat: gaye.
maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.
mazi: geçmiş zaman.
me'külât: yiyecekler.
meşrubat: içilecek şeyler, içecekler, şuruplar.
me'yusiyet: ümitsizlik.
mezaristan: mezarlık.
mürettebat: tertip edilmiş

olanlar, bir iş için hazırlanmış kimseler.
nakl: bir yerden başka bir yere taşıma, yer değiştirme, aktarma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.
Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.
Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.
sakin: bir yerde oturan, bir

yerin ahalisinden olan.
sofra-i Rahmani: Cenab-ı Hakkın rahmet sofrası.
sürur: sevinç, mutluluk.
telâkki: anlama, kabul etme.
telef: yok etme, öldürme.
tünel: bir yandan öteki yana geçebilmek için yer altında açılan yol ve geçit.
vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer.
zarf: kap, kılıf, mahfaza.
zulûmat: karanlıklar.

Üst cihet: Yani, semavat cihetine felsefe ile bakan bir adam, şu sonsuz boşlukta, milyarlarca yıldız ve kürelerin at koşusu gibi veya askerî bir manevra gibi yaptıkları pek sür'atli ve muhtelif hareketlerinden büyük bir dehşete, vahşete, korkuya maruz kalacaktır.

Fakat, imanlı bir adam baktığı vakit, o garip, acip manevranın bir kumandanın emri ile, nezareti altında yapıldığı gibi; semavat âlemini tezyin eden ve o yıldızların bize de ziyadar kandiller şeklinde olduklarını görecektir ve o atlar koşusunda korku, dehşet değil, ünsiyet ve muhabbet edecektir. Âlem-i semavatı şöylece tasvir eden iman nimetine elbette binlerce "Elhamdülillâh" söylemek azdır.

Alt cihet: Yani, arz âlemine felsefe gözü ile bakan insan, küre-i arzı başıboş, yularsız, şemsin etrafında serseri gezen bir hayvan gibi veya tahtası kırık, kaptansız bir kayık gibi görür ve dehşete, telâşa düşer.

Fakat iman ile bakarsa, arzın Rahmanî bir sefine olup, Allah'ın kumandası altında bütün me'külât, meşrubat, melbusatı ile beraber, nev-i beşeri tenezzüh için şemsin etrafında gezdiren bir sefine şeklinde görür. Ve imandan neş'et eden şu büyük nimete büyük büyük elhamdülillâhları söylemeye başlar.

En cihet: Felsefeci bir adam bu cihete bakarsa görür ki, bütün canlı mahlûkat —insan olsun, hayvan olsun— kabile be kabile, büyük bir sür'atle o cihete gidip kaybolurlar. Yani, ademe gider, yok olurlar. Kendisinin de o

neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.

nev'i beşer: insanoğlu, insanlar.

nezaret: gözetme, bakma, kontrol etme.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

Rahmani: bütün varlıkların rızıklarını münasip bir şekilde karşılayan Allah'a ait.

sefine: gemi.

semavat: semalar, gökler.

serseri: gayesiz, hedefsiz, öteden beri başıboş olan.

sür'at: çabuk olma, hızlilik.

şems: güneş.

tasvir: resmini yapma.

tenezzüh: gezinti, eğlenmek amacıyla yapılan gezinti.

tezyin: süsleme, ziynetlendirme.

ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.

vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer.

ziyadar: ziyalı, ıslıklı, parlak, aydınlık.

acip: tuhaf, hayrette bırakan.

adem: yokluk.

âlem: varlık sınıflarından her biri.

âlem-i semavat: gökler âlemi.

arz: yer, dünya.

askerî: askere veya askerliğe ait, askere mahsus, askerle ilgili.

cihet: yön.

dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.

Elhamdülillâh: Allah'a hamd

olsun, hamd Allah'a aittir.

felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.

garip: tuhaf, şaşılacak.

iman: inanç, itikat.

kafîle bekafîle: grup grup, sıra sıra.

kandil: lamba.

kumanda: komuta.

kumandan: komutan.

küre: gezegen.

küre-i arz: yer küre, dünya.

mahlûkat: yaratılmışlar, ya-

ratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.

manevra: eğitim ve deneme için savaş taklidi olarak yapılan hareketler, tatbikat.

maruz: bir şeyin etkisi ve tesiri altında bulunma.

me'külât: yiyecekler.

melbûsat: giyecekler, elbiseler, esvaplar, libaslar.

meşrubat: içilecek şeyler, içecekler, şuruplar.

muhabbet: sevgi, sevmeye.

muhtelif: türlü türlü, çeşitli.

yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldırarak bir hale gelir.

Fakat iman nazarıyla bakan bir mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatleri adem âlemine değil, göçebelere gibi bir yayladan bir yaylaya bir intikaldır. Ve fânî menzilden bâkî menzile, hizmet çiftliğinden ücret daire-sine, zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem âlemine gitmek değil diye, bu ciheti memnuniyetle karşılar. Fakat, yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatler netice itibarıyla saadetlerdir. Çünkü, nuranî âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. Meselâ, Hazret-i Yusuf, Mısır azizliği gibi bir saadette, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis yoluyla nail olmuştur.

Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahut tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nail oluyor.

Arka cihet: Yani geride gelenlere felsefe nazarıyla bakılsa, “Yahu, bunlar nereden nereye gidiyorlar ve niçin dünya memleketine gelmişlerdir?” diye edilen suale bir cevap alınamadığından, tabîî, hayret ve tereddüt aza-bı içinde kalınır.

Fakat nur-i iman gözlüğü ile bakarsa, insanların kâinat sergisinde teşhir edilen garip, acip kudretin mu'cizelerini görmek ve mütalâa etmek için Sultan-ı Ezelî tarafından

acip: tuhaf, hayrette bırakan.

adem: yokluk.

âlem: varlık sınıflarından her biri.

azap: ceza, büyük sıkıntı, şiddetli acı.

aziz:

bâkî: ebedî, daimî, sürekli ve kalıcı olan.

cihet: yön.

fânî: ölümlü, geçici.

felâket: musibet, büyük dert, belâ.

felsefe: madde ve hayatı başlangıç ve gaye bakımından inceleyen ilim.

garip: tuhaf, şaşılacak.

iftira: aslı olmadan birine suç yüklemek, olmayan bir suçu başkasına yükleme.

iman: inanç, itikat.

intikal: bir yerden başka bir yere geçme, yer değiştirme, göçme.

itibar: değer.

kabir: mezar.

kâinat: evren; yaratılmış olan

şeylerin tamamı, bütün âlemler.

keza: böylece, aynı şekilde.

kudret: güç, kuvvet, iktidar.

mahut: belli olan, bilinen.

memnuniyet: memnunluk, sevinçli oluş.

menzil: yer, konak.

meselâ: örneğin.

meşakkat: zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.

mu'cize: benzerini yapmak-tan insanların aciz kaldığı şey.

mü'min: iman eden, inanan.

mütalâa: bir şeyi etrafıca düşünme, tetkik etme.

nail: kavuşan, ulaşan, eren.

nazar: bakış, fikir.

nuranî: nurlu, ışıklı, parlak, münevver.

nur-u iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.

rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.

rahm-ı mader: anne rahmi.

saadet: mutluluk.

sual: soru.

Sultan-ı Ezelî: ezeli sultan; kudret, kuvvet ve hükümlerinin başlangıcı olmayan Allah.

tabîî: tabiatı gereği olan.

teessür: kederlenme, üzülmeye, acı duyma.

tereddüt: kararsızlık, şüphe, kalma.

teşhir: ilan etme, herkese duyurma; sergileme.

zahmet: sıkıntı, eziyet, meşakkat.

gönderilmiş mütalâacı olduklarını anlar. Ve bunlar o mu'cizenin derece-i kıymet ve azametine ve Sultan-ı Ezeli'nin azametine derece-i delâletlerine kesb-i vukuf ettikleri nispetinde derece ve numara aldıktan sonra, yine Sultan-ı Ezeli'nin memleketine dönüp gideceklerini anlar ve bu anlayış nimetini kendisine iras eden iman nimetine “Elhamdülillâh” diyecektir.

Mezkûr zulmetleri izale eden iman nimetine “Elhamdülillâh” diye edilen hamd dahi bir nimet olduğundan, ona da bir hamd lâzımdır. Bu ikinci hamde de üçüncü bir hamd, üçüncüye dördüncü hamd lâzım. ¹ **وَهَلُمَّ جَرًّا**

Demek, bir hamd-i vahitten doğan hamdlerden ibaret gayr-i mütenahi bir silsile-i hamdiye husule geliyor.

İKİNCİ NOKTA:

Cihat-ı sitteyi tenvir eden iman nimetine de “elhamdülillâh” demesi lâzımdır. Çünkü, iman cihat-ı sittenin zulûmatını izale etmekle def-i belâ kabilinden büyük bir nimet sayıldığı gibi, tabiî o cihat-ı sitteyi tenvir ettiği cihetle de celbü'l-menafi kabilinden ikinci bir nimet sayılır. Binaenaleyh insan fitrî bir medeniyete sahip olduğundan, cihat-ı sittede bulunan mahlûkatla alâkadar olur ve iman nimetiyle de cihat-ı sitteden istifade edebilmesi imkânı vardır.

Binaenaleyh, ² **فَإِنَّمَا تَوَلَّوْا فَنَّمَّ وَجْهَ اللَّهِ** ayet-i kerîmesinin sırrıyla, cihat-ı sitteden herhangi bir cihette olursa

ve şükür.

husûl: olma, meydana gelme.

ibaret: meydana gelen, oluşan, müteşekkil.

iman: inanç, itikat.

irâs: vâris kılma, miras bırakma.

istifade: faydalanma, yararlanma.

izale: giderme, ortadan kaldırma.

kabil: tür, gibi.

kesb-i vukuf: vukuf kazanma, bir şeyi öğrenme, vakıf olma.

mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.

mezkûr: zikredilen, adı geçen, anılan.

mu'cize: benzerini yapmaktan insanların aciz kaldığı şey.

mütalâa: bir şeyi etrafıca düşünme, dikkatli okuma.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

nisbetinde: oranında, ölçüsünde.

nokta: konu ile ilgili bölüm.

sır: gizli hakikat, bir şeyin dikkat ve tecrübe ile anlaşılan en ince yanı.

silsile-i hamdiye: hamd, şükür silsilesi.

Sultan-ı Ezeli: ezeli sultan; kudret, kuvvet ve hükümlanlığının başlangıcı olmayan Allah.

tabiî: tabiatı gereği olan.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.

zulmet: karanlık.

zulûmat: karanlıklar.

1. Ve böylece sürüp gider.

2. Her nerede kbleye yönelirseniz Allah'ın rızası oradadır. (Bakara Suresi: 115.)

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.

ayet-i kerîme: Kur'an'ın ayeti; azamet ve şerefi olan ayet.

azamet: büyüklük.

binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.

celbülmeneafi: menfaatlerin celp edilmesi, getirilmesi.

cihât-ı sitte: altı cihet, altı taraf. (sağ-sol, ön-arka ve alt-üst).

cihet: yön.

def-i belâ: belânın defedilmesi, uzaklaştırılması.

derece-i delâlet: delil ve alâmet olma derecesi.

derece-i kıymet: kıymet derecesi.

elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.

fitrî: tabiî, yaratılıştaki, doğuştan olan.

gayr-ı mütenahi: sonsuz, sonu olmayan, nihayetsiz.

hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.

hamd-i vâhid: bir tek hamd

insan tenevvür eder. Hatta mü'min olan bir insanın dünyanın kuruluşundan sonuna kadar uzanan manevî bir ömrü vardır. Ve insanın bu manevî ömrü, ezelden ebede uzanan bir hayat nurundan medet ve yardım alır.

Ve keza cihat-ı sitteyi tenvir eden iman sayesinde, insanın şu dar zaman ve mekânı geniş ve rahat bir âleme inkılâp eder. Bu büyük âlem bir insanın hanesi gibi olur ve mazi, müstakbel zamanları, insanın ruhuna, kalbine bir zaman-ı hâl hükmünde olur. Aralarında uzaklık kalkıyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA:

İmanın istinat ve istimdat noktalarını havi olmasından, "Elhamdülillâh" demesi iktiza eder.

Evet, nev-i beşer, aczi ve düşmanların kesreti dolayısıyla dayanacak bir nokta-i istinada muhtaçtır ki, düşmanlarını def için o noktaya iltica etsin. Ve keza, kesret-i hacat ve şiddet-i fakr dolayısıyla da istimdat edecek bir nokta-i istimdada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını def etsin.

Ey insan! Senin nokta-i istinadın ancak ve ancak Allah'a olan imandır. Ruhuna, vicdanına nokta-i istimdat ise ancak ahirete olan imandır. Binaenaleyh, bu her iki noktadan haberi olmayan bir insanın kalbi, ruhu tevahhuş eder, vicdanı daima muazzep olur. Lâkin, birinci noktaya istinat ve ikincisinden de istimdat eden adam, kalben ve ruhen pek çok zevk ve lezzetleri, ünsiyetleri hisseder ki, hem müteselli, hem vicdanı mutmain olur.

acz: zayıflık, güçsüzlük.

ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

âlem: dünya, cihan.

binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.

cihât-ı sitte: altı cihet, altı taraf. (sağ-sol, ön-arka ve alt-üst.).

def: kovma, uzaklaştırma.

ebed: sonu olmayan gelecek zaman, sonsuzluk, daimilik.

elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.

ezel: başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

hâvi: içine alan, kapsayan, kuşatan.

hükümünde: değerinde, yerinde.

iktiza: lazım gelme, gerekme.

iltica: sığınma, güvenme, dayanma.

iman: inanç, itikat.

inkılâp: değişme, dönüşüm, köklü değişme.

istimdat: medet dileme, imdat isteme, yardıma çağırma.

istinat: dayanma.

kalben: kalp ile, kalpten.

kesret: çokluk.

kesret-i hacat: ihtiyaçların çokluğu.

keza: böylece, aynı şekilde.

manevî: manaya ait, maddî olmayan.

mazi: geçmiş zaman.

medet: inayet, yardım, imdat.

muazzep: azap içinde bulunan,

eziyet çeken, çok sıkıntı gören.

mutmain: gönlü hoş, içi rahat, emin, şüphesi olmayan, zihnini bir şeye yatırıp rahatlamış.

mü'min: iman eden, inanan.

müstakbel: gelecek zaman.

müteselli: teselli bulan, avunan, acıyı unuttur gibi olan, üzüntüsü dağılan.

nev'i beşer: insanoglu, insanlar.

nokta: konu ile ilgili bölüm.

nokta-i istimdat: yardım ve medet isteme noktası.

nokta-i istinat: dayanak noktası, güvenme ve itimat noktası.

nur: aydınlık, parıltı, ılık.

ruh: emir âleminden inerek insanın kalp boşluğundaki lâtif cisme binen, özü kavranamayan idrak edici sır.

ruhen: ruh ile.

şiddet-i fakr: fakirliğin şiddetli olması.

tenevvür: nurlanma, parla-

ma, parıldama, ısıldama, aydınlık.

tenvir: nurlandırma, aydınlatma, ışıklandırma.

tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.

ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.

vicdan: insanın içindeki iyiyi kötüyden ayırabilen ve iyilik etmekten lezeet duyan ve kötülükten elem alan manevî bir his.

zaman-ı hâl: şimdiki zaman.

DÖRDÜNCÜ NOKTA:

İman nuru, lezaiz-i meşruanın zevale başladıkları zaman hâsıl olan elemeleri, emsalinin vücut ve gelmekte olduklarını göstermekle izale eder.

Ve keza, nimetlerin devam edip tenakus etmemesini, nimetlerin menbainı göstermekle temin eder.

Ve keza, firak ve ayrılımların elemelerini, teceddüd-i emsalinin lezzetini göstermekle izale eder. Yani zeval düşüncesiyle bir lezzette çok elemeler olur ki, iman o elemeleri teceddüd-i emsaliyle ihtar ve izale eder. Maahaza, lezzetlerin teceddüdünde de başka lezzetler vardır.

Evet, bir semerenin şeceresi olmasa, o semerede münhasır kalan lezzet, onun yemesiyle zail olur ve zevale de mucib-i teessür olur. Fakat o semerenin şeceresi maruf ise, o semerenin zevalinden elem hâsıl olmuyor; çünkü yerine gelen var. Ve aynı zamanda, teceddüt hadizatında bir lezzettir.

Ve keza ruh-i beşeri en ziyade sıkıyan, ayrılımlardan neş'et eden elemelerdir. Nur-i iman o elemeleri teceddüd-i emsal ve tahaddüs-i visal ümidiyle izale eder.

BEŞİNCİ NOKTA:

İnsan şu mevcudatta kendisine düşman ve ecnebi tevehhüm ettiği veya ölümler, yetimler gibi hayatsız, perişan vehmettiği şeyleri, nur-i iman ahabap ve kardeş sıfatıyla gösterir ve hayattar tesbihhan (tesbih eden) şeklinde irae eder.

ahbab: dostlar.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
emsal: benzerler.
firak: ayrılık.
hadd-i zaunda: esasen, aslında.
hâsıl: meydana gelme, ortaya çıkma.
hayattar: canlı, yaşayan.
ihtar: hatırlatma, uyarı.
iman: inanç, itikat.
irae: gösterme.
izale: giderme, ortadan kal-

dırma.
keza: böylece, aynı şekilde.
lezaiz-i meşrua: meşru, helâl lezzetler.
mahaza: böyle iken, bununla beraber, böyle olmakla birlikte.
maruf: herkesçe bilinen.
menba: kaynak.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mucib-i teessür: üzüntü verici, üzüntüyü gerektiren.
münhasır: sınırlanmış, sınırlı.

neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
nur: aydınlık, parlaklık, ışık.
nur-u iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
ruh-i beşer: insan ruhu.
semere: meyve, yemiş.
sıfat: vasıf, nitelik.
şecere: ağaç, bir tek ağaç.
tahaddüs-i visal: kavuşmayı

tahmin etme, kavuşmayı sezme.
teceddüd: tazelenme, yenilenme, yeni hale gelme.
teceddüd-i emsal: benzerlerinin yenilenmesi, tazelenmesi.
teceddüt: tazelenme, yenilenme.
temin: güvenlik, emniyet hissi verme, şüphe ve korkuyu giderme.
tenâkus: eksilme, azalma.
tesbih: Allah'ı bütün kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutma, Cenab-ı Hakk'ı şanına layık ifadelerle anma.
tesbihhan: tesbih eden, tesbih okuyan.
tevehhüm: vehimlenme, kuruntuya kapılma; gerçekte var olmayı var kabul etme, yok olanı var zannetmekle ümitsizliğe ve korkuya düşme.
ümit: umut, umma, ümit; bazı şeylerin istediği yönde olması konusunda beslenen his.
vehim: zan, şüphe, yanlış ve esasız düşünce.
vücut: var olma, varlık.
zail: zeval bulan, sona eren, devamlı olmayan, yok olan.
zeval: sona erme, yok olma, ölme.
ziyade: çok, fazla.

âciz: zayıf, güçsüz, zavallı.
aciz: zayıflık, güçsüzlük.
ahiret: dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.
alâka: ilgi, ilişki, yakınlık.
âlem: dünya, cihan; bütün yaratılmışlar.
bâtını: içe ait, dahili, görünmeyen, gizli.
binaenaleyh: bunun üzerine, bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
cirim: cisim.
cüz'i: küçük, az.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.
dehşet: büyük korku hâli, korkma, ürkme.
ecnebi: yabancı, garip, alışmamış.
ecram: küteler, cansız cisimler, gezegenler.
ehl-i dalâlet: dalâlet ehli; yoldan çıkanlar, azgın ve sapkın kişiler.
gaflet: dikkatsizlik, endişesizlik, Allah'tan uzaklaşıp nefsin arzularına dalmak.
Hâlik: yoktan yaratan, her şeyi yoktan var eden, yaratıcı; Allah.
hamî: himaye eden, koruyan, gözeten.
hayattar: canlı, yaşayan.
hüz: keder, tasa, gam.
ibad: abdlar, kullar, ibadet edenler.
iman: inanç, itikat.
istifade: faydalanma, yararlanma.
istikbal: gelecek zaman.
itibar: değer.
keder: kaygı, acı, hüzn.
keza: böylece, aynı şekilde.
letâif: güzelliğler, incelikler.
lisan-ı hâl: hâl dili, bir şeyi durumu ve görünüşü ile bir mana ifade etmesi.
mahlûkat: yaratılmışlar, yaratıklar, Allah tarafından yaratılanlar.
manevi: manaya ait, maddî olmayan.
matlup: talep edilen, istenilen şey.
mazhar: bir şeyin çıktığı görüldüğü yer; nail olma, şereflenme.
mazi: geçmiş zaman.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
muhabbet: sevgi, sevmek.
muvazzaf: vazifelendirilmiş, kendisine görev verilmiş, vazifeli.
muzır: zararlı, zarar veren.
mükellef: sorumlu ve yükümlü olan, bir şeyi yapmaya mecbur olan, vazifeli.
mü'min: iman eden, inanan.
nazar: bakış, fikir.

Yani, gafletle bakan adam, âlemin mevcudatını düşünman gibi muzır telâkki ederek tevahhuş eder. Ve eşyayı ecnebiler gibi görür. Çünkü, dalâlet nazarında mazi ve istikbal zamanlarındaki eşya arasında uhuvvet, kardeşlik rabitası ve bağlanış yoktur. Ancak zaman-ı hâlde eşya arasında küçük, cüz'i bir alâka olur. Binaenaleyh, ehl-i dalâletin yekdiğerine olan uhuvvetleri, binler senelik uzun bir zamanda bir dakika kadardır.

Ve keza, iman nazarında bütün ecrâmı, hayattar ve birbirine ünsiyetli olduklarını görüyor. Ve her bir cirmin lisan-ı hâliyle Hâlik'ına tesbihat yapmakta olduğunu gösteriyor. İşte, bu itibarla, bütün ecrâmın kendilerine göre bir nevi hayat ve ruhları vardır. Binaenaleyh imanın şu görüşüne nazaran o ecrâmda dehşet, vahşet yoktur, ünsiyet ve muhabbet vardır.

Dalâlet nazarı, matlûplarını tahsil etmekten âciz olan insanların sahipsiz, hamîsiz olduklarını telâkki eder ve hüzn, keder, aczlerinden dolayı ağlayan yetimler gibi zanneder.

İman nazarı ise, canlı mahlûkata, ağılar yetimler gibi değil, ancak mükellef memur, muvazzaf zakir ve tesbihhan ibad sıfatıyla bakar.

ALTINCI NOKTA:

Nur-i iman, dünya ve ahiret âlemlerini çeşit çeşit nimetlere mazhar iki sofraya tasvir eder ki, mü'min olan kimse iman eliyle ve zahiri, bâtinî duygularıyla ve mane-vî, ruhî olan letaiifiyle o sofralardan istifade ediyor.

nazar: göre, bakımından, bakarak, bakılırsa.
nevi: çeşit, tür.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nokta: konu ile ilgili bölüm.
Nur-u iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.
rabıta: münasebet, alâka, bağ.
ruh: dirilik kaynağı, hayatın temeli ve sebebi olan manevi varlık.

ruhi: ruha ait, ruha ilgili.
sıfat: vasıf, nitelik.
tahsil: hâsıl etme, ele geçirme, elde etme, kazanma.
tasvir: bir şeyi yazıyla veya başka ifade tarzlarıyla anlatma.
telâkki: anlama, kabul etme.
tesbihat: tesbihler, Cenab-ı Hakkın bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemal sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözler.
tesbihhan: tesbih eden, tes-

bih okuyan.
tevahhuş: korkulu bir şekilde emin olmayarak bakma.
uhuvvet: kardeşlik.
ünsiyet: alışkanlık, ülfet, dostluk.
vahşet: tenha, ıssız, korkunç yer.
yekdiğer: birbirini, bir taraf, öbür tarafı, birbirine.
zahiri: görünürde.
zakir: zikreden, zikredici.

Dalâlet nazarında ise, zevi'l-hayatın daire-i istifadesi küçülür, maddî lezzetlere münhasırdır.

İman nazarında, semavat ve arzı ihata eden bir daire kadar tevessü eder.

Evet, bir mü'min, güneşi kendi hanesinin damında asılmış bir lüks, kameri bir idare lâmbası addedebilir. Bu itibarla şems, kamer, kendisine bir nimet olur. Binaenaleyh mü'min olan zatın daire-i istifadesi semavattan daha geniş olur.

Evet, Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۝ ۱ وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۝ ۲

ayetlerin belâgati ile, imandan neş'et eden şu harika ih-sanlara, in'amlara işaret ediyor.

YEDİNCİ NOKTA:

Nur-i iman ile bilinir ki, Allah'ın varlığı bütün nimetlerin fevkinde öyle büyük bir nimettir ki, sonsuz nimetlerin envainı, nihayetsiz ihsanların cinslerini, sayısız atıyyelerin sınıflarını havi bir menba, bir kaynaktır. Binaenaleyh, zerrat-ı âlemin adedince iman nimetlerine hamdüsena etmek bir borçtur. Risale-i Nur'un eczasında bir kısmına işaretler yapılmıştır. Maahaza, iman-ı billâhtan bahseden Risale-i Nur'un cüzleri, bu nimetten perdeyi kaldırarak gösteriyor.

1. Güneşi ve ayı da sizin hizmetinize verdi. (İbrahim Suresi: 33.)

2. Yerde olanları da sizin hizmetinize vermiştir. (Hac Suresi: 65.)

add: sayma, sayılma.

arz: yer, dünya.

atiyye: hediye, bahşış.

ayet: Kur'an'ın her bir cümlesi.

belâgat: söz ve yazıda sanatlı ve tesirli ifade; sözün güzel olmakla beraber yerinde, hâl ve makama uygun olması.

binaenaleyh: bunun üzerine,

bundan dolayı, ondan dolayı,

buna binaen.

cüz: kısım, parça.

daire-i istifade: yararlanma alanı.

dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılmak, azmak, doğru yoldan ayrılma, azma, batıla yönelme.

ecza: cüz'ler, parçalar, kısım-

lar.

enva: çeşitler, türler, neviler.

fevkinde: üstünde.

hamd ü sena: şükür ve övgü.

hârika: olağanüstü.

hâvi: içine alan, kapsayan, kuşatan.

idare: ışığı az olan camsız küçük lamba.

ihata: kuşatma, içine alma.

ihsan: bağışlama, ikram etme, lütuf.

iman: inanc, itikat.

iman-ı billâh: Allah'a inanma, Allah'ı, onun kâinata tecelli eden bütün sıfat ve isimleriyle beraber kabul ederek Ona inanma.

in'am: nimet verme, nimetlendirme, ihsan etme.

itibar: değer.

kamer: Ay.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla akılları benzerini yapmaktan aciz bırakan Kur'an-ı Kerim.

lüks: hava basıncıyla çalışan, beyaz ve parlak aydınlık sağlayan gaz lâmbası.

maddi: madde ile alakalı, cismanî.

maahaza: böyle iken, bununla beraber, böyle olmakla birlikte.

menba: kaynak.

mü'min: iman eden, inanan.

münhasır: hasredilmiş, ayrılmış, bir şeye veya kimseye mahsus.

nazar: bakış, fikir.

neşet: meydana gelme, oluşma, çıkma.

nihayetsiz: sonsuz, sınırsız.

nimet: lütuf, ihsan, bağış.

nokta: konu ile ilgili bölüm.

Nur-u iman: iman nuru, Allah'ın varlığına, yaratıcılığına inanmadaki gönül, kalp ve fikir aydınlığı.

semavat: semalar, gökler.

şems: güneş.

tevessü: genişleme, yayılma.

zat: kişi, şahıs.

zerrat-ı âlem: âlemin zerrelere, âlemdeki atomlar.

zevî'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar.

“Elhamdülillâh” lâm-ı istiğrakla işaret ettiği umum hamdlerle hamd edilmesi lâzım olan nimetlerden birisi de, rahmaniyet nimetidir.

Evet, rahmaniyet, zevi'l-hayattan rahmete mazhar olanların sayısınca nimetleri tazammun etmiştir. Çünkü, bilhassa insan, her bir zıhayatla âlakadardır. Bu itibarla insan her zıhayatın saadetiyle saidleşir ve elemliyle müteessir olur. Öyle ise, herhangi bir fertte bulunan bir nimet, arkadaşlarına da bir nimettir.

Ve keza, validelerin şefkatleriyle nimetlenen çocukların sayısınca nimetleri tazammun edip ona göre hamdlerle, senalara kesb-i istihkak edenlerden birisi de rahîmiyettir.

Evet, annesiz aç bir çocuğun ağlamasından müteessir ve acıyan bir vicdan sahibi, elbette validelerin çocuklarına olan şefkatlerinden zevk alır, memnun ve mahzuz olur. İşte, bu gibi zevkler birer nimettir, hamd ve şükürler ister.

Ve keza, kâinatta mündemiç hikmetlerin bütün enva ve efradı adedince hamd ve şükürleri iktiza edenlerden birisi de hakîmiyettir. Zira insanın nefsi, rahmaniyetin cilveleriyle, kalbi de rahîmiyetin tecelliyatıyla nimtenedikleri gibi, insanın akli da hakîmiyetin letaifiyle zevk alır, telezzüz eder. İşte, bu itibarla ağız dolusu ile “Elhamdülillâh” söylemekle hamdüsenaları istilzam eder.

alâkadar: ilgili, ilişkili, münasebetli, bağlı.
bilhassa: özellikle.
cilve: tecelli, görünümlü.
efrat: fertler.
elem: dert, üzüntü, maddî-manevî ızdırap.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun, hamd Allah'a aittir.
enva: çeşitler, türler, neviler.
hakîmiyet: hikmetlilik, faydalılık, güzel gayelilik.
hamdüsenâ: şükür ve övgü.
hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hikmet: ilahî gaye, gizli sebep, fayda.
iktiza: lazım gelme, gerekme.
istilzam: gerektirme.
itibar: değer.
kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kesb-i istihkak: hak etme, hak kazanma.
keza: böylece, aynı şekilde.
lâm-ı istiğrâk: istiğrak lâmı, Arapça asıllı isimlerin başına gelerek onları belirli yapan lâm, el takısı.
letaif: güzelliçler, incelikler.
mahzûz: hazzetmiş, hoşlanmış, hoşnut olmuş, sevinmiş.
mazhar: bir şeyin çıktığı görüldüğü yer; nail olma, şereflenme.
mündemiç: bir şeyin içinde bulunan, saklı olan.

müteessir: teessüre kapılan, hüznünlü, kederli, mahzun.
nefis: kendi, şahıs.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
Rahîmiyet: merhamet edicilik.
Rahmaniyet: Cenab-ı Hakkın kullarını beslemesi, koruması ve merhamet etmesi vasfı.
rahmet: şefkat, merhamet, bağışlama ve esirgeyicilik.
saadet: mutluluk.
said: saadete eren, Allah'ın rızasına ve ahiret mutluluğuna

kavuşan, mutlu, mesut.
senâ: methetme, övme.
şefkat: acıyarak ve esirgeyerek sevmek, içten ve karşılıksız merhamet.
şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah'ı hamd etme.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelliyat: tecelliler, görünümler.
telezzüz: lezzet, tad alma,

hoşlanma, hoşla gitme.
uhum: bütün.
valid: ana, anne.
valide: ana, anne.
vicdan: insanın içindeki iyiyi kötünden ayırabilen ve iyilik etmekten lezeet duyan ve kötülüğten elem alan manevî bir his.
zevî'l-hayat: hayat sahipleri, canlılar.
zihayat: hayat sahibi.
zira: çünkü, ondan ki, sundan, şu sebepten ki, onun için.

Ve keza, Esmâ-i Hüsnadan “Vâris” isminin tecelliyatı adedince ve babalar gibi usulün zevalinden sonra bakî kalan fûruatın sayısınca ve âlem-i ahiretin mevcudatı adedince ve uhrevî mükâfatları almaya medar olmak üzere hıfzedilen beşerin amelleri sayısınca, sedası ile şu fezayı dolduracak kadar büyük bir “Elhamdülillâh” ile hamd edilecek hafîziyet nimetidir. Çünkü, nimetin devamı, nimetin zatından daha kıymetlidir. Lezzetin bekası, lezzetten daha lezizdir. Cennette devam, Cennetin fevkindir. Ve hakeza...

Binaenaleyh, Cenab-ı Hakkın hafîziyeti tazammun ettiği nimetler, bütün kâinatta mevcut bütün nimetlerden daha çok ve daha üstündedir. Bu itibarla dünya dolusu ile bir “Elhamdülillâh” ister.

Şu zikredilen dört isme, bakî kalan Esmâ-i Hüsnayı kıyas et ki, her bir isimde sonsuz nimetler bulunduğu için sonsuz hamdleri, şükürleri istilzam eder.

Ve keza, bütün nimet hazinelerini açmak salâhiyetinde olan, nimet-i imana vesile olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm dahi öyle bir nimettir ki, nev-i beşer ilelebet o zatı (a.s.m.) methüsenâ etmeye borçludur.

Ve keza, maddî ve manevî bütün nimetlerin envaini fihriste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur’ân nimeti de gayr-i mütenahi hamdleri bilistihkak istilzam eder.

âlem-i ahiret: ahiret âlemi.
aleyhissalâtü vesselâm: ‘salât ve selam onun üzerine olsun’ anlamında Hz. Muhammed’e dua.
amel: fiil, iş.
bakî: geride kalan.
beka: kalıcılık, devamlılık, sabit olmak.
beşer: insan, insanlık, âdemoğlu.
bilistihkak: lâyıkıyla, liyakatı olarak, hakkıyla, hak ederek.
binaenaleyh: bunun üzerine,

bundan dolayı, ondan dolayı, buna binaen.
elhamdülillâh: Allah’a hamd olsun, hamd Allah’a aittir.
enva: çeşitler, türler, neviler.
Esmâ-i Hüsnâ: Allah’ın adları, Allah’ın doksan dokuz güzel ismi.
fevkinde: üstünde.
feza: kainatta ucu bucağı bulunmayan boşluk.
fihriste: katalog, liste.
fûruat:
gayr-i mütenahi: sonsuz, so-

nu olmayan, nihayetsiz.
hafîziyet: Cenab-ı Hakk’ın her mahlûkun başına gelecek vaziyetleri ve başından geçene ri muhafaza etme sıfatı.
hâkeza: böylece, bunun gibi.
hamd: Allah’a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.
hazine: zengin ve değerli kaynak.
hıfz: koruma, muhafaza etme, himaye etme.
ile'l-ebed: ebede kadar, son-

suza değin.
istilzam: gerektirme.
itibar: değer.
kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.
kıyas: karşılaştırma, bir şeyi başka bir şeye benzeterek hüküm verme.
kıymet: değer.
leziz: lezzetli, tatlı.
maddi: madde ile alâkalı; para, mal vb. şeylerle ilgili.
manevî: manaya ait, maddî olmayan.
medar: sebep, vesile.
methüsenâ: methedip övmek.
mevcudat: mevcutlar, var olan her şey, mahluklar.
mükâfat: iyi bir iş, hizmet veya başandan ötürü verilen şey, ödül.
nev-i beşer: insanoglu, insanlar.
nimet: lütuf, ihsan, bağış.
nimet-i iman: iman nimeti, inanç, inanma nimeti; Cenab-ı Hakkın kulunu İslâmî şerefendirme nimeti.
sada: ses.
salâhiyet: yetki, bir işe karışmaya veya vazife icabı bir işi yapmaya, bir harekette bulunmaya hakkı olma.
şükür: Allah’ın nimetlerine karşı memnunluk gösterme, gerek dil ile gerekse hal ile Allah’ı hamd etme.
tazammun: ihtiva etme, içine alma, içinde bulundurma.
tecelliyat: tecelliler, görünümler.
uhrevî: ahirete dair, ahirete ait, ahiret âlemiyle ilgili.
usul: asıllar, ana baba ve onların ana, baba ve dedeleri.
Vâris: bakî olan, her şeyin kendisine döneceği, vârislerin en hayırlısı Allah (c.c.).
vesile: aracı, vasıta.
zat: kendi.
zeval: ölme, ölüm.
zikretmek: anmak, bildirmek.

SEKİZİNCİ NOKTA:

Öyle bir Allah'a hamd olsun ki, kâinat ile tabir edilen şu kitab-ı kebir ve onun tefsiri olan Kur'ân-ı Azîmüş-şan'ın beyanına göre bütün babları ile fasılları ve bütün sayfaları ile satırları ve bütün kelimatı ile harfleri, o Zat-ı Akdes'e, sıfât-ı cemaliye ve kemaliyesini izhar ile hamdüsenahtır. Şöyle ki:

O kitab-ı kebirin her bir nakşı —küçük olsun büyük olsun— karınca kaderince, *Vahid* ve *Samed* olan *Nakkaş*'ının evsaf-ı celâliyesini izhar ile hamdüsenahtır eder.

Ve keza, o kitabın her bir yazısı, Rahman ve Rahîm olan Kâtibinin evsaf-ı cemalini göstermekle senahan oluyor.

Ve keza, o kitabın bütün yazıları, noktaları, nakışları, Esmâ-i Hüsnanın tecelliyat ve cilvelerine makes ve mazhar olmak cihetiyle, o Zat-ı Akdes'i takdis, tahmit, temcit ile senahandır.

Ve keza, o kitabın her bir nazmı, kasidesi, Kadîr, Alîm olan Nazım'ını takdis ile tahmit eyler.

DOKUZUNCU NOKTA: (HAŞİYE 1)

.....

HAŞİYE: Bu gibi şifrelerin anahtarı bende yoktur ki açayım. Maahaza, oruçlu bir kafa, ne o şifreleri açabilir ve ne o darıpları yapabilir. Kusura bakmayınız, bu kadarı da, ancak müellifinin manevî yardımı ile ve Leyle-i Kadrin bereketiyle ve Mevlâna'nın komşuluğundan istifade ile yapabildim.

Mütercim Abdülmecid Nursî

Âlim: her şeyi hakkıyla bilen Allah.

bab: kısım, bölüm, bahis.

beyan: açıklama, bildirme, izah.

cihet: yön.

cilve: tecelli, görüntü.

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın adları, Allah'ın doksan dokuz güzel ismi.

evsaf-ı celâliye: Cenab-ı Hakk'ın büyüklük vasıfları, Celâl ismine ait vasıfları, sıfatları.

evsaf-ı cemâl: güzellik vasıfları, Cenab-ı Hakk'ın haiz olduğu Cemâl ismine has vasıfları.

fasıl: kısım, bölüm.

hamdüsena: şükür ve övgü.

hamdüsenahtan: Cenab-ı Hakk'ın verdiği rızık ve nimetlerin karşılığında O'na şükreden ve O'nu överen.

hamd: Allah'a karşı şükran ve memnuniyetini onu överek bildirme.

haşiye: dipnot.

izhar: ortaya koyma, açığa çıkarma, gösterme.

kader:

Kadîr: kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten Allah.

kâinat: evren; yaratılmış olan şeylerin tamamı, bütün âlemler.

kaside: belli bir amaçla yazılmış divan şiiri ve bu şiirin nazım şekli.

Kâtip: yazar, yazıcı.

kelimat: kelimeler, sözler.

keza: böylece, aynı şekilde.

kitab-ı kebir: büyük kitap.

Kur'ân-ı Azîmüş-şan: şan ve şerefi yüce olan Kur'an.

ma'kes: ayna.

mazhar: bir şeyin çıktığı yer, zuhur ettiği, görüldüğü yer.

nakış: işleme, süsleme.

Nakkaş: her şeyi nakışlı yaratan Allah.

Nazım: düzenleyen, tanzim eden, düzene koyan.

nokta: konu ile ilgili bölüm.

Rahim: sonsuz merhamet sahibi olan Allah.

Rahman: sonsuz merhamet sahibi ve şefkatle bütün varlıkları rızıklandıran Allah.

sahife: sayfa.

Samed: Cenab-ı Hakk'ın 'her şey kendisine muhtaç olduğu halde, Kendisi hiç bir şeye

muhtaç olmayan' manasındaki ismi.

senâhân: sena edici, birini över, metheden.

sıfat-ı cemaliye: Cenab-ı Hakk'ın celâli olmayan sıfatları, Cemâl ismine ait sıfatları.

sıfat-ı kemaliye: olgunluk belirtisi olan vasıflar.

tabir: ifade.

tahmit: elhamdülillâh deme, bütün övgünün ve hamdın yalnız Allah'a ait olduğunu söyleme.

takdis: yüceltme, mukaddes sayma, kudsî ve mübarek sayma.

tecelliyat: tecelliler, görüntüler.

tefsir: Kur'an'ın mana bakımından izahı, açıklaması.

temcid: ululama, yüceltme.

Vahid: zatında ve sıfatlarında tek ve yegane olan Allah.

Zat-ı Akdes: en mukaddes zat, her türlü kusur ve noksandan uzak ve pak olan zat; Allah.

BİR MECLİS-İ MİSALÎDE ŞERİATLA MEDENİYET-İ HÂZIRA, DEHA-İ FENNÎ İLE HÜDA-İ ŞER'Î MUVAZENELERİ

Birinci Harbin Mütareke başında, bir Cuma gecesinde, bir rüya-i sadıkada, misalî âleminde, bir meclis-i azîmde benden sual ettiler:

“Mağlûbiyet sonunda İslâmın âleminde ne hâl peyda olacak?” Asr-ı hâzır mebusu sıfatıyla söyledim; onlar da dinlediler.

Eski zamandan beri istiklâl-i İslâmın bekası, hem kelimetullahın i'lâsı için, farz-ı kifaye-i cihadı, o lâzıme-i diyanet,

Deruhte ile, kendini yekvücut-i vahdanî, İslâmın âlemine fedaya vazifedar, hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet,

Şu millet-i İslâmın felâket-i mazisi, getirecek de elbet İslâmın âlemine saadet ve hürriyet. Olur geçen musibet

İstikbalde telâfi. Üçü veren, üç yüzü kazandıran, etmiyor elbette hiç hasaret. Hâlini istikbale tebdil eder, zihimmet.

Zira ki şu musibet, hayatımız mâyesi olan şefkat, uhuvvet, tesanüd-i İslâmı harikülâde etti. İnkişaf-ı uhuvvet,

Tesri-i ihtizazı; tahrib-i medeniyet. Deniyet-i hâzıra sureti değişecek, sistemi bozulacak; zuhur edecek o vakit,

İslâmî medeniyet. Müslümanlar, bilihtiyar elbet evvel girecek. Muvazene istersen: Şer'in medeniyeti-şimdiki medeniyet.

asr-ı hâzır: içinde bulunduğu muz çağ.

bayraktar: önde bayrak taşıyan.

beke: devamlılık, süreklilik.

bilihtiyar: kendi arzusu ile tercih etme.

cihad: maddî-manevî imkânlarla, Allah için din adına yapılan mücadele.

deha-i fennî: aklın fennî bilimlerden faydalanarak gösterdiği harikalar.

deniyet-i hâzıra: şimdiki ah-

lâkî çöküntü.

deruhte: üzerine görev olarak alma.

evvel: önce.

farz-ı kifaye: bir kısım Müslümanın yerine getirmesi ile diğerlerinin üzerinden kalkan farzlar (cenaze namazı gibi).

farz-ı kifaye-i cihad: bir kısım da olsa, Müslümanların mutlaka yapması gereken ve bu şekilde farz olan cihad.

feda: malını ve canını verme, gözden çıkarma.

felâket-i mazi: geçmişte yaşanan felâket.

hâl: içinde bulunulan durum.

harikülâde: şaşırtıcı, olağanüstü mükemmel,

hasaret: zarar, kayıp.

hilâfet: din ve dünya işlerini yürüten idarî makam.

hüda-i şer': dinin insanları iyi ve hayra yönlendirmesi.

hürriyet: özgürlük.

i'lâ: yükseltme, yüceltme.

inkişaf-ı uhuvvet: kardeşlik duygusunun gelişmesi.

* Lemaat risalesi İstanbul'da 1921'de Türkçe olarak telif edilmiştir.

İslâmî medeniyet: İslâmın getirdiği medeniyet.

istikbal: gelecek.

istiklâl-i İslâm: Müslümanların bağımsızlığı, hürriyeti.

Kelimetullah: Allah'ın ismi ve kelâmı olan Kur'an.

lâzıme-i diyanet: dinin ve din-darlığın gereği.

mağlûbiyet: yenilgi.

maye: kaynak, temel, esas.

mebus: görevli temsilci.

meclis-i azim: büyük meclis.

meclis-i misali: temsilcilerin toplandığı ve önemli kararların alındığı kurul.

medeniyet: şehirlilik, toplumda yaşama ve kurallara uygun davranma, uygarlık,

medeniyet-i hâzıra: günümüz medeniyeti, toplum hayatı.

misali âlem: görüntüden ibaret olan rüya âlemi.

musibet: sıkıntı, belâ ve felâket.

muavazene: kıyaslayarak değerlendirmeye, ölçü, karşılaştırma.

mütareke: Mondros ateşkes antlaşması.

peyda olmak: meydana gelmek, ortaya çıkmak.

rüya-i sadıka: yorumu çıkan gerçek ve doğru rüya.

saadet: mutluluk.

sual etme: sorma.

suret: şekil.

sıfat: bir şeyi niteleyen özellikler.

şefkat: koruma sevgisi.

şeriat: ayet ve hadislerle, kıyas, icma-i ümmet ve büyük mezhep imamlarının içtihatları üzerine kurulan İslâm dini kuralları, İslâm şeriatı.

şer'in medeniyeti: şeriatın, dinin istediği medeniyet.

tahrib-i medeniyet: medeniyetin maddî-manevî yıkımı.

tebdil: değiştirme.

telâfi: eksikliği giderme, tamamlama.

tesanüd-i İslâmî: İslâmın emrettiği dayanışma.

tesri-i ihtizaz: sarsıntının artması, hızlanması.

uhuvvet: kardeşlik.

vazifedar: görevli, görevine çok bağlı.

yekvücut-i Vahdanî: tek bir beden hâlinde.

zihimmet: din-millet sevgisi ve gayretine sahip.

zira: çünkü.

zuhur: ortaya çıkış.

Esaslara dikkat et, âsârlara nazar et. Şimdiki medeniyet esasatı menfidir. Menfi olan beş esas ona temel, hem kıymet.

Onlarla çarh kurulur. İşte nokta-i istinat, hakka bedel kuvvettir. Kuvvet ise, şe'nidir tecavüz ve tearuz. Bundan çıkar hıyanet.

Hedef-i kastı, fazilet bedeline hasis bir menfaattir. Menfaatin şe'nidir tezahum ve tehasum. Bundan çıkar cinayet.

Hayattaki kanunu, teavün bedeline, bir düstur-i cidalıdır. Cidalin şe'ni budur: tenazu ve tedafü. Bundan çıkar sefalet.

Akvamların beyninde rabıta-i esası: Aharın zararına müntebih unsuriyet; başkaları yutmakla beslenir, alır kuvvet.

Milliyet-i menfiye, unsuriyet, milliyet; şe'ni olur daima böyle müthiş tesadüm, böyle feci telâtum. Bundan çıkar helâket.

Beşincisi şudur ki: Cazibedar hizmeti heva, hevesi teşci, teshil; hevesatı, arzuları tatmin. Bundan çıkar sefalet.

O heva, hem heves, şe'ni budur daima: İnsanı memsuh eder, sîreti değiştirir. Manevî meshediyor; değişir insanıyet.

Şu medenîlerden çoğu, eğer içi dışına çevirirsen, görürsün: Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hıızır; sîreti olur suret.

ahar: başkaları, diğerleri.
akvam: kavimler, milletler.
âsâr: eserler, ürünler, sonuçlar.
beyn: ara, arasında.
cazibedar: çekici, cezp edici.
cidalin şe'ni: mücadelenin gereği.
cinayet: cana kıyma ve o derece büyük suç.
çarh: çark; felek.
daima: devamlı.
düstur-i cidal: mücadele prensibi.
esasat: prensipler, kurallar.
esaslar: prensipler, ölçüler, uyulacak kurallar.
fazilet bedeline: fazilet yerine.
feci: korkunç, çok kötü.
hakka bedel: hakkın karşılığı, hakkın yerine geçen.
hasis: alçakça.
hedef-i kasıt: ulaşmak istediği amaç.
helâket: yok oluş, mahvolma.
heva: nefsin arzu ve istekleri.
heves: nefsin hoşuna giden şey.
hevesat: nefsin hoşuna giden şeyler.
hıızır: domuz.
hıyanet: ihanet, kötülük etme.
insanıyet: insanlık.
kıymet: değer.
manevî mesh: ahlâk ve karakter

rin değişmesi.

medenî: şehirli, kültürlü ve bilgili olan, kibar ve nazik olması gereken.

memsuh: çirkinleştirilmiş, biçimsiz ve çirkin şekle girmiş.

menfaat: çıkar.

menfi: yıkıcı, tahrip edici, bozucu.

milliyet: ırkçılığı esas alan millet sevgisi.

milliyet-i menfiye: zararlı milliyetçilik, ırkçılık.

müntebih: uyanık, uyanmış.

müthiş: dehşet verici.

nazar: bakma.

nokta-i istinat: dayanak noktası.

rabıta-i esas: temel bağ.

sefahat: ahlâksızlık, eğlence ve zevke düşkünlük.

sefalet: yoksulluk, perişanlık.

sîret: ahlâk ve karakter.

suret: şekil, dış görünüş.

şe'n: özellik, belirleyici nitelik.

şe'ni: gereği, özelliği.

tatmin: doyuma ulaşma.

tearuz: muaraza, çatışma.

tecavüz: haddini aşma, saldıрма.

tedafü: itişme, kaçışma.

tehasum: düşmanlık.

telâtum: dalgalanma.

temel: bir şeyin üzerine bina edildiği kaide.

tenazu: çekişme ve kavgâ

tesadüm: çarpışma, vuruşma.

teşci: cesaretlendirme.

tezahum: sıkıntı, zahmet verme.

unsuriyet: ırkçılık.

Gelir hayali karşına, postlarıyla tüyleri. İşte şununla görünür meydanaiki âsârı. Zemindeki mevazın mizanıdır Şeriat.

Şeriattaki rahmet, sema-i Kur'ân'dandır. Medeniyet-i Kur'ân esasları müspettir. Beş müspet esas üzere döner çarh-ı saadet:

Nokta-i istinad, kuvvete bedel haktır. Hakkın daim şe'nidir adalet ve tevazün. Bundan çıkar selâmet, zail olur şekavet.

Hedefinde menfaat yerine fazilettir. Faziletin şe'nidir muhabbet ve tecazüp. Bundan çıkar saadet, zail olur adavet.

Hayattaki düsturu, cidal, kıtal yerine düstur-i teavündür. O düsturun şe'nidir ittihat ve tesanüt; hayatlanır cemaat.

Suret-i hizmetinde, heva-heves yerine hüda-i hidayetdir. O hüdanın şe'nidir insana lâıyk tarzda terakki ve refahet,

Ruha lâzım surette tenevvür ve tekâmül. Kitlelerin içinde cihetü'l-vahdeti de tard eder unsuriyet, hem de menfi milliyet.

Hem onların yerine rabita-i dinidir, nispet-i vatanîdir, alâka-i sınıftır uhuvvet-i imanî. Şu rabitanın şe'nidir samimî bir uhuvvet,

Umumî bir selâmet. Hariç etse tecavüz, o da eder tedafü. İşte şimdi anladın, sırrı nedir ki küsmüş, almadı medeniyet.

adalet: hak sahibine hakkını vermek.
adavet: düşmanlık.
alâka-i sınıfı: sınıf, meslek ilgisini.
âsâr: eserler, çalışmanın neticesi olan işler.
cemaat: topluluk, bir amaca yönelmiş grup.
cidal: mücadele, kavgâ.
cihetü'l-vahdet: birleştiren, birlik yönü.
çarh-ı saadet: saadet ve mutluluk çarkı, döngüsü.

daim: devamlı.
düstur-i teavün: yardımlaşma prensibi.
esas: kök, temel.
fazilet: hiçbir çıkar değil, Allah rızası ve doğruluğun gereğini yapma.
hak: doğru, gerçek.
hariç: dışarıdan, yabancı ülkeden.
hedef: amaç, gaye.
heva: nefsin kötü arzuları.
heves: nefsin hoşuna giden gereksiz oyun ve eğlenceler.

hüda-i hidayet: doğru ve hak yola iletme, götürme.
hüdanın şe'ni: ilâhî kaynaklı olmanın gereği ve sonucu.
ittihat: birlik, beraberlik.
kitle: topluluk, toplum.
kıtal: öldürme.
lâıyk: uygun, ödüle değer.
lâzım: gerekli.
medeniyet-i Kur'ân: Kur'ân'ın medeniyeti
menfaat: çıkar ve faydayı gözetme.
menfi milliyet: milletini sev-

me duygusunu yanlış değerlendirmeye, ırkçılık.
mevazın: mizanlar, ölçüler.
mizan: ölçü, terazi.
muhabbet: sevgi.
müspet: olumlu, yapıcı.
nispet-i vatani: vatandaşlık bağı.
nokta-i istinat: dayanak noktası.
post: hayvan derisi,
rabita: ilgi, bağ.
rabita-i din: din bağı, dinin birleştirici yönü.
rahmet: acıma, merhamet etme, iyilik ve ihsanda bulunma.
refahet: bolluk, bereket, rahatlık.
saadet: mutluluk.
samimî: yakın, sıcak.
selâmet: dert ve sıkıntılardan kurtuluş, esenlik.
sema-i Kur'ân: Kur'ân'ın yüceliği.
suret: suret, şekil.
suret-i hizmet: hizmet şekli.
sır: gizem, bilinmeyen gizli yönü.
şekavet: mutsuzluk, sızlanma ve sıkıntı.
şe'ni: işi, sonucu, belirgin özelliği.
şeriat: din, dinin şaşmaz ölçü ve kuralları.
tart: kovmak, sürmek, çıkarmak.
tarz: şekil, biçim.
tecavüz: saldırı.
tecazüp: birbirine yakınlık hissetme, cezp etme, çekme.
tedafü: savunma, müdafaa.
tekâmül: ilerleme, yükselme.
tenevvür: aydınlanma, nurlanma.
terakki: gelişme, ilerleme.
tesanüt: dayanışma.
tevazün: dengeli ve ölçülü davranma.
uhuvvet: kardeşlik.
uhuvvet-i imanî: imanının sağladığı kardeşlik.
umumî: herkesi ilgilendiren.
unsuriyet: ırkçılık, kendi milletini üstün görme.
zail: yok olma, geçip gitme.
zemin: yer.

Şimdiye kadar İslâmlar ihtiyarıyla girmemiş. Şu medeniyet-i hâzıra onlara yaramamış. Hem de onlara vurmuş müthiş kayd-ı esaret.

Belki nev-i beşere tiryak iken zehir olmuş. Yüzde seksenini atmış meşakkat ve şekavet. Yüzde onu çıkarmış müzahref bir saadet.

Diğer onu bırakmış beyne beyne bîrahat. Zalim ekalin olmuş, gelen ribh-ı ticaret. Lâkin, saadet odur: Külle ola saadet.

Lâakal ekseriyete olsa medar-ı necat. Nev-i beşere rahmet nazil olan şu Kur'ân, ancak kabul ediyor bir tarz-ı medeniyet:

Umuma, ya eksere verirse bir saadet. Şimdiki tarz-ı hâzır, heves serbest olmuştur, heva da hür olmuştur. Hayvanî bir hürriyet.

Heves tahakküm eder. Heva da müstebittir. Gayr-i zarurî hacatı havaic-i zarurî hükmüne geçirmiştir. İzale etti rahat.

Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç, fakir etmiştir. Sa'y-i helâl, masrafa etmemiştir kifayet.

Onda hile, harama beşeri sevk etmiştir. Ahlâkın esasını şu noktadan bozmuştur. Cemaate, hem nev'e, vermiştir servet, haşmet.

Ferd-i şahsı ahlâksız, hem fakir eylemiştir. Bunun şahidi çoktur: Kurun-i Ulâdaki mecmu-i vahşet ve cinayet, hem gadir ve hem hıyanet,

ahlâk: insanlık seciyesi, yaratılıştaki insanlığın gereği olan güzel davranışlar.

ahlâksız: insanlık şerefine yakışmayan işler, davranışlar yapan.

bedavet: göçebe devri.

beyne beyne: iyi ve kötünün arasında.

bîrahat: rahatsız.

cemaat: toplum.

cinayet: kan dökme, büyük suçlar.

ekal: azınlık.

ekser: çoğunluk.

ekseriyet: çoğunluk.

esas: temel prensip.

fakir: muhtaç, ihtiyaç sahibi.

ferd-i şahsı: birey olarak insan.

gadir: acımasızlık, zulüm.

gayr-i zarurî: gereksiz.

hacat: ihtiyaçlar.

haram: hakkı olmayan şey, dinin yasakladığı şeyler.

haşmet: görkemlilik, ihtişam.

havaic-i zarurî: yemek, içmek, giyinmek gibi temel ihtiyaçlar.

hayvanî hürriyet: hiçbir kural tanımayan hayvanlara ait özgürlük.

heva: nefsin gereksiz arzuları.

heves: nefsin arzularına uygun işler.

hile: aldatma, desise ve yalan.

hıyanet: ihanet, kötülük etme.

ihtiyar: kendi arzu ve isteği.

izale etme: gidermek.

kayd-ı esaret: esaret zinciri, kölelik bağı.

kifayet: yetme, yetişme.

Kurun-i Ulâ: ilk çağ.

küll: bütün, genel, herkes.

lâakal: en az.

lâkin : ancak.

masraf: gider.

mecmu-i vahşet: vahşilik, kural tanımazlıkların hepsi.

medar-ı necat: kurtuluş sebebi.

medeniyet: şehirlilik, gelişmişlik.

medeniyet-i hâzıra: bu günün medeniyeti.

meşakkat: sıkıntı, zahmet.

muhtac-ı fakir: şiddetle ihtiyaç duyan.

müstebit: baskıcı, zorba.

müthiş: dehşetli, korkunç.

müzahref: sahte yaldızlı süs.

nazil: Allah katından gelen.

nev: insanlık türü.

nev-i beşer: insanlık.

rahmet: her çeşit iyilik ve ihsan.

rih-ı ticaret: ticaretten gelen kâr.

saadet: refah, mutluluk, rahat.

sa'y-i helâl: helâl kazanç.

serbest: başıboş, hiçbir kayda bağlı olmayan.

servet: zenginlik.

sevk etme: yönlendirme.

şahit: delil, gören.

şekavet: sıkıntıdan şikâyet.

tahakküm: baskı, zorlama.

tarz-ı hâzır: günümüzdeki durum.

tarz-ı medeniyet: uygarlık şekli.

tiryak: ilaç.

umum: genel, herkes.

zalim : zulmeden.

zehir: öldürücü madde.

Şu medeniyet-i habise tek bir defada kustu. Midesi **(HA-ŞİYE)** daha bulanır. Âlem-i İslâmdaki istinkâf-ı manidar, hem de bir cây-ı dikkat.

Kabulde muztariptir, soğuk da davranmıştır. Evet, Şeriat-ı Garrada olan nur-i İlâhî, hassa-i mümtazıdır istiğna, istiklâliyet.

O hassadır, bırakmaz ki o nur-i hidayet, şu medeniyet ruhu olan Roma dehası ona tahakküm etsin. Onda olan hidayet,

Bundaki felsefe ile mezcolmaz; hem aşılalmaz, hem de tâbi olamaz. İslâmiyet ruhunda şefkat, izzet-i iman beslediği şeriat,

Kur'ân-ı Mu'cizülbeyan tutmuş yed-i beyzada hakaik-ı şeriat. O yemîn-i beyzada birer asa-i Mûsa'dır. Sehhar medeniyet istikbalde edecek ona secde-i hayret.

Şimdi buna dikkat et: Eski Roma, Yunanın iki dehası vardı; bir asıldan tev'emdi. Biri hayalâlûddu, biri maddeperestti.

Su içinde yağ gibi imtizaç olamadı. Mürur-i zaman istedi, medeniyet çabaladı, Hristiyanlık da çalıştı. Temzicine muvaffak hiç biri de olmadı.

Her biri istiklâlini filcümle hıfzeyledi. Hatta el'an âdeti o iki ruh, şimdi de cesetleri değişmiş. Alman, Fransız oldu.

HAŞİYE: Demek daha dehşetli kusacak. Evet, iki Harb-i Umumî ile öyle kustu ki, hava, deniz, kara yüzlerini bulandırdı, kanla lekeledi.

âdeta: sanki.

âlem-i İslâm: Müslümanların yaşadığı coğrafya, İslâm dünyası.

asa-i Mûsa: Hz. Mûsa'nın mu'cizeli asası.

asıl: esas, temel.

cây-ı dikkat: dikkate değer.

deha: olağanüstü akıl ve zekâ.

el'an: şimdi.

filcümle: kısmen, nihayet, sonunda.

hakaik-ı şeriat: şeriatın, dinin

gerçekleri.

harb-i umumî: birinci dünya savaşı.

hassa: özellik.

hassa-i mümtaz: seçkin özellik.

haşiye: dip not.

hayalâlûd: hayal ile karışık.

hidayet: dinin gösterdiği hak yol.

hıfzeyleme: koruma.

imtizaç: birbiriyle karışma, kaynaşma.

istiğna-i istiklâliyet: tam ba-

ğımsızlık, kimseye minnet duymama.

istikbal: gelecek.

istiklâl: bağımsızlık, özgürlük.

istinkâf-ı manidar: anlamlı çekimserlik.

izzet-i iman: imanın verdiği şeref ve gayret.

Kur'ân-ı mu'cizbeyan: ifadeleri ve hakikatleri ile eşsiz olan Kur'ân'.

maddeperest: maddeci, maddeye tesir verenler.

medeniyet: toplumda oluşan

kültür, sanat.

medeniyet-i habise: medeniyetin çirkin yönü.

mezç: karışma, birleşme, bütünleşme.

muvaffak: başarı.

muztarip: sıkıntılı.

mürur-i zaman: zamanın geçmesi.

nur-i hidayet: hak yola sevk eden aydınlık.

nur-i İlâhî: Allah'ın nuru.

Roma dehası: Allah'ı inkâr ve putperestlikten kaynaklanan dünya servet ve haşmeti.

secde-i hayret: hayretten secde etme.

sehhar medeniyet: aldatıcı medeniyet.

şefkat: koruma sevgisi.

şeriat-ı garra: nurlu, parlak şeriat.

tâbi olma: uyma, arkasından gitme.

tahakküm: baskı ve zorbalık.

temziç: kaynaştırma.

tev'em: ikiz.

yed-i beyza: mu'cizeli, parlak, hayır getiren el.

yemin-i beyza: sağ el.

Yunan dehası: Sokrat, Eflâtun felsefesinden kaynaklanan dünyevi Yunan zekâsı.

Güya bir nevi tenasuh başlarından geçmişti. Ey birader-i misalî! Zaman böyle gösterdi. O ikiz iki deha, öküz gibi reddetti,

Temzicinin esbabını. Şimdi de barışmadı. Madem onlar tev'emdi, kardeş ve arkadaşta, terakkide yoldaştı; birbiriyle dövüştü, hiç de barışmadılar.

Nasıl olur ki; aslı, hem madeni, matlâi başka çeşit olmuştı; Kur'ân'da olan nuru, şeriat hidayeti, şu medeniyetin ruhu olan Roma dehası birbiriyle barışır, hem mezç-i ittihadı?

O deha ile bu hüda menşeleri ayrıdır. Hüda semadan indi, deha zeminden çıktı. Hüda kalpte işliyor; dimağı da işletir.

Deha dimağda işler; kalbi de karıştırır. Hüda ruhu eder tenvir, daneleri sümbüllettirir. Karanlıkları tabiat onunla ışıklanır.

İstidad-ı kemali birden bire yol alır. Nefs-i cismanî yapar hizmetkâr-ı emirber. Meleksima ediyor insan-ı himmetperver.

Deha ise, evvelâ nefse-i cisme bakıyor, tabiata giriyor, nefsi tarla ediyor; istidad-ı nefsanî neşvünema buluyor.

Ruhu eder hizmetkâr; taneleri kuruyor. Şeytanın simasını beşerde gösteriyor. Hüda, hayateyne saadet veriyor, dâreyne ziya neşrediyor, insanı yükseltiyor.

birader-i misalî: temsilde geçen kardeş, arkadaş gibi.

dâreyn: dünya ve ahiret, her iki dünya.

deha: maddeci akıl; olağanüstü akıl ve zekâ.

dimağ: insanın dünyaya bakan akıl yönü.

esbap: sebepler.

güya: sanki.

hizmetkâr-ı emirber: emrinde çalıştırma.

hüda: ilâhî kaynaklı hak yol ve prensipleri; hak ve doğru olan yol.

insan-ı himmetperver: gayretli, kabiliyetli insan.

istidad-ı kemal: olgunlaşma, gelişme kabiliyeti.

istidad-ı nefsanî: nefsin gelişmeye müsait arzu ve istekleri.

ittihat: birlik olma.

kalp: insanın manevî yönü.

Kur'ân'ın nuru: Kur'ân'ın getirdiği hak ve hidayet aydınlığı.

meden: kaynak.

matlâ: doğuş yeri.

medeniyetin ruhu: günümüz medeniyetine şekil veren anlayış.

meleksima: meleğe benzetme.

menşe': kaynak.

mezç: kaynaşma, birleşme.

nefis: beden, insanın cismanî

yönü.

nefs-i cismanî: insanın bedeni ve hayvanî yönü.

neşretme: yayma.

neşvünema: gelişme, filizlenme ve büyüme.

nevi: tür, çeşit.

Roma dehası: Romalıların maddeci felsefesi.

saadet: mutluluk ve refah.

sema: ilâhî, Allah'tan gelen.

sima: yüz, görünüş.

sümbülletme: filiz verdirmeye başlatma.

şeriat hidayeti: dinin gösterdiği aydınlık yol.

tane: tohum, kabiliyet ve istidad tohumları.

temzic: kaynaştırma.

tenasuh: ruhların beden değiştirmesi inancı, reenkarnasyon.

tenvir: aydınlatma, ışıktandırma.

terakki: gelişme, ilerleme.

tev'em: ikiz.

zemin: yer.

ziya: ışık.

Deccal-misal ^(HAŞİYE) deha-i a'ver, bir dâr ile bir hayatı anlar, maddeperest olur ve dünyaperver. İnsanı yapar birer canavar.

Evet, deha sağır tabiata tapar. Kör kuvvete fermanber. Fakat hüda şuurlu sanatı tanır, hikmetli kudrete bakar. Deha, zemine küfran perdesi çeker. Hüda, şükran nuru nu serper.

Bu sırdandır deha a'mâ-i asam, hüda semî-i basîr. Dehanın nazarında zemindeki nimetler sahipsiz ganimettir; minnetsiz gasp ve sirkat, tabiattan koparmak, canavarca his verir.

Hüdanın nazarında, zeminin sinesinde, kâinatın yüzünde serpilmiş olan niam, rahmetin semeratı, her nimetin altında bir yed-i muhsin görür, şükran ile öptürür.

Bunu da inkâr etmem: Medeniyette vardır mehasin-i kesire. Lâkin, onlar değildir ne Nasraniyet malı, ne Avrupa icadı,

Ne şu asrın sanatı. Belki umum malıdır. Telâhuk-i efkârdan, semavî şerayiden, hem hacat-ı fitrîden, hususan şer-i Ahmedî,

İslâmî inkılâptan neş'et eden bir maldır; kimse temellük etmez. Misaliler meclisi, o meclisin reisi tekrar sordu. Hem dedi:

HAŞİYE: Bunda da bir ince işaret var.

a'mâ-i asam: kör ve sağır.
dâr: dünya, diyar.
deccal-misal: deccal gibi.
deha: felsefî zekâ.
deha-i a'ver: sadece dünyayı gören tek göz, bir gözü kör deha ve akıl.
dünyaperver: dünyayı seven.
fermanber: buyruğa uyan, boyun eğen.
ganimet: emeksiz kazanç, yağma, savaşta elde edilen mal.

gasp: zorla alınan mal, bir malın üzerine oturma, haksız kazanç.
hacat-ı fitrî: yaratılıştan insana verilen ihtiyaçlar.
haşiye: dipnot.
hikmet: fayda ve maslahata yönelik gizli sebep; kâinatta ve yaratılıştaki lâhî gaye..
hususan : bilhassa, özellikle.
hüda: lâhî kaynaklı hak yol ve prensipleri.
hiyanet: hainlik, anlaşma ve değerlere ihanet.

icat: yoktan meydana getirme.
İslâmî inkılâp: İslâm dininin gerçekleştirdiği değişim ve gelişim.
kader: ezelde takdir edilen lâhî plan.
kaza: kaderin hükmünü icrası, olayın vuku bulması.
kudret: güç ve iktidar.
küfran perdesi: inkâr ve nan-körlük arkasına sığınma.
lâkin: ama, fakat.
maddeperest: maddeye tesir

veren, maddeye önem veren.
mehasin-i kesire: pek çok güzel-likler.
minnet: iyilik karşısında manevî borçlu hissetme.
misaliler meclisi: rüyada, yakazada bulunan temsilciler.
musibet : felâket ve belâ.
mükâfat: ödül, iyilik, ihsan.
Nasraniyet: Hristiyanlık.
neş'et: kaynak.
niam: nimetler.
nimet: iyilik, lütuf, ihsan, bağış.
semavî şerayi: lâhî kaynaktan vahiyle gelen din.
semerat: meyveler, faydalar.
Semi-i Basir: işiten ve gören Allah.
sille: tokat.
sirkat: çalma, hırsızlık.
şer'i Ahmedî: Peygamberimizin getirdiği din ve Kur'an'dan çıkan İslâmiyet.
şuur: anlama kabiliyeti.
şükran nuru: nimetin kıymetini bilme ve nimeti verene minnet duyma.
şükran: teşekkür, minnettarlık.
telâhuk-i efkâr: fikirlerin zaman içinde birleşmesi, birikimi.
temellük: sahiplenme.
yed-i Muhsin: ihsan ve ikram eden el.
zemin: yer.

“Musibet olur her dem hıyanet neticesi, mükâfatın sebebi. Ey şu asrın adamı! Kader bir sille vurdu, kazaya da çarptırdı.

“Hangi ef’alinizle kazaya, hem kadere şöyle fetva verdiniz ki, kaza-i İlâhî musibetle hükmetti, sizleri hırpaladı?

“Hata-i ekseriyet olur sebep daima musibet-i amme-ye.” Dedim: Beşerin dalâlet-i fikrîsi, Nemrudâne inadı,

Firavunâne gururu şişti, şişti zeminde, yetiştirdi semavata. Hem de dokundu hassas sırr-ı hilKate. Semavattan indirdi

Tufan, taun misali, şu harbin zelzelesi, gâvura yapıştırdı semavî bir silleyi. Demek ki şu musibet, bütün beşer musibetiydi.

Nev’en umuma şamil, bir müşterek sebebi, maddiyunluktan gelen dalâlet fikri idi; hürriyet-i hayvanî, hevanın istibdadı.

Hissemizin sebebi, erkân-ı İslâmîde ihmal ve terkimizdi. Zira Hâlık Teâlâ yirmi dört saatten bir saati istedi.

Beş vakit namaz için, yalnız o saati, bizden yine bizim için emretti, hem istedi. Tembellikle terk ettik, gafletle ihmal oldu.

Şöyle de ceza gördük: Beş senede, yirmi dört saatte daima talim ve meşakkatle tahrik ve koşturmakla bir nevi namaz kıldırdı.

Hem, senede yalnız bir ay oruç için, nefsimizden istedi; nefsimize acıdık. Kefareten beş sene cebren oruç tuturdu.

beşer musibeti: insanlığa gelen felâket.
buhl: cimrilik.
cebren: zorla, ister-istemez.
daima: devamlı, her zaman.
dalâlet: iman ve İslâmiyetten ayrılma, batıla yönelme.
dalâlet-i fikrî: fikir bozukluğu, yanlış fikir ve kanaatler edinmek.
ef’al: davranış, amel.
erkân-ı İslâmî: İslâmın şartlar olan beş temel şart.
fetva: karar, dinî hüküm.
firavunâne gurur: Firavun Ram- ses’in Hz. Mûsa karşısında gösterdiği gurur.
gaflet: unutkanlık, farkında olmama, ihmal.
gâvur: imansız.
Hâlık-ı Teâlâ: yüce yaratıcı.
harp: savaş.
hassas: ince, en küçük şeyi bile ölçebilen.
hata-i ekseriyet: çoğunluğun günahı ve hatası.
hevanın istibdadı: nefsin kötü arzularına esir olması.
hisse: pay.
hürriyet-i hayvanî: hayvanlar gi-

bi kural tanımaz bir özgürlük anlayışı.
ihmal: önemsememe, görevi umursamama ve yapmama.
ihtiyar: istek, arzu ve tercih.
kaza-i İlâhî: Allah’ın hükmünü uygulamaya koyması.
kefareten: günaha karşılık olarak.
maddiyunluk: maddeye taparcasına değer verme düşüncesi.
meşakkat: sıkıntı.
musibet: belâ, felâket.

musibet-i amme: herkese isabet eden felâket.
müşterek: ortak.
Nemrudâne inat: Nemrut’un Hz. İbrahim’e gösterdiği inat gibi inat.
nev’en: tür olarak, cins olarak.
nevi: bir çeşit, bir şekilde.
semavat: gökler, meleklerin mekânı.
semavî sille: semadan gelen tokat, felâket.
sırr-ı hilkat: yaratılış sırrı, ya-

ratılma amacı.
tahrik: harekete geçirme.
talim: öğrenme, eğitim.
taun: salgın ölümcül hastalık gibi felâketler.
tufan: su baskını.
umuma şamil: herkesi ilgilendiren.
zekât: bir senelik malın kırkta biri.
zelzele: deprem.
zemin: yeryüzü.
zulmetmek: haksızlık yapmak.

Kendi verdiği malından, kırkından, ya onundan birini zekât istedi; Buhl ile, hem zulmettik, haramı karıştırdık, ihtiyarla vermedikti.

O da bizden aldırıldı müterakim zekâtı; haramdan da kurtardı. Amel, cins-i cezadır; ceza, cins-i ameldir. Salih amel ikiye:

Biri müspet ve ihtiyarî; biri menfi, ıztırarî. Bütün âlâm, mesaip, a'mal-i salihadır; lâkin menfidir, ıztırarî. Hadis teselli verdi:

Bu millet-i günahkâr kanıyla abdest aldı, fiilî bir tevbe etti. Mükâfat-ı acili: Şu milletin humsu, dört milyonu çikardı,

Derece-i velâyet, mertebe-i şahadet ile gazilik verdi, günahı sildi. Bu meclis-i âlî-i misalî, bu sözü tahsin etti.

Ben de birden uyandım, belki yakaza ile yeni yattım. Bence, yakaza rüyadır;

Rüya, bir nevi yakazadır. Orada asrın vekili, burada Said Nursî.

âlâm: elemeler, musibetler.
a'mal-i salih: dinin emir ve yasaklarına uygun güzel davranışlar, fiiller.
amel: sevap ve günah olan fiiller.
arz: yer, dünya.
asrın vekili : misalî mecliste 20. asrın temsilcisi.
cehil: bilgisizlik, bir konuyu yanlış bilmek.
ceza: kusur sonucu verilen azap, sıkıntı.
cins-i amel: amelin şekli, çe-

şidi.
cins-i ceza: cezanın şekli, çeşidi.
derece-i velâyet: evliya mertebesine çıkma.
emr-i ilâhî: Allah'ın emri.
fiilî tevbe: felâketten ders alarak bir daha o kusuru işlememe.
gazilik: din ve vatan için savasa katılarak sağ kalanlara verilen manevî makam.
günah: dinin yasakladığı fiiller, kusur.

hadis: Peygamberimizin sözleri.
hakikat: gerçek.
haram: dinen yasak olan şey.
hasf (husuf): ay tutulması.
heyûlet: araya girip engel olma.
hums: beşte bir.
hurafat: boş ve batıl inanç ve düşünceler.
ıztırarî: mecburî, zorunlu, istenilmez.
ihtiyarî: tercih ederek, seçerek.

inkılâp: değişim, dönüşüm.

kamer: ay.

lâkin: ama, fakat.

mecaz: gerçek anlamı dışında başka manayı anlatan kelime.

meclis-i âlî-i misalî: görüntüler, rüya âleminde (âlem-i misal) toplanmış olan yüksek temsilciler meclisi.

medar-ı şems ve kamer: güneş ve ayın yörüngesi.

menfi: olumsuz, negatif.

mertebe-i şahadet: din ve vatan için canını verenlere verilen manevî şehitlik makamı.

mesaip: musibetler ve belâlar.

millet-i günahkâr: kusurlu olan toplum.

mükâfat-ı acil: peşin ödül.

münhasıf: tutulma.

müspet: pozitif, olumlu.

müterakim: biriken.

nevi : çeşit.

nimşeffaf: yarı saydam, içini gösteren.

re's: baş.

salih amel: doğru, Allah'ın emrine uygun fiil ve davranış.

tahsin: güzel bulma, övgü ile memnuniyeti ifade etmek.

tekatu: kesişme, kesme, çatışma.

teselli: musibete uğrayana rahatlatıcı söz söyleme.

valide: anne.

yakaza: uyanıklık hâli.

zekât : bir senelik malın kırkta birisi.

zenep: kuyruk.

HAKİKÎ BÜTÜN ELEM DALÂLETTE, BÜTÜN LEZZET İMANDADIR. HAYAL LİBASINI GİYMİŞ MUAZZAM BİR HAKİKAT

Ey yoldaş-ı hüşdar! Sırat-ı müstakimin o meslek-i nuranî, mağdub ve dâllinin o tarik-ı zulmanî, tam farklarını görmek eğer istersen, ey aziz!

Gel, vehmini ele al, hayal üstüne de bin. Şimdi seninle gideriz zulûmat-ı ademe. O mezar-ı ekberi, o şehir-i püremvatı bir ziyaret ederiz.

Bir Kadîr-i Ezelî, kendi dest-i kudretle bu zulûmat-ı kıt'adan bizi tuttu çıkardı, bu vücuda bindirdi, gönderdi şu dünyaya, şu şehir-i bilezaiz.

İşte şimdi biz geldik şu âlem-i vücuda, o sahra-i haile. Gözümüz de açıldı, şey cihette biz baktık. Evvel istitafkârâne önümüze bakarız.

Lâkin beliyyeler, elemeler, önümüzde düşmanlar gibi tehacüm eder. Ondandır korktuk, çekindik. Sağa sola, anasır-ı tabâyie bakarız, ondan medet bekleriz.

Lâkin biz görüyoruz ki, onların kalpleri kasiye, merhametsiz. Dişlerini bilerler, hiddetli de bakarlar. Ne naz dinler, ne niyaz.

Muztar adamlar gibi, me'yusâne, nazarı yukarıya kaldırdık. Hem istimdatkârâne, ecream-ı ulviyeye bakarız; pek dehşetli tehditkâr da görürüz.

Güya birer gülle, bomba olmuşlar, yuvalardan çıkmışlar, hem etraf-ı fezada pek sür'atlı geçerler. Her nasılsa ki onlar birbirine dokunmaz.

aziz: saygın, muhterem.
dalâlet: yanlış fikir ve kanaatle doğru yoldan sapmak.
dâllin: ilim ve felsefe yolu ile hak yoldan sapanlar.
deha-i fennî: fen ve felsefe ile gelişmiş akıl.
dest-i kudret: kudret eli.
Eflâtun: Platon (MÖ: 429-347) Sokrat'ın talebesi olan Yunan filozofu.
elem: ızdırap, acı.
gazi: Allah yolunda mücadele ederek zafer kazanan.
hakikat: gerçek.
hakiki: gerçek.
hayal: zihinde canlandırılan gerçek dışı hülyalar.
hüda-i Kur'ânî: Kur'an'ın hidayet götüren yolu.
iman: Allah'ın birliğine ve ahirete inanma.
isal etmek: ulaştırmak.
Kadîr-i Ezelî: varlığının başlangıcı ve sonu olmayan sonsuz güç ve

kudret sahibi.
karıp: yakın.
kavi: kuvvetli.
lezzet: zevk.
libas: elbise.
mağdub: Allah'ın öfkesini çekenler.
meslek: felsefî yol ve metod.
meslek-i nuranî: aydınlık nurlu yol, metod ve sistem.
mezar-ı ekber: en büyük mezar.
mezhep: Allah rızasına götüren yol ve usul.

muazzam: çok büyük.
müsavi: eşit.
müstakim: istikametli, doğru yol.
sehil: kolay.
Sokrat: Socrates (MÖ: 470-400) akılla Tevhidi bulan Yunan filozofu.
sırat-ı müstakim: istikametli doğru yol.
şehit olmak: Allah yolunda hayatını feda etmek.
şehir-i bilezaiz: lezzet veren şehir.

şehir-i püremvat: ölümlerle dolu şehir.
tarik-ı zulmanî: karanlıklı yol.
vehim: zan ve kuruntu.
vücut: varlık.
yoldaş-ı hüşyar: uyanık yol arkadaşı.
zayıf: güçsüz.
ziyaret: görmeye gitme.
zulûmat-ı kıt'a: karanlıklar ülkesi.
zulûmat-ı adem: yokluk karanlıkları.

Ger birisi yolunu kazara bir şaşırsa, eliyazübillâh, şu âlem-i şahadet ödü de patlayacak. Tesadüfe bağlıdır; bundan dahi hayır gelmez.

Me'yusâne nazarı o cihetten çevirdik, elîm hayrete düştük. Başımız da eğildi, sinemizde saklandık. Nefsimi-ze bakarız, mütalâa ederiz.

İşte işitiyoruz: Zavallı nefsimizden binlerle hacetlerin sayhaları geliyor, binlerle fâkatlerin eninleri çıkıyor. Teselliye beklerken tevahhuş ediyoruz.

Ondan da hayır gelmedi. Pek ilticakârâne vicdanımıza girdik. İçine bakıyoruz, bir çareyi bekleriz. Eyvah, yine bulmayız. Biz medet vermeliyiz.

Zira onda görünür; binlerle emelleri, galeyanlı arzular, heyecanlı hissiyat, kâinata uzanmış. Her birinden titreriz, hiç yardım edemeyiz.

O âmâl, sıkışmışlar vücut-i adem içinde; bir tarafı ezele, bir tarafı ebede uzanıp gidiyorlar. Öyle vüs'atleri var; ger dünyayı yutarsa o vicdan da tok olmaz.

İşte bu elîm yolda nereye bir başvurduk, onda bir belâ bulduk. Zira mağdub ve dâllîn yolları böyle olur. Tesadüf ve dalâlet o yolda nazarendaz.

O nazarı biz taktık, bu hale böyle düştük. Şimdi dahi hâlimiz ki mebde ve meadı, hem Sâni ve hem haşri muvakkat unutmuşuz.

Cehennemden beterdir, ondan daha muhriktir, ruhumuzu eziyor. Zira o şeş cihetten ki onlara başvurduk; öyle hâlet almışız.

âlem-i şahadet: görünen madde âlemi.
âlem-i vücut: varlık dünyası.
anasır-ı tabâyi: tabiatla bulunan unsurlar, dağlar, taşlar ve varlıklar.
beliyyeler: belâ ve musibetler.
cihet: yön.
çare: fayda, menfaat.
ecram-ı ulviye: gökteki cisimler, gezegenler, yıldızlar.
elemeler: acı ve üzüntü.
elîm: acı ve üzüntü verici.

eliyazübillâh: Allah korusun.
enin: acı ve üzüntüden inleme.
etraf-ı feza: gök yüzü, uzayın çevresi.
eyvah: yok mu kurtaran.
fâkat: yoksulluk, fakirlik, ihtiyaç.
ger: eğer.
gülle: top mermisi.
güya: sanki.
hacet: ihtiyaç.
hayret: şaşkınlık.
hayır: fayda.

hiddet: öfke.
ilticakârâne: sığınır gibi.
istimdatkârâne: yardım ister şekilde.
istitafkârâne: merhamet isteyeneye yakışır şekilde.
kasiye: katı, sert.
kazara: aniden, birden bire, bir kaza sonucu.
lâkin: ama, fakat.
medet: imdat, yardım isteme.
merhamet: acıma duygusu.
me'yusâne: ümitsizce.

muztar: zorda kalma, çaresiz.
mütalâa: etraflıca inceleme.
naz: cilve.
nazar: bakışını çevirme, bakma, gözü çevirme.
nefis: beden, insanın bedensel yönü.
niyaz: dua, yalvarış.
ödü patlamak: çok korkmak, korkudan ölmek.
pek dehşetli: çok korku verici.
sahra-i hail: korku veren çöl.
sayha: yüksek ses.
sine: göğüs.
şeş cihet: altı yön.
tehecüm: hücum etme.
tehditkâr: tehdit edici, korkutucu.
tesadüf: rastlantı.
teselli: yatıştırma.
tevahhuş: korkutma.
vicdan: insanın iyiyi kötünden ayırma kabiliyeti.
zavallı: çaresiz.

Ki, yapılmış o hâlet, hem havf ile dehşetten, hem acz ile ra'şetten, hem kalâk ve vahşetten, hem yütüm ve hem yeisten mürekkep vîcdansûz.

Şimdi her cihete mukabil bir cepheyi alınız, def'ine çalşırız. *Evvel*, kudretimize müracaat ederiz. Vâesefa görürüz

Ki âcize, zaife. *Saniyen*, nefiste olan hacatın susmasına teveccüh ediyoruz. Vâesefa, durmayıp bağırlar görürüz.

Salisen, istimdatkârâne, bir halâskârı için bağırrır, çalşırırız; ne kimse işitiyor, ne cevabı veriyor. Biz de zannediyoruz:

Her bir şey bize düşman, her bir şey bizden garip. Hiçbir şey kalbimize bir teselli vermiyor; hiç emniyet bahşetmez, hakikî zevki vermez.

Rabian, biz ecrâm-ı ulviyeye baktıkça, onlar nazara verir bir havf ile dehşeti. Hem vîcdanın müz'ici bir tevahhuş geliyor akılsûz, evhamsaz.

İşte, ey birader! Bu dalâletin yolu, mahiyeti şöyledir. Kûfürdeki zulmeti bu yolda tamam gördük. Şimdi de gel kardeşim, o ademe döneriz.

Tekrar yine geliriz. Bu kere tarıkımız sırat-ı müstakimdir, hem imanın yoludur. Delil ve imamımız, inayet ve Kur'ân'dır, şehbaz-ı edvarpervaz.

İşte Sultan-ı Ezel'in rahmet ve inayeti vakta bizi istedi, kudret bizi çıkardı, lütfen bizi bindirdi kanun-i meşiete etvar üstünde perdaz.

âcize: âciz, güçsüz, kuvvetsiz.
acz: zayıflık.
âmâl: gelecekle ilgili istek ve arzular.
arzu: istek.
belâ: felâket, musibet.
beter: daha kötü.
Cehennem: azap yurdu.
ceph: başkasına karşı açılan yön.
cihet: yön.
dalâlet: sapıklık.
dâlin: ilim ve felsefe ile yoldan çıkanlar.
def'ine çalışmak: giderilmesi için uğraşmak, uzaklaştırmaya çalışmak.
dehşet: ürperti ve heyecan.
ebed: sonunun ve nihayetinin bulunmaması.
elim: acı ve üzüntü veren.
emeller: arzu ve istekler.
evvel: önce.
ezel: başı olmamak.
galeyan: azgın, coşkun
ger: eğer.
hacat: ihtiyaçlar.
hâl : durum.
halâskâr: kurtarıcı.
hâlet: hâl, durum, vaziyet.
haşır: bedeninin ölümünden sonra dirilmesi.
havf: korku.
hissiyat: duygular.
istimdatkârâne: medet ve yardım istercesine.
kâinat: varlıklar.

kalâk: sıkıntı, huzursuzluk.
kudret: güç, kuvvet.
mağdub: Allah'ın öfkesini çekenler.
mead: sonuç, son nokta.
mebde: başlangıç.
muhrik: yakıcı.
mukabil: karşı.
muvaakat: geçici.
mürekkep: oluşmuş, bir araya gelmiş.
nazarendaz: göz gezdiren, bakan.
nefis: insanın bedensel yönü.
ra'şet: titreyiş, ürperme.
ruhu ezmek: ruhu rencide etmek.
salisen: üçüncüsü.
Sâni : her şeyi sanatlı ve mükemmel bir şekilde yaratan Allah.
saniyen: ikincisi.
şes cihet: altı yön.
tesadûf: rastlantı.
teveccüh: yönelme, ilgilenme.
vâesefa: ne yazık ki, yazıklar olsun.

vahşet: yabancılık ve yalnızlıktan kaynaklanan korku.
vîcdan: insanın iyiyi kötünden ayırma duygusu.
vîcdansûz: vîcdanı yakan.
vücud-i adem: yokluğun var olması, yokluk âlemi.
vüs'at: genişlik.
yeis: ümitsizlik.
yütüm: kimsesizlik, yetimlik.
zaife: güçsüz, zayıf.
zannetmek: tahmin etmek.
zira: çünkü.

Şimdi bizi getirdi, şefkat ile giydirdi şu hil'at-ı vücudu. Emanet rütbesini bize tevcih eyledi; nişanı, niyaz ve namaz.

Şu edvar ve etvarın, bu uzun yolumuzda birer menzil-i nazdır. Yolumuzda teshilât içindir ki, kaderden bir emir-name vermiş sahifede cephemiz.

Her nereye geliriz, her hangi taifeye misafir oluyoruz; pek uhuvvetkârâne istikbal görüyoruz. Malımızdan verimiz, mallarından alınız.

Ticaret muhabbeti, onlar bizi beslerler, hediyelerle süslerler, hem de teşyi ederler. Gele gele, işte geldik, dünya kapısında, işitiyoruz avaz.

Bak, girdik şu zemine, ayağımızı bastık şahadet âlemi-ne; şehir-i âyine-i Rahman, gürültühane-i insan. Hiçbir şey bilmeyiz; delil ve imamımız,

Meşiet-i Rahman'dır. Vekil-i delilimiz, nazenin gözlerimiz. Gözlerimizi açtık, dünya içine saldık. Hatırına gelir mi evvelki gelişimiz?

Garip, yetim olmuştuk, düşmanlarımız çoktu; bilmez-dik hamîmizi. Şimdi nur-i imanla, o düşmanlara karşı, bir rûkn-i metinimiz,

İstinadî noktamız, hem himayetkârımız, defeder düşmanları. O iman-ı billâhtır ki ziya-i ruhumuz, hem nur-i hayatımız, hem de ruh-i ruhumuz.

İşte kalbimiz rahat, düşmanları aldırılmaz, belki düşman tanımaz. Evvelki yolumuzda, vakta vicdana girdik; işittik ondan binlerle feryadüfizar ve avaz.

adem: yokluk.
akılsüz: akli tırmalayan, akla ters gelen.
avaz: çılgık.
bahşetmek: bağışlamak, vermek.
birader: kardeş.
dalâlet: doğru yoldan ayrılmak.
dehşet: korku, ürkütücülük.
delil : bürhan.
ecram-ı ulviye: gök cisimleri, gezegenler ve yıldızlar.
edvar: devirler, asırlar.

emanet: korunması gerekli değerli şey.
emirname: emir yazısı, yönetmelik.
emniyet: güven.
etvar: tavırlar, hâller.
evhamsaz: kuruntuya kapılan.
garip: yalnız, kimsesiz.
hakiki: gerçek.
havf: korku.
her hangi: hangisi olursa olsun.
her nere: nerede.

hil'at-ı vücut: beden elbisesi.
imam: önder, rehber.
iman yolu: doğru inanan insana gösterdiği yol.
inayet: yardım.
istikbal: gelecek.
kader: takdir, alın yazısı.
kalbe teselli vermek: kalbi rahatlatmak.
kanun-i meşiet: Allah'ın dileme, irade kanunu.
kere: defa.
kudret: güç, kuvvet.
Kur'ân: Allah'ın kelâmı.

küfür: Allah'ı ve ahireti inkâr.
mahiyet: nitelik, bir şeyin esası.
mal: değerli eşya.
menzil-i naz: naz makamı.
misafir: yolcu.
müz'ic: sıkıcı, sıkıntılı.
namaz: Allah'a ibadetin adı.
nazara vermek: insanların görüşüne, dikkatine sunmak.
nişan: alâmet, iz.
niyaz: dua, yalvarış.
perdaz: yönlendirici, düzenleyici.
rabian: dördüncüsü.
rahmet: merhamet.
sahife: yazı yazılan kâğıt, sayfa.
Sultan-ı Ezel: başlangıcı olmayan güç sahibi, padişah.
sırat-ı müstakim: istikametli, doğru yol.
şefkat: acıma ve koruma duygusu.
şehbaz-ı edvarpervaz: her zaman hâkimiyet kanadını inananların üstünde tutan.
taife: gurup, topluluk.
tarik: yol.
teshilât: kolaylaştırma.
teşyi etmek: uğurlama.
tevahhus: korku verme.
tevcih etme: yöneltme.
ticaret: alış veriş.
uhuvvetkârâne: kardeşçesine.
vakta: ne zaman ki.
vicdan: insanın duygusal yönü.
zevk: lezzet.
zulmet: karanlık.

Ondan belâyâ düştük. Zira âmâl, arzular, istidat ve hissiyat daim ebedi ister. Onun yolunu bilmezdik. Bizden yol bilmemezlik; onda fizar ve niyaz.

Fakat, elhamdülillâh, şimdi gelişimizde bulduk nokta-i istimdat ki, daim hayat verir o istidat, âmâle; tâ ebedülâbâda onları eder pervaz.

Onlara yol gösterir, o noktadan istidat. Hem istimdat ediyor, hem âb-ı hayatı içer, hem kemaline koşuyor o nokta-i istimdat, o şevkengiz remzünaz.

İkinci kutb-i iman ki, tasdik-i haşirdir. Saadet-i ebedî o sadefin cevheri. İman bürhanı, Kur'ân; vicdan, insanî bir râz.

Şimdi başını kaldır, şu kâinata bir bak, onun ile bir konuş. Evvelki yolumuzda pek müthiş görünürdü. Şimdi de mütebessim, her tarafa gülüyor, nazeninâne niyaz ve avaz.

Görmez misin: Gözümüz arı-misal olmuştur, her tarafa uçuyor. Kâinat bostanıdır, her tarafta çiçekler. Her çiçek de veriyor ona bir âb-ı leziz.

Hem ünsiyet, teselli, tahabbübü veriyor. O da alır getirir, şehd-i şahadet yapar. Balda bir bal akıtır o esraren-giz şehbaz.

Harekât-ı ecrama, ya nücum, ya şümusa nazarımız kondukça, ellerine verirler Hâlık'ın hikmetini, hem mâye-i ibreti; hem cilve-i rahmeti alır, ediyor pervaz.

âb-ı hayat: hayat suyu.
âmâl: emeller, arzular.
arzular: istekler.
avaz: cıglık.
belâ: musibet.
belki: bilâkis.
bürhan: delil.
cevher: değerli temel esaslar.
daim: devamlı.
def etmek: kovmak, uzaklaştırmak.
delil: rehber.
ebed: sonsuz.
ebedülâbâd: ebedler memleketi, sonsuz olan ahiret hayatı.
elhamdülillâh: Allah'a hamd olsun.
evvel: önce.
fakat: ama.
feryadüfizar: bağırıp çağırma.
fizar: ağlama, bağırma.
garip: yabancı.
gürültühane-i insan: insanın gürültü, patırtı yeri.
hami: koruyucu.
hayat vermek: canlandırmak.
himayetkâr: koruyucu şekilde.
hissiyat: duygular.
imam: önder.
iman: inanç.
iman-ı billâh: Allah'ın birliğine iman.
insanî râz: insanın anlaşılmasız sırrı.
istidat: kabiliyet.
istimdat: medet ve yardım alma.
istinadî nokta: dayanak noktası.
kalp: insanın manevî yönü.

kemal: olgunluk, mükemmellik.
kutb-i iman: iman kutbu.
meşiet-i Rahman: Rahman olan Allah'ın dilemesi.
nazenin: ince, nazenin duyurlu.
niyaz: dua ve yalvarma.
nokta-i istimdat: medet alınacak nokta, yer.
nur-i hayat: hayatın nuru.
nur-i iman: iman nuru.
pervaz: kanat çırpma, uçma.
remzünaz: işaret ve zerafet.

ruh-i ruhumuz: ruha ruh veren.
rûkn-i metin: sağlam esaslar, prensipler.
saadet-i ebedî: sonsuz mutluluk.
sade: inciyi koruyan kabuk.
şahadet âlemi: görünen âlem, dünya.
sehrayin-i Rahman: Allah'ın bayram yeri hâline getirdiği yer küresi.
sevkengiz: sevk getiren.
tâ: oraya kadar.

tasdik-i haşir: öldükten sonra dirilmeyi kabul etme, onaylama.
vakta: ne zamanki.
vekil-i delilimiz: delil olarak görünen.
vicdan: insanın duygusal yönü, iç âlemi, içsel kontrol mekanizması.
yetim: kimsesiz.
zemin: yer.
zira: çünkü.
ziya-ı ruhumuz: ruhumuzun ışığı.

Güya şu güneş, bizlerle konuşuyor. Der: “Ey kardeşlerimiz! Tevahhuşla sıkılmayınız. Ehlen sehlen, merhaba, hoş teşrif ettiniz. Menzil sizin; ben bir mumdar-ı şehnaz.

“Ben de sizin gibiyim; fakat safî, isyansız, mutî bir hizmetkârım. O Zat-ı Ehad-i Samed ki, mahz-ı rahmetiyle hizmetinize beni musahhar-ı pürnur etmiş. Benden hararet, ziya; sizden namaz ve niyaz.”

Yahu, bakın kamere. Yıldızlarla denizler, her biri de kendine mahsus birer lisanla, “Ehlen sehlen, merhaba,” derler. “Hoş geldiniz, bizi tanımaz mısınız?”

Sırr-ı teavünle bak, remz-i nizamla dinle. Her birisi söylüyor: “Biz de birer hizmetkâr, rahmet-i Zülcelâl’in birer âyinedarıyız; hiç de üzülmeiniz, bizden sıkılmayınız.

“Zelzele naraları, hâdisat sayhaları sizi hiç korkutmasın, vesvese de vermesin. Zira onlar içinde bir zemzeme-i ezkâr, bir demdeme-i tesbih, velvele-i nazüniyaz.

“Sizi bize gönderen o Zat-ı Zülcelâl, ellerinde tutmuştur bunların dizginlerini.” İman gözü okuyor yüzlerinde ayet-i rahmet, her biri birer avaz.

Ey mü'min-i kalb-i hüşyar! Şimdi gözlerimiz bir parça dinlensinler. Onların bedeline hassas kulağımızı imanın mübarek eline teslim ederiz, dünyaya göndeririz. Dinle sin leziz bir saz.

Evvelki yolumuzda bir matem-i umumî, hem vaveylâ-i mevtî zannolunan o sesler, şimdi yolumuzda birer neva-zünamaz, birer avazüniyaz, birer tesbihe ağaz.

âb-ı leziz: çok tatlı su.
arınışal: arı gibi
avaz: cıgık, yüksek ses.
âyinedar: ayna tutan.
bostan: bahçe
cilve-i rahmet: rahmetin bir parıltısı.
ehlen sehlen: hoş geldiniz, safa getirdiniz.
esrareniz: gizemli, sır dolu.
evvel: önce.
güya: sanki.
Hâlık: yaratıcı Allah.
hararet: ısı.

harekât-i ecam: gezegenlerin, gök cisimlerinin hareketleri.
hikmet: her şeyin bir amaca ve faydaya dönük olması.
hizmetkâr: hizmet eden.
hoş: güzel.
kâinat: varlık dünyası, varlıklar.
kamer: ay.
lisan: dil.
mahsus: has, özel.
mahz-ı rahmet: sadece rahmetin gereği.

mâye-i ibret: ibret levhası.
menzil: mekân, yer.
merhaba: rahat ediniz.
mumdar-ı şehnaz: ışık veren güzel.
musahhar-ı pürnur: nur saçan hizmetçi.
mutî: itaat eden.
mütebessim: gülün, gülümseyen.
nazar: bakış.
nazeninâne: nazlı bir şekilde.
niyaz: dua ve yalvarış.
nücüm: yıldızlar.

pervaz: kanat çırpma, uçma.
rahmet-i Zülcelâl: celâl ve azamet sahibi olan Allah'ın rahmet ve şefkati.
remz-i nizam: düzeni işaret etmesi.
safi: katıksız, temiz, arınmış.
sırr-ı teavün: yardımlaşma sırrı.
sehbaz: yiğit, delikanlı.
şehd-i şahadet: varlıkların Allah'ın birliğine delil olmalarından doğan bal gibi lezzet.
şûmus: güneşler.
tahabbüp: sevgi, sevme.
teselli: rahatlama.
tevahhuş: korku, ürküntü.
ünsiyet: alışkanlık, dostluk.
Zat-ı Ehad-i Samed: her şeyin kendisine muhtaç olduğu bir tek zat olan Allah.
ziya: ışık.

Dinle, havadaki demdeme, kuşlardaki civcive, yağmurdaki zembeme, denizdeki gamgama, ra'dlardaki rak-raka, taşlardaki tıktıka birer manidar nevaz.

Terennümat-ı hava, naarat-ı ra'dıye, nağamat-ı emvaç, birer zıkr-i azamet. Yağmurun hezecatı, kuşların secaatı birer tesbih-i rahmet, hakikate bir mecaz.

Eşyada olan asvat, birer savt-ı vücuttur; "Ben de varım" derler. O kâinat-ı sâkit, birden söze başlıyor: "Bizi camit zannetme, ey insan-ı boşboğaz!"

Tuyurları söylettirir ya bir lezzet-i nimet, ya bir nüzul-i rahmet. Ayrı ayrı seslerle, küçük ağazlarıyla rahmeti alkışlarlar. Nimet üstünde iner, şükür ile eder pervaz.

Remzen onlar derler: "Ey kâinat, kardeşler! Ne güzeldir hâlimiz, şefkatle perverdeyiz, hâlimizden memnunuz." Sivri dimdikleriyle feza saçıyorlar birer avaz-ı purnaz

Güya bütün kâinat ulvî bir musikidir; iman nuru iştirik ezkâr ve tesbihleri. Zira hikmet reddeder tesadüf vücudunu; nizam ise tart eder ittıfak-ı evhamsaz.

Ey yoldaş! Şimdi şu âlem-i misaliden çıkarız, hayalî ve himden ineriz, akıl meydanında dururuz, mizana çekeriz, ederiz yolları berendaz.

Evvelki elîm yolumuz, mağdub ve dâllin yolu. O yol verir vicdana, tâ en derin yerine, hem bir hiss-i elîmi, hem bir şedit elemi. Şuur onu gösterir; şuura zıt olmuştuz.

Hem kurtulmak için de muztar ve hem muhtacı; ya o teskin edilsin, ya ihsas da olmasın. Yoksa dayanamayız; feryadüfizar dinlenmez.

ağaz: diller, ağızlar.
asvat: sesler.
avaz: yüksek ses.
avaz-ı purnaz çok nazlı sesler.
avazünîyaz: yalvarış sesleri.
ayet-i rahmet: rahmetin göster-gesi.
camit: cansız.
civcive: civciv sesleri.
demdeme: gürültülü, yüksek sesler.
demdeme-i tesbih: Allah'ı övmekten çıkan coşkulu sesler.
dimdik: gaga, kuşların küçük ağızları.
feza: sema, gök yüzü.
gamgama: dalga sesleri.
hâdisat: olaylar, hâdiseler.
hakikate mecaz: hakikati ifade eden sesler.
hâl: durum.
hassas: çok küçük şeyleri hissed-en.
hezecât: ölçülü sesler, nağmeler.
insan-ı boşboğaz: ileri geri, bilir bilmez konuşan insan.
kâinat: "kûn" emri ile yaratılan her şey.
kâinat-ı sâkit: sessiz görünen tüm varlıklar.
leziz: lezzetli.
lezzet-i nimet: nimetin zevki, tadı.
manidar: anlamlı.
matem-i umumi: genel yas.
mübarek: bereketli, uğurlu.
mü'min-i kalb-i hüşyar: kalbi uyanık mü'min.
naara: sayha, haykırış.
naarat-ı ra'dıye: gök gürültüsü.
nağamat-ı emvaç: deniz dalgası-nın sesleri.
nevaz: tatlı ahenkli ses.
nevazünamaz: tatlı bir ses tonu ile ibadet etme.
nimet: insanın fayda gördüğü her şey.
nüzul-i rahmet: rahmetin indiril-mesi.
pervaz: kanat çırparak uçmak.

perverde: donanmış olmak.
ra'd: şimşek.
rahmet: hayat verme, merhamet, koruma, rızıklandırma.
rakraka: gök gürültüsü.
remzen: işaret ederek.
savt-ı vücut: varlığın, hayatın ifadesi, varlığın sesi.
sayha: haykırma.
saz: güzel ses.
secaat: ritimli, tempolu ses.
şefkat: acıma ve koruma duygusu.

şükür: nimeti verene teşekkür etme, minnet duyma.
terennümat-ı hava: havanın esmesinden çıkan güzel ses.
tesbihe ağaz: Allah'ı öven ağızlar, diller.
tesbih-i rahmet: rahmet zikir-i.
tuyur: kuşlar.
tıktıka: taşın çıkardığı sesler.
vaveylâ-i mevti: ölüm çığlıkları.
velvele-i nazünîyaz: Allah'a yalvarma ve dileklerini sun-

maktan doğan coşkulu sesler.
vesvese: kuruntu.
Zat-ı Zülcelâl: büyüklük ve azamet sahibi zat.
zelzele: deprem.
zembeme: yağmurun pıtırı-ları.
zembeme-i ezkâr: Allah'ı an-maktan doğan güzel nağme-ler.
zıkr-i azamet: Allah'ı zikirden çıkan büyük ses.
zira: çünkü.

Hüda ise şifadır; heva iptal-i histir. Bu da teselli ister, bu da tegafül ister, bu da meşgale ister, bu da eğlence ister. Hevesat-ı sihirbaz,

Tâ vicdanı aldatsın, ruhu tenvim edilsin, tâ elem hissolmasın. Yoksa o elem-i elim, vicdanı ihrak eder; fizara dayanılmaz, elem-i yeis çekilmez.

Demek sırat-ı müstakimden ne kadar uzak düşse, o derece nispeten şu hâlet tesir eder, vicdanı bağırttırır. Her lezzetin içinde elemi var birer iz.

Demek heves, heva, eğlence, sefahatten memzuç olan şaşaa-i medenî, bu dalâletten gelen şu müthiş sıkıntıya bir yalancı merhem, uyutucu zehirbaz.

Ey aziz arkadaşım! İkinci yolumuzda, o nuranî tarikte bir hâleti hissettik. O hâletle oluyor hayat maden-i lezzet; âlâm olur lezaiz.

Onunla bunu bildik ki, mütefavit derecede, kuvvet-i iman nispetinde ruha bir hâlet verir. Ceset ruhla mültezdir, ruh vicdanla mütelezziz.

Bir saadet-i acile, vicdanda münderiçtir. Bir firdevs-i manevî, kalbinde mündemiçtir. Düşünmekse deşmektir, şuur ise şiar-ı râz.

Şimdi ne kadar kalp ikaz edilirse, vicdan tahrik edilse, ruha ihsas verilse, lezzet ziyade olur. Hem de döner ateşi nur, şifası yaz.

Vicdanda firdevslerin kapıları açılır; dünya olur bir Cennet. İçinde ruhlarımız, eder pervazüperdaz, olur şeh-bazüşehnaz, yelpéz namazüniyaz.

âlâm: üzüntüler, elemeler.

âlem-i misali: hayali ve temsili âlem.

berendaz: kaldırıp atan.

dalâlet: sapıklık, doğru yoldan ayrılma.

dâllin: akıl ve ilimle dalâlete düşenler.

elem: acı, üzüntü.

elem-i elim : acı verici üzüntü.

elem-i yeis: ümitsizlik acısı.

elim: üzücü.

ezkâr: Allah'ı anmalar, zikir-

ler.

feryadüfizar: bağırp çağırma.

fizar: bağırp çağırma.

güya: sanki.

hâlet: duygu.

hayalî vehim: hayalimizdeki kuruntu.

hayat: canlılık.

heva: nefsin hoşuna giden şeyler.

heves: bayağı arzu ve istekler.

hevesat-ı sihirbaz: sihirli,

cezp edici, nefsin hoşuna giden işler.

hikmet: her şeyin belirli gayelere yönelik olarak. manalı, faydalı ve tam yerli yerinde olması.

hiss-i elim: acı ve üzüntü veren duygu.

hissolmak: tatmak, hissetmek, duymak.

hüda: hidayet yolu, İslâmiyet.

ihrak: yakmak.

ihsas: hissettirme.

iman nuru: imanın aydınlığı.

iptal-i his: hissi susturmak.

ittifak-ı evhamsaz: kuruntu ve vehim veren birliktelik.

iz: işaret, âlâmet.

lezaiz: lezzetler.

lezzet: zevk alma.

maden-i lezzet: zevk ve lezzet kaynağı.

mağdub: Allah'ın öfkesini çekenler.

memzuç: karışık.

merhem: ilâç.

meşgale: iş, bir şeylerle uğraşma, uğraşı.

mizan: ölçü ve denge.

muhtaç: ihtiyaç sahibi.

musiki: müzik.

muztar: zorda kalma, mecbur olma.

nispeten: kıyasla.

nizam: düzen, sistem.

nuranî tarik: nurlu, aydınlık yol.

reddetmek: kabul etmemek.

ruh: insanın manevî yönü.

sefahat: akılsızlık, oyun ve eğlence düşkünlüğü.

sırat-ı müstakim: doğru yol.

şaşaa-i medenî: medeniyetin görkemli işleri.

şedit elem: şiddetli acı.

şifa: sıhhat.

şuur: idrak ve bilinç.

tâ: oraya kadar.

tart etmek: kovmak.

tegafül: gaflete düşme, vazifesini unutmama, Allah'ı unutmama.

tenvim: uyutma.

tesadüf: rastlantı.

tesbih: Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına lâyük ifadelerle anma.

teselli: sakinleştirme.

tesir: etki.

teskin: sakinleştirme.

ulvî: yüce, kudsi.

vicdan: insanın iyiyi kötüden ayırma duygusu.

vücüt: varlık.

zehirbaz: zehirleyen.

zira: çünkü.

Ey aziz yoldaşım! Şimdi Allah'ısmarladık. Gel, beraber bir dua ederiz, sonra da buluşmak üzere ayrılırız.

اللَّهُمَّ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، آمِينَ¹

1. Allah'ım, "Bizi doğru yola ilet. (Fatiha Suresi: 6.) Âmin.

EKLER

İMAN VE KÜFÜR MUVAZENELERİ TELİF TARİHÇESİ

ŞAHIS BİLGİLERİ

YER BİLGİLERİ

AYET VE ARAPÇA METİN İNDEKSİ

HADİS İNDEKSİ

ŞAHIS İNDEKSİ

YER İNDEKSİ

GENEL İNDEKS

TARİHSEL GELİŞİM VE OLAYLAR İÇİNDE BEDİÜZZAMAN SAİD NURSÎ

1943	Bir Suale Verilen Mühim Bir Cevap	Türkçe
1932	Birinci Lem'a	Türkçe
1926	Birinci Söz	Türkçe
1926	İkinci Söz	Türkçe
1926	Üçüncü Söz	Türkçe
1926	Dördüncü Söz	Türkçe
1926	Beşinci Söz	Türkçe
1926	Altıncı Söz	Türkçe
1926	Yedinci Söz	Türkçe
1926	Sekizinci Söz	Türkçe
	On İkinci Söz	Türkçe
	On Üçüncü Söz	Türkçe
	On Yedinci Söz	Türkçe
1929	Yirmi Üçüncü Söz	Türkçe
	Yirmi Dördüncü Söz	Türkçe
1927	Yirmi Beşinci Söz	Türkçe
	Yirmi Altıncı Söz	Türkçe
1928-30	Otuzuncu Söz	Türkçe
1928-30	Otuz İkinci Söz	Türkçe
1932	Birinci Lem'a	Türkçe
1933	On Yedinci Lem'a	Türkçe
1934	Yirmi Dördüncü Lem'a	Türkçe
1929	Birinci Mektup	Türkçe
1930	Dokuzuncu Mektup	Türkçe
1934	Yirmi Dokuzuncu Mektup (Birinci Kısım)	Türkçe
1943-44	Meyve Risalesinden Alınan Parçalar	Türkçe
1949	Elhüccetüzzehra'nın İkinci Makamı	Türkçe
1921	Lemaat'tan Alınan Parçalar	Türkçe

-A-

ABDÜLKADİR-İ GEYLÂNÎ (GAVS-I AZAM): Abdülkadir-i Geylânî. (ö. 561/1165-66) Kadiriye tarikatının kurucusu. 470'te (1077) Gilân eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğan Geylânî'nin babası, Ebu Salih Mûsa'nın dindar bir kimse olduğu bilinmekle birlikte, devrin tanınmış sûfîlerinden Ebu Abdullah Savmaî'nin kızı olan annesi Ümmü'l-Hayır Emetü'l-Cebbar Fatıma'nın da kadın velîlerden olduğu kabul edilir. Küçük yaşta annesini kaybeden Abdülkadir, dedesi Savmaî'nin himayesinde büyür ve tahsiline devrin ilim ve kültür merkezi olan Bağdat'ta devam eder. Orada, Ebu Galip bin Bakıllânî, Cafer es-Serrac, Ebu Talip bin Yusuf gibi âlimlerden hadis; Ebu Said Muharrimî, Ebu Hattab gibi hukukçulardan fıkıh; Zekeriya-i Tebrizî gibi dilcilerden de dil ve edebiyat öğrenimi görür. Kısa zamanda usul ve fûru ve mezhepler konusunda geniş bilgi sahibi olur ve Ebu'l-Hayır Muhammed bin Müslim Debbas vasıtasıyla tasavvufa intisap eder. Bağdat'a gittiği zaman mensup olduğu Şafîî mezhebini bırakarak mizacına daha uygun gelen Hanbelî mezhebine giren Abdülkadir-i Geylânî, hayatının sonuna kadar her iki mezhebe göre fetva vermiş, ancak yaşadığı dönemde Hanbelîlerin imamı olmuş ve bundan dolayı kendisine "Muhyiddin" (dini ihya eden) ünvanı verilmiştir.

ABDÜLMECİD NURSİ: Abdülmecid Ünlükul (Nursî) 1884-1967. Bediüzzaman'ın kardeşi, *İşaratü'l-l'caz* ve *Mesnevî-i Nuriye*'yi Arapçadan Türkçeye çeviren mütercim. Abdülmecid, 1884 yılında Bitlis'in Hizan kazasının İsparit nahiyesine bağlı Nurs köyünde doğdu. İlk eğitimini burada aldı. Nurs köyünden sonra Arvas'ta eğitimine devam etti. Buradan ayrıldıktan sonra (1900) Van'a gitti. Van'da kaldığı on dört yıl, eğitim sürecinde ayrı bir öneme sahiptir. Burada ki Horhor Medresesinde ağabeyinin nezaretinde iki yüzü aşkın talebe ile birlikte eğitimine devam etti. Özellikle Arap dili ve edebiyatı dalında çok büyük bir aşama katetti. Nitekim bu sebepten dolayıdır ki, Bediüzzaman *İşaratü'l-l'caz* ve *Mesnevî-i Nuriye* eserlerinin Arapçadan tercüme edilmesi işini ona vermiştir. Abdülmecid'i en çok sarsan olayların başında kuşkusuz, Bediüzzaman'ın ebedî istirahatgâhında bile rahat bırakılmaması gelir. Vefatından birkaç ay geçtikten sonra, kendisine zorla imzalatılan bir yazıya dayanılarak Bediüzzaman'ın kabri açıldı ve naaşı bir gece Urfa'daki mezarından alındı. Abdülmecid'in, gözleri bağlı bir şekilde içinde bulunduğu bir uçakla taşınan naaş, bilinmeyen bir yere götürülerek defnedildi. Bediüzzaman'ı hayatta iken rahat bırakmayanlar, vefatından sonra da rahat bırakmamışlardı. Bediüzzaman son buluşmalarında kardeşine, kendisinden yedi yıl sonra öleceğini söylemişti. Abdülmecid, Bediüzzaman'ın her söylediğinin gerçekleştiğini müşahade edenlerden biri idi ve buna bütün kalbi ile inanıyordu. Nitekim de öyle oldu. 11 Haziran 1967 Cuma günü vefat etti. Kaderin garip bir cilvesidir ki, oğlu Fuat da 23 yıl evvel 9 Haziran 1944 Cuma günü vefat etmişti.

ÂDEM (A.S.): Cenab-ı Allah'ın yarattığı ilk insan ve insanlığın atasıdır. Allah, Hz. Âdem (a.s.) ve eşi Hz. Havva'yı ilk önce Cennete koymuştur. Fakat, daha sonra onun ve neslinin fitratlarına yerleştirilmiş olan bütün istidat ve kabiliyetlerinin açığa çıkabilmesi, Esma-i Hüsnâ'sının tamamını gösteren parlak birer ayna olabilmelerini temin etmek için vazifelendirerek imtihan dünyasına indirmiştir. Hz. Âdem (a.s.) ilk peygamber olarak görevlendirilmiş ve kendisine on sahifeden oluşan kitapçık verilmiştir. Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan "safıyyullah" ve insanlığın ilk atası olması sebebiyle de "ebü'l-beşer" ünvanıyla anılmaktadır. İlk insan ve ilk peygamber Hz. Adem (a.s.) bin yıl gibi uzun bir süre yaşamıştır.

ARİSTO (M.Ö. 384-322): Müslüman filozoflar üzerinde önemli etkileri olan İlk Çağ Yunan filozofudur. Trakya'daki Stageira'da doğdu. 367 yılında Atina'ya tahsile giderek Eflâtun'un akademisine girdi. Önceleri Eflâtun'un başarılı bir talebesi olan Aristo, daha sonra onun felsefî sistemini eleştiren başarılı bir rakibi oldu. 347'de hocasının ölümü üzerine Assos'a giderek buradaki akademide ders verirken siyaset ve ahlâk alanındaki düşüncelerini kaleme aldı. 8 yıl Makedonya kralı Filip'in oğlu İskender'i eğiten Aristo, bununla "cihan imparatorunu yetiştiren üstat" ünvanını aldı. Babasının ölümünden sonra tahta çıkan Kral İskender, 335'de Asya seferine çıkınca Aristo Atina'ya gidip kendi okulunu kurdu. (Lykeion-Lise) Burada ders verdi. 12 yıl süren bu dönemde felsefî düşüncelerini temellendirerek çağının bütün ilimlerini sistematize etti ve yüze yakın sistematik ve didaktik eser meydana getirdi. Aristo'nun mantık, fizik, metafizik ve ahlâk alanlarında olmak üzere dört yüze yakın eseri vardır.

-E-

EBU'L-ALÂ-İ MAARRİ: Meşhur Arap filozofu ve şairidir. Kör olmasına rağmen fevkalâde hafızasıyla tanınmış, ümitsizlik ve kötümserlikle ilgili kasideleriyle meşhur olmuştur. Lügat, edebiyat, gramer, fıkıh ve tarih tahsili aldı. Müslüman olmadığı hâlde, İslâm toplumu içinde yaşamış ve hürriyet içinde kitaplarını yazmıştır. (m. 973-1057)

EFLÂTUN (ÖL. M.Ö. 347): İslâm felsefesi üzerinde önemli etkileri olan İlk Çağ Yunan filozoflarından biridir. Kendisine omzunun veya alnının genişliğinden dolayı Platon denmiş ve tarih boyunca hep bu adla anılmıştır. Arapçada "p" sessizinin bulunmaması ve yan yana iki sessiz harfin telâffuzundaki güçlük sebebiyle adı, İslâmî literatürde Felâtun veya daha yaygın olan Eflâtun şeklini almıştır. Hocası Sokrat'ın demokrasi adına idam edilmesinin ızdırabını yaşayan Eflâtun'un felsefesini, bu sebeple sosyal düzen ve insanın saadeti meseleleri teşkil eder. Eflâtun'un en önemli hocası Sokrat olmakla beraber, Kritilos, Timaios, Arkitas, şair Homeros ve Hesiodos gibi şahsiyetler onun fikir ve ilham kaynaklarından bazılarıdır. Tarihe "Akademi" olarak geçen okulun da kurucusu olan Eflâtun'un en ünlü talebesi Aristo'dur. Eflâtun m.ö. 347 yılında, seksen yaşlarında iken ölmüş ve Akademi'nin bahçesine defnedilmiştir. Eserleri: Devlet, Devlet Adamı ve Kanunlar.

-F-

FARABİ (870-950): İslâm felsefesini metot, terminoloji ve problemleri açısından temellendiren, ses olayını ilk defa fizikî yönden açıklayan ünlü Türk filozofudur. Felsefedeki şöhreti Aristo'ya yakın olan Farabî'nin asıl adı Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed bin Tarhan bin Uzluğ'dur. Türkistan'ın Farab şehrinde dünyaya gelen Farabî ilk öğrenimini burada yaptıktan sonra İran'da Farsça, Bağdat'ta Arapça öğrendi. Latin ve Yunan dillerini kavradı. Uzun zaman Bağdat'ta kalan ve burada felsefe, mantık, tıp hakkında eserler yazan Farabî, daha sonra Mısır ve Halep'e gitti. 950'de Dimaşk'ta vefat eden Farabî, Aristo'dan sonra "muallim-i sani" adıyla anılmıştır. İlimleri dil, mantık, matematik, fizik-metafizik ve medenî ilimler şeklinde tasnif eden Farabî 100'den fazla eser bırakmıştır. Eserlerinden bazıları: el-Medinetü'l-Fazıla, es-Siyasetü'l-Medeniye, İhsâu'l-Ulûm, v.d.

FİRAVUN: Eski Mısır'da krallara verilen ünvanıdır. Fakat bu unvan İslâmî kaynaklarda Hz. Mûsa ile mücadele eden Mısır kralı için kullanılmaktadır.

Eski Mısır'da mülkü ve yönetimi elinde bulunduran firavunlar aynı zamanda ilâhların yer-yüzündeki temsilcileri sayılıyor ve ibadetler onlar adına yapılıyordu. Hazret-i Mûsa ile mücadele eden Firavun da aynı şekilde ilâhlık iddia eden, zalim, kibirli, ve inatçı bir kişiydi. Kendi

halkını eziyor özellikle İsrailoğullarına büyük zulümler yapıyordu. Cenab-ı Hak ilâhlık davasından ve yaptığı zulümlerden vazgeçmesi ve İsrailoğullarını serbest bırakması için ona Hz. Mûsa'yı ve kardeşi Hz. Harun'u gönderdi. Kendisinden istenilenleri kabul etmeyen Firavun, kendi zulmünden kurtulmak için Mısır'dan çıkan Hz. Mûsa ve İsrailoğullarını kovalarken ordusu ve taraftarlarıyla birlikte Kızıldeniz'de boğuldu.

-G-

GAZALÎ: Bakınız İmam-ı Gazalî.

-H-

HEKÎM-İ LOKMAN: Bakınız LOKMAN HEKİM.

HIZIR: Hz. Hızır, Hz. Mûsa döneminde yaşayan, Kur'ân-ı Kerim'in Kehf Suresinde bahsi edilen, kendisine ilâhî bilgi ve hikmet öğretilen kişidir. Peygamber olup olmadığı konusunda değişik görüşler bulunmasına rağmen velâyeti konusunda ittifak edilmektedir. Otsuz ve çorak bir mekâna oturduğunda ansızın o otsuz yerin yeşillenmesi sebebiyle, yeşillik manasına gelen Hızır namıyla yad edilmiştir. Hz. Hızır'ın halen hayatta olduğunu ve hayatın beş tabakasından ikincisinde yaşadığını Bediüzzaman Hazretleri Mektubat adlı eserinde ifade etmektedir. Bu hayat tabakasının kendine özel şartları, bizim yaşadığımız hayattan çok daha farklıdır. Meselâ, mecbur kalmadan istedikleri zaman yemek içmek, bir vakitte birçok yerlerde bulunabilmek gibi bir derece serbest hayat mertebesidir. Hz. Hızır, başta Buharî ve Müslim olmak üzere pek çok hadis kitaplarında çeşitli bölümlerde geçmektedir.

HÜCCETÜ'L-İSLÂM: Bakınız İMAM-I GAZALÎ.

-İ-

İBNİ SINA: Ebu Ali el Hüseyin bin Abdullah (980-1037). Garp Ortaçağında Avicenna diye tanınan İbni Sina, ilk tahsilini Buhara'da gördü ve on yaşında iken Kur'ân'ı ezberledi. Değişik hocalardan hesap, fıkıh ve kelâm tahsil ettikten sonra Nâtîli adlı bir âlimden mantık ve felsefe öğrendi. Felsefî bilgilerinin temellerini Farabî'ye borçlu olan İbni Sina, metafiziği Farabî'nin el-İbâna adlı eserinden öğrenir. Aristo'yu ancak Farabî'yi okuduktan sonra anlayabildiğini ifade eden İbni Sina'nın fikir inkişafında müdürlüğünü yaptığı Şıvan el-Hikma adındaki Samanoğulları Saray Kütüphanesinin büyük rolü olmuştur. Samanî hükümdarının vefatından sonra, memlekette meydana gelen siyasî karışıklıklar yüzünden Buhara'dan çıkmaya mecbur olan İbni Sina, sırasıyla Harizm, Irak-ı Acem, Cürcan ve Rey'e gitmeye mecbur oldu. Büyük bir filozof olduğu kadar ünlü bir hekim de olan İbni Sina, tıp alanındaki eserleriyle İslâm dünyasının yanı sıra, Avrupa'daki tıp ilmini de derinden etkiledi. Eserleri Avrupa üniversitelerinde 600 sene temel kitap olarak okutulan İbni Sina'nın tıp, mantık, felsefe, fizik, tabiiyat, psikoloji ve birçok ilme dair 270 kadar eseri vardır. 1037 yılında vefat etmiştir ve kabri İran'ın Hemedan şehrinde.

İBRAHİM (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı çokça geçen bir peygamberdir. Onun dini, Kur'ân-ı Kerîm'de adı Hanif olarak adlandırılmıştır. Hz. İbrahim'e (a.s.) 10 sayfalık kitap nazil olmuştur. Hz. Peygamber Efendimizin de atasıdır. Urfa'da doğduğu rivayet edilmektedir. Hz. İbrahim, zamanının kralı Nemrut'u tevhit inancına davet etmiştir. Kabul etmeyen Nemrut, Hz. İbrahim'i ateşe attırmış, fakat mu'cize olarak ateş onu yakmamıştır. Her zaman Allah'ın dostluğunu istemesi ve sadece ondan medet beklemesi sebebiyle kendisine Habibullah veya Halilürrahman denilmiştir. Hz. İbrahim, yaşı bir hayli ilerlemiş olmasına rağmen çocuğu olmamıştı ve Allah'tan

bir evlât istedi ve bu duası kabul edildi. İlk önce Hz. İsmail, daha sonra diğer eşinden Hz. İshak doğdu. Bu sırada Hz. İbrahim, oğlu İsmail'i kurban etme olayıyla imtihan edildi. Oğlu İsmail (a.s.) ile Kâbe'yi yeniden inşa eden Hz. İbrahim, Kudüs'ün el-Halil bölgesinde medfundur.

İMAM-I GAZALİ: Asıl adı Hücetü'l-İslâm Ebu Hamid Muhammed b. Ahmet el Gazzalî'dir. Eş'ari kelâmcısı, Şafîi fakihî, mutasavvîf ve filozoflara yönelttiği eleştirilerle tanınan İslâm düşünürüdür. Hicrî 450'de (1058) Horasan'da, Meşhed'de (Tus) dünyaya geldi. Babasının mesleğinin yün tacirliği olmasından dolayı kendisine "Gazzalî" ve zamanında İslâma yöneltilen itirazlara cevap vererek itiraz edenleri susturduğu için de "Hücetü'l-İslâm" denilmiştir. Kelâm, fıkıh, hadis, felsefe, tasavvuf, mantık gibi ilimlerde yüksek bir mevkiye sahiptir. Bu sahalarda birçok önemli eserleri bulunmaktadır. Hicrî 505'te (1111) Tus'da vefat eden ve oraya defnedilen Gazalî'nin eserlerinden bazıları şunlardır: El-Münkız; İhya-ü Ulumi'd-Din; Kimya-yı Saadet; Tehafütü'l-Felasife; Kistasü'l-Müstakim.

İSA (A.S.): Hz. İsa ulu'l-azm olan peygamberlerdendir. Hakikî Hristiyanlık dininin peygamberi olan Hz. İsa'ya dört büyük kitabın üçüncüsü olan İncil-i Şerif nazil edilmiştir. Hz. Meryem'in oğlu olan Hz. İsa, Allah'ın yaratıcı kudretinin bir nişanesi olarak doğmuştur. Hz. İsa'nın bir ünvanı ve sıfatı Mesih'tir. Kur'ân-ı Kerim'de onun meziyetlerinden bahsedilmekte ve gösterdiği mucizelerden haber verilmektedir. Dört büyük semavî kitaptan biri olan İncil, kendisinden sonra havariler tarafından yazılmıştır. Ancak sonraları tahrif edilmiş, asliyetini koruyamamıştır. Hz. İsa, Peygamber Efendimizden "ümî peygamber" şeklinde bahsetmiştir. İncil'in çeşitli bölümlerinde Peygamberimizin geleceğinden haber verilmektedir. Düşmanları ve kendisine inanmayanlar tarafından öldürölmek istenen Hz. İsa Cenab-ı Hak tarafından göğeye yükseltilmiş, kendisini öldürmek isteyenler ise yanlışlıkla Hz. İsa'ya çok benzeyen Yuda isminde birini çarmıha germişlerdir.

-K-

KARUN: Hz. Mûsa (a.s.) döneminde mevki hırsı, cimriliği ve kıskançlığı ile tanınmış çok zengin bir Yahudidir. Simya alanındaki geniş bilgisinden dolayı çok kibirlenir ve Hz. Mûsa'nın (a.s.) kavmini küçük görerek horlar. Hazinesi altın ile dolu olduğu halde vergi ödemeyi kabul etmez. Karun, Hz. Mûsa'yı (a.s.) zina işlemekle suçlar. Bunun bir iftira olduğu ortaya çıkınca Mûsa (a.s.) da ona beddua eder ve büyük bir deprem olur. Bu depremlerle birlikte Karun hazineleri ile birlikte yok olur.

-L-

LOKMAN HEKİM: Kur'ân'da adı geçen, peygamber olup olmadığı kesin olmayan, öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınan büyük bir zattır. Uzun bir ömre sahip olan Hz. Lokman, Hz. Davud'a yetişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Halk arasında daha çok, bir hekim (doktor) olarak tanındığı için Hekim-i Lokman olarak yad edilmiştir. Hekim olduğu hususunda âlimlerin ittifak ettiği Hz. Lokman'ın Allah'ın izniyle ölüm hariç her türlü hastalığı iyileştirdiği rivayet edilmektedir. Lokman Suresinin 12-19. ayetlerinde Lokman Hekim'in oğluna yaptığı tavsiyeler bulunmaktadır.

-M-

MEVLÂNÂ CAMİ: 1414 Senesinde İran'ın Cam kasabasında doğdu. Adı Abdurrahman bin Nizameddin Ahmet'tir. Câmî ve Mevlâna isimleriyle meşhur oldu. Anadolu'da Molla Câmî diye tanındı. Din ve fen bilgilerinde âlim ve şairdi. Küçükülüğünde Semerkant'taki Nizamiye Medreselerine giderek ders aldı ve zekâsı ile dikkat çekti. Din ilimleri yanında fen ilimleri ile de

uğraşıyordu. Zamanın büyük astronomi bilgini Ali Kuşçu'dan ders almıştır. Kısa zamanda aklî ve naklî ilimlerin tahsilini tamamlayarak zamanın önemli beş âliminden biri oldu. Herat'ta Sa-düddin Kaşgarî'den tasavvuf ilmini öğrendi. Molla Câmi 1492 senesinde Herat'ta vefat etti. Fars edebiyatının en büyük şairleri arasında yer alır. Aynı zamanda Arap dili ve edebiyatında son derece üstündü. Molla Câmi'nin değişik ilimlerde pek çok önemli eseri vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Nefahâtü'l-Üns, Şevahidü'n-Nübüvve...

MUHAMMED (A.S.M.): Fahr-i Âlem, Hatemü'l-Enbiya, İmamü's-Sakaleyn, Muhammedü'l-Emin, Rahmetenlilâlemîn, Seyyidü'l-Kevneyn (a.s.m.) gibi ünvanlarla anılan son peygamberdir. Milâdî 571 yılında, Nisan ayının yirmisinde, Kamerî aylardan Rebiülevvel ayının on ikinci gecesinde Mekke'de dünyaya geldi. Hz. Muhammed daha doğmadan babasını, 6 yaşında iken de annesini kaybetmiştir. Annesi ölünce dedesi Abdülmuttalip onu himayesi altına aldı. Dedesi de ölünce, bu sefer amcası Ebu Talip onun bakımını üstlendi. Hz. Muhammed 25 yaşında iken kendisinden 15 yaş büyük olan Hz. Hatice ile evlendi. Evlilikleri Milâdî 595 yılına rastlamaktadır. Daha sonra Hz. Peygamberin Hz. Hatice'den sırayla Kasım, Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah adında altı çocuğu oldu. Hz. Muhammed, Hatice-i Kübra dediği zevcesi hayatta olduğu müddetçe bir başka kadınla evlenmedi. Daha gençliğinde dürüstlük ve doğruluğu ile kendisine El-Emin (güvenilir kimse) dedirten Hz. Muhammed her yönüyle örnek bir insan kişiliğini sergiliyordu. Hz. Muhammed kırk yaşında iken, Milâdî 610 yılında Hira Dağında kendisine peygamberlik vazifesi verildi. Kendisine ilk inananlar ise eşi Hz. Hatice, çocuklardan Hz. Ali, hür erkeklerden Hz. Ebu Bekir, azatlı kölelerden Hz. Zeyd, kölelerden Hz. Bîlâl-i Habeşî (r.a.) oldu. Daha sonraları Hz. Osman, Talha bin Ubeydullah, Halit bin Said, Sa'd bin Ebî Vakkas Müslüman oldular. Bunlara en son Hz. Ömer eklendi. Hicretten bir buçuk sene önce, Recep ayının 27. gecesinde İsrâ ve Mirâç mu'cizesi meydana geldi. 621 yılında Akabe mevkiinde Medinelilerle I. Akabe Biatı yapıldı. 622 yılında ise II. Akabe Biatı yapıldı. Mekke müşriklerin zulümlerinin artması üzerine 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret edildi. Hicretin 2. senesi, Milâdî 13 Mart 624'te müşriklere karşı Bedir Savaşını kazandı. 630 yılında Mekke fet-hedildi. Mekke'nin çevresi ve Kâbe putlardan temizlendi. Peygamberimiz ömrünün son yılında Arafat'ta 120.000 Sahabîye Veda Hutbesini verdi. Bu hutbe ilk insan hakları bildirisi olarak da kabul edilir. Hz. Muhammed (a.s.m.) Hicretin 11. senesi Rebiülevvel ayının on ikisi, Pazar-tesi günü (Milâdî 8 Haziran 632) ruhunu Rahman'a teslim etti.

MÛSA (A.S.): İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine büyük kitapların ilki olan Tevrat indirilen büyük peygamberlerdendir. Tevrat Hz. Mûsa'ya levhalar halinde indirilmiştir. Hz. Mûsa Mısır'da dünyaya gelmiştir. Soyu Hz. İbrahim'e dayanır. Kendisine yardım eden kardeşi Hz. Harun peygamber olarak görevlendirilerek Firavuna gönderilmiş ve Firavunu tevhide davet etmiş, fakat kabul edilmeyince kendine iman eden İsrailoğulları ile birlikte Mısır'dan mukaddes topraklara gelmiş ve orada kendisine Tevrat levhaları indirilmiştir. Hz. Mûsa'nın zamanında kendinde zahir olan mu'cizelerinin en meşhurları âsâsı ve yed-i beyzasıdır (beyaz el). Âsâsı ile vurduğu taşın on iki gözünden su çıkarmasıyla meşhurdur. Hz. Şuayb'ın kızıyla evlenen Hz. Mûsa mukaddes topraklara varamadan vefat etmiştir.

-N-

NEMRUT: Hz. İbrahim'in peygamber olarak gönderildiği bölgede saltanat sürdüğü rivayet edilen Babil'in kurucusu ve hükümdarı; Cenab-ı Hakka karşı kibir taslayarak isyan eden ve Hz. İbrahim'i ateşe attıran kâfir hükümdar.

-Ö-

ÖMER HAYYAM: İsmiinin tamamı Gıyaseddin Ebu'l-Feth b. İbrahim el-Hayyam'dır. İranlı olan Ömer Hayyam 1048 yılında Horasan'da doğdu 1122 yılında öldü. Selçuklu hükümdarı Melikşah zamanında yaşadı. Daha çok şair olarak bilinen Ömer Hayyam aynı zamanda büyük bir filozof, matematikçi ve astronomi bilginiydi. Yaşadığı dönemde ve ülkesinde yaptığı bilimsel çalışmalarla ün yapmışsa da daha çok rubailerıyla meşhur olmuştur. Şiirlerini farsça yazmıştır. Şiirlerinde genellikle insanın tabiat karşısındaki acizliği, hayatın ve ölümün manası gibi felsefi konuları işleyen Ömer Hayyam aşk, şarap ve kadın tasvirlerine de sıkça yer vermiştir. Dünyanın fani güzelliklerinin keyfinin çıkarılmasını ve nefsanî arzuların tatminini öneren Hayyam Hedonizm olarak bilinen 'haz felsefesi' ne sahipti.

-R-

RUFÂİ: (ö. 578/m. 1182). Rifaiyye tarikatının kurucusudur. H. 512'de doğan Ahmet er-Rıfai, atalarından Rifaa el-Hasanü'l-Mekkî'den dolayı Rifai nisbesini aldı. Rufai'nin babası ölünce, devrin büyük Şafîî âlimlerinden olan dayısı Mansur Bataihi onu himayesine aldı ve eğitimiyle ilgilendi. Rufai, devrin önemli alimlerinden ve mutasavvıflarından Vasıtî ve diğer bazı alimlerden İslâmî ilimleri öğrendi ve yine Vasıtî tarafından icazet aldı. Âlim, muhaddis, Şafîî fakihî ve müfessir bir sûfî olarak Ahmet Rufai'nin menkıbe ve eserlerinde görülen tasavvuf ve tarikat anlayışı kitap ve sünnete tamamen uygundur. Dört büyük kutuptan biri olarak kabul edilen Ahmet Rufai'nin kutbiyet makamına Abdülkadir-ı Geylânî'den sonra yükseldiğini kaynaklar yazar. Eserleri: Hikemü'l-Rifaiyye; Bürhanü'l-Müeyyed; Mecalisü's-Seniyye Erbaune Hadisen; Haletü'l-Ehli'l-Hakika Maallah; Nizamü'l-has li Ehli'l İhtisas; Eş'ar; Ahzab ve'l-Evrad.

-Ş-

ŞAZELÎ (1196-1258): On üçüncü asırda yaşamış büyük İslâm alimlerindendir. Önce fen bilimlerine merak salmış ve bu alanda önemli bir birikime sahip olmuş, daha sonra tasavvufa yönelmiştir. Kuzey Afrika'da yaşamıştır, müntesipleri çok geniş bir alana yayılmıştır. Şazili tarikatının kurucusu olarak kabul edilmektedir. Soyu, Peygamber Efendimizin (a.s.m.) torunu Hazreti Hasan'a (r.a.) dayandırılmaktadır. Asıl adı Ali'dir. Kendisine Nureddin lakabı da verilmiştir. Künyesi Ebü'l-Hasan Ali bin Abdullah bin Abdülcebbar Şazilî şeklindedir. Risale-i Nur'un muhtelif yerlerinde ismi, imamlar ve aktaflar arasında zikredilmekte, insanlık âlemini nurlandıran mümtaz şahsiyetlerden biri olarak telâkki edilmektedir. Ali, 1196 yılında Tunus'un Şazile kasabasında doğdu. Doğduğu şehre nisbeten Şazilî ünvanıyla meşhur oldu. Eğitimine küçük yaştan itibaren memleketinde başladı. Fen ilimlerine ilgi duyarak bu alanda eğitim gördü. Özellikle kimya ile ilgili bilgiler üzerinde yoğunlaştı ve bu alanda önemli bir birikime sahip oldu. İlmi tahsil noktasında önemli bir gayret gösterdiği gibi, daha fazla bilgi sahibi olmak için Cenab-ı Hakka dua ve niyazda bulundu. Müspet ilimlere ilgi duyan ve bu alanda yetişen Ali, bir süre sonra tasavvufa merak salmaya başladı. Dinî ilimlerden tefsir, fıkıh, hadis, usul, nahiv, sarf ve lûgat ilimlerini tahsil etti. Gittiği yerlerde bulunan âlimlerden dersler aldı. Ebü'l-Hasan Ali, memleketine döndükten sonra öğrendiklerini insanlara anlatmaya ve onları doğru yola davet etmeye çalıştı. Kısa zamanda şöhretinin yayılması ve çevresinde büyük toplulukların oluşmaya başlamasına paralel olarak büyük baskılara maruz kalmaya başladı. Büyük sıkıntılar çekti. Bir süre sonra da memleketini terk etmek zorunda kaldı ve Mısır'ın İskenderiye şehrine hicret etti. Halk arasındaki itibarı giderek arttı. Birçok tanınmış âlim kendi ilminden istifade etmek ve kendisiyle görüşmek için yanına geldi. Ebü'l-Hasan Ali defalarca Hacca gitti.

Yine bu gaye ile çıktığı 1258 yılındaki yolculuğu sırasında Mısır'da bulunan Hamisre'de (Homs) vefat etti.

ŞAH-I GEYLÂNÎ: Bakınız ABDÜLKADİR GEYLÂNÎ.

SEDDAT: Yemen'deki Âd Kavminin hükümdarlarından. Nemrut ve Firavun gibi ilâhlık davasında bulunan zalim bir hükümdardır. Cennete benzetmek amacıyla "İrem Bağları" denilen bir bağ yaptırmış ve görkemli binalar inşa ettirmiştir. Hz. Hud'un peygamberliğine inanmayıp, azgınlıkta çok ileri gittiği için Allah'ın gazabına uğramış ve kavmiyle birlikte yok edilmiştir.

-Ü-

ÜVEYSÜ'L-KARANÎ: Peygamber Efendimiz zamanında yaşamış büyük velî. Asıl ismi Üveys bin amir el-Karnî'dir. Yemen'in Karn köyünde doğdu; doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Hicrî 37 (657) yılında şehit edildi. Peygamber Efendimizin sağlığında Müslüman oldu. Fakat onu göremediği için Sahabi olamadı. Tabiinin büyüklerinden olduğu hadis-i şerif ile bildirildi. Veysel Karanî Yemen'de deve güder, geçimini onunla sağladı. En önemli vasfı Peygamber Efendimize olan aşkı, ibadete canla başla devamı ve annesine olan saygı ve sevgisidir. Peygamber Efendimiz vefatına yaklaşıncı, hırkasının Veysel Karanî'ye verilmesini istedi ve vefatından sonra Hz. Ömer ve Hz. Ali (r.a.) tarafından hırka ona teslim edildi. Veysel Karanî'ye hediye edilen hırka-i şerif günümüzde İstanbul-Fatih'deki Hırka-i Şerif Camiinde her sene Ramazan ayında ziyarete açılmaktadır.

-Y-

YUNUS (A.S.): Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen Hz. Yunus (a.s.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendir. Musul yakınlarında bulunan Ninova halkına peygamber olarak gönderilmiştir. Yunus İbni Metta adıyla meşhur olan Yunus (a.s.), kendisini balık yuttuğundan dolayı Kur'ân-ı Kerîm'de Zennun ve Sahib-i Hut ünvanlarıyla zikredilir. Otuz yaşlarında peygamber olarak görevlendirilen Hz. Yunus (a.s.), halkını otuz üç sene hakka davet etmiş, ancak kendisine sadece iki kişi iman etmiştir. O da şehri terk edince, halkı gelecek bir azaptan korkup kendisine iman etmişlerdir. Hz. Yunus da tekrar geri dönerek irşada devam etmiştir.

-A-

AMERİKA: Kuzey Amerika kıtasında yerleşik, 50 eyaletten oluşan teknolojik bakımdan dünyanın en önde gelen ülkesi. Yaklaşık, sadece 200 yıllık tarihine rağmen, bütün dünyaya hükmetme gayreti içerisinde. 250 milyonluk nüfusu, dünyanın bütün ırklarını barındırıyor. Bütün dinlerin mensuplarının barındığı Amerika Birleşik Devletleri hakkında Bediüzzaman, “din-i hakkı arayan bir cemaat”i barındırması dolayısıyla bahseder. Başşehri Washington DC olan ABD ile Türkiye arasındaki yakın ilişki, 1950 Kore Savaşından sonra başlamıştır.

AMERİKA KITASI: Kara parçası büyüklüğü cihetiyle dünyanın ikinci büyük kıtasıdır. Kuzey, Orta ve Güney Amerika bölümlerinde onlarca devlet bulunmaktadır. Kıtanın çevresi Büyük ve Atlas Okyanusları ile çevrilidir. Kuzey Amerika kıtasının en büyük devletleri Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada’dır. Orta ve Güney Amerika kıtalarında, çoğunluğunu İspanyolların oluşturduğu Latin Amerika ülkeleri yer almaktadır. Kuzey Amerika ülkeleri refah ve teknoloji bakımından Orta ve Güney Amerika ülkelerinden hayli ileridedir. Yaklaşık 43 milyon kilometrekare büyüklüğünde ve üzerinde 700 milyon insanın yaşadığı kıtada Hristiyanlık (özellikle Katolik mezhebi) ve Müslümanlık en büyük dinlerdir.

ASYA: Dünyayı teşkil eden beş kıt’anın en büyüğü olan Asya kıt’ası, aynı zamanda insanlık tarihinin de başladığı yerdir. Bu eski kıt’ada medeniyetler kurulmuş, medeniyetler yıkılmıştır. En önemli yönü ise bütün dinlerin bu kıt’ada ortaya çıkmasıdır. Mukaddes mekânların ve şehirlerin yer aldığı ülkelerin hemen hemen hepsi Asya’da bulunmaktadır.

AVRUPA: Beş kıt’anın yüzölçümü bakımından en küçüğü. Ancak fikir, kültür, siyaset ve medeniyet mefhumları açısından en önde gelenidir. Özellikle yeni Türkiye Cumhuriyetinin fikir, kültür, siyaset ve ekonomisi bakımından çok önemlidir. 1900’ların ortalarından itibaren Türk insanı Avrupa’ya adım atmış ve giderek varlığını gösterir hale gelmiştir. Şu anda Müslümanlık, Avrupa’nın pek çok ülkesinde resmî din olarak tanınmakta; pek çok Avrupa kuruluşu ve önemli kişileri de İslâmiyetle yakından ilgilenmektedir. Bediüzzaman’ın, “Avrupa İslâma hamiledir” ifadesi de yerini bulmaktadır.

-B-

BABİL: Babylon Kenti etrafında kurulmuş çok eski bir imparatorluktur. Babil, Nuh Tufanından sonra Nemrut’un kral olarak hüküm sürdüğü Sümer ülkesinin dört şehriden birisidir. Babil ayrıca ünlü kulesi ile meşhurlaştırmıştır. Kule ile ilgili bilgileri Tevrat’ın ikinci bölümünde rastlanmaktadır. Babil Kulesinin yedi kat olduğu bildirilmektedir. Babil Kulesi Tevrat’ta anlatıldığı üzere Nemrut’un Allah’a karşı gelme ve Allah’a saldırmak için bu kuleyi yaptığı bildirilmektedir. Dolayısıyla bu kule Allah karşı gelmeyi sembolize etmektedir.

BARLA: Isparta ili, Eğirdir ilçesine bağlı olan Barla, Eğirdir’in 25 km kuzeybatı uzantısı, 18 km kıyı şeridi olan 3052 nüfuslu 104 Km2 yüzölçümlü güzel bir yerleşim yeridir. Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri 1926 ile 1934 yılları arasında burada sürgün yaşamıştır. Risale-i Nur Külliyyatının büyük bir bölümünün telif edildiği Barla, şu anda Nur Talebelerinin olduğu kadar halkımızın da rağbet ettiği güzel vatan köşelerinden birisidir. Huzur ve sükûnet arayanların kolayca gidebilecekleri bir mekân olan Barla’da temiz konaklama tesisleri bulunmaktadır.

-D-

DENİZLİ: Denizli sanayisi ve ticareti çok gelişmiş olup, Türkiye'nin en hızlı kalkınan merkezlerinden biridir. Said Nursî Hazretleri 1944 senesinde Denizli Hapishanesinde tutuklu olarak bulunmuştur. "Meyve Risalesi" adlı eserini burada telif etmiştir. Bediüzzaman Said Nursî 1944 tarihinde yanındaki beraber hüküm giydiği talebeleri ile birlikte beraat etmiştir.

-E-

ESKİŞEHİR: İç Anadolu bölgesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Kuzeyde Karadeniz, kuzeybatıda Marmara, batı ve güneybatıda Ege Bölgesi ile komşudur. Eskişehir'in ilçelerinden Seyitgazi'nin küçük bir bölümü Ege'nin, Sarıcakaya İlçesi'nin tümü ile Merkez ve Mihallıçık ilçelerinin bir bölümü Karadeniz Bölgesinin etkisindedir. Ancak Eskişehir, coğrafi karakterini genellikle İç Anadolu bölgesinden alır. Eskişehir ili, güneyden Afyonkarahisar'ın Emirdağ ve İnsaniye; güneydoğudan Konya'nın Yunak; doğudan Ankara'nın Polatlı, Nallıhan ve Beypazarı; kuzeybatıdan Bolu'nun Göyök; batıdan Bilecik'in Gölpazarı, Söğüt, Bozüyük ilçeleri ve Kütahya ile çevrelenmiş durumdadır. Risale-i Nur tarihinde Eskişehir önemli bir yer tutar. Eskişehir Mahkemesi ve Bediüzzaman'ın şerefleştirdiği mekânlar olarak Eskişehir hakkında Külliyyatın pek çok yerinde bahisler bulunmaktadır.

-F-

FİNLANDİYA: Kuzeydoğu Avrupa ülkesidir. Başşehri Helsinki; önemli şehirleri Espoo, Tamperre'dir. Yüzölçümü 338.145 km²; nüfusu 5.069.000 kişidir. Resmî adı Finlandiya Cumhuriyetidir. Doğuda Rusya, kuzeyde Norveç, kuzeybatıda İsveç'le komşudur. Nüfusunun % 93'ü Fındır. Ve Fince konuşmaktadır. Dini Hristiyanlıktır.

-İ-

İNGİLTERE: Avrupa'nın kuzeybatı kıyısında yer alan Britanya Adalar Topluluğu üzerinde, dört ülkeden oluşan bir devlettir. Bu adalar topluluğu, Büyük Britanya ve İrlanda Adalarıyla birlikte, 5000 küçük adadan meydana gelmiştir. Batısında İrlanda Denizi, doğusunda Kuzey Denizi, kuzeyi, güneybatısı ve kuzeybatısı Atlas Okyanusu ile çevrilidir. Bu Birleşik Krallığa Büyük Britanya, Kuzey İrlanda, İskoçya Krallığı ve Gall Prenslığı dahildir. Başkenti Londra olan İngilterenin toplam yüzölçümü 244,101 km² ve nüfusu 60,094,648 dir. Dini hristiyanlık olup mezhebi Devlet klisesine bağlı anglikan mezhebidir. İngiltere tarihi, V. yüzyılda Britanya adasına Anglosaksonların ayak basmasıyla başlar. Büyük Britanya 19. yüzyıla damgasını vuran bir devlettir. Gerek sanayi inkılabı gerekse sömürgeleşme hareketlerindeki etkinliği onu tarihin son imparatorluğu yapmıştır. Tabii ki sömürgeleşme hareketlerindeki genişlemesinden ötürü üstünde "güneşin batmadığı imparatorluk" deyişini de hak etmiştir. 20. yüzyılda dünya savaşlarında oynadığı aktif rol nedeniyle ve de hemen sonrasında dünyayı saran ekonomik krizin de etkisiyle 19. yüzyıldaki gücünden ve de sömürgelerinden çok şey kaybetmiştir. Yine de Avrupa Ekonomik Topluluğunun kurulmasında oynadığı aktif politika nedeniyle halen daha Avrupa ve dünya arenasında etkili bir ülkedir.

İSTANBUL: İstanbul Türkiye'nin en çok nüfuslu ve sanayisi en çok gelişmiş kentidir. Büyük metropoller arasında gösterilen İstanbul'un tarihi ve coğrafi özellikleri dolayısıyla dünyanın en gözde şehirlerinden birisidir. İstanbul'da genel olarak Akdeniz iklimi koşulları görülür. Bu iklim, kıyı bölgelerle iç kesimlerde biraz ayrılıklar gösterir. İstanbul sırasıyla Roma imparatorluğu (324-395), Bizans imparatorluğu (395-1453), Osmanlı imparatorluğu (1453-1923) gibi büyük imparatorluklara sahiplik yapmıştır. Üstadın İstanbulla ilk buluşması 1907 yılında olmuştur.

Doğuda Rus harbinde Ruslara esir düşen Said Nursî daha sonra Kosturma, Varşova-Almanya üzerinden İstanbul'a tekrar gelir. Bir süre Çamlıca Tepesinde ikamet buyurur. 1918'de Osmanlı İmparatorluğu döneminin ilim akademisi sayılan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye üyeliğini yapar. Bundan sonra kısa aralıklarla Yûsâ Tepesinde, Sarıyer'in Fıstıklıbağlar'da ikamet eder. 1952 yılında Gençlik Rehberi mahkemesi dolayısıyla İstanbul'a tekrar gelmiştir.

İSTANBUL BOĞAZI: Karadeniz'le Marmara Denizi'ni birleştiren su yoludur. Uzunluğu düz olarak 30 kilometredir. Girinti ve çıkıntılar hesaba katılınca kıyıların uzunluğu ortaya çıkar. Rumeli yakasında Rumeli Feneri'nden Haliç kıyılarını dolaşarak Ahırkapı Fenerine kadar 55 kilometre, Anadolu yakasında Anadolu Feneriyle Kızkulesi arası 35 kilometre, Selimiye önündeki Kayak Burnu'na kadar 36 kilometredir. Boğazın genişliği Anadolu Feneri ile Rumeli Feneri arasında 3600 metre, Anadoluhisarı ile Rumelihisarı arasında 760 metredir. Boğaz'ın en derin yeri Bebek'le Kandilli arasında 120 metredir. İstanbul Boğazı'nda su yüzünde Karadeniz'den Marmara'ya, su altında Marmara'dan Karadeniz'e akıntılar vardır. Su yüzeyinde yer yer ters akıntılar da görülür. İstanbul Boğazı üzerinde 1973 yılında açılan 1073 m. boyundaki Boğaziçi Köprüsü ve 1986'da açılan 1090 m. boyundaki Fatih Sultan Mehmet Köprüsü iki yakayı birbirine bağlamaktadır. Boğazı alttan geçecek Marmaray Projesinin 2008'de tamamlanması beklenmektedir.

İSVEÇ: Baltık Denizi kıyısında, Finlandiya ile Norveç arasında yer alan bir Kuzey Avrupa ülkesidir. Yaklaşık 9 milyonluk bir nüfusa sahiptir. Yüzölçümü 449.964 km2 dir.

İZMİR: Türkiye'nin üçüncü büyük şehri olan İzmir 3.500.000 nüfusu ile çağdaş, gelişmiş, aynı zamanda işlek bir ticaret merkezidir. İzmir'in batısında renkli denizi, plajları ve termal merkezleriyle Çeşme Yarımadası uzanır. Antik çağların en ünlü kentleri arasında yer alan Efes, Roma İmparatorluk devrinde dünyanın en büyük kentlerinden biriydi. Tüm İyon kültürünün zenginliklerini bünyesinde barındıran Efes, yoğun sanatsal etkinliklerle de adını duyuruyordu. İzmir, yatlar ve gemilerle çevrilmiş uzun ve dar bir körfezin başında yer almaktadır. Tipik bir Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Yazların kurak ve sıcak geçtiği İzmir'de, kışlar ılıman geçmektedir. İzmir Limanı İstanbul'dan sonra ikinci büyük limandır. Canlı ve kozmopolit bir şehir olan İzmir, Uluslararası Sanat Festivali ve İzmir Enternasyonal Fuarı ile de önemli bir yer tutar. İzmir'in doğal güzellikleri tarihle iç içe geçmiş, bitki örtüsü, çok çeşitli kuş ve böcek türleriyle zenginleşmiştir. İzmir bir liman kenti olduğundan, özellikle ithalat ve ihracat kolaylıkla yapılmaktadır. Gelişmiş bir sanayi ve yan sanayi sektörü vardır. Avrupa'nın yatırım sıralamasında en ön sıradadır.

-M-

MISIR: Mısır Arap Cumhuriyeti Kuzey Afrika'nın en kalabalık ülkesidir. Nüfusun büyük bir bölümü Nil Nehri boyunca yerleşmiştir. Asya kıtasında yer alan bölümü Sina Yarımadası ile birlikte 1.020.000 km'lik bir yüzölçümüne sahiptir. Batıda Libya, güneyde Sudan ve kuzeydoğuda Filistin ve İsrail'le kara sınırı bulunmaktadır. Mısır'ın kuzeyde Akdeniz'e, doğuda Kızıldeniz'e kıyısı bulunmaktadır. Mısır antik medeniyetiyle ünlü bir ülkedir ve dünyanın en çok ilgi çeken tarihsel anıtları yine buradadır. Gize Piramitleri, Karnak Tapınağı ve Krallar Vadisi en önemli tarihsel anıtlardır. Özellikle Şeyhülislâm merhum Mustafa Sabri Efendi, Mısır'da Risale-i Nur'a sahip çıkmış ve el-Ezher Üniversitesine tanıtmıştır.

-N-

NORVEÇ: Resmi adı Norveç Krallığıdır. Avrupanın kuzeyinde yer alan bir kıyı ülkesidir. İskandinav yarım adasının batısında yer alır. Kıtanın beşinci büyük ülkesi olarak 323.878 km² lik bir alanı kaplar. Uzunluğu Güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda 1.753 km, en geniş yeri ise güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda 430 km dir. Son derece girintili çıkıntılı olan kıyılarını 50 bin kadar ada çevreler. Çok sayıda gölün bulunduğu dağlık bir yüzeyi vardır. Nüfusunun yaklaşık yarısı güneydoğu kesiminde toplanmıştır. Norveç, 20 yüzyıldaki hızlı sanayileşme süreciyle birlikte yüksek refah düzeyine ulaşmış bir ülkedir.

-Ş-

ŞEHİR (PALAS) OTELİ: 15 Haziran 1944 günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararı ile hapisten tahliye olan Nur Talebelerine Denizli halkı sahip çıktı ve evlerinde misafir ettiriler. Bediüzzaman ise Şehir Palas Oteline yerleşti ve yaklaşık bir buçuk ay kadar Denizli’de kaldı. Ankara’daki CHP hükümeti Denizli Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararına rağmen, Said Nursî’nin Afyon’un Emirdağ ilçesinde zorunlu iskâna tâbi tutulmasını emretti ve daha önce Kastamonu’ya aldığı nüfus kaydını bu defa Emirdağ’a nakletti.